

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΜΑΡΑΣΛΗ

ΣΥΛΛΟΓΗ

ΕΚΚΡΙΤΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΩΝ ΞΕΝΩΝ ΤΕ ΕΝ ΕΛΛΗΝΙΚῃ ΜΕΤΑΦΡΑΣΕΙ
ΚΑΙ ΠΡΩΤΟΤΥΠΩΝ ΣΥΓΓΡΑΜΜΑΤΩΝ

ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΗ ΣΥΝΕΡΓΕΙΑ ΤΩΝ Κ.Κ.

ΣΠ. ΒΑΣΗ (καθ. ἐν τῷ Πανεπ.), *Γ. ΒΕΡΝΑΡΔΑΚΗ* (καθ. ἐν τῷ Πανεπ.),
ΑΓΓΕΛΟΥ ΒΛΑΧΟΥ, † *Σ. Α. ΚΟΥΜΑΝΟΥΔΗ* (καθ. ἐν τῷ Πανεπ.), *Π.*
ΚΑΡΟΛΙΔΟΥ (καθ. ἐν τῷ Πανεπ.), *Α. ΚΟΥΡΤΙΔΟΥ* (καθ. τῆς φιλ.), *ΣΠΥΡ.*
Π. ΛΑΜΠΡΟΥ (καθ. ἐν τῷ Πανεπ.), *Μ. ΛΑΠΠΑ* (δ. φ.), *Θ. ΛΙΒΑΔΑ*
(δ. φ.), *Μ. ΕΥΑΓΓΕΛΙΔΟΥ* (καθ. ἐν τῷ Πανεπ.), † *Ι. ΠΑΝΤΑΖΙΔΟΥ* (καθ.
ἐν τῷ Πανεπ.), *Θ. ΠΑΠΑΔΗΜΗΤΡΑΚΟΠΟΥΛΟΥ* (καθ. γυμν.), *Ν. Γ. ΠΟ-*
ΛΙΤΟΥ (καθ. ἐν τῷ Πανεπ.), *Α. ΠΡΟΒΕΛΕΓΙΟΥ* (δ. φ.), *Ε. ΡΟΙΔΟΥ*
(δ. ν.), *Σ. Κ. ΣΑΚΕΛΛΑΡΟΠΟΥΛΟΥ* (καθ. ἐν τῷ Πανεπ.), *Ι. ΣΒΟ-*
ΡΩΝΟΥ (διευθ. νομισμ. μουσ.), *Γ. ΣΩΤΗΡΙΑΔΟΥ* (γυμνασιάρχ.), *ΧΡ.*
ΤΣΟΥΝΤΑ (ἐφ. τ. ἀρχ.), *Δ. ΦΙΛΙΟΥ* (ἐφ. τ. ἀρχ.), *Γ. ΧΑΤΖΙΔΑΚΙ* (καθ. ἐν
τῷ Πανεπ.) καὶ ἄλλων λογίων

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΔΕ

ΛΥΣΑΝΔΡΟΥ Γ. Χ. ΚΩΝΣΤΑ

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ ΜΑΡΑΣΛΗ
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΑΡ. 5.

Ν. Γ. ΠΟΛΙΤΟΥ

ΜΕΛΕΤΑΙ

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΒΙΟΥ ΚΑΙ ΤΗΣ ΓΛΩΣΣΗΣ
ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΛΑΟΥ

ΠΑΡΟΙΜΙΑΙ

ΤΟΜΟΣ Γ΄.

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΤΥΠΟΙΣ Π. Δ. ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΟΥ

1901

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΜΑΡΑΣΛΗ

Μ Ε Λ Ε Τ Α Ι

ΠΕΡΙ

ΤΟΥ ΒΙΟΥ ΚΑΙ ΤΗΣ ΓΛΩΣΣΗΣ

ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΛΑΟΥ

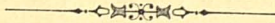
ΥΠΟ

Ν. Γ. ΠΟΛΙΤΟΥ

ΠΑΡΟΙΜΙΑΙ

ΤΟΜΟΣ Γ΄.

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
ΤΥΠΟΙΣ Π. Δ. ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΟΥ
1901

ΜΕΤΑ τὴν ἔκδοσιν τοῦ δευτέρου τόμου μοὶ ἀνεκοινώθησαν ὑπὸ φίλων λογίων, πρὸς οὓς καὶ δημοσίᾳ ᾧδε ἐκφράζω τὴν εὐγνωμοσύνην μου, νέαι πλούσιαι συλλογαὶ δημοδῶν παρομιῶν. Τούτων ἡ μελέτη, καθὼς καὶ ἡ κατάταξις ἐκάστης εἰς τὸν οἰκτεῖον τόπον τῆς ἐμῆς συναγωγῆς, ἐπεβράδυνέ πως τὴν ἔναρξιν τῆς ἐκτυπώσεως τοῦ ἀνα χειῖρας τόμου. Οἱ ἀποστείλαντές μοι τὸ πρῶτον συλλογὰς εἶναι οἱ ἑξῆς:

Ἡλίας Τσιτσέλης ἐκ Λιξουρίου, 2370 παρομιῆς κεφαλληνιακᾶς.

Σπυρίδων Δὲ Βιάζης 1573 παρομιῆς Ζακυνθίας.

Σωτήριος Α. Χατζόπουλος Δ. φ. 407 παρομιῆς ἐκ Ζαγορίου τῆς Ἡπείρου.

Ἀχιλλεὺς Τζάρτζανος Δ. φ. 393 παρομιῆς ἐκ Τιρνάβου τῆς Θεσσαλίας.

Κωνσταντῖνος Α. Ῥωμαῖος Δ. φ. 353 παρ. ἕξ Ἁγίου Πέτρου τῆς Κυνουρίας.

Μιχαὴλ Γ. Μιχαηλίδης φοιτ. φιλ. 121 παρ. Καρπαθίας.

Περικλῆς Στ. Ἀντωνιάδης, πρωτοψάλτης τῆς ἐν Κέρκτς τῆς Κριμαίας ἑλληνικῆς ἐκκλησίας 185 παρομιῆς τῶν κατοίκων τῆς ποντικῆς Οἰνός, καὶ πρὸς ταύταις 30 παρομιῆς τουρκικᾶς.

Γεώργιος Π. Λυκιαρδόπουλος ἕξ Ὀδησοῦ 60 παρ. κεφαλληνιακᾶς.

Ἐκ δὲ τῶν καὶ πρότερον συνεργασθέντων εἰς τὸν καταρτισμὸν τῆς συλλογῆς μου νέας μοὶ ἀπέστειλαν συμβολὰς οἱ ἑξῆς:

Γρηγόριος Ν. Βερναρδάκης 44 παρ. Λεσβίας.

Κωνσταντῖνος Δ. Παπαϊωαννίδης 331 παρ. Σωζοπολιτικᾶς.

Σπυρίδων Δ. Παγώνης 173 παρ. κεφαλληνιακᾶς.

Νικόλαος Δάσκαρης 355 παρ. ἐκ τοῦ χωρίου Λάστας τοῦ δήμου Μυλάοντος τῆς Γορτυνίας.

Εὐμενῶς δὲ μοὶ ἐπετράπη ὑπὸ μὲν τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀοιδίμου I. Βερέττα νὰ κάμω χρῆσιν συμπληρώματος ἀνεκδότου τῶν ἐκδεδομένων συλλογῶν αὐτοῦ (βλ. τ. Α' σ. μδ', νς'), ἀπαρτιζομένου ἐκ 1030 παροιμιῶν, ὑπὸ δὲ τοῦ φιλιτάτου συναδέλφου κ. Σ. Π. Λάμπρου μικροτέρας συλλογῆς τοῦ ἀοιδίμου πατρός του Π. Λάμπρου, ἧς τὸ πλεῖστον εἶχε δημοσιευθῆ ἔν τοῖς Νεοελληνικοῖς ἀναλέκτοις.

Οὕτως αἱ προστεθεῖσαι μετὰ τὴν ἔκδοσιν τοῦ Β' τόμου παροιμίαι ἀνέρχονται εἰς 7524· ἂν δὲ συνυπολογισθῶσιν αἱ μετὰ τὴν ἔκδοσιν τοῦ Α' τόμου προστεθεῖσαι 1736 παροιμίαι, καὶ αἱ πρότερον ὑπὸ διαφόρων συνεργατῶν ἀποσταλεῖσαι μοι 18000 καθὼς καὶ ἑξακισχίλια περίπου ὑπ' ἐμοῦ συλλεχθεῖσαι, τὸ ὅλον πλῆθος τῶν ἐξ ἀνεκδότων συλλογῶν παροιμιῶν, ἃς εἶχον ὑπ' ὄψιν, συμποσοῦται εἰς πλείονας τῶν 33000.

Ἐδημοσιεύθησαν δὲ μετὰ τὴν ἔκδοσιν τοῦ Β' τόμου αἱ ἐπόμεναι συλλογαί:

Πασκ. *Candella* Proverbii e motti greci di Roghudi ἐν τῷ περιοδικῷ συγγράμματι *La Calabria* 1900 τ. XIII. σ. 3 (παροιμίαι 16 ἐκ Ῥοχουδίου τῆς Καλαβρίας).

Δημ. Γρ. *Καμπούρογλου* Ἱστορία τῶν Ἀθηναίων. Τουρκοκρατία. Ἐν Ἀθῆν. 1900 τ. Γ' μέρ. Β'. Ἐν σ. μα'-νγ' ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν Παροιμίαι περιελήφθησαν 153 ἀθηναϊκαὶ παροιμίαι, εἰς ἃς συγκαταλέγεται καὶ ἐν αἴνιγμα καὶ κωμαστικά τινα δίστιχα.

Χαρᾶλ. Χ. *Λεσίου* Ἑλληνικὸν χρονολόγιον ὁ Ἡπειρώτης τοῦ 1901. Ἐν Κωνσταντινουπόλει 1900. Ἐν σ. 84-89 κατεχωρίσθησαν 127 παροιμίαι πᾶσαι ἀντιγεγραμμένα ἐκ τοῦ Παροιμιαστηρίου τοῦ Ἀραβαντινοῦ (βλ. τ. Α' σ. με'), μετὰ πολλῶν ὅμως σφαλμάτων, παραμορφούντων τὴν ἔννοιαν.

Παροιμίαι τινὲς κυπριακαὶ παρεμβάλλονται καὶ εἰς τὸ Λεξιλόγιον τῆς λαλουμένης γλώσσης τῶν Κυπρίων ὑπὸ Γ. Λουκά (ἐν *Λεμησῶ* 1898-9), οὗ ἔξεδόθησαν μέχρι τοῦδε 3 φυλλάδια.

Ἐν κρίσει δὲ περὶ τοῦ Α' τόμου τοῦ παρόντος συγγράμματος, δημοσιευθεῖση ἐν *Berliner philolog. Wochenschrift* τοῦ 1900

ἀρ. 14. 15, ὁ Aug. Heisenberg παραθέτει καὶ 25 παροιμίας ἐκ τῆς νήσου Σκύρου μεθ' ἑρμηνείας (σ. 462-6). Παρατηρήσεις τινὰς περὶ τούτων ἐδημοσίευσεν ὁ K. Krumbacher ἐν τῇ πραγματείᾳ αὐτοῦ Die Moskauer Sammlung mittelgriechischer Sprichwörter σ. 456-8.

Αὕτη δ' ἡ μνημονευθεῖσα πραγματεία τοῦ σοφοῦ βυζαντινολόγου, δημοσιευθεῖσα ἐν τοῖς Πρακτικοῖς τοῦ φιλοσοφικοῦ φιλολογικοῦ καὶ ἱστορικοῦ τμήματος τῆς βαναρικῆς Ἀκαδημίας τῶν ἐπιστημῶν (1900 τεῦχ. Γ' σ. 339-464) παρέχει νέαν πολυτιμοτάτην συμβολὴν εἰς τὴν γνῶσιν τῶν δημοδῶν παροιμιῶν τῶν μέσων ἑλληνικῶν χρόνων. Ὁ Κρουμβάχερ, ὅστις, ὡς καὶ ἄλλοτε παρετήρησα, καὶ ἐν τῷ κλάδῳ τούτῳ τῆς βυζαντινῆς φιλολογίας ἔθεσε κρηπίδα ἀσφαλοῦς ἐπιστημονικῆς ἐρεῦνης, προσκομίζει μὲν διὰ τῆς νεωτάτης μελέτης του ταύτης ἱκανὰς τὸν ἀριθμὸν δημοδῶν μεσαιωνικὰς παροιμίας, τὰς πλείστας ἀγνώστους τέως, ἐπιχέει δὲ πολὺ φῶς εἰς τὰ περὶ τῆς βυζαντινῆς παροιμογραφίας ζητήματα. Ἀνευρῶν καθ' ὑπόδειξιν τοῦ ἐν Ῥήγγα γνωστοῦ ἑλληνιστοῦ E. Kurtz ἐν τῷ ὑπ' ἀρ. 239 κώδικι τοῦ ΙΔ' αἰῶνος τῆς ἐν Μόσχᾳ βιβλιοθήκης τῆς Ἱερᾶς συνόδου (πρότερον Ἀθωνικῶ) συλλογὴν τοιούτων παροιμιῶν, ἐδημοσίευσεν αὐτὴν μετὰ πολλῆς ἀκριβείας, προσθεὶς κριτικὰς παρατηρήσεις, ἑρμηνείαν τῶν παροιμιῶν καὶ εἰσαγωγὴν, ἐν ἣ ἑξετάζει τὰ κατὰ τὰς συλλογὰς τῶν ἀρχαίων παροιμιῶν, καὶ ἐκθέτει τὰς γνώμας αὐτοῦ περὶ τοῦ χαρακτῆρος καὶ τῶν πηγῶν τῆς συλλογῆς τοῦ ἐν Μόσχᾳ κώδικος, περὶ τῆς σχέσεως ταύτης πρὸς τὰς ἄλλας γνωστὰς συλλογὰς δημοδῶν μεσαιωνικῶν παροιμιῶν καὶ περὶ τῆς γλώσσης καὶ τοῦ μέτρου τῶν ἐν αὐτῷ παροιμιῶν. Ἡ συλλογὴ αὕτη εἶναι ἀκέφαλος καὶ κολοβή· κατὰ τοὺς ὑπολογισμοὺς τοῦ Κρουμβάχερ ἑλλείπουνσι δύο φύλλα ἐκ τοῦ μέσου, καὶ ἐν φύλλον ἐκ τῆς ἀρχῆς· περιέχει δὲ 130 παροιμίας, ἐξ ὧν πρέπει ν' ἀφαιρεθῶσιν ἑπτὰ ἐφθαρμμένα καὶ ἀδιάγνωστοι περιελθούσαι εἰς ἡμᾶς ἢ παραλειφθεῖσαι ὑπὸ τοῦ βιβλιογράφου. Ἀνήκει εἰς τὴν κατηγορίαν τῶν ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦ Αἰσώπου φερομένων (βλ. τ. Α' σ. ι' κέ.), τοιαύτην δ' εἶχεν ἐπιγραφὴν, ὡς εὐστόχως μὲν εἶκασεν ὁ Κρουμβάχερ, ἐβεβαιώθη δ' ὕστερον εὐρεθέντος τοῦ ἑλλείποντος πρώτου φύλλου. Τὸ ἰδιαίρον ἐν τῇ συλλογῇ ταύτῃ, καὶ ἑξαῖρον ἅμα τὴν σπουδαιότητα αὐτῆς, εἶναι ὅτι εἰς ἐκάστην παροι-

μίαν ἐπιτάσσεται δίστιχος ἕξ ἱαμβικῶν τριμέτρων ἐρμηνεῖα, οὐδὲν οὐδὲ πόρρωθεν ἔχουσα τὸ κοινὸν πρὸς τὰς ἀναγωγικὰς ἐρμηνεῖας τῶν θεολογικῶν συλλογῶν, ἀλλ' εἰς αὐτὸ τὸ πρᾶγμα πάντοτε σκοποῦσα.

Περὶ τῆς συλλογῆς ταύτης θὰ διαλάβω πλατύτερον ἐν τῷ γενικῷ περὶ τῶν παροιμιῶν λόγῳ, ἐν τέλει τοῦ ἀνὰ χεῖρας βιβλίου· μὴ ἀσπαζόμενος γνώμας τινὰς τοῦ Κρουμβάχερ θὰ φέρω ἐκεῖ τὰς ἀντιρρήσεις μου. Νῦν δ' ἐπιτραπήτω μοι νὰ σημειώσω ὅτι περὶ δύο κυρίων ζητημάτων διαφωνῶ πρὸς τὸν σοφὸν βυζαντινοδίφην. Οὗτος ἀποφαίνεται ὅτι ἡ συλλογὴ τοῦ ἐν Μόσχᾳ κώδικος ἢ τὸ ἀρχέτυπον αὐτῆς ἀπρητίσθη ἐκ τριῶν διαφορῶν πηγῶν· ἦτοι ἐκ δημωδῶν παροιμιῶν, ἐκ συλλογῶν ἀρχαίων ἑλληνικῶν παροιμιῶν καὶ ἐκ συλλογῶν γνωμῶν ἢ ῥήσεων ἀρχαίων συγγραφέων. Περὶ δὲ τῶν ἐρμηνεϊῶν παρατηρεῖ ὅτι τινὲς μὲν δὲν ἀποδίδουσι τὸ νόημα τῆς παροιμίας, παρεξηγήσαντος τοῦ ἐρμηνευτοῦ αὐτήν, τινὲς δὲ πάλιν περιορίζουσιν αὐτὸ καὶ ἀτελῶς ἐκφράζουσιν.

Ἄλλ' ὡς ἐγὼ νομίζω τῆς συλλογῆς τοῦ ἐν Μόσχᾳ κώδικος καὶ τῶν ὁμοίων ταύτῃ μίαν καὶ μόνην πρέπει νὰ δεχθῶμεν πηγὴν, τὸν λαόν. Ἄνευρίσκοντες δ' ἐν ταύταις ἀρχαίαις παροιμίαις ἢ ῥητὰ συγγραφέων, δὲν πρέπει νὰ ὑποθέτωμεν ὅτι ἐλήφθησαν ταῦτα ἐκ βιβλίων, ἀλλὰ μᾶλλον ὅτι κοινὰ καὶ δημῶδη ὄντα ἐφέροντο καὶ κατὰ τοὺς μέσους χρόνους διὰ στόματος τῶν πολλῶν, καθὼς καὶ σήμερον τοῦτο παρατηρεῖται, καὶ ὅτι ἀμέσως ἀπὸ τοῦ λαοῦ τὰ παρέλαβον οἱ παροιμιογράφοι. Εἰς τὸ πόρισμα τοῦτο κατέληξα μετ' ἠκριβομένην ἐξέτασιν πάντων τῶν στοιχείων ἐκεῖνων, ἅτινα ὑποδεικνύονται ὡς ἐκ βιβλίων εἰλημμένα ἢ ὅπωςδήποτε ἄγνωστα τῷ λαῷ κατασκευάσματα λογίων. Ἐρμηνεύων ἐκάστην τῶν τοιούτων γνωμῶν ἢ ῥήσεων ἐν τῷ οἰκείῳ τόπῳ, ἐλπίζω ὅτι θὰ καταδείξω τὸ πρᾶγμα· νῦν δ' ἀρκοῦμαι νὰ παραπέμψω εἰς ὅσα ἐν τῷ ἀνὰ χεῖρας τόμῳ γράφω περὶ τῆς ἐν λ. βία 2 γνώμης, ἣτις εἶναι εἰλημμένη ἐκ τῆς συλλογῆς τοῦ ἐν Μόσχᾳ κώδικος· διότι τὸ παραδείγμα ταύτης εἶναι διδακτικώτατον, ἀφοῦ πιθανώτατον φαίνεται ὅτι οὐ μόνον δὲν παρελήφθη αὕτη ἐκ τινος τῶν συλλογῶν μονοστίχων γνωμῶν ἀρχαίων ποιητῶν, ἀλλὰ τοῦναντίον ἢ δημωδῶς διεσκευασμένη γνώμη παρεισέφρησεν εἰς τὰς συλλογὰς ἐκεῖνας.

Τὴν δ' ἔρμηνείαν, ἀντιθέτως πρὸς τὸν Κρουμβάχερ, ὑπολαμβάνω, ἐν τοῖς πλείστοις τοῦλάχιστον, πιστὴν καὶ ἀκριβεστάτην. Ἐὰν ὡς ἀσφαλὲς κριτήριον λάβωμεν τὰς παροιμίας, ὧν φέρονται μέχρι τοῦ νῦν παραλλαγαί, ὧν δηλαδὴ ἡ ἔννοια δύναται νὰ θεωρηθῆ σαφῆς καὶ ἀναμφισβήτητος, παρατηροῦμεν ὅτι ὁ παροιμιογράφος ἔχει πάντοτε, πρὸ ὀφθαλμῶν τὴν κοινὴν χρῆσιν ἐκάστης καὶ ἡ ἔρμηνεία τοῦ συμφωνεῖ πρὸς ταύτην.

Αἱ παροιμίαι δ' αἷς ὁ μὲν Κρουμβάχερ κρίνει πλημμελῶς ἢ ἀτελῶς ἐρμηνευθείσας, ἐγὼ δ' ὀρθῶς, εἶναι αἱ ὑπ' αὐρ. 3. 12. 13. 14. 27. 28. 31. 45. 53. 54. 57. 59. 78. 86. 108. 123. 128. Προβλ. ἐν τῷ ἀνα χειρας τόμῳ ὅσα γράφω περὶ μιᾶς τούτων ἐν λ. βλέπω 87α. Ἀληθῶς τινὲς τούτων φαίνονται προδήλως ἐσφαλμένα, ἀλλὰ τοῦτο προέρχεται ἐκ φθορᾶς τοῦ κειμένου τῆς παροιμίας ἢ τῆς ἐρμηνείας, ἥτις δι' ἀσημάντων μεταβολῶν δύναται νὰ διορθωθῆ. Διορθώσεις δέ τινος τοιαύτας ὑπέδειξεν ὁ Ed. Kurtz ἐν ἐμβριθεστάτῃ κρίσει περὶ τοῦ βιβλίου τοῦ Κρουμβάχερ, δημοσιευθεῖση ἐν Neue philologische Rundschau (1901 ἀρ. 7 σ. 145 - 152) ¹⁾.

Τῆς συλλογῆς τοῦ ἐν Μόσχᾳ κώδικος, μετὰ τὴν ὑπὸ τοῦ Κρουμβάχερ ἐκδοσιν, ἀνευρέθη ἐν τῇ δημοσίᾳ Βιβλιοθήκῃ τῆς Δρέσδης ἐν τῶν ἐλλειπόντων φύλλων, τὸ περιέχον τὴν ἀρχὴν· φέρει δ' ἐπιγραφὴν « Αἰσώπου λόγοι ». Τὸ φύλλον τοῦτο ἐδημοσίευσεν ἐν τοῖς « Βυζαντινοῖς Χρονικοῖς » τῆς Πιερουπόλεως (1091 τ. VIII σ. 115-124) ὁ γνωστὸς καὶ ἐκ τῶν προτέρων ἀξιολογωτάτων συμβολῶν αὐτοῦ εἰς τὴν μεσαιωνικὴν ἡμῶν παροιμιογραφίαν Ῥώσος κ. Β. Ἰέρνστεδτ, προσθεὶς ἐρμηνείαν αὐτῶν μετὰ παραλληλισμοῦ πρὸς ἀρχαίας γνώμας καὶ ἀρχαίας καὶ νεωτέρας παροιμίας. Τὸ ἀνευρεθὲν φύλλον περιλαμβάνει 14 ἐν ὅλῳ παροιμίας μετὰ διστίχου ἐρμηνείας ἐκάστης (πλὴν τῆς 2, ἕξ ἐνὸς μόνον ἱαμβείου ἀποτελουμένης).

Πλὴν τούτων καὶ ὁ ἀκαταπόνητος ὁμογενὴς ἐρευνητὴς Ἄθ. Παπαδόπουλος Κεραμεὺς ἐδημοσίευσεν « Δημῶδεις βυζαντινὰς παροιμίας » ἐν τῷ Περιοδικῷ συγγράμματι τοῦ ἔωσ. ὑπουργείου τῆς δημοσίας

¹⁾ Ὁ κ. Kurtz εὐμενῶς μοι ἀνεκοίνωσε καὶ ἄλλας τινὰς περὶ τῶν παροιμιῶν τῆς ἐν Μόσχᾳ συλλογῆς παρατηρήσεις, μὴ καταχωρηθείσας ἐν τῇ κρίσει ἐκείνῃ· τούτων θά γίνῃ μνηεῖ ἐν τῷ οἰκείῳ τόμῳ.

ἐκπαιδύσεως (Journal Ἀπριλ. 1901. Τμήματος τῆς κλασικῆς φιλολογίας σ. 1 — 12). Αἱ παροιμίαι ἀπεσπίασθησαν ἐκ θεολογικοῦ συνταγματίου, ἐπιγραφομένου «Πρόλογος ψυχοφελῆς τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου», περιεχομένου δὲ ἐν τῷ ὑπ' ἀρ. 116 περγαμηνῷ κώδικι τῶν ἀρχῶν τοῦ ΙΔ' αἰῶνος τῆς ἐν Πετροπόλει βιβλιοθήκης (πρῶην Κοϊσλιανῷ 300). Μεταξὺ ἀσυναρτήτων καὶ σολοίκων ψυχοφελῶν νουθεσιῶν παρεμβάλλονται εἰς τὸ συνταγματίον τοῦτο καὶ ῥήσεις τινὲς ἔχουσαι τὸν τύπον παροιμιῶν, ἐρμηνευόμεναι διὰ τῆς ἀναγωγικῆς θεολογικῆς μεθόδου. Ταύτας δ' ἐν ὄλφ 27 μετὰ τῶν ἐρμηνειῶν αὐτῶν ἐδημοσίευσεν ὁ Παπαδόπουλος Κεραμεύς.

Ἄλλ' ἐκ τούτων δύο μόνον εἶναι ἀκραιφνεῖς παροιμίαι, αἱ ὑπ' ἀρ. 3 («ὁ λύκος εἰς τὰ πρόβατα καὶ ἀηλί ὀποῦ τὸ ἕναν εἶχεν») καὶ 12 («ὁ κόσμος ἐποντίζετο καὶ ὁ Γιάννης ἐκτενίζετο»)· καὶ ἄλλαι δύο διεσκευασμέναι, αἱ ὑπ' ἀρ. 11 («Ἀπὸ τὴν θείαν μας ἔφευγα καὶ εἰς τὸν Γιάννην ἔντεσα»)¹) καὶ 13 («Ὁ καλὸς λόγος ἀπὸ πρωΐας δεικνυται καὶ ὁ καλὸς φίλος ἀπὸ μικροῦ χαρίσματος»)· πᾶσαι δ' αἱ λοιπαὶ οὐδὲν κοινὸν ἔχουσι πρὸς παροιμίαις, οὐδ' ἀντίστοιχόν τι αὐτῶν εὐρίσκεται μεταξὺ τῶν βυζαντινῶν ἢ τῶν σημερινῶν παροιμιῶν. Ἐκ τῆς μελέτης τοῦ περιέχοντος αὐτὰς συνταγματίου, τοῦ ὁποίου ἀντίγραφον εἰσακούσας τὴν παρακλήσιν μου ἔσπευσεν ὁ κ. Παπαδόπουλος Κεραμεύς νὰ μοὶ ἀποστείλῃ μετ' εὐμενοῦς προθυμίας, ἐφ' ἣ μεγίστας ὁμολογῶ αὐτῷ χάριτας, ἐκ τῆς μελέτης τοῦ συνταγματίου ἐκείνου καταφαίνεται, ὅτι δὲν ἔχομεν πρὸ ἡμῶν αὐτοτελές τι ἔργον, ἀλλὰ συνονθύλευμα ἄκριτον καὶ ἀτημελὲς ἀπαιδευτοῦ τινὸς καλογήρου, συμφύραντος ἀποσπασμάτα ἐκ διδαχῆς τινος κατηχητικῆς, μετ' ἀποσπασμάτων ἐρμηνείας παραπλήσιον ἐχούσης σκοπὸν ποιήματος εἰς πολιτικούς στίχους. Ὅποῖον δέ τι τὸ ποίημα τοῦτο δὲν φαίνεται σαφῶς. Πολλὲς ἐν αὐτῷ γίνεται λόγος περὶ τινος θείου καὶ μᾶς θείας καὶ ἔχει ἐπίφρασιν τινα ποιήματος χρησμολογικοῦ. Ἄλλ' ὀρμώμενος ἐκ στοιχείων οὕτως

¹) Ἡ βυζαντινὴ παροιμία ἐν λ. φεύγω 2 τῆς ἐμῆς συλλογῆς «Ἀπὸ τὸν ὄρθρον ἔφευγα καὶ ἡ λειτουργία με [συν]ἀπάντησεν» φέρεται μετ' ἀσημάντων παραλλαγῶν παρὰ Πλανοῦδ. 216. Krumbacher MGS. 124, 75. Ἀθων. Δ', 63 τ. Α' σ. 50. Σχεδὸν δ' ἀπαρτάλαττως διεσώθη μέχρι τοῦδε ἐν Νάξῳ (βλ. λ. φεύγω 3). Ἡ λέξις ἔντεσα τοῦ πετροπολιτικοῦ κώδικος εἶναι δημῶδης, σημαίνουσα ἐνεπλάκην.

ἀνεπαρκῶν, τῶν ἐρμηνευομένων ὀλίγων μόνον πολιτικῶν στίχων καὶ τῶν ἐν τῷ κειμένῳ σπαραγμάτων ἄλλων τονικῶν στίχων ποικίλων μέτρων, παράτολμον θὰ ἦτο ν' ἀποφανθῆ τις περὶ τοῦ εἴδους καὶ τοῦ σκοποῦ τοῦ ποιήματος. Ἐν μόνον θεωρῶ βέβαιον ὅτι περιεῖχε τοῦτο καὶ δύο ἢ τρεῖς δημῶδεις παροιμίας, ὡς τὰ ποιήματα τοῦ Μανασσῆ καὶ τοῦ Γλυκᾶ καὶ αὐτοὶ οἱ Χρησιμοὶ τοῦ Λέοντος τοῦ σοφοῦ. Ἄλλ' ὅπως ἂν ἦ, ὁ ψυχοφελῆς λόγος, οὗ ἀποσπάσματα ἐδημοσίευσεν ὁ κ. Παπαδόπουλος Κεραμεὺς δὲν στερεῖται ἐνδιαφέροντος, διδάσκων ἡμᾶς τίνα χρῆσιν ἔκαμνον οἱ Βυζαντινοὶ τῆς ἀναγωγικῆς ἐρμηνεύας. Ἀπὸ τῶν παραβολῶν τοῦ Εὐαγγελίου καὶ τῶν συναφῶν πρὸς ταύτας ἐκληφθεισῶν δημῶδων παροιμιῶν (ἐξ οὗ καὶ λόγοι παραβολικοὶ αὗται ὠνομάσθησαν) ἐπεξετάθη καὶ εἰς ποιήματα εἰς δημῶδη γλῶσσαν γεγραμμένα.

Εἰς τὰς ἐν σ. ο' κ' ε. τοῦ Α' τόμου ἰναγγραφομένης συλλογᾶς ἀλλογλώσσων παροιμιῶν πρέπει νὰ προστεθῶσι καὶ αἱ ἐπόμεναι, ἃς ἐμελέτησα μετὰ τὴν ἔκδοσιν τῶν δύο πρώτων τόμων.

Ἱταλικαί.

80. *Monosini Ang.* Floris italicæ lingvæ libri novem. Venetiis 1604 (Τοῦ σπανιωτάτου βιβλίου τούτου ἀντίτυπον ἔλαβον παρὰ τοῦ ἐν Παταύῳ σοφοῦ συναδέλφου μου κ. Em. Teza).
81. *Marzano G. B.* Proverbi in uso nel Mandamento di Laureana di Borrello. Monteleone, 1895 (φιλοφρόνως ἀποσταλέν μοι παρὰ τοῦ ἐν Monteleone διευθυντοῦ τῆς Calabria Κ^{ος} Luigi Bruzzano).
82. *Volpini* Proverbi sul cavallo Milano 1896.

Ῥομουνικαί.

83. *Zanne Iuliu A.* Proverbele Românilor. Bucuresci 1899-1900 τ. III καὶ IV.

Ἰλλανδικαί.

84. *Suringar W. H. D.* Erasmus over Nederlandsche spreekwoorden. Utrecht 1873.

Ἄρμενικαί.

85. *Choix* de proverbes et dictons arméniens traduits en français. Venise, 1896.

Ἄραβικαί.

86. *Einsler Lydia* Arabische Sprichwörter ἐν Zeitschrift d. Palästina-Vereins τ. XIX σ. 65-101.

Ἑβραϊκαί.

87. *Dukes L.* Zur rabbinischen Spruchkunde. Wien 1851.
88. *Wahl M. C.* Das Sprichwort der hebräisch-aramäischen Literatur. Leipzig 1871.

Ἐπὶ πᾶσι δ' ὀφείλω νὰ μὴ παρέλθω ἀμνημόνευτον τὸν δίτομον κατάλογον τῶν παροιμογραφικῶν βιβλίων τῆς βιβλιοθήκης τοῦ Ἰγνατίου Βερνστέιν (Catalogue des livres parémiologiques composant la bibliothèque de Ignace Bernstein. Varsovie, 1900). Εἶναι μὲν κατάλογος τῶν βιβλίων μιᾶς μόνον ἰδιωτικῆς βιβλιοθήκης, ἀλλὰ τοσοῦτο πλουσία εἶναι ἡ βιβλιοθήκη αὕτη, ὥστε ὁ κατάλογος ἀποδεικνύεται πληρεστάτη καὶ τελειοτάτη βιβλιογραφία τῶν παροιμογραφικῶν βιβλίων· μετὰ τοσαύτης δ' ἀκριβείας εἶναι συντεταγμένος ὥστε ἀποβαίνει βοήθημα χρησιμώτατον εἰς τὸν ἀσχολούμενον περὶ τὰς παροιμίας καὶ περὶ τὴν λαογραφίαν καθόλου.

ΠΙΝΑΞ

ΤΩΝ ΣΥΝΤΕΤΜΗΜΕΝΩΝ ΟΝΟΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΠΑΡΑΤΟΜΠΩΝ

- Αἰσώπ. κωμ.—Βλ. τ. Α΄, σ. θ΄ 3-5.
 — παρ.—Βλ. τ. Α΄, σ. ι΄.
- Altd. W.—Βλ. τ. Α΄, σ. ογ΄, 50.
- Ἄν. ἐπ.—Ἄνατολική ἐπιθεώρησις
 (Βλ. τ. Α΄, σ. νγ΄, 62. 65).
- Ἄποστόλ.—Μιχαήλ Ἄποστόλη
 συναγωγῆ παρομιῶν (CPG. II).
- App. prov.—Appendix pro-
 verbiorum (CPG. I).
- Ἄπτειρ(α)—Βλ. τ. Α΄, σ. νς΄, 81.
- Ἄρ.—Ἄραβαντινός. (Βλ. τ. Α΄, σ.
 με΄, 41).
- Ἀρχέλαος—Βλ. τ. Β΄, σ. ζ΄.
- Ἀρχ. νεωτ. ἑλλ.—Ἀρχεῖα τῆς νεω-
 τέρας Ἑλληνικῆς γλώσσης. Ἀθ.
 1892.
- Ἄστ. Π = Ἄστηρ τοῦ Πόντου.
 (Βλ. τ. Α΄, σ. νη΄, 93).
- B.—Βενιζέλου β΄ ἔκδοσις (Βλ. τ.
 τ. Α΄, σ. μζ΄, 43).
- B¹—Βενιζέλου α΄ ἔκδοσις (Βλ. τ.
 Α΄, σ. μγ΄, 24).
- Βάλληνηδ.—Βάλληνηδας (Βλ. τ. Α΄,
 σ. νζ΄, 84).
- Βάνερ—Βλ. τομ. Β΄, σ. 28 κέ.
- Bartholdy—Βλ. τ. Α΄, σ. λς΄, 6.
- Βενετ.—Βενετοκλῆς (Βλ. τ. Α΄,
 σ. νβ΄, 58).
- Βερ.—Βερέτιας (Βλ. τ. Α΄, σ. μδ΄, 35).
- βλ.—βλέπε.
- Βλαστ.—Βλαστός (Βλ. τ. Α΄, σ.
 ξβ΄, 123).
- Βύρ(ων)—Βλ. τ. Α΄, σ. νε΄, 74.
 75. νς΄, 77. 79).
- Βυζ.—Βυζαντίου Λεξ. (Βλ. τ. Α,
 σ. μβ΄, 21).
- CAF = Comicorum Attico-
 rum fragmenta, ed. Kock.
- Carnoy—Βλ. τ. Α΄, σ. νθ΄, 102.
- Castagna—Βλ. τ. Α΄, σ. ο΄, 7.
- Cels Gomis—Βλ. τ. Α΄, σ. οβ΄, 3.
- X. ἦ χειρ.—χειρόγραφον.
- CPG = Corpus paroemio-
 graphorum graecorum ed
 Leutsch et Schneidewin.
 Gotting. 1839-51.
- Cr. Anal.—O. Crusius Ana-
 lecta critica ad paroemio-
 graphos graecos. Lips. 1883.
- Cymtsof—Βλ. τ. Α΄, σ. οδ΄, 59.
- D.—Düringsfeld (Βλ. τ. Α΄, σ. ο΄, 1).
- Dal—Βλ. τ. Α΄, σ. οδ΄, 58.
- Δάρβ.—Δάρβαρις (Βλ. τ. Α΄, σ. μ΄, 18).
- Davis—Βλ. τ. Α΄, σ. οε΄, 71.
- Δε.—Δεκιγάλλας (Βλ. τ. Α΄, σ.
 μγ΄, 26).
- Decourdemanche—Βλ. τ. Α΄,
 σ. οε΄, 72.
- Δημητρ.—Δημητρακόπουλος (Βλ.
 τ. Α΄, σ. ξγ΄, 135).
- Δε. Στ.—Δεκιγάλλας (Βλ. τ. Α΄,
 σ. μγ΄, 25).
- Διογενιαν.—Διογενιανός (ἐν
 CPG. I).

- Διογενιαν. Βι = Διογενιανὸς τοῦ Βιενναίου κώδικος (CPG. II).
 Δωδώνη — Βλ. τ. Α', σ. ξγ', 132. ξδ', 139.
 Δουκάγκιος — Βλ. τ. Α'. σ. ζ'.
 Dozon — Βλ. τ. Α', σ. οβ', 42.
 Dukes — Βλ. τ. Γ', σ. 12.
 Einsler — Βλ. τ. Γ', σ. 12.
 Ἐλπὶς — Βλ. τ. Α', σ. ξγ', 136.
 Elter I = Ant. Elter Gnomica I. Sexti Pythagorici Clitar-chi Evagrii Pontici sententiae. Lips 1892 (Pars II. Bonn. 1892 III. Bonn. 1893).
 Elter II = Τοῦ αὐτοῦ Gnomica II. Epicteti et Moschionis quae feruntur sententiae. Lips. 1892.
 Ἐπειρώτης 1901. — Βλ. τ. Γ', σ. 6.
 Ἐφ. φιλ. = Ἐφημερὶς τῶν φιλομαθῶν. 1852-1881.
 Ἐπιθεώρ. — Βλ. τ. Α', σ. ξ', 103.
 FCG. = Fragmenta comicorum Graecorum, ed. Meineke.
 Freytag — Βλ. τ. Α'. σ. οε' 67.
 Gaidoz — Βλ. τ. Α', σ. οα' 21.
 Gaisford = Paroemiographi Graeci, ed. Th. Gaisford. Oxon. 1836.
 Gaster — Βλ. τ. Α', σ. οβ', 46.
 Γαβαλᾶς — Βλ. τ. Β', σ. ζ'.
 Georgeakis — Βλ. τ. Α', σ. ξβ', 126.
 Gianì — Βλ. τ. Α', σ. ο', 8.
 Giusti — Βλ. τ. Α'. σ. ο', 9.
 Γούσιος — Βλ. τ. Α'. σ. ξβ', 127.
 Γρηγ. Κύπρ. = Γρηγορίου Κυπρίου παροιμίαι (CPG. I).
 Γρηγ. Κύπρ. Λ. = Τοῦ αὐτοῦ κατὰ τὸν κώδικα τοῦ Λουγοδείνου (CPG. II).
 Γρηγ. Κύπρ. Μ. = Τοῦ αὐτοῦ κατὰ τὸν κώδικα τῆς Μόσχας (CPG. II).
 Hahn — Βλ. τ. Α', σ. ογ', 44.
 Haller — Βλ. τ. Α', σ. οβ', 33.
 Ἐβδομ. — Βλ. τ. Α', σ. νη' 90.
 Ἡμερ. Ἄν. = Ἡμερολόγιον τῆς Ἀνατολῆς. (Βλ. τ. Α', σ. νη', 91).
 Ἐπτάλ. = Ἐπτάλοφος (Βλ. τ. Α', σ. να', 55).
 Ἐρμόδορος — Βλ. τ. Α', σ. κς'.
 J. = Jeannaraki. (Βλ. τ. Α'. σ. νδ', 72).
 Ἰωαν. = Ἰωαννίδης. (Βλ. τ. Α', σ. να', 56).
 Ἰων. Μ. — Βλ. τ. Α', σ. μγ', 24.
 Κ. = Κρεμμύδης (Βλ. τ. Α', σ. λς', 7).
 Κ. α'. = Κρεμμύδη ἀκολουθία (τ. Α', σ. λς', 8).
 Κα. = Καβαδίας (Βλ. τ. Α', σ. νδ', 73).
 Καμπ. ἴστ. = Καμπούρογλους (Βλ. τ. Α', σ. ξ', 104).
 — Μν. — (Βλ. τ. Α'. σ. ξβ', 118).
 Καν. = Κανελλάκης (Βλ. τ. Α', σ. ξ', 107).
 Κασία = K. Krumbacher Kasia. München, 1897.
 Κατζιούλη Ἐπίμ. = Ἐπίμετρον δημοδῶν παρ. τεργεσταίου χειρ. (Βλ. τ. Α'. σ. λα', 3).
 Κατζιούλης — Βλ. τ. Α', σ. κθ', 69 κέ.
 Κατζιούλης-Φιλητᾶς — Βλ. τ. Α', σ. λα', σημ. 2.
 Κ. β'. = Κρεμμύδη Β' ἀκολουθία (Βλ. τ. Α', σ. λθ', 16).
 Köhler = Βλ. τ. Α', σ. ογ', 54.
 Κοραῖ Ἄτ. = Ἄτακτα (Βλ. τ. Α', σ. μ', 17).
 Κόσμος — Βλ. τ. Α', σ. ξγ', 133.
 Κουλουριώτης — Βλ. τ. Α', σ. ογ', 45.

- ΚΠ.= Ὁ ἐν Κωνσταντινουπόλει ἑλληνικὸς φιλολογικὸς σύλλογος, σύγγραμμα περιοδικόν.
- Κρ.=Κράττογλους (Βλ. τ. Α', σ. νς', 82).
- Krumbacher MGS. = Mitteligriechische Sprichwörter (Βλ. τ. Α', σ. ζ', ι').
- Krumbacher Sitzungsber. = Sitzungsberichte d bayr. Akad. 1887 (Βλ. τ. Α', σ. ζ').
- Krumbacher Mosk. Samml. (Βλ. τ. Γ', σ. 7).
- Kurtz Planud. — Βλ. τ. Α', σ. ζ'.
- λ= λέξις· οὕτω δηλοῦται καὶ ἡ κυρία λέξις, ὅφ' ἦν τάσσεται ἡ παροιμία.
- Leake — Βλ. τ. Α', σ. λη', 11.
- Legai — Βλ. τ. Α', σ. οα', 25.
- Λελ. ΔΑ.= Δελέκου Δημοτικὴ ἀνθολογία (Βλ. τ. Α', σ. ν', 45).
- Λελ. Ἐπ.= Δελέκου Ἐπιδόρπιον (Βλ. τ. Α', σ. νη', 95).
- Leroux — Βλ. τ. Α', σ. οα', 26.
- Littré — Βλ. τ. Α', σ. οα', 27.
- Long — Βλ. τ. Α', σ. οδ', 64.
- Λουκᾶς — Βλ. τ. Α', σ. νδ', 66.
- Μ.= Mommsen (Βλ. τ. Α', σ. νγ', 64).
- Μα.= Μανιάρης (Βλ. τ. Α', σ. μα', 19).
- Μακάρ.= Μακάριος (CPG. II).
- Μακρῆς — Βλ. τ. Α', σ. νθ', 96.
- Μαλουφ — Βλ. τ. Α', σ. οε', 73.
- Μαν.= Μανωλακάκης (Βλ. τ. Β', σ. ε', 143).
- Mant. pr.= Mantissa proverbiorum (CPG. II).
- Μαν. ψηφ.—Βλ. τ. Β', σ. ε', 141.
- Marzano. — Βλ. τ. Γ', σ. 11.
- ΜΕ.= Σάθα Μεσαιωνικὴ βιβλιοθήκη (Βλ. τ. Α', σ. ζ').
- Μέλαινα — Βλ. τ. Α', σ. νγ', 63.
- Μέντωρ — Βλ. τ. Α', σ. νγ', 60.
- Merx — Βλ. τ. Α', σ. οε', 75.
- G. Meyer — Βλ. τ. Α', σ. ογ', 46.
- W. Meyer= Wilh. Meyer aus Speyer, die Urbinatische Sammlung von Spruchwesen des Menander Euripides und Anderer. München 1880.
- MGS.—Βλ. Krumbacher.
- Miller — Βλ. Ζηνοβ. Ἀθ.
- Monosini. — Βλ. τ. Γ', σ. 11.
- Mor.= Morosi (Βλ. τ. Α'. σ. νδ', 67).
- Μυρσουλίδης. — Βλ. τ. Β', σ. ε', 145.
- Νεα.= Νεοελληνικὰ ἀνάλεκτα (Βλ. τ. Α', σ. νβ', 58).
- Νε.=Negris (Βλ. τ. Α', σ. μ', 20).
- Οἰκονομόπ. Βλ. τ. Α' σ. νθ', 97.
- Osm. Sprichw.—Βλ. τ. Α', σ. οε', 76.
- Otto = A. Otto die Sprichwörter der Römer. Lpz. 1890.
- Πανδ.= Πανδώρα 1850-1873.
- παρ= παροιμία.
- Παρνασ.= Παρνασσός 1877-1895.
- Πασπάτ. — Βλ. τ. Α', σ. νθ', 98.
- Pasqualigo — Βλ. τ. Α', σ. ο', 13.
- Pellegrini — Βλ. τ. Α', σ. νζ'.
- Φαρδύς — Βλ. τ. Α', σ. νθ', 99.
- Φρ.= Φραντζεσκάκης (Βλ. τ. Α', σ. νζ', 87).
- Pianzola Βλ. τ. Β', σ. ε'.
- Pitrè — Βλ. τ. Α', σ. οα', 15.
- Πλανούδ(ης) — Βλ. τ. Α', σ. ε'.
- Πλουτάρχ.= Πλουτάρχου παροιμιαί αἶς Ἀλεξανδρεῖς ἐχρῶντο (CPG. I).

- Πλουτάρχ. Boiss. = Πλουτάρχου ἐκλογή περὶ τῶν ἀδυνάτων (CPG. I).
- Πλουτάρχ. Cr. = O. Crusius Plutarchi de proverbiis Alexandrinorum libellus ineditus. Gotting. 1887.
- Πολίτου Γλυκᾶς - Βλ. τ. Α'. σ. ξδ', 137.
- ΔΠ. — Βλ. τ. Α', σ. ξγ', 134.
- Ἐρμην. — Βλ. τ. Α', σ. ξδ', 138.
- NEM = Νεοελληνικὴ μυθολογία 1871-74.
- Prov. armén. — Βλ. τ. Γ', σ. 12.
- Πυθαγορ γνῶμ. = Pythagoreersprüche ed. Schenkl.
- Quitard — Βλ. τ. Α', σ. οα', 30.
- Rhasis — Βλ. τ. Α', σ. οδ', 66.
- Rheinhold — Βλ. τ. Α', σ. ογ', 47.
- Ross — Βλ. τ. Α', σ. μβ', 22.
- RTP. = Revue des traditions populaires 1886-1899.
- Σ = Σακελλαρίου Κυπριακά (Βλ. τ. Α', σ. ξα', 116).
- Σ¹ = Σακελλαρίου Κυπριακά, α' ἔκδ (σ. να', 49).
- Salvator - Βλ. τ. Α', σ. νη', 94.
- Sand (ers) — Βλ. τ. Α', σ. μβ', 23.
- Schleicher = Βλ. τ. Α'. σ. οδ', 60.
- Socin — Βλ. τ. Α', σ. οε', 68.
- Στατ. = Στατιστικὴ (Βλ. τ. Α', σ. με', 10).
- Sternbach = Sternbach de gnomologio vaticano inedito ἐν Wiener Studien 1887-88.
- Στοβ. Meineke = Ἰωάννου Στοβαίου Ἀνθολόγιον. Recognovit A. Meineke Lips. 1857 τ. IV
- Στοβ. Wachsmuth = Io. Stobaei Anthologii libri duo priores qui inscribi solent Eclogae physicae et ethicae, recensuit C. Wachsmuth. Berol. 1884.
- Suringar. — Βλ. τ. Γ', σ. 12.
- Szelinski = V Szelinski Nachrichten zu Otto d. Sprichwörter d. Römer. Jena 1892.
- Tallqvist — Βλ. τ. Α', σ. οε', 69.
- TGF. = Tragicorum Graecorum fragmenta, ed. Nauck. Timoschenk. — Βυζαντιναὶ παροιμίαι Ἐν Βαρσοβία 1895 (ῥωσιτί).
- Τρίμησις — Βλ. τ. Α', σ. ξβ', 129.
- Valles — Βλ. τ. Α', σ. οβ', 34.
- Volpini. — Βλ. τ. Γ', σ. 11.
- W. = Wander (Βλ. τ. Α', σ. ογ', 55).
- Wahl. — Βλ. τ. Γ', σ. 12.
- Wuk — Βλ. τ. Α', σ. οδ', 57.
- Wunderer Polyb. = C. Wunderer Polybios-Forschungen. Lpz. 1898 I.
- ZA = Ζωγράφειος ἀγὼν (Βλ. τ. Α', σ. ξ', 110).
- Zanne — Βλ. τ. Α', σ. οβ', 37.
- Ζηνόβ. = Ζηνόβιος (CPG I).
- Ζηνόβ. Ἀθ. = Ἀθωνικὴ συλλογὴ παροιμιῶν ἐν Miller Mélanges de littérature grecque. Par. 1868.
- < . . . > = Διὰ τοιούτων γωνιωδῶν ἀγκυλῶν περικλείονται ὅσα κρίνονται προσθετέα εἰς ξένον κείμενον.
- [. . .] = ὁμοίως τὰ διαγραφτέα ἐκ τοῦ κειμένου.
- (!) = δηλοῖ ὅτι ἀπαραλλάκτως παρατίθεται ξένον κείμενον.

Β΄.

ΠΑΡΟΙΜΙΑΙ

ΚΑΙ

ΦΡΑΣΕΙΣ ΠΑΡΟΙΜΙΩΔΕΙΣ

(ΣΥΝΕΧΕΙΑ)

Βαγγελισμός

- 1. Ἄν δὲν ἔρτ' τοῦ Βαγγελισμοῦ καὶ τ' ἅγια Σαράντα, μὴ λές, ἐγὼ ξεχείμασα, βγῆκα σὲ καλοκαῖρι.
(Συνασσοῦ. Ἀρχέλαος 171).

Ὅτι τὸ ἔαρινὸν θάλπος ἡμερῶν τινῶν τοῦ Φεβρουαρίου καὶ τοῦ Μαρτίου ἀρχομένου δὲν εἶναι ἀσφαλές μαρτύριον τῆς λήξεως τοῦ χειμῶνος. Ἡ ἀρχὴ τοῦ ἔαρος συμπίπτει εἰς τὴν ἑορτὴν τῶν ἁγίων Τεσσαράκοντα μαρτύρων (9 Μαρτίου κατὰ τὸ Ἰουλιανὸν ἡμερολόγιον) καὶ οὐ μόνον μέχρι ταύτης τῆς ἡμέρας, ἀλλὰ καὶ μέχρι τῆς ἑορτῆς τοῦ Εὐαγγελισμοῦ (25 Μαρτίου) πρέπει νὰ περιμένωμεν διὰ νὰ κρίνωμεν περὶ βελτιώσεως τοῦ καιροῦ διότι ὡς ἄλλαι παροιμίαι διδάσκουσι (βλ. Μάρτης 101. 102), τὴν 25 Μαρτίου δὲν εἶναι ἀσυνήθης ἀναλαμπὴ τοῦ χειμῶνος, καὶ ἐκ μετεωρολογικῶν παρατηρήσεων κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην γινομένων συνάγεται ἂν ἐπίκεινται καταιγίδες πολυπληθεῖς δ' ἄλλαι παροιμίαι ἀναφέρουσιν ὅτι καὶ κατὰ τὰς τελευταίας τοῦ Μαρτίου ἡμέρας ἐνσκήπτει δριμύς χειμῶν (βλ. Μάρτης 93), καὶ κατ' αὐτὸν τὸν Ἀπρίλιον, οὗ ἡ δεκάτη ὀγδόη ἡμέρα μνημονεύεται ὡς ἀκρότατον ὄριον τοῦ χειμῶνος (βλ. Ἀπρίλης 16, Μάρτης 67). — Περίεργος εἶναι ἡ διατύπωσις τῆς παροιμίας, ἐξ ἧς πλανώμενος ἠδύνατό τις νὰ ὑποθέσῃ ὅτι ἡ ἑορτὴ τῶν ἁγίων Τεσσαράκοντα ἄγεται μετὰ τὴν τοῦ Εὐαγγελισμοῦ.

Βαγγελίστρα

- 1. Εἶναι γιὰ τὴ Βαγγελίστρα.
(Κοινοτάτη. — Βερ. 22, 3).

Βλ. Τῆνος 1, ἅγιος Ἀντώνης 4, ἅγιος Γιάννης 2, ἅγιος Θεόδωρος 2, ἅγιος Ταξιάρχης 1, Κουδουνᾶς, 1, ἄλυσίδα 1. Εἶναι δηλ. βεβλαμμένος τὰς φρένας, μαίνεται. Συνηθέσταται αἱ τοιαῦται περιφρά-

σεις πρὸς δήλωσιν ὅτι ἀνθρωπός τις εἶναι παρακεκομμένος τὸν νοῦν, ἔχων χρεῖαν τῆς θαυματουργοῦ ἀντιλήψεως ἱερᾶς τινος εἰκόνας ἢ τῆς ἐγκλείσεως εἰς θεραπευτήριον φρενοβλαβῶν. Ὁ ἐν Τήνῳ ναὸς τῆς Εὐαγγελιστρίας εἶναι τὸ ὀνομαστότατον τῶν ἱερῶν, εἰς ᾧ προστρέχουσι προσδοκῶντες θεραπείαν οἱ πάσχοντες, καί, περ νεώτατον. Ἐκίσθη μὲν ἐν ἔτει 1823, εὐθὺς μετὰ τὴν εὕρεσιν τῆς θαυματουργοῦ θεωρουμένης εἰκόνας, ἀλλ' εἰς τὰς δύο ἐτησίαις πανηγύρεις (τὴν 25 Μαρτίου καὶ τὴν 15 Αὐγούστου) συναγείρονται ἕξ ἀπασῶν τῶν Ἑλληνικῶν χωρῶν πλήθη προσκυνητῶν, πιθανῶς πολλῶ μείζονα τῶν συνερχομένων τὸ πάλαι εἰς τὸ μέγα ἐν τῇ νήσῳ ἱερὸν τοῦ Ποσειδῶνος καὶ τῆς Ἀμφιτρίτης καὶ συνθυόντων τὰ Ποσίδεια. — Σημειωτέον δ' ὅτι ὀπὲ ποτε διεφημίσθη ἐπὶ θαυμασίαις ἰάσεσι φρενιτικῶν νόσων· ἡ μὲν πρώτη ἀναγραφὴ τῶν θαυμάτων τῆς Εὐαγγελιστρίας (Εὕρεσις τῆς πανσέπτου εἰκόνας τοῦ Εὐαγγελισμοῦ τῆς Θεοτόκου καὶ οἰκοδομὴ τοῦ ἱεροῦ ναοῦ τῆς Εὐαγγελιστρίας εἰς τὴν νῆσον Τήνον. Ἐν Βενετίᾳ 1833 σ. 17 κέ.) οὐδὲν τοιοῦτο θαῦμα ἀναφέρει· ἀλλ' ἤδη ἐν τῇ δευτέρᾳ ἀναγραφῇ (Διονυσίου Πύρρου τοῦ Θετταλοῦ Περιγραφὴ τῆς ἐν Τήνῳ νήσου εὐρεθείσης ἁγίας καὶ θαυματουργοῦ εἰκόνας τῆς κυρίας ἡμῶν Θεοτόκου καὶ ἀειπαρθένου Μαρίας τῆς Εὐαγγελιστρίας καὶ τῶν θαυμάτων αὐτῆς. Ἀθ. 1848), ἣτις ὡς δευτέρα ἐκδοσις τοῦ ἀνωτέρω βιβλιαρίου φέρεται καὶ ἐν ταῖς μεταγενέστεραις ἐκδόσεσιν αὐτῆς (ἐκδοσις τρίτη ὑπὸ Χ. Ἀναστ. Δούκα. Ἀθ. 1850. Ὅμοίως τρίτη, δαπάνη Ἰγν. Κυριακοπούλου. Ἀθ. 1852) πρῶτον θαῦμα ἀναφέρεται ἢ θεραπεία μανιακοῦ κορασίου ἐκ Σύρου καὶ ἄλλα καταλέγονται ὅμοια πρὸς τοῦτο θαύματα. Καὶ ὁ στιχουργὸς τοῦ « Ὑμνου εἰς τὸν ἐν Τήνῳ ἱερὸν ναὸν τῆς Εὐαγγελιστρίας » Γ. Σκόκος (Ἀθ. 1853 σ. 16) ἀναφέρει μεταξὺ τῶν ἄλλων θαυμάτων τῆς εἰκόνας ὅτι « φρενήρεις μένουσι φρόνιμοι. »

βαγενᾶς

1. Βαγενάδες καὶ γαιδάροι
ἓνα μῆνα ἔχουν τὴ χάρη.
(Ἀθηνῶν).

Βλ. γάδαρος 58, ψαρῶς 18. Ἐπὶ βραχύτατον χρόνον, ἐπὶ ἓνα μό-

νον μῆνα καθ' ὄλον τὸ ἔτος, εἶναι τινες εὐτυχεῖς καὶ περιζήτητοι ὡς οἱ μὲν πιθοποιοὶ κατὰ Σεπτέμβριον, ὅτε διὰ τὴν συγκομιδὴν τοῦ οἴνου τιμᾶται ἡ ἐργασία των, οἱ δὲ ὄνοι τὸν Μάρτιον (βλ. καὶ Μάρ- τῆς 111), ὅτε ἀφθονον ἔχουσι χλόην καὶ ὀλίγην ἐργασίαν.

βαγένι

1. Δὲν τὰ φταῖς ἐσύ, τὰ φταίει τοῦ βαγενιοῦ ὁ πῖρος.

(Ζατούνης Γόρτυνος παρὰ Κ. Κασιμάτη).

Βαγένι (τὸ ἄλλως βαρέλι ἢ βουτσὶ) ὁ ξύλινος πίθος, εἰς ὃν ἐμβάλ- λουσι τὸν οἶνον· μεγεθυντικῶς ἢ βαγέννα, ὑποκοριστικῶς τὸ βαγενάκι. Ὁ κατασκευαστὴς καὶ ὁ πωλητὴς βαγενιῶν λέγεται βαγενᾶς (θηλ. βαγενοῦ). Οἱ βυζαντινοὶ ἔγραφον βαγοίνιον (βλ. Ducange), παρετυ- μολογοῦντες τὸ ὄνομα, ὅπερ πιθανῶς ἐλήφθη ἐκ τοῦ λατιν. vagina¹⁾. Πῖρος δὲ τὸ κυλινδρικὸν ἐκ σκληροῦ ξύλου (συνήθως κεδρίνου) πῶμα, δι' οὗ περιειλιγμένου διὰ λινοῦ θάκους φράττουσι στεγανῶς τὸ κα- τώτατον τρῆμα τοῦ πεπληρωμένου οἴνου ξυλίνου πίθου· οὗτος ἐξά- γεται, ὅταν μέλλῃ νὰ κενωθῇ ὁ πίθος, ἐμβάλλεται δ' ἀντὶ αὐτοῦ εἰς τὸ τρῆμα τὸ μετὰ στρόφιγγος ἔμβολον, ὁ κρουνός· ὅταν δ' ὀλίγον μό- νον οἶνον πρόκειται ν' ἀντλήσωσι προτοῦ ν' ἀρχίσῃ ἡ κατανάλωσις τοῦ ἐν τῷ πίθῳ οἴνου, ἐξάγουσι τὸ λεγόμενον πιράφι (ἔκ τοῦ πῖρος μετὰ τῆς ὑποκοριστικῆς καταλήξεως-άφιον), δι' οὗ εἶναι πεφραγμένον τὸ ἄνω ἔλασσον τοῦ πίθου τρῆμα. Ἡ λ. εἶναι ἰταλική, *pirolo* (γαλλ. *piron*), ἔχουσα πιθανῶς σχέσιν πρὸς τὸ ἑλλ. πείρω.— Ἡ φράσις λέ- γεται πρὸς τοὺς ἀκοσμοῦντας ἔνεκα μέθης. Δὲν εἶσαι δηλ. σὺ ὁ αἴ- τιος τούτων τῶν κακῶν, ἀλλ' ὁ οἶνος ὃν ἔπιες. Παραπλήσια τὰ τοῦ

¹⁾ Ὁ G. Meyer Neugr. St. II, 15 ἐτυμολογεῖ τὴν λ. ἐκ τοῦ σλαβ. βαγιάν. Εἰς τὴν προτεινομένην ὑπ' ἐμοῦ ἐτυμολογίαν φαίνεται ἀντικειμένη ἡ ποσότης τῆς δευτέρας συλ- λαβῆς τοῦ *vagina*. Ἀλλὰ τὴν τροπὴν τοῦ μακροῦ ἢ τῆς λατινικῆς εἰς ε κρίνω δυνατὴν, ἔχων ὑπ' ὄψιν ὅμοια φαινόμενα ἐν ταῖς ῥωμανικαῖς γλώσσαις, σπάνια μὲν, ἀλλ' ἀνεξήγητα, ἂν ὡς κανόνα ἄνευ ἐξαιρέσεως δεχθῶμεν ὅτι τὸ μακρὸν ἰ εἶναι πάντοτε ἄτρεπτον· οἶον *carena* ἀπὸ τοῦ *carina* ἐν τῇ ἰταλ., *esteva* ἀντὶ τοῦ *stiva* ἐν τῇ ἰσπαν., καὶ ἐν ταῖς δια- λέκτοις *srena* ἀντὶ τοῦ *spina*, *ven* ἀντὶ τοῦ *vinum* κττ., πρὸς δὲ τούτοις τὴν οὐχὶ ἀσυ- νήθη ἐν τῇ ἑλληνικῇ τροπῇ τοῦ τονουμένου *ε* εἰς *ε*, οἶον πίπτω πέφτω, δίχτυ δέχτω (ἰδιω- ματικῶς). Σημειωθῆτω καὶ τὸ φαμελιά ἐκ τοῦ *familia*, οὗ τὸ *ι* ἐν ταῖς ῥωμανικαῖς γλώσ- σαις διετηρήθη.

Ἐφίππου: « Οἴνου σε πλήθος πόλλ' ἀναγκάζει λαλεῖν » (παρ' Ἀθην. Β', 38 b. Meineke FCG. III, 340, 4. Kock CAF. II, 263, 25)· καὶ τοῦ Ἀλέξιδος, ὅτι « οἶνος φιλολόγους πάντας ποιεῖ τοὺς πλεῖον πίνοντας αὐτὸν » (παρ' Ἀθην. Β', 39 b. FCG. III, 512, 17. CAF. II, 400, 284). Πρβλ. καὶ τὸ ὁμηρικόν: « οἶνός σε τρώει μελιθήδης, ὅστε καὶ ἄλλους βλάπτει, ὃς ἂν μιν χανδὸν ἔλη μηδ' αἴσιμα πίνη » (Ὅδ. Φ, 293).

βάγια

1. Ἐπῆρε βάγια.

(Λελέκ. Ἐπιθ. 234, 51. — Πελοποννήσου).

Πρβλ. παίρων 25α. Βάγια τὰ βαῖα φοινίκων (πρβλ. Ἰωάνν. ιβ', 13), τὰ κατὰ τὴν Κυριακὴν τῶν Βαίων ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ διανεμόμενα, καταχρηστικῶς δὲ καὶ οἱ κλάδοι τῆς δάφνης (*Laurus nobilis* L.), τῆς καὶ ἄλλως βαγιαῖς καλουμένης, δι' ὧν συνήθως ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ἀντικαθίστανται οἱ σπανιότεροι κλάδοι φοίνικος τοῦ δακτυλοφόρου. Ἡ φράσις λέγεται ἐπὶ οἴνου, ὅστις ἀρχίζει νὰ ὀξινίζη, πρὸς δὲ καὶ ἐπὶ ἀνθρώπου παρέχοντος σημεῖα διαταράξεως τῶν φρενῶν. Πόθεν ἢ μεταφορὰ ἀγνοῶ· ἴσως μεταξὺ τῶν πολλῶν φαρμάκων τῶν ἐν χρήσει παρὰ τῷ λαῷ πρὸς διόρθωσιν τοῦ ἐκτροπίου οἴνου συνειθίζετο πού καὶ ἡ ἐμβολὴ εἰς τοὺς πίθους κλάδων ἢ φύλλων φοίνικος ἢ δάφνης· ἢ τοῦναντίον ἐπιστεύετο ὅτι ἡ προσέγγισις δάφνης διαφθείρει τὸν οἶνον, ὡς καὶ οἱ ἀρχαῖοι ἐπρέσβευον ὅτι ἐκ τῆς ὁσμῆς τῆς δάφνης βλάπτεται ἢ ἄμπελος (Θεόφρ. φυτ. ἱστ. Δ', ις', 6. φυτ. αἰτ. Β', ιη', 4). Κατὰ τὰ Γεωπονικὰ (Ζ', 11) ἐπέθετον ἐπὶ τῶν πωμάτων τῶν πίθων κλάδους δάφνης, ὅπως ἐμποδίσωσι τὴν βλάβην τῶν οἴνων.

βάθος

1. Εἶμαι μέσ' ἔς τὰ βάθη τσῆ γῆς καὶ τοῦ πελάου.

(Κεφαλληνίας παρὰ Σ. Δ. Παγώνη).

Φράσις ἀντιστοιχοῦσα πρὸ τὸ τοῦ Σοφοκλέους (Οἶδ. Κολ. 1527): « εἰς ὅσον κλύδωνα δεινῆς συμφορᾶς ἐλήλυθεν ». Λέγεται ὑπὸ τοῦ παθόντος μεγάλην τινὰ ἠθικὴν ἢ ὑλικὴν ζημίαν καὶ εἰς ἀπόγνωσιν περιελθόντος.

2. Χαῖρε βάθος ἀμέτρητον!

(Μεσσηνίας).

Ῥητὸν ἐκ τοῦ κανόνος Ἰωσήφ τοῦ Ὑμνογράφου εἰς τὴν Θεοτόκον τῷ Σαββάτῳ τοῦ ἀκαθίστου ὕμνου (Christ et Paranikas Anthologia Carminum christ. σ. 249). Ἐπὶ τῶν πολλὰ σφετερισθέντων δημόσια μάλιστα χρήματα.

βαθὺς

1. Βαθὺ πηγάδι.

(Κεφαλληνίας παρὰ Σ. Δ. Παγώνη).

Ἐπὶ κρυψίνου. Ὡς ἐκ βαθέος φρέατος μετὰ δυσχερείας ἀντλοῦσιν ὕδωρ, οὕτω καὶ ἐκ τοῦ ἀνδρὸς περὶ οὗ ὁ λόγος, πολλὰ μὲν γινώσκοντος, ἄγνοιαν δὲ προσποιουμένου, δυσχερῶς θ' ἀποσπάσης ἀπόρητόν τι. — Τὸ βαθὺς ἀντὶ τοῦ πονηρὸς εἶπε καὶ ὁ Μένανδρος (Σουίδ. λ. Meineke FCG IV, 315, 414). Ἡ δὲ μεταφορικὴ χρῆσις τοῦ φρέατος ἐπὶ κακοῦ εὗρηται καὶ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις (βλ. Ἐργ. Στεφάνου θησαυρὸν ἐν λ.).

2. Ὅποιος βαθιὰ ξαμώνει, βαθιὰ γκρεμίζεται.

(Κεφαλληνίας παρὰ Σ. Δ. Παγώνη).

Βλ. ψηλὰ 13.

βαλάνι (βλ. καὶ βελανίδι).

1. Φάε βαλάνιν, πιε νερό,
νά δῆς τοῦ σ' οἴρου τὸν καιμόν.

(Μεγίστης παρ' Ἀχ. Δαμαντάρα).

Βλ. φαγεῖ 40. — Ὅτι τὸ ὕδωρ πινόμενον μετὰ τὴν βρωσιν βαλάνων βαρύνει τὸν στόμαχον. Ἀλλὰ συνήθως παραλλαγαὶ τῆς παροιμίας λέγονται ἀλλαχοῦ πρὸς διασυρμὸν τῶν ὑδροποτῶν, ἡ ἔννοια δ' ὅτι τὸ μὲν ὕδωρ εἶναι ἐνίοτε ἐπιβλαβὲς εἰς τὴν ὑγείαν, ἐν ᾧ σπανιώτερον ὁ οἶνος.

βάλλω (βάζω, βάνω).

1. Ἄλλ' ἄλεϋριν εἰς τὴν σκάφην καὶ πολλοὺς σταυροὺς μὴ κάμνης.

(Ῥόδου. Ἐφημ. Φιλ. 1862 σ. 2133 [Βάλ' ἄ. εἰς τὴν σκάφην — κάμνης.] καὶ Βενετ. 89, 55 [ὄμ.] — Καρπάθου. ΖΑ. 347, 84 [Βάλ'] καὶ Μαν. 277, 109 [εἰς τῆς σκάφης καὶ]).

Ὅτι δὲν πρέπει νὰ ἐπικαλώμεθα τὴν ἕξ ὕψους ἀντίληψιν ἐκεῖ ὅπου κυρίως εἶναι χρεία τῆς ἰδίας ἡμῶν ἐπιμελείας καὶ φροντίδος· οὕτως ὁ θέλων νὰ ζυμώσῃ οὐδὲν ἀνύει διὰ προσευχῶν καὶ δεήσεων, χρεία δὲ νὰ θέσῃ τὸ ἀναγκαῖον ἄλευρον εἰς τὴν σκάφην.

2. Βάζε τ' ἀπὸ τὸ ἓνα καὶ βγάλε τ' ἀπὸ τᾶλλο.

(Νε. 16, 115 — Β'. 17, 8 [Βάζετ' ἀπ' τὸ] — Β. 38, 1 [ὄμ.]).

Βλ. αὐτὶ 3. Ἐννοεῖται βάλλε τὸ λεχθὲν ἀπὸ τὸ ἓν αὐτὶ κτλ. Μὴ πρόσεχε εἰς τὰ λεχθέντα, ἀνάξια προσοχῆς ὄντα.

3. Βάλε ἄλεϋρι, κάμε πίττα.

(Βλ. Κατζιούλ. 1080. — Κατζιούλ. Ἐπίμ. 57. — Κ. 6', 41. — Νε. 16, 116 (πίτταν.) — Β'. 17, 2. — Ἡπείρου. Ἄρ. 1534. — Β. 38, 5. — Κα. 938. — Βάρνης. Κρ. 14).

Βλ. παίρνω 24, πρβλ. τὴν ἐπομένην. Ἐπὶ τῶν προχείρως δι' ὀλίγων μέσων κατορθουμένων λέγεται προσέτι καὶ πρὸς τοὺς ἰσχυριζομένους ὅτι ἀγνοοῦσι πῶς συντελεῖται ἔργον τι εὐχερές, ἵν' ἀποφύγῃσι τὴν περὶ τούτου φροντίδα· καὶ ἔν ἄλλῃ ἐννοία, ὅτι πρὸς κατασκευὴν οἰουδήποτε ἔργου εἶναι ἀναγκαῖα ἐφοδία τινα.

4. Βάλ' ἄλεϋρ' νὰ κάνης ψουμί.

(Λέσβου παρὰ Γρ. Ν. Βερναρδάκη).

Βλ. ἄλεϋρι 3, πρβλ. τὴν προηγουμένην.

5. Βάλ' αὐγά καὶ βούτυρο καὶ κάμ' ἀκονοζοῦμι.

(Κατζιούλ. Ἐπίμ. 106. — Κ. α', 42 [βούτυρον] — Κ. 6', 41 [ὄμ.] — Νε. 16, 117 [ὄμ.] — Β'. 17, 3 [κάμε] — Ἡπείρου. Ἄρ. 1535 [καὶ φθειάσ' ἄ.] — Β. 38, 6).

Βλ. ἄρ. 13, πρβλ. ἄρ. 7. Ὅτι ἡ οἰκοδέσποινα, ἀφοῦ ἐκ τῆς οἰκίας δὲν ἐλλείπῃσι βούτυρον καὶ αὐγά ἢ τυρός, δύναται νὰ παρα-

θέση τράπεζαν εἰς τοὺς ξενιζομένους, μαγειρεύουσα πρόχειρον ἔδεσμα· σπανιώτερον δὲ λέγεται ἡ παροιμία πρὸς τοὺς πολλὰ μὲν καὶ δαπανηρὰ ἀπαιτοῦντας, ὑποτιμῶντας δ' ἐπίτηδες τὴν ἀξίαν αὐτῶν, ἵνα παραστήσωσιν ἀσήμαντον τὴν ἀξιώσιν των. Ἡ λ. ἀκονοζοῦμι, κωμικῶς ἐσηματισμένη ἐκ τοῦ ἀκόνι (ἡ ἀκόνη καὶ καθόλου ὁ χάλιξ) καὶ ζουμί, δηλοῖ ἔδεσμα παράλογον καὶ ἀδύνατον, ζωμὸν λίθων. Ὁ μῦθος, ὅτι ἓνας Ἀρβανίτης Τοῦρκος ἐκόνειπε μιά φορά σὲ μιᾷς γριᾷς τὸ σπίτι, καὶ ζήτησε νὰ τοῦ βάλῃ καὶ φάγη. Ἐκείνη ἔκανε πῶς δὲν εἶχε τίποτα νὰ τὸν φιλέψῃ. « Αἶ μωρὴ βάβω, τῆς λέει ὁ Ἀρβανίτης, σὰ δὲν ἔχῃς τίποτα, σύρε κάτω ᾿ς τὸ ποτάμι καὶ πᾶρε κάμποσα ἀκόνια, νὰ σοῦ φκειάκω γὼ ἓνα φαεῖ ». Καὶ ἀφοῦ τὰ ἔφερε ἡ γριά « Αἶ, φέρε τώρα, τῆς λέγει, καὶ λίγο τυρὶ καὶ βούτυρο νὰ ἰδῆς τί θὰ γένῃ ». Καὶ ὁ ἀγᾶς ἐτηγάνιζε τάχα τᾶκόνια καὶ ἡ γριά τὸν κῦτταζε μὲ ἀπορία. Ὑστερα κἀθησε ᾿ς τὸ τραπέζι, ἔπαιρνε τᾶκόνια, τὰ ἔγλυφε, τὰ ἔφτυνε κ' ἔτρωγε τᾶλλο φαεῖ. (παρὰ Δ. Μ. Σάρρου). Ὁμοῖος μῦθος ἐν παλαιῷ γαλλικῷ fabliau περὶ μοναχοῦ κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ἐξαπατήσαντος ἀπλοϊκᾶς γυναικᾶς καὶ κατασκευάσαντος ῥόφημα δῆθεν ἐκ χαλίκων μόνον.

6. Βάλ' αὐτὰ καὶ βγάλ' αὐτὰ.

(Ἡπίρου. Ἀρ. 166.— Β. 39, 40.— Παρὰ I. Βερέττα [Βγάλ' αὐ. καὶ βάλ' αὐ.]).

Βλ. ἀρ. 18. 24. Ἐπὶ πτωχῶν, ὅτι ἀδυνατοῦσι ν' ἀλλάξωσιν ἔνδυμα ἢ δι' ἐπίσης εὐτελοῦς ἀντικαθιστῶσι τὸ παλαιότερον.

7. Βάλε αὐγὰ καὶ βούτυρο, νὰ ἰδῆς φαγεῖ ποῦ κάνεις.

(Κα. 937).

Πρβλ. ἀρ. 5, καλὸς 24. Ὅτι ὁ ἔχων ἀφθονα τἀναγκαῖα ἐφόδια δύναται καὶ ἀδέξιος μάγειρος ὄν νὰ παρασκευάσῃ ἐκλεκτὰ ἐδέσματα· μεταφορικῶς δὲ λέγεται καὶ ἐπὶ τῶν καυχωμένων ὅτι ἐπετέλεσαν δυσχερές τι ἔργον, χωρὶς ν' ἀναλογισθῶσιν ὅτι τὸ ἐπιτευχθὲν δὲν εἶναι ἀντάξιον τῶν δαπανῶν, τὰς ὁποίας κατέβαλον καὶ τῶν κόπων, εἰς τοὺς ὁποίους ὑπεβλήθησαν.

8. Βάλ' ἐδῶ καὶ βάλε δένδρο.

(Βερ. 69, 1.— Β. 39, 13 [δέντρα.]).

Ὁ Βενιζέλος ἐρμηνεύει: « ἐπὶ τῶν δραστηρίως ἐνεργούντων εἰς ὀφέλιμα ». Ἄλλὰ μάλλον φαίνεται παραλλαγή τῆς ἐπομένης καὶ τὴν αὐτὴν ἔννοιαν ἔχουσα.

✓ 9. Βάλ' ἐδῶ καὶ βάλ' ἐκεῖ.

(Ἡπειρου. Ἄρ. 167. — Β. 39, 15).

Βλ. τὴν προηγουμένην, δίνω 45, παλαμύδα 1, πρβλ. δίνω 49. 76. Λόγοι πόρνης συμπληρούμενοι δι' ἐμφαντικῶν ἀσέμων χειρονομιῶν διὰ τῆς πρώτης τείνοντες τὴν παλάμην, δηλοῦσιν ὅτι πρέπει νὰ λάβωσι χρήματα. Ἀναιδέστερον καὶ σαφέστερον ἄνευ τῶν χειρονομιῶν ἐκφράζει τὴν αὐτὴν ἔννοιαν ἡ παροιμία ἐν λ. παλαμύδα 1. Λέγεται δ' ἡ παροιμία ὑπὸ τοῦ ἀναλαβόντος ἔργον τι εἰς δήλωσιν ὅτι πρὸς ἐκτέλεσιν τούτου ἀνάγκη νὰ προκαταβληθῇ ὁ συμπεφωνημένος μισθός. Ἀνάλογα τὰ τοῦ Ἡρώνδου (Β', 79 - 83, πρβλ. καὶ 19 - 20) ὅπου λέγει Βάτταρος ὁ πορνοβοσκός: « Ἐρᾶς σὺ μὲν ἴσως Μυρτάλης· οὐδὲν δεινόν, | ἐγὼ δὲ πυρέων· ταῦτα δούς ἐκεῖν' ἔξεις· | ἢ νὴ Δί', εἴ σεν θάλπειά τι τῶν ἔνδον, | ἔμβυσσον εἰς τὴν χεῖρα Βατταρίῳ τιμὴν, | καὐτὸς τὰ σαῦτοῦ θλῆ λαβὼν ὅκως χοήξεις. » — Ὅμοιοι παροιμίαι Ἱταλ. *Prima chi mi tocchi, dammi li patachi* = προτοῦ νὰ με ἀγγίξης, δός μου τὰ γρόσια (σικελ. *Pitrè* II, 264). — Γερμαν. *Gibst du ihr, sie gibt sich dir* = ἂν τῆς δίνης, σοῦ παραδίνεται κι' αὐτὴ (*W. I.* 1377, 261). *Gibst du mir, so geh' ich mit dir* = ἂν μοῦ δίνης, ἔρχομαι κ' ἐγὼ μαζί σου (αὐτ. 262).

✓ 10. Βάλε καὶ κειὰ ποῦ πῆρες νὰν τὰ βρῆς ὀλόσωστα.

(*Ka.* 940).

Βλ. ἄρ. 15. Ἐπὶ τῶν παραπονουμένων ὅτι ἐζημιώθησαν ἐν συνεταιρικῇ ἢ ἐν οἰαδῆποτε ἄλλῃ ἐπιχειρήσει, ἐν ᾧ τοῦναντίον ἐπλεονέκτησαν σφετερισθέντες δολίως ξένα χρήματα.

✓ 11. Βάλτε μου κ' ἐμέν' καρφάκι.

(Βάρνερ : καρφί 1 [Βάλε μου κ' ἐμένα καρφί.] — Βλ. Κατζιούλ. 101, 22. — Κατζιούλ. Ἐπιμ. 366. — *K.* β', 10 [Βάλετε] — *Ma.* 44 [Χαλκιᾶ, βάλε μοι καὶ ἐμέ κ.] — *Ne.* 17, 119 [Βάλετε] — *B.* 17, 4 [ὄμ.] — Ἡπειρου Ἄρ. 1536 [Βάλετε κ' ἐμέ κ.] — *B.* 39, 14 [ὄμ.] — Δημητσάνης παρὰ *K.* Κασμάτη [Βάλε μου κ' ἐμέ κ.] — Λάστας Γόρτυνος παρὰ *N.* Λάσκαρη [ὄμ.]).

Βλ. τὴν ἐπομένην, ἀλεπού 20, χελῶνα 1. Ἐπὶ τῶν ἀξιούντων νὰ τύχωσι τῶν τιμῶν, ἃς βλέπουσιν ἀπονεμομένας εἰς ἀνωτέρους των, ἔνεκα δὲ τῆς αὐθαδεΐας των ἐπισυρόντων καθ' ἑαυτῶν κακά. Καὶ ἐπὶ τῶν παρεμβαινόντων εἰς ἀλλότρια καὶ ὑπέρτερα τῶν δυνάμεων των ἔργα καὶ διὰ τοῦτο βλαπτομένων προσέτι ἐπὶ τῶν προσδοκόντων νὰ τύχωσιν ἀγαθοῦ τινος, ἀντὶ τούτου δ' ἀποκομίζοντων ζημίαν. Ὁ μῦθος, ὅτι βάτραχος ἰδὼν ποτε νὰ πεταλῶνουν ἄλογον, ἀπλωσε καὶ αὐτὸς μὲ ἔπαρσιν τὸ πόδι του εἰς τὸν πεταλωτὴν, καὶ εἶπε· Νὰ ποῦ ἔτυχα κ' ἐγὼ ἐδῶ εἰς κατάλληλον καιρὸν· κάμετε λοιπὸν γρήγορα γιὰ νὰ πεταλώσετε κ' ἐμέ. Κατ' ἄλλην παραλλαγὴν ἀλώπηξ ἦτο ἡ ἀξιώσασα τοῦτο (βλ. ἀλεπού 20), κατ' ἄλλην χελώνη (βλ. χελῶνα 1) καὶ κατ' ἄλλην τέλος κάμηλος, ἣν καὶ ἐπετάλωσαν καὶ ἀπῆλθε χωλαίνουσα. Καὶ ἐν τοῖς Αἰσωπείοις μύθοις ἀναφέρονται βάτραχοι πάσχοντες δεινά, διότι ἠθέλησαν νὰ μιμηθῶσι μεγαλύτερα ζῶα (ἀρ. 84 Η. Βαβρ. 42. Ἰγνατ. τετράστ. Α', 42), καὶ κάμηλος, διότι ἐζήτησε νὰ ἑξομοιωθῇ πρὸς ταῦρον (βλ. καμήλα 8). — Ὅμοιοι παρ. **Ῥωμουν.** Shi bró-ska 'shi intinde laba sa o poteonésca = καὶ ὁ βαθρακὸς ἀπλώνει τὰ πόδια του νὰ τὰ πεταλώσουν. (Zanne 1362). — **Σερβ.** Εἶδε ὁ βαθρακὸς ποῦ πετάλωναν τὸ ἄλογο καὶ σήκωσε κ' αὐτὸς τὸ πόδι του. (Wuk σ. 334).

✓ 12. Βάλε με κ' ἐμέ καρφίτσα, ἀπὲ νὰ ἰδῆς.
(Δημητσάνης παρὰ Φ. Ἡλιοπούλου).

Βλ. τὴν προηγουμένην.

12α. Βάλε νὰ βρης.

(Κα. 939 — Θηναίαις Κεφαλληνίας παρ' Ἡλ. Τσιτσέλη).

Βλ. ἀρ. 14.

13. Βάλε τυρὶ κὶ βούτυρου κὶ φκειάσ' ἀκουνουζοῦμ'.

(Ἰωαννίνων παρὰ Δ. Μ. Σάρρου).

Βλ. ἀρ. 5.

14. Βάλι νὰ βγάλῃς.

(Λειψοῦ παρὰ Μ. Μουσαίου).

Βλ. ἀρ. 12α. 19. 26, πρβλ. ἀρ. 16, ἀδειάζω 4, δίνω 31. "Αν μὴ ἀποταμείωσης δὲν θὰ ἔχῃς πόθεν νὰ λάβῃς χρήματα καὶ ἂν μὴ καταθέσης κεφάλαια δὲν πρέπει νὰ προσδοκᾷς κέρδη. "Ομοίαι παρ. **Γαλλ.** Il ne peut issir du vaissel fors ce qu'on y a mis. (Leroux II, 312). Il ne peut issir du sac que ce qu'il y a (αὐτ.). — **Ῥωσ.** "Οτι βάλλεις αὐτὸ καὶ βγάξεις. (Dal I, 58).

15. Βάλ' κ' ἐκεῖνα ποῦ ἔκλειψες,
νὰ μὴ σοῦ λείπη τίποτα.

(Κα. 941).

Βλ. ἀρ. 10.

✓ 16. Βάλ' τα, νὰ τὰ ματαπάρῃς.

(Ἑπίρου. ΖΑ. 198, 15).

Πρβλ. ἀρ 14, δανεῖζω 5. 8. 9. "Ο μὴ ἀποδίδων τὰ ὀφειλόμενα δὲν εὐρίσκει δανειστήν. "Ο μῦθος περὶ δανειστοῦ, ὅστις ὅτε ὁ ὀφειλέτης τῷ ἀπέδιδε τὸ χρέος του, δὲν ἐλάμβανε τὰ χρήματα ἂνὰ χειρας, οὐδὲ ἠρίθμει αὐτά, ἀλλὰ πολλὴν πρὸς αὐτὸν ἔχων πίστιν, τῷ ἐδείκνυε μόνον κρύπτῃν τινὰ ἐν τῇ οἰκίᾳ του, εἰς ἣν τῷ ἔλεγε νὰ τὰ ἀποθέσῃ. "Οτε δ' ἐζήτηι οὗτος νέον δάνειον, τῷ ἔλεγε νὰ λάβῃ μόνος του τὰ χρήματα ἐκ τῆς αὐτῆς κρύπτῃς. Τοῦτο ἐπανελήφθη πολλάκις· τέλος ἦλθεν εἰς πειρασμὸν ὁ χρεώστης καὶ προσεποιήθη ὅτι κατέθεσε τὰ χρήματα, χωρὶς νὰ τὸ πράξῃ. 'Αλλ' ὅτε πάλιν ἦλθε νὰ δανεισθῇ, ὁ φίλος του τῷ ἔδειξε τὴν γνωστὴν κρύπτῃν, ἵνα ἐκεῖθεν λάβῃ τὰ χρήματα. "Οτε δὲ ὁ αἰτῶν τῷ παρετήρησεν ὅτι εἶναι κενή, ἐκεῖνος ἀπεκρίθη: « Βάλ'τα νὰ τὰ ματαπάρῃς ».

† 17. Βγάλ' ἀπὸ κεῖ ποῦ κρέμεται καὶ 'άλ' ἐκεῖ ποῦ χάσκει.

(Καρπάθου. ΖΑ. 347, 87 [βάλ' ἐκεῖ] καὶ Μαν. 277, 116 [Βγάλε πό κεῖ]).

"Εκ τοῦ περισσεύοντος οἰκονόμησον τὸ ἑλλείπον· ἔμφραξον τὸ χάσμα διὰ τοῦ περιττοῦ καὶ συρομένου ὑφάσματος.

✓ 18. Βγάλε αὐτὰ καὶ βάλ' τὰ ἴδια.

(Κα. 972).

Βλ. ἀρ. 6.

19. Δέν ἔβαλες,
 δέν ἔβγαλες.

(Ἀθηναϊκή. Ἐβδομ. Α', 104).

Βλ. ἀρ. 14.

✓ 20. Ἐβαλα, ἔβαλες, κάθου παραπάνω.

(Βλ. Κατζίουλ. 1071).

Οὕτω παρέφρασα τὴν παρὰ Κατζίουλη παροιμίαν, ἔνεκα τῆς μετοχῆς θέντος. Πιθανῶς ὁμοίως ὁ Κατζίουλης παρέφρασεν ἑλευθέρως τὴν ἐν λ. ἔνας 17 παροιμίαν.

✓ 21. Ἐβάλαν καὶ τσῆ ἀρκούδας ἀπανωκαμπήλαυκο.

(Κα. 505).

Ἐπὶ τῶν παρ' ἀξίαν καταλαμβάνόντων μεγάλα καὶ σεμνὰ ἀξιώματα. Τὸν μῦθον, ἔξ οὗ ἡ παροιμία, ἀγνοῶ.

21α. Ἐβαλεν κ' ἐπέβαλεν κ' ἐπῆρεν κι' ἀσσὸ σκεῦος.

(Τραπεζοῦντος. Ἄστ. Πόντ. 56, 60).

Ὑπερπληρώσας τὸ ἀγγεῖον δύναται νὰ λαμβάνη ἔξ αὐτοῦ. Ἐπὶ πρεσβύτου πεπειραμένου, εἰς ὃν ἐπιτρέπεται νὰ ὀμιλῇ καὶ νὰ διάγῃ κατὰ βούλησιν.

22. Ἐγὼ βάνω τὸν κοῦκό μου, κι' ὁ κοῦκος τὴν ὀρά του.

(Κεφαλληνίας παρὰ Σ. Δ. Παγώνη καὶ παρὰ Ἡλ. Τσιτσέλη [Ἐγώβανα]).

Βλ. ὀρίζω 4.

✓ 23. Μὲ τὴν βυτίνα πῶχει στάριν μὴν τὰ ἄλλης.

(Ἰκαρίας. Σταματιάδου Ἰκαριακὰ σ. 144).

Πρβλ. μεγαλύτερος 7. Μὴ ἔριζε πρὸς ἐκείνους, ὧν πάντοτε ἔχεις ἀνάγκην. Βυτίνα εἶναι τὸ σκεῦος, ἐν ᾧ φυλάττουσι τὸν σῖτον ἐν τῇ οἰκίᾳ· τὴν λέξιν ἀναγράφει ὡς γλῶσσαν τῶν Ταραντίνων ὁ Ἡσύχιος, σημαίνουσαν λάγνον, ἀμίδα· ἐν ἄλλῳ τύπῳ (πυτίνη) κεῖται παρ' Ἀριστοφάνει (Φωτ. Λεξ. σ. 478, 1). Εὐρηται καὶ παρὰ τοῖς βυζαντινοῖς· σώζεται δὲ πλὴν τῆς Ἰκαρίας καὶ ἐν Σέρραις τῆς Μακεδονίας

ἀμετάλλακτος, καὶ πολλαχοῦ τῆς Ἑλλάδος παρεφθαρμένη, οἷον βυτίνα, βουτίνα, πουτίνα κτ. (βλ. ὅσα περὶ τῆς λέξεως ἔγραψαν ὁ Πανταζίδης ἐν Φιλίστορι Γ' σ. 127 καὶ ὁ G. Meyer Neugr. St. III, 17-18).

- ✓ 24. Μιὰ τοῦ βάζ', μιὰ τοῦ βγάζ',
τίπουτα ἐν ἀπουτάζ'.

(Λέσβου παρὰ Γρ. Ν. Βερναρδάκη).

Βλ. ἀρ. 6.

- κατὰ τὸν Μ. Κ. [Μηθάνη] ✓ 25. Ὅσι, ὄσι, νὰ σὲ βάλω 'ς τὸ λιθάριν.

(Κύπρου. Σ' 56.— Σ. 279. 57).

κατὰ τὸν Μ. Κ. [Μηθάνη] ✓
"Νῆσι ἔδισ" λαφναῖο
30-9-1903, "ὄσι" πρόβλημα
σις κωδ. Σητάριον = εὐχάριστος, ἄχοντί, Δυ. Ἐγὰ σὴν νὰ σὲ δέσω.

Ἐπὶ τῶν προσπαθούτων νὰ ἔξαπατήσωσί τινα. Ὁ μῦθος ἄγνωστος.

26. Σὰν δὲν βάλῃς,
πῶς θὰ βγάλῃς;

(Πάρου παρὰ Π. Σαρρῆ).

Βλ. ἀρ. 14.

- ✓ 27. Σὰν σὲ βάλῃ κάτω, ὅπως θὲ θὰ σὲ γαμήσῃ.

(Παρνασσίδος).

Ἀντίστοιχος τῇ ἐπιφωνήσει τοῦ Βρέννου: «τοῖς νενικημένοις ὀδύνη!» (Πλουτάρχ. Κάμιλ. 28. Mantiss. pron. 206), ἢ λατινιστί: *Vae victis* (Otto 1844).

- ✓ 28. Σὰ σὶ βάλου 'ς τ'ν τριβέλλα,
θέλις πήδα, θέλις γέλα.

(Λέσβου παρὰ Γρ. Ν. Βερναρδάκη).

Ὅταν ἐγὼ δυνηθῶ νὰ ἐκτελέσω κατὰ σοῦ τὸν σκοπὸν μου, ἀδιαφορῶ παντελῶς τίνα γνώμην θὰ ἔχῃς περὶ τοῦ πράγματος. — Τριβέλλα, ἢ, καὶ συνηθέστερον ὑποκοριστικῶς τριβέλλι, τό, λέγεται μικρὸν τρυπάνιον, δι' οὗ οἱ ξυλουργοὶ διατρυπῶσι τὸ ξύλον, ὅπως ἐμπήξωσιν ἤλον. Ἡ λ. ἐκ τοῦ ἰταλ. *trivello*, ὅπερ παράγεται ἐκ τοῦ λατ. *terebellum* (Βλ. Diez Etymol. Wörterb. λ. *taraire*).

- ✓ 29. Ὅσον τὸν τόπου βάνε,
κί ᾿ς τοῦ δρόμου κλάνε.

(Ἰωαννίνων παρὰ Δ. Μ. Σάρρου).

Ἀπόφθεγμα τῶν ἀγωγιατῶν. Οἱ κατὰ τὴν ὥραν τῆς ἀναχωρήσεως ἐπιβάλλοντες ὑπέμετρα βάρη εἰς τὸ φορητὸν ζῶον, ἀμηχανοῦσι καθ' ὁδόν, ἀναγκάζομενοι ν' ἀνακουφίσωσι τὸ δυσβάστακτον φορτίον.

- ✓ 30. Τὴν ἀκοήν μου γροίκας την,
καὶ τὴν θωριάν μου θῶρές την,
᾿ς τὸν κόρπον σου τί μ' ἔβαλλες;

(Σύμης. ΚΠ. Η', 485, 88).

Ἐπὶ τῶν ἐξ ἰδίας ἀβουλίας ἀτυχούντων, ἰδία δὲ ἐπὶ τῶν βλαπτομένων ὑπ' ἀχαρίστων, οὓς εὐηργέτησαν καὶ περ γνωρίζοντες ὅτι ἦσαν φαῦλοι. Πιθανώτατα ἀναφέρεται ἡ παροιμία εἰς τὸν Αἰσώπειον μῦθον περὶ τοῦ ἐλεήσαντος τὴν ἐκ τοῦ ψύχους ἐκπνεύσαν ἔχιδναν καὶ θερμάναντος αὐτὴν ἐν τοῖς κόλποις του (ἀρ. 97 Halm. Νικ. Χρυσοβέργ. σ. 10, 29 Treu. Βαβρ. 147. 147^α. 147^β. Ἰαμβ. 1 σ. 234. Ἰγνατ. Τετράστ. Α', 17 Crusius).

31. Τό βαλε ᾿ς τὰ γλάκια.

(Κυθήρων. Πανδ. ΙΒ' 452 καὶ Β. 302, 240 [Τό βαλα τὰ γλάκια ἢ πόστα]).

Φράσις ἀντιστοιχοῦσα πρὸς τὴν κοινοτάτην «τό βαλε ᾿ς τὰ πόδια» καὶ λεγομένη ὁμοίως ἐπὶ τῶν τρεπομένων εἰς φυγὴν. Γλάκι καὶ γλάκισμα τὸ τρέξιμον, γλακῶ τὸ τρέχω δρομαίως, τὰ ἀλλαχοῦ λακῶ, λάκισμα, (ἐκ τοῦ ἀρχαίου λάσκω, ἐλάκησα ἐν μεταφορικῇ σημασίᾳ). Αἱ παρὰ Βενιζέλω παραλλαγαὶ εἶναι ἀνύπαρκτοι, προελθοῦσαι ἐξ ἐσφαλμένης ἀντιγραφῆς τοῦ ἐν τῇ Πανδώρα καλλίστου Κυθηρίου γλωσσαρίου τοῦ Α. Καλλούτση· τὸ ἀκατανόητον πόστα προῆλθεν ἐκ τοῦ πόδια (τό βαλε ᾿ς τὰ πόδια). Ἡ φράσις «τό βαλε πόστα» ἔχει ὅλως διάφορον ἔννοιαν, λεγομένη ἐπὶ χαρτοπαιγνίου (ἐκ τοῦ ἰταλ. posta, γαλλ. mise).

Βαλτεσινῆκο

- ✓ 1. Ἐβγάτε 'ς τὸ Τζιορθῆκο,
 νὰ ἰδῆτε χωριὸ Βαλτεσινῆκο.
 νὰ ἰδῆτε κοτζαμπάσιδες, καὶ βρικολιὸ παπαάδες,
 κι' οὔλα τὰ γουρνοκούμασα γιομαῦτ' ἀναγνωστάδες.

(Λάστας Γόρτυνος παρὰ Ν. Λάσκαρη).

Ἐκ τῶν περιπαιγμάτων τῶν χωρίων. Διασύρει τοὺς κατοίκους τοῦ Βαλτεσινῆκου, πρωτευούσης τοῦ δήμου Κλείτορος ἐν Ἀρκαδία, ὡς ἐπαιρομένους, διότι ἔχουσι πολλοὺς προύχοντας καὶ πεπαιδευμένους ἱερεῖς. — Βρικολιὸ τὸ βουκόλιον καὶ μεταφορικῶς μέγα πλῆθος.

βάλτος

- ✓ 1. Ὅποιος πάει 'ς τὸ βάλτο νὰ κυνηγήσῃ θὰ λερωθῆ.

(Πελοποννήσου).

Πρβλ. μῦλος 37. Βάλτος, ὁ, = τὸ ἔλος· ἡ λέξις κοινοτάτη, καθὼς καὶ τὰ παράγωγα βαλτήσιος, βαλτώδης, βαλτώνω, καὶ τὰ σύνθετα βαλτότοπος, βαλτοφάσουλα, (τὰ ἐν ἐλώδει τόπῳ παραγόμενα), βαλτοκούκκια κττ. Συνηθέστατον καὶ ὡς τοπικὸν ὄνομα, οἶον Βάλτος (ἡ ἐπαρχία ἐν Ἀκαρνανία, τὸ ἐθνικὸν Βαλτινός), καὶ Βάλταις ἐν Κεφαλληνία¹). — Ἡ παροιμία διδάσκει, ὅτι ὁ κοινωνῶν φαύλων ἔργων

¹) Ἡ παλαιωτάτη μνεῖα τῆς λέξεως ἐν Λέοντος (τοῦ Ἰσαύρου;) Τακτικ. ια', 3, ὅπου κεῖται κατ' αἰτιατικὴν πληθ. « βάλτας », ἀπὸ ὀνομαστικῆς βάλτα, ἡ, ἢ βάλτη. Φέρεται καὶ ὑπὸ τὸν τύπον τὸ βάλτον (Bekker. An. Gr. σ. 1096 παρὰ Sophocles Greek Lex. λ., ὅπου ὁμοῦς ἀμφίβολον ἂν σημαίνει τὸ ἔλος)· πιθανῶς εἰς βάλτα (τὰ) πρέπει νὰ διορθωθῆ καὶ τὸ παρὰ Φωτίῳ ἐν λ. τέλματα : « τὰ πηλώδη καὶ τελευταῖα τοῦ ὕδατος ἢ β ἄ τ ρ α », ὅπερ παρὰ Σουίδα παρεμορφώθη οὔτω : « ἡ βάθρα ». Τοῦ ἐπιθέτου βαλτώδης παράδειγμα ἐκ τοῦ Κωνστ. Πορφυρογεν. πρὸς Ῥωμαν. 28 σ. 123, 4 ἀναφέρει ὁ Σοφοκλῆς, κεῖται δὲ καὶ παρ' Ἀνθ. τῆ Κομν. Η', 3 σ. 227 d. Par. Παρὰ Σκυλιτζῆ δὲ φέρεται ὡς τοπωνυμία τὸ σύνθετον Βαλτολιθάδι, ὡς ἀπὸ ὀνομαστικῆς δῆθεν ἡ Βαλτολιθάς (σ. 832 d. Par. σ. 684, 12 Bonn). Ἡ ἐτυμολογία τῆς λέξεως εἶναι ἄδηλος. Ὁ Κοραῆς ("Ατ. τ. Β' σ. 77-8) παράγει αὐτὴν ἀπὸ τὸ ἑλληνικὸν ἄλτος, καὶ παρὰ τοῖς Ἡλείοις Ἄλιτις, μεταπλασθὲν μὲ τὸ ἀρχικὸν δίγαμμα ἐκ τοῦ οὐδετέρου εἰς τὸ ἀρσενικὸν βάλτος. Ἀλλὰ τὸ ἄλτος καὶ ἡ Ἄλιτις δὲν εἶχον δίγαμμα. Ὁ Δέφνερ πάντων ἀπιθανώτατα παράγει ἐκ ῥίζης Fελ, ἐξ ἧς καὶ τὸ ἔλος, ὅθεν ὁ βάλτος εἶναι ἡ τελευταία μεταμόρφωσις τοῦ ἔλους,

ἢ συμπράττων πρὸς πονηροὺς πάντως θὰ δυσφημηθῇ· λέγεται προσέτι καὶ ἐν ἄλλῃ ἐννοίᾳ, ὅτι οὐδὲν δύναται τις νὰ ἐπιτύχῃ ἄνευ θυσιῶν ἀναλόγων.

Βαρβαριά

- ✓ 1. Ὡς τὴν Βαρβαριά τὰ ῥοῦχά μου, ὡς τὴν Κρήτη τὸ σπαθί μου.
(Συνασσαοῦ. Ἀρχέλαος 184).

Ἐπὶ τῶν ἀκαταστάτων.

βάρδια

- ✓ 1. Ἐνα χαλί ξεροσυκιά, τοῦ κόρακα ἢ βάρδια.
(Καρπάθου Μαν. 281, 182).

Χαλί (ὑποκοριστικὸν τοῦ χηλή, δωρ. χαλά) ἐνταῦθα σημαίνει τὸν κλών· συνήθη ἐν τῇ κοινῇ ἑλληνικῇ τὰ σύνθετα διχάλι (χηλή) καὶ διχάλα, ἢ (τὸ δίκρανον) καὶ τὸ ἐπίθετον διχαλωτὸς (δίχηλος, δισχιδής). Βάρδια (ἢ) ἢ φρουρά, ἐκ τοῦ βενετ. vardia (ἰταλ. guardia), λέξις κοινὴ ἀπανταχοῦ τῆς Ἑλλάδος· ἐκ ταύτης ὄνομα βαρδάτορας (guardatore) ἢ βαρδιάνος (vardian), καὶ ὄημα εὐχρηστον μόνον εἰς τὴν προστακτικὴν βάρδα (varda), βαρδάτε (vardate). — Ἡ παροιμία ἐπὶ τῶν μετὰ προσοχῆς φυλασσόντων πράγματα ἀνάξια λόγου.

Βαρδιᾶνοι

- ✓ 1. Οἱ Βαρδιᾶνοι ἐγινήκανε μυζήθραις.
(Κεφαλληνίας παρὰ Ἡλ. Τσιτσέλη).

ἀναφύεντος ἐν αὐτῷ τοῦ ἔκπαλι ἐκλιπόντος δίγαμμα. Ὁ Σοφοκλῆς καὶ ἄλλοι τινὲς ἐτυμολογοῦσιν ἀπὸ τοῦ σλαβικοῦ (παλαιοσλαβικοῦ, βουλγαρικοῦ, σερβικοῦ) blato, κατὰ μετὰθεσιν γενομένου halto. Ὁ G. Meyer (Neugr. Stud. II, σ. 64) ἀναφέρειν τὴν σλαβικὴν λέξιν καὶ τὰς ταυτοσημοὺς ἄλθαν. μπάλιτε, βωμουν. balta, πάσας σηματούσας ἔλος, εἰκάζει ὅτι ὑπῆρχε πιθανῶς ἀρχέτυπος ἰλλυρικὴ λέξις baltom· ἐκ ταύτης παρελήφθη ἀρχέτυπος σλαβικὴ boltom ἐξ ἧς παρήχθη ἡ σλαβικὴ blato. Αἱ δ' ἄλθανικαὶ καὶ βωμουνικαὶ λέξεις καὶ ἡ μεσαιωνικὴ ἑλληνικὴ βάλτη, θηλυκοῦ γένους οὔσαι, ἐσχηματίσθησαν ἐκ τοῦ πληθυντικοῦ τῆς εἰκαζομένης ἐκείνης ἰλλυρικῆς λέξεως· καὶ ὁ βάλτος ἐγένετο ἐπίσης ἐκ τοῦ baltom, ὡς ἐκ τῶν λατιν. forum καὶ stabulum ἐγένοντο τὰ ἑλληνικὰ ἀρσενικὰ φόρος καὶ στάβλος.

Βαρδιᾶνοι νησὶς μακρὰ καὶ στενὴ πρὸς ἀριστερὰν τοῦ εἰσερχομένου εἰς τὸν κόλπον τοῦ Λιβαδίου ἐν Κεφαλληνίᾳ. Ἡ παροιμία ἐπὶ ἀδυνάτων.

βαρετός

- ✓ 1. Ὁ βαρετός τοῦ οἴκου του γίνεται νοικοκύρης.
(Φολεγάνδρου παρὰ Ι. Κονταρίνη).

Βλ. κληρονόμος 1, πρβλ. ἀπελπίζω 3.

βαρειέμμι

- ✓ 1. «Καυγούμαστε! — Δὲ βαρέθηκες ποῦ τό πες;»
(Κρήνης παρὰ Γρ. Ν. Βερναρδάκη).

Ὁ ὀκνηρὸς ὀλιγορεῖ καὶ τῆς σωτηρίας αὐτοῦ ἵνα μὴ κοπιᾷσι. Ὁ μῦθος περὶ δύο ὀκνηρῶν ἐν τῷ Τεμπέλ-χάν (ἐν τῷ ἀσύλω τῶν ὀκνηρῶν) τῆς Κωνσταντινουπόλεως, οἵτινες πυρκαϊᾶς γενομένης, οὐ μόνον δὲν ἐκινήθησαν ἐκ τῆς κλίνης των, ἀλλὰ καὶ ν' ἀνακοινώσωσι πρὸς ἀλλήλους τὸ γεγονὸς ὄκνου.

2. Ὅποι βαράσ'κεται πολλὰ, πλέξο δουλεύ'.
(Ὅφειος Πόντου. Ἄστ. Πόντ. 296, 228).

Βλ. ὀκνὸς 16.

- ✓ 3. Ὅποιος βαρειέται πολλὰ στερεύεται.
(Ἀθηναϊκῆ. Βύρ. Β', 441 [βαρένεται] — Κεφαλληνίας παρὰ Σ. Δ. Παγώνη [ἴμ.] — Καρυᾶς Κορινθίας παρὰ Γ. Τσαγοῦ).

Βλ. ὀκνεύω 3.

βαριορίζικος

1. Ἄνθρωπος βαριορίζικος, ἀτός του κι' ἀπατός του
κάνει κακὸ τῆς μοίρας του, ποῦ δὲν τὸ κάνει ὁ ὀχτρός του.
(Θήρας Δε. Στ. 69 [καὶ ἀ. του κάμνει κακόν-κάμν' ὁ ἐχθρός του.] — Β. 17, 217 [καν' ὁ χθρός του] — Θήρας παρὰ Ν. Πεταλά καὶ παρὰ Πυργιανοῦ [τση μοίρας]).

Βλ. ἄνθρωπος 37.

βάρκα

✓ 1. Ἔχουμ' ἔντεκα κ' ἡ βάρκα γέρνει.

(Μεσσηνίας. Νεα. 153).

Βλ. ἀρ. 4. Τὰ πράγματα ἡμῶν ἴστανται ἐπὶ ξυροῦ ἀκμῆς. Ἡ μεταφορὰ προδήλως ἀπὸ λέμβου κινδυνευούσης ν' ἀνατραπῆ ἐκ τοῦ πολλοῦ φορτίου.

✓ 2. Ἡ τὸ πλεμόνι 'ς τὴ βάρκα, ἢ ἡ βάρκα 'ς τὴ Λυγιά δὲν πάει.

(Φάρσας τῆς ἐπαρχίας Κραναίας παρὰ Σ. Δ. Παγώνη).

Ὁ λέγων ἀπειλεῖ ὅτι θὰ τιμωρήσῃ παραχορῆμα τὸν μὴ ἀποδίδοντα ὅ τι ἤρπασεν. Ἡ παροιμία ἐπλάσθη ἐξ ἀσημάντου τινὸς γεγονότος, ἀρπαγῆς πνευμονίου ἐκ λέμβου φαρσινῆς ὑπὸ συμπλωτῆρος καὶ ἀρνήσεως τοῦ λεμβούχου νὰ ἐκπλεύσῃ εἰς Φάρσαν πρὸ τῆς ἀποδόσεως τοῦ πράγματος. Ἡ Λυγιά εἶναι ὀρμίσκος τοῦ χωρίου Φάρσας, οὗ ἀπέχει τέταρτον χιλιομέτρου περίπου· ἐκεῖθεν κομίζουσιν οἱ Φαρσινοὶ εἰς Λιξούριον πρὸς πώλησιν καυσόξυλα, ἄχυρα, γιαικὰ ἤτοι ὄστρεα, μαλάκια καὶ τὰ τοιαῦτα, προμηθεύονται δ' ἐκ Λιξουρίου τρόφιμα, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον σπλάγχνα βοῶν ἢ προβάτων, διὰ τὸ εὔωνον αὐτῶν.

✓ 3. Σὰ βουλιὰ ἡ βάρκα, τί χρειάζεταιαι ἡ σέσσουλα;

(Ζακύνθου παρὰ Σ. Δε Βιάζη).

Ἄφοῦ καταδύεται ἡ λέμβος εἰς τί θὰ ὠφελήσῃ ἢ διὰ τοῦ ἀντλίου (βενετ. *sèssola*) ἀπάντησις τοῦ ὕδατος; Ὅτι ἐπὶ ἀναποφεύκτου συμφορᾶς ματαία πᾶσα πρὸς σωτηρίαν προσπάθεια.

✓ 4. Τρεῖς κ' ἡ βάρκα γέρνει.

(Κεφαλληνίας παρὰ Σ. Δ. Παγώνη).

Βλ. ἀρ. 1.

βάρος

✓ 1. Βάρος περιττὸν τῆς γῆς.

(Βερ. 19, 4. — Β. 40, 31. — Βάρνης. Κρ. 14 [περιττὸ τοῦ κόσμου]).

Παράφρασις τοῦ ὁμηρικοῦ: «ἐτώσιον ἄχθος ἀρούρης» (Ίλ. Σ. 104. Εὐστάθ. αὐτ. σ. 742, 16 εἰς Ὅδ. Υ, 379 σ. 1896, 43), ἐν χρήσει παρὰ μόνοις τοῖς λογιωτέροις. Ἡ παράφρασις φέρεται καὶ παρὰ Σοφοκλεῖ: «βάρους περισσὸν γῆς» (παρὰ Στοβ. ζΗ', 1) καὶ παρὰ Φίλωνι τῷ Ἰουδαίῳ (τ. Π σ. 308): «τὰ δὲ μηδαμῇ χρήσιμα τῷ βίῳ οὐδὲ ζῆν εἶναι λυσιτελέες, περιπτὸν ἄχθος ὄντα γῆς, ὡς εἶπέ τις»: ἀναγράφεται δ' ὡς παροιμία καὶ ὑπὸ τῶν ἀρχαίων παροιμιολογῶν καὶ λεξικογράφων: «Γῆς βάρους» (Σουίδ. λ. Ζωναρ. σ. 435. Κῶδ. Βοδλ. 288. Βατικ. Κρ. 165. Διογενιαν. 290. Γρηγ. Κύπρ. 102. Μόσχ. 155. Μακάρ. 198. Ἀποστόλ. 441 f). Παρέλαβον δ' ἐκ τῆς ἑλληνικῆς καὶ ἄλλοι λαοί: οἷον **Γερμαν.** Er ist nit werdt, dass jn der erdbod trag = δὲν εἶναι ἄξιος νὰ τὸν βαστάζη ἡ γῆ. (W. V, 204, 34. Βλ. καὶ ἀρ. 35).

Βαρυπνᾶς

1. Ἐτσιλησέ με τὸ σκουφὶν τοῦ βαρυπνᾶ.

(Κύπρου. Σ'. σ. 252. καὶ Σ. τ. Β' σ. 485).

Μ' ἐπλάκωσε ἡ σκούφια τοῦ βαρυπνᾶ, ἦτοι ἐπέπεσεν εἰς ἐμὲ κοιμώμενον ὁ ἐφιάλτης. Βαρυπνᾶς (ἐκ τοῦ βαρὺς καὶ ὕπνος μετὰ τῆς καταλήξεως -ᾶς, ὅθεν ὁ ἐπιπέφων βαρὺν ὕπνον) καλεῖται ὁ Ἐφιάλτης, τὸ δ' ὄνομα τοῦτο παραφθαρὲν ἐγένετο βαρυχνᾶς (οὕτω καὶ παρὰ τοῖς Βυζαντινοῖς), γαρυπνᾶς, καὶ κατὰ παρετυμολογίαν βραχνᾶς (ἐκ τοῦ βράγγος, βραχνός), καὶ σβραχνᾶς (Βλ. τὴν ἐμὴν Νεοελλ. μυθολογ. σ. 437 κέ. καὶ τὴν καλλίστην συγγραφὴν τοῦ W. H. Roscher Ephialtes σ. 56 κέ.). Ὁ Ἐφιάλτης λέγεται παρ' ἡμῖν καὶ Μώρα διὰ λέξεως ἣτις φέρεται παρὰ τοῖς βυζαντινοῖς καὶ ὡς ἐπίκλησις τῆς Γύλλους (μωρρά, ὡς ἔχουσι τὰ χειρόγραφα): συνηθέσταται δ' εἶναι πολλαὶ ἄλλαι φράσεις ταυτόσημοι πρὸς τὴν προκειμένην, οἷον: Μ' ἐπλάκωσ' ἡ μώρα. Μ' ἔπνιξε ἡ μ. Μ' ἔσκασ' ἡ μ. Ἐπαθα μώρα. Εἶχα μώρα. — Ἀναφέρεται δ' ἐν τῇ κυπριακῇ φράσει τὸ σκουφὶν τοῦ βαρυπνᾶ, διότι πιστεύουσιν, ὅτι ὁ Ἐφιάλτης ἐπιβάλλει τὸν σκουφόν του εἰς τὸν κοιμώμενον. Ἄν ὅμως οὗτος δυνηθῇ ν' ἀρπάσῃ τὸν σκουφὸν τοῦ Ἐφιάλτου, κατὰ τὰς πολλαχοῦ τῆς Ἑλλάδος ἐπικρατούσας

δοξασίας, γίνεται πανίσχυρος καὶ πλουσιώτατος (Βλ. Ν. Γ. Πολίτου Τὸ σκουφὶν τοῦ Βαρυπᾶ ἐν Παναθηναίσις 1901 τ. Β' σ. 122-7).

βαρὺς

- ✓ 1. Ἄν πῆς βαρὺ εἶν' τὸ φόρτωμα, καρτέρει ἀπανωγόμπι.
(Κα. 488).

Ἄπανωγόμπι (ἐπάνω-γόμος), τὸ ἀλλαχοῦ ἀπανωγόμι, ἦτοι τὸ πρόσθετον φορτίον τὸ ἐπὶ τῆς ῥάχεως τοῦ φορητοῦ κτήνους ἐπιτιθέμενον· σημειωτέα ἡ προσθήκη τοῦ π μετὰ τὸ μ, ἣτις ἄλλως μόνον πρὸ συμφώνου συνειθίζεται ὡς λ. χ. ἐν τοῖς διαλεκτικοῖς τύποις συγκεκομμένων λέξεων μπιστάκι (μουστάκι), μπισκάρι (μουσκάρι) κτ. Ἴσως προέρχεται ἐκ παρετυμολογίας, ἐκληφθέντος τοῦ δευτέρου συνθεντικοῦ ὡς γόμπου, ἦτοι ὕβου· (ἢ λ. συνήθης ἐν Κεφαλληνίᾳ, ἐκ τοῦ ἰταλ. gobba, gobbo). — Ἡ παροιμία διδάσκει ὅτι ὁ ἀδικούμενος θὰ ὑποστῇ δεινότερα, ἢν διὰ τῶν παραπόνων του παροργίσῃ τὸν ἀδικοῦντα.

- ✓ 2. Βαρέα μὴ λεγνόντ' σ', τσακοῦνταν τὰ μέσα σ'.
(Τραπιζοῦντος. Ἄστ. Πόντ. 55, 47).

Βλ. πολὺς 53α. 57α. Παραπὸλὸν μὴ σείσαι καὶ λυγίξαι, διότι θὰ τσακισθοῦν τὰ σωτικά σου. Ὅτι καταγέλαστοι γίνονται οἱ προβάλλοντες ἀξιώσεις ἀνωτέρας τῶν δυνάμεών των. Ὁ μῦθος ἐν λ. πολὺς 53α.

- ✓ 3. Βαρὺ σὺν ἄλα.
(Βούας Καλαβρίας. Μοτ. 98, 6).

Βλ. γλυκὸς 2. Ἡ περίεργος παρομοίωσις βαρέος πράγματος πρὸς ἄλας εὔρηται καὶ παρὰ Σειράχ κβ', 16 (Βλ. τὸ χωρίον ἐν λ. ἀνθρως 18).

4. Βαρὺς σὰν τὸ μολίβι.
(Κοινοτάτη).

Παρομοιώσεις βαρέων πραγμάτων πρὸς μόλυβδον βλ. καὶ ἐν ἄλλαις παροιμίαις (ἀνθρως 18. 43, πλέω 3). Καίτοι τὸ εἰδικὸν βάρος τοῦ μολύβδου εἶναι ἔλασσον τοῦ εἰδικοῦ βάρους ἄλλων μετάλ-

λων, θεωρεῖται ὁμως σχετικῶς βαρὺς, διότι ἔχει βάρος δυσανάλογον πρὸς τὴν σκληρότητα αὐτοῦ (πρβλ. Ἀριστοτέλ. φυσ. ἀκροάσ. δ', 9 σ. 217b, 19). Ἐν τοῖς ἀρχαίοις μαγικοῖς καταδέσμοις ἀναγράφεται τοιαύτη τις ἀρά: « ἡ γλώσσα αὐτοῦ μόλυβδος γένοιτο » ἤτοι βαρεῖα ὡσπερ μόλυβδος. (Ἐφημ. ἀρχαιολ. 1869 σ. 333-5 ἀρ. 405-7. Κουμανούδη Ἐπιγρ. Ἀττ. ἐπιτ. 2584-5. Wvensch Defixion. tabellae atticae ἀρ. 96. 97). Εἶδομεν δ' ἐν λ. ἄνθρωπος 18 ὅτι καὶ ἐν ταῖς γνωμολογίαις καὶ παρὰ Σειράχ ἀπαντῶνται τοιαῦται παρομοιώσεις. Συνήθεις δ' εἶναι καὶ ἐν ἄλλαις γλώσσαις: Ἰταλ. *Peso come il piombo* (Giusti 368).— Γαλλ. *Lourd comme du plomb* (RTP. 1897 σ. 258). — Καταλ. *Pesat com lo plom* (Vieta σ. 176). — Γερμαν. *Er ist so schwer wie Blei* (W. IV, 465, 15) καὶ μονολεκτικῶς *bleischwer* (Grimm Wörterb. λ. *blei* 1. *bleischwer*).

✓ 5. Βαρὺ τὸ παξιμάδι.

(Ἄν. ἐπ. Α', 426, 68).

Ἡ ἔννοια πιθανῶς τῆς παροιμίας ταύτης εἶναι ὅτι ἐπίμοχθος εἶναι ἢ μέριμνα περὶ τοῦ ἐπιουσίου ἄρτου διὰ τῆς ἰδίας ἐργασίας, ἄνευ τῆς βοήθειας ἄλλου (ὅστις γὰρ μαλακῶνῃ τὸ παξιμάδι· πρβλ. βρέχω 11)· ἢ ὅτι δυσχερὴς ὁ βίος τῶν ναυτῶν, τῶν κυριωτάτην τροφὴν ἐχόντων διφυρίτην.

βαρῶ.

1. Ἄς βαρῆ τοῖς μύγαις.

(Ππζ. 222, 107. — Λάστας Γορτυνίας παρὰ Ν. Λάσκαρη).

Ἐπὶ ἀέργου, εἰς ὃν δηλ. μόνον ἔργον ὑπελείφθη, ἢ ἀποσόβησις τῶν μυῶν.

✓ 2. Ἄς τὸν βαρῆ τὸ κῦμά του.

(Ἡπειρου. Ἄρ. 1527.- B. 35, 453).

Ἐπὶ πονηρῶν ἀτυχησάντων· ὅτι πρέπει ν' ἀφεθῶσιν ἀνενόχλητο διότι ἱκανῶς τιμωροῦνται ἐκ τῶν ἐπελθόντων εἰς αὐτοὺς ἀτυχημάτων.

3. Βάρει ἀπάνου, βάρει κάτου, γιά νά βρῆς ποῦ θά βαρέσης.

(Κα. 953).

Μετ' ἐπανελημμένες ἀποπείρας ἐπιτυγχάνεται τέλος ἀκριβῶς ὁ στόχος.

✓ 4. Βαρεῖ κεῖ ποῦ σταλίζει ἡ ψεῖρα.

(Πεζ. 223, 119 [στασίξ' ἡ ψ.: προδήλως ἐσφαλμένον] — Δημητσάνης παρά Κ. Κασιμάτη [Θὺ σὲ βαρέσω κεῖ]).

Σταλίζω εἶναι ῥῆμα κοινότατον, σημαῖνον ἀναπαύομαι τὴν μεσημβριαν ἐν σκιερῷ τόπῳ, κυριολεκτούμενον δ' ἐπὶ τῶν βοσκημάτων¹⁾

¹⁾ Τοῦ ῥήματος τούτου φέρεται καὶ τύπος σταλιάζω, ὅπερ λέγεται ἐπὶ διαμονῆς παρατεταμένης ἀνθρώπου ἐν τινὶ τόπῳ ἀκουσίας ἢ ὀχληράς· καὶ σύνθετον ἐμφαντικώτερον ξεροσταλιάζω φρ. «εὐστάλιασα ἔς τὰ πόδια μου» ἢ «ξεροστάλιασα» ἢ «ξεροστάλαξα ἔς τὰ πόδια μου» = ἀνεμῶν ὄρθιος ἐπὶ πολλὴν ὥραν. Ἐν Ἰκαρίᾳ σταλίζω = ἡρεμῶ καὶ φρ. «ἡστάλισεν ὁ βοῦς» = μένει ἡσυχος ὁ βοῦς (Σταματιάδου Ἰκαριακά σ. 139). Ἐν Νισύρῳ δὲ σταλίζω = μένω ἐν ἐστεγασμένῳ τόπῳ ὅπως προφυλαχθῶ ἐκ τῆς βροχῆς (ΖΑ. σ. 387) καὶ μεταφορικῶς ἐν Κεφαλληνίᾳ νυστάζω πολὺ καὶ κινῶ τὴν κεφαλὴν πρὸς τὰ ἔμπρὸς ἐκ τῆς νύστας (Νεοελλ. ἀν. Β', 320). Ἐν Πελοποννήσῳ, ἐν Ἡπείρῳ καὶ ἀλλαχοῦ στάλος (ἀρσ.) λέγεται ὁ τόπος, ἐν ᾧ ἀναπαύονται τὰ πρόβατα τὴν μεσημβριαν καὶ ἡ ὥρα τῆς ἀναπαύσεως. Ἐν Ἰκαρίᾳ (Σταματιάδ. αὐτ.) στάλος = κοίλωμα ἐν τῇ ἀνθρακιᾷ, ἐν ᾧ θέτουσι τοὺς ἄρτους ἵνα ὀπτηθῶσιν. Ἐν Κεφαλληνίᾳ (Νεοελλ. ἀνάλ Β', 320) καὶ ἐν Νισύρῳ ἡ λ. ὄφυτονεῖται (σταλός), σημαίνει δ' ἐκεῖ μὲν τὴν μάνδραν τῶν προβάτων ἐν Νισύρῳ δὲ «τὸ μέρος ἔνθα δύναται νὰ στεγασθῇ τις ἐν καιρῷ βροχῆς». Ἐν Τραπεζοῦντι συνειθίζεται τὸ ὑποκοριστικόν (τὸ σταλί) πρὸς δήλωσιν τῆς μάνδρας τῆς ἀγέλης, ἐν Ὁφεί δὲ καλύθης ἀγροτικῆς (ΚΠ. III', 164). Ἐν Κρήτῃ διὰ τοῦ ἐπιθήματος -τρα σχηματίζεται πρὸς δήλωσιν τοῦ τύπου ἡ λ. σταλίστρα, ἡ, συνήθη δ' αὐτοῖσι καὶ τὰ ῥηματικὰ τὸ σταλιστὸ καὶ τὸ στάλισμα, ὅπερ καὶ ἀλλαχοῦ ἀκούεται (Βλαστ. σ. 177).

Ὁ Πασπάτης (Χιακ. γλωσσ. σ. 334) τὸ μὲν σταλίζω παράγει ἀπὸ τοῦ στάβλος, ὑπολαμβάνων ὡς ἄλλον τύπον τοῦ σταβλίζω, τὸ δὲ σταλιάζω ἀπὸ τοῦ ἰταλ. stallo, σημαίνοντος τόπον, διαμονήν. Ὁμοίως ὁ G. Meyer (Neugr. St. IV, 86) ἐκ τῆς αὐτῆς ἰταλικῆς λέξεως stallo ἐτυμολογεῖ τὸ στάλος καὶ πάντα τὰ παράγωγα. Ἄλλ' ἡ ἐτυμολογία αὕτη μοῖ φαίνεται ἄστοχος. Ἡ ἰταλ. ἐκείνη λέξις, καὶ ἐτέρα τις, stalla (θηλ. — στάβλος), καθὼς καὶ πᾶσαι αἱ ὅμοιαι λέξεις τῶν ῥωμανικῶν γλωσσῶν παρήχθησαν ἐκ τῆς παλαιᾶς γερμανικῆς stal, σημαίνουσης σταθμόν, τόπον, στάβλον (Diez Etym. Wörterb. λ. stallo). Αὕτη δὲ κοινὴν ἔχει τὴν ῥίζαν σ'τ'α μετὰ παμπληθῶν ἑλληνικῶν λέξεων, ἐν αἷς καὶ ἡ στάλη (Curtius Grundz. d. gr. Etym. 4 σ. 211 ἀρ. 216), ὅποθεν ὁ σταλός καὶ τὰ παράγωγα. Ἡ λέξις στάλη μαρτυρεῖται ὑπὸ τοῦ Ἡσυχίου: «στάλη ταμίον κτηνῶν ὁ σταλός». Ἄλλ' ὁ μὲν πρῶτος ἐκδότης τοῦ λεξικογράφου Κρής Μουσοῦρος παρέλιπε τὸ σταλός, ὁ δὲ τελευταῖος M. Schmidt εἶκασεν ὅτι πρέπει νὰ γραφῇ στάβλος ἢ σταύλος. Καὶ οἱ ἐπιμεληθέντες τῆς τελευταίας ἐκδόσεως τοῦ Ἐρρ. Στεφάνου περιέ-

τόπος ὅπου σταλίζει ὁ φθειρ λέγεται κωμικῶς τὸ κρανίον, παραπλησίως πρὸς τὸς τὴν ῥῆσιν τοῦ Εὐβούλου « πρὸς φθειρα κείρασθαι » (παρὰ Πολυδ. Β', 29. Φωτ. Λεξ. σ. 463, 13. Meineke FCG. III, 221, 3. Kock CAF. II, 175 32). Ὅθεν ἡ φράσις ἐπὶ τοῦ καιρίαν πληγὴν βάλλοντος.

5. Βάρει κ' ἔπαρε.

(Ἡπίρου. Ἄρ. 176. - Β. 40, 28).

Ἐπὶ τόπου ὅπου ἐπικρατεῖ ἡ βία καὶ ἡ αὐθαιρεσία.

6. Βάρ' ἐμεῖς,
πέσ' ἐμεῖς.

(Βλ. Κατζιούλ. 101, 31. - Κ. γ', 480 [καὶ πέσ' ἐ.] - Κοραῆς Ἄτ. Β', 78 [Βάρει ἡ. πέσε ἡ.] - Β' 17, 9. - Βερ. 18, 2. - Ἡπίρου. Ἄρ. 175 [Βάρει ἡ. πέσε ἡ.] - Β. 40, 30 καὶ 254, 103 [Πέσ' ἐ. βάρ. ἐ.] - Πιζ. 223, 120 [Βάρει] - Ἡπίρου. ΚΠ. ΙΗ', 185 [π. ἡμεῖς.]).

Βλ. ἀρ. 7. 8. Ἐπὶ τῶν ἐπιχειροῦντων νὰ κακοποιήσωσιν ἐχθρούς, βλαπτόντων δ' ἑαυτοὺς μᾶλλον. Ἡ παροιμία αὕτη διεσκευασμένη παρεμβάλλεται καὶ εἰς σκωπτικὰ ἄσματα οἷον ἐν τῷ κερκυραϊκῷ:

λαβον μετ' ἐνδοιασμοῦ τὴν λέξιν στάλην σημειώσαντες ὅτι «suspecta codicis fides». Ἄλλ' οἱ Ἕλληνες λεξικογράφοι Γαζῆς (1816) καὶ Κούμας (1826) καταχωρίσαντες αὐτὴν δὲν παρέλειψαν νὰ παρατηρήσωσιν ὅτι διετηρήθη ἐν τῇ δημῳδί. Ὁ Ἡσύχιος προσέτι μικρὸν κατωτέρω ἀναφέρει καὶ τὸ ῥῆμα, ἀλλὰ τὸ κείμενον τῆς ἐρμηνείας αὐτοῦ προδήλως εἶναι ἐφθαρμένον: «σταλίζομαι ἐπὶ τῆς στήλης (στάλης;) τρόπον ἔστηκας». Καὶ ἀλλαχῶ δὲ τοῦ Ἡσυχίου (Β, 988) ἐν λέξει μὴ τεταγμένη ἐν τῷ οἰκείῳ τόπῳ, ἐξ οὗ εἴλασαν ὅτι εἶναι παρέμβλημα, ὑποκρύπτεται ἡ στάλη, ἢ ἄλλη τις συγγενὴς λέξις (ἂν μὴ αὕτη ἡ κοινῶς σλαβικῇ νομιζομένη λέξις στάνη)· διότι λέγει: «βουστάνη· βουστασία, ἡ τῶν βοῶν στάσις» ὅπου ὁ Μ. Schmidt διορθώνει βουστᾶλη. Πρὸς τὴν βουστάνην δ' ἢ τὴν βουστᾶλην τοῦ Ἡσυχίου δὲν φαίνεται παντελῶς ἄσχετος καὶ ἡ μεταγενεστέρα ταυτόσημος λατινικὴ λ. bostar, ἡ διατηρηθεῖσα καὶ ἐν τῇ ἰσπανικῇ (bostar) καὶ ἐν τῇ πορτογαλικῇ (bostal), ἧς ἄγνωστος ἡ ἔτυμολογία. (Diez Grammat. I² 34. Etym. Wörterb. II b. λ. bostar. Körtling Lat.-roman. Wörterb. 1295).

Ἐκ τοῦ στάλη ἴσως παράγεται καὶ ἡ σταλία, ἣν ὁ Γ. Μ. Πάλλης (Ἑρμην. τοῦ ἑλλ. ἔμπορ. δικαίου 1863 τ. Β' σ. 203) ἐξελλήνισε διὰ τῆς νεοτεύκτου λέξεως ὑπερμονῆς. Ἡ σταλία ἀμέσως μὲν φαίνεται ὅτι ἐλήφθη ἐκ τῆς ἰταλ. stallia (βενετ. stalia), ἀλλὰ καὶ αὕτη πιθανώτερον εἶναι ὅτι προήλθεν ἐκ τῆς ἑλληνικῆς στάλης καὶ οὐχὶ ἐκ τοῦ νεολατινικοῦ stallum (πρβλ. Ducange Gloss. latin. λ. stallum).

« Βάρει ἐκεῖνοι ἐμὲ κλωτσαῖς, | βάρει ἐγὼ τῆς γῆς μαντριάϊς (μου-
τριάϊς;) κτλ. » (Νεα. σ. 117).

✓ 6α. Βάρειε τὸν καλὸν διὰ νὰ γίνῃ καλύτερος.
(Κ. γ', 479).

Βλ. ἀρ. 17.

7. Βάρει μεῖς, πέσε μεῖς·
βάρει οἱ ἄλλοι, πέσε μεῖς.
(Δημητσάνης παρὰ Φ. Ἡλιοπούλου).

Βλ. ἀρ. 6.

8. Βάρ' ἐμεῖς, πέσ' ἐμεῖς,
καὶ ψηλὰ στέχομ' ἐμεῖς.
(Δάστας Γορτυνίας παρὰ Ν. Λάσκαρη).

Βλ. ἀρ. 6. Ἐπι ἀλαζόνων κομπορημονούντων.

✓ 9. Βαρεῖ σὰ στραβός.
(Κοινή)

Βλ. ξυλιὰ 5 καὶ τὰς αὐτόθι σημειουμένας παραλλαγάς.

✓ 10. « Βαρεῖς, μαστόρισσα; - Ἄν δώσης γάλα καὶ τῆς μάννας μου ».
(Ἡπέρου. ΖΑ. 198, 17).

Πρὸς ἀρ. 16, λαλῶ 1. Ἐπὶ ἔριδος, ἀφορμὴν ἐχούσης ὑπονοίας παν-
τελῶς ἀβασίμους Ὁ μῦθος, ὅτι ἓνας γύφτος μὴ φορὰ ἐφαντάσθη πῶς
μπορεῖ ν' ἀποκτήσῃ κοπάδια πρόβατα, καὶ συλλογιζόταν πῶς θὰ τὰ
κυβερνήσῃ. Ἔλεγε λοιπὸν τῆς γυναικὸς του πῶς θὰ κάμῃ τοῦτο κ' ἐ-
κεῖνο, πῶς τὸ γάλα θὰ τὸ χτυπᾷ νὰ βγάνῃ βούτυρο, καὶ τὴν παρακι-
νοῦσε νὰ τὸν βοηθήσῃ, νὰ χτυπᾷ καὶ αὐτὴ. Καὶ ἡ γυναῖκά του,
ποῦ εἶχε τὰ ἴδια μυαλά, κ' ἐφαντάζετο καὶ αὐτὴ πῶς τὰ εἶχαν κι' ὅλας
ἐμπρὸς τοὺς τὰ πρόβατα, τοῦ ἔλεγε πῶς θὰ τὸν βοηθήσῃ μὲ τὴν
συμφωνία νὰ δώσῃ γάλα καὶ τῆς μάννας της. Ὁ γύφτος δὲν ἐδέχετο·
ἡ γυναῖκα ἐπέμενε, καὶ μὲ αὐτὸν τὸν τρόπον ἤρχιζε φιλονεικία
ἀτελείωτη.

11. Βαρεῖ τὴ θύρα,
 ν' ἀκούση ἢ παραθύρα.

(Μα. 13 [τὴν θύραν νὰ ἐνοήσῃ ἢ π.] - Ἑπεῖρου Ἄρ. 1537. - Β. 40, 23).

Βλ. ἀρ. 12, προβλ. ἀρ. 13. 14, χτυπῶ 11. 24. 25. Ἐπὶ τῶν μὴ τολμώντων ἢ δι' οἰονδήποτε λόγον ἀποφευγόντων νὰ εἴπωσι τι πρὸς τινα κατὰ πρόσωπον, ὑποδηλούντων δὲ τοῦτο δι' ὑπαινιγμῶν ἢ διὰ πλαγίων λόγων πρὸς ἄλλον. Ὅμοιοι παρ. **Ἄλβαν**. Φόλι ι δέραισαι, ται διγκιόγαι πενδσ'έρεγια = πέτο τῆς θύρας ν' ἀκούση ἢ παραθύρα. (Hahn 152, 31). Μπγέρ ι πράκουτ, τ α νεγκιόγαι δαίρα = βάρει τὸ κατώφλιο, ν' ἀκούση ἢ θύρα (γεγκική, αὐτ. 157, 36. Μήτκου Ἄλβαν. μέλισσα 110 ἀρ. 385). — **Κουτσοδλαχ**. (Ἑπεῖρου) Da pri pórta, s'eavda parathira = ἀπαράλλακτος τῇ ἑλληνικῇ (Zanne 7632). Agudese pri pórta. s'eavda firida = ὄμ. (αὐτ.).

12. Βάρει τὴν πόρτα, ν' ἀκούση τὸ παραθύρι.

(Ἑπεῖρου. Δωδών. σ. 156).

Βλ. τὴν προηγουμένην.

13. Βαρεῖ τὸ σαμάρι, ν' ἀκούση ὁ γάδαρος.

(Β. 40, 24. — Βάρνης. Κρ. 14 [Βαρᾶ — τὸ γαιδοῦρι. — Ζακύνθου. Ἐλπίς 1192, 87 [για ν' ἀκούῃ ὁ γάδαρος]. — Κορινθίας παρὰ Δ. Χ. Δουκάκη [Βάρει — τὸ γαιδοῦρι.]).

Βλ. ἀρ. 15, χτυπῶ 22. 26, προβλ. ἀρ. 19. 11, δέρονω 13 καὶ τὰς αὐτόθι παραλλαγάς, λέγω 90. Διάφορος μὲν ἢ παραβολή, ἀλλ' ἢ ἔννοια ἢ αὐτὴ καὶ ἢ τῶν ὑπ' ἀρ. 11. 14. — Ὅμοιοι παρ. **Ρωμου**. Bate samarul sa pricéra magarul = χτύπα τὸ σαμάρι νὰ νοιώσῃ τὸ γομάρι. (Zanne 2464). Bate sheaua sa pricéra iéra = χτύπα τὴ σέλλα, νὰ νοιώσῃ ἢ φοράδα (αὐτ. 2480).

14. Βαρεῖ τοῦ τοίχου νὰ νοιώσουν τὰ ποντίκια.

(Βερ. 69, 2 [Βάρ' τοῦ τ.] — Ἑπεῖρου Ἄρ. 177 [τὸν τοῖχο νὰ φύγουν τὰ] — Β. 40, 26).

Βλ. τὴν προηγουμένην.

15. Βαροῦνε τὸ σαμάρι,
 γιὰ ν' ἀκούση τὸ γομάρι.

(Β. 40, 25. — Ππζ. 223, 122 [Βαροῦν — ν' ἀκούῃ τὸ γαιδοῦρι.] — Πύργου Ἑλίας παρὰ Π. Ι. Λιναρδάκη [ὄμ.]).

Βλ. ἀρ. 13.

16. « Βάρ' τα, μωρή! — Δὲν τὰ βαρῶ ».

(Κυνουρίας παρὰ Λ. Κωνσταντοπούλου).

Προβλ. ἀρ. 10. Ἐπὶ γυναικῶν ἰσχυρογνωμόνων.

17. Βάρ' τὸν καλό, νὰ γένη καλύτερος·

βάρ' τὸν κακό, νὰ γένη χειρότερος.

(Βλ. Κατζίου. 1905. — Κατζ. Ἐπίμ. 707. — Β'. 19, 24. — Β. 40, 33).

Βλ. ἀρ. 6α, δέρονω 9. 8 Αἱ σωματικαὶ κολάσεις ἐπανορθώνουσι μὲν τὰ ἐλαττώματα τῶν ἀγαθῶν ἐχόντων τὴν φύσιν, ἀλλ' οὐδὲν ἰσχύουσι παρὰ τοῖς πονηροῖς, ἀποθρασύνουσαι μᾶλλον αὐτοῦς. Ὅμοια παρ. **Ἰταλ.** Batti il buono, e' mègliora: batti il cattivo, e' peggiora = χτύπα τὸν καλό, θὰ καλυτερέψη· χτύπα τὸν κακό, θὰ χειροτερέψη. (Giusti 59. Διαλεκτικὰς παραλλαγὰς βλ. παρὰ Pitrè I, 211. Pasqualigo 77. W. IV, 204, 31) — **Γαλλ.** Bats le meschant il empirera, bats le bon il s'amendera. (Leroux II, 245). — **Γερμαν.** Strafe den Guten, und er wird besser; strafe den Bösen, und er wird schlimmer = τιμῶρει τὸν καλὸν καὶ θὰ γίνῃ καλύτερος, τιμῶρει τὸν κακὸν καὶ θὰ γίνῃ χειρότερος (W. IV, 889, 11). Schlage den Guten, so wird er besser; schlage den Bösen, so wird er ärger = ἀπαράλλακτος τῇ ἑλληνικῇ (αὐτ. 214, 31). Der Stock macht den Guten schlimm und den Schlimmen schlimmer = τὸ ῥαβδί κάνει τὸν καλὸν κακὸν καὶ τὸν κακὸν χειρότερον (αὐτ. 868, 8). — **Σερβ.** Βάρει τὸν κακόν, νὰ γίνῃ χειρότερος (Wuk 332).

18. Βγάλ' τὴ σκούφια σου καὶ βάρει με.

(Μα. 18 [Ἐβγάλε τὴν σκούφίαν σου καὶ β. του.] — Ἠπίρου. Ἄρ. 180. — Β. 41, 40 [Βγάλε] — Κα. 973. — Ππζ. 223, 125 [β. μας]. — Καρπάθου. ΖΑ. 347, 86 [Βγάλε τὴ σ. — β. μου.] — Ἀθηνῶν [Πάρ' τὴ σκ.] — Καλαβρύτων παρ' Α. Κωνσταντινοπούλου [βάρει με.] — Κεφαλληνίας παρ' Ἠλ. Τατσεῆλη [Βγάρ' τὴ]).

Βλ. χτυπῶ 6. Ἐπὶ τῶν ἀποδιδόντων εἰς ἄλλους τὰ ἴδια αὐτῶν ἐλαττώματα, καὶ γενικώτερον ἐπὶ τῶν ἀντιλεγόντων.

✓ 19. Δὲν μπορεῖ νὰ βαρήση τὸ γαῖδαρο καὶ βαρεῖ τὸ σαμάρι.

(Κεφαλληνίας παρὰ Σ. Δ. Παγώνη).

Βλ. ἀρ. 13, δέρονω 13.

✓ 20. Δράγμα ποῦ δέμ βαρεῖ, δὲσ σὲ χορταίνει.

(Βούας Καλαθρίας. Mor. 92, 68).

Δράγμα μὴ ἔχον ἱκανὸν βάρος δὲν σὲ χορταίνει. Κοῦφοι στάχυες ἐμφαίνουσιν ὅτι ἡ παραγωγή τῶν δημητριακῶν καρπῶν εἶναι ἀνεπαρκής.

✓ 22. Μὲ τὰ δικά μου τὰ λιθάκια μὲ βαρεῖς.

(Βλ. Κατζιοῦλ. 46, 5. — Κατζιοῦλ. Ἐπίμ. 199. — Κ. 37. — Κ. β', 30. — Νε. 76, 477. — Β'. 66, 57 [δ. μου λ.]. — Β. 156, 93. — Ἡπείρου. Ἄρ. 719 [Μὲ τὰ λ. μου μὲ βαρεῖ.]).

Βλ. τὴν ἐπομένην, ἀετὸς 1α (συμπληρώματος), πετροβολῶ 1, κατατρέχω 1. Μὲ πολεμεῖς διὰ τῶν ἰδίων μου ὄπλων. Οὕτω λέγουσιν οἱ ἀδικούμενοι ὑπ' ἐκείνων, οὓς πολλαχῶς εὐηργέτησαν, καὶ οἵτινες ἐξ αὐτῶν τῶν εὐεργετημάτων ἀρῶνται τὴν δύναμιν, ὅπως βλάβῃ τὸς εὐεργέτας. Συνήθως δ' ἐλέγετο ἡ παροιμία ὑπὸ δανειστῶν πρὸς δυστρόπους ὀφειλέτας, οἵτινες οὐ μόνον ἤρουντο ν' ἀποτίσωσι τὸ χρέος, ἀλλὰ καὶ διὰ τῶν ξένων χρημάτων ἐζήτουν νὰ δεκάσωσι τοὺς δικαστάς, ὅπως καὶ ἐν δικαστικῷ ἀγῶνι κατὰ τοῦ δανειστοῦ νικήσωσι. — Δι' ὁμοίας εἰκόνας τὴν αὐτὴν ἐκφράζει ἔννοϊαν ὁ Αἰσώπειος μῦθος περὶ τοῦ ἀετοῦ, ὅστις βληθεὶς ὑπὸ βέλους ὠδύρευτο διότι ἐκ τῶν ἰδίων πτερῶν ἀπέθνησκεν (Αἰσώπ. μῦθ. 133 σ. 74 Κοραῆ, ἀρ. 4 4^β Halm)· τὸν μῦθον ἐστιχοῦργησε καὶ ὁ Βαβρίας (βλ. Ἰγνατ. τετραστιχ. 25 σ. 273-4 Crusius· ἐκ τούτου Ἐποστὸλ. 398α. Crusii Barbrii fab. ἀρ. 185 σ. 167) ἦτο δ' ὁ μῦθος Λιβυκός, καὶ πρῶτος διεσκεύασεν αὐτὸν ὁ Αἰσχύλος ἐν Μυρμιδόσιν (ἀποσπ. 129 Dind. 139 Nauck), ὡς μαρτυροῦσιν ἀρχαῖοι συγγραφεῖς (Ἀριστοφάν. Ὀρν. 808 καὶ Σχολ. αὐτ. Σωσίβιος παρ' Ἀθην. ΙΑ', 494 Β. Σχολ. Αἰσχύλ. Ἄγαμ. 822 σ. 509 Dind. Σουίδ. λ. Τάντι μὲν. Οὐχ ὑπ' ἄλλων. Πάγας. Διογενίαν σ. 180 Γοττ. Ἀφθόν ἐν Walz Rhet. gr. τ. II σ. 12). Μετέπεσε δὲ καὶ εἰς παροιμίαν ἐν πολλῇ χρήσει οὖσαν μάλιστα παρὰ τοῖς Βυζαντινοῖς, φερομένην δ' ἐν ποικίλαις παραλλαγαῖς: « τοῖς σὰν τοῦ πτεροῖς ἐάλως » ἢ ἥλως (Μακάρ. 757. Mantiss. pron. 207. Εὐστάθ. παρεκβ. σ. 632, 35. 1221, 49. Σχολ. Λουκιαν. Ἐρμωτ. 53. Ἀριστείδ. τ. Β' σ. 319. 624. Φύλωνος Ἰουδ. τ. Β' σ. 505. Γαληνοῦ

περὶ τῶν Ἰπποκράτ. καὶ Πλάτ. δογμ. Δ' τ. Ε' σ. 395 Kuhn. Προκοπ. Γαζ. ἐπιστ. 121 σ. 581 Hercher. Γρηγορ. Ναζιανζ. τ. Β' σ. 188c. Γρηγορ. Νύσσ. ἐπιστ. 1 τ. VI σ. 626c. Galland. Ζαχαρ. Μυτιλην. σ. 139. Βίος Μαξίμ. ὁμολογ. τ. I σ. XVIII. Παχυμέρ. Μελέτ. 6 σ. 104 Boisson. Ἰωάνν. Καντακουζ. Β', 21 σ. 435, 10 Bonn). « τοῖς ἑμοῖς κατ' ἑμοῦ κέχρηται περοῖς » (Ἡλιόδωρ. Β', 33 σ. 102 Κοραῆ). « τοῖς αὐτοῦ περοῖς κατατοξεύων » (Βασιλείου Καισαρείας Σχολ. εἰς Γρηγ. Ναζιανζ. α' στηλιτευτ. ἐν Notic. et extr. des mss. τ. XI, 2 σ. 64). « οἰκείῳ περοῶ τοξεύομενοι » (Ἀκομινάτ. τ. Α' σ. 19, 7 Λάμπρου). « Παροιμία ἢ λέγουσα κατὰ τὸν Αἰσώπου ἀετὸν ἑμοῖς ὠκυπτέροις τοξεύειν με » (Τζέτζ. Χιλ. Θ', 260 στ. 165-8). « τοῖς οἰκείοις περοῖς βαλλόμεθα » (Ἰουλιαν. ἀποσπ. 9 Hertlein παρὰ Θεοδοωρήτ. Ἐκκλ. ἱστ. Γ', 18 τ. Γ' σ. 921). « ἐβλήθη μὲν τοῖς ἡμετέροις βέλεισιν ὁ τοξότης, ἐβλήθη δὲ καὶ τοῖς αὐτοῦ, ὃ δὴ καὶ πικρότερον εἶναι πάντως δοκεῖ » (Μανουὴλ Παλαιολ. ἐν Notic. et extr. des mss. τ. VIII σ. 333). Ἀμέσως ἐκ τοῦ Αἰσωπέου μύθου ἐλήφθη καὶ ἡ παρὰ Βάρνερ (ἀετὸς 1 τ. Β' σ. 32) δημώδης παροιμία.

Διάφορος ἡ διατύπωσις τῆς παροιμίας παρὰ Λουκιανῶ (Ἐλιεύς 7 σ. 576): « παρ' ἡμῶν τὰ τοξεύματα — λαβὼν καθ' ἡμῶν ἐτόξευες », ἐγγυτέρω οὔσα πρὸς τε τὴν ἡμετέραν, καὶ πρὸς τὰς παρὰ Ῥωμαίους (Otto 1750): « hunc telo suo sibi, malitia, a foribus pellere » (Plaut. Amphitr. 269): « heu, patior telis vulnera facta meis » (Ovid. Her. II, 48): « sua contra illum tela iaciebam » (Hieronym. epist. 69, 2) εἰς ἃ προσθετέον καὶ τὸ τοῦ Ἀπουληίου (Metam. 5 σ. 104): « praeclarus illa sagittarius ipse me telo meo percussi ». Παραπλησίαν ἔννοιαν ἐξήνεγκε καὶ ὁ Πουβλίλιος Σύρος (Sentent. 62. Ribbeck 66): « Bis interimitur qui suis armis perit. ».

Νεωτέρων ἔθνῶν παραπλήσιαι προίμια: **Γαλλ.** Je vais vous battre avec vos propres armes. (Leroux II, 70). Dou fust c'on kint sovent est-on batu = μετὸ ῥαβδί ποῦ κρατεῖ κἀνεὶς συχνὰ τὸν δέρονουν (αὐτ. I, 59). — **Γερμαν.** Wir werden mit unsern eigenen Waffen geschlagen = χτυπηθήγαμε μετὰ τὰ ἴδια μας τὰ ὄπλα (W. IV, 1725, 37. Βλ. καὶ ἀρ. 32). Man bekommt mit

dem eigenen Stock oft die schönsten Prügel = με τὸ ἴδιο τὸ
 ῥαβδί του τρώγει κἀνεὶς τοῖς καλύτεραις ῥαβδιαῖς (αὐτ. 869, 37).—
Ῥωσ. Σᾶς κόβουν με τὰ μαχαίρια σας (Dal. I, 141).—**Ἄρμεν.**
 Μὲ τὴ σαίττα ποῦ φτειάνουν ἀπὸ τὰ φτερά του σκοτώνουν τὸν
 ἀετό. (Prov. armén. 15).

✓ 23. Μὴ καὶ βάρει.

(Κεφαλληνίας παρὰ Σ. Δ. Παγώνη καὶ Ἡλ. Ταιτσέλη).

Ἄποτροπὴ καὶ παρακάλεισις ἅμα πρὸς ἐπίθεσις. Ἡ φράσις ἐπὶ
 τῶν ἐνδοιαζόντων καὶ κυμαιομένων ἐξ ἀντιθέτων ἀποφάσεων.

24. Ὅπου κι' ἂν τοῦ βαρῆς τοῦ βουγιουῦ, 'ς τὸ πετσί τοῦ βαρεῖς.

(Κρήτης. J. 306,135 καὶ Παρνασ. IZ', 797,191 [ἂν βαρῆς τοῦ β. 'ς τὴν προβειὰ
 τοῦ βαρέγγεις.]).

Πρβλ. πόνος 21 Καὶ τὸ κτῆνος καὶ ὁ ἄνθρωπος πονοῦσιν ὅπου-
 δήποτε τοῦ σώματος καὶ ἂν λάβωσι πληγὴν οὔτω καὶ ἡ ζημία, εἴτε
 μικρὰ εἴτε μεγάλη, εἶναι ἐπίσης δυσάρεστος, καὶ τὴν ὕβριν ἐξ ἴσου
 αἰσθάνεται τις εἴτε εἰς αὐτὸν γινομένην εἴτε εἰς τινα τῶν οἰκειῶν. Διὰ
 μεταφορᾶς ὁμοίας πρὸς τὴν παρὰ Πλάτωνι ἐν Πολιτ. Ε' σ. 462 πα-
 ραπλησίαν ἐξήνεγκεν γνώμην ὁ Κρής ποιητῆς τοῦ Ἐρωτοκρίτου (Δ' στ.
 514-5): « Ἄν καὶ βαρῆς 'ς τὴν χέρα σου, 'ς τό να δακτύλι μόνον,
 | γροικᾶς εἰς ὄλο τὸ κορμὶ τὸ βάρος καὶ τὸν πόνον ».

✓ 24α. Ὅταν βαρῆς, νὰ γιαιτρευτῆς ἕξοδα μὴ λυπᾶσαι.

(Παρὰ I. Βερέττα).

Μὴ φείδου δαπανῶν πρὸς θεραπείαν τῆς νόσου, προπάντων ἂν
 ἐπεδεινώθῃ αὕτη.

✓ 25. Ὅταν εἶσαι βαρειά, βάρει*
 κι' ὅταν εἶσαι ἀμόνι, βάστα.

(Β'. 91,201. — Β. 232,815. — Πύργου παρὰ Π. I. Λιναρδάκη). — Ζακύνθου
 παρὰ Σ. Δε Βιάζη [Ἵοντάς εἶ. σφῦρα β. κι' ὄντάς]).

Βλ. ἀμονι 1

✓ 26. Ὅταν σὲ βαροῦνε, βάστα*
 θὰ γυρίσῃ κι' ἄλλῃ στράτα.

(Δάστας Γορτυνίας παρὰ Ν. Δάσκαρη).

Προβλ. ἀμόνι 1. Ὑπόμενε μετὰ καρτερίας τὴν δυναστείαν, διότι πάντως θὰ ἐπέλθῃ μεταβολὴ καὶ θὰ τιμωρήσῃς τοὺς ἀδικήσαντάς σε.

27. Πῆρ' τὸν ἕνα, βάρ' τὸν ἄλλο.

(Ζατοῦνης καὶ Δημητσάνης παρὰ Κ. Ι. Κασσιμάτη).

Βλ. ἀρ. 30, δίνω 64 γ. 93, χτυπῶ 4 8. 16. 17, προβλ. χτυπῶ 7. Ἐπὶ ἀνθρώπων ἐξ ἴσου φαύλων. Οὗτοι οὐδενὸς ἄλλου εἶναι ἄξιοι, κατὰ τὴν παροιμίαν, εἰμὴ πληγῶν· διὰ τοῦ ἑνὸς αὐτῶν, ὡς ῥοπαλοῦ, πρέπει νὰ τύπεται ὁ ἕτερος. Ἀπαραλλάκτως λέγουσι καὶ οἱ **Ἄλ. Γανοί**: Ndžerze k'suullen'e mpierze ná. (Reinhold 97). Ἐν Sain-
tonge δὲ τῆς **Γαλλίας** συνειθίζεται μὲν ἡ αὐτὴ φράσις: En prendre un pour cogner sur l'autre, ἀλλὰ λέγεται ἀστείως. ὡς ὁ καταλληλότατος δῆθεν τρόπος πρὸς διάλυσιν συμπλοκῆς παιδίων (RTP. VI σ. 511).

✓ 28. Ποῖον βαροῦνε καὶ δὲν κλαίει;

(Κεφαλληνίας παρὰ Σ. Δ. Παγώνη).

Οὐδεὶς ὁ μὴ φέρων βαρέως τὰ δεινά.

29. « Ποιὸς βαρεῖ τὸν ἄνθρωπο;

— Ἄνθρωπος τὸν ἄνθρωπο ».

(B. 258, 163).

Βλ. ἄνθρωπος 18.

30. Σήκου τὸν ἕνα καὶ βάρε τὸν ἄλλον.

(Ἡπέριου. Δωδώνη σ. 154.— Ζαγορίου παρὰ Σ. Α. Χατζοπούλου [Σήκωσ' τὸν — βάρ' τὸν ἄ.]).

Βλ. ἀρ. 27.

✓ 31. Τὸ σίδηρο βαρεῖ τὸ μπροῦντζο.

(Κεφαλληνίας παρὰ Σ. Δ. Παγώνη).

Μπροῦντζος, ὁ (ἐκ τοῦ ἰταλ. bronzo) ὁ χαλκός. Ἡ μεταφορὰ ἀπὸ τῶν κωδῶνων τῶν ἐκκλησιῶν. Ὡς τὸ ἐξ εὐτελεστεροῦ μετάλλου ῥόπτρον (γλωσσίδι) πλήττει πάντοτε τὸν εὐγενέστερον χαλκὸν τοῦ κώ-

δωνος, καὶ μένει ἄβλαβές, οὕτω καὶ ἀγεννεῖς καὶ πτωχοὶ ἄνθρωποι, οὐδὲν κινδυνεύοντες, δύναται νὰ ἐνοχλῶσιν ἢ καὶ νὰ παραβλάπτωσι τοὺς εὐγενεστέρους καὶ πλουσιωτέρους.

✓ 32. Τούμπανος καὶ βάρει.

(Κεφαλληνίας παρὰ Σ. Δ. Παγώνη).

Ἦτοι, ἴδου τὸ τύμπανον, κροῦσον αὐτό. Λέγεται δσάκις ἐπέλθῃ γεγονός τι ἐπιβεβαιοῦν γνώμην ἀμφισβητουμένην.

βασανίζω

- ✓ 1. Ἵ τὰ πολλὰ βασανισμένος,
καὶ ἴ τὰ λίγα ἀναπαμένος.

(Μάνθου Ἰωάννου Συμφορὰ Μωρέως 1803 σ. 102 [ὀλίγ' ἄ.] — Βερ. 84,9 [βασανισμένη — ἀναπαμένη.] — Β. 277. 135 [ὄμ.]). - Ζακύνθου παρὰ Σ. Δε Βιάζη [ὄμ.]).

Ἐπὶ τῶν τλαιπωρουμένων τὸ πλεῖστον τοῦ βίου, σπανίως δ' ἐχόντων ἀφορμὰς χαρᾶς καὶ ἀνέσεως. Συνηθέστερον δὲ λέγεται ὡς παρόπονον παρὰ τῶν λαμβανόντων ἀμοιβὴν εὐτελεῖ καὶ δυσανάλογον πρὸς τὸν κόπον, ὃν κατέβαλον. Πρβλ. καὶ τὸ τοῦ Φιλήμονος (παρὰ Στοβ. ἸΗ', 3. Κοσκ CAF. II, 525, 158): «Τοιοῦτος ὁ βίος ἐστὶν ἀνθρώπου, γύναι | εὐφραϊνόμεθ' ἐλάττον' ἢ λυπούμεθα».

βάσανο

- ✓ 1. Ἄσωστα τὰ βάσανά του,
μ' ἄσωστά εἶν' καὶ τὰ κακά του.

(Κα. 860).

Πρβλ. ἀρ. 2. 5. Ἐπὶ τῶν πολλὰ πασχόντων δεινά, ἅτινα ὅμως θεωροῦνται ὡς τιμωρία τοῦ πονηροῦ ἤθους καὶ τῶν φαύλων πράξεων αὐτῶν.

2. Βάσανά μου τὰ ἄσωστα!

(Κα. 963).

Ἐπιφώνησις τῶν ἀδυνατούντων νὰ φέρωσι ταχέως εἰς πέρας ἔργον τι, ἔνεκα προσκομμάτων παρεμβαλλομένων ὑπ' ἄλλων.

- ✓ 3. Καὶ 'ς αὐτὸν τὸν κόσμον λύπη, καὶ 'ς τὸν ἄλλο βάσανα.
(Λάστας Γορτυνίας παρὰ Ν. Λάσκαρη).

Παραλλαγή τῆς ἐπομένης.

- *4. Κάνταῦθα ἐν τοῖς βασάνοις, κάκει ἐν τῇ κρίσει.

(Βυζαντινή. Πλανοῦδ. 215. Ἐλλείπει ἐκ τοῦ βρακοκ., ἐν δὲ τῷ λαυρεντιακῷ ἢ πρώτῃ λ. γράφεται: «καὶ ταῦθα»).

Βλ. τὴν προηγουμένην. Ὡς ἐκ τῆς σημερινῆς παραλλαγῆς ἐμφαίνεται, ἐλέγετο ἐπὶ τῶν ἐν λύπαις καὶ ταιλαιπωρίαις διερχομένων τὸν βίον, καὶ οὕτως ἀπεγνωσμένων, ὥστε μηδὲ μετὰ θάνατον νὰ προσδοκῶσι λύσιν τῶν δεινῶν.— Παραβλητέα πρὸς τὴν παροιμίαν ἢ τοῦ Δημοκρίτου γνώμη (παρὰ Στοβ. ἹΗ', 61. ΡΚ', 20. Mullach Fr. Philos. Gr. I, 348): «Ἄπαντες ἄνθρωποι συνειδήσι τῆς ἐν τῷ βίῳ κατοπραγμοσύνης τὸν τῆς βιοτῆς χρόνον ἐν ταραχῇσι καὶ φόβοις ταιλαιπωρέουσι, ψεύδεα περὶ τοῦ μετὰ τὴν τελευταίην μυθοπλαστούντες φόβου».

- ✓ 5. Τὰ βάσανα ἀλλάζουνε, μὰ δὲ σώνουνται.
(Κεφαλληνίας παρὰ Σ. Δ. Παγώνη).

Ὁ βίος εἶναι μεστὸς βασάνων καὶ μεταβολῆν μόνον, οὐχὶ δὲ λῆξιν αὐτῶν πρέπει νὰ προσδοκᾷ ὁ ἄνθρωπος. Παραπλήσιαί αὐτῇ αἱ γνώμαι τοῦ Εὐριπίδου (ἀπ. 210 Nauck. παρὰ Στοβ. ἹΗ', 34. Κλήμ. Ἀλεξανδρ. Στρομ. Γ' σ. 521): «φεῦ φεῦ, βροτείων πημάτων ὅσαι τύχαι | ὅσαι τε μορφαί· τέρμα δ' οὐκ εἴποι τις ἄν» καὶ τοῦ Σοφοκλέους (παρὰ Στοβ. ἹΗ', 45): «Τὰν γὰρ ἀνθρώπου ζῶαν | ποικιλομήτιδες ἄται | πημάτων πάσαις μεταλλάσσουσιν ὄραις».

- ✓ 6. Τὰ τέρτια τσὶ τὰ βάσανα τρῶνι τοῦ κουρμί, τσὶ ὄχι ἢ πεῖνα.
(Λέσβου παρὰ Γρ. Ν. Βερναρδάκη).

Τέρτι, τό, ἢ δέρτι = λύπη, ὀδύνη· ἢ λέξις περσικὴ (derd) εὐχρηστος καὶ παρὰ τοῖς Τούρκοις, τοῖς Ἀλβανοῖς, τοῖς Σέρβοις καὶ τοῖς Ῥωμοῦνοις.— Ὅτι αἱ ἠθικαὶ ὀδύνη καταβάλλουσι τὸ σῶμα περισσότερον ἀπὸ τὴν πεῖναν.

7. Τῆς πικρῆς ἐλιᾶς τὰ βάσανα.
(Τριπόλεως).

Ἐννοεῖται ἐτραυήξε· ὑπέστη τὰ πάνδεινα, ὡς ἡ ἐλαία, ἣν ῥαβδί-
ζοντες τὸ δένδρον συλλέγουσιν, εἶτα δὲ λειοτριβοῦσιν ἐν τῷ μύλῳ καὶ
θλίβουσιν ἐν τῷ πιεστηρίῳ καὶ διὰ θερμοῦ ὕδατος περιχέουσιν.

βασιλαιο

1. Ἀξίζει ἓνα βασιλαιο.

(Κοινή).

Πρβλ. Ἀποίλης 4. 5. Σχήμα ὑπερβολῆς πρὸς δήλωσιν τῆς μεγά-
λης ἀξίας πράγματός τινος.

2. Ἀπὸ γενεᾶς πάει τὸ βασιλαιο.

(Θήρας παρὰ Ν. Πεταλᾶ).

Βλ. ἀρ. 3-5, βασιλίκι 1-5, πρβλ. ἄλογο 14. Ὡσπερ ἐκ διαδο-
χῆς καὶ κατὰ γένος παραλαμβάνεται ἡ βασιλικὴ ἀρχή, οὕτω καὶ τὰς
ἀρετὰς ἢ τὰς κακίας τῶν πατέρων κληρονομοῦσιν οἱ παῖδες.

3. Θέλει σοί τὸ βασιλαιο.

(Πορταριάς Βόλου παρὰ Ν. Κωλᾶ).

Βλ. τὴν προηγουμένην. Σοί = τὸ γένος. Ἡ λέξις παρελήφθη ἐκ
τῆς τουρκικῆς καὶ ὑπὸ πολλῶν ἄλλων λαῶν Ἀλβανῶν, Βουλγάρων,
Σέρβων, Ῥωμούνων (söü).

4. Σειριά πάει τὸ βασιλαιο.

(Πζ. 286, 863. — Πελοποννήσου. — Κεφαλληνίας παρὰ Σ. Δ. Παγώνη [ἦ: Ὡ τὴ
σειριά]).

Βλ. ἀρ. 2.

5. Σοί πάει τὸ βασιλαιο.

(Β. 316, 459 [Τὸ σοί π. β.] — Γορτυνίας).

Βλ. ἀρ. 2.

βασιλίκι

1. Ἀπὸ γενιά πάει τὸ βασιλίκι.

(Καρπάθου. Μαν. Ψήφ. 98 [Ἀπὸ ἐνιάν ὑπάει] — Νάξου παρὰ Μ. Ι. Μαρκόπουλι
[Ἀπὸ γενεᾶς]. — Ἀνατ. Κρήτης παρὰ Σ. Ξανθοῦδίδου).

Βλ. βασιλαιο 2.

2. Γονικὸ πᾶ τὸ βασιλίκι.

(Χίου. Πασπάτ. 277 καὶ Καν. 232, 141 [Γονικόν]).

Βλ. βασίλειο 2.

✓ 3. Παππουονικὸν ὑπάει τὸ ἀσιλίκι.

(Καρπάθου παρὰ Μ. Γ. Μεγαλιίδου).

Βλ. βασίλειο 2.

4. Κατὰ σειρὰ πάει τὸ βασιλίκι.

(Κρήτης Βλαστ. σ. 175 καὶ παρὰ Γ. Ι. Καλαϊσάκη [Ἐπίθ.]).

Βλ. βασίλειο 2.

5. Σόι πάει τὸ βασιλίκι

(Νισύρου. ΖΑ. 412, 65).

Βλ. βασίλειο 2.

Βασίλης

1. Ὅντ' εἶχαμε καὶ τρώγαμε, « Βασίλη, κῦρ Βασίλη! »

τώρα ποῦ τὰ τελειώσαμε, « Ποῦ σ' εἶδα, βρὲ κασσίδη; »

(Παρὰ Ι. Βερέττα [Ὅσο εἶχαμε κ' ἐπίναμε — καὶ τώρα ποῦ τὰ σώσαμε, Ποῦ] — Λακωνίας παρὰ Π. Γ. Γενναδίου).

Βλ. ἀρ. 6. 3.

2. Ὅπου τάβλα καὶ μαντῆλι

καὶ « Καλὸ 'ς τὸν κῦρ Βασίλη ».

(Καρπάθου. ΖΑ. 360, 354 [μαντῆλι] — Ἐπίθ. Στασινοπούλου. — Κύπρου. Σ. 285, 265 [Κάθε τάβλαν καὶ μαντῆλιν, νά σου καὶ τὸν κῦρ Βασίλην.]).

Βλ. γάμος 60-62. 65α, δέχομαι 5-8, μέση 1α. 5, Σπήλιος 1. Ὅπου εἶναι ἐστρωμένη τράπεζα πρὸς δεῖπνον καὶ μανδῆλιον προτείνει χορευτῆς εἰς συγχορευτὴν προστρέχει προθύμως ὁ Βασίλης. Λέγεται ἐπὶ τῶν φιλοῦντων τοὺς πότους καὶ τὰς διασκεδάσεις, συνηθέστερον δὲ σαρκαστικῶς ἐπὶ ὀκληρῶν παρασίτων, οἵτινες ἄκλητοι προσέρχονται εἰς γάμους καὶ συμπόσια. Ἀντίστοιχος εἶναι ἡ ἀρχαία παροιμία: « Μυκονίων δίκην ἐπεισπέπαικεν εἰς τὰ συμπόσια » (Σουίδ. λ.

Μυκόνιος γείτων. Ἀποστόλ. 1080), ἥτις φαίνεται ὅτι ἐλήφθη ἐκ τῶν τετραμέτρων τοῦ Ἀρχιλόχου (βλ. Ἀθην. Α', 7 f, πρβλ. Ἀρχιλόχ. ἀπ. 78 Bergk). — Ὁμοία παροιμία **Ῥωμουν**. Unde masa shi pahare, acolo shi Stan calare = ὅπου τάβλα καὶ ποτῆρι ἐκεῖ καὶ ὁ Στὰν καβάλλα (Zanne 8796).

3. Ὅσον καιρὸ θερίζαμε, « Βασίλη καὶ Βασίλη »,
καὶ σὰν ἀποθερίσαμε, « Ὄξω, μωρὲ κασσίδη! »

(Κρήτης. J. 307, 139 καὶ Ἄπτερα 19 καὶ Παρνασσ. IZ', 798, 209 καὶ Φρ. 412).

Βλ. ἀρ. 1. 4 - 8, ἀποθερίζω 1, βράδου 2, θερίζω 19. Ἐπὶ τῶν ἀγροίκως καὶ τραχέως ὁμιλούντων πρὸς ἀνθρώπους, πρὸς οὓς λίαν φιλόφρονες ἦσαν ἐν ὅσῳ εἶχον χρεῖαν αὐτῶν. Τὸν Βασίλην τῆς παροιμίας ἐν ὅσῳ μὲν ἐθερίζον ἐκολάκευον διὰ τὰ τοὺς βοηθήσῃ εἰς τὸν θερισμόν, μετὰ δὲ τὸ πέρας τῆς ἐργασίας ἀπεδίωξαν μεθ' ὕβρεων. — Παραπλησία ἢ γνώμη τοῦ Μενάνδρου (παρὰ Ἰωάνν. Δαμασκην. Παράλλ. Β', ιβ', 18. Meineke FCG. IV, 325, 471): « Οὐχὶ τὴν αὐτὴν ἔχει | διάνοιαν αἰτῶν εἰς ἕκαστος καὶ λαβόν ». Τοιαύτην τινὰ ἔχει ἔννοιαν καὶ ἡ εἰς παροιμίαν μεταπλασθεῖσα ῥῆσις τοῦ Σχίλλερ ἐν τῷ Φιέσκῳ: Der Mohr hat seine Schuldigkeit gethan, der Mohr kann gehen = ὁ ἀράπης ἔκαμε τὸ χρέος του, ὁ ἀράπης ἄς πάγῃ ᾗς τὸ καλό. (W. III, 692, 2). Ἐπίσης καὶ αἱ παροιμίαι: **Βουλγαρ.** Dedé préssi zláti ustá nássi, kegáto pláshta ne se obréshtha = ὅσο ζητιανεύει ἔχει χρυσὸ στόμα, ὅταν πληρώνη δὲν γυρίζει (παρὰ Π. Θ. Τσίλλερ). — **Ἀραβ.** Wakt akl eldschädsch ma btiftikrūnī, wakt kabb ettrāb betkūlu hāt idak = τὸν καιρὸ ποῦ τρῶτε τὰ κοιτόπουλα δὲν μ' ἐνθυμεῖσθε, μὰ τὸν καιρὸ ποῦ χρειάζεταιαι τὰ κουβαληθῆ ἡῶμα λέγετε, βοήθη καὶ σὺ (Einsler 72, 27).

4. Ὅσο π' ἀλωνίζαμε, « Βασίλη, κῦρ Βασίλη »,
τώρα π' ἀπολωνίσαμε, « Ὄξω παλιοκασσίδη! »

(Θήρας. Παρν. Γ', 425 [Ἔσπε ποῦ ἠλωνίζαμε, — Β. κ' ὄντας ἠπολωνίσαμε] καὶ παρὰ Πυργιανοῦ [ἦ: ὄντας ἠλωνίζαμε — κ' ὄντας ἠπολωνίσαμε] — Δέσβου παρὰ Γρ. Ν. Βερναρδάκη [Ἔσπε ποῦ ἠλωνίζαμε, Β. τσῦρ Β. τώρα ποῦ ἠλωνίσαμε, ποῦ σ' εἶδα βρὲ κασσίδη;]).

Βλ. ἀρ. 3.

5. Ὅσο ποῦ θερίζομε, « Βασίλη καὶ Βασίλη »,
καὶ σὰν ἀποθερίσωμε, « Ποιὸς εἶσαι, βρὲ κασσίδη; »

(Ἄν. ἐπιθ. Α'. 534, 328 [ποιὸς σέ] — Λέσβου παρὰ Γρ. Ν. Βερναρδάκη [Ἰσα μι ποῦ θερίζαμι, Β. μ', τσῦρ Βασίλη μ', τσι σὰν ἀπουθερίσαμι, Ποῦ σ' εἶδα, βρὲ κ.]).

Βλ. ἀρ. 3.

6. Ὅσο τὰ εἶχαμε, τὰ τρώγαμε, Βασίλη·
κι' ἅμα τὰ κίόσαμε « Ποῦ σέ ξερα, κασσίδη; »

(Πύργου παρὰ Π. Ι. Δυναρδάκη).

Βλ. ἀρ. 1. 3.

7. Ὅταν καλοθερίζαμε, « Ἐλα καὶ σύ, Βασίλη! »
κι' ὅταν ἀποθερίζαμε, « Ἐξω, μωρὲ κασσίδη! »

(B. 324, 842).

Βλ. ἀρ. 3.

8. Προτοῦ νὰ κοσκινήσωμε, « Καλὸ 'ς τὸν κῦρ Βασίλη! »
τώρα ποῦ ξεφουρνίσαμε, « Κρημνίσου, βρὲ κασσίδη! »

(Σύρου παρὰ Π. Σαρρῆ [ῆ; τώρα π' ἀποζυμώσαμε, Ἐξω μπρὲ κ.]).

Βλ. ἀρ. 3.

βασιλιᾶς

1. Βασιλιᾶς λογάριν ἔχει, κι' ἂν τοῦ δώσουν κι' ἄλλο θέλει.

(Bartholdy II, 147 [Ἵ β. — καὶ ἂν τοῦ δ. καὶ ἄ.] — Leake 452, 75. — Ne. 18, 123 [λογάριον] — San. 226, 75 [δ. ἄλλο] — B¹. 18, 11. — B. 430, 35 [λογάρι — κι' ἄλλα θ.] — Ζακύνθου παρὰ Σ. Δὲ Βιάζη [λογάδι — δώσης -θ. -ῆ: ώ β. ἔχει λ. κι' ἂν τοῦ δώσης.]).

Ὅτι οἱ πλούσιοι εἶναι φιλοχρήματοι καὶ ἄπληστοι.

✓ 2. Βασίλισσας παιδὶ καὶ ῥήγισσας ἀγγόνι.

(Κεφαλληνίας παρὰ Σ. Δ. Παγώνη).

Πρβλ. βασιλικὸς 1. Συνήθως εἰρωνικῶς ἐπὶ τῶν κομπαζόντων διὰ τὴν εὐγένειαν τῆς καταγωγῆς αὐτῶν.

✓ * 3. Εἰ μὲν διώκει σε βασιλεύς, φύγε· εἰ δὲ Θεός, κάθου.

(Βυζαντινῆ. Πλανοῦδ. 154 [Ἐν τῷ λαυρεντιακῷ: διώκη]).

Βλ. ἄνθρωπος 36, πρβλ. ἀρ. 15. Δεινότερα τῆς τοῦ Θεοῦ ἢ τοῦ βασιλέως ὀργή· διότι τὸν μὲν Θεὸν πανάγαθον ὄντα δυνατὸν νὰ ἐξιλεώσῃς, ἐνῶ τοῦ βασιλέως ἡ ὀργή δὲν παρέρχεται εὐκόλως, ἀλλὰ τιμωρεῖ οὗτος ἀμειλίχτως εὐθύς ἀμέσως ἢ μετὰ πάροδον χρόνου. Παραπλήσιόν τι εἶπε καὶ ὁ Ὅμηρος (Ἰλ. Α, 80): «Κρείσσων γὰρ βασιλεύς, ὅτε χώσεται ἀνδρὶ χέρη· | εἶπερ γάρ τε χόλον γε καὶ αὐτῆ-μαρ καταπέψῃ, | ἀλλά τε μετόπισθεν ἔχει κότον, ὄφρα τελέσῃ, | ἐν στήθεσσι ἐοῖσι». Ὁ Kurtz καὶ ὁ Timoschenk ἀναφέρουσι παρά-ληλον ῥωσικὴν παροιμίαν ἐκ τοῦ Dal (I, 28. 318): Lezi (ἢ molksi) kochda Boch ibil = ὁ Θεὸς σ' ἐκτύπησε, κάθου ἤσυχος· ἤτοι τὰς ὑπὸ τοῦ Θεοῦ ἐπιβαλλομένης δοκιμασίας ἀδυνατοῦμεν ν' ἀποφύγωμεν.

✓ 4. Ἦρθα βασιλιᾶς καὶ φεύγω γύφτος.
(Ἄθηνων).

Οὕτω λεγεί οἱ ζημιωθεῖς μεγάλως εἰς ἐπιχείρησίν τινα.

✓ 4α. Ν' ἀφήκωμε τὸ βασιλιᾶ, νὰ πάρουμε τὸ γύφτο.
(Ζαγορίου παρὰ Σ. Α. Χατζοπούλου).

Ἐπὶ ἀσυμφόρου ἀνταλλαγῆς.

✓ 5. Νὰ φυλάεσαι ἀπὸ μπροστινὰ καλογέρου, ἀπὸ πισινὰ μου-λαριοῦ, ἀπὸ ὄρκο γυναικὸς καὶ ἀπὸ φιλιὰ βασιλέως.
(Κεφαλληνίας παρὰ Σ. Δ. Παγώνη).

Βλ. τὴν ἐπομένην, καλόγερος 22. 26. 31, μουλάρι 1. 4. 5. 7. Ἡ εὐνοια τοῦ βασιλέως εἶναι ἐπίσης ἐπικίνδυνος ὅσον καὶ ἡ ἀκολασία τῶν καλογήρων, τὰ λακτίσματα τῶν ἡμιόνων ἢ τῶν ὄνων καὶ τῆς γυναικὸς ἢ ἀπιστία. Κατὰ τὴν αὐτὴν διατύπωσιν παραγγέλλουσι νὰ προφυλασσώμεθα ἀπὸ τούτων καὶ ἄλλων τινῶν ἐπικινδύνων πραγμάτων, παρ' ἄλλοις ἄλλως συναπτομένων ἀλλήλοις, παροιμίαι διαφόρων εὐρωπαϊκῶν λαῶν. **Итал.** Dal bo davanti, dal mulo da drìo, e da la dona da tutte le bande = ἀπὸ τὸ βόδι ἀπὸ μπρός, ἀπὸ τὸ μουλάρι ἀπὸ πίσω καὶ ἀπὸ τὴ γυναῖκα ἀπ' ὅλαις τοῖς μεριαῖς (βενετ. Pasqualigo 53). Corni de bo, cul de caval, boca de can, sempre lontan = κέρατα βοιδιοῦ, πισινὰ ἀλόγου, στόμα σκυ-

λιοῦ, πάντα μακριὰ (ἐπίσης αὐτ. Βλ. καὶ Volpini 18, 100. 76, 17).
 Sia da cavallo, sia da mulo, sta tre passi lontan dal culo =
 εἴτε ἀπὸ τᾶλογο, εἴτε ἀπὸ τὸ μουλάρι, στέκου τρία βήματα μακριὰ
 ἀπὸ τὸν κῶλο· (ἐπίσης, αὐτ. 52. Βλ. καὶ Volpini αὐτ.). Vardete
 da bo davanti, dal mul da drìo, dal fradel da ogni parte =
 φυλάγεστε ἀπὸ τὸ βόδι ἀπὸ μπροστά, ἀπὸ τὸ μουλάρι ἀπὸ πίσω
 καὶ ἀπὸ τὸν καλόγερο ἀπὸ ὅλαις τοῖς μεριαῖς (ἐπίσης, αὐτ. 322).
 Monaci, muli = καλογέροι, μουλάρια· δηλ. μακριὰ ἀπ' αὐτοὺς (σι-
 κελ. Pitrè II, 436). — **Γαλλ.** Il faut se garder du devant d'une
 femme, du derrière d'une mulle, et d'un moine de tous cos-
 tez. (Leroux I, 57). Il faut se garder du devant d'un boeuf,
 du derrière d'un âne et d'un moine de tous côtés (W. III,
 1096, 67). Gardo - t'y dou davant d'uno fremo, dou dernié
 d'uno muelo, et d'un soudar de tout costa = φυλάγου ἀπὸ τὰ
 μπροστινὰ γυναικός, ἀπὸ τὰ πισινὰ μουλαιοῦ καὶ ἀπὸ στρατιώτη
 ἀπ' ὅλαις ταῖς μεριαῖς (νεοπροβηγκ. D. II, 198). — **Ἰσπαν.** Apar-
 tar se: de los pies de las bestias = νὰ στέκεσαι μακριὰ ἀπὸ τὰ
 πόδια τῶν ζώων (Valles 383 = Haller 477). — **Ἄγγλ.** Take heed
 of an ox before, an ass behind and a monk on all sides =
 φυλάγου ἀπὸ τὸ βόδι ἀπὸ μπροστά, ἀπὸ τὸ γάδαρο ἀπὸ πίσω καὶ
 ἀπὸ τὸν καλόγερο ἀπὸ ὅλαις ταῖς μεριαῖς (D. II, 198. Βλ. καὶ σ.
 497). Beware of the forepart of a woman, the hindpart of
 a mule and all sides of a priest = φυλάγου ἀπὸ τὰ μπροστινὰ
 γυναικός, ἀπὸ τὰ πισινὰ μουλαιοῦ καὶ ἀπὸ ὅλαις ταῖς μεριαῖς τοῦ
 παπᾶ (αὐτ. σ. 496). Trust not a horse's heel, nor a dog's tooth
 = μὴν ἐμπιστεύεσαι σὲ πόδι ἄλογο, οὔτε σὲ δόντι σκυλιοῦ (αὐτ.
 475). Beware of a woman before, of a horse behind, of a
 cart sideways, of a priest ewery way = φυλάγου τὴ γυναῖκα
 ἀπὸ μπροστά, τᾶλογο ἀπὸ τὰ πίσω, τ' ἀμάξι ἀπὸ τὰ πλάγια καὶ τὸν
 παπᾶ ἀπ' ὀλοῦθε (W. II, 949, 74. III, 1096, 67). — **Ἰσλανδ.** Traudt
 skaltu trúa bjarnar fimleik og barni höfðingja = πολὺν λίγο
 πρέπει νὰ ἐμπιστεύεσαι 'ς τῆς ἀρκούδας τὰ παιγνίδια καὶ 'ς τὸ βασι-
 λόπουλο (D. II, 475). — **Σουηδ.** För en oxen bör man akta
 sig framtill, för en åsna baktill, och för en jesuit på båda

sidor = τὸ βόιδι πρέπει νὰ φυλάγεται κἀνείς ἀπὸ τὰ μπροστινά, τὸ γάδαρο ἀπὸ τὰ πισινὰ καὶ τὸ γεζουίτη κι' ἀπὸ τοῖς δυὸ μεριαῖς (αὐτ. 198). Hundetanden och Håstefooten äre intet troendes = τὸ δόντι τοῦ σκύλου καὶ τὸ πόδι τοῦ ἀλόγου δὲν πρέπει κἀνείς νὰ ἐμπιστεύεται (αὐτ. 475). — **Φλαμανδ.** Peerdsvoet, wolfstand, hoereneers en dobbeleerschand, niet te betrouwen = νὰ μὴν ἐμπιστεύσαι σὲ πόδι ἀλόγου, σὲ δόντι λύκου, σὲ παιγνίδια πολιτικῆς καὶ σὲ χέρι ζαριστῆ (αὐτ.). — **Γερμαν.** Hüte dich vor dem Hintertheil eines Esels (Pferdes), vor dem Vordertheil eines Weibes, aber vor einem Pfaffen von allen Seiten = φυλάγον ἀπὸ τὰ πισινὰ τοῦ γαδάρου (ἦ, τοῦ ἀλόγου), ἀπὸ τὰ μπροστινά τῆς γυναικὸς κι' ἀπὸ ὅλαις ταῖς μεριαῖς τοῦ παπᾶ (W. II, 949, 74). Hütte dich vor den Ochsen vorn, den Mauleseln hinten und einem Mönch (Pfaffen) von allen Seiten = φυλάγον τὰ βόιδια ἀπὸ ἔμπρὸς, τὰ μουλάρια ἀπὸ πίσω καὶ τὸν καλόγερο (ἦ τὸν παπᾶ) ἀπὸ ὅλαις ταῖς μεριαῖς (αὐτ. 950, 86. Παραλλαγὰς βλ. αὐτ. III, 1096, 67. 1103, 241. 1282, 70. Νομίζω ὅμως ὅτι πᾶσαι αὗται δὲν εἶναι γνήσιαι γερμανικαὶ παροιμίαι, ἀλλὰ μᾶλλον μεταφράσεις ξένων). Traue keinem Judaskusse, fremden Hund und Pferdefusse = μὴ ἐμπιστεύσαι σὲ φιλι τοῦ Ἰούδα, σὲ ξένο σκυλι καὶ σὲ πόδι ἀλόγου (W. IV, 1288, 32. Παραλλαγὰς βλ. αὐτ. 1287, 25. 1289, 33. 34. 35. 63. D. II, 475 καὶ σ. 508). Den Esel meide von hinten den Ochsen von vorn und den Pfaffen von allen Seiten = τὸ γάδαρο ἀπόφευγε ἀπὸ πίσω, τὸ βόιδι ἀπ' ἔμπρὸς καὶ τὸν παπᾶ ἀπὸ ὅλαις τοῖς μεριαῖς (W. I, 856, 53).

✓ 6. Ὁ θεὸς νὰ σὲ φυλάγῃ ἀπὸ κλωτσιὰ γαδάρου, ἀπὸ ἀρχίδια καλογέρου κι' ἀπ' ἀγάπη βασιλιᾶ.

(Πελοποννήσου).

Βλ. τὴν προηγουμένην.

✓ 7. Ὁ καλὸς βασιλιᾶς κι' ὁ καλὸς τσοπάνης εἶναι τὸ ἴδιο.

(B. 187, 164 [τσοπάνης]).

Πρβλ. ἄρχοντας 41. Ἡ παρὰ Βενιζέλω ὡς παροιμία φερομένη γνώμη αὕτη δὲν εἶναι δημώδης, ἀλλὰ παρεφράσθη ἐκ τοῦ Ξενοφῶντ.

Κυρ. παιδ. Η', β', 14: « παραπλήσια ἔργα - νομέως ἀγαθοῦ καὶ βασιλέως ἀγαθοῦ. » Ἄλλως δ' εἶναι κοινοτάτη ἢ παρομοίωσις τοῦ βασιλέως πρὸς ποιμένα παρ' ἀρχαίοις συγγραφεῦσι (πρβλ. καὶ Praechter ἐν Byzant. Zeitschr. I σ. 406 κέ.).

8. Ὅποιος δουλεύει βασιλιᾶ πρέπει τὸν νοῦν του νά χη
 ὅι τὸν νοῦ τοῦ βασιλιᾶ, μόνο τὸν ἐδικό του.

(Κρήτης. Ἄπτερα 87 καὶ Παρνασσ. 17', 878, 15).

Παραλλαγή τῆς ὑπ' ἀρ. 10, διακρινομένη ταύτης διὰ τῆς εὐφρεστάτης προσθήκης τῆς ἐπεξηγήσεως ἐν τῷ δευτέρῳ στίχῳ.

✓ 9. Ὅπου δουλεύει βασιλιᾶ ἔχει τιμὴ καὶ ῥόγα.

(Ζακύνθου. Μάτση ὁ βασιλικὸς Πρ. Δ' σκ. 2 σ. 81.—Βερ. 81, 16.—B. 222, 663.—Ζακύνθου. Ἐλπὶς 1197, 193 [Ὅποιος] καὶ παρὰ Σ. Δὲ Βιάζη [Ὁγιος δ.- καὶ χάρη.])

Ῥόγα, ἢ, ἐκ λέξεως λατινικῆς, ἧς τὴν ὑπαρξίν τεκμηριοῖ τὸ ῥῆμα rogare (βλ. G. Meyer Neugr. St. III σ. 56), σημαίνει σήμερον τὸν μισθόν, ἰδίως τὸν ἐτήσιον μισθόν, ὃν λαμβάνουσιν οἱ μίσθιοι ὑπηρεταί, ποιμένες καὶ οἱ τοιοῦτοι. Παρὰ τοῖς Βυζαντινοῖς ἐσήμαινε τὸν στρατιωτικὸν μισθὸν καὶ τὴν διανομὴν χρημάτων: « τὴν ἐτησίαν φιλοτιμίαν τὴν λεγομένην ῥόγαν τοῖς μεγιστάσι τῆς βουλῆς καταθέμενος » (Μιχαήλ Ἀτταλειάτ. σ. 143, 4 Bonn.). — Ἡ παροιμία λέγεται γενικώτερον πρὸς δήλωσιν τοῦ ὅτι πολλὴν ἔχει ὠφέλειαν ὁ ὑπηρετῶν πλούσιον ἄνδρα. Ἄλλ' ἄξιον σημειώσεως εἶναι ὅτι ἐνῶ αἱ ἄλλαι παροιμίαι ἐμφαίνουσιν ἀντιβασιλικὸν φρόνημα καὶ ἐλέγχουσι δυσπιστίαν καὶ φόβον πρὸς τοὺς βασιλεῖς, μόνη κατ' ἐξαίρεσιν αὕτη ἀνομολογεῖ ὡς τιμῆς καὶ ὠφελειῶν πάροχον τὴν ὑπηρεσίαν βασιλέως.— Πρβλ. Βασιλείου Ἡθικ. λόγ. ΙΕ', 1 τ. 32 σ. 1308 Migne: « εἰ γὰρ ὁ δεῖνα μέγα φρονεῖ, ὅτι δοῦλός ἐστι βασιλέως, τιμώμενος παρ' αὐτοῦ τὰ μεγάλα κτλ. »

* 10. Ὅπου δουλεύει βασιλιᾶ τὸ νοῦ του πρέπει νά χη.

(B. 222, 664.—Καρπάθου. ΖΑ. 366, 485 [τὸν νοῦ του]—Νέξου παρὰ Μ. Ι. Μαρκόπολι.).

Βλ. ἀρ. 8, πρβλ. ἀρ. 13, ἀφεντικὸς 6. Πρέπει νὰ προσέχη πολὺ ὁ ὑπηρετῶν βασιλέα, διότι εὐκόλως δύναται νὰ περιπέσῃ εἰς τὴν δυσμένειαν αὐτοῦ ἢ γὰ ἐπισύρῃ τὴν ὀργὴν του διὰ παραλείψιν τῶν καθηκόντων του ἢ ἀλόγιστόν τινα πράξιν.

- ✓ 11. Ὁ φρόνιμος βασιλιᾶς κί' ἀπ' τὰ κακὰ κερδίσει.
(B. 243, 971).

Κατάδηλον ὅτι ἡ γνώμη αὕτη δὲν εἶναι δημώδης.

- ✓ 12. Ὁ χαμαιλετάρης ἐγέντον βασιλέας καὶ πάλ' ἀλεύρια γύρευεν.
(Πόντου παρὰ Ἰωά. Βαλαβάνη).

Χαμαιλετάρης ὁ μυλωθρός, ἀπὸ τοῦ χαμαιλέτα, ἡ,= μύλος. Ὁ μυλωθρός καὶ βασιλεὺς γενόμενος ἐξίτηι ἄλευρα. Ἐννοεῖ δ' ἡ παροιμία, ὅτι τοῦ ἀγεννοῦς καὶ ἂν ἡ τύχη ἀνυψώσῃ αὐτὸν εἰς περιωπήν, οἱ λόγοι καὶ αἱ ἐπιθυμίαι ἐλέγχουσι τὴν χυδαιότητα. Ὅμοιοι πρὸς ταύτην εἶναι αἱ ἐν λ. γύφτος 25. 13α. 22α ἀναγραφόμεναι παροιμίαι, ἐκ κοινοῦ τινος μύθου ἔχουσαι τὴν ἀρχήν· φανερόν δ' ὅτι καὶ εἰς τὴν προκειμένην ὑπόκειται μῦθός τις λησιμονηθεῖς, ὅμοιος πιθανώτατα πρὸς ἐπεισοδίον τι τοῦ Πτωχολέοντος. Ἐν τῷ μεσαιωνικῷ τούτῳ ποιήματι ἀναφέρεται ὅτι ὁ σοφὸς πρεσβύτες ἐκ τῶν διαταγῶν τοῦ βασιλέως ἀνεγνώρισεν ὅτι οὗτος ἦτο υἱὸς μάγκιπος ἦτοι ἀρτοποιοῦ (Βλ. Λεγρανδίου περὶ τοῦ γέροντος τοῦ φρονίμου Μουτζοκουρεμένου Παρισ. 1872. Πολίτου Ἱστορία τοῦ Πτωχολέοντος ἐν Παρθενῶνι 1872 τ. Β' σ. 1125 κέ. Legrand Recueil de chans. popul. σ. 278. Wagner Carmina Gr. med. aevi σ. 297). Ἐν τουρκοελληνικῷ μύθῳ ἀνακαλύπτεται ὁ σουλτᾶνος ἐκ τῶν δώρων του ὅτι ἦτο υἱὸς τοῦ κρεοπώλου τῶν ἀνακτόρων (Λ. Κ. Χ. Ἀσλάνη Μῦθοι. Ἀθην. 1861 σ. 68). Ἐν συμαϊκῷ δὲ παραμυθίῳ ἀναγνωρίζεται ἐπίσης ὡς νόθος ὁ κριτής, ἀλλὰ δὲν φέρεται τὸ τεκμήριον ἐξ οὗ ἐγνώσθη τοῦτο (ΖΑ. σ. 254). Ἡ ὑπόθεσις τοῦ Πτωχολέοντος μετὰ τοῦ ἐπεισοδίου τῆς ἀναγνωρίσεως τοῦ νόθου βασιλέως ἢ ἄρχοντος φέρεται ἐν πλείστοις παραμυθίαις εὐρωπαϊκαῖς καὶ ἀσιατικοῖς· αἱ παλαιόταται παραλλαγαὶ φαίνεται ὅτι εἶναι ἡ παρὰ Σάξονι τῷ γραμματικῷ (σ. 145 κέ. ἐκδ. P. E. Müller) περὶ τοῦ δανοῦ βασιλόπαιδος Amleth, τοῦ προτύπου τοῦ Σαιξπηρείου Ἀμλέτου, ἢ παρὰ Δονάτω ἐν τῷ βίῳ τοῦ Βιργιλίου, καὶ ἡ ἐν τῇ Ἰταλικῇ συλλογῇ τοῦ ἸΓ' αἰῶνος τελευτῶντος Cento nouvelle antiche ἀρ. 2, ἥτις πηγὴν πιθανῶς ἔχει ἑλληνικὴν¹⁾).

¹⁾ Περὶ τοῦ μύθου τούτου ἐπραγματεύθησαν ἐκτενῶς (μὴ μνημονεύοντες τὰς ἀνωτέρω σημειουμένους ἑλληνικὰς παραλλαγὰς) οἱ ἐξῆς: Dunlop - Liebrecht Geschichte der Pro-

13. Ποῦ θέλει νά ναι βασιλιᾶς τὸ νοῦ του πρέπει νά χῆ.

(Ἄνστ. Κρήτης παρὰ Σ. Ξανθοῦδίδου).

Παραλλαγή τῆς ὑπ' ἀρ. 8, ἄλλην ἔννοιαν ἔχουσα, διότι ἀναφέρεται εἰς τὰ καθήκοντα τοῦ βασιλέως καὶ ἐν γένει παντὸς ἔχοντος ἐξουσίαν τινὰ ἢ ἐν περιοπῇ ὄντος. Οἱ τοιοῦτοι ὀφείλουσι πολλὴν νὰ καταβάλλωσιν ἐπιμέλειαν πρὸς ἐκτέλεσιν τῶν καθηκόντων αὐτῶν καὶ μετὰ συνέσεως νὰ διαχειρίζωνται τὴν ἀνατεθειμένην εἰς αὐτοὺς ἀρχήν. Ὅμοίως γνώμας συχνάκις ἐπαναλαμβάνουσιν ἀρχαῖοι συγγραφεῖς: «καὶ μὲν δὴ οἶται δεῖν πλέον ἔχειν διὰ τὴν ἀρχήν, οὐ τῶν χρημάτων οὐδὲ τῶν ἡδονῶν, ἀλλὰ τῆς ἐπιμελείας καὶ τῶν φροντίδων» (Δίων. Χρυσόστ. Α', 21 σ. 50 R.)· «ἐν πάσαις ταύταις ταῖς ἐπιμελείαις τὸ ἀρχειν οὐδαμῶς ῥάθυμον, ἀλλ' ἐπίπονον, οὐδὲ πλεονεκτοῦν ἀνέσεως καὶ σχολῆς, ἀλλὰ φροντίδων καὶ πόνων» (αὐτ. Γ', 62 σ. 121 R.). «Καὶ γίνου μὲν ἄξιος τοῦ ἀρχειν οὐ θέσει πολιτείας, ἀλλ' ἀρετῆς καὶ προαιρέσεως τῇ πρὸς τοὺς ἀρχομένους ὑπεροχῇ· πλέον δ' ἔχειν ἐκάστου τῶν ὑπηκόων ταῖς κοιναῖς ὑπὲρ ἀπάντων ἐπιμελείαις καὶ τῇ μεμερινημένῃ τῶν ὄλων ἐπιστασία γίνωσκε» (Σώπατρος παρὰ Στοβ. ΜΓ', 55).

✓ 14. Σὰ βασιλιᾶς.

(Κοινή).

Συνηθεστάτη παρομοίωσις πρὸς δήλωσιν τοῦ ἐξόχου καὶ τελείου καὶ πλουσίου. Ἐπὶ τῆς αὐτῆς ἐννοίας γίνεται χρῆσις καὶ τοῦ ἐπιθέτου βασιλικός, ὡς καὶ ἐν τῇ ἀρχαίᾳ γλώσσῃ, καὶ τοῦ ἐπιρρηματος βασιλικά. Περνῶ σὰ βασιλιᾶς ζῶ βασιλικά· βασιλικὸ φαγεῖ (γαλλ. un manger de roi)· βασιλικὸ κομμάτι (γαλλ. un morceau de roi). Πρὸβλ. τὸ ἀνακρεόντειον: «βασιλεὺς ὅπως αἰεῖδεις» (μγ', 4). «Εἶμαι (σὰ) βασιλιᾶς» ἦτοι εὐδαίμων ὡς βασιλεύς· οὕτως εἶπε καὶ ὁ Πλαῦτος Poen. 671 : Rex sum. «Ἐφαγα σὰ βασιλιᾶς»· πρὸβλ. τὸ τοῦ

sadichtungen 1851 σ. 212. 487. Benfey ἐν Orient u. Occident τ. III σ. 271 κέ. A. Schiefner Mahākātjājana σ. 1 κέ. καὶ ἐν Mélanges asiatiques τ. VIII σ. 498 κέ. R. Basset ἐν RTP. 1896 σ. 365 κέ. Olrik ἐν Zeitschr. d. Vereins f. Volksk. 1892 σ. 119 κέ. καὶ οἱ ὑπὸ τούτων μνημονεύμενοι συγγραφεῖς.

Πετρωνίου 38: Solebat sic cenare quomodo rex. — **Γαλλ.** Comme un roi. (Leroux II, 93). C'est un plaisir de roi (αὐτ.). Il vit en roi (αὐτ. 94).

✓ 15. Τὸ σύγνεφο κι' ὁ βασιλιᾶς
σὲ προφτάνει ὅπου κι' ἂν πᾶς.

(Ἡπειρου. ΖΑ. 201, 109 [σὲ προφτάνουν]).

Προβλ. ἀρ. 3. Δύσκολον εἶναι νὰ προφυλαχθῆς ἀπὸ τὴν βροχὴν, φεύγων εὐθὺς ὡς ἴδῃς τὴν προμηνύουσαν αὐτὴν νεφέλην, καθὼς καὶ νὰ διαφύγῃς τὴν δίωξιν βασιλέως. Ὅτι δύσκολον νὰ διαφύγῃ τις τὸν τύραννον εἶπε πλατυλογῶν καὶ ὁ Μιχ. Ἀκομινᾶτος (Ἐπιστ. 145, 2. 3 τ. Β' σ. 292 Λάμπρ.). Παραπλήσια δὲ καὶ αἱ ἐξῆς ξένοι παροιμιαί, αἵτινες πιθανῶς ἐποιήθησαν κατὰ μετάφρασιν τῆς ῥήσεως τοῦ Ὀβιδίου (Heroid. XVII, 166): An nescis longas regibus esse manus? — **Ἰταλ.** I principi hanno le braccia lunghe = οἱ βασιλιάδες ἔχουν τὰ χέρια μακριὰ (Monosini σ. 141 ἀρ 214. Giusti 155). — **Γαλλ.** Les rois ont les mains longues (Leroux II, 93). — **Ἀγγλ.** Kings have long arms = ὁμ. (Suringar 195, 24). — **Ὀλλανδ.** Koningen hebben lange handen = ὁμ. (W. II, 1487, 117. Παραλλαγὰς βλ. παρὰ Suringar 195, 15. 18. 19. 196, 26). — **Σουηδ.** Konungar hafwa långa armar = ὁμ. (W. II, 1487, 117). — **Γερμαν.** Könige haben lange Arme (Hände) = ὁμ. (αὐτ. 1486, 117). Der Herren Hand reicht auch ins ferne Land = τῶν ἀφεντάδων τὸ χέρι φτάνει καὶ εἰς μακρινὴ χώρα (αὐτ. 540, 124. Παραλλαγὰς βλ. αὐτ. 125. 549, 340. 341. Suringar σ. 194-6 ἀρ. 107).

✓ 16. Τὸ βασιλιᾶ κλουθᾶει τὰσκέρι.

(Κεφαλληνίας παρὰ Σ. Δ. Παγώνη καὶ Ἡλ. Τσιτσέλη).

Βλ. ἄρχοντας 42. 43, ἀσκέρι 1, κατὰ 20. Ὁ στρατὸς ἔπεται τῷ ἡγεμόνι ἥτοι «τὸ τῆς πόλεως ὅλης ἡθὸς ὁμοιοῦται τοῖς ἄρχουσιν», κατὰ τὴν ῥῆσιν τοῦ Ἰσοκράτους (πρὸς Νικοκλ. 31). Λέγεται δὲ καὶ ἐν μεταφορικῇ ἐννοίᾳ ὅταν εὐδοκίμησῃ ἢ ἐσοδεῖα τοῦ σίτου τὰ πάντα ἔχουσι καλῶς. Ὅμοια τῶν ἀρχαίων γνῶμαι καὶ ξένοι παροιμιαί ἀνα-

γράφονται ἐν λ. ἄρχοντας 43, κατὰ 20· ἐνταῦθα δὲ παραθέτομεν τὰς πρὸς τὴν προκειμένην παροιμίαν ἐγγυτέρας. « Οἱ φιλόμουσοι τῶν βασιλέων πολλοὺς μουσικοὺς ποιοῦσιν, οἱ φιλόλογοι λογίους, οἱ φιλαθληταὶ γυμναστικοὺς » (Πλουτάρχ. Γαμ. παραγγ. 17 σ. 140 c)· « ὅτω γὰρ βασιλεὺς χαίρει, τοῦτ' εὐθὺς αὖξιν ἀνάγκη » (Συνεσ. π. βασιλ. 31 σ. 31 β). « γέρα προύθηκε τοῖς ἀρίστοις ἄρχειν ἀνθρώπων καὶ ποιεῖν ὁμοίους τοὺς ἀρχομένους » (Συνεσ. π. προν. Α', 12 σ. 103 β). « Πρὸς γὰρ τὸ τῶν κρατούντων ἦθος πλάττεσθαι πέφυκεν ὡς τὰ πολλὰ τὸ ἀρχόμενον· ὥστε ὁποῖοί ποτ' ἂν οἱ ἄγοντες ᾖσιν, τοιοῦτον ἀνάγκη καὶ τὸν ἀγόμενον εἶναι. Καὶ ὁποῖοι δ' ἂν ᾖσιν οἱ προεστῶτες, τοιαῦτα ὡς ἐπὶ πολὺ καὶ τὰ ἦθη τῶν ἀρχομένων πέφυκε γίνεσθαι » (Βασιλείου Ἡθικ. λόγ. ΙΕ', 1 τ. 32 σ. 1305 Migne). « Οἷον ἂν ἦ τὸ ἐπιστατοῦν καὶ ἄρχον, τοιοῦτον ὡς τὰ πολλὰ εἶναι ὀφείλει καὶ τὸ ἀρχόμενον ». (Βασίλειος παρὰ Γεωργίδη ἐν Boissonade Anecd. Gr. I, 65). « Κατὰ τὸν κριτὴν τοῦ λαοῦ αὐτοῦ οὕτως καὶ λειτουργοὶ αὐτοῦ, καὶ κατὰ τὸν ἡγούμενον τῆς πόλεως πάντες οἱ κατοικοῦντες αὐτήν. Βασιλεὺς ἀπαίδευτος ἀπολεῖ τὸν λαὸν αὐτοῦ, καὶ πόλις οἰκισθήσεται ἐν συνέσει δυναστῶν » (Σειράχ ι', 2. 3). Quales in re publica principes essent, tales reliquos solere esse cives. (Cicer. ad familiar. I, 9, 12). Mobile mutatur semper cum principe vulgus. (Claudian. VIII, 302. Ἄλλας ὁμοίας γνώμας λατίνων συγγραφέων βλ. παρὰ Otto 1538). Προβλ. Vell. Patere. II, 126: facere recte cives suos princeps optimus faciendo docet; cumque sit imperio maximus, exemplo major est.—Παροιμίαι Ἰταλ. Qual è il rettore, tale sono i popoli=κατὰ πῶς εἶναι ὁ κυβερνήτης ἔτσι εἶναι οἱ λαοὶ (τοσκ. Giusti 157). Il popolo è simile al signore = ὁ λαὸς εἶναι ὁμοιος μὲ τὸν ἀφέντη (ἐπίσης. D. II, 641). Il gregge è simile al pastore = τὸ κοπάδι εἶναι ὁμοιο μὲ τὸν βοσκὸ (ἐπίσης, Pittrè II, 336). Segundu su pastore sas anreghes =κατὰ τὸν βοσκὸ τὰ πρόβατα (σαρδηνία, αὐτ.). Tali è la mandra, quali è cu'la guida = τέτοιο εἶναι τὸ κοπάδι, ὅπως ἐκεῖνος ποῦ τὸ ὀδηγεῖ (σικελ. αὐτ.). Ἄλλας διαλεκτικὰς παραλλαγὰς βλ. αὐτ.). Comente sunt sos qui cumandat, sunt totu sos qui obedint=ὅπως εἶναι κεῖνοι ποῦ διατάσσουν, εἶναι κεῖνοι ποῦ

ὑπακούουν (σαρδηνία, αὐτ.). Quel che fa il signore, fanno poi molti = ὅτι κάνει ὁ ἀφέντης, κάνουν ὕστερα πολλοί. (τοσκ. Giusti 157). — **Γαλλ.** Bon capitaine, bon soldat = καλὸς καπετάνιος καλὸς στρατιώτης (Leroux II, 72). Les bons patrons fet les bons sodârs = οἱ καλοὶ ἀρχηγοὶ κάνουν τοὺς καλοὺς στρατιώταις (οὐαλων. D. II, 641). — **Ἰσπαν.** Qual el Rey, tal la grey = ὅπως ὁ βασιλιᾶς, τέτοιος ὁ λαὸς (Haller 528). — **Πορτογαλ.** Qual o rei, tal o grei = ὁμ. (D. II, 641). Assim como vive o Rei, vivem os vassallos = κατὰ πῶς ζῆ ὁ βασιλιᾶς, ζοῦν οἱ ὑπῆκοοὶ του (αὐτ.). — **Δαν.** Som Fyrsten er, saa er Folket = ὅπως εἶναι ὁ βασιλιᾶς, ἔτσι εἶναι ὁ λαός (αὐτ.). Glad Anfører, lystige Soldater = χαρούμενος καπετάνιος, γελαστοὶ στρατιώταις (αὐτ.). — **Νορβ.** God Fyremann gjerer godt Fylgje = καλὸς καπετάνιος κάνει καλὴ ἀκολουθία (αὐτ.). — **Σουηδ.** Tapper fõhrare giõr godh fõlliare = ἀνδρείος καπετάνιος κάνει καλὴ ἀκολουθία (αὐτ.). Sådan herde, sådan hjord = ὅπως ὁ βοσκὸς ἔτσι τὸ κοπάδι (αὐτ.). — **Ὀλλανδ.** Zoo koning, zoo kudde = ὅπως ὁ βασιλιᾶς ἔτσι οἱ ὑπῆκοοι (W. II, 1489, 178). Zoo de heer is, zoo is het volk = ὅπως εἶναι ὁ ἀφέντης, ἔτσι εἶναι ὁ λαός (D. II, 641). Als de herder doolt, dolen de schapen = ὅταν ὁ βοσκὸς χάνῃ τὸ δρόμο, χάνουν τὸν δρόμο τὰ πρόβατα (φλαμανδ. αὐτ.). — **Γερμ.** Wie der König, so das Volk = ὅπως ὁ βασιλιᾶς, ἔτσι ὁ λαός (W. II, 1489, 177. Παραλλαγὰς βλ. αὐτ. 178. 597, 9. D. II, 641). Der König befiehlt und das Volk gehorecht = ὁ βασιλιᾶς διατάσσει καὶ ὁ λαὸς ὑπακούει (W. II, 1481, 20). Wie sich der Kaiser helt, so folgt jhm alle Welt = ὅπως ὁ αὐτοκράτορας φέρεται τὸν ἀκολουθεῖ ὅλος ὁ κόσμος (αὐτ. 1097, 57). Wass Herr vnd König selber thut, dem folgen all mit frischem muth = ὅτι ὁ ἀφέντης καὶ βασιλιᾶς κάνει ὁ ἴδιος, τὸν ἀκολουθοῦν ὅλοι μὲ πολλὴ προθυμία (αὐτ. 567, 728) Geht der Herscher voran, dann folget willig jedermann = πάγει μπροστὰ ὁ ἀφέντης, ἀκολουθεῖ μὲ προθυμία ὁ καθένας (αὐτ. 597, 7). Wie der Hirt, so die Heerde = κατὰ τὸν βοσκὸ καὶ τὸ κοπάδι (αὐτ. 685, 66. Παραλλαγή αὐτ. 683, 29). Freudiger Hauptmann, lustiges Kriegsvolk = χαρούμενος

καπετάνιος, γελαστός στρατός (D. II, 641. Παραλλαγὰὶ αὐτ. καὶ W. II, 395, 1). — **Ῥωσ.** Ὅπου ὁ χάνης (τσάρος) ἐκεῖ καὶ τὸ ὄρδι (ὁ λαὸς) (Dal I, 262). Κατὰ τὸν χάνην καὶ τὸ ὄρδι. (αὐτ.).—**Ῥοσβ.** Ὁ λαὸς βαδίζει καταπόδι εἰς τοὺς ἀφεντάδες του. (Rhasis 27).

✓ 17. Τὸ τί θὰ πάθουν οἱ ἄρχοντες ὁ βασιλιᾶς τὸ ξέρει.

(Θήρας παρὰ Κ. Γ. Νοητάκη.— Σωζοπόλεως παρὰ Κ. Δ. Παπαϊωαννίδου [Τὸ τί πάθ' οἱ ἄ. οἱ βασιλεῖς τὸ ξέρουν.]).

Πιθανῶς στίχος ἕσματος τινος εἰς παροιμίαν μεταπεσών, λέγεται ὡς ἀπειλή ἐπικειμένης δεινῆς τιμωρίας.

βασιλικὸς

1. Ἀπὶ κλονιὶ βασιλικὸ τσ' ἀπὶ βαλσάμου ρίζα.

(Λέσθου παρὰ Γρ. Ν. Βερναρδάκη).

Πρβλ. βασιλιᾶς 2. Βασιλικὸς (ὁ) ἢ οὐδετέρως τὸ βασιλικό, ἐν Κύπρῳ δὲ καὶ κατὰ θηλυκὸν γένος ἢ βασιλικιά, εἶναι τὸ φυτὸν ὠκιμον τὸ βασιλικὸν (*ocimum basilicum*), καλλιεργούμενον ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἐν γάστραις. Ποικιλίαι αὐτοῦ εἶναι ὁ βασιλικὸς πλατύφυλλος, β. μικρόφυλλος, β. μαυρομύτης. Παρὰ βυζαντινοῖς συνήθης ὁ οὐδέτερος τύπος, οἷον παρὰ Συμεῶν Σηθὶ Β σ. 29 Langkavel. Κωδιν. π. κτισμ. σ. 73, 17: «βασιλικὰ καὶ τριακοντάφυλλα». Βάλσαμο (τὸ) ἢ ἄρσεν. βάλσαμος ἢ βαλσαμόχορτο, τὸ, εἶναι κοινὸν ὄνομα πολλῶν ἀρωματικῶν φυτῶν, ἐξ ὧν κατασκευάζεται ἔλαιον, θεωρούμενον ἰαματικόν, μάλιστα τραυμάτων. Ἀλλαχοῦ μὲν καλοῦνται οὕτω διάφορα εἶδη τοῦ ὑπερικοῦ, ὡς τὸ *hypericum perforatum* L., τὸ *h. coris* L., τὸ *h. crispum* L., ὧν τοῦ πρώτου (*millepertuis*, *herbe de saint-Jean* γαλλ.) καὶ ὑπ' ἄλλων λαῶν γίνεται ὁμοία χρῆσις (βλ. E. Rolland *Flore populaire* 1900 τ. III σ. 178). Ἐνιαχοῦ καλοῦνται βάλσαμα αἱ ἀνωνίδες ἢ ὀνωνίδες· ἐν Κεφαλληνίᾳ εἶδος τι πυρέθρου (*pyrethrum tanaketum* DC)· ἐν Κρήτῃ ἀγριοβάλσαμο ὁ ἄγριος ἡδύοσμος (*mentha silvestris* L.)—Ἡ παροιμία λέγεται ἐπὶ τῶν εὐγενῶν τὴν καταγωγὴν ἢ ἐπὶ τῶν ἀβροδιαίτων.

2. Βασιλικὸς κι' ἄ μαραθῆ, τῆ μυρουδιὰ τὴν ἔχει.

(Βόρ. Γ', 166, 28 [ἄν μαρανθῆ τὴν μυρουδιὰ] — Μεσσηνίας — Νάξου παρὰ Μ. Ι. Μαρκόπου [μ., ἡ μυρουδιὰ ἀπομένει.]).

Βλ. ἀρχοντιὰ 1. Ὁ στίχος φέρεται καὶ ἐν κωμαστικοῖς διστίχοις (Passow σ. 497, 151. Λιανοτρόγουδα 1866 σ. 26, 597. 1876 σ. 28, 604). — Ἡ ἔννοια τῆς παροιμίας, ὅτι οἱ εὐγενεῖς καὶ ἂν δυστυχήσωσι διατηροῦσι τὴν εὐγένειαν τοῦ ἥθους. Ὁμοίως γνώμας καὶ παροιμίας, ἄνευ τῆς μεταφορᾶς, βλ. ἐν λ. ἀρχοντιὰ 1.

✓ 3. Βασιλικὸς μυρίντζει δῶ,
μὰ περιβόλι δὲν θωρῶ.

(Κιμῶλου παρ' Ἀδ. Ἀδαμαντίου).

Καὶ αὕτη ἐλήφθη ἐκ κωμαστικοῦ ἄσματος (Passow σ. 498, 152. Λιανοτρόγουδα 1866 σ. 26 στ. 599. 603. Βλ. καὶ Ἀραβαντιν. Συλλογὴν δημ. ἄσμ. σ. 321, 302). Φιλοφρόνησις πρὸς ὠραίαν νεάνίδα

4. Γιὰ τὸ βασιλικὸ ποτίζομε καὶ τὴ γάστρα.

(Γυθείου παρὰ Δ. Ι. Παναγουλᾶκου).

Παραλλαγή τῆς ἐν λ. ἀγάπη 10.

✓ 5. Ποὺ τὴν βασιλικιὰν τσικνίθθα, καὶ ποὺ τὴν τσικνίθθαν βασιλικιά.

(Κύπρου. Σ. 887, 2).

Παραλλαγή τῆς ἐν λ. ἀγκάθι 3. Ἐκ τοῦ βασιλικοῦ γεννᾶται ἐνίοτε κνίδη καὶ τἀνάπαλιν ἐκ κνίδης βασιλικός.

✓ 6. Τὸν ἐκύτταζαν σὰν τὸ βασιλικὸ 'ς τὴ γῆ.

(B. 310, 374).

Ἐπὶ τῶν μεγάλῃν ἐπιμέλειαν ἐχόντων περὶ τινα.

βασιλικὸς (ἐπίθ.).

1. Βασιλικὴ διαταγὴ καὶ τὰ σκυλιὰ δεμένα.

(Δακκοβιζίων Μακεδονίας. Γούσιος 100.—Τήνου παρ' Ἀδ. Ἀδαμαντίου [διαταγή]).

Βλ. ἀρ. 2. 4. 5, ἀφεντικὸς 2-4. Ἀνάγκη νὰ ὑπέικωμεν εἰς τὰς

προσταγὰς τῶν κρατούντων, ὅσον παράλογοι καὶ ἂν ᾤσιν, ἵνα μὴ πάθωμέν τι κακόν· συνήθως λέγεται καὶ εἰρωνικῶς πρὸς ἐκείνους ὧν δὲν ἔχομεν σκοπὸν νὰ ἐκτελέσωμεν τὰ παραγγέλματα. Ἐναφέρεται ἴσως εἰς μῦθον περὶ βασιλικῆς διαταγῆς κελευούσης τοὺς ὑπηκόους νὰ δέσωσι τοὺς σκύλους των. Πρβλ. τὸ τοῦ Εὐριπίδ. Φοινισ. 393: «Τὰς τῶν κρατούντων ἀμαθίας φέρειν χρεών»· καὶ τὴν μονόστιχον γνώμην: «Τὴν τῶν κρατούντων μάθε φέρειν ἔξουσίαν» (FCG. IV, 361, 727)· ἢ κατὰ τὴν παραλλαγὴν τοῦ οὐρβιναιτικοῦ κώδικος: «Τὴν τῶν κρατούντων δεῖ φέρειν ἀγοικίαν» (W. Meyer 449, 15).

2. Βασιλικὰ εἶν' ὀρδινὰ μὲ τὰ σκυλιὰ δεμένα.

(Κεφαλληνίας παρὰ Σ. Δ. Παγώνη).

Βλ. τὴν προηγουμένην.

* 3 Βασιλικὸς μόλιβδος οὐ καταδύεται.

(Βυζαντινῆ. Πλανούδ. 249).

Σημερινὰς παραλλαγὰς βλ. ἐν ἀρ. 6, ἀρχοντικὸς 1. 2, ἀφεντικὸς 1. 5, πρβλ. πλέω 3. Καὶ ἐν αὐτῷ τῷ ὕδατι ὁ μόλυβδος τοῦ βασιλέως δὲν καταβυθίζεται, ἀλλ' ἐπιπλέων παρὰ τοὺς φυσικοὺς νόμους σώζεται. Διὰ τῆς ὑπερβολῆς ταύτης δηλοῦται, ὅτι τῶν ἰσχυρῶν τὰ πράγματα εἶναι ἀσφαλῆ, διότι οὐδεὶς τολμᾷ νὰ βλάβῃ ἢ νὰ σφετερισθῇ αὐτά. Ὅμοιαι παροιμίαι **Ῥωσ.** Τὸ βασιλικὸν καπικὶ δὲ βουλιάζει 'ς τὸ νερό. (Dal I, 245). **Σερβ.** Ἄλλου πλέει καὶ τὸ μόλιβι, καὶ ἄλλου βουλιάζει καὶ τὸ ἄχυρο (Wuk σ. 309. — Δι' ἄλλης μεταφορᾶς **Γερμαν.** Des Herrn Birnen faulen nicht = τοῦ ἀφέντη τὰπίδια δὲν σαπίζουν. (W. II, 542, 156).

4. Βασιλικὸς ὀρισμὸς καὶ τὰ σκυλιὰ δεμένα.

(Λακωνίας παρὰ Π. Γ. Γενναδίου. - Μεσσηνίας. - Νάξου παρὰ Μ. Ι. Μαρκόπολι).

Βλ. ἀρ. 1.

5. Βασιλικὸς ὀρισμὸς, ὀργὴ θεοῦ.

(Χίου. Καν. 232, 137. - Λεϊψήσιου παρὰ Μ. Μουσαίου [ὁ. θεϊκῆ.]).

Βλ. ἀρ. 1, ἀφεντικὸς 3.

6. Τὸ βασιλικὸ μολίβι δὲ βουλιάζει.

(Θήρας. Δε. 49. [δὲ βουλᾶ ποτέ.] - Β. 302, 241 [ὄμ.-ζ, βολίμι] - Γυθείου παρὰ Δ. Ι. Παναγουλᾶκου. - Ἄν. Κρήτης παρὰ Σ. Ξανθουδίδου [βουλᾶ.]).

Βλ. ἀρ. 3.

βασκαίνω

1. Δός τον πήγανο γιά νά μὴν βασκαθῆῃ.

(Κ. β', 17 [πήγανον διὰ νά] - Νε. 29, 183 [ὄμ.]).

Βλ. τὴν ἐπομένην. Εἰρωνικῶς ἐπὶ τῶν ἐπαιρομένων ἐπὶ ἔργοις, ἅτινα μᾶλλον χλευασμοῦ εἶναι ἄξια. Τὸ πήγανον καὶ τὸ πτύσμα θεωροῦνται ὀποτροπτικὰ τῆς βασκανίας.

2. Φτύσ' τον νά μὴν τὸν βασκάνης.

(Κοινή)

Βλ. τὴν προηγουμένην.

βαστῶ

✓ 1. Ἀπὸ τῆ βουβαλιὰ βαστᾶ καὶ τὸ πέδουλο.

(Μήλου. Νεα. 219).

Τὸ βαστῶ, καθὼς καὶ τὸ συνώνυμον κρατῶ, ἔχουσι καὶ τὴν σημασίαν τοῦ κατάγομαι, ὡς ἐνταῦθα. Βουβαλιά, ἢ βουβαλιῆ, τὸ δέρμα βουβάλου. Πέδουλο δὲ ἢ πεδοῦλι ἢ πέδη, ἢ ποδοστράβη· τοῦτο καὶ ἄλλως λέγεται πέδικλο, τό, καὶ ῥῆμα ἐξ αὐτοῦ πεδουκλώνω ἢ πεδικλώνω ἢ συνηθέστερον περδικλώνω = καταπεδῶ, δένω τοὺς πόδας ζῶου διὰ πέδης· ἐν τῇ πάλῃ = ὑποσκελίζω, καὶ μεταφορικῶς παρεμβάλλω προσκόμματα τὸ παλαιστικὸν σχῆμα ἢ ὑποσκελίσις λέγεται ἐν Ἠπειρῷ ὁ πέρδικλος (ΚΠ. ΙΔ', 228), τὸ δ' ἀποτέλεσμα τῆς ὑπὸ τοῦ ῥήματος ἐκφραζομένης ἐνεργείας πολλαχῶς τῆς Ἑλλάδος λέγεται περδούκλωμα ἢ πεδούκλωμα. Παρὰ Βυζαντινοῖς εὐχρηστον ἦτο καὶ τὸ πέδικλον καὶ τὸ ῥῆμα πεδικλοῦν (βλ. καὶ Ducange, Sophocles, Κοραῖ Ἄτ. Β', 290. 419. Βυζ.). Αἱ λέξεις αὗται ἐλήφθησαν ἐκ τῆς λατινικῆς· τὸ μὲν πέδουλο ἐκ τοῦ pedules πληθ. *pedulia = περιπόδια, γκέταις (βλ. Körting 5998) ἢ ἐκ τοῦ ἐπιθέτου pedulis,

κατὰ τὸν G. Meyer (Neugr. Stud. III, 53)· τὸ δὲ πέδικλον ἔξ ὑποκοριστικοῦ τύπου τῆς λ. *pedica* = πέδη Ὁ G. Meyer αὐτ. τοὺς τύπους τοῦ ῥήματος μπερδικλώνω, μπερδουκλώνω ἀνάγει εἰς λατιν. *impe-diculare. — Ὅθεν ἡ παροιμία λέγει ὅτι ἐκ δέρματος τῶν βουβάλων κατασκευάζονται οἱ ἱμάντες, δι' ὧν δεσμεύουσι τοὺς πόδας των, ἤτοι ἔξ οἰκείων τὰ βέλη. Δι' ἄλλης μεταφορᾶς ἡ αὐτὴ ἔννοια ἐν λ. σπειλιάρι 5, ἐνθα ἀναγράφονται ἀρχαῖα καὶ νεώτερα παράλληλα. Πρὸς τὴν προκειμένην δὲ διατύπωσιν ὁμοιοτέρα εἶναι ἡ ἀρχαία παροιμία: «Ἐξ ἡμῶν τέμνεται ὁ ἱμάς· ἐπὶ τῶν ἔξ οἰκείων κακῶν [εὔ] πασχόντων· φασὶ γάρ, βοῦν ἰδόντα μάστιγα, τοῦτο εἰπεῖν» (Ἀποστόλ. 651β) «Ἐκ τοῦ βοὸς ἡ μάστιξ· ἐπὶ τῶν καθ' ἑαυτῶν πραγματευομένων» (Κῶδ. Κοῖσλιν. 178 σ. 136g Gaisf. App. pron. 149). «Ἐκ τοῦ βοὸς τοὺς ἱμάντας (λαμβάνουσα)» (Πλουτάρχ. οὐδὲ ζῆν ἐστιν ἡδέως κατ' Ἐπίκτ. 7 σ. 1090 f). Οἱ ἐκδότης τῆς Γοττιγκείου συλλογῆς παραβάλλουσι πρὸς ταύτην καὶ τὴν γνώμην τοῦ Θεόγνιδος (στ. 539): «Οὔτος ἀνὴρ, φίλε Κύρνε, πέδας χαλκεύεται αὐτῷ, | εἰ μὴ ἐμὴν γνώμην ἔξαπατῶσι θεοί».

✓ 2. Ἀπὸ τὰ χτέ ὡς τὰ σήμερα, καὶ πολὺ ποῦ βάσταξε!

(Κα. 625).

Ἐπὶ πράγματος κακῆς ποιότητος ταχέως φθαρέντος.

3. Ἄστε με νὰ σὲ ἀστῶ,
νὰ περνοῦμε τὸ καιρόν.

(Καρπάθου Μαν. 277, 114).

Βλ. βοηθῶ 6.

✓ 4. Αὐτοῦ ποῦ βαστᾶς βάστα, καὶ πάντ' ἀλήθεια νὰ χῆς.

(Χίου. Καν. 217, 16).

Παρότρυνσις πρὸς ἐμμονὴν εἰς γνώμην, ἣν ὁ λέγων θεωρεῖ ὀρθὴν καὶ δικαίαν.

✓ 4α. Βάστα, βάστα, κῦρ Νικόλα, τὸν παραπρησμένο κῶλο.

(Παρά Ι. Βερέττα).

Ἐπὶ ἀσθενικῶν καὶ χαύνων.

- ✓ 5. Βάστα, γάιδαρε, καὶ ἄν γκρεμιστῆς, σὲ σκῶνομε.
(Κα. 968).

Ἐπὶ ἰσχυρῶν, οἵτινες χάριν τοῦ συμφέροντός των ἀξιοῦσι ν' ἀνα-
λάβωσιν ἄλλοι βάρη ἀνώτερα τῶν δυνάμεών των.

- ✓ 5α. Βαστάει ἀπὸ τὴν τσίμα καὶ βγάνει ἀπὸ τὴν κάννουλα.
(Παρά Ι. Βερέττα).

Βλ. τὴν ἐπομένην.

6. Βαστάει τὴν τσίμα καὶ τρέχει ὁ πῖρος.
(Ζακύνθου. Ἑλπίς 1198, 213).

Βλ. τὴν προηγουμένην, πρβλ. κρατῶ 9, χάνω 68. 71. Περὶ τῆς λ.
πίρος βλ. βαγένι 1. Τσίμα δὲ τὸ ἀλλαγοῦ πιράφι, τὸ ἀνώτατον μικρὸν
τροῦμα τοῦ ξυλίνου πίθου τοῦ οἴνου· ἢ λ. ἐκ τοῦ ἰταλ. (καὶ ἰσπαν.
καὶ πορτογαλικῶ) cima, σημαίνοντος τὴν κορυφὴν· αὕτη δὲ ἐκ τοῦ
λατιν. cyma θηλ. (παρὰ τὸ ἑλληνικὸν κύμα), σημαίνοντος τρουφερὸν
βλαστόν. (Diez Etym. Wört. λ. cima. Körtling 2376). Ἐκ τοῦ
λατινικοῦ ἀμέσως φαίνεται ὅτι ἐλήφθη τὸ μεσσηνιακὸν τσίμουλα,
ἢ, τὸ ἀλλαγοῦ λεγόμενον βλαστάρι. — Ἡ παροιμία ἔχει τὴν αὐτὴν
ἔννοιαν καὶ ἢ ἐν λ. ἀκριβὸς 12.

7. Βάστα με νὰ σὲ βαστῶ,
ν' ἀνεβοῦμε 'ς τὸ βουνό.
(Μα. 13 [ν' ἀνεβοῦμεν εἰς τὸ]).

Βλ. βοηθῶ 5. 6.

8. Βάσταμε νὰ σὲ βαστῶ
νὰ πᾶμε ὁρόμο μακρινό.
(Φολεγάνδρου παρὰ Ι. Κονταρίνη).

Βλ. βοηθῶ 5. 6.

- ✓ 8α. Βάστα, μηλιά μ', τὰ μῆλά σου!
(Λέσβου παρὰ Γρ. Ν. Βερναρδάκη).

Λέγεται ὑπὸ τοῦ μὴ ἀνεχομένου ν' ἀκούῃ τὰς ἐγκαυχήσεις τοῦ ἄλλου.

✓ 9. Βαστάξου νὰ μὴν πέσης.

(Κα. 970).

Κλονούμενος ζητεί στήριγμα, ἵνα μὴ πέσης ὅτε δυσκολώτερον νὰ εὔρησ τὸν σωτήρα, ὅστις θὰ σὲ ἀνεγείρη· τὸ στήριγμα δ' εἶναι ἡ προστασία ἰσχυροῦ, ἢ τάποταμεύματα, ἅτινα προνοῶν περὶ τοῦ μέλλοντος πρέπει νὰ συνάγῃς ἐν εὐετηρίαις.

10. Βάστα, χρουσή μου βρουλλιά!

(Κρήτης παρὰ Γ. Ι. Καλαϊτάκη).

Ἐπὶ τῶν κολακευόντων τινά, ἐν ὅσῳ ἐλπίζουσιν ὅτι δύναται νὰ φανῇ εἰς αὐτοὺς χρήσιμος, ἔπειτα δ' ἀνικάνου πρὸς τοῦτο ἀποδειχθέντος περιφρονούντων καὶ λοιδορούντων αὐτόν. Ὁ μῦθος ὅτι ἕνας εἶχε ἕνα καίκι δεμένο μὲ βρούλλινο σκοινὶ ἀπὸ μιὰ πέτρα ἔς τὴν ἀκρογιαλιά. Μιὰ φορὰ ποῦ ἔκανε θάλασσα, ἐτραύαγε τὴ βρουλλιά γιὰ νὰ μὴν τοῦ πάρουν τὰ κύματα τὸ καίκι καὶ τὴν παρακαλοῦσε νὰ βασιτήξῃ καὶ γιὰ νὰ τὴν περιποιηθῇ τὴν ἔλεγε χρουσή· ὅσο ποῦ ἔσπασε ἡ βρουλλιά καὶ τότε θύμωσε κ' ἐκείνος κ' ἐφώνηξε: «Κάτεχά σε γὼ εἶντα σκοτοβρουλλιά ἦσουν!»

11. Ἡ μάγνα σου σ' ἐβάσταξε ἐννιά μῆνες, καὶ σὺ δὲν μπορεῖς νὰ βαστάξῃς;

(Μεσσηνίας, Νεζ. 164).

Πρὸς ἀνυπομονοῦντα.

✓ 12. Θὰ βαστάξουν ὅσο βαστοῦν τῆς λαμπρῆς ταυγά.

(Κυνοῦρίας παρὰ Λ. Κωνσταντοπούλου).

Βλ. ἀνθὸ 76.

✓ 13. Κάλλιο ποῦ βαστᾶ, παρὰ ποῦ ἀπαντέχει.

(Βάρνερ : κάλλιον 3).

Βλ. κρατῶ 6. 6α. 7. 16, πρβλ. κατέχω 4, κρατῶ 12, χέρι 25. 26. Κρείσσων ὁ κατέχων τοῦ προσδοκῶντος, ὁ δυνάμενος νὰ δώσῃ τοῦ αἰτοῦντος, ὁ ἔχων κτῆμά τι τοῦ ἐλπίζοντος νὰ καταλάβῃ αὐτό. Ὅμοια παρ. Γαλλ. *Mieux vaut tenir que courir* (W. II, 286, 27. Δια-

λεκτικὴν παραλλαγὴν ἐν RTP τ. IX σ. 647, 1).—**Γερμαν.** Halten ist besser als greifen = νὰ κρατῆ κανεὶς εἶναι καλύτερο παρὰ ν' ἀπλώνῃ γιὰ νὰ πιάσῃ. (W. II. 287, 27).

13α. Νταγιάντα, Θεοδωρῆ, καὶ βάστα Γιώργη!

(Παρά Ι. Βερέττα).

Νταγιαντῶ = ἐγκατερεῶ, ἀνθίσταμαι, ἐκ τοῦ τουρκ. δαγιανμάι = διαρκῶ, διατηροῦμαι. Εἰρωνικὴ παρακείμεσις πρὸς ἐγκατερέρησιν ἢ πρὸς παράτασιν τῆς ἀμύνης τινος.

14. Οὔλοι βαστῶν λαμπάδα τῆ λαμπρῆ, σκασμένο, τς' ἐγὼ τὸ νοῦρλό σου.

(Δημητσάνης παρὰ Φ. Ἠλιοπούλου. - Πρὸλ. Χ. Π. Κορύλλου Πεζοπορία ἀπὸ Πατρῶν εἰς Τρίπολιν 1890 σ. 49 [ἡσά, λυκοφάγωμα! οὔλοι κρατοῦν τὴν λ. τους τς' ἐ. κρατῶ τὸν νοῦρλό σου]).

Βλ. κακὸς 42. Ἀνήκει εἰς τὰ περιπαιγμάτα τῶν χωριῶν, σκοπεῖ δὲ τὸν διασυρμὸν τῶν Λαγκαδινῶν (τῶν κατοίκων τῶν Λαγκαδίων, πρωτευούσης τοῦ ὁμωνύμου δήμου τῆς ἐπαρχίας Γορτυνίας ἐν Ἀρκαδίᾳ). Οἱ πλεῖστοι τῶν Λαγκαδινῶν εἶναι κτίσται τὸ ἐπάγγελμα, ἀποδημοῦσι δὲ καθ' ὄλον τὸ ἔτος σχεδόν, ἐργαζόμενοι ἐν τῇ λοιπῇ Πελοποννήσῳ. Δις δὲ τοῦ ἔτους, τὴν Παρασκευὴν τῆς μεγάλης ἑβδομάδος καὶ τὴν ἑορτὴν τῶν ἁγίων Ἀποστόλων, ἐπανερχονται εἰς τὰς οἰκογενεῖας των. Σφόδρα δὲ δυσφοροῦσιν ἂν ἐκ κωλύματός τινος δὲν προφθάσωσι νὰ ἔλθωσιν ἐγκαίρως τὴν μεγάλην Παρασκευὴν μάλιστα, καὶ παραστῶσιν εἰς τὴν ἀκολουθίαν τοῦ ἐπιταφίου. Φέρονται δὲ πολλὰ ἀστεῖα διηγήματα περὶ τῶν μὴ ἐγκαίρως προσελθόντων· ἕξ ἑνὸς τούτων ἐλήφθη ἡ παροιμία· Λαγκαδινὸς παθόντος τοῦ ὄνου του, ἠναγκάσθη νὰ διανυκτερεύσῃ τὴν νύκτα τῆς Μεγάλης Παρασκευῆς ἐντὸς δάσους οὐ μακρὰν τῶν Λαγκαδίων. Ἀποδυρόμενος δὲ τὸ πάθημά του, ἤτλιατο τὸν ὄνον, λέγων: «Ἡ ζωὴ ἐν τάφῳ... οὔστ' ἔρμο οὔστ'! οὔλοι ᾗς τὸν καλὸ λόγον τς' ἐγὼ ᾗς τὸν ἔρμο λόγον! Οὔλοι βαστοῦν τσεριά, τς' ἐγὼ τοῦ γαιδουριοῦ ταυτιά! Οὔλοι βαστοῦν λαμπάδα, τς' ἐγὼ τοῦ γαιδουριοῦ τὸν νοῦρλό!» — Ἐνίστε λέγεται μεταφορικῶς καὶ ὑπὸ τῶν ἕξ ἀπροόπτου τινὸς κωλύματος μὴ δυνηθέντων νὰ μετάσχωσι διασκεδάσεως, εἰς τὴν ὁποίαν ἦσαν κεκλημένοι.

- ✓ 15. Ἐπὶ τὴν περίστασιν δὲν μὲ βαστάει σίδερο.
(Κεφαλληνίας παρὰ Σ. Δ. Παγώνη).

Βιαζόμενος ὑπὸ τῆς ἀνάγκης εἶμαι ἀκάθεκτος.

- ✓ 16. Τὰ ῥήξε ὁ θεός·
τὰ βάσταξε ὁ φτωχός!
(Λάστας Γορτυνίας παρὰ Ν. Λάσκαρη).

Βλ. γῆ 12. Ὅτι ὀφείλομεν μετὰ καρτερίας νὰ ὑπομένωμεν τὰ τυ-
χήματα.

17. Τὰ χόρτα π' ἀγκελώνουνε, τὰγκάθια ποῦ κεντοῦνε
γιὰ πελελοὺς τοὺς κρίζουνε ὅσους κι' ἂν τὰ βαστοῦνε.

(Παρὰ Ι. Βερέττα. [Ἐν τῷ Ἑρωτοκρίτῳ: ἀγκυλώνουσι - ποῦ κεντοῦσι - κρίζουσι
ὁ. κι' ἂν τὰ κρατοῦσι.]).

Ἐκ τοῦ Ἑρωτοκρίτου Α' στίχ. 207-8 (ἄδηλον ἂν οἱ στίχοι τοῦ
Ἑρωτοκρίτου εἶναι διασκευὴ δημώδους παροιμίας). Ὅτι μωρὸς ὁ
τολμῶν νὰ ἐπιχειρήσῃ ἔργον, ὅπερ γινώσκει ὅτι ἀντὶ ὀφελείας θὰ
φέρῃ ζημίας καὶ κινδύνους εἰς αὐτόν.

- ✓ 18. Τὸ βαστᾶς; Βάστα το, μὴν τ' ἀφήσῃς νὰ σοῦ φύγῃ.
(Κεφαλληνίας παρὰ Σ. Δ. Παγώνη).

Πρβλ κρατῶ 5. 16. 17. 1. 19. Ὁ κατέχων τι πρέπει ἀδιαλείπτως
νὰ μεριμνᾷ περὶ διατηρήσεως αὐτοῦ, διότι ἀμελήσας θὰ τὸ ἀπολέσῃ.

βάτος

1. Βάτος δὲν ἀνταίνει ἔς τὸ σπίτι του.

(Λακωνίας παρὰ Π. Γ. Γενναδίου).

Βλ. ἀγκίστρι 1, βασινιά 1, ἀγκινάρι 1 (συμπληρώματος), παλιο-
πάλιουρας 1, παλιοῦρι 1. Ἀνταίνω (ἐκ τοῦ ἀντάω, ὡς καταναίνω
ἐκ τοῦ κατανῶ, ἀπανταίνω-ἀπαντῶ), ἀόρ. ἔντεσα, μέλλ. θὰ ντέσω,
σημαίνει προσκρούω εἰς ἔμπόδιον, ἐμπλέκομαι. Ἡ παροιμία λέγεται
ἐπὶ οἴκου γυμνοῦ· βάτος περιαιγομένη ἐν αὐτῷ οὐδὲν εὐρίσκει ἔμπό-
διον, διότι δὲν ὑπάρχουσιν ἐνδύματα ἢ στρώματα, εἰς τὰ ὅποια νὰ
ἐμπηχθῶσιν αἱ ἄκανθαί. Ὅμοιαι παροιμίας: **Κουτσοβλαχ.** (Ἑπεί-
ρου) O-adra casa, pâljur s'tradzi = ἔκαμε τὸ σπίτι νὰ τραυῆς

παλιούρια λεγομένη ἐπὶ σπατάλου γυναικός, γυμνωσάσης τὸν ἴδιον αὐτῆς οἶκον. (Zanne 6788) — **Ῥωμουν**. In casa lui sa invidesci o matsa de cōda n'are de ce s'arucà. = ἔς τὸ σπίτι του νὰ γυρίσης μιὰ γάτα ἀπὸ τὴν οὐρὰ, δὲν ἔχει ποῦ νὰ πιαστῇ. (αὐτ. 6789).

2. Ἐπερίμπλεξα ἔς τὸν βάτουν,
μήι πάνου, μήι κάτου.

(Δειθισίου παρὰ Μ. Μουσαίου).

Ἐνεπλάκην εἰς βάτον καὶ δὲν δύναμαι νὰ κινηθῶ. Ἐπὶ τῶν εἰς ἀδιέξοδον εὐρισκομένων.

3. Ὅποιος ντέσση ἔς τὸ βάτο, ἢ πετσὶ ἢ κόκκαλο θὰ πάρη.

(Κεφαλληνίας παρὰ Σ. Δ. Παγώνη).

Βλ. τὴν ἐπομένην. Ὑποκείμενον τοῦ θὰ πάρη, ὁ βάτος. Ὁ πρὸς ἀδίκοις ἀνθρώπους καὶ ἄρπαγας κοινωνῶν πάντως θὰ λάβη ζημίαν. Ἡ παροιμία ἐνθυμίζει ἡμᾶς τὸν Αἰσώπειον μῦθον περὶ ἀλώπεκος καὶ βάτου (ἀρ. 32 Halm. Βαβρίου 202 Crusius. Ἰγνατ. τετράστ. 49).

3α. Ὅποιος ντέσση σὲ βάτο, ἢ θὰ ξεσκίση τὸ κρέας του ἢ τὸ σκουτί του.

(Κεφαλληνίας παρὰ Ἡλ. Τσιτσέλη).

Βλ. τὴν προηγουμένην.

4. « Ἐ τὸ βάτο ποῦ βουλήθηκες νὰ μπῆς ν' ἀργοχερήσης,
ἂν ῥήξης χέρι πιάνεται κι ἀργόχερο δὲν κάνεις.
— Καινούριο εἰν' τὸ κασάρι μου καὶ τὸν ἐξεριζώνω,
ἔχω καὶ πυριοβολικὰ καὶ τότε κατακαίω ».

(Μάνης. Πανθ. Κ', 326).

Ἀργοχερῶ ἀπὸ τοῦ ἀργόχερο (ἐργόχειρον) = ἐργάζομαι, ἐπιχειρῶ τι. Κασάρι τὸ δρέπανον δι' οὗ κόπτουσι βάτους, τὸ καὶ βατοκόπι καλούμενον ἢ λ. σλαβική (Βλ. G. Meyer Neugr. St. II, 34). Πυριοβολικὰ οἱ πυρεκβόλοι λίθοι. Ὁ ἀλληγορικός οὗτος διάλογος εἶναι ἐκ τῶν ἀδομένων ἐν Μάνη γνωμικῶν. Ἀναφέρεται εἰς μελετωμένην ἐπίθεσιν κατ' ἀνδρὸς ἢ οἴκου ἐπιρόβου καὶ πολυμηγάνου· ἀλλ' ὁ ἐπι-

τιθέμενος πεπορθὸς εἰς τὴν ὑπεροχὴν του εἶναι βέβαιος ὅτι θὰ κατα-
νικήσῃ τὸν ἀντίπαλον.

✓ 5. Τὰ βάτα τὰ βατόμουρα,
ἢ πίττα τῆς γειτόνισσας,
τὰ πέντε σταχτοκούλλουρα
πάψαν τοὺς πόνους τῆς κοιλιᾶς.

(Γυθείου παρὰ Δ. Ι. Παναγούλακου).

Διὰ τῆς παροιμίας ὑπενθυμίζοντες τὸν μῦθον, ὃν συνοψίζει αὕτη, ἐλέγχουσι παίζοντες τὸν ἐν τῇ τραπέζῃ ὀλιγοσιτοῦντα, ἂν οὗτος προ-
φασίζεται ὅτι δὲν ἔχει ὄρεξιν. Ὁ μῦθος ἔχει ὡς ἑξῆς. Μιὰ παπαδιά
ἔτρωγε κάθε ὥρα καὶ στιγμή, καὶ τὸ βράδυ ποῦ ἐκάθοντο μὲ τὸν παπᾶ
ἔς τὸ τραπέζι μόλις ἔτρωγε ὀλίγο κ' ἐμάλλωνε τὸν παπᾶ, πῶς τὸ πα-
ρακάνει ἔς τὸ φαγεῖ καὶ θὰ πάθῃ τίποτε. Ὁ καϊμένος ὁ παπᾶς τῆς
ἔλεγε πῶς ἔχει ἀνάγκη νὰ στυλῶνεται, γιατί δουλεύει ὀλημέρα ἔς τὸ
χωράφι καὶ μόνο τὸ μεσημέρι καὶ τὸ βράδυ τρώγει· ἐκεῖνη δὲν ἄκουε
καὶ πάντα τοῦ ἔκανε παραπόνα. Γιὰ νὰ τῆς δείξῃ ὁ παπᾶς, πῶς ὅποιος
δουλεύει πρέπει καὶ νὰ τρώγῃ πολὺ, τὴν πῆρε μιὰ μέρα μαζί του
ἔς τὸ χωράφι. Ἀφοῦ ἐδούλεψαν κάθησαν καὶ προγεύτηκαν, καὶ ἡ
παπαδιά ἔφαγε λιγότερο ἀπὸ τὸν παπᾶ, καὶ σηκώθη γληγορότερα
ἀπὸ αὐτὸν κ' ἔπιασε δουλειὰ γιὰ νὰ τοῦ δείξῃ πῶς εἶναι ἀφάγανη.
Τὸ ἴδιο ἔγινε καὶ τὸ γιόμα, καὶ ὁ παπᾶς ἐπίστεψε πῶς πραγματικῶς
αὐτὸς τρώγει παραπολύ. Τὸ ἀπόγιομα ὅμως τὴν περιώρισε ἢ πείνα
τὴν παπαδιά, καὶ ἔζητει μὲ χίλιας δύο προφάσεις νὰ γυρίσῃ ἔς τὸ χω-
ριό. Εἶδε κ' ἀπόειδε ὁ παπᾶς πῶς δὲν μπορούσε νὰ τὴν κρατήσῃ,
τὴν ἄφησε νὰ φύγῃ Ἐς τὸ δρόμον ποῦ ἐπήγαινε, ἤρρε μιὰ βατομου-
ριά, καὶ ἀπὸ τὴ λιγωμάρα ποῦ εἶχε μάζεψε μοῦρα ὅσα μπορούσε καὶ
τά φαγε. Σὰν ἔφτασε ἔς τὸ χωριό, μιὰ γειτόνισσά της ποῦ φούρνιζε
τῆς ἔδωκε ἓνα κομμάτι πίττα, καὶ τό φαγε κ' αὐτό. Ἐς τὸ σπῆτι της
ἤρρε τὴν πεθερά της νὰ ζυμώνῃ ἄρπαξε λίγο ζυμάρι, ἔκαμε πέντε
κουλούρια, τὰ ῥῆξε ἔς τὴ φωτιά, τὰ σκέπασε μὲ στάχτη, καὶ σὰν ἐψή-
θησαν τὰ φαγε. — Τὸ βράδυ σὰν ἤρθε ὁ παπᾶς κ' ἐκάθησαν ἔς τὸ
τραπέζι, ἡ παπαδιά δὲν ἔτρωγε, ἀλλ' ἔλεγε ἔς τὸν παπᾶ « φάε, παπᾶ
μου, φάε. — Μὰ σύ, παπαδιά, γιατί δὲν τρῶς; » τὴν ἐρώτησε. Τότε

ἐκεῖνη τοῦ εἶπε πῶς τὰ βάτα κ' ἢ πίττα τῆς γειτόνισσας καὶ τὰ στα-
χτοκούλλουρα τῆς ἔκοψαν τὴν πεῖνα, καὶ ἀπὸ τότε δὲν ἐμάλλωσε τὸν
παπᾶ πῶς παρατρῶγει.

βάτραχος

- ✓ 1. Ἡ μαθράκα βαραράκ βαραράκ λέγει.

(Οἰνός Πόντου παρὰ Π. Σ. Ἀντωνιάδου).

Μαθράκα (ἐν Σινασσῶ μαθράκια: Ἀρχέλαος σ. 251) ἐκ τοῦ τύ-
που βαθρακός, βαθράκα, ἐν δὲ Σιλιάτοις τῆς Καππαδοκίας βοθράκα
(Ἀρχέλαος σ. 251), κατ' ἐναλλαγὴν τοῦ β εἰς μ, σπανιωτέρα μὲν
τῆς τοῦ μ εἰς β, ἀλλ' οὐχὶ ἀσυνήθει καὶ ἐν τῇ ἀρχαίᾳ γλώσσῃ (G.
Meyer Gr. Gramm. § 180), καὶ νῦν, οἷον ἐν τῇ τσακωνικῇ ἱμάνι
ἀντὶ ἰβάνη, ἐν τοῖς διφθόγγοις αυ, ευ πρὸ τοῦ ν, ὡς λάμνω ἀντὶ
ἐλαίνω, ἀχамινός ἀντὶ χαῦνος, μουνουῆχος ἀντὶ εὐνουῆχος κτ.
(Foy Lautsystem σ. 43), ἐν τῷ κυπριακῷ μέσαλον ἀντὶ βέσαλον, ἐν τοῖς
καππαδοκικοῖς μοῦκα ἀντὶ βοῦκα, Μερζεβούλης ἀντὶ Βερζεβούλης κλπ.—
Ἡ ἔννοια τῆς παροιμίας ὅτι μικρὸν κατὰ μικρὸν διὰ τῆς ἐπιμονῆς
πολλὰ κατορθοῦνται τοῦτο ἐμφαίνει καὶ ἡ φωνὴ τοῦ βατράχου, ση-
μαίνουσα ἐν τῇ τουρκικῇ «ἐν ὕσφ πηγαίνομεν» — Ἡ παροιμία φανε-
ρὸν ὅτι εἶναι τουρκικὴ.

βατσεινά

- ✓ 1. Βατσεινά νὰ σύρ' εἰς δὲ σκαλώνι.

(Ἰωαννίνων παρὰ Δ. Μ. Σάρρου).

Βλ. βάτος 1. Βατσεινά ἢ βάτος (βλ. ἀρχοῦδα 2).

βαφτίζω

- ✓ 1. Ἄχος παπᾶς σ' ἐβάφτισε.

(Σωζοπόλειος παρὰ Κ. Δ. Παπαϊωαννίδου)

Βλ. μορός 37. Ἄχος (ἄκουρος) ὁ μὴ καρεῖς, ὁ ἀτελής, κατὰ λι-
τότητα ἀντὶ τοῦ μορός.

1α. Βαπτίζου τσι μυρώνου, ἄρα μ' ζήσι, εἰδὲ μ' ζήσι.

(Λέσβου παρὰ Γρ. Ν. Βερναρδάκη).

Βλ. ἀρ. 3.

2. Βαπτίζω καὶ μυρώνω.

(B. 353, 17).

Βλ. τὴν ἐπομένην.

3. Βαπτίζω καὶ μυρώνω, ἄρα ζήση καὶ μὴ ζήση.

(Κ. 6', 11 [μυρ. καὶ ζήση]-Ne. 18, 125 [ὄμ.]-B' 18, 13.-B. 41. 38.-'Αν ἐπιθ. Α', 426, 67 [Βαπτίζουν καὶ μυρώνουν - καὶ δὲ ζήση]-Βάρνης. Κρ. 14 [μ., ζήση]-Κωνσταντινουπόλεως. 'Ημ. 'Αν. 178, 10 [Βαπτίζω]-Ππζ. 231, 241 ['Εγὼ βαπτίζω]-Χίου. Καν. 232, 139 [κι' ἄρα ζ. κι' ἄν δὲ ζ.]-Πύργου παρὰ Π. Ι. Δυναρδάκη ['Εγὼ βαπτίζω]-Κεφαλληνίας παρὰ Σ. Δ. Παγώνη [κι' ἄρα ἄς ζ.]-Σίφνου παρὰ Σ. Δουκάκη ['Εγὼ 6. καὶ μ. κι' ἄρα]-Νέξου παρὰ Μ. Ι. Μαρόπολι ['Εγὼ 6. καὶ μ. κι' ἄρα ζ. κι' ἄρα μὴ ζ.]-Ζακύνθου παρὰ Σ. Δὲ Βιάζη [B. μυρ. ζ. μὴ ζ.]-Ζαγορίου παρὰ Σ. Α. Χατζοπούλου [μ., ζήσ' μὴ ζήσ'.]-Σωζοπόλεως παρὰ Κ. Δ. Παπαϊωαννίδου [Ἔς βαπτίση κι' ἄς μυρώση κι' ἄρα]).

Βλέπε ἀρ. 1α 2. 4. 5. Ἐπὶ τῶν ἐν σπουδῇ ἀτάκτως καὶ ἀπροσέκτως ποιούντων ἔργον τι προσέτι ἐπὶ τῶν ἐκτελούντων ἔργον ἀνατεθειμένον αὐτοῖς ὑπ' ἄλλου, μετὰ τῆς προσηκούσης μὲν ἀκριβείας καὶ τάξεως, ἀλλ' ἄνευ προθυμίας καὶ ζήλου πρὸς ἐπιτυχίαν αὐτοῦ. Ἡ μεταφορὰ ἀπὸ τοῦ ἱερέως τοῦ τελούντος τὴν βάπτισιν συμφώνως πρὸς τὴν κεκανονισμένην τάξιν, οὐδεμίαν δ' ἔχοντας εὐθύνην περὶ τῆς μελούσης τύχης τοῦ παιδίου ἢ τῆς προόδου αὐτοῦ

4. Βαπτίζω καὶ μυρώνω καὶ προκόψη μὴν προκόψη.

(Βάρνερ: βαπτίζω 1 [Βαπτίζω καὶ μ. καὶ ἄρα πρ. καὶ μὴ πρ.]-Κα 971.-Κεφαλληνίας παρ' Ἠλ. Τσιτσέλη [Γὼ 6.]).

Βλ. τὴν προηγουμένην.

5. Δαπτίνου καὶ μυρώνου, ἄρα ζήση καὶ μὴ ζήση.

(Λειδησίου παρὰ Μ. Μουσαίου).

Βλ. ἀρ. 3.

✓ 6. Ἐν Ἰορδάνῃ βαπτίζομένου σου.

(B. 354, 44.-Λειδησίου παρὰ Μ. Μουσαίου).

Ῥητὸν ἐκ τροπαρίου τῆς ἀκολουθίας τοῦ μεγάλου ἁγιασμοῦ καὶ τῆς τῶν Θεοφανείων: «Ἐν Ἰορδάνῃ βαπτιζομένου σου, Κύριε, ἡ τῆς τριάδος ἐφανερώθη προσκύνησις κλπ.» - Λέγεται ὁσάκις περιχυθῆ τις αἰφνιδίως δι' ὕδατος, ἢ ἐμπέσῃ ἀκουσίως εἰς τὴν θάλασσαν· λέγεται προσέτι καὶ ἐπὶ οἴνου διὰ πολλοῦ ὕδατος κεκραμένου.

✓ 7. Ἡ σπεῖρε, ἢ βάπτισε.

(Γυθείου παρὰ Δ. Ι. Παναγουλάκου).

Ὅτι ὁ ἄνθρωπος ὀφείλει νὰ ἔχῃ ἐν τοῦλάχιστον τέκνον· ἂν μὴ ἔχῃ τοιοῦτο φυσικόν, ἄς ἔχῃ πνευματικόν, γενόμενος ἀνάδοχος ἐν τῷ βαπτίσματι τοῦ τέκνου ἄλλου πατρός.

✓ 8. Ὅταν στεφανῶνῃς πεδικλώνεις, καὶ ὅταν βαπτίζῃς τρέχα μὲ χέρια καὶ μὲ ποδάρια.

(Παρὰ Ι. Βερέττα [ἦ: στ. σαμαρώνεις, καὶ ὅταν]).

Βλ. τὴν ἐπομένην.

✓ 9. Στεφάνωνε καὶ ἀμπάρωνε καὶ βάπτιζε καὶ φεύγα.

(Βερ. 85, 18. - Ἡπειροῦ. Ἄρ. 1214 [Στεφάνωσε καὶ μπλέτσωσε καὶ βάπτισε] - Β. 278, 141).

Βλ. τὴν προηγουμένην. Τὸ ῥῆμα μπλετσώνω τῆς ἠπειρωτικῆς παραλλαγῆς σημαίνει πληρῶ τὴν γαστέρα ἢ λ. ἐτυμολογεῖται ἐκ τῆς ἀλβανικῆς (G. Meyer Neugr. St II σ. 70). - Ἡ παροιμία σημαίνει ὅτι ὁ ἀναλίσκων χρήματα ὑπὲρ ἄλλου ἐν ἄλλαις μὲν περιστάσεσι λαμβάνει τὴν προσήκουσαν ἀποζημίωσιν, ἐν ἄλλαις δὲ πάλιν οὐ μόνον δὲν ἀποζημιούται ἀλλὰ καὶ νὰ προσαναλώσῃ πλείονα χρήματα ἀναγκάζεται. Εἰδικώτερον δὲ λέγεται ἐπὶ τῶν παρὰνύμφων ἐν τοῖς γάμοις καὶ τῶν ἀναδόχων ἐν τοῖς βαπτίσμασιν· οὗτοι μὲν πρέπει ν' ἀπέρχονται εἰς τὰ ἴδια εὐθὺς μετὰ τὴν τέλεσιν τοῦ μυστηρίου, ἂν μὴ θέλωσι πλὴν τῶν ἄλλων δαπανῶν, ἄς κατέβαλον, νὰ προσδαπανήσωσι καὶ εἰς πρόσθετα φιλοδωρήματα· οἱ δὲ παρὰνυμφοὶ πλὴν ὅσων ἐδαπάνησαν κατὰ τὰ κεκανονισμένα μέχρι τῆς στέψεως, οὐδεμίαν ὑποχρέωσιν ἔχουσι τοῦναντίον δὲ παραμένοντες εὐωχοῦνται καὶ διασκεδιάζουσι καὶ τὴν προεδρίαν κατέχουσι ἐν τῇ ὁμηγύρει.

βαφτίσια

1. Καὶ ἔς τὸ γάμο σου βαφτίσια!

(Ἄθηνων. - Κεφαλληνίας παρὰ Σ. Δ. Παγώνη. - Ζακύνθου παρὰ Σ Δὲ Βιάζη Ἔστὸ γ. σου β., δύο χαραῖς ἀντάμα.]).

Ἐπὶ ἐκτρόπων καὶ παραδόξων πράξεων, ἢ ἐπὶ λόγων ἀναρμόστων καὶ ληρωδῶν. Νὰ τελεσθῆ διηλαδὴ ταυτοχρόνως κατὰ τοὺς γάμους σου καὶ ἡ βάπτισις τέκνου σου γεννηθέντος πρὸ τοῦ γάμου. Σπανιότερον δὲ λέγεται καὶ ἐπὶ μομφῇ τῶν ἐπιχειρούντων ταυτοχρόνως δύο ἔργα διάφορα τὴν φύσιν. Ὅμοια **Γερμαν.** Se gevt Köst un Kindelbêr toglik = πᾶνε μαζί ὁ γάμος καὶ τὰ βαφτίσια (W. II, 1553, 2). De Dör hört vör de Hhoctit = τὸ βάφτισμα πρέπει νὰ γίνεταί προ-τύτερα ἀπὸ τὸν γάμο (αὐτ. IV, 1047, 1).

βάφω

✓ 1. Τὸν ἔβαψε τὸν πυριόβολο.

(Λελ. Ἐπιθ. 237, 131).

Ἐγνώρισε τὸ πρῶτον γυναῖκα Ἡ μεταφορὰ ἀπὸ τῶν χαλκῶν, τῶν ἐμβαπτόντων εἰς ὕδωρ τὰ χαλκᾶ ἐργαλεῖα πρὸς στόμοσιν

✓ 2. Τὸ χέρι του κουκούλλια δὲ βάφει.

(Ἄλ. Σούτσου, Ἄστωτος πρᾶξ. Α' σκ. 2 σ. 8 [Γνωρίζω τὸ χεράκι σας κουκούλλια πῶς δὲ β.] - Ἄθηνων. - Σμύρνης παρὰ Ν. Χ. Κωστῆ [Ἐγὼ δὲν βάφω κουκούλλια]).

Ἐχει βαρεῖαν τὴν χεῖρα καὶ δὲν ἀνέχεται τὰς ὕβρεις.

βγάζω (βγάλλω, βγάνω)

✓ 1. Βγάζει πὲ κρύο φούρνο ζεστὸ ψωμί.

(Σωζοπέλεως παρὰ Κ. Δ. Παπαϊωαννίδου).

Ἐπὶ ἱκανῶν καὶ δραστηρίων ἀνδρῶν, κατανικῶντων πᾶσαν δυσ-χέρειαν.

1α. Βγάλε μαύραις νὰ ἰδῆς ἄσπραις.

(Λν. ἐπιθ. Α', 427, 69).

Ἄγνοῶ τὴν χρῆσιν τῆς παροιμίας ταύτης.

- ✓ 16. Βγάλε τὸν Ἀλῆ
καὶ βάλ' τὸν Καραλῆ.
(Ζαγορίου παρὰ Σ. Α. Χαντζοπούλου).

Προβλ. ἀπὸ 58, κακὸ 9. Ἡ ἀλλαγὴ τῶν προσώπων εἶνα ματαία, ἀν' ἐξ ἴσου πονηροὶ εἶναι πάντες.

- ✓ 2. Βγάλε τὸ χαλινάρι ἀπ' τᾶλογο, νὰ φτάσῃ γλήγορα ἔς τὴν ἄκρη.
(B. 41, 44).

Ἡ ἐλευθερία αὐξάνει τὴν δραστηριότητα καὶ τὴν δύναμιν πρὸς ἐνέργειαν.

- ✓ 3. Βγάλ' τὴ σφαγὴ σου.
(Λευκάδος. ΚΠ. Η', 395).

Σφαγὴ ὡς καὶ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις τὸ κοῖλον τοῦ τραχήλου, « ἦ διεστᾶσιν αἱ κλειδες » (Πολυδ. Β', 133). Ἡ φράσις συνειθίζεται ὡς ὑβριστικὴ παρακείμεσις πρὸς βροαδύνοντας, ἵνα ταχέως προσέλωσιν.

4. Βγάνει ἀπ' ἀρσενικὸ γαίδαρο θηλυκὸ πουλάρι.
(Ἄνατ. Κρήτης παρὰ Σ. Ξανθοῦδίδου).

« Ἐπὶ φιλοψευδῶν καὶ τερατολόγων ». (Ξανθοῦδίδης)

5. Βγάνει ἀπὸ τὴ μῦγα σπλῆνα.
(Κεφαλληνίας παρὰ Σ. Δ. Παγώνη). - Παρὰ Ι. Βερέττα [Ἀπὸ τῆ μ. βγάζει σπλ.].
- Ζακόνθου παρὰ Σ. Δὲ Βιάζη [ἀπ' τῆ μ.].

Βλ. ἀρ. 18, μῦγα 15. Προῆλθεν ἐκ συμφυρμού τῆς ὑπ' ἀρ. 18 καὶ τῆς ἐν λ. ἔχω 75.

- ✓ 6. Βγάνει ὀχτὼ καὶ τρώγει δέκα.
(Βλ. Κατζιοῦλ. 1707).

Βλ. ἀρ. 25.

- ✓ 7. Βγάνει τό να του καὶ τᾶλλό του.
(Κα. 977).

Ἐννοεῖται τὸ μάτι. Ἀπάντησις εἰς τὴν ἐρώτησιν τί βγάνει, ἥτοι τί ὠφελεῖται ἐκ τῆς ἐργασίας του, ὅταν πρόκειται περὶ ἀνθρώπου φιλοπονωτάτου, ἀλλ' οὐδὲν κερδαίνοντος.

8. Βγάνε καὶ μὴ βάνης,
νὰ ἰδῆς σωρὸ ποῦ κάνεις.
(B. 41, 47 [νὰ δῆς] - Κα. 976).

Βλ. ἀρ. 21, 11.

✓ 9. Δέκα δέκα τὰ βγάζει.
(B. 53, 13).

Ἐννοεῖται τὰ λόγια ἀπὸ τὸ στόμα του. Ἐπὶ φλυάρων.

✓ 9α. Ἐβαλάς με κ' ἔβγαλά σε.
(Σωζοπόλειος παρὰ Κ. Δ. Παπαϊωαννίδου [ῆ: "Ἐβαλά σε κ' ἔβγαλάς με. ῆ: "Ἐβγαλά
σε κ' ἔβαλάς με.])

Βλ. τὴν βυζαντινὴν ἐν λ. ἔνοικος 1.

10. Ἐβγαλ' ἡ κοπριά φροκάλι,
κ' ἡ ἀγριαστοιὴ κλωνάρι.
(Καρπάθου. Μαν. 281, 190).

Βλ. ἀρ. 14. Φροκάλι (φιλοκάλιον) τὸ σάρωθρον ἀγριαστοιῆ δὲ ἢ
ἀπλῶς ἀστοιῆ, ἢ καὶ ἀλλαχοῦ ἀστοιβῆ καλουμένη, ἄκανθά τις ἢ τῶν
ἀρχαίων στοιβῆ, τὸ τῶν βοτανικῶν ποτήριον τὸ ἀκανθῶδες (*rote-
rium spinosum* L.). Ἡ παροιμία λέγεται ὁσάκις ἀγαθὸν τι ἔργον
συντελεσθῆ ὑπὸ εὐτελοῦς καὶ ἀναξίου ἀνθρώπου. /o

✓ 11. Ἐβγανε καὶ νὰ μὴ βάνης.
καὶ νὰ ἰδῆς σωρὸ ποῦ κάνεις.

(Ἠπειροῦ. Ἄρ. 380 καὶ Ἠπειρώτης 1901 σ. 87 [Ἐξ ἐσφαλμένης ἀντιγραφῆς τοῦ
Ἀραβαντινοῦ: - μὴ βάνη - δῆ σ. ποῦ κάνει]).

Βλ. ἀρ. 21. 8.

✓ 12. Ἐβκάλαμεν πουλιά ποῦ τὸν κῶλλον μας νὰ μᾶς λα-
λοῦν κλοῦ!

(Κύπρου. Σ. 628)

Ἐπὶ παίδων ἀντιλεγόντων εἰς τοὺς γονεῖς.

13. Ἐμπασέ με νὰ σὲ βγάλω.

(Βάρνερ: βάλλω 1 [Βάλε με καὶ νὰ] - Ζακύνθου παρὰ τοῦ λόρδου Γκύλφορντ
[Μπάσε με] - Κερκύρας. Νεα. 386. - Παρὰ Ι. Βερέττα. - Κεφαλληνίας παρὰ Σ. Δ. Παγώνη).

Βλ. ἔνοικος 1.

14. Ἡβγάλε κι' ἡ ἀστοιὴ κουροῦμπλι.

(Καρπάθου. ΖΑ. 365, 459 καὶ παρὰ Μ. Γ. Μιχαηλίδου).

Βλ. ἀρ. 10. Κουροῦμπλι, τό, τὰ μικρὰ καὶ τρυφερὰ συκαμινόφυλλα, τὰ διδόμενα ὡς πρώτη τροφή εἰς τοὺς μεταξοσκώληκας.

✓ 15. Θὰ ἰδοῦμε τί θὰ βγάλη ὁ κάτω πίρος.

(Λελ. Ἐπιθ. 234, 56 [Ἐμπρός καὶ θὰ ἰ.]).

Θὰ ἴδωμεν ὁποῖα τις θὰ εἶναι ἡ ἔκβασις τῆς ὑποθέσεως, ἂν καλὴ ἢ κακὴ. Ἐκ μεταφορᾶς ἀπὸ τῶν ξυλίνων πίθων τοῦ οἴνου· τί δηλ. θὰ προέλθῃ ἐκ τοῦ κατωτάτου τμήματος τοῦ πίθου, οἶνος ἢ τρυγία.

16. Θὰ σοῦ βγάλω λαῖδι.

(Μάνης. Πανδ. ΙΘ', 395 [ἦ: τὸ λαῖδι]).

Καὶ ἡ ἔναρθρος καὶ ἡ ἀναρθρος ἐκφορὰ τοῦ ὀνόματος ἐν τῇ ἀπειλητικῇ ταύτῃ φράσει ἐκφράζουσι τὴν αὐτὴν ἔννοιαν, ἀλλὰ διὰ μεταφορᾶς διαφόρου ἐκατέρω. Ἐκεῖνη μὲν ὅτι θὰ σὲ στενοχωρήσω τοσοῦτον, ὥστε νὰ ἐξαλειφθῇ ἐκ τοῦ σώματός σου τὸ ἔλαιον τοῦ βαπτίσματος, θὰ σὲ ἀναγκάσω ἐν ἄλλοις λόγοις καὶ αὐτὴν τὴν χριστιανικὴν σου πίστιν ν' ἀπαρηθῆς. Ἡ δ' ἀναρθρος ὅτι τοσοῦτον θὰ σὲ πιέσω, ὥστε νὰ ἐκθλίψω ἔλαιον ἐκ τοῦ σώματός σου. (Πρβλ. στενοχωρία 1, στρέβλα 1, σφίξι 1).

✓ 17. Θὰ τὰ βγάλη ἔξε κ' ἔνα.

(Ἄν. ἐπιθ. Α', 474, 156).

Θὰ διαστρέψῃ καὶ θὰ παραποιήσῃ τοὺς λογαριασμοὺς

18. Κι' ἀπὸ τῆ μῦγα ξύγκι βγάζει.

(Β'. 52, 33. - Β. 140, 362. - Καλαβρότων παρὰ Α. Κωνσταντινοπούλου [Κυττάει νὰ βγάλη κι' ἀπὸ τῆ μ. 5.] - Γουθείου παρὰ Δ. Ι. Παναγουλᾶκου [Βγάζει ἄ. τῆ μ. ξύγκι]).

Βλ. ἀρ. 5, πρβλ. ἀρ. 19. Βλ τὴν βυζαντινὴν ἐν λ. ἔχω 75, μῦγα 3. 14. 15, παίρνω 17. Ἐν συμαϊκῷ ἀστείῳ ῥηματίῳ, προτασσομένῳ παραμυθίων πρὸς ἔνδειξιν ὅτι ψευδῆ τὰ ἐν αὐτοῖς, φέρεται πεπλατυσμένη ὁμοία εἰκόν: «Νὰ πιάσω γὼ τὸν κούνουπα νὰ τὸν ἤξικοιλίσω, | νὰ βγάλ' ἀξοῦγκιν περισσό, βάρκα νὰ παλαμίσω | καὶ βάρκαν ἐπαλάμισα,

κι' ἀκόμα δύο φρεάδαις | κι' ἀξοῦγκιν ἐπερίσσεψε σαρανταπέντε κιάδαις.» (ΖΑ. σ. 262). - Ἡ παροιμία ἐπὶ φιλαργύρων ἢ πλεονεκτῶν καὶ ἐκ τῶν ἐλαχίστων καὶ εὐτελεστάτων ἐπιζητούντων ν' ἀρυσθῶσι κέρδος προσέτι ἐπὶ ἱκανωτάτων ἀνθρώπων, οὕτως εὐφυῶς διεξαγόντων τὰς ἐπιχειρήσεις των, ὥστε καὶ ἐκ τῶν ἐλαχίστων νὰ ὠφελῶνται. Ὁμοία **Κουτσοβλαχ**. (Νιζοπόλεως Μακεδονίας): Shi di purie va sa scóta seu = καὶ ἀπὸ τὸν ψύλλο θέλει νὰ βγάλη ξῦγκι (Zanne 2424).

19. Κι' ἀπὸ τῆ στέρφα γίδα γάλα βγάζει.

(Βλ. Κατζιοῦλ. 1209. - Κατζιοῦλ. Ἐπίμ. 592 [τὴν στεῖρα αἶγα γ. βγάζεις.] - Κ. 6' 27 [Καὶ ἀπὸ στεῖραν αἶγα ἐκβάλλει γ.] - Νε. 61, 371 [Ὁμ.] - Β'. 52, 34 [Κι' ἀπὸ τὴν στεῖρα γίδα] - Β. 140, 363 [στέρφα γάλα]).

Βλ. γάλα 5. 11. Ἔχει τὴν αὐτὴν καὶ ἡ προηγουμένη ἔννοιαν.

✓ 20. Μὴν ἐβγάζης τὰ ποδάρια ἔξω ἀπὸ τὴν τσέργα σου.

(Ἡπεύρου. Ἀρ. 734. - Β. 161, 164 [Μὴν βγάζης]).

Βλ. ἀπλώνω 3.

21. Ὁγιος βγάνει καὶ δὲν βάνει
γλήγορα τὸν πάτο φτάνει.

(Μα. 34 [Ὁταν ἐβγάνης καὶ δὲν βάνης, ὀγλήγορα τὸν πάτον φθάνεις.] - Μήλου. Νεα. 242. - Κρήτης. Παρνασ. 17', 637, 97 [γρήγορα τὸν π. πιάνει.] - Ζακύνθου παρὰ Σ. Δὲ Βιάζη [Ὁποῖος - π. πιάνει.]).

Βλ. ἀρ. 8. 11. 22 23, ἀδειάζω 8, πρβλ ξοδιάζω 5. Ὁ ἀλογίστως δαπανῶν, χωρὶς νὰ ἔχη πόρους ἐπαρκεῖς, ταχέως θὰ φθειρῇ τὴν περιουσίαν του. Ἡ μεταφορὰ ἀπὸ ἀγγείου οἰουδήποτε περιέχοντος τροφίμου, ὅπερ ταχέως θὰ κενωθῇ, ἂν ἐξάγῃ ἀδιαλείπτως ἐξ αὐτοῦ ὁ κάτοχος, χωρὶς ν' ἀντικαθιστᾷ τὰ ἐξαγόμενα ἢ ἐκ βαλαντίου, ἐξ οὗ λαμβάνει χρήματα, μὴ φροντίζων περὶ πληρώσεως αὐτοῦ. Ὁμοίαι παροιμίαι **Ἱταλ.** Chi piglia e non ripone, tocca il fondo = ὅποιος παίρνει καὶ δὲν βάνει πιάνει τὸν πάτο. (Castagna 280, 4). Non metterà e cavare, si seccherebbe il mare = νὰ μὴ βάνῃ κἀνεὶς καὶ νὰ παίρῃ, θὰ στεῖρευε τὴ θάλασσα (τοσκαν. Giusti 237. Διαλεκτικὰς παραλλαγὰς βλ. παρὰ Pasqualigo 123). Cui leva e nun metti. vidi lu funnu = ὅποιος παίρνει καὶ δὲν βάνει βλέπει τὸν πάτο (σικελ. Pitrè II, 132. Διαλεκτικὰς παραλλαγὰς βλ. αὐτ.). Α

farza di caccià e un mette (A farza di beie), a botte canta = ὄλο νὰ παίρνης καὶ νὰ μὴ βάνης (ἦ, ὄλο νὰ πίνης) τὸ βαρέλι τραγουδεῖ, ἦτοι κενώνεται (χορσικαν. αὐτ.). Semper tōghen e mai mèt, el se vōda ogni cassèt (ἦ, el se süga ogni sachèt) = πάντα νὰ παίρνης καὶ ποτὲ νὰ μὴ βάνης ἀδειάζει κάθε κασσέλα ἦ, κάθε σακκὶ (μεδιολαν. αὐτ. 133). Ca de ddu liei e nu puni, deàchi li cistuni = ἐκεῖ ποῦ παίρνεις καὶ δὲ βάνεις ἀδειάζεις τοῖς καλάθαις (ἀπουληρία, αὐτ. D. II, 164). Da dove si leva sempre e non si metta mai, si vede presto il fondo = ἐκεῖ ποῦ παίρνουν πάντα καὶ δὲν βάνουν ποτέ, φαίνεται γλήγορα ὁ πάτος (νεαπολιτ. D. II. 164). Lu livari e nun mettiri su' dui guai = νὰ παίρνης καὶ νὰ μὴ βάνης εἶναι δύο καίμοι (σικελ. Pitrè IV, 234). Livari sempri e nun mettiri mai, finisci ogni muntagna = νὰ παίρνης πάντα καὶ νὰ μὴ βάνης ποτέ, τελειώνει κάθε βουνὸ (ἐπίσης αὐτ. Παραλλαγὰς βλ. αὐτ. II, 132-3. Pasqualigo 123. D. II, 164). Durnni pigghi e nun jungi, 'un è funtana chi surgi = ὅπου παίρνεις καὶ δὲν προσθέτεις δὲν εἶναι βρύση ποῦ ν' ἀναβρῦζη (σικελ. Pitrè II, 132 μετὰ πολλῶν παραλλαγῶν). Semper torghene e mai meterghene, tuto finisse = πάντα νὰ τοῦ παίρνης καὶ ποτὲ νὰ μὴ τοῦ βάνης, ὅλα τελειώνουν (βενετ. αὐτ. 133). Da ue si leat et non si bi adjunghet. su male sibi inconfundet = ἐκεῖ ὅπου παίρνουν καὶ δὲν προσθέτουν τὸ κακὸ ἔρχεται γλήγορα (σαρδηνία αὐτ. 132).

-Γαλ. A force de prendre dans la huche et de n' y rien mettre, on en voit bientôt le fond (W. III, 562, 1) Lou qui tire et qui nou met, leu bet lou houns deu sacoutet = ὅποιος βγάνει καὶ δὲν βάνει γλήγορα βλέπει τὸν πάτο τοῦ σακκουλιοῦ (βεαρνική, D. II, 164 μετ' ἀρμανιακικῆς παραλλαγῆς).—Καταλαν. Tráuer y no posar poc á poc se ve á acabar = νὰ παίρνη κάνεις καὶ νὰ μὴ βάνη λίγο λίγο φτάνει 'ς τὸ τέλος (αὐτ.).—Ἰσπαν. A do sacan y no pon, presto llegan al hondon = ἐκεῖ ποῦ παίρνουν καὶ δὲν βάνουν γλήγορα φτάνουν 'ς τὸν πάτο (αὐτ.). Quie no pone y siempre saca, suelo halla = ὅποιος δὲν βάνει καὶ πάντα βγάνει βρίσκει τὸν πάτο (αὐτ. Cada dia tres, quatro, agotarse ha el saco = καθημέρα τρεῖς καὶ τέσσαρες, θ' ἀδειάση ὁ σάκος (αὐτ.). A

quien da, y no toma, dicha es, que le falta = ὅποιος δίνει καὶ δὲν παίρνει, αὐτὸς δὲν ἔχει τύχη (Valles 287 = Haller 344). — **Πορτογαλ.** Cada dia tres e quatro, chegaras ao fundo do sacco = καθημέρα τρεῖς καὶ τέσσερες θὰ φτάσης τὸν πάτο τοῦ σάκκου (D. II, 164). Onde quitan e non rôn, logo chegan ô fondon = ὅπου παίρνουν καὶ δὲν βάνουν γλήγορα φτάνουν ἕως τὸν πάτο (αὐτ. σ. 495). — **Ρωμουν.** Când tot scotsi din sac, shî nimic bagi în sac, curînd ei dai de fund = ὅταν ὅλα βγαίνουν ἀπὸ τὸ σάκκο, καὶ τίποτε δὲν μπαίνει ἕως τὸ σάκκο, γλήγορα βρίσκεις τὸν πάτο (Zanne 7707). Sacul din care tot iai shî nu mai puni, se golesce = ὁ σάκκος ποῦ ὅλο τοῦ παίρνεις καὶ ποτὲ δὲν τοῦ βάζεις, ἀδειάζει (αὐτ. 7708) — **Ἰσλανδ.** Eyðist það sem af er tekið = ἐκεῖνο ἀπὸ τὸ ὅποῖον ὅλο παίρνουν σώνεται (D. II, 164). Tàð minkar, íð ofta áf verður tikið = λιγοστεύει ἐκεῖνο ἀπὸ τὸ ὅποῖον συχνὰ παίρνουν (αὐτ.). — **Δαν.** Hvor lidt man tager af meget, faaer det engang Ende = ὅσ' ὀλίγο καὶ ἂν παίρνη κάνεις ἀπὸ τὸ πολὺ, μὰ φορὰ τελειώνει. (αὐτ.). — **Νορβ.** Dat minkar alt, som av er teket = λιγοστεύει κάθε πρᾶμα, ἀπὸ τὸ ὅποῖον παίρνουν (αὐτ.). — **Σουηδ.** Det man altid plåckar utaf, och intet lågger til, blir en gång alt = ὅπου πάντα παίρνει κάνεις καὶ δὲν βάνει τίποτε, μὰ φορὰ θὰ σωθῆ (αὐτ.). — **Γερμαν.** Wenn man immer aus dem Mehlkasten nimmt und nichts nachfüllt, kommt man bald auf den Boden = ὅταν πάντα παίρνη κάνεις ἀπὸ τὴν ἀλευροθήκη καὶ (δὲν βάνη) τίποτε νὰ τὴν γεμίση, γλήγορα φτάνει ἕως τὸν πάτο (W. III, 562, Παραλλαγὰς βλ. αὐτ. 2. Mehlfass 1).

22. Ὅταν βγάνης καὶ δὲν βάνης, βρίσκεις γλήγορα τὸν πάτο.

(Ἡλείρου, Ἄρ. 1007 καὶ ἐκ τούτου Ἡπειρώτης 1901 σ. 88 [βγάνη - βάνη, βρίσκει γλήγορα]).

Βλ. τὴν προηγουμένην.

23. Ὅταν βγάνης καὶ δὲ βάνης,
πάντεχε τὸν πάτο πιάνεις.

(Leake 448, 42 [δὲν β. - πάτον] - Δάρβ. 297 [ἀπάντεχε τὸν πάτο] - Νε. 660 [δὲν β. - πάτον] - Sand. 222, 42 [ὄμ.] - Β'. 91, 197 [δὲν β.] - Β. 231, 799. - Ζα-

κύνθου. Ἐλπίς 1193, 111. καὶ παρὰ Σ. Δὲ Βιάζη [βγάζης καὶ δὲν - π. φτάνεις.] - Κε-
φαλληνίας παρὰ Σ. Δ. Παγώνη καὶ παρ' Ἡλ. Τσιτσέλη [πάντα σου τὸν π.]. - Ἰωαν-
νίνων παρὰ Δ. Μ. Σάρρου ["Ὀντα βγάνις κι δὲ βάνις εὐκολα (ἢ γλήγορα) τόμ π.]).

Βλ. ἀρ. 21.

- ✓ 24. Ὄταν τὸ τσουκάλι βράζη,
δὲν πρέπει ὄλο καὶ νὰ βγάζης.

(B. 237, 878).

Δὲν εἶναι πρέπον νὰ προδαπανῶμεν ἐκ τῶν προσδοκωμένων κερ-
δῶν ἐργασίας τινός, δυσχεραίνοντες οὕτω τὴν ἐπιτυχίαν αὐτῆς, ὡς
οὐδ' ὁ μάγειρος ἐπιτρέπεται νὰ γεύηται ἐκ τοῦ παρασκευαζομένου ὑπ'
αὐτοῦ φαγητοῦ προτοῦ νὰ τὸ κενώσῃ.

- ✓ 25. Πάντα νὰ ναι ὁ μάστοράς μου, βγάζει ὀκτῶ καὶ τρώγει δέκα.

(Κατζιούλ. Ἐπίμ. 310 [νὰ 'ν' ὁ] - Κ. 38 [μάστουρας] - Κ. β', 43 [μάστουράς
μου, ἐκβάλλ' ὁ.] - Μα. 36 [νὰ εἶναι ὁ μάστοράς μου, ἐβγάζει ὀκτῶ] - Νε. 107, 704
[νὰ 'ν' ὁ στρατηγός μου - ὀκτῶ] - Β'. 100, 6 [βγάζ' ὁ.] - Ἡπειροῦ. Ἄρ. 1073 - Β.
248, 24).

Βλ. ἀρ. 6, πρβλ. ξοδιάζω 5. Ἐπὶ τῶν δαπανώντων πλείονα τῶν
ὄσων εἰσπράττουσιν.

- ✓ 26. Σὲ μπάζω καὶ σὲ βγάζω.

(Ἡπειροῦ. Ἄρ. 1189. - Β. 272, 64).

Ἐπὶ τῶν ὑβρίζοντων ἢ ὀπωσδήποτε ἄλλως βλαπτόντων τινά, ἰσχυ-
ριζομένων δ' ὅτι πρέπει ν' ἀρκεσθῇ οὕτος εἰς μόνην τὴν βεβαίωσιν
αὐτῶν ὅτι δὲν ὑβρίσθη. Ὁ μῦθος περὶ μοιχαλίδος παπαδιάς, ἣτις ἀπα-
ριθμοῦσα μετὰ τοῦ παπᾶ τοὺς ἐν τῷ χωρίῳ ὑπὸ τῶν γυναικῶν των
ἀτιμασθέντας συζύγους, ἐξήρει τοῦ καταλόγου τὸν παπᾶν.

27. Τὴν τσοῦναν ἐβγάλλει ἀς σ' ἀχερόν'.

(Πόντου. Ἐπτάλ. 366, 161).

Ἄχερόν(ιν) ὁ ἀχυρόν. Ἐκβάλλει τὴν κύνα ἐκ τοῦ ἀχυρῶνος. Ἐπὶ
τῶν πολυμηχάνων.

- ✓ 28. Τώρα ἔβγαλε σὺ ἀπὸ τοῖς συκαῖς τὰ βουδία.

(Χίου. Πασπάτ. 276 [ἐστὶ] καὶ Καν. 310, 731).

Ὅτι εὐκόλος δὲν εἶναι ἡ ἀπαλλαγὴ ἀνθρώπων, οὔτινες αὐτόκλητοι ἐπεμβαίνουσιν εἰς ξένας ὑποθέσεις, λόγῳ μὲν ὅπως συμβιβάσῃσι καὶ ἐξομαλίῳσι ταύτας, ἔργῳ δ' ὅπως περιπλέξῃσι τὰ πράγματα πρὸς ἴδια συμφέροντα. Οὕτω δυσχερῆς εἶναι καὶ ἡ ἀποδιώξις βοῶν ἀπὸ συκεῶνος ἂν εἰσέλθῃσι ποτε, διότι ἀγαπητὴ τροφὴ αὐτῶν εἶναι τὰ φύλλα τῆς συκῆς.

29. Χώνει βήσαλα καὶ βγάζει καρβέλια.

(Βλ. Κατζισύλ. 78, 9. - Κατζισύλ. Ἐπίμ. 629. - Κ. 41. - Κ. β', 55 [ε. καὶ ἐκβάλλει] - Κ. γ', 354 [κ' ἐκβάλλει] - Νε. 142, 937 [Χ. τρύγαλα κ' ἐκβάλλει γεώμηλα.] - Ἡπειρου. Ἄρ. 1480 [ε. βγάνει κ.] - Λευκάδος ΚΠ. Η', 390 [βγάνει]).

Ἐπὶ τῶν ἔξ ἀμηγάνων εὐρισκόντων πόρους καὶ δι' εὐτελῶν μέσων πολλὰ κατορθούντων, οἷον ἐπὶ ἐμπόρων ποριζομένων μεγάλα κέρδη διὰ μικρῶν κεφαλαίων καθόλου δ' ἐπὶ ἀνθρώπων, τῶν ὁποίων ὑπὲρ πᾶσαν προσδοκίαν εὐδοκιμοῦσι τὰ ἔργα. Βήσαλο (τὸ) ἢ βέσαλο(ν), ἐν Κύπρῳ δὲ καὶ μέσαλον, κατ' ἐναλλαγὴν τοῦ β καὶ τοῦ μ (βλ. ἀνωτέρω λ. βάτραχος 1), ἐν Καρπάθῳ ἥσαλον, καὶ τσακωνιστὶ δήσαλε συνήθως λέγεται τὸ ὄστρακον, λεπτὸν θραῦσμα κεράμου. Ἡ πρώτη καὶ κυρία σημασία εἶναι ἡ τῆς πλίνθου, διότι ἡ λέξις, καὶ παρὰ τοῖς Βυζαντινοῖς οὕσα ἐν χρήσει, ἐλήφθη ἐκ τοῦ λατινικοῦ ἐπιθέτου besalis, τοῦ σημαίνοντος τὸν ὀκτωδάκτυλον τὸ μῆκος καὶ μεταφορικῶς τὸν μὴ ἔχοντα ἀξίαν· τούτου δὲ τοῦ ἐπιθέτου ἐγένετο χρῆσις πρὸς προσδιορισμὸν τοῦ ὀνόματος later, laterculus = πλίνθος, πλινθὶς (Βλ. G. Meyer Neugr. St. III, 14). Πλὴν τῆς σημειωθεῖσης συνηθεστάτης σημασίας, τῆς τοῦ θραύσματος κεράμου, ἡ λ. ἔχει καὶ ἄλλας εἰδικωτέρας κατὰ τόπους. Ἐν Χίῳ (Πασπάτ. σ. 109), ἐν Κρήτῃ (Φιλίστορ. Δ', 512) ἐν Κύθνῳ καὶ ἀλλαχοῦ ἴσως λέγεται ἡ ὀπτὴ πλίνθος ἢ κεραμὶς, ἰδίως ἐκείνη, ἣν πυρῶσαντες ἐπιθέτουσιν ἐπὶ τῆς κοιλίας ἢ ἐπὶ ἄλλων μελῶν ἀλούοντων (Βάλληνηδα Πάρεργα σ. 54. Σ. τ. Β' σ. 487). Ἐν Οἰνῳ τοῦ Πόντου βέσαλον=ἡ πλίνθος κατ' ἐξοχὴν, δι' ἧς πλύνοντες τρίβουσι τὰ πατώματα (Ἰωανν. σ. ζ'). Ἐν Ἡπειρῳ λίθοι μικροί, ἢ μικραὶ πλάκες (ΖΑ. 176. Κ. γ' σ. 354). Ἐν Ἄνδρῳ βήσαλα λέγονται καὶ οἱ χάλικες τῆς ἀκρογιαλιᾶς καὶ τὰ ψυχρὰ πράγματα. Ὁμοίως ἐν Καρπάθῳ καὶ ἡ λ. ἥσαλον (κατ' ἀφαίρεσιν τοῦ ἀρκτικοῦ

γράφματος) σημαίνει τὸ ψυχρὸν καὶ τὸ ἐκ τούτου ἐσχηματισμένον ῥῆμα ἠσαλώνω ἢ γησαλώνω προσέλαβε μεταφορικὴν σημασίαν τὴν τοῦ αἰσθάνομαι ὑπερβολικὸν ψῦχος (ΖΑ. 321. Μαν. 186)· ὡς δι' ὁμοίας μεταφορᾶς ἀλλαγῶ τῆς Ἑλλάδος λέγουσι ξυλιάζω, ἔγινα ξύλο ἀπὸ τὸ κρύο μου.- Ἐν Λευκάδι συνήθης εἶναι ἡ κατάρα: «Νὰ μὴ σοῦ μείνη βήσαλο!» (ΚΠ. Η', 390) ἦτοι νὰ μὴ σοῦ ὑπολειφθῆ μηδ' ἐλάχιστον μέρος τῶν πραγμάτων σου· ἀλλαγῶ δὲ φέρονται αἱ φράσεις «ἔγινη βήσαλο», κατεθρυμματίσθη, «τά κανε βήσαλα» = τά κατεθρυμματίσε. Παρανοήσαντες καὶ παρετυμολογήσαντές τινες ἀπὸ τῆς ἀβύσσου τὴν λέξιν ἔπλασαν τὸ τερατῶδες ἐπίθετον ἀβυσσαλέος, οὗ συχνὴ γίνεται χρῆ- ἐν τῷ ἡμερησίῳ τύπῳ.

Ἡ ἐν τῇ προκειμένῃ παροιμία ἐμφαινόμενη συνάφεια τῶν βησάλων πρὸς τοὺς ἄρτους εἶναι πολλῶ μείζων ἢ ὅσον ἐνδέχεται. Ἐν Θεσπρωτία (ἐν τῇ περιοχῇ τῆς ἐπισκοπῆς Βουθρωτοῦ καὶ Γλυκέος), ὡς μαρτυρεῖ ὁ Κρεμμύδης (γ' σ. 354), οἱ χωρικοὶ πυροῦντες βήσαλα, ἦτοι ὡς ὁ ἴδιος ἐξηγεῖ τὴν λέξιν μικρὰς τινὰς πετρίνας πλάκας μελαίνας τὸ χροῶμα καὶ καθ' ὑπερβολὴν σκληράς, τὰ ἐμβάλλουσιν εἰς ἄλευρον ἀραβοσίτου καὶ τὰ ἀναδεύουσιν ὁμοῦ ταχέως μέχρις ὅτου τὸ ἄλευρον καψαλιζόμενον διὰ τῶν βησάλων προσλάβῃ χροῶμα μελανέρυθρον· τότε δ' ἐξάγουσι τὰ βήσαλα, ἐπιχύνουσιν ἀφθονον ἔλαιον εἰς τὸ θερμὸν ἄλευρον καὶ τὸ ζυμώνουσι, διὰ τοῦ τρόπου δὲ τούτου τὸ φύραμα γίνεται νόστιμον τὴν γεῦσιν, προσομοιάζον πρὸς τὴν πολένταν τῶν Ἰταλῶν καὶ τὴν μαμαλίγκαν τῶν Βλάχων. Ἐν Κύπρῳ δὲ κατὰ τὴν ὄπτησιν τῶν ἄρτων ἐμβάλλουσιν εἰς τὸν φοῦρνον βέσαλον, ἦτοι κέραμον, πρὸς ὁμαλὸν κανονισμόν τῆς πυρώσεως αὐτοῦ (Σ. σ. 487). Τοιαῦτα δὲ βέσαλα ἐννοεῖ βεβαίως ἡ παροιμία, ὅτι ἐμβαλλόμενα εἰς τὸν φοῦρνον ὑπὸ τοῦ ἐπιδεξίου ἀνθρώπου μεταβάλλονται εἰς ἄρτους.

βγαίνω

- ✓ 1. Ἄ δὲ σὲ βγάλουν ὄξου,
μὴν ἔβγῃς, νά σαι μέσα.
(Κα. 107).

Ὅταν κατέχῃς ἐπικερδῆ τινα θέσιν, μὴ παραιτηθῆς αὐτῆς δι' ἀσῆ-

μαντόν τινα αἰτίαν, προλαμβάνων οὕτω τὴν ἐπιθυμίαν τῶν ζητούντων ν' ἀπαλλαγῶσι σοῦ· μὴ φεῦγε ἐκόν, ἀλλὰ ἀνάμενε νὰ σὲ ἀποδιώξωσιν.

2. Ἀκόμη δὲ βγῆκε ἀπὸ τὴν κοιλιά τῆς μάνας του.

(Παρνασ. ΙΕ', 637).

Δ' ἄλλης μεταφορᾶς ἡ αὐτὴ ἔννοια ἐν λ. γάλα 2, αὐγὸ 30. Ἐπὶ τῶν ζητούντων τι μὴ προσῆκον εἰς τὴν νεαρὰν ἡλικίαν των εἰρωνικῶς δὲ ἐπὶ τῶν ζητούντων ν' ἀποκρίψωσι τὴν ἡλικίαν των.

3. Ἀπὸ τό να μπαίνει,
κι' ἀπὸ τᾶλλο βγαίνει.

(Ἡπείρου. ΖΑ. 198, 6 [ἀπ' τᾶ.]).

Βλ. ἀρ. 5, αὐτὶ 3, βάλλω 2.

✓ 4. Ἀπὸ τὸ συνάλευρο βγαίνει τὸ σιμιδάλι.

(Κα. 676).

Συνάλευρον τὸ ἀδιάκριτον ἄλευρον, τὸ περιέχον καὶ τὰ πίτυρα. Ἐκ τούτου ἀποχωρίζεται ἡ σεμίδαλις· οὕτω δὲ καὶ ἐκ τοῦ πολλοῦ ὄχλου μετὰ δοκιμασίαν διακρίνονται οἱ δεξιοὶ τὴν φύσιν.

5. Ἀπ' τοῦ ἑνα μπαίνουν,
'ς τᾶλλου βγαίνουν.

(Πλωμαρίου Λέσβου παρὰ Γρ. Ν. Βερναρδάκη - Μυτιλήνης παρὰ τοῦ αὐτοῦ [μπαίνι τσι 'ς τᾶ. βγαίνι.]).

Βλ. ἀρ. 3, αὐτὶ 3.

6. Βγαίνεις ἀπὸ τὸ σπαρτό.

(Λευκάδος. ΚΠ. Η', 395).

Ἐκτὸς τοῦ προκειμένου λέγεις. Ὅμοια ἡ ἀρχαία παροιμία, ἧς καὶ ὁ Ἀριστοφάνης (Βατρ. 995) ἔκαμε χρῆσιν: «Ἐκτὸς τῶν ἐλαιῶν φέρεται,» λεγομένη ἐπίσης ἐπὶ τῶν λεγόντων ἢ πραττόντων τι πέρα τοῦ δέοντος (Σχολ. Ἀριστοφ. αὐτ. Σουίδ. λ. Μὴ σ' ὁ θυμός).

✓ 7. Δὲ βγαίνει τὸ παννὶ βρακί.

(Λέσβου παρὰ Γρ. Ν. Βερναρδάκη [Δὲ βγαίνι τοῦ π. καθάδ.] - Ἄνατ. Κρήτης παρὰ Σ. Ξανθουδίδου).

Δὲν ἔξαρκεῖ τὸ ὕφασμα πρὸς κατασκευὴν βρακίου ἢ καββαδίου κατὰ τὴν παραλλαγὴν ὅτι οἱ πόροι εἶναι ἀνεπαρκεῖς πρὸς συντέλειαν τοῦ ἔργου.

8. Βγῆκα ποῦ βγῆκα.

(Ἑπίρου. ΖΑ. 192, 49).

Ἐπὶ τῶν ἐκ συνηθείας μὴ διακοπτόντων ἔργων, οὗ περιττὴ ἡ ἐξακολούθησις, ἐπιτευχθέντος τοῦ σκοποῦ. Ὁ μῦθος ὅτι ἕνας χωριάτης ἔχασε τὸ βόϊδι του καὶ βγῆκε καὶ τὸ γύρευε. Ἐν τῷ δρόμῳ τὸν ἀπάντησε κάποιος καὶ τοῦ εἶπε· «Τὸ βόϊδι σου γύρισε ἔς τὸ σπίτι»· ἐκεῖνος ὁμῶς τοῦ λέγει· «Ἐγὼ θὰ τὸ γυρέσω· βγῆκα ποῦ βγῆκα».

✓ 9. Ἐβγαίνει σὰν ἡ ψωλὴ ἀπὸ τὸ βρακί.

(Ἑπίρου. Ἄρ. 379).

Βλ. πορθὴ 6. 7. 23. 30. Ἐπὶ τῶν προπετῶς καὶ θρασέως παρεμβαινόντων εἰς συνομιλίαν ἢ ἔριδας ἄλλων.

10 Ἐμπαίνει μὲ τὸ σακκὶ καὶ βγαίνει μὲ τὸ βελόνι.

(Ἑπίρου παρὰ Χ. Φιλητᾶ).

Βλ. ἄρ. 13. Εὐκόλος ἢ εἰσβολὴ τῆς νόσου ἢ τοῦ κακοῦ, δύσκολος δ' ἢ ἀπαλλαγὴ αὐτοῦ (βλ. καὶ ἀσθένεια 6, κακὸ 40). Περὶ τῆς παρομοιώσεως βλ. γυναῖκα 78.

✓ 11. Ἡμπερ μέσα ; Ἐβγα κ' ἔξω.

(Χίου. Καν. 249, 275).

Ἐπὶ τῶν ἀναλαμβάνοντων δυσχερὲς τι ἔργον καὶ ἀδυνατούντων νὰ φέρωσιν αὐτὸ εἰς πέρας ἢ καὶ νὰ ἀπαλλαγῶσιν αὐτοῦ. Ἴσως ἀναφέρεται εἰς μῦθον παραπλήσιον πρὸς τὸν Αἰσώπειον περὶ τοῦ τράγου, ὅστις εἰς κρημνὸν βαθὴν κατελθὼν ἵνα πῖη ὕδωρ, δὲν ἠδύνατο ν' ἀνέλθῃ, ἠλέγχετο δ' ὑπὸ τῆς ἀλώπεκος, λεγοῦσης αὐτῷ ὅτι δὲν θὰ κατήρχετο ἂν προηγουμένως ἐσκέπτετο περὶ τοῦ τρόπου καθ' ὃν θὰ ἐξήρχετο ἐκεῖθεν (ἄρ. 45. 45β Halm. Βαβρ. 182 Crusius. Τετράστιχ. 15. 31α. 31β σ. 290. 295 Crusius). Ὁμοίαν παροιμίαν ἄρμεν. Ὅπου μπῆς, σκέψου πρῶτα πῶς θὰ βγῆς (Ausland 1871 σ. 403).

- ✓ 12. Μέσ' ἔς ἕνα ρουμάνι βγαίνει ἕνα φυντάνι·
τσί ἀπὶ τοῦ φυντάνι βγαίνει ἕνα ρουμάνι.
(Λέσβου παρὰ Γρ. Ν. Βερναρδάκη).

Ἐξ ἐνὸς βλαστοῦ ἀναφυομένου ἐν τῷ δάσει ὀλόκληρον δάσος
πολλάκις παράγεται. Εἷς καὶ μόνος ἀνὴρ ἀρκεῖ ν' ἀναδείξῃ τὸ γέ-
νος του.

13. Μὲ τὸ βελόνι μπαίνει
καὶ μὲ τὸ σακκοῦλι βγαίνει.
(B. 157, 114 - Μεσσηνίας).

Βλ. μαζώνω 18, πρβλ. ἀρ. 10. Ἐπὶ τῶν μετὰ πολλοῦ μόχθου
συναγόντων χρήματα καὶ εἶτα ἐν βραχεῖ σπαταλώντων ταῦτα.

14. Σ' ἐπῆρα γιὰ βασιλικὸ καὶ βγγῆκες ἀτσικνίδα.

(Βερ. 85, 24 [τσουτσουμίδα.] - B. 272, 71 β [τσουτσουμίδα· ἢ τσουκνίδα.] - Ππζ.
286, 858 [ταικουνίδα.] - Κρήτης. Βλαστ. 15. - Ζακύνθου παρὰ Σ. Δὲ Βιάζη [τσουκνίδα].

Βλ. τὴν ἐπομένην.

15. Σ' ἐπῆρα γιὰ τριαντάφυλλο
κ' ἐβγγῆκες γουμαράγκαθο.

(B¹. 110, 53 [Σ' ἐπῆρεν - γαιδουράγκαθο.] - Βερ. 85, 24. - Ππζ. 286, 859. -
Ζακύνθου παρὰ Σ. Δὲ Βιάζη [γαιδουράγκαθο.]).

Βλ. τὴν προηγουμένην, βρίσκω 127. 128, πρβλ. βρίσκω 113. Ἐπὶ τῶν
μεγάλῃν παρεχόντων προσδοκίαν διὰ τὴν ἔξωτερικὴν παράστασιν αὐ-
τῶν, ὅτι εἶναι ἄνδρες ἱκανοὶ καὶ χρηστοί, ἐλεγχόμενων δὲ πονηρῶν τὸ
ἦθος καὶ ἀναξίων. Παραπλησία ἢ **Ῥωμουν**. De departe trantafir,
de aprope borsh cu shtir = ἵπὸ μακριὰ τριαντάφυλλο, ἀπὸ κοντὰ
βρωμονέρι μ' ἀγριόβλιτο (Zanne 597).

16. Τὸ κάστανον ἐξῆθεν ἄς σὸ τσέπλιν ἀχτε καὶ εἶπεν· «Τιοῦ!
κι' ἀπόθεν ἐξῆβα!»

(Πόντου. Ἐπτάλ. 366, 168).

Βλ. τὴν ἐπομένην. Τὸ κάστανον ἐβγγῆκε ἀπὸ τὸ ξῶφλί του καὶ εἶπε-
φτοῦ, ἀπὸ ποῦ βγγῆκα! Τσέπλιν ἢ τσέφλιν (ἀπὸ τοῦ κελύφιον) τὸ κέλυ-
φος τοῦ καστανίου. Ἐπὶ τῶν εἰς περιωπὴν ἀνεληθόντων καὶ περιφρο-

νούτων τοὺς γονεῖς αὐτῶν, ἢ τοὺς προστάτας των, τοὺς συντελέσαντας εἰς τὴν ἀνάδειξίν των. Ὁμοία ἢ Ἄρσβ. Μόλις ἐβγήκε ἀπὸ ταῦτο καὶ τὸ φτύνει (Socin 451).

17. Τὸ κάστανον ἐξῆβεν ἄς σὸ τσέφλιν ἀτοῦ, κ' ἐκλώστέν ἔφτυσέν ἀτο.

(Οἰνός παρὰ Π. Σ. Ἀνωιάδου).

Βλ. τὴν προηγουμένην. Κλώθω καὶ μέσ. κλώσκουμαι = ἐπιστρέφω ἐπανακάμπω.

18. Τοῦ μάτι τ' βγαίνοι, ἢ δικάρα δὲ βγαίνοι.

(Λέσθου παρὰ Γρ. Ν. Βερναρδάκη).

Ἐπὶ φιλαργύρων. Εὐκολώτερον δύνασαι νὰ ἐξορύξης τὸν ὀφθαλμόν του ἢ ν' ἀποσπάσης ὀβολὸν ἀπὸ τοῦ βαλαντίου του.

βγάλισμο

1. Καλὸ κακὸ τὸ βγάλισμο βαστᾷ σαράντα μέραις.

(Μεσσηνίας).

Τοῦ διαστρέμματος χειρὸς ἢ ποδὸς ἢ θεραπεία διαρκεῖ πολλὰς ἡμέρας, καὶ ἂν μὴ εἶναι σπουδαῖον.

βδέλλα

1. Μοῦ σουρβάει τὸ αἷμα σὰμ μίαν ἀβδέλλα.

(Βούας Καλαβρίας. Mor. 98, 10).

Βλ. τὴν ἐπομένην.

2. Σὰ βδέλλα μοῦ ρούφηξε τὸ αἷμα.

(Κοινή).

Βλ. τὴν προηγουμένην. Ἐπὶ τῶν κατατροχόντων τινὰ σκληρῶς ἰδίως δ' ἐπὶ πλεονεκτῶν ἢ τοκογλύφων λαμβανόντων δι' ἐκβίασεων παρὰ τῶν ὀφειλόντων πλείονα τοῦ προσήκοντος χρήματα. Συνήθης δ' εἶναι ὁ χαρακτηρισμὸς τούτων ὡς βδελλῶν. Τῆς παρομοιώσεως ποιεῖται χρῆσιν ὁ Θεόκριτ. Β', 55, ὅπου ἡ φαρμακεύτρια λέγει πρὸς τὸν Ἔρωτα: «τί μεν μέλαν ἐκ χροδὸς αἷμα ἐμφυὸς ὡς λιμνᾶτις ἅπαν ἐκ

βδέλλα πέπωκας;» καὶ ὁ Πλαῦτος Epid. 188: iam ego me convortam in hirudinem atque eorum exsugebo sanguinem, καὶ ἄλλοι Ῥωμαῖοι συγγραφεῖς (βλ. Otto 814). Τὸ ὄνομα βδέλλα εἰς τοιαύτην μεταφορικὴν σημασίαν εἶναι εὐχρηστον καὶ ἐν ἄλλαις γλώσσαις (βλ. Littré λ. sangsue. Grimm D. Wört. λ. blutsauger). Ἐπίσης συνήθης εἶναι ἡ μεταφορὰ καὶ ἄνευ τῆς παρομοιώσεως πρὸς τὴν βδέλλαν· οἷον παρ' Ἡρόνδ. Ε', 7: «καὶ μὴ τό μευ αἷμα νύκτα καὶ ἡμέρην πίνε» καὶ παρὰ τῷ Πλαύτῳ: quae mihi misero amanti ebibit sanguinem. (Cureul. 152. Βλ. καὶ Bacch. 372). Ὁμοίως ἐν κωμαστικοῖς διστίχοις: «ἐρρούφηξες τὸ αἷμά μου σὺν τῷ ξερῷ σφουγγάρι». (Passow 491, 90. Λιανοτράγουδα 1866 σ. 13 στ. 305). Παραπλήσιον τὸ τοῦ Θεοκρίτου (Γ', 17) περὶ τοῦ Ἐρωτος: «ὅς με κατασμύχων καὶ ἐς ὅστιον ἄχρῖς ἰάπτει».

βδέλυγμα

- ✓ 1. Βδέλυγμα τῆς ἐρημώσεως.

(βλ. Κατζιούλ. 453. - Κ. β', 11. - Ne. 126. - Κα. 978).

Ῥητόν ἐκ τοῦ Δανιὴλ θ', 27. ιβ', 11. Ματθ. κδ', 15. Μάρκ. ιγ', 14. Λέγεται ἐπὶ ἀχρειοτάτου ἀνθρώπου. Τὸ ῥητόν ἦτο ἐν χρῆσει καὶ παρὰ τοῖς Βυζαντινοῖς. Βλ. Θεοφάν. σ. 520, 8 Bonn. Σουίδαν ἐν λ. καὶ Ἀποστόλ. 388, παρ' οὗ παρέλαβε τὴν ἐρμηνείαν ὁ Κατζιούλης.

βελάζω

- ✓ 1. Ἄρνι ποῦ δὲν μπελάζει γάλα δὲν τρώει.

(Γυθείου παρὰ Δ. Ι. Παναγουλᾶκου).

Βλ. κλαίω 61.

- ✓ 2. Πρόβατο ποῦ βελάζει χάνει τὴ χαψιά του.

(B. 264, 253).

Παροιμία νόθη, παραληφθεῖσα ὑπὸ τοῦ Βενιζέλου ἐκ τῆς μεταφράσεως τοῦ ἰσπανικοῦ διηγήματος ἐν Μνημοσύν. τ. Α' σ. 382.

βελανίδι (Βλ. καὶ βαλάνι).

- ✓ 1. Ἀναμουρᾶτο τὸ σακκί, κατὰ τὸ βελανίδι.
(Γυθείου παρὰ Δ. Ι. Παναγουλᾶκου).

Ἀναμουρᾶτος εἶναι ὁ χαλαρός, ἀναμουρᾶτο σακκί τὸ μὴ καλῶς πεπληρωμένον· ἡ λέξις φαίνεται ὅτι εἶναι ἡ ἰταλ. *innamorato* (ὁ ἐρῶν), ἀλλ' εἰς τοῦτο ἀντίκειται ἡ διαφορὰ τῆς σημασίας, διότι δὲν εἶναι σαφὲς πῶς ἦτο δυνατόν νὰ προσλάβῃ ἡ λ. τὴν σημασίαν, ἣν ἔχει νῦν ἐν Μάνη. Ἡ παροιμία ἐννοεῖ, ὅτι ἂν οἱ σάκκοι κατὰ τὴν συγκομιδὴν τῶν βαλάνων δὲν εἶναι καλῶς πεπληρωμένοι καὶ στερεοί, εἶναι τοῦτο τεκμήριον τῆς κακῆς ποιότητος αὐτῶν (ὅτι πολλὰ βελανίδια εἶναι κούφια) καὶ πτωχῆς ἐσοδείας.

βελόνα. βελόνι.

1. Βελόνι δὲν πέφτει χάμω.
(Κοινή).

Βλ. ἀρ. 2α, 13. Ἐπὶ συναθροίσεως πολλοῦ πλήθους. Τοσοῦτο πυκνὴ εἶναι ἡ συναθροίσις, ὥστε μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων δὲν ὑπάρχει ἐλεύθερος χώρος οὐδὲ τοσοῦτος ὥστε βελόνῃ ῥιπτομένη νὰ διέλθῃ δι' αὐτῶν. Ὅμοιοι **Γερμαν.** *Da kann keine Stecknadel mehr zu Boden fallen* = οὔτε καρφίτσα ἐκεῖ μπορεῖ νὰ πέσῃ κατὰ γῆς (W. IV, 791, 7). - **Τουρκ.** *İynè atsání, yera dousmez* = βελόνι ἂν ἔρρηχνες δὲν θὰ ἔπερτε χάμω (Davis 79).

- ✓ 2. Βελόνια ἔχει 'ς τὸν κῶλό του.
(Κοινή).

Προβλ. ἀρ. 6. 7. Εἶναι ἀεικίνητος, ἀδυνατεῖ νὰ μένῃ ἐν τῇ αὐτῇ θέσει, ὡς νὰ ἐκεντᾶτο ὀπισθεν διὰ βελονῶν. Τοὺς ἀλλαγῶν *Καλλικαντζάρους* ἐν Ἀθήναις καλοῦσι *Κωλοβελόνηδες* διὰ τὸν αὐτὸν λόγον· τὰ ἀνήσυχια ἐκεῖνα καὶ ἀεικίνητα δαιμόνια σοβοῦσι τῆδε *κακείσε*, ὡς ὑπὸ βελονῶν κεντριζόμενα.

- 2α. Βολόν' νὰ σύρτς ἀφκὰ κὶ ρούζ'.
(Τραπεζοῦντος. Ἄστ. Πόντ. 56, 50).

Βλ. ἀρ. 1. Ῥούζω = πίπτω.

3. Γυρεύει με τὸ βελόνι ν' ἀνοίξη πηγάδι.

('Αθηνῶν).

Βλ. ἀρ. 11. Ἐπὶ τῶν ματαίως ἀγωνιζομένων νὰ συντελέσωσιν ἔργον δυσχερὲς διὰ πόρων ἀνεπαρκεστάτων ἐπὶ τῶν προσπαθούτων δι' ἀσημάντων οἰκονομιῶν ν' ἀναπληρώσωσι μεγάλας ζημίας, καὶ ἐπὶ παραπλησίων περιπτώσεων. Πρὸς δὲ τούτοις ἐν ἄλλῃ ἔννοια, ἡ παροιμία λέγεται ἐπὶ τῶν μετ' ἐπιμονῆς μικρὸν καὶ κατ' ὀλίγον ἐπιδιωκόντων τὴν ἐπίτευξιν τοῦ σκοποῦ των. Ὅμοιαι Ἄγγλ. (;) Dig a well with a needle = νὰ σκάφῃ πηγάδι με βελόνι (W. III, 859, 53). — Γερμ. **μ.αν.** Mit einer Nadel graben = με βελόνα νὰ σκάφῃ (αὐτ.). Διὰ παραπλησίας δὲ μεταφορᾶς ἄλλαι γερμανικαὶ παροιμίαι διάφορον ἐκφράζουσιν ἔννοιαν: Wenn ich en kōnde mit Nulden ausgroaben, ich thät's = ἂν μποροῦσα νὰ τὸν ξεχώσω με βελόνι θὰ τὸ ἔκανα (αὐτ. 55. Βλ. καὶ IV, 791, 13). — Ἄρμεν. Σκάφτει τὸ πηγάδι του με μία βελόνα (Prov. Armén. 13). — Τουρκ. Ἰγνὲ εελά κούγιου καζάρ = σκάφτει πηγάδι με βελόνι (Davis 79. Merx 54. Decourdemanche 596). Με τὸ βελόνι δὲν ἀνοίγουν πηγάδι (Merx 298).

4. Ἡ βελόνα κ' ἢ κλωστή,

κάνουν ράφταινα σωστή.

(Κρήτης παρὰ Γ. Ι. Καλαϊσάκη).

Βλ. ἀρ. 8. 15, δουλειὰ 24. Ὁ ἔχων τὰ χρειώδη δύναται νὰ ἐπιχειρήσῃ πᾶν ἔργον. Ἐν τῇ ῥαπτικῇ τ' ἀναγκαϊότατα εἶναι τὰ δύο ταῦτα, ἡ βελόνη καὶ ἡ κλωστή, δι' ὧν καὶ ἡ ἀδεξιωτάτη ῥάπτρια δύναται νὰ κατασκευάσῃ ὅπωςδὴποτε ἔνδυμά τι, ἐνῶ τοῦναντίον ἱκανωτάτη ῥάπτρια ἄνευ καλῆς βελόνης καὶ κλωστῆς δυσχερῶς ἐργάζεται. Ὅμοιαι παροιμ. Ἰσπαν. Hilo y aguja, media vestidura = κλωστή καὶ βελόνα, μισὴ φορεσιὰ (W. III, 857, 22). — Ὁλλανδ. De naald en draad is 't halve kleed = ἀπὸ βελόνα καὶ κλωστή εἶναι τὸ μισὸ φόρεμα (αὐτ.). — Γερμ. **μ.αν.** Nadeln und Faden sind das halbe Kleid = ὁμ. (αὐτ.).

✓ 5. Ἡ βελόνη ὅσ' ἀλαφρά ναι 'ς τὸν πάτο πάει.

('Αν. ἐπιθ. Α', 474, 133).

Ἄγνωστός μοι ἄλλοθεν.

6. Κάθεται σάν εις τὰ βελόνια.

('Ηπειρου. 'Αρ. 535).

Βλ. ἀρ. 7. 2. Ὅμοια τὴν ἔννοιαν καὶ ἡ ἐν λ. ἀγκάθι 12. Πλὴν τῶν αὐτόθι καὶ ἐν λ. κάθομαι 12 σημειουμένων παραλλήλων, ὅμοια πρὸς τὴν προκειμένην εἶναι καὶ αἱ ἐπόμεναι παροιμίαι. **Ῥωμου.** Par' ca calca pe ace = σάν πως νὰ περιπατῆ σὲ βελόνια (Zanne 5010). - **Δαν** At gaee paa naale = περιπατεῖ σὲ βελόνια (W. III, 858, 35). - **Γερμαν** Er sitzt wie auf Nadeln = ἀπαράλλακτος τῆ ἐλλην. (αὐτ. IV, 583, 94). Auf nadlen sitzen (gehen) = εἰς βελόνια κάθεται ἢ περιπατεῖ (αὐτ. III, 858, 35). Wie auf Nadeln sitzen = σάν 'ς ἀγκάθια νὰ κάθεται (αὐτ. 859, 56). Er steht auf Stecknadeln = στέκεται σὲ καρφίτσαις (αὐτ. IV, 791, 10). Er hat Stecknadeln in Hintern = ἔχει καρφίτσαις 'ς τὸν πεισινὸν (αὐτ. 9). - **Ῥωσ.** Σάν νὰ κάθεται σὲ μύτη βελονιοῦ (αὐτ. III, 859, 56).

7. Κάθεται 'ς τὰ βελόνια καὶ 'ς τὰγκάθια.

(B. 120, 44).

Βλ τὴν προηγουμένην, ἀγκάθι 12.

8. Καλὴ βελόνα καὶ κλωστή,
κάνουν τὴ ράφταινα σωστή.

(Κρήτης. "Ἀπτερα 75)

Βλ. ἀρ. 4.

✓ 9. Μέσ' 'ς τὸ βελόνι κουί.

('Απολλωνίας Βιθυνίας. 'Επιθεώρησις (Κωνσταντινουπόλεως) 12 'Ιανουαρ. 1882).

«'Επὶ τῶν δυσκόλως κατορθουμένων», κατὰ τὴν ἐρμηνείαν τοῦ ἔκδοτου.

10. Μὲ τὸ βολόνιν καὶ μὲ τὸ ράμμων.

(Πόντου παρὰ 'Ιωά. Βαλαβάνη).

Βλ. ἀπὸ 19. 71. Ἦτοι ἐν πάσῃ λεπτομερείᾳ. **Γαλλ** De fil en aiguille (Littré λ. aiguille 4). - **Τουρκ.** Iğvedân ιπλιγὰ βαρίνια = ἀπὸ τὴ βελόνα ὡς νὰ φθάσῃ 'ς τὴν κλωστήν ἤτοι ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τέλους (Davis 79).

11. Μὶ τοῦ βιλόνι ἄνιγι πγάδ'.

(Δέσπου παρὰ Γρ. Ν. Βερναρδάκη).

Βλ. ἀρ. 3.

12. Ναηλὶ ὅπου 'κ ἐκράτεσεν βολόνιν μὲ τὸ ράμμαν!

(Πόντου. 'Επτάλ. 349, 2).

'Αλίμονον εἰς ἐκεῖνον, ποῦ δὲν ἐκράτησε βελόνι μὲ τὴν κλωστήν.
"Αξιὸς οἴκτου ὁ μὴ ἔχων γνῶσιν ῥαπτικῆς

13. Οὐδὲ βελόνι ἤμποροῦσε νὰ πέσῃ κάτω.

(Κωνσταντινουπόλεως. 'Ημ. 'Ανατ. 182, 67).

Βλ. ἀρ. 1.

14. Σουγλοπάτα τὸ βελόνι,
κ' ἡ Λαμπρὴ κοντοζυγώνει.

(Γορτυνίας).

Σουγλοπατῶ = ῥάπτω ἀραιῶς καὶ ἀμελῶς ἀπὸ τοῦ σουγλὶ καὶ πατῶ .
Τὸ ἐναντίον εἰς τὸ σουγλοπάτημα εἶναι ἡ ψιλοβελονιά. 'Επίσπευσον τὴν
ῥαπτικὴν ἐργασίαν, διότι ἐγγίζει τὸ Πάσχα, ὅτε ἀνάγκη νὰ ᾧσιν ἔτοιμα
τὰ ἐνδύματα. Λέγεται ἐπὶ τῶν ἐξ ἀνάγκης ἐπιταχυνόντων ἔργον τι,
χωρὶς νὰ προσέχωσιν εἰς τὴν ἀκριβειαν τῆς ἐκτελέσεως αὐτοῦ.

15. Τὸ βελόνι καὶ ἡ κλωνά,
κάνουν τῆ νοικοκυρά.

(Ζακύνθου παρὰ Σ. Δὲ Βιάζη).

Βλ. ἀρ. 4. 'Επιδιορθοῦσα τὰ ἐνδύματα τῆς οἰκογενείας της, ἡ ἀγαθὴ
οἰκοδέσποινα οἰκονομεῖ πολλὰς δαπάνας διὰ τῆς ῥαπτικῆς της τέχνης.

βελονιά

1. Κάλλιο μεγάλη βελονιά παρὰ μεγάλη ψεῖρα.

(Κεφαλληνίας παρὰ Σ. Δ. Παγώνη).

Προτιμότερον νὰ ἔχη τις ἄφθονα ἀσπρόρρουχα, καὶ ἄς εἶναι
κακῶς ἐρραμμένα, παρὰ ὀλίγα καὶ μετ' ἐπιμελείας κατεσκευασμένα.

διότι ἂν δὲν ἔχη ἄφθονα ἀδυνατεῖ ν' ἀλλάσῃ συνεχῶς καὶ θὰ εἶναι ὄυπαρός. Ὅθεν ἡ οἰκοδέσποινα καὶ ἂν δὲν εἰξεύρῃ νὰ ῥάπτῃ μὲ ψιλοβελονιάν, πρέπει νὰ ῥάπτῃ μὲ μεγάλην βελονιάν διὰ νὰ ἔχῃσι καὶ αὐτὴ καὶ οἱ τοῦ οἴκου τῆς ἐπαρκῆ τὸ πλῆθος ἐνδύματα.

2. Ὅχι βελονιά καὶ ροῦπι.

(Κυνοῦρίας παρὰ Λ. Κωνσταντοπούλου).

Βλ. τὴν ἐπομένην. Ῥοῦπι, τό, τὸ $\frac{1}{8}$ τοῦ (τουρκικοῦ) πήχεως· ἐκ τοῦ τουρκ. ρούπ (ἄραβ. rūb'). - Ἀτεχνον ῥάψιμον εἶναι τὸ ἀραιόν.

3. Ῥοῦπι ἢ βελονιά καὶ νωρὶς ἔς τὸ σπίτι.

(B. 267, 10).

Ἐπὶ ὀκνηρῶν ῥαπτῶν, οἵτινες ῥάπτουσιν ἀραιά, ἐπειγόμενοι νὰ ἐπανέλθωσιν ἐνωρὶς οἴκαδε.

βελλοῦδο

1. Μὴ χαιρέσαι, γειτόνισσα, γιατί φορῶ βελλοῦδια, μόνε θεὸ νὰ ναι ἐμὲ παλιά, θεὸ νὰ ναι ἐσὲ καινούρια.

(Μυκόνου παρὰ τῆς Κας Ἀργ. Παπαβασιλείου).

Ἐναντιόφροντοι εἶναι αἱ μεταπτώσεις τῆς τύχης. Ἡ πλουσία, ἡ πολυτελεῖα φέρουσα ἐνδυμασίαν, εἶναι βεβαία ὅτι μετὰ καιρὸν, ὅτε αὐτὴ θὰ εἶναι πεπαλαιωμένη, ὁμοίαν ἀλλὰ καινουργῆ θὰ φορῆ ἢ νῦν ζηλεύουσα τὸν πλοῦτον αὐτῆς γείτων.

2. Γώρα καταντῆσαν τὰ βελλοῦδα νὰ τὰ πατοῦν καὶ τὰ γαιδούρια.

(Κυνοῦρίας παρὰ Λ. Κωνσταντοπούλου. - Λάστας Γορτυνίας παρὰ Ν. Λάσκαρη [ἐκαταντῆσανε τὰ β. νὰ τὰ πατᾶν τὰ γ.]).

Ἐπὶ ταπεινώσεως τῶν ἄλλοτε ἰσχυρῶν καὶ ὑπερηφάνων.

Βενετιά

1. Ἐχει μιστὴ Βενετιά.

(Κύθου. Βάλληγδας 54).

Ἀξίζει ὅσον τὸ ἥμισυ τῆς Βενετίας.

Βενετσᾶνος

- ✓ 1. Κάλλι' ἔχω Τούρκου μαχαιριά, πάρε Βεντσάνου κρίση.
(Χτηκᾶδου Τήνου παρ' Ἀδ. Ἀδαμαντίου).

Βλ. τὴν ἐπομένην.

2. Κάλλιο μακελλειὸ 'ς τὸν Τοῦρκο,
παρὰ κριὰς 'ς τὸ Βενετσᾶνο.

(Β1. 60, 144 [Τούρκων] - Β. 132, 227 [κρέας] - Σπ. Ζαμπελίου Κρητικοὶ γάμοι σ. 452. - Πολίτης ἐν Παρθενῶνι 1872 σ. 929. - Καμπ. Ἰστ. Ἀθ. Α', 340 ['ς τὸν Βενετσᾶνο.]).

Βλ. τὴν προηγουμένην. Προτιμότερος ὁ ἀμέσως ἄνευ δίκης ἐπιβαλλόμενος θάνατος ὑπὸ τῆς αὐθαιρεσίας τῶν Τούρκων, ἀπὸ τὰς βασάνους εἰς ἃς ὑποβάλλουσι δικάζοντες οἱ Βενετοί. Παραπλήσιον τὸ κατὰ τὰς παραμονὰς τῆς ἀλώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως φερόμενον παρὰ τοῖς Ἑλλησι λόγιον: «Κρεῖττον ἐμπεσεῖν εἰς χεῖρας τῶν Τούρκων ἢ <τῶν> Φράγκων» (Δούκας 39 σ. 291, 3 Bonn). Τὰ αὐτὰ περίτου ἔλεγον καὶ οἱ Ἀραβες τῆς Αἰγύπτου, παραβάλλοντες τοὺς Μαμελούκους πρὸς τοὺς Βεδουίνους: Καλύτερη ἢ τυραννία τῶν Τούρκων ἀπὸ τὴν δικαιοσύνη τῶν Ἀράπηδων (Burekhardt 167).

βερεσὲ

1. Βερεσιὰν κρασὶν ποῦ πίν' δύο φορὰς μεθεῖ· μίαν ὄνταν πίν'
καὶ μίαν ὄνταν θὰ δὶ τὰ παράδες.

(Τραπεζοῦντος. Ἀστ. Πόντ. 56, 48).

Βλ. δανεικὸς 15. Βερεσὲ ἢ βερεσιγὲ ἐπίρρ. ἀπανταχοῦ τῆς Ἑλλάδος σημαίνει τὸ ἐπὶ πιστώσει διδόμενον· ἐκ τοῦ τουρκ. βερεσί.—Τῆς ποντικῆς παροιμίας τὸ δεύτερον κῶλον προστίθεται ἐνίοτε πρὸς ἐπεξήγησιν· ὡς δὲ σημειώνει ὁ ἐκδότης εἶναι μεταφρασμένη ἐκ τῆς τουρκικῆς.

- ✓ 1α. Ἐξὶ μῆνες βερεσέ, κ' ἓνα χρόνο μάγγανα.
(Β. 80, 213).

Ἐπὶ δυστρόπων ὀφειλετῶν.

✓ 2. Ζύγιαζε καὶ χάριζε καὶ βερσεσέ μὴ δίδης.

(Ἄνατ. Κρήτης παρὰ Σ. Ξανθοῦδίδου).

Βλ. ἀρ. 8. Προτιμότερον νὰ δίδης πλειότερον τοῦ συμπεφωνημένου βάρους ἐκ τοῦ πωληθέντος τοῖς μετρητοῖς ἐμπορεύματος, ἢ νὰ πωλῆς ἐπὶ πιστώσει.

✓ 3. Ἡ βερσεσέ κλειδαριὰ τρώει τὴν πόρτα.

(Ἀθηναϊκή. Βύρων Β', 510 καὶ Ἑβδομ. Α', 120).

Ἐὰν διὰ δανείου κατασκευάσας κλειθρον τῆς θύρας θὰ συναπολέση καὶ τὸ κλειθρον καὶ τὴν θύραν. Ὅτι πολλὴν ἀσυνεσίαν ἐλέγχει ἡ διὰ δανείου ἀγορὰ κτήματος.

4. Ὅποιος πίνει βερσεσέ δυὸ φοραῖς μεθᾶ.

(Βάρνερ: βερσεσέ 2 [Ἄ. πιῆ]. - Κατζιοῦλ. Ἐπίμ. 103 [Ἄ. π. βερσεσέ - μεθάει] - Κ. γ', 479 [βερσεσέ δυὸ βολὰς μεθάει.] - Θήρας Δε. Στ. 69. - Β. 217, 582. - Ἄν. ἐπιθ. Α', 534, 340. - Ἀθηναϊκή. Βύρων Β', 510 [μεθάει.] καὶ Ἑβδομ. Α', 152 [ὄμ.] - Κωνσταντινουπόλεως. Ἡμερ. Ἄνατ. 179, 31 [βερσεσέ] - Ππζ. 271, 690 [τὸ π. β. μεθάει δύο φ.] - Κύπρου Σ. 282, 141 [Ἄ. πίνει κρασίον βερσεσέ μεθᾶ δυὸ φοραῖς.] - Καρπάθου. ΖΑ. 366, 491 [μεθᾶ.] - Ἡλείας παρ' Α. Καρκαθίτσα [Ἄ. π. μεθάει.] - Πύργου Ἡλείας παρὰ Π. Ι. Λιναρδάκη [μεθάει.] - Μισσηνικὸν Καρδίτσης παρ' Α. Λαδιᾶ [β. μεθάει δύο φ.] - Νάξου παρὰ Μ. Ι. Μαρκόπολι. - Καλλονῆς Λέσσου παρὰ Γρ. Ν. Βερναρδάκη [Ἄ. πίνει βερσεσέ δυὸ φοραῖς μεθᾶ.]

Βλ. δανεικὸς 15.

✓ 5. Ὅποιος πίνει βερσεσέ μεθᾶ χωρὶς νὰ θέλῃ.

(Κεφαλληνίας παρὰ Σ. Δ. Παγώνη).

Βλ. δανεικὸς 15

6. Ὅπου μεθύσῃ βερσεσέ δυὸ φοραῖς πληρώνει.

(Χίου. Καν. 279, 507. - Σωζοπόλεως παρὰ Κ. Δ. Παπαϊωαννίδου [Ἄ. πίνει βερσεσέ - πληρώνει.]

Βλ. δανεικὸς 15

7. Ὅπ' πίνει βερσεσέ ἐκ κρασὶ μεθάει δυὸ φοραῖς, κ' ὅπ' πίνει δ' ἐκ τ' μεθάει μιά.

(Ἰωαννίνων παρὰ Δ. Μ. Σάρρου).

Βλ. δανεικὸς 15.

✓ 8. Πούλειε καὶ μετάνοιωνε καὶ βερεσέ μὴ δίδῃς.

(Ἄν. Κρήτης παρὰ Σ. Ξανθοῦδίδου)

Βλ. ἀρ. 2, πουλῶ 34. Κάλλιον νὰ πωλήσῃς τοῖς μετρητοῖς εἰς τιμὴν ἀσύμφορον, ἢ ἐπὶ πιστώσει μετὰ κέρδους.

9. Σήμερο βερεσέ δὲν ἔχει, αὔριο ἔχει.

(Κοινή).

Συνήθης παιγνιώδης ἐπιγραφὴ ἐμπορικῶν καταστημάτων εἰς δήλωσιν, ὅτι δὲν παρέχεται πίστωσις. Ἡ αὐτὴ διατύπωσις ἐν τῇ παροιμιώδει ἐπιγραφῇ σατίρας τοῦ Οὐάρωνος (σ. 113 Riese): *Cras credo, hodie nihil.*

10 Τά βγαλε σοῦλφι καὶ βερεσιγέ.

(Μεσσηνίας)

Σοῦλφι, λ. τουρκ. σοῦλφ = συμβιβασμός, συνομολογία. Ἐπὶ χρεωκόπων ἐμπόρων, δολίως διασκευασάντων τὰ βιβλία των, ὥστε ν' ἀποκρύπτεται τὸ ἐνεργητικὸν τῆς περιουσίας των.

11. Τὸ βερεσέ κρασί,
δύο βολαῖς μεθεῖ.

(Κρήτης παρὰ Γ.Ι. Καλαϊτάκη.— Ἄν. Κρήτης παρὰ Σ. Ξανθοῦδίδου [δύο φοραῖς])

Βλ. δανεικὸς 15

12. Τὸ βερεσέ πλερώνει δυὸ φοραῖς.

(Ἠλείου. Ἄρ. 1303).

Βλ. δανεικὸς 15.

13. Τὸ βερεσιγέ κρασί μεθάει δυὸ βολαῖς.

(Δάστας Γορτυνίας παρὰ Ν. Λάσκαρη).

Βλ. δανεικὸς 15.

βερίκοκκο

1. Θὰ τοῦ δώσω νὰ καταλάβῃ τί ἐστὶ βερίκοκκο.

(Λελ. Ἐπίμ. 235, 69. - Κοινὴ [ἤ: Θὰ τὸν μάθω γὼ τί ἐ.]).

Ἄπειλή τιμωρίας ἀνδρὸς ἀλαξουνομένου ἢ περιφρονοῦντος τὸν λέγοντα. Ἄγνωστον πόθεν ἢ μεταφορὰ πιθανῶς ἐκ μύθου λησμο-νηθέντος.

βῆχας

1. Ἀγάπη, φωτιά καὶ βῆχας δὲν κρύβονται.

(Κεφαλληνίας παρὰ Ἡλ. Τσιτσέλη).

Βλ. ἀρ. 5. 6. 8-12, ἔχω 191, νιάτα 14. 15, πλοῦτος 6, πρβλ. ἀρρώστια 3, ἀρχοντιά 9, φτώχεια 14. Ὑπάρχουσι καταστάσεις αὐτόδηλοι, ὧν ματαία ἢ ἀπόκρυψις. Ταύτας ἀναφέρουσι πολλαὶ παροιμίαι κατὰ δυάδας ἢ τριάδας, συγκαταλέγουσαι διὰ τὸ ὀξύμωρον καὶ τὸν βῆχα καὶ τὸ ξυλόκτενον τῆς ὑφαντρίας (βλ. πλοῦτος 6), ἀμφοτέρα φανερά διὰ τὸν κρότον. Ὁ ἀρχαῖος κωμικὸς Ἀντιφάνης ἀναφέρει ὡς τοιαύτας δύο μόνον, τὴν μέθην καὶ τὸν ἔρωτα: «κρύψαι, Φειδία, ἅπαντα τᾶλλα τις δύναται ἂν πλὴν δυοῖν, | οἶνόν τε πίνων εἰς ἔρωτά τ' ἐμπεσών. | Ἀμφοτέρα μηνύει γὰρ ἀπὸ τῶν βλεμμάτων | καὶ τῶν λόγων ταῦθ' ὥστε τοὺς ἀρνούμενους | μάλιστα τούτους καταφανεῖς ποιεῖ» (παρ' Ἀθην. Β', 38B. Εὐσταθ. εἰς Ὀδυσ. 1770, 8. FCG. III, 139, 12. CAF. II, 114, 235). Ὁ δὲ Ὀβίδιος (Heroid. 16, 7) μόνον τὸ πῦρ: *quis enim celaverit ignem, | lumine qui semper proditur ipse suo?* Ὅμοιαι παροιμίαι νεωτέρων ἐθνῶν ἀναφέρουσιν ἐπίσης κατὰ συστήματα τοιαύτας καταστάσεις, ἐνίοτε καὶ πλείονας τῶν τριῶν τούτων δὲν περιλαμβάνονται ἐν ταῖς ἑλληνικαῖς παροιμίαις αἱ ἑξῆς: τρέλλα, πείνα, ὕπνος, ἐγκυμοσύνη, κασσίδα, ψώρα, ποδάγρα, πυρετός, πταρμός, πῶσις, καπνός· τοῦναντίον δ' ἐκ τῶν ἐν ταῖς ἑλληνικαῖς δὲν μνημονεύονται, καθόσον γινώσκω, ἐν ταῖς ἀλλογλώσσοις ἢ νεότης, ἢ χαρὰ καὶ ἢ κακία.—Τῶν ὁμοίων ξένων παροιμιῶν καταγράφω ἐνταῦθα τὰς περιλαμβανούσας καὶ τὸν βῆχα, ἄλλας δὲ βλ. ἐν λ. πλοῦτος 6. **Ἴταλ.** Tre cose non si ponno nascondere; amore, rognà e tosse = τρία πράγματα δὲν μποροῦν νὰ κρυφτοῦν· ἀγάπη, ψώρα, καὶ βῆχας (Castagna 240, 12). Amore e tossa non si puo celare = ἀγάπη καὶ βῆχας δὲν μπορεῖ νὰ κρυφτῆ (D. II, 46). Amore e tosse non si nascondono = ἀγάπη καὶ βῆχας δὲν κρύβονται. (τοσκ. Giusti 41.

Διαλεκτικὰς παραλλαγὰς βλ. παρὰ Pitrè I, 107. D. II, 46 καὶ σ. 491). L' amò e a tosse se fan presto conosce = ἡ ἀγάπη καὶ ὁ βῆχας γρήγορα γνωρίζονται (γενοατ. Pitrè I, 106-7. Ἴλλας διαλεκτικὰς παραλλαγὰς βλ. αὐτ. καὶ παρὰ D. II, 46 καὶ σ. 491. Pasqualigo 44). Tussi ed amuri no si ponnu ammuciari = βῆχας κ' ἀγάπη δὲν μποροῦν νὰ κρυφτοῦν (καλαβρία, La Calabria VIII σ. 3). Il fuoco, l' amore e la tosse presto si conosce = ἡ φωτιά ἡ ἀγάπη καὶ ὁ βῆχας γρήγορα γνωρίζεται. (D. II, 46). El fuoco, l' amor e la tosse, se conosce = ἡ φωτιά ἡ ἀγάπη καὶ ὁ βῆχας γνωρίζεται (βενετ. Pasqualigo 313). L'amor, la tosse e la rogna non si ponno nascondere = ἡ ἀγάπη ὁ βῆχας κ' ἡ ψώρα δὲν ἔμποροῦν νὰ κρυφτοῦν (D. II, 46. Παραλλαγὰς βλ. αὐτ.). Amuri, tussi e fumu nun si ponnu tèniri cilati = ἀγάπη βῆχας καὶ καπνὸς δὲν ἔμποροῦν νὰ μένουν κρυμμένοι. (σικελ. Pitrè I, 106). Quattu cosi nun si ponnu ammucciari: Amuri, tussi, fumu e gravitanza = τέσσερα πράματα δὲν μποροῦν νὰ κρυφτοῦν: ἀγάπη βῆχας καπνὸς καὶ γαστριὰ (ἐπίσης αὐτ.). A tossa e le sternute un si ponu tene = ὁ βῆχας καὶ τὸ φτέρνισμα δὲν μποροῦν νὰ κρατηθοῦν (κορσικαν. αὐτ. 107). Amore, tosse, fumo e argento non si pon celar gran tempo = ἀγάπη βῆχας καπνὸς καὶ χρῆματα δὲν μποροῦν νὰ κρυφτοῦν πολὺν καιρό. (τοσκαν. D. II, 46). L' amòr, la famme la tosse se fan conosce = ἡ ἀγάπη ἡ πείνα ὁ βῆχας γνωρίζονται (μεδιολαν. Pitrè I, 107. Παραλλαγὰς βλ. αὐτ. καὶ παρὰ D. II, 46). L' amòr, la fèver e la tòss dova gh' in se fan cògnòss = ἡ ἀγάπη ἡ θέρμη κ' ὁ βῆχας ὅπου κ' ἂν εἶναι γνωρίζονται (λομβαρδ. Pitrè I, 107). Tosse, amor e panzèta, no le se sconde in qualunque sito che le se meta = βῆχας ἀγάπη καὶ κοιλίσα δὲν κρύβονται 'ς ὅποιο μέρος κ' ἂν τὰ βάλουν (βενετ. Pasqualigo 44). Nè amor, nè panza, nè rogna, nè tosse no se pol scondere = οὔτε ἀγάπη οὔτε κοιλιά οὔτε ψώρα οὔτε βῆχας δὲν μποροῦν νὰ κρυφτοῦν. (βενετ. Pitrè I, 107. Παραλλαγὰς βλ. παρὰ Pasqualigo 67. D. II, 46). — Γαλλ. Le feu, l' amour, aussi la toux se connoissent par dessus tous. (Leroux I, 71). Amour, toux, fumée et argent ne se peuvent cacher longuement

(αὐτ. II, 237). Prospérité, amour, fumée ne toux longuement ne peuvent cacher de tous (αὐτ. 376). Amour, toux et fumée en secret ne font demeurée. (W. III, 145, 368). L' amour et la toux ne se peuvent cacher (αὐτ. 149, 441). L' amour, la toux et la fumée on ne peut pas tenir cachés (αὐτ. 145, 368). L' amour, la toux et la gale ne se peuvent céler (D. II, 46). Amou, toux, humade è argent nous poden catcha longamen = ἀγάπη βῆχας καπνὸς καὶ χρήματα δὲν μποροῦν νὰ κρυφτοῦν πολὺν καιρὸ (γασκων. αὐτ.). L' amour, lou fun é la tous, sè rëscouïndou pas ën tous = ἡ ἀγάπη ὁ καπνὸς καὶ ὁ βῆχας δὲν πολυκρύβονται (λαγκεδοκ. αὐτ.). L' amour, la fan et la tous, non s' escondé pas en tous = ἡ ἀγάπη ἡ πείνα καὶ ὁ βῆχας δὲν πολυκρύβονται (νεοπροβηγκ αὐτ.). — **Πορτογαλ.** Amor, fogo e tosse a seu dono descobre = ἀγάπη φωτιά καὶ βῆχας φανερόνονται σὲ ποιὸν εἶναι (αὐτ.). — **Ἄγγλ.** Love and a cough cannot be hid = ἀγάπη καὶ βῆχας δὲν κρύβονται (αὐτ.). — **Δαν.** Kjærlighed og Hoste lade sig ikke dølgje = ἀγάπη καὶ βῆχας δὲν μποροῦν νὰ κρυφτοῦν (αὐτ.). Kjærlighed, Røg og gammel Hoste kan ikke dølgjes = ἀγάπη καπνὸς καὶ παλιὸς βῆχας δὲν κρύβονται (αὐτ.). Kjærlighed, Røg, Hoste og Penge kunne ei dølgjes = ἀγάπη καπνὸς βῆχας καὶ χρήματα δὲν μποροῦν νὰ κρυφτοῦν (αὐτ.). Ild og Hoste, Fnat og Kjærlighed kunne ilde dølgjes = φωτιά καὶ βῆχας, κασίδα κι' ἀγάπη δύσκολα μποροῦν νὰ κρυφτοῦν. (αὐτ.). — **Σουηδ.** Kärlek och hosta låta icke dölja sig = ἀγάπη καὶ βῆχας δὲν μποροῦν νὰ κρυφτοῦν (W. III, 149, 441). Hosta och kärlek kunna icke gerna döljas = βῆχας κι' ἀγάπη δὲν μποροῦν νὰ κρυφτοῦν εὐκολα (D. II, 46). Kärlek, rök, hosta och pengar låta icke dölja sig = ἀγάπη καπνὸς βῆχας καὶ χρήματα δὲν μποροῦν νὰ κρυφτοῦν (αὐτ.). Fyra ting kunna illa dölja sigh: Elden, Hostan, Skabb och Kiärleek = τέσσερα πράματα δύσκολα μποροῦν νὰ κρυφτοῦν: φωτιά βῆχας κασίδα κι' ἀγάπη (αὐτ.). — **Ὁλλανδ.** Vier dingen laten zich niet verbergen: vuur, geld, hoest en liefde = τέσσερα πράματα δὲν μποροῦν νὰ κρυφτοῦν: φωτιά χρήματα βῆχας κι' ἀγάπη (αὐτ. μετὰ παραλλαγῶν). Hoeste noch liefde en can niet ghedeckt blyven = οὔτε βῆχας

οὐτ' ἀγάπη μποροῦν νὰ μείνουν κρυμμένα (φλαμανδ., αὐτ.).—**Γερμαν.** Feuer, Husten und Krätze lassen sich nicht verbergen= φωτιά βήχας καὶ ψώρα δὲν μποροῦν νὰ κρυφτοῦν (W.I,996, 87). Drei Dinge lassen sich nicht verheimlichen: Husten, Rauch und Liebe = τρία πράματα ἀδύνατον νὰ κρατηθοῦν μυστικά: βήχας καπνὸς καὶ ἀγάπη (αὐτ. 615, 229. Παραλλαγὰς βλ. αὐτ. II, 940, 5. III, 145, 368. D. II, 46). Die Liebe und der Husten lassen sich nicht verbergen= ἡ ἀγάπη καὶ ὁ βήχας δὲν μποροῦν νὰ κρυφτοῦν. (W. III, 137, 186. 151, 522). Lieb, Husten, Rauch vnnnd Gelt können sich nicht lang verbergen= ἀγάπη βήχας καπνὸς καὶ χρήματα δὲν μποροῦν πολὺν καιρὸ νὰ κρυφτοῦν (αὐτ. 143, 310. Παραλλαγὰς βλ. αὐτ. 150, 465. IV, 220. D. II, 46). Liebe, Feuer, Husten, Krätz' und Gicht lassen sich verbergen nicht = ἀγάπη φωτιά βήχας ψώρα καὶ ποδάγρα δὲν μποροῦν νὰ κρυφτοῦν. (W. III, 149, 441).—**Ῥωσ.** Ἀγάπη φωτιά καὶ βήχα ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους δὲν θὰ κρύψῃς (Dal II, 303).

* 2. Ἀπορία ψάλτου βήξ.

(Σουίδ. λ. βήξ. - Ἀποστόλ. 233. - Κατζιούλ. 303).

Βυζαντινὴ παροιμία, ἀπαρallάκτως λεγομένη καὶ σήμερον (βλ. τὴν ἐπομένην) Ῥητῶς δηλοῦται ὑπὸ τοῦ Σουίδα ὅτι εἶναι «παροιμία νέα», ἥτοι δημώδης· ὁ Bernhardt ὑπολαμβάνει τοῦτο παρέμβλημα μεταγενεστέρου βιβλιογράφου, ἄνευ λόγου ἀποχρῶντος, διότι πάντως ἡ παροιμία εἶναι τοῦλάχιστον τοῦ Ἀποστόλη παλαιότερα. - Ἡ παροιμία λέγεται ἐπὶ τῶν ἐν ἀμηχανία ὄντων καὶ προσπαθούντων δι' ἀτέχνων προφάσεων νὰ καλύψωσι τὴν ταραχὴν τῶν ἢ ἐπὶ τῶν ἀδυνατούντων νὰ ἐκτελέσωσιν ἔργον τι καὶ προσποιουμένων ὅτι περὶ ἄλλο ἀσχολοῦνται ἢ μεταφορὰ ἀπὸ τῶν ἱεροψαλτῶν, τῶν διὰ βηχὸς ἀναπληρούντων τὸ κελῆνός τοῦ ἑνθμοῦ. Ἀνάλογος καὶ ἡ ἀρχαία «βήξ ἀντὶ πορδῆς», περὶ ἧς βλ. ἀφορμὴ 7. Ὅμοιοι: **Γαλλ.** (τοῦ ις' αἰῶνος) Chantre toussist qui perd sa notte = ψάλτης ποῦ χάνει τὸν ἦχο βήχει (Leroux I. 6) — **Γερμαν.** Wenn der Kantor fehlet, muss es ein Husten seyn = ὅταν ὁ ψάλτης λαθῆσῃ, πρέπει νὰ εἶναι ἀπὸ βήχα (W. II, 1132, 10). Wenn ein Cantor fehlet, giebt er

dem Husten die schuld = όταν ψάλτης λαθεύη, ὀήχνει τὴν αἰτία
 'ς τὸ βῆχα (αὐτ. 11). Wenn unser Pastor etwas nicht weiss, so
 hustet er = όταν ὁ ἐφημέριός μας δὲν ξεύρη κάτι τι, βήχει (αὐτ.
 III, 1194, 21).

3. Ἀπορία ψάλτου βήξ.

(Κοινή. - Ἠπειροῦ. Ἄρ. 115 [βῆχας.] - Κα. 597 [βήξιμο.] - Βάρνης. Κρ. 12.
 Κωνσταντινούπολεως. Ἡμ. Ἀνατ. 177, 1. - Κεφαλληνίας παρὰ Σ. Δ. Παγώνη [Ἄδυνα-
 μία ψ.] - Ζακύνθου παρὰ Σ. Δε Βιάξη [Ἀπόρια ψ. βῆχας.] - Ἄν. Κρήτης παρὰ Σ. Ξαν-
 θουδίδου [βήξιμο.]).

Βλ. τὴν προηγουμένην.

4. Βῆχα καὶ συνάχι, χαρὰ 'ς τὸν ὄπου τὰ χεῖ!

(Β. 41, 49. - Κα. 979 [Βῆχας καὶ σ. χ. 'ς τὸν ποῦ νὰ τὰ χῆ.] - Ἀθηναϊκή. Ἐδδ.
 Α', 104 [χαρὰ 'ς τὸνε ποῦ]. Ζακύνθου παρὰ Σ. Δε Βιάξη [σ., ἀλιά του ποῦ τό χεῖ]).

Ὅτι τὰ νοσήματα ταῦτα καίπερ ἔλαφρὰ εἶναι οὐδὲν ἦττον ὀχλη-
 ρότατα διότι δυσκόλως ἀπαλλάσσεται αὐτῶν ὁ πάσχων. Ὅμοια ἢ
Ἱταλ. Chi ga la tosse e la rognà altro mal no ghe bisogna
 = ὁποῦ ἔχει βῆχα καὶ ψώρα ἄλλη ἀστένεια δὲν χρειάζεται (βενετ.
 Bernini Tradiz 208. Pasqualigo 276).

5. Βῆχας καὶ χαρὰ δὲν κρύβονται.

(Κα. 980).

Βλ. ἀρ. 1.

6. Ἡ ἀγάπη καὶ ὁ βῆχας δὲν χώνονται.

(Κύθου παρὰ Σ. Δουκάκη).

Βλ. ἀρ. 1.

7. Μὲ τὸ βήξιμο, τὸ τρίξιμο.

(Λάστας Γορτυνίας παρὰ Ν. Λάσκαρη).

Βλ. ἀφορμὴ 7. Τρίξιμο κατ' εὐφημισμὸν ἢ πορδὴ.

8. Ὁ βῆχας κ' ἢ ἀγάπη δὲν κρύβγουνται.
(Πάρου παρὰ Π. Σαρρή).

Βλ. ἀρ. 1.

9. Ὁ βῆχας κ' ἢ κακία κι' ὁ ἔρωτας δὲν κρύβγεται.
(Φολεγάνδρου παρὰ Ι. Κονταρίνη).

Βλ. ἀρ. 1.

10. Ὁ βῆχας κι' ὁ ἔρωτας δὲν χώνουνται.
(Κρήτης παρὰ Γ. Ι. Καλαϊσάκη).

Βλ. ἀρ. 1.

10α. Ὁ βῆχας κι' ὁ παρᾶς δὲν κρύβονται.
(Κυνουρίας παρὰ Δ. Ἀντωνίου).

Βλ. ἀρ. 1.

11. Πλούτη νιότη καὶ βῆχας δὲν κρύβονται.

(B. 257, 156.-Μυτιλήνης Λέσβου παρὰ Γρ. Ν. Βερναρδάκη [τσι β. δὲν κρυβότιν.]

Βλ. ἀρ. 1.

12. Τὰ νιάτα κι' ὁ βῆχας δὲν κρύβονται.
(Δημητσάνης παρ' Ὁθ. Στασινοπούλου).

Βλ. ἀρ. 1.

13. Τοῦ κοψε τὸ βῆχα.

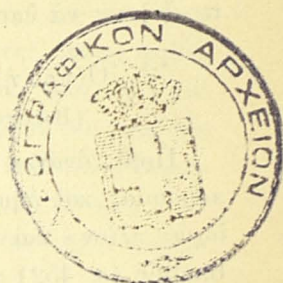
(Κοινή. - B. 320, 517. - Λελ. Ἐπιδ. 239, 176 [Τοῦ τὸν ἔκοψα τὸ β.] - Κεφαλληνίας παρὰ Σ. Δ. Παγώνη [Θὰ τοῦ κόψω τὸ β.] - Λέσβου παρὰ Γρ. Ν. Βερναρδάκη [Τ' ἔκοψα τοῦ β.]

Ἐπὶ τῶν τραχέως καὶ ἀποτόμως περιοριζόντων τὰς ἀξιώσεις τινός. - Τὸ κόβω ἐπὶ ἀσθενείας = θεραπεύω.

βήχω

✓ 1. Ἄλλο 'χ' ἢ γριά καὶ βήχει.
(Σωζοπόλεως παρὰ Κ. Δ. Παπαϊωαννίδου).

Ἐπὶ τῶν μὴ ὀρθῶς διαγινωσκόντων τὴν ἐπιθυμίαν τινός. Ὁ μῦθος ἐξ οὗ ἢ παροιμία ἐλησμονήθη.

βία

- ✓ 1. Καὶ τὴν βίαν ὁ θεὸς τὴν ἔδωκε.

(Ἀνατ. ἐπιθ. Α', 175, 175).

Βλ. στανιὸ 1. 2. Ὅτι ἐνίοτε δίκαιον καὶ ὀρθὸν εἶναι νὰ γίνεται χρῆσις βίας. Λέγεται προσέτι καὶ ἐπὶ ἄλλης ἐννοίας, ὅτι πρέπει ἐκόντες ἄκοντες νὰ ὑπομένωμεν ἀναπόδραστον κακόν.

- ✓ *2. Ὁ(που ἦ) βία πάρεστιν οἱ νόμοι ἀσθενούσιν.

(Βυζαντινῆ. Krumbacher Mosk. Samml. 123).

Προβλ ἀνάγκη 3 καὶ τὰς αὐτόθι ἀναγραφομένας ὁμοίας ἀρχαίας παροιμίας καὶ ῥήσεις, μάλιστα δὲ τὰς ἑξῆς: «Δεινῆς ἀνάγκης οὐδὲν ἰσχύει πλέον» καὶ «Οὐδεις ἀνάγκης μείζον ἰσχύει νόμος». Ὁ Krumbacher (σ. 452) παρατηρεῖ ὅτι ὑπὸ τὸ ἀπατηλὸν περίβλημα τοῦ πολιτικοῦ στίχου ὑποκρύπτεται στίχος τῆς συλλογῆς τῶν μονοστίχων γνωμῶν τοῦ Μενάνδρου: «Ὁπου βία πάρεστιν, οὐδὲν ἰσχύει νόμος» (FCG. IV, 351 στ. 409). Ἐν δὲ τῇ εἰσαγωγῇ αὐτοῦ (βλ. ἰδίως σ. 362. 377) ὁ σοφὸς βυζαντινολόγος παραδέχεται ὅτι ἡ γνώμη αὕτη τῆς συλλογῆς τῆς Μόσχας δὲν εἶναι δημώδης, καὶ ὅτι ἂν μὴ ἄμεσος βεβαίως ὅμως ἔμμεσος πηγὴ καὶ ταύτης καὶ ἄλλων τινῶν ὁμοίων εἶναι ἡ συλλογὴ τῶν εἰς τὸν Μένανδρον ἀναφερομένων μονοστίχων γνωμῶν, ὁπόθεν παρέλαβεν αὐτὰς ὁ συμπίξας τὴν ἐν τῷ χειρογράφῳ τῆς Μόσχας συλλογὴν.

Ἐν τῇ μελέτῃ περὶ τῶν δημωδῶν παροιμιῶν, ἦτις θὰ προσαρτηθῇ εἰς τὸ τέλος τῆς παρουσίας συλλογῆς, πραγματευόμενος περὶ τοῦ καταρτισμοῦ καὶ τῆς προελεύσεως τῶν μεσαιωνικῶν συλλογῶν, θὰ ἐξετάσῃ ἐν πλάτει τὸ ζήτημα περὶ τῶν πηγῶν τῶν συλλογῶν τούτων, ὑποστηρίζων γνώμην ἀντικρως ἀντίθετον τῆς ἐξενεχθείσης ὑπὸ τοῦ Kurtz καὶ τοῦ Crusius περὶ τῆς πλανουδείου συλλογῆς, καὶ ὑπὸ τοῦ Krumbacher περὶ τῆς τοῦ κώδικος τῆς Μόσχας Διότι ἔχω τὴν πεποιθήσιν ὅτι ὁ τε Πλανούδης καὶ οἱ τὴν ἐν Μόσχᾳ συλλογὴν καὶ τὰς ἄλλας Αἰσωπεύεις φιλοπονήσαντες παρέλαβον τὰ ἐν στόματι τῶν πολλῶν φερόμενα, καὶ παρέφρασαν ταῦτα: ἀλλὰ δὲν ἀντέγραψαν ἐκ βιβλίων γνωμῶν ἀγνώστους εἰς τὸν λαόν, καὶ κατ' ἀκολουθίαν ὅτι ἀκραιφνῶς δη-

μόδη εἶναι ἐν ταῖς συλλογαῖς ταύταις καὶ αὐτὰ τὰ κατὰ γράμμα ὁμοιάζοντα πρὸς ἀρχαίας ἑλληνικὰς ῥήσεις ἢ παροιμίας.

Τοῦτο συνέβη καὶ ἐν τῇ προκειμένη γνώμῃ· δὲν ἐλήφθη ἐκ βιβλίου, ἐκ τῆς συλλογῆς τῶν μονοστίχων γνώμῶν, μεταβληθέντος τοῦ στίχου εἰς πολιτικόν, ἀλλὰ τοῦναντίον ἢ ἐν τῷ βιβλίῳ γνώμη ἐλήφθη ἀπὸ τοῦ στόματος τοῦ λαοῦ, κατὰ πᾶσαν πιθανότητα. Ὁ Κρουμβάχερ δὲν παρετήρησεν ὅτι τὸ μέτρον τῆς γνώμης ταύτης δὲν εἶναι ἰαμβικὸν ὡς τὸ τῶν ἄλλων τῆς αὐτῆς συλλογῆς· ἐκ πρώτης ὄψεως φαίνεται ἐφθαρμένον, ἀλλὰ ματαία εἶναι πᾶσα προσπάθεια πρὸς ἀποκατάσιν αὐτοῦ, οἷα ἢ τοῦ Meineke ἀναγινώσκοντος: «ὅπου βία, παρ' οὐδὲν ἰσχύει νόμος» διότι τὸ μέτρον καὶ ταύτης εἶναι πολιτικόν, ἀποκαθιστάμενον διὰ μικρᾶς μεταβολῆς, τῆς προσθήκης τοῦ ἄρθρου ὅθεν πρέπει ν' ἀναγνωσθῇ: «Ὁπου <ἦ> βία πάρεστιν, οὐδὲν ἰσχύει νόμος».

βία = σπουδή.

1. Ἀπὸ τῆ βιά τ'ς ἡ σκύλα,
γεννᾷ τυφλὰ κουτάβια.
(Κα. 627).

Βλ. τὴν βυζαντινὴν ἐν λ. σπουδάζω 4 καὶ τὰς αὐτόθι ἀναγραφόμενας παραλλαγὰς.

- ✓ 2. Βιά τσῆ βιάς.
(Κα. 982).

Φράσις σημαίνουσα μεγάλην καὶ ἀλόγιστον σπουδήν.

- ✓ 3. Βιά τσῆ βιάς νὰ θράσουνε,
τὰ λαθούρια ἐτσίκνιασαν.
(Κα. 981).

Πρβλ. βιαστικὸς 2. Ὁ ὑπέρμετρος ζῆλος καὶ ἡ πολλὴ σπουδὴ πρὸς ἐκτέλεσιν ἔργου τινὸς συνήθως γίνονται πρόξενα καταστροφῆς αὐτοῦ.

Ἴταλ. A j' è nen ch'ii cōi ch'a sio bon fait an pressa = οὔτε τὸ λάχανο εἶναι καλὸ ὅταν μαγειρευτῇ βιαστικά (πεδεμοντ. D. I, 610).

—**Γερμ.** Was in eyl kocht, davon hat man kein guten Imbs = ὅ τι μὲ βιά μαγερεύεται, ἀπ' αὐτὸ δὲν ἔχει κανεὶς καλὸ μεζέ. (W. I, 776, 24).

4. Ἡ γάτα ἀπὸ τῆ βία
γεννᾷ στραβά τὰ παιδία.

(Ζακύνθου παρὰ Σ. Δὲ Βιάζη. - Καλλονῆς Λέσβου παρὰ Γρ. Ν. Βερναρδάκη [Ἡ κάτα ἀπ' τῆ βγια τ'ς κάνε σ. τὰ πιδιά τ'ς.])

Βλ. βιάζομαι 2. 17, σπουδάζω 1. Αἱ πλείσται παραλλαγαὶ (περὶ ὧν βλ. σπουδάζω 4) ὡς παράδειγμα φέρουσι τὴν κύνα ἀντὶ τῆς γάτας· ὁμοίως καὶ αἱ ἀρχαῖαι, αἱ βυζαντιναὶ καὶ αἱ ἀλλόγλωσσοι ὅμοιαι παροιμίαι. Μόνον δ' ἰταλικαὶ τινες καὶ μία γερμανικὴ (ἂν εἶναι γνησίαι) ἀναφέρουσιν, ὡς ἡ προκειμένη τὴν γάταν. **Ἴταλ.** Gatta che figlia in fretta fà i gattini ciechi = γάτα ποῦ γεννᾷ μὲ βία κάνει τὰ γατάκια τυφλὰ (W. II, 1190, 476). La gatta frettolosa fece i gattini ciechi = ἡ γάτα ἡ βιαστικὴ κάνει τὰ γατάκια τυφλὰ. (Giusti 276. Πολυπληθεῖς διαλεκτικᾶς παραλλαγὰς βλ. παρὰ Pitrè III, 363-4. D. I 340 Pasqualigo 269. Archivio per le tradiz. popol. 1898 σ. 452, 39. La Calabria IX σ. 36, 20. Marzano 106). La gatta pe la pressa fece le figlie cecate = ἡ γάτα ἀπὸ τῆ βιασύνης κάνει τὰ παιδιὰ στραβά (νεαπολιτ. D. I, 340. Παραλλαγὰς βλ. αὐτ. καὶ παρὰ Pitrè III, 364). I gati, nati in pressa, i nasse orbi = οἱ γάτοι ποῦ γεννηθοῦν μὲ τῆ βία γεννειοῦνται στραβοὶ (βενετ. Pasqualigo 269).—**Γερμ.** Weil's die Katze nicht erwar- ten kann, wirft sie blinde Junge = γὰ νὰ μὴν μπορῆ νὰ περιμένῃ ἡ γάτα γεννάει τυφλὰ κουτσούδια (W. II, 1190, 476)

5. Ἡ σκύλα ἀπὸ τῆ βιά της,
γεννάει τυφλὰ τὰ παιδιὰ της.

(Μάνθου Ἰωάννου Συμφορὰ Μωρέως 1803 σ. 102 [Καὶ ἡ σκ. - β. της τ. κάνει τὰ π. της.] - Βυζάντ. λ. σκύλα [γεννᾷ τ.] - Β' 46, 44 [Ἡ σκύλ' ἀ. τῆ βία της τ. γεννᾷ τὰ π. της. - ἦ, τὰ κουτάδια της.] - Β. 107, 220 [ὄμ.] - Βερ. 32, 17 [γεννᾷ τ.] - Πολίτης ἐν Πανδ. 47 [γ. στραβά τὰ κουτάδια της.] - Βάρνης Κρ. 20 [τ. γεννᾷ τὰ] - Πιζ. 242, 250 [γ. στραβά]. - Σάμου. Bezzemberger's Beiträge XIV, 47 [Ἡ σκ. μὲ τῆ διά της κάνει στραβά τὰ]. - Κυνουρίας παρὰ Λ. Κωνσταντοπούλου [κάμει στραβά τὰ κουτάδια της.] - Λάστας Γορτυνίας παρὰ Ν. Λάσκαρη [β. της τυφλὰ κάνει τὰ] - Τήνου παρὰ Στ. Καραλῆ [βιά τ'ς κάνε τὰ π. τ'ς στραβά.] - Ζακύνθου παρὰ Σ. Δὲ Βιάζη [βία τση στραβά γεννάει τὰ παιδιὰ τση.] - Ἰωαννίνων παρὰ Δ. Μ. Σάρρου [Ἡ σ'κύλ' ἀποῦ τῆ βιά τ'ς γεννάει γκαβά τὰ πιδιά τ'ς.])

Βλ. σπουδάζω 4.

6. Ἡ σκύλα ἀπὸ τῆ βία τῆς γεννᾷε τυφλὰ κουτάβια.

(Ἡπειρου. ΚΠ. ΙΗ', 186, 98 [βιά τῆς]. - Κεφαλληνίας παρ' Ἡλ. Τσιτσέλη [γεννᾷ στραβά]).

Βλ. σπουδάζω 4.

7. Ἡ σκύλα ἀπὸ τῆ βία τῆς ἔκαμε τὰ κουτάβια τῆς στραβά.

(Ζατούνης Γορτυνίας παρὰ Κ. Κασιμάτη).

Βλ. σπουδάζω 4.

8. Ἡ σκύλ' ἀπὸ τῆ βιά τῆς
στραβά κουλούκια κάνει.

(Ἄν. ἐπιθ. Α', 474, 151. - Λιδωρτζίου παρὰ Σ. Ἀθανασιάδου [κάνει τὰ κουτάβια τῆς στραβά.] - Ζαγορίου παρὰ Σ. Α. Χατζοπούλου [γκαβά κουτάβια κάνει.]).

Βλ. σπουδάζω 4.

9. Ἡ σκύλα ἀπὸ τῆ βία τῆς τυφλὰ γεννᾷ τὰ κουτάβια τῆς.

(Κατζιούλ. Ἐπίμ. 335 [βιά τῆς κάνει τὰ κουτάβια τυφλά.] - Κ. β', 24 [τὴν βίαν τῆς] - Μα. 21 [βίαν τῆς γ. τὰ κ. τῆς τυφλά.] - Νε. 54, 329 [βίαν τῆς]).

Βλ. σπουδάζω 4.

9α. Ἡ σκύλ' ἀς τὴν βιά τῆς
τυφλὰ γεννᾷ τὰ κουτιά τῆς.

(Συνασσοῦ. Ἀρχέλαος 176).

Βλ. σπουδάζω 4.

10. Ἡ σκύλα ποὺ τῆ βιά τ'ς τὰ κ'τάβια τ'ς τὰ κάνει τ'φλά.

(Σιατίστης Μακεδονίας παρὰ Ι. Σαχίνη).

Βλ. σπουδάζω 4.

11. Ἡ στσύλ' ἀποὺ τῆ βιά τ'ς,
στραβά κάνει τὰ πιδιά τ'ς.

(Πολιγνίτου Λέσβου παρὰ Γρ. Ν. Βερναρδάκη. - Μυτιλήνης παρὰ τοῦ αὐτοῦ [β. τ'ς, κάνει στρ. τὰ στσυλάτσια τ'ς.]).

Βλ. σπουδάζω 4.

βιάζομαι

- ✓ 1. Ἄ βιάζεσαι μὴν τρέχης.

(Κα. 4. - Κεφαλληνίας παρ' Ἡλ. Ταυτέλη).

Βλ. τὴν βυζαντινὴν ἐν λ. βράδιον 1.

2. Κάτα ποῦ βιάζιτι κάνι στραβὰ τὰ κατιὰ τ'ς.

(Πηγῆς Λέσβου παρὰ Γρ. Ν. Βερναρδάκη).

Βλ. σπουδάζω 4, βία 4.

- ✓ 3. Ὅποια βιάζιτι τὰ παθαίνει.

(Λέσβου παρὰ Γρ. Ν. Βερναρδάκη).

Προβλ. ἀρ. 4. 78, σπουδάζω 12-14. Ὁ μετὰ σπουδῆς ἐνεργῶν θ' ἀποτύχη. Προβλ. Ἀνθολ. Γ', 37: «Ἡ βραδύπους βουλή μεγ' ἀμείνων ἢ δὲ ταχεῖα | αἰὲν ἐφελκομένη τὴν μετόνοιαν ἔχει». Παραπλήσια παροιμίαι: **Ἰταλ.** La cosa fatta in fretta spesso genera pentimento=τὸ πρῶμα πῶγινε μὲ βία γλήγορα γεννᾷ μετόνοια. (W. I, 776, 25). Chi fa in fretta, ha disdetta=ὅποιος κάνει μὲ βία ἔχει ἀτυχία (Giusti 274).—**Γαλλ.** Hastivité engendre repentance (Leroux II, 304) Plus je me haste et plus je me gaste (Littré λ. hâter).—**Ὁλλανδ.** De hastige overloopt zich=ὁ βιαστικὸς τὴν παθαίνει (W. II, 385, 2). Haestichee bringht ramp mee=ἡ βία φέρνει μαζί της ἀτυχία (φλαμανδ. D. I, 690).—**Γερμαν.** Auf Eilen folgt Irrthum und Reu'=τὴ βιασύνη ἀκολουθοῦν σφάλμα καὶ μετόνοια. (W. I, 776, 1. Βλ. καὶ 2. 775, 1. 2. 776, 10. 25. 777, 21). Eilen vnbedacht hat manchen in gross schaden bracht=ἡ βία χωρὶς σκέψη πολλοὺς ἔβλαψε παραπολὲ (αὐτ. 777, 26).—**Ἄραβ.** Fi-fzàgali ndāmi='ς τὴ βία εἶναι μετόνοια (Tallqvist 119).

4. Ὅποιος βιάζεται γεράζει γλήγορα.

(Βλ. Κατζίουλ. 1657.-Κατζίουλ. Ἐπίμ. 613 [Ὅποῦ β.] - Κ. 6', 37 [γερᾶζει γρήγορα.] - Μα. 26. [Μὴ βιάζεσαι, γερᾶζεις ὀγλήγορα.] - Μα. 30 [γερᾶζει ὀγλήγορα.] - Νε. 96, 619 [ὄμ.] - Β'. 75, 31 [γερᾶζει] - Ἡπέρου. Ἄρ. 932. - Β. 206, 415 [γερᾶζει] - Ελευσίνας Γόρτυνος παρὰ Κ. Κασιμάτη [β. γλ. γερνάει.] - Ζαγορίου παρὰ Σ. Α. Χατζοπούλου [β. γλ. γερᾶζει.]).

Βλ. σπουδάζω 11, πρβλ. πηλαλῶ 1, τρέχω 17. Ὅτι πρέπει νὰ ἐνεργῶμεν μετ' ἀνέσεως καὶ λελογισμένως διότι ἡ σπουδὴ διὰ τὰς ἀποτυχίας εἰς ἃς ἔξωθει ἡμᾶς γίνεται πρόξενος μετανοίας καὶ λύπης, ὧν ἕνεκα ταχέως γηράσκει ὁ ἄνθρωπος. Πρβλ. τὸ τοῦ Εὐριπίδου (παρὰ Στοβ. Δ', 19): «Τὸ δὲ ὠκὺ τοῦτο καὶ τὸ λαυφηρὸν φρενῶν | εἰς πημονὰς ἔστησε πολλὰ δὴ βροτούς».

5. Ὅποιος βιάζεται,
γνώση χρειάζεταιται.

(Λάστας Γορτυνίας παρὰ Ν. Λάσκαρη).

Ὁ βιαζόμενος ἔχει χρειάν νοῦ, διότι ἡ σπουδὴ εἶναι τεκμήριον ἀφροσύνης. Παραπλησία ἡ γνώμη τοῦ Αἰσχύλου (παρὰ Στοβ. Δ', 16 ἀπ. 258 Dind.): «Οὐ χρὴ ποδώκη τὸν τρόπον λίαν φορεῖν, σφαλεῖς γὰρ οὐδεὶς εὔ βεβουλεύσθαι δοκεῖ». Πρβλ. καὶ τὸ τοῦ Λιβίου (22,39): *Festinatio improvida est et caeca.* — **Ἴταλ.** *Non fu mai frettoloso, che non fosse pazzo* = δὲν ὑπῆρξε ποτὲ βιαστικός ποῦ νὰ μὴν ἦταν τρελλὸς (Giusti 276). — **Γερμ.** *Im Eilen bedenkt man nicht* = εἰς τὴ βία κάνεις δὲν συλλογίζεται (W. I, 778, 31).

6. Ὅποιος βιάζεται ξωμένει.

(Κρήτης. Παρνασ. 17, 637, 98. - Ἀνατ. Κρήτης παρὰ Σ. Ξανθοῦδιδου).

Βλ. τὴν ἐπομένην πρβλ. τρέχω 17, ἀρεντεύω 1, ἀρχὴ 10, ἀπρὰ 2. 1. Ὁ ἐπισπεύδων τὸν δρόμον ἵνα ἐγκαίρως φθάσῃ εἰς τὸ νυκτερινὸν κατάλυμα, διανυκτερεύει ἐν ὑπαίθρῳ ἢ πολλὴ σπουδὴ ἐπιβραδύνει μᾶλλον τὴν συντέλεσιν τοῦ ἔργου. Παραπλησία ἡ ῥῆσις τοῦ Πλάτωνος (Πολ. Ζ', 10 σ. 528 d): «Σπεύδων — ταχὺ πάντα διεξελθεῖν μᾶλλον βραδύνω». **Ἄλθων.** *Κουσ' ἔτσεν φορτ μβέτεται νδαι οὔδαι* = ὅποιος βιάζεται μένει ὄς τὸ δρόμο. (Hahn 152, 40. Πρβλ. καὶ Meyer 7, 33). — **Ἴταλ.** *Chi ha piu fretta, piu tardi finisce* = ὅποιος ἔχει πολλὴ βία, ἀργότερα τελειώνει. (W. IV, 1390, 3). — **Γαλλ.** *Qui trop se hâte, reste en chemin* (D. I. 341). *Qui trop se haste en cheminant, en beau chemin se fourvoye souvent* (Littré λ. hâter). *Qui trop se hâte trop se fourvoie* (Quitard 449). *La trop grande hâte est cause du retardement* (αὐτ.) — *Quand on*

se hâte, on se recule (Legai 292). — **Ἰσπαν.** A mas priessa, mas varga = σὲ μεγάλη βία, μεγάλο παραστροφάτισμα (Valles 213 = Haller 236). — **Ἀγγλ.** Most haste, worst speed = πολὺ βία, κακὴ γληγοράδα (W. I, 778, 32). — **Ὀλλανδ.** Haast is geen spoed = ἡ βία δὲν εἶναι γληγοράδα (W. II 384, 2). Die zich te zeer haast, en moet achterblijven = ὅποιος παραπολὺ βιάζεται ἀναγκάζεται νὰ μείνη πίσω (W. I, 778, 54). — **Γερμαν.** Der zu sehr eilet, kommt gern zu spat = ὅποιος παραπολὺ βιάζεται φτάνει παραπολὺ ἄργα (αὐτ. 775, 5). Eilen kommt spät ans Ende = ἡ βία ἄργα φτάνει ἔς τὸ τέλος (αὐτ. 777, 20). Mancher eilt vnd kommt doch zu spat = μερικοὶ βιάζονται καὶ ὅμως φτάνουν πολὺ ἄργα (αὐτ. 778, 36. Παραλλαγὰς βλ. αὐτ. 38. 45. 47. 49. 50. 52-54. 775, 8. 778, 32. 776, 5. D. I, 690). Eileviel kommt spät ans Ziel = ὁ πολὺ βιαστικὸς ἄργα φτάνει καὶ ποῦ θέλει (W. I, 779. Βλ. καὶ 779, 57. 58). Grosse Hast führt vom guten Wege in den Morast = μεγάλη βία ἀπὸ τὸν καλὸ δρόμο σὲ πηγαίνει ἔς τὸ βάλτο (αὐτ. II, 384, 3). Grosse Hast kommt oft zu spät = μεγάλη βία συχνὰ φτάνει παραπολὺ ἄργα (αὐτ. 385, 4). Die zu hastig vorwärts treiben, müssen endlich hinten bleiben = ὅσοι παραπολὺ βιαστικὰ τραποῦν ἐμπρὸς ἀναγκάζονται ἔς τὸ τέλος νὰ μείνουν πίσω (αὐτ. 2). Uebereilen bringt Verweilen = παραπολλὴ βία φέρνει καθυστέρηση (W. IV, 1390, 3). — **Λετταυικὴ** Βιάσου, ἂν θέλῃς νὰ μὴν προφτάσῃς. (W. I, 777, 12). — **Τουρκ.** ἄτζελέ ιλέ μενζιλ ἄλιμνάζ = μὲ τὴ βία δὲν πετυχαίνεται ὁ σκοπὸς (Osm. Sprichw. 314). Ὅποιος περπατεῖ βιαστικὰ μένει ἔς τὸ δρόμο (Decourdemanche 863).

βα. Ὅποῦ βιάζεται πολλὰ πίσω ἀπομένει.

(Βάρνερ : βιάζομαι 1).

Βλ. τὴν προηγουμένην.

7. Ὅποιος βιάζεται σκοντάφτει.

(B¹. 79, 73 [σκοντάφτει.] Βερ. 46, 21. — B. 206, 416. — Μέντωρ Δ', 53, 40. — Ἀθηναϊκῆ. Ἐδομ. Α', 168. — Κρήτης. Παρνασσ. 17', 637, 99 [σκοντάφτει.] — Καρπάθου. Μαν. Ψηφ. 98 [Ἄποῦ 6.] — Τήνου παρ' Ἀδ. Ἀδαμαντίου [Ὅγιος βιάζιτι σκουντουφλά.] — Νάξου παρὰ Μ. Ι. Μαρκόπολι [Ὅποῦ 6. σκουντάφτει.] — Μυκόνου παρὰ τῆς

Καὶ Ἀργ. Παπαβασιλείου.]—Λέσβου παρὰ Γρ. Ν. Βερναδάκη [ἽΟποιους βιάζεται σκοντάφτει.]—Πάτμου παρὰ Χ. Μαλανδράκη [[βιάντζεται σκοντάφτει.]].

Βλ. ἀρ. 3, παρατρέχω 1, πηλαλῶ 2, σπουδάζω 13, τρέχω 16. 18. 20. 21. Ὁ σπεύδων προσκρούει εἰς πολλὰ ἐμπόδια, ὁ ἐπιχειρῶν τι μετ' ἀλογίστου σπουδῆς περιπίπτει εἰς σφάλματα. Παραπλήσια ἀρχαῖα ῥήσεις: «ἐν γὰρ τῷ τάχει ἁμαρτία πλείων» (Ἀριστοτ. Προβλ. 19, 22). «Ἐπειχθῆναι μὲν νυν πᾶν προῆγμα τίκει σφάλματα, ἐκ τῶν ζημίαι μεγάλαι φιλέουσι γίνεσθαι, ἐν δὲ τῷ ἐπισχεῖν ἔνεστι ἀγαθὰ» (Ἡροδότ. Ζ', 10, 6) «φρονεῖν γὰρ οἱ ταχεῖς οὐκ ἀσφαλεῖς» (Σοφοκλ. Οἶδ. Γ. 617) «ἀτηρὸς γάρ τοι λάβρος ἀνὴρ τελέθει» (Θεόγν. 634).—Ὅμοια παροιμίαι: Ἰταλ. Cui troppu curri, prestu cadì = ὅποιος παραπολὺ τρέχει γλήγορα πέφτει (σικελ. Pitrè IV, 119). Pri lu tantu curriri sfrinatu, cascavi e nun mi pozzu dari ajutu = ἀπὸ τὸ τόσο τρελλὸ τρέξιμο ἔπεσα καὶ δὲν μπορῶ νὰ σηκωθῶ (ἐπίσης, αὐτ.).—Ῥωμουν. Cine alérga mult, se poticnesce = ὅποιος τρέχει πολὺ σκοντάφτει (Zanne 4826). Pashii pripitsi ii face greshiti = βήματα βιαστικὰ γίνονται στραβὰ (αὐτ. 5666).—Ἀγγλ. Hast trips ut its own heels = ἡ βιά πέφτει ἀπάνω 'ς τὰ πόδια της (D. II σ. 459).—Γερμ. Wer schnell ist mit Füßen, wird stolpern = ὅποιος εἶναι γρήγορος 'ς τὰ πόδια θὰ σκοντάφει (W. IV, 304, 11). Hastige Läufer stolpern gern = βιαστικοὶ δρομεῖς σκοντάφτουν (W. II, 1819, 5).

8. Ὅποιος βιάζεται χέζεται.

(Ππζ. 269, 662).

Πρβλ. ἀρ. 3. 7. 10a. Ὁ μετὰ σπουδῆς ἐνεργῶν ἀποτυγχάνων καταισχύνεται. Ἀλβαν. κουσ' νγκούτετ περμούτετ = ἀπαράλλακτος τῇ ἐλληνικῇ (G. Meyer 7, 32).—Ἰταλ. Quannu lu Judeu ha prèscia, cci cadinu li vrachi = ὅταν ὁ Ἑβραῖος ἔχει βία τοῦ πέφτουν τὰ βραχιά (σικελ. Pitrè III, 357). Cu' havi primura (Quannu cc'è primura), si cci rumpi lu lazzu di li càusi = ὅποιος ἔχει μεγάλη βία (ἢ, ὅταν εἶναι μεγάλη βία) τοῦ λύνονται οἱ σκαλτσοδέταις (αὐτ.).

9. Ὅποιος βιάντζεται πάει μὲ τὸ παπόρι.
(Πάτμου παρὰ Χ. Μαλανδράκη).

Ἄλόγως δυσφορεῖ διὰ τὴν βραδεῖαν ἐκτέλεσιν τοῦ ἔργου του ὁ προτιμήσας πρὸς ταύτην ὄργανα ἀκατάλληλα, ἀντὶ ἄλλων τελειότερων, καίπερ καλῶς γινώσκων τὴν ἀξίαν ἐκατέρων. Ἡ παροιμία φέρεται ὡς ἀπάντησις πλοιάρχου ἰστιοφόρου πρὸς παραπονούμενον διὰ τὴν βραδύτητα τοῦ πλοῦ ἐπιβάτην. Παραπλήσια **Γερμαν.** Wer Eile hat, reitet auf keinem Esel = ὅποιος βιάζεται δὲν καβαλικεύει γάιδαρο (W. I. 776, 29. Βλ. καὶ 778, 48).

10. Ὅποιους βιάζιτι κάνι στραβὰ μουρά.
(Λέσβου παρὰ Γρ. Ν. Βερναρδάκη).

Βλ. σπουδάζω 4.

- 10α. Ὅποῦ βιάζεται
ξεσκεπάζεται.
(Κατζιούλ. Ἐπίμ. 645).

Βλ. ἀριθ. 8.

- ✓ 11. Ὅσου βιάζιτι ἢ γριγιά,
τόσου κόβγιτ' ἢ κλουστή.
(Λέσβου παρὰ Γρ. Ν. Βερναρδάκη [ἤ : ἢ κλουστή τ'ς.]).

Βλ. τὴν ἐπομένην. Ἡ σπουδὴ πρὸς περάτωσιν τοῦ ἔργου γίνεται πρόξενος βραδύτητος ἢ σπεύδουσα νὰ παρατώσῃ τὸ ῥάψιμόν της γραῖα παρεμποδίζεται ἐκάστοτε κοπτομένου διὰ τὴν σπουδὴν τοῦ ῥάμματος. Εἶναι δ' ἡ προκειμένη ἐκ τῶν ὀλίγων παροιμιῶν, αἵτινες τὴν ἔννοιαν ταύτην, τὴν συνήθως δογματικῶς ἐκφερομένην, ἐκφράζουσι διὰ συμπτύξεως μύθου. Παραπλησίας μεταφορᾶς γίνεται χοῆσις καὶ ἐν τῇ ἐπομένῃ παροιμίᾳ: **Γερμαν.** Je mehr man eilt, einen Strang Zwirn auseinander zu wickeln, desto mehr verwirrt man ihn = ὅσο βιάζεται κάνεις νὰ μαζέψῃ σὲ κουβάρια ἓνα τσικλι νῆμα τόσο τὸ μερδεύει. (W. I. 778, 33).

12. Ὅτας βιάζιτι γῆ γριγιά κόβγιτι τοῦ νῆμα.
(Λέσβου παρὰ Γρ. Ν. Βερναρδάκη).

Βλ. τὴν προηγούμενην.

13. Σὰν ἔρθ' ἡ νύφη 'ς τὸ χωριό,
μὴ βιαστῆς νὰ τήνε ἰδῆς.

(Κρήτης J. 309, 154 καὶ Φρ. 115 [τὴν ἰδῆς.] καὶ παρὰ Γ. I. Καλαϊσάκη [μὴ βιαστῆτε νὰ τῆ δῆτε.] — Σίφνου παρὰ Σ. Δουκᾶκη [ἔρχῃ]).

Βλ. τὴν ἐπομένην, σπουδάζω 10, φεύγω 15α. Γνώμη ἀκραιφνῶς ἐλληνικὴ τὴν διατύπωσιν, διότι εἶναι ἀπαύγασμα παρατηρήσεως ἐλληνικῶν ἐθίμων. Ἡ γαμήλιος πομπὴ θεωρεῖται ἐκ τῶν μάλιστα περιέργων θεαμάτων, καὶ διὰ τοῦτο πάντες σπεύδουσι νὰ ἴδωσιν αὐτήν. Πολλὰ γαμήλια ἄσματα ἐμφαίνουσι μεθ' ὀπόσης σπουδῆς περιεργάζονται τὰ κατὰ τὴν νύμφην, καὶ οἱ συγχώριοι αὐτῆς κατὰ τὴν ἀναχώρησίν της ἐκ τῆς πατρικῆς οἰκίας, καὶ οἱ τοῦ γαμβροῦ, ὅτε ἡ πομπὴ φθάνει εἰς τὸ χωριὸν τούτου. Οὕτως ἠπειρωτικὸν γαμήλιον ἄσμα λέγει: «Τρέχουν τὰ νερά, τρέχουν οἱ βρύσαις, | τρέχουν ἄρχοντες νὰ ἰδοῦν τὴ νύφη | τᾶρχοντόπουλα καὶ τὴν ξιτάζουν», (Χασιώτου Συλλογὴ δημ. ἄσμ. σ. 46, 23) καὶ ἕτερον: «Τρέχουν τὰ νερά, τρέχουν οἱ βρύσαις, | τρέχει γιὰ νὰ ἰδῆ ἡ χώρα ὅλη κτλ.» Καὶ εὐλογον μὲν θεωρεῖ παραλλαγὴ τῆς παροιμίας τὴν σπουδὴν τῶν συγχωρίων τῆς νύμφης, διότι τὸ πρῶτον καὶ τελευταῖον θὰ ἴδωσιν αὐτὴν ἐστολισμένην καὶ καμαρώνουσαν ἀλλ' οἱ συγχώριοι τοῦ γαμβροῦ οὐδένα λόγον ἔχουσι νὰ σπεύσωσιν ὅπως ἴδωσιν αὐτὴν κατὰ τὴν εἴσοδον εἰς τὸ χωριὸν, ἀφοῦ πολλάκις ὕστερον κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν γαμηλίων ἑορτῶν θὰ ἔχωσιν εὐκαιρίαν νὰ τὴν ἴδωσιν ἐκ τοῦ σύνεγγυς. — Διδάσκει δ' ἡ παροιμία ὅτι οὐδεμία χρεία νὰ σπεύδωμεν ὅπως ἴδωμεν κατὰ τὴν πρώτην ἐμφάνισιν αὐτῶν πράγματα, τὰ ὁποῖα δυνάμεθα καὶ ὕστερον ἐν ἀνέσει νὰ ἐξετάσωμεν.

14. Σὰν ἔρτη ἡ νύφη 'ς τὸ χορό,
μὴν ἐβιαστῆς νὰ τὴν ἰῆς.

(Καρπάθου. ΖΑ. 361, 379).

Βλ. τὴν προηγουμένην.

15. Τὸ καττὶν ποῦ βιάζεται κάμνει στραὰ κουλούτσια.

(Μεγίστης. ΚΠ. ΚΑ', 325, 520).

Βλ. σπουδάζω 4, βία 4.

βιάση

1. Ἡ βιάση ψήγει τὸ ψωμί, μὰ δὲν τὸ καλοψήγει.

(Κρήτης. Βύρων Β', 512 καὶ παρὰ Γ. Ι. Καλαϊσάκη).

Ὅτι καὶ τὰ ἐν σπουδῇ γινόμενα ἔργα λαμβάνουσι πέρας, ἀλλ' εἶναι πάντως ἀτελέστερα τῶν ἐν ἀνέσει καὶ μετ' ἐπιμελείας γινομένων. Ὅμοια ἢ Γερμαν. Eilt man, so wird das Brot nicht gar, säumt man, so verbrennt die Waar' = ἂν βιαστῇ κάνεις δὲν ἀνεβαίνει τὸ ψωμί, ἂν πολυκαιρίση καίγεται (W. I, 778, 28).

2. Ἡ σκύλα ἀπὸ τῆ βιάση της γεννάει τυφλὰ κουτάβια.

(Ἡπείρου. Ἄρ. 466 [στραβὰ κ.] - Κεφαλληνίας παρὰ Σ. Δ. Παγώνη. - Φολεγάνδρου παρὰ Ι. Κονταρίνη [στραβὰ κ.]).

Βλ. σπουδάζω 4.

3. Ἡ σκύλ' ἀπὸ τῆ βιάση της κάνει τυφλὰ κουλούκια.

(Ἐρ. Φιλολ. 1869 σ. 1828. - Κερπάθου ΖΑ. 353, 307 [Ἡ σκύλα πού τῆ β. της στραβὰ κ. κάνει.] - Κεφαλληνίας παρὰ Σ. Δ. Παγώνη [β. της στραβὰ κ. κάνει.] - Ἄνατ. Κρήτης παρὰ Σ. Ξανθουδίδου [σκύλα ἀπὸ τῆ β. της στραβὰ κ. κάνει.]).

Βλ. σπουδάζω 4.

4. Ἡ στσύλ' ἀπὶ τῆ βιάση τ'ς στραβὰ κουτούβια κάνει.

(Ἀγίας Μαρίνης Λέσβου παρὰ Γρ. Ν. Βερναρδάκη).

Βλ. σπουδάζω 4.

βιαστικός

- ✓ 1. Ἀτσαλα τὰ βιαστικά.

(Κα. 862).

Βλ. τὴν ἐπομένην, πρβλ ἄψά 1.

- ✓ 2. Βιαστικαῖς κακαῖς πρამάτειαις.

(Κα. 984).

Βλ. τὴν προηγουμένην, γλήγορος 2 ὅπου ἀναγράφονται καὶ ἄλλαι ὅμοιαι ἀλλόγλωσσοι παροιμίαι. — Ὅτι τὰ μετὰ σπουδῆς γινόμενα ἔργα δὲν εὐδοκμοῦσιν. — Ἰταλ. Prestu, tintu = τὸ γλήγορο κακὸ

(σικελ. Pitrè III, 367). Cchiù 'n fretta si fa, menu si fa = κείνο ποῦ μὲ βία γίνεται, κακὰ γίνεται (ἐπίσης, αὐτ. 356). La cosa prestu fatta, prestu è disfatta = τὸ προῖμα ποῦ γλήγορα ἔγινε, γλήγορα ξεγίνεται (ἐπίσης, αὐτ. 363 μετὰ παραλλαγῆς). Le cose faite an pressa a riussisso mai = τὰ πράγματα ποῦ ἔγιναν μὲ βία δὲν πιτυχαίνουν ποτὲ (πεδεμοντ. αὐτ. 368). — **Γαλλ.** Tost faict tost deffaict (Leroux II, 426). Tost basty tost desmoly (αὐτ.). — **Ραιτορωμαν.** Prescha nun ho fortuna = ἡ βία δὲν ἔχει τύχη (D. I, 690). Cun memmia fastginar lavag' in seu far = μὲ τὴ μεγάλη βία χαλᾶ κάνεις τὸ ἔργο του (αὐτ.). — **Ἰσλανδ.** Tað íð skjótt gerst, tað skjótt forferst = κείνο ποῦ γρήγορα ἔγινε, γρήγορα χαλᾶ (αὐτ.). Illt nýtst af bráðræsi = κάμμία ὀφέλεια δὲ βγαίνει ἀπὸ τὴν βία (αὐτ.). — **Δαν.** For megen Hast giør seent Arbeide = παραπολλὴ βία κάνει ὀκνή δουλειά (αὐτ.). Bradgjort Gjerning varer ei længst = βιαστικὴ δουλειά δὲ βαστᾶ πολὺν καιρὸν (αὐτ.). Sjælden ær Rabæ goodh = σπάνια ἡ βιάση εἶναι καλὴ (αὐτ.). Hastværk er Lastværk = βιαστικὴ δουλειά εἶναι παλιοδουλειά (αὐτ. τ. II σ. 475). Fi'e - Arbejd er ski'e Arbejd = βιαστικὴ δουλειά εἶναι σκοτοδουλειά. (αὐτ. μετὰ παραλλαγῆς). — **Νορβηγ.** Alt for braadt er berre til Laatt = τὸ παραπολὺ βιαστικὸ εἶναι μόνο γιὰ γέλια (D. I, 690). — **Σουηδ.** Hastigh giärning feelar offta = βιαστικὴ δουλειά συχνὰ χαλᾶ (αὐτ.). Hastig fäl, går sällan väl = βιαστικὸ ταξίδι σπάνια βγαίνει σὲ καλὸ (D. II σ. 475). — **Ὑλλανδ.** Haestige spoed, zelden goed = βιαστικὴ γληγοράδα, σπάνια εἶναι καλὴ (φλαμανδ. D. I 690). Alle overhaasting is kwaad = κάθε παραπολὺ βιαστικὸ εἶναι κακὸ (W. IV, 1390, 3). — **Γερμαν.** Hast ist meist ohne Vortheil = ἡ βία τοῖς περισσότεραις φοραῖς εἶναι χωρὶς ὀφέλεια (W. II, 385, 10. Παραλλαγὰς βλ. αὐτ. 9. I, 778, 16. 1603, 1. 11. D. I, 690). Eilen bringt selten guts = ἡ βία σπάνια βγαίνει σὲ καλό (W. I, 777, 16. Βλ. αὐτ. 17. 22. 24. 778, 39. 779, 56. II, 385, 11) Was in Hast geschicht, gedeihet nicht = ὅτι μὲ βία γίνεται δὲν προκόβει (αὐτ. II, 385, 17). Wer sehr eylt der verricht wenig = ὅποιος πολὺν βιάζεται, αὐτὸς λίγα κατορθώνει (W. I, 778, 52. Βλ. αὐτ. 776, 21). Was wirt in schneller eil, das wehrt

nicht lange weil = ὅ τι γίνεται μὲ μεγάλη βία δὲν βαστᾶ πολὺν καιρὸ (αὐτ. 776, 26). Allto hastig is quaad = τὸ παραπολὺ βιαστικὸ εἶναι κακὸ (D I, 690. Παραλλαγὰς βλ. αὐτ. καὶ W. II, 385, 1). Ja hillier, ja tiller = ὅσο βιαστικώτερο, τόσο τρελλότερο (D. I, 690 μετὰ διαλεκτικῶν παραλλαγῶν). — **Τουρκ.** Ατζελέ ισὲ σεϊτὰν καρισιρ = ἔς τὴ βιαστικὴ δουλειὰ ἀνακατώνεται ὁ διάβολος (Μυρσιλίδης 288).

✓ 3. Βιαστικά καὶ χέρι χέρι.

(Κα. 983).

Ἐπὶ ἔργων, δι' ἃ ἀπαιτεῖται ἄμεσος καὶ ταχεῖα ἐνέργεια.

✓ 4. Γι' ἀχιλῶνα εἶπι. «Τὰ ἔρμα τὰ βιαστικά!»

(Λέσβου παρὰ Γρ. Ν. Βερναρδάκη).

Πληρεστέρα περιλήψις τοῦ μύθου ἐν λ. χελῶνα 8.

✓ 5. Ἐχει τῆς ἀχιλῶνας τὰ βιαστικά.

(Σύμης. ΚΠ. Η', 484, 60).

Προβλ. χελῶνα 8. Εἰρωνικῶς ἐπὶ τῶν νοθρῶς ἐν μακρῷ χρόνῳ ἐκτελούντων ἀσήμαντον ἔργον.

6. Τὰ βιαστικά τῆς κερᾶ Ἄλεπούς.

(Σμόρνης παρὰ Ν. Χ. Κωστῆ).

Ἐπὶ τῶν προσπαθούντων νὰ τελειώσωσιν ἔργον τι κατὰ τὴν τελευταίαν στιγμὴν. Ὁ μῦθος ἐλησημονήθη.

βιασύνη

1. Ἡ σκύλα ἀπ' τὴ βιασύνη τῆς
στραβὰ γεννάει τὰ κουτάβια τῆς.

(Δημητσάνης παρὰ Φ. Ἡλιοπούλου. — Λαγκαδίων Γορτυνίας παρὰ Κ. Κασμάτη [τυφλὰ γ.]. — Πύργου Ἡλείας παρὰ Π. Ι. Λιναρδάκη [στρ. κάνει]).

Βλ. σπουδάζω 4.

βίβλος

1. Βίβλοι ἀνοιγῆσονται.

(Κα. 985).

Ῥητὸν ἐκ τῆς Ἀποκαλύψ. κ' 12. Περὶ καὶ Ῥωμανοῦ εἰς τὴν β' παρουσίαν στ 6-7 (Krumbacher Stud. z. Romanos σ. 163): «καὶ βίβλοι διανοίγονται | καὶ τὰ κρυπτὰ δημοσιεύονται». Ἀπειλὴ περὶ ἀποκαλύψεως ἀπορρητῶν, δυσσαρέστων εἰς τὸν ἀπειλούμενον.

2. Βίβλος γενέσεως.

(Ἡπέρου. Ἀρ. 172, 7. - Β. 353, 19. - Λειψήσιου παρὰ Μ. Μουσαίου).

Ῥητὸν ἐκ τοῦ Ματθ. α', 1. Ἐπὶ ναυτιώδους φλυαρίας.

3. Ἐν κεφαλίδι βιβλίου γέγραπται.

(Ἡπέρου. Ἀρ. 172, 19. - Β. 354, 45).

Ῥητὸν ἐκ τοῦ Ψαλμ. μ', 8 καὶ Παύλ. πρὸς Ἐβρ. ι', 7. Ἐπὶ ἰσχυρῶν καὶ ὀλβίων.

βίδα

1. Δὲ σφίγγει ἡ βίδα.

(Ἡπέρου. ΖΑ. 199, 27).

Βλ. ἀρ. 2-4. Βίδα ἐκ τοῦ βενετ. vīda, ἰταλ. vite, ὁ κοιλίας. Ἡ βίδα τῆς μηχανῆς εἶναι χαλαρά, καὶ μεταφορικῶς ὁ ἐγκέφαλος δὲν λειτουργεῖ καλῶς, ὁ περὶ οὗ ὁ λόγος εἶναι ἄφρων. Καὶ μονολεκτικῶς λέγεται «ξεβιδώθηκε» (ἐννοεῖται τὸ κεφάλι του, τὸ μυαλό του). Ὅμοια πρὸς ταύτην καὶ τὰς κατωτέρω ἀναγραφομένας μεταφορικὰς φράσεις καὶ ἐν ξέναις γλώσσαις: **Γαλλ.** Il lui manque un clou (Littré λ. clou 1). Il lui faut un clou (αὐτ.). — **Φρεϊσικ.** He hêt en Shruw lüss = ἔχει βίδα χαλασμένη (D. II, 376). Ham is en Skrow luas = τοῦ ἐχάλασε ἡ βίδα (αὐτ.). — **Δαν.** At have en Skrue los = νὰ ἔχη μία βίδα χαλασμένη (αὐτ.). — **Σουηδ.** Han har en skruf los = ἔχει βίδα χαλασμένη (αὐτ.). — **Γερμαν.** Bei dem ist auch schon eine Schraube los = ἔς αὐτὸν εἶναι πάλι μία βίδα χαλασμένη (W. IV, 332, 4). Er hat eine Schraube im Kopf = ἔχει βίδα ἔς τὸ κεφάλι (αὐτ. 9). Es ist eine Schraube los = χάλασε μία βίδα αὐτ. 10). Ham is en Skröw luas = τοῦ εἶναι μία βίδα χαλασμένη (αὐτ. 13). He hett en Nagel inn Koppe = ἔχει ἓνα καρφὶ ἔς τὸ κεφάλι (D. II σ. 503). Er hat einen Nagel im Kopfe = ὁμ. ἐπὶ ἄλλης σημασίας, γλευστικῶς ἐπὶ ἀλαζόνων (W. III, 863, 82).

2. Ἐχει βίδα.

(Κοινή)

Βλ. τὴν προηγουμένην.

3. Τοῦ λείπει ἡ βίδα.

(Κοινή).

Βλ. ἀρ. 1.

4. Τοῦ στριψε ἡ βίδα.

(Κοινή).

Βλ. ἀρ. 1.

βίος

✓ *1 Ὅλος ὁ βίος ἐλλύχνιον.

(Βυζαντινῆ. Αἰσώπου λόγοι 12).

Ὁρθῶς ἐρμηνεύει τὴν παροιμίαν ὁ Jernstedt, ὁ σοφὸς ἐκδότης τοῦ πρώτου φύλλου τῆς ἐν Δρέσδῃ καὶ Μόσχᾳ συλλογῆς (Βυζαντ. Χρονικὰ 1901 σ. 122-3) ὅτι ὁ βίος εἶναι ἐφήμερος καὶ ταχὺ ἔχει πέρας. Ἡ ἐν τῇ συλλογῇ ταύτῃ ἔμμετρος ἐρμηνεία ἔχει ὧδε: «Ἄπαν τοῦ βίου τὸ περιβλεπτον τῦφος | βραχυτάτῳ ῥήματι τὸ πέρας ἔχει». Ἡ ἐρμηνεία εἶναι σαφῆς, οὐδ' ἐπισκοτίζει αὐτὴν ἡ λ. ῥήματι καὶ δὲν παρίσταται χρεία νὰ διορθωθῇ εἰς ῥύματι, ὡς προτείνει ὁ Jernstedt. Ὁ παροιμιογράφος εἶχεν ἴσως κατὰ νοῦν τὴν ἐν τῇ συλλογῇ τῶν Μενανδρείων γνώμην: «Ῥῆμα παράκαιρον τὸν ὅλον ἀνατρέπει βίον» (Meineke FCG. IV, 353, 466). Τὴν ἔννοιαν τῆς παροιμίας ἀποδίδει ἑτέρα τῶν μονοστίχων γνωμῶν δι' ἄλλης μεταφορᾶς: «Ῥοπή ὅστιν ὁ βίος ἡμῶν, ὥσπερ ὁ ζυγὸς» (Γνώμ. 465. FCG. IV, 353. 370) ἧς γίνεται χρῆσις καὶ ἐν βυζαντινῇ καὶ ἐν σημερινῇ τινι παροιμίᾳ (βλ. ῥοπή 2. 3).

Ἡ ἐν τῇ προκειμένη παροιμίᾳ μεταφορὰ ἐξηγεῖται ἐκ τῆς δημῶδους δοξασίας, καθ' ἣν ἡ ζωὴ ἐκάστου ἀνθρώπου συνδέεται πρὸς λύχνον ἀνημμένον, ἐν τόπῳ τινι μυστικῶ πεφυλαγμένον, οὗ σβεσθέντος ἐκλείπει καὶ ἡ ζωὴ. Τὴν συνάφειαν τῆς παροιμίας πρὸς τὴν δοξασίαν ἀνεγνώρισε καὶ ὁ Jernstedt, ὅστις ἀναφέρει καὶ τὸν μυθο-

λογούμενον δαλὸν τοῦ Μελεάγρου, ἐπάγεται δὲ καὶ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Bern. Schmidt περὶ τοιαύτης τινὸς δοξασίας ἐν Ζακύνθῳ. Πιστεύουσι δηλαδὴ οἱ Ζακύνθιοι ὅτι εἰς τὰ ὑπὸ τὴν γῆν βασιλεία τοῦ Χάρου εἶναι ἀνημμένα πολυπληθῆ φῶτα, ὧν ἕκαστον ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὴν ζωὴν ἑνὸς ἀνθρώπου καὶ ἡ σβέσις αὐτοῦ ἐπιφέρει τὸν θάνατον τοῦ ἀνθρώπου τούτου (Schmidt das Volksleben d. Neugr. σ. 246. Πολίτου NEM. σ. 240-1). Ἡ δοξασία ὅμως αὕτη δὲν ἐπιχωριάζει ἐν Ζακύνθῳ μόνον, ἀλλ' εἶναι πάγκοινος καθ' ἅπασαν τὴν Ἑλλάδα, ὡς μαρτυροῦσι καὶ δημῳδαίς παροιμίαι (βλ. λ. καντήλι 1, λάδι 32. 33 καὶ τὰναγραφόμενα ἐν τῇ ἐρμηνείᾳ τούτων), καὶ τὸ παραμύθιον περὶ τοῦ κουμπάρου τοῦ Χάρου, περὶ οὗ βλ. λ. ἀφορμὴ 3. Τὸ παραμύθιον τοῦτο εἶναι κοινὸν καὶ εἰς τοὺς ἄλλους εὐρωπαϊκούς λαούς (βλ. τοὺς περὶ τούτου πραγματευθέντας: Grimm Kinder- u. Hausmärchen σημ. εἰς ἀρ. 44. Grimm D. Mythol.⁴ σ. 711-2. Benfey Panschatantra τ. I σ. 525. Jahrbuch f. roman. u. engl. Literatur VII σ. 16-19. R. Köhler εἰς Gonzenbach Sicilian. Märchen. 19 τ. II σ. 217. G. Meyer Essays 1885 σ. 242-286. J. Bolte ἐν Zeitschr. d. Ver. f. Volksk. 1894 σ. 34-41. 1896 σ. 67. RTP. X, 594) ἐν ταῖς πλείσταις δὲ παραλλαγαῖς αὐτοῦ ἀναφέρεται ὅτι ὁ Χάρος ὠδήγησε τὸν κουμπάρον του εἰς σπήλαιον, ὅπου ὑπῆρχον λύχνου ἢ ἄλλα φῶτα ἀνημμένα, ὧν ἕκαστον ἀντεστοίχει πρὸς τὴν ζωὴν ἑνὸς ἀνθρώπου· ἀνευρὼν δ' ὁ κουμπάρος καὶ τὸν ἴδιον λύχνον καὶ ἰδὼν ὅτι ἐπέλιπε τὸ ἔλαιον, ματαίως ἰκέτευσε τὸν Χάρον νὰ προσθέσῃ ὀλίγον ἔλαιον ἵνα μὴ σβεσθῇ· διασκευή τις δ' ἀστεία τοῦ μύθου (πρβλ. διάβολος 6) ἀναφέρει ὅτι ὁ διάβολος ἔδειξεν εἰς προσστατεύμενον αὐτοῦ τὰ εἰς τὴν ζωὴν τῶν ἀνθρώπων ἀντιστοιχοῦντα λυχνάκια. Ἐν ἄλλαις παραλλαγαῖς καὶ ἑλληνικαῖς καὶ τῶν ἄλλων εὐρωπαϊκῶν λαῶν ἀντὶ λύχνων ἀναφέρονται κηρία ἀντιστοιχοῦντα πρὸς τὴν ζωὴν ἑκάστου.

Ἐν ἀνεκδότῳ γορτυνιακῇ παραλλαγῇ τοῦ κουμπάρου τοῦ Χάρου, οὗτος προσεκάλεσε τὸν κουμπάρον του ἰατρὸν γενόμενον εἰς τὴν οἰκίαν του νὰ τὸν φιλεύσῃ. Ἀφοῦ ἔφαγαν ἐκύτταξε ὁ γιατρός τὸ σπιτί καὶ ἔβλεπε πολλὰ περίεργα πράγματα· εἶδε κ' ἕνα δωμάτιον κλειστό· « Δὲν μπορῶ, κουμπάρε μου, » λέγει τοῦ Χάρου, « νὰ τὸ ἰδῶ καὶ αὐτὸ μέσα; » Ὁ Χάρος ἔς τὴν ἀρχὴν δὲν ἤθελε, τέλος ὕστερα ἀπὸ πολλὰ

παρακάλια τοῦ ἀνοιξε· καὶ εἶδε ἐκεῖνος ὄλο λαμπάδες ἀναμμέναις, ἄλλαις μεγάλαις, ἄλλαις καμμέναις ὡς τὴ μέση καὶ ἄλλαις ἐτοιμόσβεσταις. Ἐρώτησε τί εἶναι αὐταῖς, καὶ ἔμαθε πῶς εἶναι καθεμία ἡ ζωὴ ἐνὸς ἀνθρώπου· ἐζήτησε νὰ ἰδῆ καὶ τὴ δική του, καὶ τοῦ ἔδειξε ὁ Χάρος μία, ὅπου ἦτο εἰς τὸ τέλος νὰ σβύσῃ· « Δὲν τὴν ἀλλάζομε, κουμπάρε μου, τοῦ λέγει ἐκεῖνος, νὰ βάλωμε ἄλλη ᾽ς τὴ θέση της; — Τίποτα δὲ γίνεται, λέγει ὁ Χάρος, γιατί εἶναι ἄλλος ὁποῦ τὰ διευθύνει ». Κατ' ἄλλον μῦθον τ' ἀναμμένα κηρία εὐρίσκονται ἐν σπηλαίῳ, ἐν ᾧ οἰκοῦσιν αἱ ἀσθενεῖαι· ἀλλὰ δεικνύουσι ταῦτα τοὺς ἀνθρώπους, οἵτινες εἶναι ὠρισμένον ν' ἀποθάνωσιν ἕκ τινος τῶν ἐνοικουσῶν ἀσθενειῶν (Δαπόντε ἱστορ. γεωγραφ. ἐν Legrand Biblioth. gr. vulg. τ. III, σ. 268-273). Ἡ δοξασία περὶ συναφείας ἀνημμένων λαμπάδων πρὸς τὸν βίον τοῦ ἀνθρώπου ἐμφαίνεται καὶ ἐν ἑλληνικαῖς συνηθείαις τῶν βυζαντινῶν χρόνων, περὶ ὧν βλ. Πολίτου NEM. σ. 213. Τὴν ζωὴν ὀρίζουσιν αἱ Μοῖραι ἰσόχρονον πρὸς λαμπάδα καιομένην καὶ ἐν τῇ Nornagestssaga (Grimm D. Mythol.⁴ σ. 338), τὸ ἐπεισόδιον δὲ τοῦτο συνέκρινεν ὁ Grimm (αὐτ. σ. 344) πρὸς τὸν ἀρχαῖον μῦθον τοῦ Μελεάγρου, οὗ τὴν ζωὴν ἐπίσης ὠρισαν αἱ Μοῖραι ἰσόχρονον πρὸς τὸν ἐν τῇ ἐστία δαλόν. — Παραλλαγή τῆς δοξασίας ταύτης εἶναι ἡ συνταύτισις τῆς ζωῆς τοῦ ἀνθρώπου πρὸς ἐν τῶν οὐρανίων φώτων, οὗ ἕνεκα οἱ διὰ ττοντες ἀστέρες ὑπολαμβάνονται ὡς μηνύοντες θάνατον. Καὶ ἡ δοξασία αὕτη δὲν προσιδιάζει εἰς μόνους τοὺς Ἕλληνας, κοινὴ οὖσα καὶ εἰς ἄλλους λαούς. Ἐν παραμυθίῳ τῆς Ἀστυπάλαιας διατυποῦται οὕτω: « σὰ σβύση γάνεου τᾶστρό του ἢ τὸ κανδῆλί του ποθαίνει » (Ρίο Νεοελληνικὰ παραμύθια σ. 99).

Αἱ τοιαῦται δοξασίαι τὴν ἀρχὴν τῶν ἔχουσιν εἰς τὴν παράστασιν τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς ὡς φωτὸς ἢ φλογός, ἥς ἢ σβέσις εἶναι ὁ θάνατος (βλ. Grimm D. Mythol.⁴ σ. 711). Ἐμφαίνεται δ' αὕτη ἐν τῷ περὶ τοῦ Μελεάγρου ἑλληνικῷ μύθῳ, οὗ ὁ παλαιότατος τύπος φαίνεται ὅτι εἶναι ὁ παρὰ Δίῳι τῷ Χρυσοστόμῳ (EZ', 7 σ. 615 M.), καθ' ὃν συνήπτετο ἡ ζωὴ τοῦ ἥρωος πρὸς ἀνημμένον δαλόν, « καὶ δὴ λάμποντος αὐτοῦ καὶ τοῦ πυρὸς ἐν αὐτῷ διαμένοντος ζῆν τε καὶ ἀκμάζειν ἐκεῖνον, μαραινόμενον δὲ τοῦ δαλοῦ καὶ τὸν Μελεάγρον φθίνειν ὑπὸ λύπης τε καὶ δυσθυμίας, σβεσθέντος δὲ οἴχεσθαι ἀποθανόντα »

(Βλ. Ern. Kuhnert ἐν Rhein. Museum 1894 τ. 49 σ. 58 καὶ ἐν Roscher Lexikon d. Mythologie τ. II, σ. 2602. 2604-5).

Ἐν τῇ προκειμένῃ παροιμίᾳ ἐμφαντικώτερον ἀντὶ λύχνου φέρεται ὡς ὄρος τῆς ζωῆς ἐλλύχνιον, οὗ ἐκλιπόντος σβέννυται τὸ φῶς καὶ ἂν ὁ λύχνος ἔχει ἔλαιον. Ἡ τοιαύτη παράστασις ὑποκρύπτεται καὶ ἐν τῇ μεταφορικῇ ἐννοίᾳ τοῦ ῥήματος ξεφτιλίζω ἐν τῇ κοινῇ γλώσσῃ· τὸ ξεφτιλίζω (ἐκ τοῦ φτίλι = ἐλλύχνιον, ἐκ τοῦ πτίλον) φέρεται καὶ εἰς τὴν σημασίαν τοῦ ἕνησκω, φρονεύω ἐν Κύθνῳ λέγουσι «τὸν ἔξεφτίλισεν» ἀντὶ τὸν ἐφόνευσε (Ἐφ. Φιλομ. 1861 σ. 1881. Βάλληγδα Πάρεργα σ. 94. Πολίτου NEM. σ. 241)· κοινῇ δ' εἶναι ἢ χυδαία φράσις «τὰ ξεφτίλισε» ἀντὶ τοῦ ἀπέθανεν.

βιός

1. Ἄν ἔρθῃ τὸ βιός μου 'ς ταύγῳ, τὸ βαρῶ 'ς τὸν τοῖχο.
(Πκς. 217, 59).

Βλ. ἀρ. 8α, αὐγὸ 6.

- ✓ 2. Βιός καὶ ἱστορία.
(Κα. 988).

Διὰ τῆς φράσεως ταύτης ὑποδεικνύεται εἰς τὸν διηγούμενον μακρὰν ἱστορίαν, ὅτι ἡ διήγησις του εἶναι ἀνιαρὰ καὶ πρέπει νὰ διακόψῃ τὸν λόγον.

- ✓ 3. Ἡ πολλὴ φτώχεια καὶ τὸ πολὺ βιὸς
κάνει πολλοὺς χωρὶς μυαλό.
(B. 106, 200).

Οὐ μόνον ἡ πτωχεία παρασύρει τὸν ἄνθρωπον εἰς πράξεις ἀσυνέτους, ζητοῦντα ἀπαλλαγὴν τῶν κακῶν, ἀλλὰ καὶ ὁ πλοῦτος, ἀποδεικνύων τοὺς ἔχοντας ὑβριστὰς (πρβλ. πλουταίνω 1).

- ✓ * 4. Κατάφαγε τὸν βίον σου,
καὶ ἀνοίγει ὁ θεὸς τὴν σπράταν σου.
(Βυζαντινῆ. Krumbacher MGS. 109. 126, 100. 213).

Ἡ παροιμία κεῖται ἐν μόνῳ τῷ ταυρινικῷ κώδικι (K) τοῦ IC'

αἰῶνος. Εἶναι δ' ἕμμετρος, ἀποτελουμένη ἐκ δύο ἰαμβικῶν τετραποδιῶν. Τὴν ἔννοιαν αὐτῆς ὑποδεικνύει ἡ σημερινὴ ἐν λ. ξοδιάζω 7. Παραγγέλλει δηλ. νὰ φεῖδεται ἕκαστος τῶν χρημάτων του, ὅπως μὴ σπαταλήσας αὐτὰ περιέλθῃ εἰς ἀπορίαν, ἐκ μόνης τῆς βοήθειας τοῦ θεοῦ ἐλπίζων σωτηρίαν. Ἀλλὰ τὸ παράγγελμα ἐκφέρεται ὑπὸ τὸν τὸν τύπον εἰρωνικῆς προτροπῆς πρὸς σπατάλην· ὅταν καταφάγῃ τις τὴν περιουσίαν του, ὁ Θεὸς θὰ μεριμνήσῃ περὶ τῆς τροφῆς καὶ τῆς ἐνδυμασίας αὐτοῦ, συμφώνως πρὸς τὴν εὐαγγελικὴν διδασκαλίαν (Ματθ. Γ', 25 κέ.), εἰς ἣν, φαίνεται, δὲν ἀποδίδει πολλὴν πρακτικὴν σπουδαιότητα ἢ δημώδης σοφία.

5. Λίγο βιός ξανάσαση.

(Κεφαλληνίας παρὰ Σ. Δ. Παγώνη).

Ὁ ἔχων μικρὰν περιουσίαν ζῆ ἀνετώτερον τοῦ πλουσίου, ἀπηλλαγμένος πολλῶν φροντίδων ὑφ' ὧν κατέχεται οὗτος· καλλιεργεῖ τὰ κτήματά του εὐκολώτερον αὐτοῦ καὶ συγκομίζει τοὺς καρποὺς ἐνωρίτερον, ἀναπαύεται δὲ ἐνῶ ἐκεῖνος ἀσχολεῖται ἀκόμη περὶ ταῦτα

6. Μὲ βιὸ καλὸ

δὲμ παρακαλῶ.

(Ἰωαννίνων παρὰ Δ. Μ. Σάρρου).

Φράσις πωλητῶν. Ὁ πωλῶν καλὸν ἐμπόρευμα οὐδεμίαν χρεῖαν ἔχει νὰ παρακαλέσῃ τὸν ἀγοραστήν, βέβαιος ὧν περὶ τῆς ταχείας καταναλώσεως.

7. Μ' ἕνα κεφάλι γεράζει ὁ ἄνθρωπος καὶ δὲν γεράζει μ' ἕνα βιό.

(Μα. 26 [γεράζει ὁ ἄ. εἶδὲ μὲ ἕναν βίον δὲν γεράζει.] - Ἠπειροῦ. Ἄρ. 708. - Β. 154, 66. - Ἠπειροῦ Ἠπειρώτης 1901 σ. 84 [γεράζει - γεράζει]).

Βλ. τὴν ἐπομένην.

8. Μ' ἕναν κῶλο γεράζουν,

μ' ἕνα βιὸ δὲ γεράζουν.

(Πicz. 257, 5326 [γερνάει κάνεις, μ' ἕ. βιός δὲν γερνάει.] - Ἠπειροῦ. ΚΠ. ΙΗ', 188, 121. - Παρὰ Ι. Βερέττα [γερνᾷ ὁ ἄνθρωπος, μ' ἕ. β. δὲν γερνᾷ.]).

Βλ. τὴν προηγουμένην, πρβλ. γνώμη 7. Ὅτι ὁ πλοῦτος δὲν εἶναι

μόνιμος, καὶ πολλάκις ἐνδέχεται νὰ πλουτήσῃ μὲν ὁ πτωχός, νὰ περι-
στή δ' ὁ πλούσιος εἰς ἔνδειαν.

8α. Ὅταν ἀπομείνῃ ὁ βίος σου εἰς ἓνα αὐγόν, χτύπα το καὶ
ἐκεῖνο 'ς τὴν πέτρα.

(Βάρνερ : βίος 2 [ἀπομένη]).

Βλ. ἀρ. 1, αὐγὸ 6.

9. Ὁ βίος 'ς σὸ βίον πάει.

(Τραπεζοῦντος. Ἀστ. Πόντ. 280, 186).

Βλ. ἀρ. 10α, πρβλ τὴν βυζαντινὴν ἐν λ. καλὸ 8 καὶ τὰς αὐτόθι
ἀναφερομένας παραλλαγάς, παστὸ 1-6, πολὺς 34. 60. 77, τύχη 26.
Ἄθροιά ἐπέρχονται τὰ εὐτυχήματα εἰς τοὺς εὐδαίμονας καὶ τὰ πλού-
τη εἰς τοὺς πλουσίους· ἰδίως λέγεται ἡ παροιμία, ὅταν πλούσιος πο-
ρισθῇ ἀπροσδόκητόν τι κέρδος. Ἡ γνώμη εἶναι κοινοτάτη, πολλὰ δὲ
σημειοῦνται παρὰ ἄλλα ἐν λ. καλὸ 8, τύχη 26 ἐνταῦθα καταγράφω τὰ
πρὸς τὴν προκειμένην διατύπωσιν ὁμοιάζοντα μᾶλλον. Παραπλήσιον
εἶναι τὸ τοῦ Εὐαγγελίου: «Ὅστις γὰρ ἔχει, δοθήσεται αὐτῷ, καὶ
περισσευθήσεται ὅστις δὲ οὐκ ἔχει καὶ ὃ ἔχει ἀρθήσεται ἀπ' αὐτοῦ»
καὶ τὸ τοῦ Μαρτιαλίου (V, 81): *Dantur opes nulli nunc, nisi di-
vitiibus*. Παροιμία **Ἰταλ.** *La roba va alla roba* = ἀπαράλλα-
κτος τῇ ἑλληνικῇ (D. I, 646. Πολυπληθεῖς παραλλαγὰς βλ. αὐτ. καὶ II
σ. 473. *Pitrè* III, 276. *Giusti* 249). *Robba fa robba* = τὸ ἔχει κά-
νει ἔχει (σικελ. *Pitrè* III, 276 μετὰ παραλλαγῶν). *Doe ghe n'è,
gh' en va* = ὅπου εἶναι κάτι, κάτι πάει (λομβαρδ. αὐτ. μετ' ἄλ-
λων διαλεκτικῶν παραλλαγῶν). *A lu roviru ruvirtà, a lu riccu
ricchezza* = 'ς τὸν φτωχὸ φτώχεια, 'ς τὸν πλούσιον πλούτη (σικελ.
αὐτ. 252). *Dinari vannu cu li dinari* = τὰ χρήματα πᾶν μετὰ τὰ χρή-
ματα (σικελ. αὐτ. 261. Παραλλαγὰς βλ. αὐτ. καὶ παρὰ D. II, 214).
Dinari tiranu dinari = τὰ χρήματα τρανοῦν χρήματα (ἐπίσης αὐτ.
μετὰ παραλλαγῶν). *L'oro va all'oro* = τὸ χρυσάφι πάει 'ς τὸ χρυ-
σάφι (τοσκαν. αὐτ.). *Bezzi ciama bezzi, e miseria ciama mise-
ria* = τὸ χρῆμα προσκαλεῖ χρῆμα, κ' ἡ δυστυχία προσκαλεῖ δυστυχία
(βενετ. *Pasqualigo* 252. Παραλλαγὰς βλ. παρὰ D. II. 214). —

Καταλαν. Qui tè diners, fa diners = ὅποιος ἔχει χρήματα κάνει χρήματα (D. II, 214 μετὰ παραλλαγῆς). — **Ἰσπαν.** Dinero llama dinero = τὸ χρῆμα προσκαλεῖ τὸ χρῆμα (αὐτ.). El dinero va al dinero y el holgar al caballero = τὸ χρῆμα πάει ἔς τὸ χρῆμα κ' ἢ ἀκαμωσιὰ ἔς τὸν ἄρχοντα αὐτ. — **Πορτογαλ.** Vayse o ouro pro thesouro = πάγει τὸ χρυσάφι ἔς τὸ θησαυρὸν (αὐτ.). O ouro corre pr' o tesouro = τὸ χρυσάφι τρέχει ἔς τὸ θησαυρὸν (D. II, σ. 473). — **Ἄγγλ.** Money begets money = τὸ χρῆμα γεννᾷ χρῆμα (αὐτ. σ. 497). — **Ἰσλανδ.** Peningr er penings bróðir = ὁ παρᾶς εἶναι ἀδελφὸς τοῦ παρᾶ (W. III, 1272, 171). — **Δαν.** Skilling er Skillings broder = τὸ σελίνι εἶναι ἀδελφὸν τοῦ σελινοῦ (D. II, 214 μετὰ παραλλαγῆς). Alt Vand flyder til Strand, og Penge til den rige Mand = ὄλο τὸ νερὸν τρέχει ἔς τὸ γιαιλό, καὶ ὁ παρᾶς ἔς τὸν πλούσιον (αὐτ. καὶ I, 646). — **Σουηδ.** Der mycket är, dit vill alltid mer = ὅπου εἶναι πολὺ ἐκεῖ θέλει πάντα (νὰ πάγη) περισσότερον (D. I, 646). Den mycket har, får alltid mer = ὅποιος ἔχει πολὺ παίρνει πάντα περισσότερον (αὐτ. μετὰ παραλλαγῆς). Penning är Pennings broder = ὁ παρᾶς εἶναι ἀδελφὸς τοῦ παρᾶ (W. III, 1272, 171). — **Νορβηγ.** Pengar draga Pengar = ὁ παρᾶς τρανᾷ παρᾶ (D. II, 214). — **Ὀλλανδ.** Geld wint geld = τὸ χρῆμα κερδίζει χρῆμα (αὐτ.). Daar geld is, komt geld bij = ὅπου εἶναι χρῆμα ἔρχεται χρῆμα κοντὰ του (αὐτ.). Geld wil bij geld zijn = τὸ χρῆμα θέλει νὰ εἶναι κοντὰ ἔς τὸ χρῆμα (αὐτ.). Het penningken wil een broêrtje hebben = τὸ παραδάκι θέλει νὰ γῆ ἀδελφάκι (αὐτ.). — **Γερμαν.** Pfennig ist Pfennigs Bruder = ὁ παρᾶς εἶναι ἀδελφὸς τοῦ παρᾶ (W. III, 1272, 171. Παραλλαγὰς βλ. παρὰ D. II, 214). — Wo schô - n - e grosse Hufe - n - isch, chunnt no meh hi = ὅπου εἶναι πλιὰ μεγάλος σωρὸς ἐκεῖ ἔρχονται ἀκόμη περισσότερα (W. II, 391, 21). Wou ê a Haufen is, tuit da Hunt nou uann dazui = ὅπου εἶναι ἕνας σωρὸς, κάνει ὁ σκύλος καὶ ἄλλον ἀκόμη (αὐτ. 22). Wo viel ist, da will auch viel hin = ὅπου εἶναι πολὺ, ἐκεῖ θὰ ὑπάγουν καὶ πολλὰ (W. IV, 1635, 85. Βλ. αὐτ. 86). Wô fil äsz, sumelt hij äinjde nôch mî = ὅπου εἶναι πολὺ, μαζεύεται πάντα περισσότερον (D. I, 646). Wo wat is, da maut âk wêer

wat bī = ὅπου εἶναι κάτι, ἐκεῖ πρέπει νὰ ἔλθῃ καὶ κάτι ἀκόμη (W. IV, 1795, 53. Βλ. καὶ D. I, 646 II, σ. 473).

9α. Ὁ βίος τὰ κούτσουρα παδρεύει.

(Σωζοπέλειος παρὰ Κ. Δ. Παπαϊωαννίδου)

Ἔστι ἡ πλουσία κόρη καὶ δυσειδῆς οὔσα καὶ μωρὰ δὲν μένει ἄγαμος.

9β. Σὰ τρῶν τοῦ βιό σ'
τρῶγι μὶ τὰ δύο σ'.

(Λέσβου παρὰ Γρ. Ν. Βερναρδάκη).

Ἔστι ἡ περιουσία σου τρέχῃ τὸν κίνδυνον νὰ διαρπαγῇ ὑπὸ ἄλλων, προτιμότερον σὺ αὐτὸς νὰ τὴν σπαταλήσῃς.

10. Ἐστὴν βιάν σου τὸ βίος σου.

(Σύμης. ΚΠ. Η', 486, 98).

Βλ. ἀρ. 11.

10α. Τὸν βίον ἐρώτεσαν· «Ποῦ θὰ πᾶς;» καὶ εἶπεν· «Ἐστὸ βίον».

(Τραπεζοῦντος καὶ Κρώμης. Ἄστ. Πόντ. 343, 325).

Βλ. ἀρ. 9. Ἀξία σημειώσεως ἡ διατύπωσις, ὡς μύθου συνεπτυγμένου.

11. Τὸ βίος μου ἔστὴν βιά μου.

(Βάρνερ: βίος 1 [Ὁ βίος μου ἔστὴν βιά μου]. - Βλ. Κατζιοῦλ. 1658. - Κατζιοῦλ. Ἐπίμ. 613 [Τὸ βιό μου] - Κ. γ', 335 [Ὁ βίος μου ἔστὴν βιάν μου.] - Βερ. 86, 42 [Τὸ βιό μου]. - Ἡπειροῦ. Ἄρ. 1907. - Β. 293, 124 [Τὸ βιό μου] - Ἀθηναϊκή. Ἐδομ. Α', 216. - Πιζ. 294, 964. - Ἡπειροῦ. Ἡπειρώτης 1901 σ. 85 [βιό μου ἔστὴν]).

Βλ. ἀρ. 10. 12. 14. Σχῆμα κατὰ παρονομασίαν. Ὅμοιον σχῆμα καὶ ἐν ταῖς Μονοστίχοις γνώμαις 66. FCG. IV, 342: «Βίος κέκληται δ' ὅς βία πορίζεται». — Ὁ πλοῦτος εἶναι χρήσιμος ὅπως σῶζῃ ἡμᾶς ἐκ κινδύνων καὶ δυσχερειῶν δὲν ἐπιτρέπεται δὲ φειδῶ χρημάτων ὅταν παρουσιάζονται τοιαῦται περιστάσεις.

12. Τὸ βίος ἔστὴν βιάση μου.

(Κεφαλληνίας παρὰ Σ. Δ. Παγώνη).

Βλ. ἀρ. 11.

12α. Τὸ βιὸ τοῦ κόσμου ἔς τὸν κόσμον μένει.

(Παρά Ι. Βερέττα).

Εἰρωνική παραμυθία ζημίας ἢ ἀπωλείας χρημάτων· τὰ χρήματά σου δηλ. δὲν ἐχάθησαν, διότι οὐδὲν ἐν τῷ κόσμῳ χάνεται, ἀλλὰ τὰ ἔχει νῦν ἄλλος.

13. Τὸ πολὺ βίος μάτια δὲ βγάζει.

(B. 314, 424).

“Ὅτι ἀδύνατον νὰ εἶναι ὁ πλοῦτος ἐπιζήμιος εἰς τὸν ἔχοντα.

14. Τὸ βιὸ μας ἔς τὴ βιά μας,
κὶ τοῦ κρασι ἔς τὴ γ κιλιά μας.

(Ἰωαννίνων παρά Δ. Μ. Σάρρου).

Παραλλαγή τῆς ὑπ' ἀρ. 11, μετὰ προσθήκης ἐπὶ τὸ ἀστειότερον οὔτω λεγομένης ἐν πότοις.

βίρι

1. Βίρι βίρι, ντήγλη ντήγλη.

(Καρπάθου. Μαν. 277, 125).

Λέξεις οὐδὲν σημαίνουσαι, λέγεται δ' ἡ φράσις, ὡς σημειώνει ὁ ἐκδότης, «ἐπὶ τῶν ἀναμινυομένων ἀναιτίως (;)». Ἴσως λέγεται ἐπὶ τῶν ἀδίκως ἐγκαλουμένων, γεννηθεῖσα ἐκ μύθου τινος, ὁμοίου πιθανῶς πρὸς τὸν ἐν Μεσσηνίᾳ γνωστὸν περὶ τοῦ ἐλέγξαντος τὸν ἀμαθῆ καὶ κακόβουλον ἐπίσκοπον λογίου νέου. Τὸ μὲν βίρι βίρι δὲν ἀναφέρεται ἐν τῷ μεσσηνιακῷ μύθῳ, ὡς δὲ φαίνεται ἐκ τῆς χρήσεως αὐτοῦ ἐν ἄλλῃ παροιμίᾳ (βλ. πανηγύρι 2) σημαίνει σύγχυσις καὶ ταραχὴν (ἐκ τοῦ ἰταλικοῦ *biribara* πιθανῶς). Τὸ δὲ ντήγλη ντήγλη (ἐν τῷ μεσσηνιακῷ μύθῳ τήγκλη τήγκλη) εἶναι αὐθαίρετος συγκοπὴ τροπαρίου. Διότι κατὰ τὸν μῦθον, ὁ ἀμαθὴς ἐπίσκοπος, οὗ γέρον χωρικός ἤλθε νὰ ζητήσῃ τὴν γνώμην περὶ τοῦ σπουδάσαντος ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ υἱοῦ του, ἀνίκανος ὢν νὰ κρίνῃ αὐτόν, φοβούμενος δὲ καὶ μὴ ἐξελεγχθῆ ἢ ἀμάθειά του, συνεννοηθεὶς μετὰ τοῦ διακόνου του ἐπεχείρησε ν' ἀποδείξῃ εἰς τὸν ἀπλοῖκον πατέρα τοῦ νέου ὅτι οὗτος ἀγνοεῖ καὶ τὰ στοι-

χειωδέστατα. Ἡρώτησε δὲ αὐτὸν πρῶτον τί σημαίνει τὸ «τὰς τὰς» ἀπορῶντος δ' εὐλόγως τοῦ νέου, κληθεὶς ὁ διάκονος ἀπεκρίθη ἐτοιμῶς «τὰς ἐσπερινὰς ἡμῶν εὐχὰς», τὸ στιχηρὸν ἀναστάσιμον ἐκ τῆς Ὁκτωήχου τοῦ Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ. Ἄναυδος ἐπίσης ἔμεινεν ὁ νέος ἐρωτηθεὶς τί ἐστὶ «τήγκλη τήγκλη», περὶ οὗ ὁ διάκονος εἶπεν ὅτι εἶναι τὸ τροπάριον «τὴν κληρονομίαν σου καὶ τὴν κατὰσχέσιν σου»· ἐπηκολούθησαν καὶ ἄλλαι ὅμοιαι ἐρωτήσεις, καὶ ὁ γέρον παραλαβὼν τὸν υἱὸν του ἀνεχώρησε βαρύνυμος, διότι ἐπέισθη ὅτι ματαίως ἐδαπάνησε τόσα χρήματα ὑπὲρ τῆς ἐκπαιδεύσεως αὐτοῦ. Ὁ μεσσηνιακὸς μῦθος προσθέτει πῶς ἐξεδικήθη ὁ νέος, διὰ τῶν ἰδίων αὐτοῦ ὄπλων δεῖξας κατὰφωρον τὴν ἀμάθειαν τοῦ ἐπισκόπου. Ναξιακὴ παραλλαγὴ τοῦ μύθου ἐδημοσιεύθη ἐν Νεα τ. Β' σ 49 - 53.

βίσσεχτος

1. Σὰν εἶν' ὁ χρόνος βίσσεχτος γάμοι νὰ μὴ γανοῦνε,
κι' ἀμπέλια μὴ φυτεύγουνται γιατί ἀτσιποδιοῦνε.
(Κρήτης. Βλαστ. 37).

Περὶ τῆς προλήψεως, καθ' ἣν ἀπαίσιον θεωρεῖται τὸ δίσεχτον ἔτος, ἐπειδὴ οὐδὲν γενόμενον κατ' αὐτὸ εὐδοκιμεῖ, βλ. δίσεχτος 1.

βλάγκος

- ✓ 1. Βλάγκο ἄλογο, ροῦσσα γυναῖκα, φλιῶρο γίδι νὰ μὴν παίρνῃς ποτέ σου.
(Λάστας Γορτυνίας παρὰ Ν. Λάσκαρη).

Παραλλαγὴ τῆς ἐν λ. ἄλογο 12, περιορίζουσα τὴν ἀπαγόρευσιν εἰς τρία μόνον εἶδη ἀντὶ τῶν ἑξ ἐκείνης καὶ προσθέτουσα τὸ φλιῶρο γίδι ὡς τρίτον. Φλιῶρο δὲ πρόβατο ἢ γίδι, καὶ συνηθέστερον φλῶρο λέγεται τὸ λευκὸν (ἐκ τοῦ λατιν. ἐπιθ. florus).

2. Χίλια βλάγκα, χίλια ἄσπρα·
ἓνα βλάγκο, χίλια ἄσπρα.
(Λάστας Γορτυνίας παρὰ Ν. Λάσκαρη).

Βλ. τὴν ἐπομένην.

3. Χίλιοι βλάβκοι, χίλια γρόσια·
 κ' ένας βλάβκος ποδαλός
 χίλια τά χει μοναχός.

(Ππζ. 343,43).

Βλ. τὴν προηγουμένην, μπάγκος 1, ὡς πρὸς δὲ τὴν διατύπωσιν προβλ. ἕνας 2, μίλλι 1-3. Δυσχερέστατον νὰ εὐρεθῇ βλάβκο ἄλογόν καλόν, ὅθεν καὶ ἡ ἀξία αὐτοῦ εἶναι εὐτελής· ἀλλ' ὅταν εὐρεθῇ τοιοῦτο εἶναι ἀνεκτίμητον. Τὸ ἐν τῇ παροιμίᾳ ἐπίθετον ποδαλός δὲν εἶναι σύνηθες· ὁ Παπαζαφειρόπουλος ἐρμηνεύει αὐτὸ ποδαργός (γρ. πόδαργος) ἤτοι ταχύπους· ἀλλὰ μᾶλλον φαίνεται ὅτι εἶναι παραφθορὰ τοῦ ποδαλός. Ὅθεν καὶ ἔχων σωματικὸν ἐλάττωμα σπουδαῖον, καὶ χωλαίνων τὸν πόδα, ὁ καλὸς βλάβκος εἶναι ἀντάξιός χιλίων ἄλλων. Ἡ ὑπερβολὴ αὕτη εἶναι ἀπήχησις τῶν παραδόσεων, καθ' ἃς ἵππος γηραλέος καὶ βροίθων πληγῶν μόνος ἐκ πάντων τῶν ἵππων τοῦ ἥρωος ἀναδεικνύεται ἱκανὸς νὰ ὑπηρετήσῃ τὸν κύριόν του, διανύων ἐν βραχεῖ μέγαν δρόμον. Εὐρίσκεται δὲ τὸ ἐπεισόδιον τῆς τοιαύτης ἐκλογῆς τῶν ἵππων καὶ ἐν ἄλλοις μὲν δημοτικοῖς ᾄσμασι, μάλιστα δ' ἐν τοῖς τοῦ ἀκριτικοῦ κύκλου. (Παραδείγματα βλ. παρὰ Passow ἀρ. 439, ἐν Χρυσαιλίδος τ. Γ'. σ. 430. ΖΑ. 76, 26. 299, 13. 303, 18. ΚΠ. ΙΘ', σ. 228. Καν. σ. 5. Χασιώτ. σ. 88 ἀρ. 27). Ὅμοιās παραστάσεις ἀπαντῶμεν καὶ παρ' ἄλλοις λαοῖς. Οὕτως ἐν λατανικῶ ἔπει ὁ χεῖριστος τῶν ἵππων ἀποδεικνύεται ὁ κάλλιστος (RTP. τ. IX σ. 487). Καὶ ἐν παραμυθίῳ τῆς ἄνω Βρετάννης ἀναφέρεται θαυμάσιος ἵππος χωλός (Sébillot, Contes popul. de la Haute - Bretagne τ. III, 100). Ἐν σερβικῶ παραμυθίῳ ὁ θαυμάσιος ἵππος τοῦ ἥρωος εἶναι ψωραλέος (Wuk σ. 39, ἀρ. 4). Ὁ Τάτος, ὁ μυθολογούμενος θαυμάσιος ἵππος τῶν Οὐγκρων, παρίσταται ὡς ἰσχνὸς καὶ ἔλεινός (Ipolyi, Tátos ἐν Zeitschr. f. deutsche Mythologie τ. II, σ. 267. 268).

βλαστήμια

✓ 1. Ἀξίζει ἔς τὴν ὥραν μιὰ βλαστήμια παρ' ὅσον ἀξίζουσι ἕκατὸν Κύριε ἐλέησον!

(Χίου. Καν. 222, 69).

Ἔστι ἐνίοτε ἐξοργιζόμενός τις ἐν δέοντι καὶ ἀπειλῶν λαμβάνει εὐ-

κολώτερον τὸ ζητούμενον, ἐνῶ διὰ τῶν ἱερεσιῶν οὐδὲν κατώρθωσεν. Ὅμοια ἢ **Ἱταλ.** Falla quando nei voli na jestima, ca 'nchiana 'n celu comu na curuna = λέγε την ὅταν εἶναι ἀνάγκη τῆ βλαστή-
μια, γὰρ ν' ἀέβη ἔς τὸν οὐρανο σὰ στεφάνι. (καλαβρία, Marzano 150 .

βλαστημῶ

- ✓ 1. Βλαστήμα, δι᾿ ἄκο, τὸν παπᾶ.
(Χίου. Καν. 231, 134).

Ἐπιτῶν ἐκτρεπομένων εἰς ὄνειδισμοὺς καὶ κατάρας, ὅταν πάθωσί
τι κακόν, χωρὶς νὰ φροντίζωσι νὰ εὔρωσι τὸν αἷτιον αὐτοῦ. Ὁ μῦθος
ἄγνωστος.

- ✓ 2. «Βλαστημᾶς, καρaboύρη; — Μά ντα διάβολο νὰ κάμω;»
(Χίου. Καν. 232, 140).

« Ὑπάρχουσι περιστάσεις, πρὸς ἃς ἀνάγκη νὰ συμμορφῶνται πάν-
τες. » (Κανελλάκης).

- ✓ 3. Ἐβλαστήμησε ἢ Φραντζίσκα,
ποῦ ἀπ' ἕξω τῆς τὸ τζίζαν.
(Ἀθηναϊκὴ παρὰ Δ. Γρ. Καμπούρογλου).

Τζίζαν γ' πληθ. τοῦ ἄορ. τοῦ δήμ. ἐγγίζω. Ἐπὶ τῶν σφόδρα μὲν
ἐφιεμένων τινός, προσποιουμένων ὅμως ὅτι τοῖς εἶναι δυσάρεστον. Ὁ
ὑποκειμένος εἰς τὴν παροιμίαν ἄσεμνος μῦθος εἶναι εὐνόητος.

- ✓ 4. Λὲς Κύριε ἐλέησον, καὶ σοῦ λὲν βλαστήμησες.
(Ζακύνθου).

Ἐπὶ συκοφαντίας, καὶ χαρακτηρισμοῦ ἀγαθῶν πράξεων ὡς ἐγγλη-
ματικῶν.

βλάπτω

1. Ἄνεμος ποῦ δὲν σὲ βλάπτει ἄφησέ τον νὰ φυσᾶ .

(Μήλου. Νεα. 217 [Ἀγέρας ποῦ - ἄφες τότε κι' ἄς φυσᾶ.] - Ἀθηνῶν παρ' Ὁθ.
Στασινοπούλου [Ἀγέρας ποῦ - ἄς τονε κι' ἄς φ.] - Νάξου παρὰ Μ. Ι. Μαρκόπολι [Ἀ-
γέρας ποῦ φυσᾶ καὶ δὲ σὲ βλ. ἄφες τονε κι' ἄς φ.] - Φολεγάνδρου παρὰ Ι. Κονταρίνη
[δὲ βλ.] .)

Βλ. ἀρ. 3. Οὐδεμιᾶς προσοχῆς ἄξια εἶναι αἱ ἀπειλαὶ ἐχθροῦ ἀνισχύρου.

- ✓ 2. Ἄνθρωπος ποῦ δὲν βλάπτει, αὐτὸς καὶ δὲν ὠφελεῖ.
(Ἑπίρου. Ἄρ. 80 [βλάπτει] - Β. 17, 222 [βλ. καὶ δὲν]).

Προβλ. κακό 45. Ὅτι εἶναι ἄχρηστος εἰς τοὺς φίλους ὁ μὴ δυνα-
μενος νὰ βλάβῃ τοὺς ἐχθρούς.

- ✓ 3. Γάιδαρος ποῦ δὲν σὲ βλάπτει, ἄφησέ τον νὰ γκαρούζη.
(Βάρνης. Κρ. 14).

Βλ. ἄρ. 1, προβλ. γάδαρος 10 11. 20.

Βλάχος

1. Βλάχο βλέπεις; τυρὶ βαστάει.

(Πρξ. 223, 127 [βασταίνει] - Ἑπίρου. Δωδώνη 155 [Βλ. εἶναι τ.] - Αἰθαριζίου
παρὰ Σ. Ἀθανασιάδου. - Τιρνάθου Θεσσαλίας παρ' Ἀγ. Τζαρτζάνου [Βλάχους εἶσι;
τ. βαστῆς.]).

Βλ. ἄρ. 3. 13. Βλάχοι καλοῦνται κυρίως μὲν οἱ ἐν Ἑπίρῳ Θεσ-
σαλία καὶ Μακεδονία οἰκοῦντες βλαχόφωνοι, οἱ συνηθέστερον ὀνομα-
ζόμενοι Κουτσόβλαχοι ἐπίσης καὶ οἱ Ῥωμοῦνοι τοῦ βασιλείου τῆς
Ῥωμουνίας; ἔπειτα οἱ ποιμένες οἱ νομαδικὸν διάγοντες βίον, διότι
οἱ περισσότεροι τούτων ἐν τῇ βορείῳ Ἑλλάδι εἶναι βλαχόφωνοι κα-
ταχρηστικῶς δὲ οἱ τὴν ὑπαιθρον χώραν οἰκοῦντες, ὅθεν τὸ ὄνομα αὐ-
τῶν εἶναι συνώνυμον τοῦ χωριάτου. Ὅπως δὲ καὶ τούτου, γίνεται
καὶ τοῦ ὀνόματος βλάχου συχνοτάτη μεταφορική χρῆσις ἀντὶ τοῦ χυ-
δαίου καὶ ἀγροίκου. Ὅτι καὶ παρὰ τοῖς Βυζαντινοῖς ἀπεδίδετο τὸ
ὄνομα καὶ εἰς τοὺς νομάδας ποιμένας, μὴ σκοπουμένου τοῦ γένους
αὐτῶν, ἐμφαίνεται ἐκ τῶν τῆς Ἄννης τῆς Κομνηνῆς (Η', 3 σ. 227 Β.
Paris): «καὶ ὁπόσοι τὸν νομάδα βίον εἴλοντο (Βλάχους τούτους
ἢ κοινῇ καλεῖν οἶδε διάλεκτος)» καὶ ἐκ τοῦ Πτωχοπροδρόμου διότι
οὗτος ἀναφέρει βλάχικον τυρὶν (Γ', 199. Γ' 121 σ. 59. 112 Legrand),
ὅπερ πιθανῶς ὠνομάσθη οὕτως ἀπὸ τῶν κατασκευαζόντων αὐτὸ νο-

1) Ὁ παρὰ Μανουὴλ Φιλῆ (Β', 30 τ. I. σ. 207 Miller) τύπος τοῦ ὀνόματος Βρά-
χος δὲν εἶναι ἄλλοθεν γνωστός. Αὐτός δὲ ὁ Φιλῆς κάμνει χρῆσιν καὶ τοῦ κοινοῦ τύπου
(Βλ. Κώδ. Ἑλλην. Μονάχου ἄρ. 281 φ. 86). Περὶ τῆς παραγωγῆς τοῦ ὀνόματος Βλά-
χος ἐπραγματεύθη τελευταῖον ὁ Α. Densuianu ἐν τῇ Revista critica - literare τοῦ Ἰα-
σίου, ἔτ. II φυλλ. 1.

μάδων ποιμένων, οὐχὶ δὲ ἀπὸ τῆς Βλαχίας· ἐπίσης ἀναφέρει καὶ Βλάχαν ὑφάντριαν καππῶν (C', 363 σ 123 L.). — Κατὰ τὴν παροιμίαν, ὁ βλέπων βλάχον ἤτοι ποιμένα, ὑποθέτει πάραυτα ὅτι φέρει πρὸς πώλησιν τυρόν· ἐνῶ ἐνδεχόμενον εἶναι (ὡς προσθέτουσιν αἱ παραλλαγαὶ αὐτῆς) ἐπὶ χρόνον μακρὸν οὗτος οὐδὲν κοινὸν νὰ ἔχη πρὸς τὸν τυρόν, οὐδὲ νὰ εἶδε κἄν τυρόν. Λέγεται δὲ ἐπὶ τῶν ἐπισφαλῶς κρινόντων τὰ πράγματα ἐκ τοῦ συνήθως γινομένου ἢ ἐπὶ τῶν ἀτυχησάντων πλουσίων, περὶ ὧν πολλοὶ ἀγνοοῦντες τὰ κατ' αὐτοὺς πιστεύουσιν, ὅτι διατηροῦσι τὴν ἀρχαίαν εὐπορίαν.

2. Βλάχο καὶ λαγό,
βάρ' τον 'ς τὸ σταυρό.

(Λάστας Γορτυνίας παρὰ Ν. Λάσκαρη).

Βλ. τὴν βυζαντινὴν ἐν λ. χωριάτης 51 Βαρῶ ἢ χτυπῶ 'ς τὸ σταυρὸ σημαίνει ὅ τι περίπου καὶ τὸ ἀρχαῖον κατὰ κόρησιν πατάσσω· περὶ τῆς λ. σταυρός, σημαίνουσης τὸ πρόσωπον, βλ. ἀντίσταυρα 1. Ἡ ἔννοια τῆς παροιμίας ὅτι δὲν πρέπει νὰ εἴμεθα προσηνεῖς καὶ φιλόανθρωποι πρὸς ἀγροίκους χωρικούς.

3. Βλάχος εἶν', τυρὶ βαστάει, κ' ἔχει χρόνον ποῦ δὲν τό εἶδε.

(Βλ. Κατζιούλ. 2009. - Κατζιούλ. Ἐπιμ. 329).

Βλ. ἀρ. 1.

4 Βλάχος τσοπέλης κι' ἂν γενῆ πάλι βλαχιά μυρίζει.

(Ἐλευσίνος Γόρτυνος παρὰ Κ. Κασσιμάτη).

Βλ. ἀρ 11 Τσοπέλης ὁ κάτοικος τῆς πόλεως. Ἡ ἔτυμολογία μοὶ εἶναι ἀγνώστος. Ἴσως ἐκ τοῦ giubba (ᾄθεν καὶ τὸ τζουμπές) ἢ τοῦ ὑποκοριστικοῦ giubberello, διότι καὶ παρ' Ἰταλοῖς περιφραστικῶς uomo in giubba λέγεται ὁ κάτοικος πόλεως.

4α. Ἐκαμες τὸ βλάχο φίλο;
κρατάει κι' ἀπὸ νὰ ξύλο.

(Κυνουρίας παρὰ Κ. Ρωμαίου).

Παραλλαγαὶ ταύτης ἀναγράφονται ἐν λ. Ἀρμένης 1· ἀπαραλλάκτους δὲ παροιμίας περὶ τοῦ χωριάτου βλ. ἐν λ. χωριάτης 14. 17. 35.

36. Ἐνεκα τῆς ἀδιακρισίας αὐτοῦ ὁ ἄγριος χωρικός εἶναι ὀηληρότατος εἰς τοὺς φίλους του, ὅθεν ἀνάγκη νὰ ἔχωσιν οὗτοι ῥόπαλον εἰς τὰς χεῖρας διὰ νὰ τὸν ἀποδιώκωσι. Παραπλησία ἡ Ἰταλ. *Batti il vilano, e saratti amico* = χτύπα τὸ χωριάτη καὶ θὰ εἶστε φίλοι (Giusti 173. Giani 1756).

5. Ἐσκοτώσαν ἓνα βλάχο,
'ς τὰ παπούτσια μου τὸ γράφω.

(Ἡπείρου. Ἄρ. 374 [μέσ' ἔς τὸν κῶλό μου τὸ γρ.] - B. 82, 253).

Λέγεται εἰς ἔνδειξιν ἀδιαφορίας ἐπὶ τοῖς παθήμασιν ἀνθρώπων, παρ' ὧν οὐδὲν προσδοκᾷ ἢ οὐς περιφρονεῖ ὁ λέγων.

6. Ἐφερε ὁ βλάχος τὸ τυρί.
(Ἡπείρου. Ἄρ. 394. - B. 86, 303).

Ἐπὶ τῶν παραλόγως ἀπορούντων, διότι βλέπουσι γινόμενον προᾶγμα οὐδὲν ἔχον τὸ ἔκτροπον ἢ ἀσύνηθες.

7. Ἡ βλάχος ἀγίους τσι ἄ γινῆ, πάλι βλαχιαῖς μίριζι.
(Λέσβου παρὰ Γρ. Ν. Βερναρδάκη).

Βλ. ἀρ. 11.

8. Κόβει ὁ βλάχος τὸ τσαροῦχι, κι' ὅπου βγάλῃ ὁ θεὸς τὴ μύτη.
(B. 145, 430 [Κόφτ' ὁ - κι' ὁ. θέλ' ἄς βγῆ ἡ μ.]. - Ἀθηνῶν παρ' Ὁθ. Στασινοπούλου. - Πύργου παρὰ Π. Ι. Λιναρδάκη [κι' ὁ. θέλῃ ἄς βγῆ ἡ μ.]. - Ζαγορίου παρὰ Σ. Α. Χατζοπούλου [κι' ὅπου τὸ βγάλῃ ἡ ἄκρη.]).

Βλ. ἀρῆ 7. Ἐπὶ τῶν ἐνεργούντων ἀσκόπως ἄνευ προδιαγεγραμμένου σχεδίου, ὡς ὁ βλάχος, ὅστις κόπτει ἐκ δέρματος χοίρου τεμάχιον, ἔξ οὔ θὰ κατασκευάσῃ τσαροῦχι, χωρὶς νὰ ὑπολογίσῃ πρότερον ἂν θὰ εἶναι ἐπαρκές ἕκαστον δὲ τοιοῦτο τσαροῦχι (γουρουνοτσάρουχο) ἀποτελεῖται ἔξ ἐνὸς μόνον τεμαχίου.

9. Ὁ βλάχος, ἂν δὲν τοῦ πάρουν τὸ σκιαδὶ, δὲν πληρώνει τὸ κουμέρκι.

(Βλ. Κατζισόλ. 23. - Κατζισόλ. Ἐπίμ. 167 [Τοῦ βλάχου, ἂν] - Κ. β', 51 [Τοῦ βλάχου - ἐπάρουν τὸ σκιαδὶον - κουμέρκιον.] - Ne. 135, 883 [Τοῦ βλάχου - ἐπάρουν τὸ ριαδὶον - τελωνεῖον.] - Ἡπείρου. Ἄρ. 1758. - B. 179, 55).

Ἐπὶ τῶν ζητούντων ν' ἀποφύγωσιν ἀναπόδραστον ὑποχρέωσιν, ἂν καὶ γινώσκουσιν ὅτι πολὺ θὰ ζημιωθῶσι καταναγκαζόμενοι πρὸς ἐκτέλεσιν αὐτῆς.

10. Ὁ βλάχος ἄρχος δὲ γένηται.

(Παρά Χ. Φιλητᾶ).

Βλ. τὴν ἐπομένην.

11. Ὁ βλάχος ἄρχος κι' ἂν γενῆ βλαχίλας θὰ μυρίση.

(Ἄργους. Νεα. 98. - Ἀθηνῶν παρ' Ὁθ. Στασινοπούλου [βλαχιά θε νὰ μυρίζη.])

Βλ. ἀρ. 4. 7. 12. 10, προβλ. 12α. 15, Ἀτσίγγανος 4, ἀρχοντοχωριάτης 1, χωριάτης 41. 50. Ὅτι ὁ χωρικός καὶ πλουτήσας δὲν ἀποβάλλει ὄλοσχερῶς τὴν προτέραν ἀγροικίαν. Ὅμοιαι παροιμίαι **Ἰταλ.** Si nu massaru avissi nu mantu di scarlatu, e pecuri no mangiassi, sempri feti di lacciato = ἂν χωριάτης ἀποχτοῦσε μανδὶ σκαρλατένιο καὶ πρόβειο νὰ μὴν ἔτρωγε, πάντα θὰ βρωμοῦσε γαλατίλας (καλαβρία Marzano 69). — **Γερμαν.** Der Bauer riecht stets nach dem Kittel = ὁ χωριάτης μυρίζει πάντα ἀπὸ κάππα (W. I, 259, 114).

12. Ὁ βλάχος ἄρχος κι' ἂν γενῆ πάλε πριτσιαῖς μυρίζει.

(Βάρνερ: βλάχος 1 [ἄ. νὰ γ. πάλιν βλαχιαῖς μ.] - Βλ. Κατζιούλ. 2008. - Κατζιούλ. Ἐπιμ. 593 [ἄρχων - πριτσιαῖς μ.] - Κ. 148 [ἄρχων - πριτσιαῖς] Κ. β', 36 [ἄρχων - πάλιν πριτσιαῖς] - Μα. 28 [Ὁ βοσκὸς ἄρχων καὶ ἂν γ. πάλιν πριτσιαῖς μ.] - Νε. 86, 547 [ἄρχων καὶ ἂν γένῃ πάλιν πριτσιαῖς μ.] - Β' 73, 7 [πάλιν] - Ἡπέρου. Ἄρ. 817 [ἄρχων - πριτσιαῖς] - Λελέκ. Ἐπιδ. 162 [πάντα βλαχιά μ.] - Ππζ. 264, 612 [βλαχιαῖς μ.] - Κουουριάς παρὰ Λ. Κωνσταντοπούλου [πάλιν βλαχιαῖς μ.] καὶ Δ. Ἀντωνίου [ὄμ.] καὶ Κ. Ῥωμαίου [π. βλαχιά μ.]).

Βλ. τὴν προηγουμένην. Πριτιὰ ἢ πριτσιὰ ὁ γράσος καὶ ἰδίως ἡ δυσωδία τῶν τράγων κατὰ τὸν χρόνον τῆς ὀχείας. Περὶ τῆς ἐτυμολογίας τῆς λέξεως βλ. G. Meyer Alban. Wörterbuch 334. Neugriech. Stud. II, 53.

12α. Ὁ βλάχος κι' ἄγιος νὰ γινῆ νὰ μὴν τὸν προσκυνήσης.

(Ἀθηναϊκή. Καμπ. Ἰστ. Γ', μζ')

Προβλ ἀρ. 11. Βλ. λ. χωριάτης 4 καὶ τὰς παραλλαγὰς αὐτῆς.

13. Ὁ βλάχος ἔς τὸ τυρὶ ἀνακατώνεται, καὶ μιὰ φορά τὸ χρόνο δὲν τὸ τρώγει.

(Ἑπίρου. Ἄρ. 1759).

Βλ. ἀρ. 1.

14. Ὅλο τοῦ βλάχου τὸ τυρὶ τυρόπιττα νὰ γένη.

(Ἑπίρου. Ἄρ. 1777. - Β. 196, 271).

Ἐπὶ τῶν εἰς μόνον τὸ ἴδιον συμφέρον σκοπούντων, ἀδιαφορούντων δ' ἂν διὰ μικρὰν ὠφέλειαν αὐτῶν ἐπέρχεται εἰς ἄλλους μεγίστη ζημία.

15. Ὅσῳ χει ὁ πλάτανος φωτιά,
ἔχει τσ' ὁ βλάχος ἀνθρωπιά.

(Λαγκαδίων Γορτυνίας παρὰ Κ. Κασιμάτη).

Προβλ. ἀρ. 11 Οὔτε τὰ ξύλα τῆς πλατάνου εἶναι κατάλληλα πρὸς θέρμανσιν, οὔτε ὁ βλάχος ἔχει ἀνθρωπισμόν.

16. Πέντε βλάχοι τρεῖς κουβένταις.

(Ἄργους. Νέα. 100. - Κυνουρίας παρὰ Κ. Ῥωμαίου. - Λαγκαδίων Γορτυνίας παρὰ Κ. Κασιμάτη. - Πύργου Ἑλείας παρὰ Π. Ι. Δυναρδάκη).

Βλ. κουβέντα 2. 2α. 8. Ἐπὶ τῶν μὴ συμφωνούντων πρὸς ἀλλήλους.

βλέμμα

1. Βλέμμα χαμηλό,
βλέμμα πονηρό.

(Κεφαλληνίας παρὰ Ἡλ. Τσιτσέλη).

Βλ. χαμηλοθώρας 1. Οἱ κάτω βλέποντες, ἵνα νομισθῶσι ταπεινοὶ καὶ αἰδήμονες, εἶναι συνήθως ὑποκριταί. Παραπλησία ἢ γνώμη τοῦ Φιλήμονος (παρὰ Στ. Β'. Ἐκλ. Β', 15 Wachsmuth. FCG. IV, 5, 2. CAF. II, 479, 5): «Ὅν ἂν λαλῆ τις μικρόν, ἐστὶ κόσμος, | οὐδ' ἂν πορευῆται τις εἰς τὴν γῆν βλέπων | ὁ δ' ἠλίκον μὲν ἢ φύσις φέρει λαλῶν, | μηδὲν ποιῶν δ' ἄσχημον, οὗτος κόσμος». Ὅμοιαι δὲ παροιμίαι Ἰταλ. Vardite da quel che varda in terra = φυλάγεστε ἀπὸ κεῖνον ποῦ κοιτάζει κατὰ γῆς (βενετ. Pitre IV, 68. Παραλλ. λαγὰς βλ. αὐτ. καὶ σ. 69 καὶ Pasqualigo 148.) Guardati dalla

peste e dalla guerra, e dai musì che guardan per terra = φυλάγεστε ἀπὸ τὴν πανοῦκλα καὶ ἀπὸ τὸν πόλεμο καὶ ἀπὸ τὰ πρόσωπα ποῦ κυττάζουν κατὰ γῆς (τοσκαν. Pitrè IV, 68. Pasqualigo 148).

βλέπω

✓ *1 Ἄββᾶς εἰς ὄρος κάθεται,
οὔτε βλέπει, οὔτε λέγει.

(Βυζαντινῆ. Ἄθων. Γ', 12 τ. Α' σ. 58).

Παροιμία ἔμμετρος, ἀποτελουμένη ἐξ ἰαμβικῆς καὶ τροχαϊκῆς τετραποδίας. Εἶνε δὲ σύμπτυξις μύθου, ὃν ἴσως δυνάμεθα νὰ ἀποκαταστήσωμεν ὀδηγούμενοι ἐκ τοῦ σημερινοῦ, ὁπόθεν ἐγεννήθησαν αἱ ὑπ' ἀρ. 45. 46. 48 παροιμίαι. Ὅτι δηλ. μοναχός, παθὼν διότι ἐρωτηθεῖς ποτε ἐμαρτύρησε τί εἶδε, ἤρνεϊτο ἐν ἄλλῃ περιστάσει νὰ εἶπῃ τι ἐξ ὧσων ἐγίνωσκεν. Ἡ δ' ἔννοια τῆς παροιμίας, ὅτι πολλὴν ἀνίαν καὶ ὄχλησιν ἀποφεύγει ὁ ἀπεχόμενος μαρτυριῶν· τοῦτο δὲ διδάσκουσι καὶ ἄλλαι παροιμίαι (βλ. οἶδα 3, ἐγγυητῆς 2. 3. 6. 7, ἐγγυοῦμαι 1. 3), ὧν μία μάλιστα διαρρηθὴν λέγει ὅτι περισσότερον τοῦ ἐγκληματίου ἐνοχλεῖται ὁ μάρτυς (βλ. μάρτυρας 5). — Αἱ εἰς τὸν Μένανδρον ἀναφερόμεναι μονόστιχοι γινῶμαι παραγγέλλουσιν ἐπίσης νὰ μὴ βλέπωμεν, ἤμισα δὲ νὰ λέγωμεν οὐχὶ πάντα, ἀλλὰ μόνα τὰ μὴ προσήκοντα: «Ἄ μὴ προσήκει μὴτ' ἄκουε μὴθ' ὄρα» (FCG. IV, 341, 39. Δοξαπατρ. II. σ. 294 Walz). Ὡς πρὸς τὴν διατύπωσιν τῆς παροιμίας προβλ. τὸ τοῦ Ἀντιφάνους (παρ' Ἀθην. I', 450e. FCG. III, 112, 1, 10. CAF. II, 95, 196, 10): «πλησίον | αὐτῶν κάθηται - | ὁ δῆμος οὐδὲν οὔτ' ἀκούων οὔθ' ὄρων». Ὅμοιαι παροιμίαι **Ῥωμοῦν**. N' aude, nu vede = οὔτε ἀκούει, οὔτε βλέπει. (Zanne 4872). N' aude, n'a vede, n' a greul pamintului = δὲν ἀκούει, δὲν βλέπει, δὲν ἔχει ἀρκοῦδα (αὐτ.). Nu sciu, n' am vedsut, nici p' acolo n' am trecut = δὲν ξεύρω, δὲν εἶδα, οὔτε ἀπὸ καὶ ἔχω περάσῃ (αὐτ. 6255). — **Ῥωσ**. Καὶ δὲν εἶδα, καὶ δὲν ἄκουσα καὶ ἔς αὐτὸν τὸν καιρὸ ἔς τὸν κόσμον δὲν ἐπῆγα (Dal I, 188). — **Τουρκ**. ανδάν εγιοσὶ γιοκδὶρ νὲ μπιλούριουμ νὲ γαιρδιουμ = ἀπὸ τοῦτο καλύτερος (λόγος) δὲν εἶναι: οὔτε εἰξεύρω, οὔτε ἔχω ἰδῆ (Osman. Sprichw. 77. Decourdemanche 766).

1α. Ἀκόμα δὲν τὸν εἶδαμαν,
καὶ Γιάνν' τὸν βαφτίσαμεν.
(Ζαγορίου παρὰ Σ. Α. Χατζοπούλου).

Βλ. ἀρ. 4.

2. Ἀκόμη δὲν τὸν εἶδαμε,
Γιάννη τὸν ἐκράξαμε.

(Βάρνερ: Γιάννης 1 [Ἀκόμη - καὶ Γιάννη] - Ἡλείου. Ἄρ. 13 [καὶ Γ.] - Κα. 213 [ὄμ.] - Συνασσού. Ἀρχέλαος 171. - Σωζοπόλεως παρὰ Κ. Δ. Παπαϊωαννίδου [Κόμα δὲ δὸν εἶ. Γ. δὸν εἶ.]).

Βλ. ἀρ. 4.

3. Ἀκόμα δὲν τοὺν εἶδαμι,
Γιάννι τοὺν ἰφουνάξαμι.

(Μα. 9 [Ἀκόμη δὲν τὸν εἶδαμεν, Γιάννη τὸν ὀνομάσαμεν.] - Ἡλείου ΚΠ. ΙΗ', 184, 62 [τὸν εἶδαμαν, Γιάν' τὸν ἐφωνάξαμαν.] - Βελδεντοῦ Μακεδονίας. Ἄρχ. νεοτ. ἑλλ. Α', β', 81. - Πορταριάς Πηλίου παρὰ Δ. Κωλᾶ [τὸν εἶδαμε, Γιάννη τὸν ἐφωνάξαμε.] - Τιανάδου Θεσσαλίας παρ' Ἀγ. Τζαρτζάνου [φουνάξαμι.]).

Βλ. τὴν ἐπομένην.

4. Ἀκόμη δὲν τὸν εἶδαμε,
καὶ Γιάννη τὸν ἐβγάλαμε.

(Βυζαντ. λ. ἐβγάζω. - Β 14, 161. - Βερ. 10, 6. - Β. 4, 42. - Κύπρου. Δουκάς 144 [Ἀκόμα ἐν τὸν εἶδαμεν καὶ Γιάννην τὸν ἐβγάλαμεν.] - Κρήτης. J. 291, 6. - Βύρων Γ', 281, 4. - Βάρνης. Κρ. 11 [καὶ Γ. τὸν ὀνομάσαμεν.] - Κρήτης. Ἄπτερα 46 καὶ Φρ. 105. - Ππζ. 213, 10 [τὸν ἐβγάλαμεν.] - Χίου Καν. 217, 18 [εἶδαμεν, τσαὶ Γ. τὸν ἐβγάλαμεν.] - Μεγίστης. ΚΠ. ΚΑ', 315, 6 [τσαὶ Γ.]. - Κύπρου. Σ. 283, 199 [ἐν τὸν εἶδαμεν καὶ Γιάννην τὸν ἐβγάλαμεν.] - Καρπάθου. Μαν. 271, 15 [Ἀ. δὲν τὸν εἶδαμεν καὶ Γιάννην τὸν ἐβγάλαμεν.] - Ζακύνθου. Ἐλπὶς 1196, 180 καὶ παρὰ Σ. Δὲ Βιάζη [ἐβγάλαμεν.] - Κυνοουρίας παρὰ Δ. Ἀντωνίου [Ἀκόμα γιὸ δὲν εἶδαμε Γ. τὸν ἐβγάλαμεν.] - Ἁγίου Πέτρου Κυνοουρίας παρ' Ἀδ. Ἀδαμαντίου [εἶ., Γιαννάκη τὸν ἐβγάλαμεν.] - Δημητσάνης παρὰ Κ. Κασιμάτη [ἐβγάλαμεν.] - Πύργου Ἡλείας παρὰ Π. Ι. Δυναρδάκη. - Νάξου παρὰ Μ. Ι. Μαρκόπολι [τὸν εἶδανε - τὸν ἐγράψανε.] - Κρήτης παρὰ Γ. Ι. Καλαϊσάκη καὶ παρὰ Σ. Ξανθοῦδιδου. - Σμύρνης παρὰ Ν. Χ. Κωστή [τὸν ἐγράψαμεν.] - Λέσβου παρὰ Γρ. Ν. Βερναρδάκη [ἀκόμαδὲν τοὺν εἶδαμι τσαὶ Γιάννι τοὺν βγάλαμι ἢ, τοὺν θέσαμεν.]).

Βλ. ἀρ. 1α. 3. 5. 43α. 79. 112. 113, πρβλ. πουνάμισο 4. Ἐπὶ τῶν προλαμβανόντων τὰ πράγματα καὶ προαναγγελλόντων μέλλοντα σχέδια, θεμελιούμενα ἐπὶ προδοκιῶν ἀβεβαίων καὶ ἀορίστων. Ὑπόκει-

ται δὲ εἰς τὴν παροιμίαν (κατ' ἀνακοίνωσιν τοῦ ἐν Σωζοπόλει κ. Κ. Δ. Παπαϊωαννίδου) μῦθος, ὑπαγόμενος εἰς τὴν τάξιν τῶν καὶ παρὰ τῷ ἡμετέρῳ καὶ παρ' ἄλλοις λαοῖς φερομένων περὶ τῶν μωρῶν γυναικῶν, τῶν ὀλοφυρομένων ἐπὶ ταῖς μελλούσαις συμφοραῖς ἀγεννήτου παιδίου. Ἔχει δ' ὁ μῦθος ὡς ἑξῆς: Ἦταν ἓνας ποῦ εἶχε δύο κορίτσια τῆς πανδρειᾶς καὶ μία ἡμέρα ποῦ ἦρθεν ἓνας προξενήτης καὶ τοῦ ἐπῆγε γαμπρὸ γιὰ τὴν μεγαλύτερή του κόρη. τὴν ἔστειλε αὐτὴ νὰ βγάλῃ κρασί ἀπὸ τὸ βαρέλι γιὰ νὰ τὸν κερᾶσῃ. Ἐκείνη ἀφοῦ ἔβαλε τὴν κανάτα κάτω ἀπὸ τὸ βαρέλι νὰ γεμίσῃ ἐσυλλογιζόταν γιὰ τὸ γάμο της, καὶ ἔλεγε πῶς θὰ πανδρευθῶ, καὶ πῶς θὰ κάμω παιδὶ καὶ θὰ τὸ βγάλω Γιάννη· μὰ ἔπειτα τῆς ἦλθε ἕς τὸ νοῦ πῶς μπορεῖ νὰ τῆς πεθάνῃ, καὶ ἔβαλε τὰ μοιρολόγια, καὶ τὸ κρασί ἔτρεχε. Ἀφοῦ ἐτέρασε πολλὴ ὥρα, πηγαίνει ἡ μικρότερη νὰ ἰδῇ τί γίνεται· ἅμα ὅμως ἤκουσε τί ἔλεγε ἡ ἀδελφή της, ἤρχισε καὶ αὐτὴ νὰ μοιρολογᾷ τὸ ἀνυσάκι της· καὶ τὸ κρασί ἔτρεχε. Πηγαίνει ὕστερα καὶ ὁ πατέρας καὶ ἅμα ἔμαθε γιὰ τὴν ἄρρησαν, ἐκούνησε τὸ κεφάλι καὶ εἶπε: Κόμα δὲ δὸν εἶδαμε, Γιάννη τὸν ἐκράξαμε, καὶ τὸ κρασί τρέχει!

Ἐκ μύθου πιθανῶς ἐγεννήθη ἐπίσης καὶ ἡ ἀνάλογος, εἰς ὁμοίας περιστάσεις ἀναφερομένη ἀρχαία παροιμία: «Αἶξ οὔπω τέτοκεν, ἔριφος δ' ἐπὶ δώματι παίζει» (Ζηνοβ. 42. Διογενιαν. 40. 656. Μακάρο. 54. Ἀποστόλ. 88. Κῶδ. Βοδληϊαν 70. Crusii Analecta ad paroem. σ. 110). Ἔχουσι δὲ καὶ οἱ νεώτεροι λαοὶ παροιμίας δι' ὁμοίων ἢ παραπλησίων μεταφορῶν τὴν αὐτὴν ἐκφραζούσας ἔννοιαν, ὧν τινὲς συγγενέστεραι πρὸς τὴν ἐν λ. πονκάμισο 4 καταγράφονται αὐτόθι. Ἄλ-
Θεν. ძაღლია პა ლერაი, ე კაისოულია ბლერაი = ἀκόμη δὲ γεννήθη τὸ παιδὶ καὶ ἡ σκούφια ἀγοράσθη (Hahn 153, 45), ὁμοιότερα πρὸς τὴν ἐν λ. πονκάμισο 4. — **Ἴταλ.** Ancora 'un è natu, e si chiama Cola = ἀκόμη δὲ γεννήθη καὶ τὸν λὲν Νικόλα (σικελ. Pitré II, 64). Ancora 'un è prena, e si chiama matri = ἀκόμη δὲ εἶναι γαστρομένη καὶ τὴν λὲν μητέρα (ἐπίσης, αὐτ.). No l'è gnancò nasida, che söbet i la marida = οὔτε γεννήθη ἀκόμη καὶ ἀπὸ τώρα παντρολογεῖται (περγαμινῆ, αὐτ. 65). Ancora non è nata, e vendiamola maritata = ἀκόμη δὲ γεννήθηκε καὶ τὴν βλέπομε παντρεμένη (τοσκαν. αὐτ.). — **Καταλαν.** Lo pare no es nat y l' fill ja

salta per lo terrat = ὁ πατέρας ἀκόμη δὲ γεννήθηκε κ' ὁ γιὸς ἀπὸ τώρα πηδᾶ 'ς τὸ δῶμα (D. I, 311). — **Ἰσπαν.** Hijo no tenemos, y nombre le ponemos = ὑγιὸ δὲν ἔχομε καὶ ὄνομα τοῦ βάνουμε (Haller 256. Βλ. καὶ σ. 647 = Valles 549). Aun no es parida la cabra, y ya el cabrito mama = ἀκόμη δὲν ἐγεννήθη ἡ γίδα καὶ ἀπὸ τώρα βυζαίνει τὸ ἐρίφι (Haller 257). El hijo por nacer, y la papilla ya á herver = ὁ γιὸς μέλλει νὰ γεννηθῆ, καὶ τοῦ βράζουν ἀπὸ τώρα τὸ χυλὸ (αὐτ.). Aun no es nacido y ya estornuda = ἀκόμη δὲ γεννήθηκε καὶ ἀπὸ τώρα φτερνίζεται (αὐτ.). — **Πορτογαλ.** Ainda não he nascida, já espirra = ὁμ. (D. I, 311). — **Ῥωμουν.** Noi inca nu l'am vedjut shi numele i l'am pus = ἀκόμη δὲν τὸν εἶδαμε καὶ τὸ ὄνομα τοῦ τὸ ἐβάλαμε (Zanne 6254. Πιθανῶς δὲν εἶναι δημώδης, ἀλλὰ μεταφράσθη ἐκ τῆς ἐλληνικῆς). — **Ἄγγλ.** Boil not the pap before the child is born = μὴ βράζης τὸ χυλὸ προτοῦ νὰ γεννηθῆ τὸ παιδί (D II, σ. 458). — **Νορβηγ.** Ein skal inkje skriva Barnet i Boki, fyrr en d'er født = δὲν πρέπει νὰ γράφῃ κἀνεὶς τὸ παιδί εἰς τὸ βιβλίον προτοῦ νὰ γεννηθῆ (D. I, 311). — **Ῥωσ.** Γιὸς δὲ γεννήθηκε, καὶ τοῦ δῶκαν ὄνομα (Dal II, 253).

5. Ἀκόμη δὲν τὸν εἶδαμε καὶ Γιάννη τότε λέμε.

(Βλ. Κατζίουλ. 28, 8. — Κεφαλληνίας παρὰ Σ. Δ. Παγώνη καὶ Ἥλ. Τσιτσέλη).

Βλ. τὴν προηγουμένην.

✓ 5α. Ἀλὶς τοῦ ποῦ θὰ δῆ καλογέρου ἀρχίδια!

(Σίφνου παρὰ Δ. Φιλικοῦ.)

Βλ. βρίσκω 20.

✓ 5β. Ἀλὶς τοῦ ποῦ θὰ δῆ μαλλιαρὸ κῶλο!

(Σίφνου παρὰ Δ. Φιλικοῦ).

Βλ. βρίσκω 20.

✓ 6. Ἄλλα τὰ λεγόμενα,
κι' ἄλλα τὰ βλεπόμενα.

(Βερ. 67, 4. — Βύρ. Γ', 166, 20).

Βλ. ἀρ. 8.

7. Ἄλλο νὰ ἰδοῦν τὰ μάτια σου,
κι' ἄλλο νὰ λές τί σοῦ πανε.

(Κα. 322).

Βλ. τὴν ἐπομένην.

8. Ἄλλο 'ν' τὸ νὰ ἰδῆς κι' ἄλλο 'ν' τὸ ν' ἀκούσῃς.

(Βλ. Κατζιούλ. 152. — Κατζιούλ. Ἐπίμ. 660 [τὸ ἰδῆς κι' ἄ. 'ν' τ' ἄ.] — Κ. 6, 8 [Ἄ. τὸ νὰ ἰδῆς καὶ ἄ. τὸ] — Μα. 9 [Ἄ. εἶναι — καὶ ἄ. τὸ ν' ἄ.] — Νε. 5, 26 [Ἄ. τὸ νὰ ἰ. καὶ ἄ. τὸ ν' ἄ.] — Β' 15, 173 [ὄμ.] — Βερ. 11, 12 [Ἄ. νὰ τὸ δῆς κι' ἄ. νὰ τ' ἄ.] — Ἡπέρου. Ἄρ. 1494 [ὄμ.] — Β. 9, 100 [κι' ἄ. τὸ ν' ἄ.] — Πιζ. 214, 23 [Ἄ. ποῦ νὰ ἰ. κι' ἄ. ποῦ ν' ἄ.] — Καρπάθου. ΖΑ. 344, 16 [Ἄ. νὰ δῆς, κι' ἄ. ν' ἄ.] καὶ Μαν. 272, 23 [Ἄ. νὰ ῆς κι' ἄ. ν' ἄ.] — Σινασσοῦ. Ἀρχέλαος 174 [Ἄ. νὰ διῆς κι' ἄ. ν' ἄ.] — Γορτυνίας παρὰ Κ. Κασιμάτη καὶ Φ. Ἡλιοπούλου [Ἄ. ποῦ νὰ ἰ. κι' ἄ. ποῦ ν' ἄ.] — Κυνουρίας παρὰ Λ. Κωνσταντοπούλου [ὄμ.]. — Κεφαλληνίας παρὰ Σ. Δ. Παγώνη [Ἄ. νὰ τὸ γδῆς κι' ἄ. νὰν τ' ἄ.] — Ζακύνθου παρὰ Σ. Δὲ Βιάζη [Ἄ. εἶν' νὰ ἰ. κι' ἄ. ν' ἄ.] — Ἡπέρου παρὰ Χ. Φιλητᾶ. — Σωζοπόλειος παρὰ Κ. Δ. Παπαϊωαννίδου [Ἄ. νὰ τὸ διῆς κι' ἄ. νὰ τ' ἄ.]).

Πολλὰ παροιμίαι κατὰ ποικίλους τρόπους ἐκφράζουσι τὴν κοινοτάτην γνώμην ὅτι πιστοτέρα ἢ ὄρασις τῆς ἀκοῆς (Βλ. ἀρ. 6. 7. 9. πρβλ. ἀρ. 12. 18, ἄλλος 60, μάτι 87. 91. 100, πιστεύω 2. 3. 10—12)· ἡ προκειμένη δὲ λέγεται συνήθως καὶ εἰς δήλωσιν τοῦ ὅτι τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος προᾶγμα εἶναι ἀνώτερον πάσης περιγραφῆς. Ὅμοιαι ἀρχαῖαι γνῶμαι καὶ νεώτεραι παροιμίαι ἀναγράφονται ἔν τισι τῶν σημειωθεισῶν παραλλαγῶν πρὸς τὴν προκειμένην δὲ συγγενέστεραι εἶν' αἱ ἑξῆς: **Ἰταλ.** Val più un testimone di vista che mille d'udita = ἀξιῖται περισσότερο ἕνας μάρτυρας ποῦ εἶδε παρὰ χίλιοι ποῦ ἄκουσαν (τοσκαν. Giusti 264. Διαλεκτικὰς παραλλαγὰς βλ. παρὸ Pitrè III, 310—1. D. I, 131). — **Γαλλ.** Tesmoing qui l'a véu est meilleur que cil qui la ouy, et plus seur (Leroux II, 426). — **Ῥωμουν.** Alta e a audri shi alta e a vedé = ἄλλο εἶναι ν' ἀκούσῃς κι' ἄλλο εἶναι νὰ ἰδῆς (Zanne 4873). — **Ἄγγλ.** One eyewitness is worth ten earwitnesses = ἕνας μάρτυρας ποῦ εἶδε ἀξιῖται ὅσο δέκα μάρτυρες ποῦ ἄκουσαν. (W. IV, 504, 88. D. II σ. 450, 131). — **Ἰσλανδ.** Tàð gongur sjòn firi sögn = προτιμειέται τὸ κύτταγμα ἀπὸ τὸ ἄκουσμα (D. I, 131). — **Σουηδ.** Bättre ett åsyna vittne, än tio., som hört berättas = καλύτερος ἕνας μάρτυρας

ποῦ εἶδε παρὰ δέκα ποῦ ἄκουσαν νὰ λένε (αὐτ. μετὰ παραλλαγῆς). Syn går för sågn = τὸ νὰ ἰδῆς προτιμειέται ἀπὸ ὃ ν' ἀκούσης (W. IV, 504, 88.). — **Δαν.** Syn gaaer altid for sagn = τὸ νὰ ἰδῆς προτιμειέται πάντα ἀπὸ τὸ ν' ἀκούσης (αὐτ.) — **Ὀλλανδ.** Sien gaet vor horenseggen = τὸ νὰ ἰδῆς προτιμειέται ἀπὸ κεῖνο π' ἀκούσης νὰ λένε (αὐτ.). Smaet niet 't ghehoor, maar 't zien gaet voor = μὴ καταρροῆς κεῖνα π' ἀκοῦς, ὅμως κεῖνα ποῦ βλέπεις προτιμοῦνται (W. I, 186, 2). Een ooggetuige is geloofwaardiger dan tien oorgetuigen = ἕνας μάρτυρας ποῦ εἶδε εἶναι πιστευτότερος ἀπὸ δέκα μάρτυρας ποῦ ἄκουσαν (αὐτ.). Beter één, die 't heeft gezien, dan van hooren zeggen tien = καλύτερος ἕνας ποῦ ἔχει ἰδῆ παρὰ ἀπὸ κείνους ποῦ ἄκουσαν νὰ λένε δέκα (W. II, 502, 29). — **Γερμαν.** Einmal gesehen ist besser als zehnmal gehört = μιὰ φορὰ νὰ ἰδῆ κἀνεὶς εἶναι καλύτερα παρὰ δέκα φοραῖς ν' ἀκούση (αὐτ.). Sehen gehet für hören-sagen = τὸ ἰδεῖ προτιμειέται ἀπὸ τὸ ἄκουσμα (αὐτ. 504, 88 μετὰ παραλλαγῶν διαλεκτικῶν). Ein Augenzeuge gilt mehr (ist besser) als zehn Ohrenzeugen = ἕνας μάρτυρας ποῦ εἶδε ἀξίζει περισσότερο (ἢ, εἶναι καλύτερος) ἀπὸ δέκα μάρτυρας ποῦ ἤκουσαν (αὐτ. I, 186, 2. Βλ. καὶ 3). — **Ἄραβ.** Il n'en est pas du récit comme de la vue même des choses (Rhasis 36).

9. Ἄλλου 'ν' τοῦ δῆς τσ' ἄλλου 'ν' τ' ἀκούγεις.

(Λέξου παρὰ Γρ. Ν. Βερναρδάκη [ἤ: "Α. τοῦ δ. τσ' ἄ. τ' ἄ.]).

Βλ. τὴν προηγουμένην.

10. Ἄλλοῦ τηρᾶς κι' ἄλλοῦ βλέπεις.

(Παρνασσ. ΙΕ', 955, 143).

Βλ. ἄλλοῦ 37.

11. Ἄμαθος ἀπὸ παλάτι,
εἶδε φοῦρνο κ' ἐθαμάχτη.

(Παρὰ Ι. Βερέττα).

Βλ. ἀφ. 17. 19. 32. 40. 46β. 47α. 70. 70α. 89-91, προβλ. ἀφ. 116.

62. Ἐπὶ τῶν δι' ἄγνοιαν τοῦ κρείσσονος ἐπαινούντων τὰ εὐτελεῆ καὶ ἀνάξια λόγου. Τὴν παροιμίαν ταύτην πιθανῶς ἔχων πρὸ ὀφθαλμῶν

ὁ μοναχὸς Ἀγάπιος ὁ Λάνδος ἔγραφεν ἐν Ἀμαρτωλῶν σωτηρία (Βιβλ. Α' κεφ. 35): «Ὁ χωρικός καὶ ἄγροικος θαρρεῖ, ὅτι δὲν εἶναι πρᾶγμα καλύτερον ἀπὸ τὸ χωρίον καὶ τὴν καλύβαν του, διότι δὲν εἶδε τὰ ὠραῖα παλάτια τῶν πολυτιμῶν πόλεων». Πρβλ. καὶ τὸ τοῦ Ἀριστοτέλους (π. κόσμου 1 σ. 391α. 18): «Διὸ καὶ τοὺς μετὰ σπουδῆς διαγράψαντας ἡμῖν ἐνὸς τόπου φύσιν ἢ μιᾶς σχῆμα πόλεως ἢ ποταμοῦ μέγεθος ἢ ὄρους κάλλος, οἷά τινες ἤδη πεποιήκασι, φράζοντες οἱ μὲν τὴν Ὅσσαν, οἱ δὲ τὴν Νύσσαν, οἱ δὲ τὸ Κωρύκιον ἄντρον, οἱ δὲ ὄτιοῦν ἔτυχε τῶν ἐπὶ μέρους, οἰκτίσειεν ἂν τις τῆς μικροψυχίας, τὰ τυχόντα ἐκπεπληγμένους καὶ μέγα φρονοῦντας ἐπὶ θεωρία μικρᾶ. Τοῦτο δὲ πάσχουσι διὰ τὸ ἀθέατοι τῶν κρειτόνων εἶναι, κόσμου λέγω καὶ τῶν ἐν τῷ κόσμῳ μεγίστων· οὐδέποτε γὰρ ἂν τούτους γνησίως ἐπιστήσαντες ἐθαύμαζόν τι τῶν ἄλλων, ἀλλὰ πάντα αὐτοῖς τὰ ἄλλα μικρὰ κατεφαίνετο ἂν καὶ οὐδενὸς ἄξια πρὸς τὴν τούτων ὑπεροχὴν». — Μόνη ὁμοία πρὸς τὴν παροιμίαν ταύτην, ἐγγυτέρα δὲ μᾶλλον πρὸς τὴν ὑπ' ἀρ. 32 παραλλαγὴν, εἶνε ἢ **Σερβ.** Ὅποιος δὲν εἶδε ποτὲ ἐκκλησία προσκυνεῖ καὶ φοῦρνο (Wuk σ. 345).

12. Ἄν δὲν ἰδῆ μὲ τὰ μάτια του, κἀνεὶς νὰ μὴν πιστεῦῃ.

(Ζατούνης Γορτυνίας παρὰ Κ. Κασιμάτη).

Πρβλ. ἀρ. 8. 84. 85, βλ. πιστεύω 2.

13. Ἄν δὲν μ' εἶδες, καλὰ ἔκαμα·
κί' ἂν μὲ εἶδες, μετωρίστηκα.

(Κορινθίας παρὰ Δ. Χ. Δουκάκη).

Βλ. ἀρ. 118, βρῖσκω 6α. Ἐπὶ τῶν ὑπεξαιρεσάντων πρᾶγμα τι, οἷτινες ἀνακαλυπτόμενοι προφασίζονται ὅτι παίζοντες τὸ ἔλαβον, ἵνα ἐμβάλωσιν εἰς ἀνησυχίαν τὸν ἀπολέσαντα τοῦτο φίλον των. Ὅμοιόν τι φέρεται καὶ ἐν Παροιμ. Σαλωμ. κς', 19: «οὕτως πάντες οἱ ἐνεδρεύοντες τοὺς ἑαυτῶν φίλους, ὅταν δὲ ὁραθῶσι, λέγουσι ὅτι παίζων ἔπραξα». Νεώτεροι παροιμίαι: **Ἱταλ.** Se se n'avvede me l'abbo, se non se n'avvede me la gabbo = ἂν μοῦ τὸ ἰδοῦν τὸ ἔχω, ἂν δὲν μοῦ τὸ ἰδοῦν τὸ χωρατεύω (Giusti 48). Lu ladru, s' 'un è vistu, arrobba; s'è vistu, dici ca joca = ὁ κλέφτης ἂν δὲν τὸν ἰδοῦν, κλέ-

φτει· ἂν τὸν ἰδοῦν λέγει πῶς χωρατεύει (σικελ. Pitrè II, 283). —
Ὁλλανδ. Siet ment, so speel ic, siet ment niet, so steel ic =
 ἂν ἰδοῦν, χωρατεύω, ἂν δὲν ἰδοῦν, κλέφτω (W. IV, 506, 117). —
Γερμ. Siehet mans, so spile ichs; sihe mans nit, so stile ichs
 = ἂν τὸ ἰδοῦν, χωρατεύω μ' αὐτό, ἂν δὲν τὸ ἰδοῦν τὸ κλέφτω (αὐτ.).

✓ 14. Ἄν δέ σε ἰδῶ, δὲν τρώγω.

(Πάρου παρὰ Π. Σαρρῆ. — Σωζοπόλεως παρὰ Κ. Δ. Παπαϊωαννίδου [Σὰ δὲ δόνε
 διῶ, ψωμί δὲ δρώγω]).

Προβλ. ἀρ. 50a. Εἰρωνικῶς πρὸς ἄνδρα πρὸς ὃν παντελῶς ἀδιαφοροῦμεν.

15. Ἄν ἐλέπης τήγ κοτύλας σ', θεὰ ἐλέπης καὶ τό.

(Πόντου. Ἐπτάλ. 357, 74).

Βλ. ἀρ. 96. Ἄν βλέπης τὸν αὐχένα σου, θὰ ἴδης καὶ αὐτό.

✓ 16. Ἄν τὸν ἰδῶ, τοῦ τὸ λέω.

(Κεφαλληνίας παρ' Ἡλ. Τσιτσέλη).

Παροιμιώδης φράσις εἰς ἔνδειξιν ἀπροθυμίας πρὸς ἐκτέλεσιν ἐντολῆς· θ' ἀνακρινώσω δηλ. πρὸς αὐτὸν τὰ παραγγελθέντα, ἂν τυχὸν τὸν ἴδω ὑπονοουμένου ὅτι οὐδεμίαν θὰ καταβάλω φροντίδα πρὸς συνάντησιν αὐτοῦ.

17. Ἄπῶν εἶδεν βουνὰ καὶ κάστην,
 εἶδε φοῦρνον κι' ἀποθαμάστην.

(Κύπρου. Λουκᾶς 146 καὶ Σ. 284, 213).

Βλ. ἀρ. 11.

✓ 18. Ἄπ' ὅσα βλέπεις διάλεγε.

(Κα. 60?).

Προβλ. ἀρ. 8. Ὅταν πρόκειται νὰ ἐκλέξῃς τι μὴ δίδε πίστιν εἰς τὰς πληροφορίας ἄλλων, ἀλλὰ σὺ αὐτὸς βλέπων κρίνε καὶ ἔκλεγε.

✓ 18a. Ἄποῦ βλέπει τὸν τεκέ, τρώει καὶ τὸ ζορμπά.

(Ἄν. Κρήτης παρὰ Σ. Ξανθοῦδου).

Βλ. φυλάγω 19. 18.

19. Ἀφύσικος δὲν εἶδε παλάτι,
 κ' εἶδε φοῦρνο κ' ἐθαμάχτη.
 (Κεφαλληνίας παρὰ Σ. Δ. Παγώνη).

Βλ. ἀρ. 11.

20. Ἄψε κερὶ, νὰ δῆς τὸν λύχνον.
 (Κύπρου. Λουκᾶς 147 καὶ Σ. 284, 215).

Βλ. ἀρ. 9, ἥλιος 3, ὅπου σημειοῦνται ἀρχαῖαι καὶ νεώτεροι παροιμιαί. Λέγεται εἰρωνικῶς πρὸς ἀπροσέκτους, μὴ βλέποντας τὰ πρὸ ποδῶν καταφανῆ καὶ ματαιῶς ἀναζητοῦντας ταῦτα. Ὅμοιον τὸ τοῦ Διφίλου (παρ' Ἀθην. ΙΕ' σ. 700 d. FCG. IV, 376, 2. CAF. II, 541, 2): «Ἀφαντες λύχνον | λυχνεῖον ἐζητοῦμεν».

21. Βλέπει κι' ὁ κῶλός του.
 (Καρπάθου ΖΑ. 347, 88).

Βλ. μάτι 55.

22. Βλέπει τὴν τύφλα του.
 (Κοινή).

Προβλ. ἀρ. 61. Χλευαστικῶς ἐπὶ τῶν ἀπροσέκτων, ἀντὶ τοῦ οὐδὲν βλέπει. Ὁ Βερναρδάκης εἰς Εὐριπίδ. Φοιν. 380 παραβάλλει τὴν φράσιν ταύτην πρὸς τὰ τοῦ Εὐριπίδου αὐτ. «σκότον δεδορκῶς» καὶ Βακχ. 510 «ὡς ἂν σκότιον εἰσορᾷ κνέφας», καὶ πρὸς τὸ τοῦ Σοφοκλ. Οἶδ. Τ. 419: «βλέποντα νῦν μὲν ὄρθ', ἔπειτα δὲ σκότον».

23. Βλέπετε, μάτια, ψάρια, καὶ κοιλιὰ περίδρομο.
 (Λακωνίας παρὰ Π. Γ. Γενναδίου).

Βλ. τρώγω 321.

24. Βλέπομε θὰ πῆ φεύγα καὶ μὲ σκότισες.
 (Κα. 996).

Βλ. τὴν ἐπομένην. Ὅτι αἱ ἀναβλητικαὶ ἀπαντήσεις, οἷα τὸ «βλέπομεν», εἶναι μᾶλλον περικεκαλυμμένα ἀρνήσεις. Παραπλησία ἢ **Ἴταλ.** Lu mo e lu roi su' parenti di lu mai = τὸ εὐθὺς καὶ τὸ ὕστερα εἶναι συγγενεῖς τοῦ ποτέ (καλαβρία, Marzano 103).

- ✓ 25. Βλέπομε σ' ἀποκρίθησαν ;
σ' ὁμορφοσυνεβγάλανε.
(Κα. 997).

Βλ. τὴν προηγουμένην. Ὅμορφοσυνεβγάλλω = ἀποπέμπω εὐγενῶς.

26. Βλέποντας καὶ κἀνοντας.

(Κοινοτάτη. — Κα. 998).

Βλ. τὴν ἐπομένην. Ἐνεργεῖ δηλ. ἄνευ προδιαγεγραμμένου σχεδίου, ἀλλ' ὀδηγούμενος ἐκάστοτε ὑπὸ τῶν περιστάσεων. Ἰταλ. Videndu e facendu = ἀπαράλλακτος (καλαβρία, Marzano 110). — Ῥωμουν. Vedjënd shi fácênd = ἀπαράλλακτος (Zanne 6268).

27. Βλέποντας καὶ κἀνοντας κατὰ τὸν καιρόν.

(B. 346, 1).

Βλ. τὴν προηγουμένην.

28. Γιὰ ἰδέστε με, γειτόνισσαις, φλεμόνια τηγανίζω.

(Ἀθηναϊκή. Ἐῶδομ. Α', 104). — Παρνασσ. ΙΕ', 639 [γ. ποῦ ψάρια μαγειρεύω.].

Βλ. μαγειρεύω 1. Ἐπὶ μικροφιλοτίμων ἢ ὀκνηρῶν ἐπιδεικνυμένων καὶ κομπαζόντων ἐπὶ ἀναξίους λόγου ἔργοις, οἷα ἡ γυνὴ τῆς παροικίας, ἡ κομπάζουσα διότι παρασκευάζει διὰ τὴν τράπεζαν αὐτῆς τηγανητὰ πνευμόνια, ὡς νὰ ἦσαν ἐκλεκτόν τι καὶ σπάνιον ἔδεσμα.

29. Δὲν εἶδες παπᾶ κῶλο.

(Γορτυνίας παρὰ Κ. Κασιμάτη [ψ, κ. ἀκόμα.]).

Βλ. βρίσκω 20.

- ✓ 30. Δὲν εἶδες ἀκόμα καλογέρου ἀρχίδια.

(Καρπάθου. ΖΑ. 349, 123 [Δὲν εἶδε κ. τέτοια.] — Ἀθηνῶν παρ' Ἀντ. Μηλιαράκη).

Βλ. βρίσκω 20.

31. Δὲν εἶδες τὸ μαλλιαρόκωλο;

(Βάρνερ: μαλλιαρόκωλος 1).

Βλ. βρίσκω 20.

✓ 32. Δὲν εἶδε ἐκκλησιά, εἶδε φοῦρνο καὶ προυνσκύνισε.

(Μεσενικόλα Καρδίτσης παρ' Α. Λαδιᾶ).

Βλ. ἀρ. 11 καὶ τὴν αὐτόθι ἀναγραφομένην ὁμοίαν σερβικὴν παροιμίαν.

✓ 33. Διάφορο τό χω νὰ μὴ σὲ βλέπω.

(B. 61, 116).

Βλ. ἀρ. 117. Παροιμιώδης φράσις εἰς ἔνδειξιν περιφρονήσεως πρὸς τινα.

34. Δυὸ κυττάζει καὶ τρία βλέπει.

(Παρὰ Χ. Φιλητᾶ).

Ἐπὶ τῶν διὰ μέθην ἢ γῆρας ἢ ἄλλο τι πάθος ἀλλ' ἀντ' ἄλλων βλέπόντων. Εἶναι αὐτὴ ἢ ἀρχαία: «ἐκ δυοῖν τρία βλέπεις» (Γρηγ. Κύπρ. 129. Κῶδ. Βοδλ. 391. Κῶδ. Βατικ. Κράμ. 196. Διογενιαν. Βι. 156. Ἀποστόλ. 588. Ἡσίογ. λ. Σουίδ. λ. καὶ Bernhardy αὐτ.).

✓ 35. Ἐβγα, χέστρα μου, νὰ ἰδῆς τὸν κατρούλι σου.

(Κορινθίας παρὰ Δ. Χ. Δουκάκη).

Ἐπὶ ἀμοιβαίων φιλοφρονήσεων εὐτελῶν καὶ γελοίων ἀνθρωπαρίων.

✓ *36. Ἐδῶ νὰ ἰδῆς, οὐ μὴ ἐλθῆς;

ἐδῶ νὰ εἴσαι καὶ νὰ ἰδῆς.

(Βυζαντινὴ).

Περὶ τῆς βυζαντινῆς ταύτης παροιμίας ἔγραψα τὰ ἐξῆς ἐν Ἐρμην. εἰς τὰς βυζ. παροιμ. σ. 108 κέ.

Πολλὰς διαφορὰς παρουσιάζουσιν αἱ γραφαὶ τῶν κωδίκων, τεσσάρων παρὰ Κρουμβάχερ, ἑνὸς ἀθωνικοῦ καὶ τοῦ τοῦ Βουλισμᾶ. Ἐχουσι δ' οὕτω, διορθουμένων τῶν ἀνορθογραφιῶν:

α'. Ἐδῶ νὰ δῆς οὐ μὴ ἐλθῆ, ὦδε νὰ ἦσαι καὶ νὰ δῆς. (Κῶδ. Βουλισμᾶ 22 τ. Α' σ. 7).

β'. Ἐδὰ νὰ ἴδης οὐ μὴ εὔρη, ὦδε νὰ ἦσαι καὶ νὰ ἴδης (Kr. Sitzungsber. 1887 σ. 69 ἀρ. 10. — MGS. σ. 122, 56).

γ'. Ὡδε νὰ ἰδῆς καὶ μὴ εὕρη· εὐγὴν ὧδε νὰ εἶσαι καὶ νὰ ἰδῆς.
(Κρ. MGS. 122, 56).

δ'. Ἐδὰ νὰ ἰδῆς οὐ μὴ εὕρω ἐβγεῖν· ἐδῶ νὰ εἶσαι καὶ νὰ ἰδῆς.
(Ἀθων. Δ', 52. τ. Α' σ. 47).

ε'. Ἐδῶ νὰ ἰδῆς, οὐ μὴ ἔλθῃς ἐδῶ· ὧδε νὰ εἶσαι καὶ νὰ ἰδῆς.
(Κρ. MGS. 122).

ς'. Ἐδὰ νὰ ἰδῆς, οὐ μὴ ἔλθω ἐδῶ· ὧδε νὰ εἶσαι καὶ νὰ ἰδῆς (αὐτ.).

Ἄσχετος πρὸς τὴν παροιμίαν ταύτην φαίνεται ἡ παραπλησία μὲν τὴν διατύπωσιν, διάφορος δὲ τὴν ἔννοιαν, βυζαντινὴ ἐν λ. βρίσκω 119.

Ὁ Σωτηριάδης ἐν Φιλολ. Ἀκροπόλει 1888 σ. 232 γράφει ἐν τῷ δευτέρῳ τύπῳ «καὶ νὰ μὴ ἰδῆς», ἐρμηνεύει δὲ «νὰ τὸν βλέπῃς ἐμπροστά σου καὶ νὰ μὴν τὸν εὐρίσκῃς, νὰ ἦσαι κοντὰ του καὶ νὰ μὴν τὸν βλέπῃς!» Τὴν παρεμβολὴν ὅμως τοῦ συνδέσμου μὴ δὲν ἐγκρίνει, καὶ εὐλόγως, ὁ Κρουμβάχερ, ἀφοῦ καὶ οἱ μετέπειτα ἀναγνωσθέντες ἄλλοι κώδικες τὴν αὐτὴν ἔχουσι γραφήν. Περὶ δὲ τῆς ἐννοίας τῆς παροιμίας παρατηρεῖ ὁ Κρουμβάχερ τάδε: «ὁ νοῦς τῶν ἀλλοκότων τούτων λόγων εἶναι σκοτεινός, δύσκολον δὲ νὰ ἐρμηνευθῶσιν ἀσφαλῶς, ἐὰν μὴ ἔξ εὐτυχοῦς συμπτώσεως ἐξευρεθῇ ἄλλη τις ὁμοία παροιμία διαφωτίζουσα ταύτην. Ἄλλως δὲ καὶ ἐκ τῶν σπουδαίων παραλλαγῶν τῶν χειρογράφων δύναται τις νὰ εἰκάσῃ ὅτι καὶ αὐτοὶ οἱ βιβλιογράφοι δὲν εἶχον σαφῆ ἰδέαν τῆς σημασίας τοῦ αὐτόχρημα αἰνίγματος τούτου. Οὐδ' ἡ ἀλληγορικὴ ἐρμηνεία παρέχει βοήθειάν τινα πρὸς λύσιν».

Ἄξιον σημειώσεως εἶναι ὅτι, ὡς ἀνεγράψαμεν αὐτὴν μὲ ἀσήμαντον μεταβολὴν τοῦ ε' τύπου δικαιολογουμένην ἐκ τοῦ πρώτου, ἡ παροιμία εἶναι ἕμμετρος, ἀποτελουμένη ἐκ δύο ἰαμβικῶν τετραποδιῶν. Ὅθεν δὲν φαίνεται ἀπίθανον ὅτι οὕτω περίπου εἶχεν ἐν ἀρχῇ ἡ παροιμία. Αἱ ἄλλαι διαφοραὶ εἶναι ἀσήμαντοι καὶ εὐνόητοι, πλὴν μιᾶς, τῆς ἀντικαταστάσεως τοῦ ἐλθῆς ἐν τῷ πρώτῳ κώλῳ διὰ τοῦ εὕρω καὶ τοῦ εὐγὴν ἢ ἐβγεῖν ἀλλὰ περὶ ταύτης μικρὸν κατωτέρω.

Ἡ ἔννοια τοῦ δευτέρου κώλου δὲν παρουσιάζει νομίζω δυσκολίαν τινά. Εὐθὺς ἀμέσως ἔρχεται εἰς τὸν νοῦν ἡ παραπλησία τὴν διατύπωσιν παροιμιώδης φράσις τοῦ καθ' ἡμᾶς λαοῦ: «Ἐδῶ εἶσαι, κ' ἐδῶ

εἶμαι, καὶ θὰ ἰδῆς». (Βλ. καὶ τὴν ἐπομένην). Λέγεται δ' αὕτη πρὸς ἐπιβεβαίωσιν ἰσχυρισμοῦ περὶ προβλεπομένου συμβάντος ἢ περὶ ἀμφισβητουμένου γεγονότος, καὶ σημαίνει ὅτι θὰ ἐπιζήσωμεν ἀμφοτέροι μέχρις ὅτου ἐπέλθῃ τὸ ἀποτέλεσμα ἢ μέχρις ὅτου ἐξακριβωθῇ τὸ πρᾶγμα καὶ τότε θὰ βεβαιωθῆς περὶ τῆς ἀληθείας τῶν λόγων μου. Ἐνταῦθα ὅμως τὸ δεύτερον τοῦτο κῶλον δὲν φαίνεται ἔχον ἄλλην ἔννοιαν, ἢ τὴν ἀπλουστάτην ἐκείνην ἣν ἔχει καὶ σήμερον. Δηλαδή δύνασαι ἂν παραστῆς καὶ σὺ νὰ ἴδῃς τί μέλλω νὰ κατορθώσω. Ταύτην δὲ τὴν ἔννοιαν ἀποδίδει εἰς τὴν παροιμίαν καὶ ἡ θεολογικὴ ἐρμηνεία: «Στραφεὶς δὲ ὁ Ἄδης πρὸς τοὺς ἑαυτοῦ λειτουργοὺς σύντρομος λέγει· Καλὰ εἶπεν, ὅπου εἶπεν· ἐδῶ νὰ εἶσαι καὶ νὰ ἴδῃς». (τ. Α' σ. 47).

Τὸ δὲ πρῶτον κῶλον συμπληροῖ τὴν ἔννοιαν ταύτην. Δὲν θὰ ἔλθῃς ἐδῶ νὰ ἰδῆς; Ἐλθὲ ἂν τολμᾶς! Συνάδει δὲ ταύτη καὶ ἡ ἐρμηνεία. «Καὶ πρὸς αὐτοὺς ὁ Ἄδης ἀτενίσας εἶπεν. Ὡδε ἄς κατέλθῃ καὶ ἐγὼ δεῖξω ὑμῖν τί φρονεῖτε». (αὐτ.) Ἀπειλεῖ δηλαδή ὁ Ἄδης τοὺς προφήτας, σκιρτῶντας διότι ἤκουσαν εὐαγγελιζομένην τὴν τοῦ Σωτῆρος κατάβασιν, καὶ λέγει, Ἄς κατέλθῃ ἂν τολμᾶ καὶ θὰ σᾶς δεῖξω ἐγὼ ὁπόσον κεναὶ εἶναι αἱ ἐλπίδες ὑμῶν, ἔννοων ὅτι θὰ κατασυντριβῇ τὸν Χριστόν. Ἄλλ' ὁ Χριστὸς κατῆλθε, καὶ τοὺς μοχλοὺς συνέτριψε καὶ τὸν Ἄδην ὑπτίον κατέρριψεν¹. Οὗτος δ' εἶπε τὸ δεύτερον τῆς παροιμίας κῶλον. ὡς ἀπειλὴν δῆθεν ὑπὸ τοῦ Χριστοῦ λεχθεῖσαν καὶ ἐπαληθεύσαν. Ὅθεν ἐν τῇ παροιμίᾳ ἔχομεν δύο ἀπειλητικὰς φράσεις, τὴν μίαν συμπληροῦσαν τὴν ἑτέραν. Πιθανώτερον ὅμως μοὶ φαίνεται ὅτι εἶναι διαλογικὴ ἡ παροιμία, ὡς ἐμφαίνει καὶ ἡ ἐρμηνεία. Πρὸς ἀλαζόνα προκαλοῦντα θρασέως, ἀποκρίνεται ἄλλος διὰ τῆς δευτέρας φράσεως, ἥτις ὑποδεικνύει ὅτι αὐτὸς θὰ κατισχύσῃ.

Ὅμοιαν ἀπειλὴν περιέχει τὸ πρῶτον κῶλον καὶ ἐν τῷ β', γ' καὶ δ' τύπῳ. «Ὡδε νὰ ἰδῆς καὶ μὴ εὐρη· εὐγὴν». Ὁ Κρουμβάχερ διορθώνει, ἂν καὶ οὐχὶ ἄνευ ἐνδοιασμῶν, «καὶ μὴ εὐρη(ς) εὐγὴν. Ἄλλ' ἢ

¹) Ἐν τῇ ἐρμηνείᾳ παρὰ Kr. MGS. 94 «καὶ αὐτὸν <ἠττηθέντα> εἰπεῖν τὸν Ἄδην ἐποίησεν» ἀναγνωσθήτω «καὶ αὐτὸν ὑπτίον τὸν Ἄ. ἐποίησεν». Περὶ Κωδ. Βουλισμᾶ 22.

έννοια οὐδαμῶς εὐοδοῦται. Τὴν ὀρθὴν δὲ γραφὴν δεικνύει ὁ ἀθωνικὸς κῶδιξ, ἐβγεῖν, ἤτοι ἐκβῆναι, ἐξελθεῖν, τοῦ ῥήματος βγαίνω, ἐκβαίνω. Ὅθεν = καὶ νὰ μὴ εὖρης διέξοδον, καὶ νὰ μὴ δυνηθῆς νὰ διαφύγῃς.

Πολλὰ ἀπειλητικὰ φράσεις ὅμοιαι πρὸς τὰς τῆς βυζαντινῆς παροιμίας συνειθίζονται σήμερον. «Ἄς ἔρθῃ δῶ ἂν τοῦ βασιτᾶ καὶ θὰ ἰδῆ!» «Κόπιασε νὰ σοῦ δεῖξω ἐγώ!» «Δὲν παίρνεις τὰ βρεμένα σου νάρθηξ ἀπὸ δῶ;» Ἡ ἐν λ. σάκκος 12 καλαβρυτινὴ παραλλαγή τῆς παροιμίας ἔχει ὡδε: «Ἐκεῖ θὰ ἰδῆς πόσα ἀπίδια βάνει ὁ σάκκος», ἡ δὲ κρητικὴ παραλλαγή αὐτ. «Θὰ δῆ πόσα ἄ.». Λέγεται δὲ πρὸς τοὺς κομπάζοντας ἐπὶ ἀνδρεία, παρακελευομένους νὰ μεταβῶσιν ἐκεῖ ὅπου εἶναι κίνδυνος καὶ ἐπιδειξῶσι αὐτήν. Ὁ συνηθέστερος ὅμως τύπος τῆς παροιμίας ταύτης εἶναι: «Νὰ σοῦ δεῖξω γὰρ πόσ' ἀπίδια βάνει ὁ σάκκος». (Βλ. σάκκος 20).

- ✓ 37. Ἐδῶ εἰμαι, κ' ἐδῶ εἰσαι· καὶ θὰ ἰδῆς καὶ θὰ μοῦ εἰπῆς.
(Μεσσηνίας [καὶ θὰ ἰδῆς.—] — Λάστας Γορτυνίας παρὰ Ν. Λάσκαρη).

Βλ. τὴν προηγουμένην.

- 37α. Ἐδῶ τὸ λύκο γλέπ'ς καὶ τουρὸ χαλευίς;
(Ζαγορίου παρὰ Σ. Α. Χατζοπούλου).

Βλ. ἀρ. 110. 109.

- ✓ 38. «Εἶδα γραῖαν κ' ἐπήδα φοῦρνον.
—Νὰ ἡ γραῖα, νὰ κι' ὁ φοῦρνος».
(Κύπρου. Ἀνατ. Ἐπιθ. Α', 452, 102).

Ὁ κ. Παπαδόπουλος Κεραμεὺς ἀναγράφει ἄνευ ἐρμηνείας τὴν παροιμίαν ταύτην ὡς κυπριακὴν ἐν τῇ συλλογῇ του, τῇ δημοσιευθείσῃ ἐν τῇ Ἀνατολικῇ Ἐπιθεωρήσει· ἐν ταῖς συλλογαῖς τοῦ Λουκά καὶ τοῦ Σακελλαρίου δὲν ἔχει καταχωρισθῆ αὕτη ἢ ἄλλη τις παραπλησία· ἀλλὰ πάντως ἂν εἶναι ἐν χρήσει ἐν Κύπρῳ ἢ ἀλλαχοῦ δὲν θὰ ἔχη ἄλλην σημασίαν, εἰμὴ τὴν τῆς ἐκ τοῦ Αἰσωπείου μύθου εἰλημμένης: Ἴδου ἡ Ῥόδος, ἰδου καὶ τὸ πήδημα (βλ. ἰδου 1, νὰ 1. 2). Ἄξιον δὲ σημειώσεως ὅτι ὁ πρῶτος τῆς παροιμίας στίχος φαίνεται ὅτι ἐλήφθη ἐκ τῆς

εἰς τὸν Λέοντα τὸν σοφὸν ἀναφερομένων χρησμῶν, ἐν οἷς καὶ οὗτος:
 « Εἶδα γρᾶν κ' ἐπήδα [χειρ. καὶ πίδα] τράφον, | καὶ ὡς τὴν εἶδα ἔξε-
 νιζόμεν· | πῶς ἦ γρᾶ πηδᾶ τὸν τράφον, | καὶ οὐ φοβεῖται νὰ μὴ
 πέσῃ· | ἀλλὰ τρέχει καὶ πηδᾶ τον, | καὶ τὸν τράφον καταλύει ». (Ἐκ
 κώδι. ἑλλην. Μονάχου τοῦ ΙΕ' αἰῶνος ἀρ. 551 φ. 289α. Βλ. τὸ αὐτὸ
 κείμενον καὶ παρὰ Legrand Les oracles de Léon le sage σ. 32-3).

✓ 39. Εἶδα γὼ νὰ φάω λαγὸ,
 ἀπὸ τέτοιον κυνηγό;

(Λελέκου. Ἀνθολογία σ. 169 [λαγὸ.—] — Ππζ. 231, 222. — Λάστας Γορτυνίας
 παρὰ Ν. Λάσκαρη [Ἀπὸ τ. κ. θελὰ ἰδοῦμ' ἔμεῖς λαγὸ;]).

Ἐπὶ τῶν μεγάλα ἐπαγγελλομένων, οὓς γνωρίζομεν ἀνικάνους ὄντας
 νὰ ἐκτελέσωσι τὴν ὑπόσχεσιν. Προσέτι ἐπὶ ἀνικάνων παρὰ προσδοκίαν
 φερόντων εἰς πέρας δυσχερὲς ἔργον. Ὁ μῦθος ὅτι ἓνας βοσκὸς μιὰ
 φορὰ εἶδεν ἓνα λαγὸ 'ς τὰ χαμόκλαδα, καὶ ἔτρεξε 'ς τὸ χωριό του νὰ
 πάρῃ τὸ τουφίκι νὰ τὸν σκοτώσῃ. Ὡς τὸ δρόμο τὸν ἀπάντησε ἓνας
 χωριανός του καὶ τὸν ῥώτησε ποῦ πηγαίνει. Κ' ἐκεῖνος τοῦ εἶπε, τῶς
 καὶ τῶς, εἶδα ἓνα λαγὸ, καὶ πάω νὰ τὸν σκοτώσω, καὶ σὰν τὸν σκο-
 τώσω θὰ σὲ φιλέψω καὶ σένα. Καὶ ὁ χωριανός του, ποῦ ἤξερε πῶς χα-
 μένος θὰ πάῃ ὁ κόπος του, εἶπε: Εἶδα γὼ νὰ φάω λαγὸ;

40. Εἶδα γὼ ψηλὸ παλάτι·
 τᾶκουσ' ἄλλος κ' ἐθαμάχτη.

(Λάστας Γορτυνίας παρὰ Ν. Λάσκαρη).

Πρβλ. ἀρ. 11. Ἐπὶ τῶν ῥαδίως ἐκπλησσομένων ὑπὸ κοινῶν καὶ
 συνήθων ἀκουσμάτων.

✓ 41. Εἶδα καὶ θέλει ἰδῶ, μὰ τὸ δικό σου τὸ κακὸ νὰ πάῃ καὶ
 νὰ μὴ γυρίσῃ!

(Μεσσηνίας).

Λέγεται πρὸς ἔκφρασιν σφοδρᾶς ἀγανακτίσεως ἐπὶ ἐκτροπῇ τινὶ
 πράξει. Εἶδον δηλ. πολλὰ κακά, ἀλλὰ σὺ ὑπερηκόντισες πάντα. Μετρώ-
 τερον τὴν αὐτὴν ἔκφράζει ἔννοια ἢ γαλλ. φράσις: Vit-on jamais
 rien d'égal?

- ✓ 42. Εἶδα καὶ παραεἶδα, ἀλλὰ ποντικῶ ψωλῆ δὲν εἶδα.
(Ππζ. 231, 221).

Πρβλ. τὴν ἐπομένην. Ἐπὶ παραδόξων καὶ ἀτόπων πραγμάτων.

43. Εἶδα καὶ παράειδα, γύφτο παπᾶ δὲν εἶδα.
(Ἡπειροῦ. ΖΑ. 199, 42. — Τρινάβου Θεσσαλίας παρ' Ἀγ. Τζαρτζάνου [κί π. γύφτου παπᾶν δὲ λόγιασα.]).

Πρβλ. τὴν προηγουμένην. Καὶ αὕτη ἐπίσης λέγεται ἐπὶ ἀτόπων καὶ ἀσυνήθων πραγμάτων. Ὁ γύφτος, κατ' ἄλλας παροιμίας (βλ. γύφτος 8.9), παντελῶς ἀδύνατον δὲν εἶναι νὰ χειροτονηθῆ ἱερεὺς, ἀλλὰ θ' ἀποδειχθῆ ταχέως ἀνάξιος τοῦ ἱεροῦ τούτου ἀξιώματος.

- 43α. Εἶδαμε δὲν εἶδαμε,
Γιάννη τὸν ἐβάλαμε.
(Λάστας Γορτυνίας παρὰ Ν. Λάσκαρη).

Βλ. ἀρ. 4.

- ✓ *44. Εἶδαμέν σε καὶ εἰς τὰ Φῶτα,
τὸ κερὶν σου φόλλη.
(Βυζαντινῆ. Ἀθων. Γ', 22 τ. Α' σ. 15).

Ἐμμετρος, ἀποτελουμένη ἐκ τροχαϊκῆς τετραποδίας καὶ τριποδίας. Ἐλέγετο ἴσως πρὸς τοὺς καυχωμένους, ὅτι εἶναι ἀφειδεῖς καὶ φιλότιμοι τῆς ἀφειδωλίας σου, λέγει, ἐλάβομεν πεῖραν καὶ κατὰ τὰ Φῶτα, ὅτε ἢ λαμπάς σου ἦτο μικρά, ἀξίας μιᾶς φόλλεως μόνον. Ὅθεν ἐκ τοῦ μεγέθους τῆς λαμπάδος ἦν φέρει ὁ ἐκκλησιαζόμενος, ἀσφαλῶς δύναται νὰ κριθῆ, κατὰ τὴν παροιμίαν, ἂν εἶναι γλίσχρος ἢ δαιφυλῆς ἀληθῶς δὲ καὶ σήμερον κατὰ τὴν νύκτα τῆς μεγάλης Παρασκευῆς, ὅτε περιάγεται ὁ Ἐπιτάφιος, ἢ τὴν τοῦ Πάσχα ὅτε τελεῖται ἡ ἑορτὴ τῆς Ἀναστάσεως, ἢ προσέλευσις εἰς τὴν ἐκκλησίαν μετὰ κηρίου ἀντὶ λαμπάδος εὐμεγέθους εἶναι ἔνδειξις ἢ ἐνδείας ἢ μικροπρεποῦς φειδωλίας. Διότι νῦν μόνον κατὰ τὰς ἑορτὰς ἐκείνας λαμπαδηφοροῦσιν οἱ ἐκκλησιαζόμενοι, οὐχὶ δὲ καὶ κατὰ τὰ Φῶτα. Καίτοι δ' ὁ ἀγιασμὸς τῶν ὑδάτων κατὰ τὴν ἑορτὴν τῶν Θεοφανείων γίνεται τὴν πρωΐαν τῆς 6 Ἰανουαρίου,¹⁾ παλαιότερον ἀπανταχοῦ τῆς Ἑλλάδος καὶ νῦν ἀκόμη ἔν τισιν

¹⁾ Οὕτως ὀρίζεται καὶ ἐν τοῖς τυπικοῖς (βλ. Μαζᾶ Τυπικὸν Ἐνετ. 1685 σ. 54. Τυπικὸν Ἐκκλησιαστικόν. Ἐν Κων)πόλει 1838 σ. 66).

ἐκκλησίαις, οἱ ἐκκλησιαζόμενοι κρατοῦσιν ἀνημμένα κηρία. Φαίνεται δ' ὅτι καθ' οὓς χρόνους ἐποιήθη ἡ παροιμία συνειθίζετο ἡ λαμπροδηφορία ὅθεν καὶ τὸ ὄνομα τῆς ἑορτῆς, τὰ Φῶτα. Σημειωτέον δ' ὅτι πρότερον ἦγετο πιθανῶς ἡ ἑορτὴ τὴν νύκτα Ὁ Μαυρίκιος ἐν τῷ Συναξαριστῇ λέγει (κατὰ τὴν παράφρασιν τοῦ Νικοδήμου Ἀγιορείτου, ἐκδ. Ζακύνθου 1868 τ. Β', σ. 18), ὅτι « τὰ ἅγια Θεοφάνεια — ἑορτάζομεν σήμερον — τὴν ἀγρυπνίαν τελοῦντες ἀφ' ἑσπέρας ». Σαφέστερον δὲ φαίνεται τοῦτο ἐκ τοῦ λόγου τοῦ Χρυσοστόμου πρὸς τοὺς ἀπολιμπανομένους τῶν θείων συναξέων (τ. 49 σ. 365-6 Migne : « Αὕτη γάρ ἐστιν ἡ ἡμέρα, καθ' ἣν (ὁ Χριστὸς) ἐβαπτίσαστο καὶ τὴν τῶν ὑδάτων ἠγάσασε φύσιν. Διὰ τοῦτο καὶ ἐν μεσονυκτίῳ κατὰ τὴν ἑορτὴν ταύτην ἅπαντες ὑδρευσάμενοι οἴκαδε τὰ νάματα ἀποτίθενται ».

44a. Εἶδα τὸν οὐρανὸ σφοντύλι.

(Κεφαλληνίας παρὰ Σ. Δ. Παγώνη).

Βλ. φαίνομαι 16.

✓ 446. Εἶδεν τὸ 'κ εἶδεν κ' ἐς ἄσ' ἤρεψεν.

(Οἰνός Πόντου παρὰ Π. Σ. Ἀντωνιάδου).

Εἶδε ἐκεῖνο ποῦ δὲν εἶχεν ἰδῆ καὶ τὰ ἔχασε. Ἐπὶ ὀψιπλοῦτων καὶ ἐπὶ ἀπαίδων ἐν πρεσβυτικῇ ἡλικίᾳ τεκνοποιούντων.

45. « Εἶδες ἄσπρο γάιδαρο; — Οὔτε ἄσπρο, οὔτε μαῦρο ».

(Ἀθηναϊκή. Νεα. 504 καὶ Καμπ. ἱστ. Α', 344).

Βλ. ἀρ. 46. 48, πρβλ. ἀρ. 1. Ἐπὶ τῶν ἀποστεργόντων νὰ ὁμολογήσωσι ἐρωτώμενοι γνωστὰ αὐτοῖς πράγματα, ἐκ φόβου μὴ πάθωσι τι κακόν· ἐπίσης ἐπὶ τῶν μὴ πολυπραγμονούντων περὶ ξένων ὑποθέσεων, καὶ ἐπὶ τῶν ἀρνούμενων ν' ἀποκριθῶσιν εἰς ἐρωτήσεις ἀδιαφόρους εἰς αὐτούς. Ὁ μῦθος ὅτι ἓνας Τοῦρκος ἠρώτησε μία φορὰ ἓνα Ἀθηναῖον ποῦ ἀνέβαινεν ἀπὸ τὸν Πειραιᾶ εἰς τὴν Ἀθήνα ἂν εἶδε ἕς τὸ δρόμο του ἓναν ἄσπρο γάιδαρο. Ἐκεῖνος εἶπε πῶς τὸν εἶδε, καὶ ὁ Τοῦρκος τότε τὸν πῆρε μαζί του καὶ γύρευαν τρεῖς ἡμέρας τὸ γάιδαρό του. Μετὰ καιρὸ ἐρώτησε κάποιος τὸν ἴδιο Ἀθηναῖο, ἂν ἔτυχε νὰ ἰδῆ ἓναν ἄσπρο γάιδαρο, καὶ αὐτὸς θυμήθηκε τί εἶχε πάθη καὶ εἶπεν ἀμέσως πῶς οὔτε ἄσπρο οὔτε μαῦρο γάιδαρο εἶδε.

46. « Είδες μαῦρο; — Μηδὲ μαῦρο, μηδὲ γαλανό ».

(Κρήτης παρὰ Γ. Ι. Καλαϊτάκη).

Βλ. τὴν προηγουμένην

✓ 46α. Είδές με, φάε με.

(Κεφαλληνίας παρ' Ἡλ. Τσιτσέλη).

Πρβλ. ψάρι 17. Ὑποτίθεται λέγον τὸ ψάρι. Ὅτι τοὺς ἰχθύς πρέπει νὰ τρώγωμεν ὅσον τὸ δυνατὸν προσφατωτάτους.

466. Είδες φούρνο· νά χε ἰδῆς καὶ κάστρο;

(Κυνουρίας παρὰ Κ. Ῥωμαίου).

Βλ. ἀρ. 11.

✓ 47. Εἶδε τὸν ἥλιο πὶὸ μπροστά.

(Β. 69, 53. — Πάρου παρὰ Φρ. Σαρρή).

Ἦλθε πρότερος εἰς φῶς, εἶναι πρεσβύτερος, ὅθεν καὶ πείραν ἔχει πλείονα.

47α. Εἶδε φούρνον καὶ τοῦ φάνη κάστρον.

(Ἀρτοτίνης Δωρίδος. Ἐφ. Φιλομ. 1898 σ. 1673).

Βλ. ἀρ. 11. Ἐπὶ τῶν ἐξ ἀγνοίας θαυμαζόντων τὰ μικρὰ καὶ εὐτελεῖ.

48. « Εἶες ἄσπρο βοῦ; — Μή' ἄσπρο, μήε μαῦρο ».

(Καρπάθου. ΖΑ. 352, 184 καὶ παρὰ Μ. Γ. Μιχαηλίδου [Εἶ. μαῦρο β. μήε μ. μ. ἄ.]).

Βλ. ἀρ. 45.

✓ 49. « Εἶν' ἄσπρα τὰ μαλλιά σ'; — Τώρα σ' τὰ ρήγγω καὶ τὰ βλέπεις ».

(Τήνου παρὰ τῆς Κας Στ. Καραλή [μαλλιά μ'; Τ. σ' τὰ ρ. κάτω καί] καὶ παρ' Ἀδ. Ἀδαμαντίου).

Πρβλ. τὴν ἐπομένην. Εἰρωνικῶς πρὸς τοὺς ἐνοχλοῦντας διὰ μωρῶν ἐρωτήσεων.

50. « Εἶναι πολλὰ 'ς τὸ μύλο; — Σὰν πᾶς βλέπεις ».

(Ἀρτοτίνης Δωρίδος. Ἐφ. Φιλομ. 1868 σ. 1673 [π. ἀλέσματα; Σὰν πᾶς 'ς τὸ

μ. βλ.] - Κεφαλληνίας παρά Σ. Δ. Παγώνη. - Μισενικόλα Καρδίτσης παρ' Ἀθ. Λαδιᾶ. - Τριανάβου Θεσσαλίας παρ' Ἀγ. Τζαρτζάνου [Εἶνι πουλλά 'ς τοῦ μύλου; Τώρα σάν π. γλέπ'ς.]).

Πρβλ. τὴν προηγουμένην. Καὶ αὕτη λέγεται εἰρωνικῶς πρὸς τοὺς ἐρωτῶντας περὶ πραγμάτων, ὧν αὐτοὶ πρόκειται μετὰ μικρὸν νὰ λάβωσιν ἀκριβεστάτην γνῶσιν.

✓ 50α. Εἶχα καιρὸ γιὰ νὰ σὲ ἰδῶ, κ' ἐβούρκωσα νὰ κλάψω.

(Λάστας Γορτυνίας παρά Ν. Λάσκαρη ἡ, κ' ἐφούσκωσα νὰ]).

Πρβλ. ἀρ. 14. Εἰρωνικῶς πρὸς ἀνθρώπους, περὶ ὧν ἤμιστα φροντίζομεν.

✓ 51. Ἐκαμε λιοκάλυβο ἕως νὰ τὸν ἰδῆ.

(Κυθήρων. Πανδῶρ. IB' σ. 287. - Β. 74. 120 [Ἐκαμα γιὰ κάλυβο (1) 'ς τὰ μάτια ὡς νὰ τὸν ἰδῶ.]).

Λιοκάλυβο ἢ ἀλιοκάλυβο (ἐκ τοῦ ἥλιος καὶ καλύβη) ἐν ἀρχῇ βεβαίως θὰ ἐσήμαινε καλύβην προφυλάττουσαν ἀπὸ τῶν ἀκτίων τοῦ ἡλίου· νῦν δὲ σημαίνει τὸ σχῆμα τοῦ ἀποσκοποῦντος, τοῦ θέτοντος δηλ. τὴν χεῖρα πρὸς τὸ μέτωπον, ὅπως διακρίνη καλῶς πόρρω τι ἀντικείμενον. Ἡ φράσις ἐπὶ τοῦ ἀνυπομόνως προσδοκῶντος νὰ ἴδῃ τινά.

✓ 52. Ἐκανι τοῦ τρέχα νὰ δῆς.

(Λέσβου παρά Γρ. Ν. Βερναρδάκη).

Ἀπόκρισις τοῦ ἀπαξιοῦντος νὰ πληροφορηθῆ τὸν ἐρωτῶντα, εἰς τὴν ἐρώτησιν: Τί ἔκανε;

53. Ἐκεῖνον ποῦ βλέπει ὁ παπᾶς, ἐκεῖνον θυμιάζει.

(Χίου. Καν. 238, 187).

Βλ. ἀρ. 88. 93, θωρῶ 10. 11, πρβλ. ἀρ. 81, παπᾶς 60. Ὁ παρὼν κατὰ τὴν διανομὴν μετέχει αὐτῆς, οἱ δ' ἀπόντες οὐδεμίαν πρέπει νὰ ἔχωσιν ἀξίωσιν Ἐχει ἐπίσης καὶ τὴν ἔννοιαν ὅτι συμπαθοῦμεν μᾶλλον πρὸς ἐκεῖνους, οὓς συνεχῶς βλέπομεν, ἐνῶ ἀδιαφοροῦμεν περὶ τῶν σπανίως ἐπισκεπτομένων ἡμᾶς (πρβλ. μάτι 59). Καὶ ἄλλως ὅτι περὶ τῶν παρόντων πρέπει νὰ μεριμνῶμεν, λησμονοῦντες τὰ παρελθόντα. Ἡ μεταφορὰ ἐλήφθη ἀπὸ τοῦ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ θυμιάματος διὰ

τοῦ θυματηρίου ὑπὸ τοῦ ἱερέως ἢ τοῦ διακόνου ἐκάστου τῶν παρόντων, ὅστις θυμιαζόμενος προσκλίνει τὴν κεφαλὴν εὐχαριστῶν.

54. Ἐλα, παπποῦ μου,
 νὰ δῆς τὰ γονικά σου.
 ('Ανατ. Ἐπιθ. Α', 452, 11).

Βλ. δείχνω 14.

✓ 55. Ἐρεύτηκα τὸν εὐταλο,
 ὀποῦ φαγα ἔς τὴν Ἐγριπο,
 μὰ δέν τον ἤφαγα ἐγώ,
 μηδ' εἶδα ἄλλον νὰ τὸν τρώ',
 μόν' εἶχα ἓνα σύντεκνο
 κι' ὁ σύντεκνός μου σύντεκνο,
 καὶ τοῦ συντέκνου ὁ σύντεκνος
 εἶδεν ἄλλον ποῦ τρώγέ τον.
 (Καρδαμύλων Χίου. Νεα. 435).

Βλ. ἀρ. 107β. 108, ξέρω 48. Εὐταλος ὄνομα ἰχθύος, ἀλλ' ἀγνοῶ τίνος. Τὸ ἀσύνηθες καὶ πᾶν μέτρον ὑπερβαῖνον μῆκος τῆς παροιμίας προέρχεται πιθανώτατα ἐκ προσθηκῶν, γενομένων εἰς αὐτήν, ἵνα καταστῆ γελειότερον τὸ πρᾶγμα διὰ τὴν πολλὴν ὑπερβολήν. Ἐν ἀρχῇ ἴσως ἀπετελεῖτο ἐκ τοῦ πρώτου καὶ τοῦ τελευταίου στίχου: «Ἐρεύτηκα τὸν εὔ. ὀποῦ εἶδ' ἄλλον ποῦ τρώγέ τον.» Λέγεται δ' ἐπὶ ἀλαζόνων, κομπορημονούντων διὰ τὰς πράξεις ἄλλων, εἰς τὰς ὁποίας προσπαθοῦσι νὰ δεῖξωσιν ὅτι δέν εἶναι καὶ αὐτοὶ ἀμέτοχοι. Προσέτι ἐπὶ τῶν διαδιδόντων φήμας ἀδεσπότους, ὧν ἀδύνατον νὰ ἐξακριβωθῇ ἡ ἀλήθεια. Παραπλησία ἢ **Ῥωσ.** Καλαῖς οἱ πιτίτσαις μὲ μπιζέλια· ἐγὼ δέν ἔφαγα, ἀλλὰ ἀπὸ τὸν πάππον μου ἄκουσα, καὶ ὁ πάππος μου εἶδε πῶς ὁ μουζίκος ἔς τὴν ἀγορὰ ἔτρωγε (Dal II, 231).

✓ 56. Ἐργου καὶ ἴδε.
 ('Ηπειρου. Ἄρ. 173, 27. — Β. 354, 57).

Ῥητὸν ἐκ τοῦ κατὰ Ἰωάννην εὐαγγελίου α', 47. ια', 34. Μὴ πιτεύσῃς πρὶν ἴδῃς.

- ✓ 57. Ἔχει τὰ οὐκαρα καὶ δὲν βλέπει ;
(Μα. 19).

Τὴν λέξιν οὐκαρα ἀγνοῶ· ὑποθέτω ὅτι δὲν ἔχει τι κοινὸν πρὸς τὸ ἀνάκαρα, ἐν τῇ φράσει « δὲν ἔχω ἀνάκαρα νὰ σηκωθῶ ».

58. « Ἡ μύτη σου τρέχει. — Χειμῶνας εἶνιν. — Ἄμ' εἶδά σι κὶ τοῦ καλοκαίριν. »

(Λειψισίου παρὰ Μ. Μουσαίου).

Βλ. ξέρω 12.

- ✓ 58α. « Ἦρθα, Μάικω, νὰ σέ ἰδῶ.
— Στέκα, γιέ μου, τήρα με ».
(Παρὰ Ι. Βερέττα).

Ἐπὶ τῶν δι' ἀσκόπων ἐπισκέψεων ἢ ἐρωτήσεων ἐνοχλούντων τοὺς ἄλλους.

59. « Θὰ πηδῆσω, τάττα.
— Νὰ σέ ἰδῶ, παιδί μου ».

(Παζ. 243, 369. — Τιρανῶου Θεσσαλίας παρ' Ἀχ. Τζαρτζάνου [Θὰ μπ' δῆσου, μπαμπᾶ. Νὰ σε ἰ. πιδάκι μ']).

Βλ. ἀρ. 82. Ἐπὶ νέων ἀπειρῶν, καυχωμένων ὅτι εἶναι ἱκανοὶ νὰ ἐκτελέσωσιν ἔργον, προδήλως ἀνώτερον τῶν δυνάμεων αὐτῶν.

- ✓ 60. Θαρροῦσιν οἱ μαυρομάταις,
πῶς δὲν ἐβλέπουν οἱ ἀσπρομάταις.
(Καρπάθου. ΖΑ. 353, 219).

Βλ. θεωρῶ 3. Ἐπὶ φιλαύτων, ὑποτιμώντων τὴν ἀξίαν τῶν ἄλλων.

- ✓ 61. Θέλεις νὰ ἰδῆς τὴν νύχτα ; κλεῖσε τὰ μάτια σου.
(Καλαβρῶτων παρ' Α. Κωνσταντινοπούλου).

Πρὸ βλ. ἀρ. 22. 50, ἀλάργα 4, σκοτάδι 1. 2. Ἐπὶ τῶν δυσπιστούντων εἰς ἀκούσματα, ὧν τὴν ἀκρίβειαν δύνανται προχείρως νὰ ἐλέγξωσιν. Παραπλησία ἢ **Τουρκ.** Κιὸρ γιανινὰ βαρίντζα, σέντε γκιουζουνοῦ καπά = ἀν πᾶς νὰ ἰδῆς τυφλόν, κλεῖσε τὰ μάτια. (Μαλλοῦφ 33, 23).

❖ *62. Ἴδὼν ποτέ τις παλάτιον, τὸν ἑαυτοῦ οἶκον ἐνέπρησεν.

(Βυζαντινῆ. Αἰσώπ. κωμ. 19. τ. Α' σ. 4).

Ἡ ἀλφαβητικὴ τάξις εἶναι τεταραγμένη ἐν τῷ κώδικι τοῦ Μονάχου, διότι ἡ παροιμία εἶναι τεταγμένη μεταξὺ τῶν ἀπὸ τοῦ Τ ἀρχομένων· ἐν δὲ τῷ τῆς Μόσχας ἔχει ὀρθῶς, διότι γράφεται: Τίς ποτε ἰδὼν π. Ἀλλ' ἔνεκα τῆς προτάξεως τῆς ἀορίστου ἀντωνυμίας, εἰκάζω ὅτι παρεφράσθησαν δύο λέξεις τῆς παροιμίας, ἧς ὁ δημώδης τύπος θὰ εἶχε πιθανῶς ὄδου: « Κάποιος ἰδὼν παλάτιον τὸν οἶκόν του ἐνέπρησεν », ἀποτελῶν τετραμέτρον λαμβικὸν στίχον. — Ἡ ἔννοια εἶναι σαφής· ἐλέγγοτο ἴσως ἐπὶ τῶν ὀλιγορύντων τῶν οἰκείων, διότι ἀδυνατοῦσι νὰ ἐξισωθῶσι πρὸς ἄλλους πλουσιωτέρους.

❖ *63. Κάθου βλέπε τὴν αὐλὴν καὶ μὴ τὴν θάλασσαν.

(Βυζαντινῆ. Σαθ. ΜΒ. Ε', 541).

Ἡ παροιμία κεῖται ἐν μόνῳ τῷ ὑπ' ἀρ. 1182 κώδικι τῆς Παρισίνης βιβλιοθήκης τοῦ ΙΒ' αἰῶνος, τῷ περιέχοντι ἔργα τοῦ Ψελλοῦ, μεταξὺ καὶ ἄλλων ἐξηγήσεων « τῶν παρ' ἡμῖν ἀστείων λόγων καὶ δημοδῶν ». Ἐπάγεται δ' εἰς ταύτην ὁ Ψελλὸς ἀναγωγικὴν ἐρμηνείαν, ἐξ ἧς οὐδὲν συνάγεται περὶ τῆς ἀληθοῦς ἐννοίας τῆς παροιμίας. Θάλασσα κατ' αὐτὸν εἶναι ὁ βίος, αὐλὴ δ' ὁ παράδεισος ἢ καὶ ἄλλως ἢ περὶ τὰ θεϊότερα τῶν ὄντων εἰσαγωγή. Προτρέπει δ' ἡ παροιμία, ὡς διδάσκει ὁ Ψελλός, νὰ μὴ ἐνατενίζωμεν πρὸς τὴν θάλασσαν μηδὲ νὰ ταρατῶμεθα ἐξ αὐτῆς περὶ τὸν πνευματικὸν πλοῦν, ἀλλὰ νὰ στραφῶμεν περὶ τὸν θεωρητικὸν βίον προσδοκῶντες οὕτω τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. — Ἡ κατανόησις τῆς παροιμίας εἶναι βεβαίως δυσχερεστάτη, διότι δὲν εἶναι γνωστὴ ἀντίστοιχος ἄλλη σημερινή, ὅπως ἐκ τῆς χρήσεως ταύτης φωτισθῶμεν. Εἰκασίας πολλὰς ἠδύνατό τις νὰ φέρῃ· ὅτι παραινεῖ ἴσως ν' ἀσχολώμεθα περὶ τὰ ἴδια ἡμῶν ἔργα, ἀφρονιστοῦντες τῶν ἀλλοτρίων καὶ πόρρω ἡμῶν κειμένων ἢ ὅτι ἀποτρέπει ἀπὸ τοῦ κατὰ θάλασσαν πλοῦ πρὸς πορισμὸν τοῦ βίου, ὡς πολλαὶ ἄλλαι, καταχωριζόμεναι ἐν λ. θάλασσα, παραπλησία οὕσα πρὸς τὴν εἰς παροιμίαν μεταπεσοῦσαν γνώμην τοῦ κωμικοῦ Ἀντιφάνου: « ἐν γῆ πένεσθαι μᾶλλον ἢ πλουτοῦντα πλεῖν », περὶ ἧς βλ. λ. θάλασσα 17. Ἀλλ' ἐκ τοιούτων εἰκασιῶν οὐδὲν ἀσφαλὲς συνάγεται

πόρισμα, ὅταν δὲν ἔχωμεν προσεπιμαρτυροῦσαν καὶ τὴν χοῆσιν σημερινῶν ὁμοίων παροιμιῶν.

64. Καθὼς μὲ βλέπεις καὶ σὲ βλέπω.

(Κοινοτάτη | ἦ: "Ὅπως μὲ] — Κοραῆ Πλούταρχ. τ. Α' σ. κβ'. — Βυζάντ. λ. βλέπω).

Βλ. τηρῶ 1. Παροιμιώδης φράσις πρὸς βεβυίωσιν ὅτι ὁ λέγων ἰδίους ὄμμασιν εὐκρινῶς εἶδὲ τι, ἢ ὅτι τὸ ὑπ' αὐτοῦ λεγόμενον εἶναι ἀσφαλὲς καὶ ἀναμφισβήτητον. Ὁ Κοραῆς ἀναφέρει δύο ὅμοια παλαιὰ παραδείγματα ἐκ τοῦ Σοφοκλ. Ἦλ 876: «Πάρεστ' Ὀρέστης ἡμιν, ἴσθι τοῦτ' ἐμοῦ | κλύουσ', ἐναργῶς, ὥσπερ εἰσορᾷς ἐμέ» καὶ ἐκ τοῦ Εὐριπίδ. Ἐλέν. 118 «(εἶδον) ὥσπερ σέγ', οὐδὲν ἦσσον, ὀφθαλμοῖς ὄρω». Βλ. προσέτι αὐτ. 122: «αὐτὸς γὰρ ὅσοις εἰδόμην ὡς νῦν σ' ὄρω». Γ' αλλ. Comme je vous vois. — **Ῥωμουν.** Cum te ved shi cum me vedji = καθὼς σὲ βλέπω καὶ καθὼς μὲ βλέπεις (Zanne 6261).

65. Καὶ τὸ δεῖ χαμάριν ἔχει.

(Θήρας παρὰ Ν. Πεταλά).

Βλ. ἀρ. 66. 115, ἀπάντημα 1. 2, θωριά 2. Βλ. τὴν ἐρομηνεῖαν ἐν λ. ἀπάντημα 1. Πρβλ. τὴν **Γεομην.** Sehen thut den Augen wohl = τὸ ἰδεῖ κάνει καλὸ ἔς τὰ μάτια (W. IV, 504, 94).

66. Καὶ τὸ ἰδεῖ παρηγοριά ναι, καὶ τὸ πιάσαι χάριν ἔχει.

(B. 125, 128).

Βλ. τὴν προηγουμένην.

67. Κάλλια νὰ μᾶς ἀκοῦνε, παρὰ νὰ μᾶς βλέπουνε.

(Πελοποννήσου).

Πρβλ. ἀρ. 69. 101, ἀκούω 2. Ἐπὶ ἀνδρῶν ὀνομαστῶν, οἵτινες ἐν κοινωνίαις καὶ ὁμιλίαις πρὸς τοὺς ἀγνοοῦντας αὐτοὺς ἐλέγχονται ὑποδεέστεροι τῆς φήμης των. Λέγεται ὅτι τοῦτο εἶπέ ποτε καὶ ὁ Νικηταρᾶς πρὸς τὴν σύζυγόν του, παροτρύνουσαν αὐτὸν ν' ἀποδημήσῃ ἐκτὸς τῆς Ἑλλάδος, δεχόμενος τὴν πρόσκλησιν φιλελλήνων τινῶν. Κατ' ἄλλους δ' εἶπε τοῦτο ὁ Κολοκοτρώνης πρὸς τὸν Νικηταρᾶν.

*68. Καλὸν ὃ εἶδες καὶ μὴ καλὸν ὃ μὴ εἶδες.

(Βυζαντινῆ. Πλανοῦδ. 174. Ἐν τῷ βαροκιαν. Καλὸν ὃ μὴ).

Ὅτι ποθεῖ ὁ ἄνθρωπος μόνα τὰ γνωστὰ αὐτῷ πράγματα, ἀδιαφορεῖ δὲ πρὸς τὰ γνωστα. Ἀντίστοιχος ἡ σημερινὴ ἐν λ. μάτι 64, ὅπου ἀναγράφονται παράλληλοι γνῶμαι καὶ παροιμίαι. Παραβλητέα προταύτην καὶ ἡ ἐξῆς γνώμη βυζαντινοῦ συγγραφέως τοῦ IB' (;) αἰῶς νος: «Τὰ μὴ βλεπόμενα δυσχερῆ τῶν βλεπομένων κουφότερα ὑπὸ κουφότητος κρίνουσι» (Byz. Zts. VI, 143)· πρὸς δὲ ἡ παρὰ Timoschenk σ. 33 ἀναφερομένη Ἑρωσ. παροιμία: Ksto vidisch, tem i bredisch = ὅ τι εἶδες ἐκεῖνο ὄνειρεύεσαι· καὶ τὰνάπαλιν Tsebo ne vidisch, tem i ne bredisch = ὅτι δὲν εἶδες ἐκεῖνο δὲν ὄνειρεύεσαι (Dal. 682).

69. Καλύτερα νὰ τὸν ἰδῆς, παρὰ νὰ τὸν ἀκούσῃς.

(Ἑπείρου. ΖΑ. 200,65).

Πρβλ. ἀρ. 67. Ἐπὶ ἀνοήτου εὐειδοῦς.

70. Κάποιος δὲν εἶγδε παλάτι,

κ' εἶδε φοῦρνο κ' ἐθαγμάθη.

(Κεφαλληνίας παρὰ Σ. Δ. Παγώνη).

Βλ. ἀρ. 11.

70α. Κάποιους δὲν εἶδι κάστρον, εἶδι φοῦρνον κὶ θάμαξι.

(Τιρνάβου Θεσσαλίας παρ' Ἀχ. Τζαρτζάνου).

Βλ. ἀρ. 11.

71. Κάπου μ' εἶδες, κάπου σ' εἶδα, κάπου σὲ παραγνωρίζω.

(Βερ. 76, 3. - Β. 137, 314. - Ζακύνθου παρὰ Σ. Δὲ Βιάζη).

Βλ. τὴν ἐπομένην.

72. Κάπου σ' εἶδα, κάπου μ' εἶδες.

(Ἑπείρου. Ἀρ. 624 [Κ. μ' εἶδες, κ. σ' εἶδα.] - Κύπρου Πανδῶρ. ΙΘ', 414 [ὄμ.] Πολίτου ΝΕΜ. σ. 341. - Ἀνατ. ἐπιθ. Α', 511, 216. - Σωζοπόλεως παρὰ Κ. Δ. Παπαϊωαννίδου [Κ. σέ εἶδα, κ. μέ εἶ.]).

Κατὰ τὰς δημόδεις δοξασίας, οὕτω προσαγορεύουσιν ἀλλήλας εἰς τὸν Κάτω κόσμον αἱ ψυχαὶ τῶν συγγενῶν, μάλιστα αἱ τῶν συζύγων ἀλλήλας καὶ αἱ τῶν τέκνων τὰς τῶν γονέων. Διότι πιστεύεται ὅτι ἡ ψυχὴ λησμονεῖ τὰ πάντα, ἀλλ' ἐπειδὴ ἰσχυρότατοι εἶναι οἱ δεσμοὶ τῆς συγγενείας, διατηρεῖ ἀμυδρὰν καὶ συγκεχυμένην μνήμην τῆς μορφῆς τῶν συγγενῶν. Σημειωτέον ὅτι ἡ δοξασία αὕτη εἶναι ἀντίθετος πρὸς ἑτέρας, καθ' ἧς αἱ ψυχαὶ ἐν τῷ Ἄδῃ ὑποδέχονται τὰς νεωστὶ κατερχομένας τῶν συγγενῶν, καὶ καθ' ἧς οἱ νεκροὶ μεταδίδουσι παραγγελίας τῶν ζώντων εἰς τοὺς ἐν τῷ Ἄδῃ γινωρίμους (βλ. Πολίτου NEM. σ. 341 κέ.). Τοιαύτη ἀντίφασις παρατηρεῖται καὶ ἐν ταῖς δοξασίαις τῶν ἀρχαίων περὶ τῶν μετὰ θάνατον. Καίτοι ἀπὸ τῶν χρόνων τοῦλάχιστον τοῦ Ἀριστοφάνους ἐπίστευον ὅτι πίνουσιν οἱ νεκροὶ τὸ ὕδωρ τῆς Λήθης (ὅπερ ἀναφέρουσι καὶ σημεριναὶ δοξασίαι: βλ. NEM. 355 κέ.), καὶ ἐν μεταγενεστέραις ἐπιτυμβίαις ἐπιγραφαῖς ἀναφέρεται τὸ τῆς Λήθης πῶμα, ἐν ἄλλαις πάλιν ἐπιγραφαῖς ἐκδηλοῦται ἡ προσδοκία συνενώσεως ἐν τῷ Ἄδῃ τῶν διὰ τοῦ θανάτου χωρισθέντων συγγενῶν (Πρβλ. Rohde Psyche σ. 290. 670. 678. A. Dieterich Nekyia σ. 90 κέ.) — Ἡ παροιμία λέγεται ἐπὶ ἀχαρίστων, οἵτινες ὄχι μόνον δὲν ἀποδίδουσι τὰς χάριτας, ἀλλὰ καὶ ἀποφεύγουσι νὰ συναντήσωσι τοὺς εὖ ποιήσαντας αὐτοὺς καὶ προσποιοῦνται ὅτι δὲν τοὺς ἀναγνωρίζουσιν.

73. Κατὰ ποῦ βλέπ'ς, μαθαίνεις.

(Ἁγιάσου Λέσθου παρὰ Γρ. Ν. Βερναρδάκη).

Βλέπων τοὺς ἄλλους καὶ μιμούμενος τὸ παράδειγμα αὐτῶν διδάσκει καὶ τελειοποιεῖς τὰ ἔργα σου. Ὁμοίᾳ ἢ Ἰταλ. Veder fare, saper fare = βλέποντας νὰ κάνουν, μαθαίνεις νὰ κάνης (Castagna 15, 30).

✓ 74. Κάτσο' αὐτοῦ, παραδαρμένε, κι' ὅ τι δῆς μὴ μολογήσης.

(βλ. Κατζισόλ. 398.—Κατζισόλ. Ἐπίμ. 84.—Ἡλείου. Ἄρ. 1715.—B. 139,340).

Ἐπὶ τῶν ἀναγκαζομένων νὰ ὑπομένωσιν ἀγογγύστως δεινότητας ὕβρεις. Ὁ μῦθος περὶ μοιχαλίδος λεγούσης ταῦτα πρὸς τὸν ἄνδρα της, ὅστις εἰς τὴν βίαν ὑπεύκων, ἠδυνάτει ν' ἀμυνθῆ ὑπὲρ τῆς τιμῆς του.

- ♥ 75. Κ' ἓνα μικρὸ παιδί τὸ βλέπει.
(Κοινή. Βλ. Κατζιούλ. 1164).

Βλ. τὴν ἐπομένην, ἀγρουκῶ 1, ξέρω 109, πρβλ. ξέρω 107. Ἐπὶ φανερωῶν καὶ σαφῶν πραγμάτων ἢ λόγων, προσιτῶν εἰς τὴν διάνοιαν καὶ μικροῦ παιδός. Καὶ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις εὐρίσκομεν συνηθεστάτας ὁμοίας φράσεις· οἷον τὰ ἐπικά «καὶ νήπιος ἔγνω» (Ἰλ. Ρ. 32. Υ, 198. Ἡσιόδ. Ἔργ. 218). καὶ: «γνωτὸν δὲ καὶ ὃς μάλα νήπιός ἐστιν» (Ἰλ. Η, 401. Ὅδ. Ω, 182· καὶ ἐν τῷ πεζῷ λόγῳ: «τοῦτο δὲ κἂν παῖς γνοίη» (Πλάτ. Εὐθύδ. 279 d): «ἀλλ' ἔγωγε οὐδ' ἂν παῖδα ὦμην τοῦτο ἀπορηῆσαι» (αὐτ. 301 e): «δῆλον τοῦτό γε ἦδη καὶ παιδί» (Πλάτ. Συμπ. 204 Β): «καὶ παιδί εἶναι δῆλα» (Πausan. Ζ', κγ', 6). Καὶ ἐν ξέναις γλώσσαις: Ὀλλανδ. Een Kind zou merken = ἀπαράλλ. (W. II, 1322, 1149). — Γερμ. Das kann selbst ein Kind merken = κ' ἓνα παιδί μπορεῖ νὰ τὸ ἰδῇ (αὐτ. 1320, 1106). Das sieht ein Kind ein = τὸ καταλαβαίνει ἓνα παιδί (αὐτ. 1321, 1123). Jedes Kind versteht's (weiss es) = κάθε παιδί τὸ καταλαβαίνει ἢ, τὸ ξέρει (αὐτ. 1325, 1209. Βλ. αὐτ. 1320, 1102. 1321, 1122. 1322, 1149). Es wissen's die Kinder auf der Gasse = τὸ ξέρουν τὰ παιδιὰ ὅς τὸ δρόμο (W. V, 312, 601).

- ♥ 76. Κ' ἓνας στραβὸς τὸ βλέπει.

(Κωινότατη. — Ἑφημ. Φιλολ. 1869 σ. 1825 [ῥ: Καὶ ὁ στρ.]).

Βλ. τὴν προηγουμένην. Οὕτως εἶπε καὶ ὁ Ὅμηρος: «Καὶ κ' ἀλαός τοι, ξεῖνε, διακρίνειε τὸ σῆμα | ἀμφαφῶν» (Ὅδ. Θ, 195). Ἦτο δὲ καὶ ἐν τοῖς μετέπειτα χρόνοις συνηθεστάτη ἢ χρῆσις τῆς παροιμιώδους ταύτης φράσεως κατὰ διαφόρους τύπους: «δῆλον καὶ τυφλῷ γνῶναι τοῦτο» (Ἀριστοφ. Πλουτ. 48): «δῆλόν ἐστι καὶ τυφλῷ» (Μακάρ. 229. Πλουτάρχ. ὅτι οὐκ ἐστι ζ. κατ' Ἐπικ. 17 σ. 1098 f. Ἀκομινάτ. τ. Α' σ. 217, 8. Β' σ. 264, 19 Λάμπρ.): «τυφλῷ δῆλα» (Σχολ. Ἀριστοφ. Πλουτ. 48. Στοβ. ΡΙC', 49. Ἀκομινάτ. τ. Α' σ. 327, 5): «καὶ τυφλῷ δῆλον» (Πλάτ. Σοφιστ. σ. 241 d. Πολιτ. Η' σ. 550 d. Μένανδρ. παρὰ Σχολ. Πλάτ. Σοφιστ. σ. 241 d. FCG. IV, 103, 5. 200, 11. CAF. 126, 434. 33, 111. Πολυβ. ΙΗ', δ', 4. Πλουτάρχ. Συμπ. Β', α', 9, 3 σ. 633 c. Δίων. Κάσ. ΞΑ', 5. Εὐστάθ. εἰς Ὅδ. Θ, 195 σ. 1591, 46. Μακάρ. 391).

Παρά Ῥωμαίοις: Apparet id quidem - etiam caeco (Liv. 32, 34, 3). Caecis hoc, ut aiunt, satis clarum est (Quintil 12, 7, 9). Atqui haec - vel caeco perspicua est (Boeth. consol. philos. 3, 9. Bl. Otto 276, προβλ. 816). — Γαλλ. Un aveugle y mordrait (W. I, 402, 36). — Ὀλλανδ. Een blinde zou't wel zien, en een nar bemerken = ἕνας τυφλὸς μπορεῖ νὰ τὸ ἰδῆ καὶ ἕνας τρελλὸς νὰ τὸ παρατηρήσῃ (αὐτ. 405, 96). — Γερμ. Das kann ein Blinder sehen = αὐτὸ μπορεῖ νὰ τὸ ἰδῆ τυφλὸς (αὐτ. 95. Bl. αὐτ. 106. 402, 36). Die Blinden sehen's, die Narren merken's = οἱ τυφλοὶ τὸ βλέπουν, οἱ τρελλοὶ τὸ παρατηροῦν (αὐτ. 401, 23). Das kann ein Blinder sehen und ein Ochs verstehen = αὐτὸ μπορεῖ νὰ τὸ ἰδῆ ἕνας τυφλὸς καὶ νὰ τὸ καταλάβῃ ἕνα βόιδι (αὐτ. 405, 96).

✓ 77. Κ' ἐσένα κιτάζι, κ' ἐμένα βλέπι.

(Ἡπίρου. ΚΠ. ΙΗ', 190, 142).

Ἐπὶ παραβλῶπος.

✓ 78. Κλείνει τὰ μάτια καὶ θαρρεῖ πῶς ἄλλος δὲν τὸν βλέπει.

(Ἀθηνῶν).

Ἐπὶ τῶν προσπαθούτων νὰ δικαιολογήσωσιν ἀτόπους πράξεις των διὰ προφάσεων παραλόγων, καὶ ἐπὶ τῶν νομιζόντων ὅτι δύναται ἀρνούμενοι τὰ ὑπ' αὐτῶν γενόμενα νὰ διαλάθωσι τοὺς ἄλλους. Ὁμοία ἢ ῥῆσις τοῦ Πολυβίου (Δ', κζ', 7): « . . τὸ δοκεῖν ἐάν τις αὐτὸς ἐπιμύη, μηδὲ τοὺς πέλας ὄραν ». Συνηθεστάτη ἐν ταῖς ἄλλαις εὐρωπαϊκαῖς γλώσσαις εἶναι ἡ παρομοίωσις τῶν τοιούτων πρὸς τὰς στρουθοκαμήλους, αἵτινες, ὡς ἐσφαλμένως πιστεύεται, διωκόμενοι κρύπτουσιν εἰς τὴν ἄμμον τὴν κεφαλὴν, καὶ μὴ βλέπουσιν τὸν ἐχθρὸν νομίζουσιν ὅτι καὶ εἰς τοῦτον εἶναι ἀφανεῖς. Ἡ παρομοίωσις φέρεται ἐν τῇ συλλογῇ τοῦ Wander καὶ ὑπὸ τὸν τύπον παροιμιῶν Γερμαν. Wenn der Strauss den Kopf in den Sand steckt, ist er nicht verborgen = ἂν τὸ καμηλοπούλι χώνῃ τὸ κεφάλι 'ς τὸν ἄμμο δὲν κρύβεται (W. IV, 897, 5). Wenn der Strauss mit dem hals vnter einen zweig kompt, so meint er, er sei gar bedeckt = ὅταν τὸ καμηλοπούλι σῶσῃ καὶ βάλλῃ τὸ λαιμό του ἀποκάτου ἀπὸ ἕνα κλαρί, στοχάζεται πῶς

ἔτσι ἔχει σκεπασθῆ (αὐτ. 6). Er macht's wie der Vogel Strauss, der den Kopf, um den Feind nicht zu sehen, unter die Flügel oder in den Sand steckt = τὸ κάνει σὰν τὸ καμηλοπούλι, ποῦ γιὰ νὰ μὴν ἰδῆ τὸν ἐχθρὸ χώνει τὸ κεφάλι ἀποκάτω ἀπὸ τοῖς φτερούγαις του ἢ 'ς τὸν ἄμμο (αὐτ 898, 11).

79. Κόμα δὲν τοὺν εἶδαμι,
Γιάννι τοὺν εἶπαμι.

(Λακκοβικίων Μακεδονίας. Γούσιος 92 [τὸν εἶδαμε Γιάννη τὸν εἶπαμε.] καὶ παρὰ I. Πρωτοῦ [Ἀκόμη]).

Βλ. ἀρ. 4.

✓ 79α. Κόσμο ἀκούγω καὶ κόσμο δὲ γλέπω.

(Σωζοπόλεως παρὰ Κ. Δ. Παπαϊωαννίδου).

Συνήθης ἱκεσία τυφλῶν ἐπαιτῶν. Λέγεται δὲ καὶ ὑπὸ τῶν ἀναγκαστομένων νὰ οἰκουρῶσιν ἔνεκα σωματικῆς παθῆσεως.

✓ 80. Μὴν τὸ κάμης νὰ τὸ δῶ,
γιατὶ θά βγω νὰ τὸ πῶ.

(B. 164, 214 [ἰδῶ, νὰ μὴν ἔβγω καὶ τὸ εἶπῶ.] - Φολεγάνδρου παρὰ I. Κονταρίνη).

Ἐπὶ ἀκριτομύθων δημοσιευόντων ὁ τιδῆποτε ἴδωσιν ἢ ἀκούσωσιν.

✓ 80α. Μὴ σὲ διῶ καὶ γενεύεις.

(Σωζοπόλεως παρὰ Κ. Δ. Παπαϊωαννίδου).

Οὐδ' ὅταν σὲ ἴδω πνέοντα τὰ λοίσθια καὶ διὰ νευμάτων ἱκετεύοντα, θὰ ἐκτελέσω τὴν παράκλησίν σου.

✓ 81. Μήτε τὰ ὀπίσω βλέπει, μήτε τὰ ἐμπρὸς κυττάζει.

(Ne. 80, 509 [τ' ὀπίσω - τ' ἐμπρὸς] - B¹. 63, 22 [τὰ μπρὸς] - Βερ. 42, 16 [τὰ πίσω - τὰ μπρὸς] - Πολυλᾶ φιλολογικῆ γλῶσσα σ. 69).

Βλ. ξέρω 53, προβλ. ἀρ. 53, παπᾶς 60. Ἐπὶ ἀφρόνων μήτε ἐκ τῆς πείρας διδασκομένων, μήτε τὰ ἐπακολουθήματα τῶν πράξεων των προβλεπόντων.

82. « Νά δράμου θέλω, μάννα μου
— Νά σέ δῶ, παιδάκι μου ».
(Κύμης. Τρίμ. σ. 66).

Βλ. ἀρ. 59.

✓ 83. Νά ἰδοῦμε ἢ ὡς τὸ τέλος ἢ ὡς τὸ θέρος.
(Πεζ. 262, 582).

Επί πραγμάτων, ὧν οὐδὲ κατὰ προσέγγισιν εἶναι δυνατὸν νὰ προσδιορισθῇ ἡ διάρκεια.

✓ 83α. Νά σέ βλέπω καθὼς θέλω, καὶ νὰ κλαίω ὅσο δύναμαι.
(Βάρνερ: βλέπω 2).

« Νά σέ βλέπω καθὼς θέλω » ἢ καὶ ἄλλως « καθὼς θέλει ὁ θεὸς » εἶναι εὐχὴ λεγομένη ὑπὸ ἀνθρώπου ἀγαπῶντος ἐκεῖνον ὑπὲρ οὗ εὐχεται Λεγομένη ὅμως ὑπὸ δυσμενοῦς εἶναι χλευασμός· καὶ ἵνα μὴ ὑπολειφθῇ τις ἀμφιβολία περὶ τούτου, προστίθεται καὶ τὸ δεύτερον κῶλον εἴθε δηλ. νὰ ἐπισκήψωσι κατὰ τῆς κεφαλῆς σου ὅσα κακὰ ἐπιθυμῶ, ὥστε καὶ ἐμὲ αὐτὸν νὰ κινήσης εἰς δάκρυα. Ἐπειδὴ ὅμως ἡ ἀπέχθεια τοῦ λέγοντος ὑποτίθεται μεγάλη. ἐπάγεται οὗτος μυκηριστικῶς « ὅσο δύναμαι », ἐννοῶν ὅτι ἀδυνατεῖ νὰ θρηγήσῃ ἐπὶ ταῖς συμφοραῖς τοιοῦτου ἀνθρώπου, οἵαιδήποτε καὶ ἂν ᾖσιν.

✓ 84. Νά τὸ γδῶ,
καὶ ψέματα νὰ τὸ πῶ.
(Κεφαλληνίας παρὰ Σ. Δ. Παγώνη).

Βλ. τὴν ἐπομένην.

85. Νά τὸ ἰδῶ καὶ νὰ μὴν τὸ πιστέψω.
(Κοινή. - Β¹. 70, 6 [καὶ πάλιν νὰ μὴ] - Β. 171, 43 [ὅμ.]).

Βλ. ἀρ. 12. 84, πιστεύω 2. 6. Ἐπὶ προσδοκίας μεγάλου τινὸς ἀγαθοῦ ἢ ἐπὶ ἀπίστων ἀκουσμάτων. Πρβλ. τὸ **Βουλγαρ.** As da ti kázvanj, ti da ne viárvash = ἐγὼ νὰ σοῦ λέγω, σὺ νὰ μὴν πιστεύης (παρὰ Π. Θ. Τσίλλερ).

86. Ὀλίγον κάθησε καὶ πολὺ νὰ ἰδῆς.

(Μα. 30. — Λελ. Ἐπιδ. 161 [Λίγο κάτσε καί]).

Βλ. καταλαβαίνω 3. 4.

✓ 87. Ὁ μαῦρος εἶδε τὴ γλοή, μὰ τὸν γκρεμνὸ δὲν εἶδε.

(Ἐθναϊκή. Ἐδομ. Α', 168).

Ἐπὶ τῶν εἰς μόνας τὰς ὠφελείας τοῦ ἔργου ἀποβλεπόντων, μὴ προσεχόντων δ' εἰς τοὺς κινδύνους, τοὺς ὁποίους συνεπάγεται ὡς ὁ ἵππος τοῦ μύθου, εἰς ὃν ἀναφέρεται ἡ παροιμία, ὁ μόνον τὴν πλουσίαν βοσκὴν βλέπων, οὐχὶ δὲ καὶ τὸν παρακείμενον κρημνόν.

✓ *87α. Ὁ μὴ βλέπων διὰ κόσκινου τυφλὸς ἐστίν.

(Βυζαντινῆ. Krumbacher Mosk. Samml. 27).

Σαφέστατα ἐρμηνεύει ταύτην ὁ παροιμιογράφος: «Ἀφορμὰς εἰς σύνεσιν εἰληφὼς ἀνὴρ, | εἰ μὴ φρονοίη, τυφλώττειν ἐλέγχεται». Ὁ ἔχων πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν κόσκινον δὲν βλέπει μὲν εὐκρινῶς, ὡς ὁ ἔχων ἀσκεπὲς τὸ πρόσωπον, ἀλλὰ βλέπει πάντως ὅσον χρειάζεται εἰς αὐτὸν διὰ νὰ προφυλαχθῆ καὶ νὰ μὴ προσκόψῃ· οὕτω καὶ εἰς ἄνδρα νουνεχῆ ἀρκεῖ ἀπλῆ ὑπόδειξις, ἵν' ἀποφύγῃ τὸν κίνδυνον. μόνος δ' ὁ μωρὸς ἔχει χρεῖαν λεπτομερῶν ὀδηγιῶν. Ἄλλη δέ τις βυζαντινὴ ὁμοίᾳ τὴν ἔννοιαν παροιμία (βλ. λ. φρόνιμος 34), ἧς πολλαὶ φέρονται σήμερον παραλλαγαί, διδάσκει ὅτι εἰς τὸν φρόνιμον ἀρκεῖ μόνον νὰ τοῦ χαράξῃς καὶ πάραυτα ἔννοεῖ, ἐνῶ πρὸς τὸν μωρὸν εἶναι ἀνάγκη πολλῶν λόγων. Ὅμοιαι παροιμίαι **Ἄγγλ.** He is blind enough, who sees not through the holes of a sieve = ἄρκετὰ τυφλὸς εἶναι ὅποιος δὲν βλέπει μέσ' ἀπὸ τοῖς τρύπαις τοῦ κόσκινου (W. I, 400, 8). — **Γερμαν.** Der müsste sehr blind sein, der nicht durch ein Sieb sehen könnte = πολὺ τυφλὸς θὰ ἦτο ὅποιος δὲν θὰ ἠμποροῦσε νὰ ἰδῆ ἀπὸ μέσα ἀπὸ τὸ κόσκινον (αὐτ.).

88. Ὁ παπᾶς ὅσοι δῆ, τόσοι βλοῶ.

(Μήλου. Νεα. 185).

Βλ. ἀρ. 53. Βλοῶ = εὐλογεῖ.

- ✓ 88α. Ὅποιος δὲ βλέπει ποῦ πατεῖ 'ς τοῖς λάσπαις θὲ νὰ πέσῃ.
(B. 207, 437. — Κεφαλληνίας παρ' Ἡλ. Τσιτσέλη [π. 'ς τὸ βουρκο θὲ]).

Πρβλ. νύχτα 30, λάσπη 8. Ὡς ὁ ἀπροσέκτως βαδίζων ἐμπίπτει εἰς βόρβορον, οὕτω καὶ ὁ ἀλογίστως ἐνεργῶν θὰ ἐξοκεῖλη εἰς σφάλματα.

89. Ὅποιος δὲν εἶδε κάστρο, βλέπει φούρνο καὶ θαυμάζει.

(Bλ. Κατζιούλ. 1713.—Κατζιούλ. Ἐπίμ. 142 [κάστρον, εἶδε φούρνο καὶ θαυμάγη.] — Β'. 75, 28 [εἶδε φούρνο καὶ θαύμαξε· ἤ, καὶ ἐξιππάσθη.]. — Ἡπειροῦ. Ἄρ. 935. — B. 207, 439 [κ' ἐθαύμαξε.]. — Ἀθηναϊκῆ. Καμπ. ἰστ. Γ', μζ' [εἶδε φ. καὶ θαυμάγη.]).

Βλ. ἀρ. 11.

90. Ὅποιος δὲν εἶδε κάστρο, εἶδε φούρνο κ' ἐξαπόρεσε.

(K. 6', 36 [κάστρον—φούρνον κ' ἐξαπόρεσεν.] — Ma. 31 [κάστρον—φούρνον καὶ ἐθαύμασεν.] — Ne. 96, 621 [εἶδε τεῖχος, εἶδε κάμινον κ' ἐξαπόρεσεν.] — Μεγίστης. ΚΠ. ΚΑ', 321, 324 [Ἄ. ἢ Ὅγιος—εἶδεφ. τσ' ἐξιππάσθη.] — Κύμης. Τρίμις 67 [φούρνον καὶ θαύμασε.] — Λέσβου παρὰ Γρ. Ν. Βερναρδάκη [Ὅποιους δὲν εἶδι κάστρου, εἶδι φούρνον τσὶ ἐξιππάσθη.]).

Βλ. ἀρ. 11.

91. Ὅπου δὲν εἶδε παλάτι,
εἶδε φούρνο κ' ἐθαυμάγη.

(B. 207, 440 [Ὅποιος.]. — Χίου. Καν. 272, 449. — Ἀθηναίων παρ' Ὀθ. Στασινοπούλου. — Κεφαλληνίας παρὰ Γεωργ. Λυκιαρδοπούλου. — Αὐτόθεν παρ' Ἡλ. Τσιτσέλη [Ὅποιος—ἤ: Ὁ. δὲν εἶγδε π. εἶγδε φ. κ' ἐθαυμάστη.]).

Βλ. ἀρ. 11.

- ✓ 92. Ὅσα μαῦρα μουνιὰ γλέπεις, οὐλα τῆς μάννας σου λὲς πῶς εἶναι;

(Λάστας Γορτυνίας παρὰ Ν. Λάσκαρη).

Πᾶν ὅ τι ὁμοιάζει πρὸς τὸ κτῆμά σου νομίζεις ὅτι εἰς σὲ ἀνήκει; ἀγνοεῖς ὅτι καὶ ἄλλοι ἔχουσιν ὅμοια; Ἐπὶ τῶν παραλόγους ἐγειρόντων ἀξιώσεις, μὴ σεβομένων δὲ τὰ δικαιώματα τῶν ἄλλων.

- ✓ 92α. Ὅπου σὲ εἶδε κ' ἔφαγε, μεγάλη πείνα εἶχεν·
ἀμμὰ ἃ δὲν ἐξέρασε, καλὸ στομάχι εἶχεν.

(Βάρνερ: βλέπω 3).

Βλ. τὴν ἐπομένην, τρώγω 205. Χλευαστικῶς ἐπὶ δυσειδεστάτου ἢ

βδελυροῦ. Τοσαύτην δηλ. προξενεῖ βδελυγμίαν ἢ ὄψις του, ὥστε δὲν ἄπτεται τροφῆς ὁ ἰδών, ἂν μὴ πιέζηται ὑπὸ μεγάλης πείνης, δυσκολώ-
τατα δὲ κατανικᾷ τὴν ἀηδίαν.

✓ 926. Ὅποῦ σὲ ἰδῆ καὶ δὲν ξεράσῃ, κι' ἀναγουλιάσῃ θέλει.

(Βάρνερ: βλέπω 4).

Βλ. τὴν προηγουμένην.

93. Ὅσοις βλέπει ὁ παπᾶς, τόσους καὶ θυμιᾷ.

(Χίου. Β. 228, 758).

Βλ. ἀρ. 53.

94. Ὅταν θὰ ἰδῶ ταυτί μου θὰ πιστέψω.

(Β. 233, 832 [πιστεύσω.]).

Βλ. ἀρ. 96.

95. Ὅταν ἰδῶ ταυτί μου δίχως καθρέφτη.

(Μεσσηνίας ᾤ, Σάν ι.).

Βλ. τὴν ἐπομένην.

96. Ὅταν νὰ ἰδῶ ταυτί μου.

(Μα. 34 [Ὅ. ἰδῶ τούτι μου.] - Δ. Ν. Βερναρδάκη Μαρία Δοξαπατρῆ, Μόναχ. 1858. Πρ. Α' σκ. 6 σ. 23 [ὡς ποῦ νὰ δῶ τὸ αὐτί μου, ἤγουν ὕστερα ἀπὸ ἓνα αἰῶνα.] καὶ αὐτ. σ. 25 [Ὅταν θὰ δῶ ἐγὼ τ' αὐτί μου, τότε θὰ κτλ.] - Ἡλείου. Ἄρ. 1022. - Β. 232, 814 [Ὅ. δῶ ταύ. μου θὰ γίνῃ ἡ δουλειὰ σου.] - Λακκοβικίων Μακεδονίας. Γούσιος σ. 84 [Ὅντας διῶ ταυτί μ'.]).

Βλ. ἀρ. 94. 95. πρβλ. ἀρ. 15. Ἦτοι οὐδέποτε Ὅμοιοι **Ῥωμουν**. Când mi-oi vedè cêfa = ὅταν θὰ ἰδῶ τὸ σβέρκο (Zanne 2989). — **Κουτσοβλαχ**. Când sh'ni ved uréclia = ὅταν θὰ ἰδῶ ταυ-
τιὰ μου (μακεδον. αὐτ. 4761). Cându va-ñi ved ureclia = ὁμ.
(ἠπειρωτικῆ, αὐτ.).

✓ 97. Ὅ τι εἶδες, καίνο λέγεις.

(Βλ. Κατζίουλ 89, 1 ὁπόθεν παρέφρασα, μὴ εὐρών ἄλλοθι τὴν παροιμίαν).

Πρβλ. μαρτυροῦ 3. Ἐπὶ τῶν ἐστερημένων πείρας, μὴ γινωσκόντων
πλείονα τῶν ὀλίγων ὅσα ἔχουσιν ἰδῆ.

- ✓ 98. Περισσότερα γλέπουν τὰ τέσσερα παρὰ τὰ δύο.
(Ἑπίρου. Ἄρ. 1087).

Βλ. μάτι 53. Ἐννοεῖται τὰ τέσσαρα μάτια.

- ✓ 99. Πῆγε τσ' εἶδε τοῦ λᾶτε τσί νὰ δῆτε.
(Δέσβου παρὰ Γρ. Ν. Βερναρδάκη).

Χλευαστικῶς περι ἀνικάνου ἀνθρώπου, ὅστις μεταβὰς ἴνα ἐπὶ τόπου ἐξετάσῃ περὶ τινος συμβάντος, ἀδυνατεῖ νὰ εἴπῃ σαφές τι περὶ ὅσων εἶδε καὶ καθιστᾷ ἀναγκαίαν τὴν ἐξέτασιν τοῦ πράγματος ὑπ' ἄλλων.

- ✓ 100. Ποιὸς εἶδε μέσ' ἔς τῆ θάλασσα τὸ κλῆμα νὰ βλαστήσῃ,
καὶ καθαλλάρη ἔς τᾶλογο νὰ πᾶ νὰν τὸ τρυγήσῃ;
(Λευκάδος. ΚΠ. Η', 397, 2).

Ὁ ἐκδότης σημειώνει ὅτι λέγεται ἐπὶ τῶν ἀδύνατα ζητούντων. Ἄλλ' οὔτοι καὶ ἄλλοι ὅμοιοι στίχοι ᾄδονται συνηθέστερον ἐν κόμοις (πρὸβλ. καὶ Ἀραβαντινοῦ Συλλογ. δημ. ᾄσμ. σ. 343, 970). Παραπλησία ἢ ἀρχαία παροιμία ἐπὶ τῶν ἀδυνάτων ἐπίσης λεγομένη: «Τὸ πέλαγος πρότερον οἴσει ἄμπελον» (Διογενιαν. 744. Ἀποστόλ. 1607. Κῶδ. Βατικ. Κραμ. 323. Κῶδ. Bodl. 914 σ. 114c Gaisf.).

- ✓ *101. Πρίν σε ἴδω, πάνυ σε ἠγάπων.

(Βυζαντινῆ. Πλανούδ. 93. - Ὁ Sitzler ἐν Ν. phil. Rundschau 1887 ἀρ. 13 παρὰ διορθώνει ἰδεῖν).

Πρὸβλ. ἀρ. 67.117, ἀκούω 2. Ἐλέγετο πιθανῶς ἐπὶ τῶν ἀνδρῶν, περὶ ὧν ἀγαθὴ κρατεῖ γνῶμη, ἀλλ' οὗς οἱ συναναστρεφόμενοι ἀναγνωρίζουσιν ὡς πονηροὺς ὄντας καὶ φαύλους. Σὲ ἠγάπων μὲν πρίν σε ἴδω, ἀκούων σε ἐπαινούμενον, νῦν δὲ γνωρίσας σε κατενόησα ὁποῖος ἀληθῶς εἶσαι Ἀνάλογος κᾶπως εἶναι ἢ ἀρχαία: «Πρὸ τούτου σε ὄμην κέρατα ἔχειν» (Διογενιαν. 689. Ἀποστόλ. 1385) λεγομένη «ἐπὶ τῶν ἀνδρείας ὑπόληψιν ἐχόντων».

- ✓ 102. Προτοῦ νὰ δοῦν τὸχ χαμπουκᾶθ θὰ κάψουν τὸ βελοῦδι.
(Μεγίστης παρ' Α. Διαμαντάρου).

Χαμπουκᾶς εἶναι ὁ ἐν τῇ ἐλληνικῇ τῶν μέσων χρόνων συχνότατα

ἀναφερόμενος χαμουχᾶς ἢ καμουχᾶς, ὃ ἐστὶ χρυσοῦφαντον ἢ ἀργυροῦφαντον μεταξωτὸν ὕφασμα, πρὸς δὲ βελουῶδον διὰ χρυσῶν ἢ μεταξίνων κεντημάτων πεποικιλμένον. Ἐν ἀρχῇ τὸ αὐτὸ ἐσημαιοῦσε καὶ ἡ λ. δαμασκή, τό, ἢ δαμάσκο, τὸ (ἐκ τοῦ ἰταλ. damasco), ὅπερ νῦν σημαίνει μάλλινον ὕφασμα, φέρον ἀποτετυπωμένα κλαδωτὰ ποικίλματα Ἡ λ. καμουχᾶς εὔρηται καὶ ἐν ἄλλαις γλώσσαις, ἀλλὰ δύσκολον εἶναι νὰ ὀρισθῇ ἐν τίσιν εἶναι ὀθνεῖα, καὶ ἐν τίνι πρωτότυπος. Τουρκιστὶ λέγεται κεμχά, ῥωμουν. cāmha, βουλγαρ. kamuha, ῥωσ. kamka, πολωνιστὶ kameha. Συγγενῆς φαίνεται καὶ ἡ γαλλ. mocade ἢ κατὰ παλαιότερον τύπον moucade ἢ moquette, σημαίνουσα ἄλλου εἴδους ὕφασμα. — Ἡ παροιμία ἐπὶ τῶν ἐπὶ προσδοκίᾳ τοῦ μεῖζονος, προτοῦ νὰ ἐπιτευχθῇ τοῦτο, ἀποβαλλόντων τὰ ἐν χερσίν.

♥ 102α. Σὰ μὲ διῆς, γράψε με Καραμπουρνιώτη.

(Σωζοπόλεως παρὰ Κ. Δ. Παπαϊωαννίδου. - Ζακύνθου παρὰ Σ. Δὲ Βιάζη [Ὅποτα μὲ ἰδῆς]).

Βλ. ξαναβλέπω 1, πρβλ. γράφω 4α, ξαναβλέπω 2, ματαβλέπω 1—4. Ἦτοι οὐδέποτε θὰ μὲ ἐπανίδης. Λέγεται κυρίως ἐπὶ τοῦ ἔξαπατήσαντός τινα διὰ ψευδῶν ὑποσχέσεων ὅπως λάβῃ παρ' αὐτοῦ χροῖματα, ἢ ἄλλο τι ἀξιόποινον διαπραξάντος, καὶ διὰ φυγῆς εἰς ἄγνωστον τόπον διαφυγόντος τὴν καταδίωξιν. Καραμπουρνιώταις εἶναι οἱ πέραν τῶν Κλαζομενῶν περὶ τὸ Νότιον ἀκρωτήριον τοῦ Σμυρναϊκοῦ κόλπου οἰκοῦντες, οἵτινες κατὰ τὰ μέσα τοῦ ΙΗ' αἰῶνος ἐθεωροῦντο φοβεροὶ πειραταὶ ἢ λησταί. Κατὰ τὸ 1766 κατὰ τὰς πληροφορίας ὡς ἔλαβε τότε ὁ Chandler, ἐβελτιώθησαν οὗτοι καὶ ἡμέρωσαν (Chandler Travels κεφ. 25 τ. I σ. 111. Voyages τ. I. σ. 198). — Ἐπαράλλακτος ἢ Ἄλθαν. Κούρ τε με σ'όηις τ' ἰέττερ ἡέρρε σ'κρούαι' με Καραμπουρνιώτ (Reinhold 65).

103. Τὰ δα γὼ 'ς τὸ μέγα ὄρῳ,
ἄνθρωπος νὰ μὴν τὰ δῆ!

(Χίου. Καν. 300, 661)

Βλ. ἀρ. 107, πρβλ. 104. Ἐπὶ τῶν παθόντων μεγάλην τινὰ συμφοράν. Ὁ μῦθος, εἰς ὃν ἀναφέρεται ἡ παροιμία, εἶναι ἄγνωστος.

104. Τά δαν ἐμὸν τὰ μάτια μου!

(Χίου. Καν. 300, 660).

Προβλ. τὴν προηγουμένην. Ἐπὶ τῶν ὑπομεινάντων πολλὰ κακά

✓ 105. Τά δις εἶνιν πουλλά, γιὰ τὰ θὰ δῆς;

(Λειβησίου παρὰ Μ. Μουσαίου).

Βλ. πιθαίνω 7 καὶ τὰς αὐτόθι σημειουμένας παραλλαγὰς καὶ παράλληλα. Ὅτι ὁ ἄνθρωπος δὲν πρέπει νὰ μεμψιμοιρῇ ἐπὶ τοῖς παροῦσι δεινοῖς, διότι πιθανῶς χεῖρονα ἐπιφυλάσσει εἰς αὐτὸν τὸ μέλλον.

✓ 106. Τά εἶδες, παπᾶ μου, φτάνει σε κι' ὄλας.

(B. 286, 20).

Ἐπὶ τῶν ἀτόπως πολυπραγμονούντων. Ὁ μῦθος ἄγνωστος.

107. Τά παθα γὼ 'ς τὸ μέγα δρῶ,

ἄλλος κάνεις νὰ μὴν τὰ δῆ.

(Κρήτης παρὰ Γ. Ι. Καλαϊτάκη).

Βλ. ἀρ. 103.

107α. Τῆ συρμὴ βλέπεις, καὶ τὸ φίδι γυρεύεις;

(Ζαχύνθου παρὰ Σ. Δὲ Βιάζη. [Ὁρθότερον θὰ ἦτο, ἀποκαθισταμένου ἄμα καὶ τοῦ μέτρου, ἂν ἐλέγετο: Τὸ φ. βλ. καὶ τῆ σ. γ.]).

Βλ. ἀρ. 110.

107β. «Τί γλυκὸ 'ν' τὸ γάλα! — Ποῦ τό εἶδες; — Τὸ εἶδ' ὁ μπάρμπας μου, ποῦ τό τρωγ' ἕνας ἄλλος τὴν πέρα μεριά τὸ ποτάμι».

(Λάστας Γορτυνίας παρὰ Ν. Λάσκαρη).

Βλ. ἀρ. 55, ξέρω 48.

108. Τό εἶδε ὁ θεῖός μου τὸ γάλα, ποῦ τό τρωγ' ἕνας ἄλλος, κ' ἤτανε γλυκό.

(Ἡπείρου. Ἄρ. 1318. - B. 304, 277 [ἤτονε]).

Βλ. ἀρ. 55, ξέρω 48.

✓ 108α. Τό κανε σὰ μὲ διτῆ Πειζης.

(Σωζοπόλεως παρὰ Κ. Δ. Παπαϊωαννίδου).

Ἐπὶ τῶν διὰ δόλου ὑπεκφευγόντων τὴν ἐκτέλεσιν τῶν ὑποχρεώσεων αὐτῶν. Ὁ μῦθος ὅτι ὁ κυβερνήτης μικροῦ ἰστιοφόρου ἔδανείσθη ἐπὶ καλῇ πίστει χρήματα· ἐρωτηθεὶς δὲ πῶς ὀνομάζεται, ἀπεκρίθη λογοπαικτῶν : «Σαμεδιῆς Ῥεΐζης».

109. Τὸ λύκο βλέπομε,
καὶ τὴν ὀμπλὴ γυρεύομε;

(Βάρνερ : λύκος 1 [Ἡμεῖς τὸ λ.] - Βλ. Κατζιούλ. 1436. - Κατζιούλ. Ἐπίμ. 264 [βλέπομεν καὶ τὴν ὀμπλὴν γυρεύομεν.] - Κ. 130 [Τὸν λύκον βλέπομεν καὶ τὴν ὀμπλὴν γυρεύομεν.] - Κ. β', 50 [Τὸν λύκον βλέπομεν καὶ τὴν ὀμπλὴν γυρεύομεν.] - Δάρβ. 298 [ὄμ.] Ne. 132, 865 [ὄμ.] - Μα. 42 [Τὸν λύκον βλέπομεν καὶ τὸν τορὸν γυρεύομεν.] - Βυζάντ. λ. νύχι [Τὸν λύκον βλέπομεν καὶ τὴν ὀμπλὴν γυρεύομεν.] - Β.' 119, 83 [Τὸν λ. βλέπομεν καὶ τὴν τρυπά του γυρεύομεν.] - Βερ. 59, 22 [καὶ ταῖς πατησιαῖς γ.] - Ἡπειροῦ. Ἄρ. 1356 [Τὸν λ. τὸν ἐγλέπαμε - γυρεύαμε.] - Ἄν. ἐπιθ. Α', 560, 411 [τὴν ὀμπλὴ γ.] - Ζακύνθου. Ἐλπὶς 1196, 166 [Λύκο βλέπομε καὶ τὴν ὀμπλὴν γυρεύομε.] καὶ παρὰ Σ. Δὲ Βιάζη [βλέπεις καὶ τὰ πατήματα γυρεύεις ;] - Παρὰ Ι. Βερέττα [βλέπεις καὶ ταῖς πατησιαῖς του γυρεύεις ;] - Ὁ ὀρθότερος τύπος φαίνεται ὁ παρὰ Βάρνερ, καθ' ὃν ἡ παροιμία ἀποτελεῖται ἐκ δύο ἰαμβικῶν τετραποδιῶν· τὸ αὐτὸ μέτρον καὶ ἐν τῇ παρ' Ἄρ. παραλλαγῇ.

Βλ. τὴν ἐπομένην. Ὀμπλὴ (ἦ) λέγονται τὰ ἴχνη τοῦ θηρίου, ἐξ ὧν ὀδηγούμενοι ἀναζητοῦσιν οἱ κυνηγοὶ τὸ καταφύγιον αὐτοῦ. Ἡ λ. προδήλως εἶναι ἡ ἀρχαία ὀμπλή, σημαίνουσα οὐ μόνον τῶν μονύχων τὸν ὄνυχα, ἀλλὰ καὶ τῶν διχήλων ζώων τὰς χηλάς. Ἡ ἀσυνήθης δ' ἐν μέσῳ τῆς λέξεως ἐκφορὰ τοῦ π ὡς μπ δύναται νὰ ἐξηγηθῇ ὥδε· ἀπεβλήθη μὲν πρῶτον τὸ ἀρκτικὸν φωνῆεν τῆς λέξεως, ἐκ τῆς συμφραστικῆς δὲ συμφθορᾶς τοῦ ἄρθρου καὶ τῆς αἰτιατικῆς τοῦ ἐνικοῦ (τῆμ' πλὴν) ἐσηματίσθη ἡ ὀνομαστικὴ, ἡ ἴμπλή· ἀπετελέσθη δὲ τὸ ὀμπλή διὰ τοῦ προθεματός ο, ὡς ἐν τοῖς ὀπέρουσις (πέρουσι), ὀφέτος (φέτος), ὀνόστιμος (νόστιμος) κτ. Καὶ αἱ ἄλλαι δὲ ταυτόσημοι λέξεις, αἱ τὰ σημεῖα τῶν ποδῶν δηλοῦσαι, εἶναι ἀκραιφνῶς ἑλληνικαί· τὸ μὲν τορὸς (ὀ) εἶναι ἴσως αὐτὸ τὸ ἀρχαῖον ἐπίθετον τορὸς, ἐκ τῆς ἑλληνικῆς δὲ πιθανῶς ἐλήφθη καὶ ἡ κουτσοβλαχικὴ ταυτόσημος λ. tor· τὸ δὲ πατησιαῖς (οἱ) παραγάγεται ἐκ τοῦ πατῶ· πατησιὰ λέγεται καὶ ἡ ἐνέργεια (παρὰ τοῖς βυζαντινοῖς πάτησις), καὶ τὸ βῆμα (ὀ τῶν ἀρχαίων πάτος) καὶ τὸ ἴχνος τοῦ ποδός.

*110. Τὸν ὄφιν βλέπεις καὶ τὸ σύρμα ζητεῖς ;

(Βυζαντινῆ. Πλανοῦδ. 258).

Ἐπὶ τῶν ἐκ φόβου ἢ ἐξ ἄλλης οἰαςδήποτε αἰτίας προσποιουμένων ὅτι δὲν βλέπουσι τὰ πρὸ ποδῶν, καὶ ὅτι ἀναζητοῦσι ταῦτα μακρὰν προσέτι ἐπὶ τῶν ὑποκρινομένων πόθον πράγματος, οὗ εὐκόλον εἶναι νὰ τύχωσιν, ἂν ἀληθῶς τὸ θέλουσιν. Ἡ παροιμία εἶναι παλαιότητα, φέρονται δὲ πολλὰ παραλλαγὰι καὶ αὐτῆς καὶ τῶν μύθων, εἰς οὓς ἀναφέρεται, ἐν ἄλλοις ἄλλου κατονομαζομένου θηρίου. Καὶ ὅτε μὲν ἀναφέρονται ἀορίστως θηρία, ὡς ἐν τῷ χωρίῳ τοῦ Πλουτάρχου, ὅπερ κατωτέρω παραθέτομεν, καὶ ἐν τῇ σημερινῇ κυπριακῇ παροιμίᾳ ἐν λ. θωρῶ 3· ὅτε δὲ ἀναφέρονται ὀνομαστί διάφορα θηρία, καὶ δὴ: 1) Ἄρκτος· ἐν τῇ ἀρχαίᾳ ἑλληνικῇ παροιμίᾳ, καὶ ἐν τῇ δανικῇ καὶ ταῖς γερμανικαῖς, αἵτινες ἐξ ἐκείνης μεταφρασθεῖσαι ἢ διασκευασθεῖσαι, διεδόθησαν βεβαίως ὑπὸ λογίων διὰ τῶν βιβλίων. — 2) Λέων· ἐν μύθοις τοῦ Βαβρίου καὶ τοῦ ἐπιτομέως αὐτοῦ. — 3) Λύκος· ἐν ταῖς σημεριναῖς ἑλληνικαῖς παροιμίαις ἐν λ. βλέπω ἀρ. 37α. 109, ἐν ἄλβανικαῖς καὶ κουτσοβλαχικῇ, ἀμέσως ἐκ τούτων εἰλημμένας, ἐν ἰταλικάς, ὀλλανδικῇ καὶ γερμανικαῖς. — 4) Ὄφις· ἐν τῇ προκειμένη βυζαντινῇ παροιμίᾳ καὶ ἐν πολλαῖς σημεριναῖς ἑλληνικαῖς (βλέπω 107α. 114, θωρῶ 5. 15. 16. 17, ἀκούω 21α τοῦ συμπληρώματος), ἐν οὐδεμιᾷ δὲ ξένη, καθ' ὅσον τοῦλάχιστον γινώσκω. Σημειωτέον δ' ὅτι καὶ ἐν βυζαντινῇ παροιμίᾳ τῆς ἐσχάτως ὑπὸ τοῦ Jernsted ἐκδοθείσης συλλογῆς (ἀρ. 6) ἀναφέρεται ὄφις, προσφύεστερον, ἀντὶ τοῦ λύκου ἄλλων βυζαντινῶν παροιμιῶν (βλ. λύκος 62. 63. 66), ὧν πολυπληθεῖς σώζονται παρ' ἡμῖν παραλλαγαί. — 5) Ἄγελάς· ἐν μιᾷ μόνον σικελικῇ παροιμίᾳ.

Αἱ ἀντίστοιχοι παροιμίαι ἔχουσιν ὡς ἐξῆς, κατὰ τὴν σημειωθείσαν τάξιν: Πλουτάρχ. Λούκουλ. 8 σ. 496 «οὐκ ἔφη δειλότερος εἶναι τῶν κυνηγῶν, ὥστε τὰ θηρία παρελθὼν ἐπὶ κενοὺς αὐτῶν τοὺς φωλεοὺς βαδίξεν».

1. Ἀρχαία παροιμία: «Ἄρκτου παρούσης τὰ ἔχνη ζητεῖς» ἢ «τὰ ἴ. μὴ ζῆται» (Βαρχυλ. ἀπ. 15, Blass 6. Ζηνόβ. 136. Διογενίαν. 170. Πλουτάρχ. Παρ. 94. Γρηγ. Κύπρ. 56. Μ. 54. Μακάρ. 142. Ἀποστόλ. 289. Κῶδ. Βοδλ. 201 σ. 19f. Κῶδ. Βατ. Κράμ. 84. Σουίδ. λ. ἀρκου). — **Δαν.** Hvo som ej vil fælde bjørnen, lader som han seer ham ikke = κεῖνος ποῦ δὲν θέλει νὰ κυνηγήσῃ ἀρκουδαίς, δὲν μπορεῖ νὰ βρῇ τὴν ὀμπλή τους (W. I, 232, 63). — **Γερμαν.** Er sucht den

Bären vnd steht vor ihm = γυρεύει τὴν ἀρκοῦδα καὶ στέκει μπροστά της (αὐτ. 233, 88. Βλ. καὶ αὐτ. 232, 78. 63. V. 899, 135). Die den Bären sehen und nicht gern stechen, thun als sähen sie ihn nicht und suchen ihn = ὅσοι βλέπουν τὴν ἀρκοῦδα καὶ δὲν ἔχουν ὄρεξη νὰ τὴν βαρέσουν κάνουν ὡς νὰ μὴν τὴν ἔβλεπαν καὶ τὴ γυρεύουν (W. I, 230, 23).

2. Βαβρ 92. Ἴγνατ. τετράστ. 26 σ. 274 Crusius: « Δειλὸς κυνηγὸς πρὸς τιν' εἶπε ποιμένα: | « εἴ που λέοντος ἕγχοι εἶδες μοι φράσον. » | « Σοὶ τοῦτον », εἶπεν, « εἰ θέλεις δεῖξω πέλας. » | « Ἰχνῶν », κυνηγὸς εἶπεν, « οὐ ζητῶ πλέον ».

3. **Ἄλθαν.** Οὐκίουναι σ'όχαιμαι, ε γχιούρμενε καιρκόμαι = τὸ λύκο βλέπομε καὶ τὴν ὀμπλή γυρεύομε (Hahn 156, 113). Οὐκίουναι εσ'όχμαι γιούρματ καιρκόμαι = λύκο βλέπομε, ὀμπλή γυρεύομε (Κουλουριώτης 160). — **Ἴταλ.** Quando tu vedi il lupo, non ne cercar le pedate = ὅταν βλέπῃς τὸ λύκο νὰ μὴ ζητᾷς τοῖς πατησιαῖς του (τοσκ. Giusti 260. καλαβρ. Marzano 103). Vidi lu lupu, e cerchi li pidati = εἶδες τὸ λύκο καὶ γυρεύεις τοῖς πατησιαῖς; (σικελ. Pitre III, 297). Hai lu lupu e vai circannu lu rastu (li pidati)? = ἔχεις τὸ λύκο καὶ πᾶς γυρεύοντας τὴν ὀμπλή (τοῖς πατησιαῖς); (ἐπίσης, αὐτ. II, 163). — **Κουτσοβλαχ.** Luplu il vedji shi torlu li caftsi? = τὸ λύκο βλέπεις καὶ τὴν ὀμπλή του γυρεύεις; (Zanne 2005). — **Ὀλλανδ.** Als gij den wolf ziet, zoek niet meer naar zijne voetstappen = ὅταν βλέπῃ κανεὶς τὸ λύκο, δὲ γυρεύει πλέον τὰ χνάρια του (W. V, 371, 452). — **Γερμαν.** Wenn man den Wolf schon sieht, braucht man nicht auf seine Fährte Acht zu geben = ὅταν βλέπῃ κανεὶς πλέον τὸ λύκο, δὲν χρειάζεται νὰ προσέχῃ 'ς τὴν ὀμπλή του (αὐτ. 451. Βλ. καὶ 452). Er will den Wolf suchen and läuft schon davon, wenn er die Spur sieht = γυρεύει νὰ βρῇ τὸ λύκο καὶ τὸ βάνει 'ς τὰ πόδια ἅμα ἰδῆ τὴν ὀμπλή (αὐτ. 379, 619).

5. **Ἴταλ.** Hai la vacca, e cerchi la pidata? = ἔχεις τὴ γελίδα, καὶ γυρεύεις τὴν ὀμπλή; (σικελ. Pitre III, 297).

112. Τὸ παιδί δὲν εἶδαμε,
καὶ Γιάννη τ' ὠνομάσαμε.

(Κατζίουλ. Ἐπίμ. 704 [εἶδαμεν—τὸ ἐβγάλαμεν.] — Κ. 42 [καὶ Ἰωάννην] — Κ. 6', 51 [Τὸ παιδίον δὲν εἶδαμεν καὶ Ἰωάννην τὸ ὠνομάσαμεν.] — Δάρβ. 300 [εἶδαμεν καὶ Γιάννην τ' ὠνομάσαμεν.] — Νε. 133, 873 [Τὸ παιδίον δὲν εἶδαμεν καὶ Ἰωάννην τὸ ὠνομάσαμεν.] — Βυζάντ. λ. παιδί [τὸ βγάλαμε.] — Βύρ. Γ', 281, 4 [τὸ ἐβγάλαμε.] — Πλαγιᾶς παρὰ Λαζάρου [δὲν εἶδαν καὶ Γ. τ' ὠνομάζουν.]

Βλ. ἀρ. 4.

113. Τοῦ γαμπρὸ δὲν εἶδαμαν,
Γιάνν' τοῦν ἰφουνάξαμαν.
(Ἰωαννίνων παρὰ Δ. Μ. Σάρρου).

Βλ. ἀρ. 4.

114. Τὸ φίδι βλέπομε,
καὶ τῆ συρμῆ γυρεύομε.

(Βάρνερ: φίδι 4 [καὶ τῆ συρματιά του γ.] — Γυθείου παρὰ Δ. Ι. Παναγουλάκου).

Βλ. ἀρ. 110.

115. Τσαὶ τὸ δεῖν παρηγοριά ναιν.
(Μεγίστης παρ' Α. Διαμαντάρου).

Βλ. ἀρ. 65.

✓ 116. Φοῦρνο βλέπει, κάστρο λέγει.
(Ἡπείρου. Δωδώνη 157).

Προβλ. ἀρ. 11. Ἐπὶ τῶν μεγαλοποιούντων τὰ πράγματα.

✓ 117. Χαίρουμαι ποῦ σὲ βλέπω καὶ σιχαίνουμαι ποῦ σὲ γνωρίζω.

(Πύργου Ἡλείας παρὰ Π. Ι. Λιναρδάκη).

Βλ. ἀρ. 33. 101.

118. Χωρατεύγω σου, παννί, κι' ἂν δὲ μὲ δοῦνε κλεύγω σε.
(Ἄνατ. Κρήτης παρὰ Σ. Ξανθοῦδίδου).

Βλ. ἀρ. 13.

βλίτο.

1. Ἀνάθεμα τὰ βλίτα,
κι' ὁποῦ τὰ κάνει πίττα.

(Β. 11, 139).

Βλ. ἀρ. 2. 3. 5, λάχανο 1α, μάραθο 1. Ὅτι εὐτελὲς ἔδεσμα εἶναι τὰ βλίτα καὶ ἥμιστα κατάλληλον πρὸς κατασκευὴν πίττας, διότι εἶναι ὑποδεέστερον τοῦ σπανακίου καὶ τῆς γλυκείας κολοκύνθης, ἕξ ὧν κατασκευάζονται ἡ σπανακόπιττα καὶ ἡ κολοκυθόπιττα. Τὸ βλίτον, ἐνιαχοῦ (ὡς ἐν Κεφαλληνίᾳ) καὶ βλίτρον, καὶ συνηθέστατα κατὰ πληθυντικὸν ἀριθμὸν, τὰ βλίτα εἶναι ἐδώδιμα λαχανηρὰ ἄγρια ἢ κηπευτὰ ἐκ τῶν ἀμαραντωδῶν, ἰδίως τὰ εἶδη *Amarantus viridis* L., *Albersia blitum* Kunth, *Amarantus retroflexus* L. Τὴν αὐτὴν γνώμην περὶ τῶν βλίτων, ὅτι εἶναι ἄνοστον καὶ εὐτελὲς ἔδεσμα εἶχον καὶ οἱ ἀρχαῖοι. «Λάχανον ἔκλυτον ἄμοιρόν τε δριμύτητος» λέγει περὶ τοῦ βλίτου γραμματικὸς τις (Bekker An. gr. σ. 31, 4)· ὁμοίως λέγει καὶ ὁ Πλίνιος (H. N. 20, 93): *Blitum iners videtur ac sine sapore aut acrimonia ulla*. Ὁ δὲ κωμικὸς Θεόπομπος, παραινῶν μειράκιον νὰ παύσῃ τρυφῶν, προσθέτει «καὶ τοῖς βλίτοις | διαχρῶ τὸ λοιπόν» (παρ' Ἀθην. ΙΔ' σ. 649B. FCG. II, 813)· καὶ παρ' ἄλλῳ κωμικῷ συγκρίνει τις πολυτελεῖ ὄψα πρὸς τὰ ἴδια εὐτελεῖ βρώματα, τὰ βλίτα καὶ τὰς θλαστὰς ἐλαίας (Δίφιλος παρ' Ἀθην. Θ' σ. 370e. FCG. IV, 380. CAF. II, 544, 14). Ἐνδεικτικὰ δὲ τῆς γνώμης τῶν ἀρχαίων εἶναι καὶ τὰ ἀπὸ τοῦ βλίτου παράγωγα καὶ σύνθετα ὑβριστικὰ ὀνόματα βλιτὰς βλίτων βλιτομάμματος.

2. Ἀνάθεμα τὰ βλίττα,
 κι' ὅπου τὰ κάνει πίττα·
 κι' ὅπου τὰ μαγειρεύει,
 παντρεῖά νὰ μὴ γυρεύῃ.

(Ψαρῶν. Β. 345, 6 [μ., φουρτοῦνα νὰ τὸν εὔρη.] — Λέσβου παρὰ Γρ. Ν. Βερναρδάκη [Ἀνάθεμα—τὸ ὅποιους τὰ κ. π. τὸ ὅποιους τὰ μαγειρεύει, ἄντρα νὰ μὴ γυρεύῃ.] — Κυθωνίων).

Πλατυσμός τῆς προηγουμένης. Ἡ παραλλαγή αὕτη ἀναφέρεται εἰς τὴν πρόληψιν ὅτι κόρη μαγειρεύουσα βλίτα δυσχεραίνει τοὺς γάμους της — ἴσως ἔνεκα τῆς ἀπεχθείας τῶν ἀνδρῶν πρὸς τὸ ἔδεσμα.

3. Δόξα νὰ χουνε τὰ βλίτα,
 ποῦ τὰ κάνουν γύφτοι πίττα.

(Λελέκ. Ἐπιδ. 137 [βλ. πῶκανε κι' ὁ γύφτος π.] — Ἀθηναϊκῆ. Καμπ. Μν. Β', 246).

Βλ. ἀρ. 1. Μόνοι οἱ γύφτοι, εἰς οὓς καὶ τῆδεστάτα τῶν φαγητῶν εἶναι εὐπρόσδεκτα, κατασκευάζουσιν ἐκ βλίτων πίτταν.

4. Ἐφαγε βλίτα.

(Ἀθηνῶν).

Ἐπὶ τῶν ἄλλ' ἀντ' ἄλλον βλεπόντων, καὶ ἐπὶ τῶν ἰσχυριζομένων ὅτι εἰδόν τι ὅπερ ἄλλοι δὲν βλέπουσιν. Ἀναφέρεται εἰς τὸν μῦθον, καθ' ὃν εἶδέ τις μετὰ μοιχοῦ τὴν σύζυγόν του· γραῖα δὲ γείτων, φίλη ταύτης, ἔπεισεν αὐτὸν ὅτι εἶναι ἀθώα ἢ γυνὴ διὰ τοῦ ἐξῆς τεχνάσματος. Μαθοῦσα ὅτι εἶχον φάγη τὴν μεσημβρίαν βλίτα, ἦλθεν εἰς τὴν οἰκίαν καὶ ἐχαιρέτισε τὸ ἀνδρόγυνον καὶ τρίτον τινά, τὸν ὁποῖον προσεποιεῖτο ὅτι ἔβλεπε μετ' αὐτῶν. Ὅτε δὲ ὁ σύζυγος τῇ παρετήρησεν ὅτι οὐδεὶς ἄλλος παρίστατο, ἐξήγησε τότε ἐκείνῃ τὸ πρᾶγμα ὡς πλάνην δῆθεν τῆς ὄψεως, προερχομένην ἐκ τῶν βλίτων, τὰ ὁποῖα εἶχε φάγη. Ὅθεν ὁ σύζυγος ἐπέισθη ὅτι εἰς τὴν αὐτὴν ὑπέπεσε πλάνην, ἀδικήσας τὴν σύζυγόν του, ἀφοῦ καὶ αὐτὸς εἶχε φάγη βλίτα. Ἐκ τοῦ μύθου τούτου ὀρμηθεὶς ὁ Δ. Α. Κορομηλᾶς ἔγραψε κωμωδίαν ἐπιγραφομένην «Ἐφαγες βλίτα» (Ἐν Ἀθῆν. 1878). Εἰς παραπλήσιον ἴσως μῦθον ἀνεφέρετο καὶ ἡ ἀρχαία ὁμοία τὴν ἔννοιαν παροιμία: «Ἐκ δυοῖν τρία βλέπεις» (Ἡσύχ. Σουίδ. λ. Γρηγόρ. Κύπρ. 129. Μ. 202. Διογενίαν. 156. Ἀποστόλ. 588. Κῶδ. Βοδλ. 391. Κῶδ. Βατ. Κραμ. 196). Ἄλλως φαίνεται ἐξηγῶν τὴν ἀρχὴν τῆς παροιμίας ταύτης Βασίλειος ὁ Καισαρείας (I' ἑκατ.) ἐν Σχολίοις εἰς Γρηγόρ. Ναζιανζην. στηλιτευτ. Β' (ἐν Not. et extr. des Mss. τ. XI μέρ. 2 σ. 112): «Μετηνήνεκται (ἢ ῥῆσις τοῦ Γρηγορίου) ἀπὸ τῶν ψηφολόγων, οἱ κλέπτουσι τὰς ὄψεις καὶ ψήφοις ἔξαπατῶσιν, ἐκ δυεῖν, κατὰ τὴν παροιμίαν, τρία φαντάζοντες ὄραν».

Ὁ μῦθος, εἰς ὃν ἡ σημερινὴ παροιμία ἀναφέρεται, εἶναι παλαιότατος, κοινὸς δὲ καὶ εἰς ἄλλους λαούς. Εὐρίσκεται ἐν τῇ Ἰνδικῇ συλλογῇ, ταῖς Ψιττακοῦ μυθολογίαις νυκτεριναῖς (νῦξ 28 σ. 44 μεταφράσεως Δ. Γαλανοῦ, ἐν Ἀθῆν. 1851). Πρὸς τὴν διατύπωσιν δὲ ταύτην τοῦ μύθου ἐγγυτάτῃ εἶναι ἢ περὶ τῆς μαγευμένης ἀπιδέας διήγησις τοῦ Βοκκακίου (VII, 9), ἧς ἡ ὑπόθεσις ὑπόκειται ἐν Ἀργεῖ, καὶ ἐν ἧ τὰ ὀνόματα τῶν δρώντων προσώπων εἶναι ἑλληνικά. Καὶ εἰς τούτους μὲν

καθὼς καὶ εἰς ἄλλους τινὰς ὁμοίους ἢ ἀπάτη τῆς ὄψεως ἀποδίδεται εἰς τὸ δένδρον, ἀφ' οὗ ἐπισκοπῶν ὁ σύζυγος βλέπει τὴν γυναῖκά του μετὰ τοῦ μοιχοῦ· πλεῖστοι δ' ἀναφέρουσι τὴν παρέμβασιν πρὸς παραπλάνησιν τοῦ συζύγου φίλης γυναικός, ἣτις, προσποιηθεῖσα ὅτι δύο εἶδεν ἄνδρας ἀνθ' ἑνός, ὡς αἰτίαν τῆς πλάνης τῆς φέρει τὴν ὥραν τῆς ἡμέρας, ἣτις ἐπενεργεῖ εἰς τὸ νὰ βλέπωσι διπλᾶ οἱ ἄνθρωποι τάντικείμενα· ἐν ἄλλοις δὲ μύθοις ἄλλαι παραπλήσια φέρονται αἰτίαι. Περὶ τῶν μύθων τούτων βλ. Dunlop-Liebrecht Geschichte der Prosa-dichtungen σ. 243 κέ. 490 σημ. 319. RTP. τ. IX, σ. 348. Stiefel zur Schwankdichtung des Hans Sachs ἐν Zeitschr. d. Vereins f. Volkskunde 1898 σ. 79 κέ. Πρὸς τὸν σημερινὸν ἑλληνικὸν μῦθον ὁμοιάζει παντὸς ἄλλου μάλιστα ὁ ἐν τῇ συλλογῇ τοῦ Π' αἰῶνος τῇ ἐπιγραφομένῃ Mensa philosophica (παρὰ Stiefel αὐτ. σ. 81), καθ' ὃν ἡ συνεργὸς τῆς μοιχαλίδος γραῖα χαιρετίζει τὸν ἄνδρα ὡσεὶ ἔβλεπεν αὐτὸν μετ' ἄλλου, ἀποδίδει δὲ τὴν πλάνην τῆς εἰς χαιρέφυλλα, τὰ ὅποια εἶχε φάγη. Ἐνθυμηθεὶς δὲ ὁ σύζυγος ὅτι εἶχε φάγη ἐπίσης χαιρέφυλλα, πείθεται περὶ τῆς ἀθωότητος τῆς γυναικός του.

5. Ὅμορφα σκατά εἰν' τὰ βλίτα,
καὶ τὰ κάνουνε καὶ πίττα.

(Παρὰ I. Βερέττα [σκ. τὰ βλ.] — Κεφαλληνίας παρὰ X. Ἀννίνου).

Βλ. ἀρ. 1.

βοή

- ✓ 1. Βοή τοῦ βγῆ τοῦ Θεριστῆ, κί' ἄς θέχτη κ' ἄς κοιμᾶται.
(Καρπάθου. Μαν. Ψήφ. 98).

Βλ. ὄνομα 3. 2, ἀκοή 2.

βοήθεια

- ✓ 1. Μικρὴ βοήθεια, μεγάλη σωτηρία.
(Γυθείου παρὰ Δ. I. Παναγούλακου).

Καὶ ἀσθενὴς βοήθεια ἐν καιρῷ παρεχομένη σώζει ἐνίστε ἀπὸ μεγίστου κινδύνου· τοῦτο διδάσκουσι καὶ οἱ Αἰσώπειοι μῦθοι περὶ λέον-

τος καὶ μυός (ἀρ. 256 Halm. Βαβρ. 107) καὶ περὶ μύρμηκος καὶ περιστερᾶς (ἀρ. 296. 296β. Η.), οὗ ἐπιμύθιον: «Δύνανται καὶ τὰ μικρὰ τοῖς εὐεργέταις μεγάλας ἀμοιβὰς παρέχειν». — Παραπλήσια παροιμῖαι **Δαν.** Liden hielp er og hielp = μικρὴ βοήθεια εἶναι καὶ αὐτὴ βοήθεια (W. II, 815, 36). — **Γερμαν.** Kleine Hülfe ist auch Hilfe = ὁμ. (αὐτ.). Kleine Hülfe zur rechter Zeit ist besser als grosse Krankheit = μικρὴ βοήθεια ἔς τὸν καιρὸ ποῦ πρέπει εἶναι καλύτερη ἀπὸ μεγάλη ἀσθένεια (αὐτ. 37).

- ✓ 2. Τοῦ ἄλλου τὴν βοήθεια ὅποιος πάντα γυρεύγει,
ἔς τὸν ἑαυτὸν του ἠμπορεῖ πολλαῖς φοραῖς νὰ εὕρη.
(Χίου. Καν. 307, 713).

Ὁ ἔχων πεποίθησιν εἰς ἑαυτὸν δύναται πολλάκις διὰ τῶν ἰδίων δυνάμεων νὰ κατορθώσῃ τὸ ματαίως ἐκ τῆς συνδρομῆς ἄλλων προσδοκώμενον. Ἡ ἀδέξιος καὶ ἀσαφῆς διατύπωσις γεννᾷ τὴν ὑπόνοιαν ὅτι δὲν εἶναι ἀκραιφνῶς δημώδης γνώμη, ἀλλ' ὅτι πιθανῶς ἐλήφθη ἐκ διδακτικοῦ τινος στιχουργήματος λογίου τινός.

βοηθῶ

1. Ἀβόηθα με, στραβέ,
νὰ γενῶ σὰν ἐσέ.

(Τήνου παρ' Ἀδ. Ἀδαμαντίου).

Βλ. ἀρ. 9. Εἰρωνικῶς ἀντὶ τοῦ νὰ μὴ γενῶ σὰν ἐσέ.

2. Ἄ θές, ἀφέντη, βοήθα με,
καὶ ἄς τα τὰ γλυκόλογα.

(Κα. 182).

Περβλ. ἀρ. 8, ὀρμηγεύω 3. Ἐπὶ τῶν προσπαθούντων δι' ἐπαίνων ἢ λόγων εὐμενῶν ν' ἀποφυγῶσι τὴν ἐκτέλεσιν ὑποχρεώσεων, καὶ τὴν ὀφειλομένην βοήθειαν πρὸς τινὰ ἀναπληρούντων διὰ κενῶν λόγων.

3. Βόηθα κόκκινη τῆς μαύρης!

(Βερ. 69, 5 [Βοήθα] — Ἠπειροῦ. Ἄρ. 183 [ὁμ.] — Β. 42. 58 [ὁμ.] — Κα. 1000 [τση μ.] — Κεφαλληνίας παρὰ Σ. Δ. Παγώνη [κόκκινη τση μ.] καὶ παρ' Ἠλ. Τσιτσέλη [Βόχτα—τση μ.] — Ζακύνθου παρὰ Σ. Δὲ Βιάζη [τῆ μαύρη].).

Λέγεται σπανιότερον μὲν ἐπὶ τῶν παρεχόντων ἰσχυρὰν βοήθειαν εἰς ἀλλήλους, συνήθως δ' εἰρωνικῶς ἐπὶ ἀσθενεστάτης ἐπικουρίας, ἢ ἐπὶ τῆς ἀμοιβαίας βοηθείας φαύλων. Ἡ μεταφορὰ ἴσως ἀπὸ τῆς φωτιᾶς (κόκκινη) τῆς βοηθούσης τὴν μαύρην χύτραν εἰς τὸ μαγεῖρευμα.

4. Βόηθα με νὰ σὲ βοηθήσω.

(Κα. 1001 [Βοήθα με] — Κυνουρίας παρὰ Λ. Κωνσταντοπούλου).

Βλ. ἀρ. 13.

5. Βοήθα με, νὰ σὲ βοηθῶ,
ν' ἀνεβοῦμε τὸν ἀνήφορο.

(Β' 18, 15. — Β. 42, 59. — Κεφαλληνίας παρὰ Σ. Δ. Παγώνη [Βόηθα μου, νὰ σοῦ βοηθῶ νὰ περνοῦμε τὸν ἀ.] — Πάτμου παρὰ Χ. Μαλανδράκη [Βούθα μου νὰ σοῦ βοῦθῶ, ν' ἀνέβουμε τάνηφορο.]).

Βλ. ἀρ. 6, βαστῶ 7. 8, πουντῶ 1, πρβλ. ἀρ. 13, ἀκουμπῶ 1, βαστῶ 3, γελῶ 10, θωρῶ 7, ῥωτῶ 43. Ἡ ἔννοια εἶναι ἡ αὐτὴ καὶ ἡ τῆς ὑπ' ἀρ. 13, ὅτι διὰ τῆς ἀμοιβαίας βοηθείας συντελοῦνται καὶ τὰ δυσχερέστατα. Συνήθως ὅμως λέγεται εἰς δήλωσιν τοῦ ὅτι δι' εὐχαρίστου συνομιλίας ἀνακουφίζονται ἀπὸ τοῦ κόπου οἱ ἐκτελοῦντες ἐπίπονόν τι ἔργον, ἢ οἱ μακρὸν διανύοντες δρόμον. Τοιαύτην δ' ἔννοιαν ἔχει παρεμβالλομένη καὶ εἰς τὸ παραμῦθιον τῶν Κορακιστικῶν, περὶ οὗ βλ. τὰ σημειωθέντα ἐν τ. Β' σ. 491. Φέρεται δ' ἐν ταῖς ἐξῆς παραλλαγαῖς τούτου: ἐν τῇ ἐν Νεα. τ. Α' σ. 26: «Βόηθα με νὰ σοῦ βοηθῶ νὰ φτάσουμε πιὸ γλήγορα» ἐν τῇ κυπριακῇ (Σ. σ. 315): «Βάστα με καὶ νὰ σὲ βαστῶ, γέρο, νὰ βκοῦμεν τὸ βουνόν» ἐν τῇ κεφαλληνιακῇ (Κρίσπη Πόλυσπορία σ. 98): «Βόηθα μου νὰ σοῦ βοηθῶ ν' ἀναβοῦμε τὸν ἀνήφορο» καὶ ἐν τισι τῶν ἀνεκδότων. Ἐκ δὲ τῶν παραλλαγῶν τοῦ αὐτοῦ παραμυθίου παρ' ἄλλοις λαοῖς οὐδεμία καθ' ὅσον γινώσκω περιέχει τὴν συμβολικὴν ῥῆσιν, πλὴν τῆς ἀραβικῆς παρὰ Tallqvist σ. 117. 118, ὅπου φέρεται οὕτω: «μὲ βαστᾶς ἢ νὰ σὲ βαστάξω;» ἐρμηνεύεται δ' ὡς ἐξῆς: «θέλεις νὰ μοῦ διηγηθῆς τίποτε, ἢ νὰ σοῦ διηγηθῶ ἐγώ, διὰ νὰ κάμωμε τὸ δρόμο χωρὶς νὰ αἰσθανθοῦμε κόπο;» Παραπλησία παροιμία **Γερμαν.** Wenn einer den andern hilft, so sind beide stark = ἂν ὁ ἕνας βοηθῇ τὸν ἄλλον, ἔτσι εἶναι καὶ οἱ δύο δυνατοί (W. II, 490, 101).

6. Βόηθα με, νὰ σε βοηθῶ,
νὰ περνοῦμε τὸν καιρό.

(Βάρνης. Κρ. 13. — Λιβαρτζίου Καλαδρύτων παρὰ Σ. Ἀθανασιάδου [περναίμε] — Λάστας Γορτυνίας παρὰ Ν. Λάσκαρη).

Βλ. τὴν προηγουμένην. Παραλλαγὰς βλ. ἐν λ. βασιτῶ 3, γελῶ 10, θωρῶ 7, ῥωτῶ 43.

✓ 7. Βοήθα με, νὰ σὲ ματαγκρεμίσω.
(Κα. 1002).

Πρὸς ἀχαρίστους, οἴτινες, καίτοι μᾶς ἔβλαψαν εὐεργετηθέντες ὑφ' ἡμῶν, ἔχουσι τὴν τόλμην νὰ ζητῶσι καὶ πάλιν βοήθειαν.

✓ 8. Βοήθα με ὥστε ζῶ, καὶ σὰν πεθάνω παίναέ με.
(Κα. 1005).

Βλ. ἀρ. 2. Οἱ προσηνεῖς λόγοι καὶ οἱ ἔπαινοι δὲν εἶναι χρήσιμοι εἰς τοὺς ἔχοντας ἀνάγκην βοήθειας πραγματικῆς, εἰς μόνους δὲ τοὺς νεκροὺς προσήκουσιν τὰ ἐγκώμια. Διὰ τῆς παροιμίας δ' ὑποδεικνύει ὁ αἰτῶν ὅτι δὲν παραπλανᾶται ἐκ τῶν κενῶν λόγων, ἀλλὰ θεωρεῖ τοὺς ὡς ἐμφαίνοντας πρόθεσιν ὑπεκφυγῆς.

9. Βόηθα μι, κακουρρίζικι, νὰ μὴ σοῦ μοιάσου.
(Ἰωαννίνων παρὰ Δ. Μ. Σάρρου).

Βλ. ἀρ. 1. 12. 15, φτωχὸς 20, ὅπου ἀναγράφονται ὅμοιαι παροιμῖαι ἀλλόγλωσσοι. Ἐπὶ πλουσιῶν πλεονεκτῶν, σφετεριζομένων τοὺς κόπους ἀπόρων, ἢ κατακρατούντων χρήματα αὐτῶν, ἢ μὴ παρεχόντων εἰς αὐτοὺς ἀνάλογον πρὸς τὴν ἐργασίαν των μισθόν.

10. «Βοήθα, Παναγία μου», κ' ἕνα κοφίνι πέτρας.
(Παρά Ι. Βερέττα).

Προβλ. ἀρ. 14, Παναγία 1. 4, πέτρα 46, θεὸς 228α. Ὅφειλε ὁ ἄνθρωπος νὰ μὴ ἐπαναπαύηται εἰς μόνην τὴν ἕξ ὕψους ἀντίληψιν, ἀλλὰ καὶ πάσῃ δυνάμει νὰ φροντίξῃ αὐτὸς περὶ ἑαυτοῦ. Ὁ μῦθος εἰς ὃν ἀναφέρεται ἡ παροιμία μοὶ εἶναι ἄγνωστος. Θὰ παρωτρύνετό τις ἴσως ἐν αὐτῷ νὰ ἐπικληθῇ μὲν τὴν βοήθειαν τῆς Παναγίας, ἀλλὰ νὰ ἔχη καὶ λίθους πολλοὺς, ὅπως δι' αὐτῶν ἀμυνθῇ.

11. Βόηθα, Χριστὲ καὶ Παναγιά, νὰ κλέψω τὸ δισκοπότηρο.

(Μεσσηνίας. Πανδῶρ. ΠΗ', 462, 43),

Ἔστι ὁ Θεὸς δὲν εἰσακούει τοὺς αἰτοῦντας πονηρὸν τι καὶ ἄδικον, ἀσεβῆς δ' ὁ τοιαῦτα εὐχόμενος. Πρβλ. Ξενοφ. Ἀπομνημ. Α', β, 2. Nägelsbach Nachhomer. Theologie V, 14 σ. 213.

✓ 12. Βοήθειε στραδὸς τὸ βλεπόμενον.

(Τῆνου παρ' Ἀδ. Ἀδαμαντίου).

Βλ. ἀρ. 9, πρβλ. τυφλὸς 23. Ἐπὶ τοῦ ἀνεπιγνώστως ὠφελοῦντος διὰ τῆς ἐργασίας του ἄλλον ἐπιτηδειότερον, αὐτοῦ δὲ ζημιουμένου.

*13. Βοήθει μοι καὶ βοηθοίην ἂν σοι.

(Βυζαντινῆ. Πλανοῦδ. 14. Βοηθοίην κατὰ διόρθωσιν τοῦ Kurtz· οἱ κώδ. βοηθείην).

Παράφρασις τῆς ὑπ' ἀρ. 4, ὡς ἐμφαίνει καὶ ἡ ἄχρηστος κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Πλανοῦδη εὐκτική. Βλ. καὶ ἀμπώθω 1, σειοῦμαι 10, πρβλ. βοηθῶ 5. 6. 14, ἀκουμπῶ 1, σειοῦμαι 4. Βοήθησόν με ὅπως ἐνισχυθῶ, οὕτω δὲ θὰ δυνηθῶ νὰ βοηθήσω καὶ ἐγὼ σέ. Συνήθως ὅμως ἡ παροιμία ἐκλαμβάνεται ὡς λεγομένη κατ' ἔλλειψιν τοῦ «εἶπε ὁ Θεός», ἔχουσα τότε τὴν αὐτὴν καὶ ἡ ἐπομένη ἔννοιαν. Ὅμοιοι γινώμαι ἀρχαίων καὶ παροιμιαὶ ἀρχαῖαι καὶ νέαι ἀναγράφονται ἐν λ. θεὸς 186. 228α, περιορίζομαι δ' ἐνταῦθα εἰς τὴν ἀναγραφὴν μόνων τῶν ὁμοίων πρὸς τὴν ἑτέραν τῆς προκειμένης παροιμίας ἔννοιαν. Ἀρχαία **Ῥωμαϊκή**: Serva me, servabo te (Petron. 44). — **Ἰταλ.** Ajuta si vd' essiri aiutatu = βοήθα ἂν θέλης νὰ βοηθηθῆς (σικελ. Pitre I, 178). — **Γερμαν.** Hilff, so wirt dir geholffen = βοήθα καὶ θὰ βοηθηθῆς (W. II, 488, 53). Wer geholffen hat, dem wird wieder geholffen = ὅποιος ἐβοήθησε, αὐτὸς θὰ βοηθηθῆ (αὐτ. 491, 112). — **Ῥωσ.** Κάμε μου μιὰ δουλειὰ κ' ἐγὼ (νὰ κάμω) σένα (Kurtz ἐν Philologus 1890 σ. 459).

14. Βοηθήσου, λέγει ὁ θεός, νὰ σὲ βοηθήσω.

(Κα. 1010).

Βλ. ἀρ. 4. 13, ἅγιος Γιάννης 1. 2, ἅγιος Γιώργης 2 κέ., ἅγιος Νικόλας 10. 11. 12. 16. 35, ἅγιος Φανούριος 1, Παναγιά 1. 4, σειοῦ-

μαι 4. 10, ταράζω 1. Ἡ κοινοτάτη γνώμη, ὅτι τὰ πάντα ἐκ τῆς ἰδίας ἡμῶν ἐνεργείας πρέπει ν' ἀπεκδεχόμεθα, καὶ ὅτι τὸ θεῖον ἐπιστέφει τὰ ἔργα μόνου τοῦ εἰς ἑαυτὸν πεποιθὸτος ἀνθρώπου, μὴ εἰσακοῦον τῶν ἀπραγμόνων καὶ χαύνων τὰς δεήσεις, ἡ γνώμη αὕτη πολλαχῶς ἐκφέρεται διὰ δημοδῶν παροιμιῶν. Αἱ πλεῖσται τούτων εἶναι διασκευαὶ τῆς ἀρχαίας: «Σὺν Ἀθηνᾶ καὶ χεῖρα κίνει», ἄλλαι δὲ εἶναι συναφέστεραι πρὸς γνώμας ἀρχαίας. Ἡ προκειμένη οὐδόλως παραλλάσσει τῆς ἰταλικῆς: Ajutati, che t' ajuto, dice il signore, ἥς τὰς διαφόρους διατυπώσεις μετὰ τῶν ὁμοίων ἀρχαίων καὶ νεωτέρων παροιμιῶν βλ. ἐν λ. θεὸς 228α. 186.

15. Βόχθα με, στραβὲ μὲ τό να μάτι.

(Κεφαλληνίας παρὰ Σ. Δ. Παγώνη).

Βλ. ἀρ. 9. 12.

16. Βοχτάει τὸ μεσάνυχτο,
σὰν νὰ γὰ να πουκάμισο.

(Κεφαλληνίας παρὰ Σ. Δ. Παγώνη).

Βλ. νύχτα 3.

17. Ὅποιος δὲν ξέρει νὰ βοηθάη,
μένει κατὰμονος καὶ δυστυχάει.

(B. 208, 455).

Ὅτι ὁ μὴ βοηθῶν τοὺς ἄλλους οὐδένα καὶ αὐτὸς ἐν ἀνάγκῃ εὐρίσκει φίλον. Ἑταλ. A sè l'aiuto nega chi ad altri il nega = ἔς τὸν ἑαυτό του δὲ θέλει νὰ δώσῃ βοήθεια, ὅποιος τοὺς ἄλλους δὲν βοηθεῖ (τοσκαν. Pitrè I, 181). Cu' ad àutru nega aiutu, a sè lu nega = ὅποιος ἔς ἄλλον ἀρνεῖται βοήθεια, ἔς τὸν ἑαυτό του τὴν ἀρνεῖται (σικελ. αὐτ.) — Γερμ. Wer andern nicht hilft, wird sich auch selber nicht helfen = ὅποιος ἄλλο δὲν βοηθεῖ, καὶ τὸν ἑαυτό του δὲν θὰ βοηθήσῃ (W. II, 491, 106).

18. Ὅσο βοηθάει ἡ πατ'λιά,
δὲ βοηθάει ἡ Παναγιά.

(Μεσσηνικὸν Καρδίτσης παρ' Α. Λαδιᾶ).

Πατουλιὰ τὸ ἄδενδρον μέρος τοῦ δάσους (ἐν Ἀθήναις ξαίθρα), ἢ ὁ ἐν λόγῃ ἐλεύθερος χώρος. Τὴν παροιμίαν ὑποτίθεται πιθανῶς ὅτι θὰ εἶπέ τις καταφυγὸν εἰς τοιαύτην πατουλιάν, βεβαιὸς δ' ὦν ὅτι ἦτο ἐν ἀσφαλείᾳ, διότι οὐδεὶς ἠδύνατο νὰ τὸν ἀνεύρη ἐκεῖ κρυπτόμενον. Λέγεται ἐπὶ τῶν προσποριζομένων ὠφέλειαν κατὰ τρόπον τινά, ἀδιαφορῶντων δ' ἂν ὁ τρόπος οὗτος εἶναι ἠθικὸς ἢ ἀνήθικος.

- ✓ *19. Τινὶ Θεὸς μὲν ἐβοήθει, ἐκεῖνος δ' ἀπεσείετο τὴν βοήθειαν.
(Βυζαντινὴ. Πλανοῦδ. 15).

Σημερινὴν παραλλαγὴν ταύτης δὲν εὔρον. Ἦσως ἐλέγετο ἐπὶ τῶν ἀνικάνων νὰ ἐπωφεληθῶσιν ἀπροσδόκητόν τινα εὐκαιρίαν, ἐπὶ ἐκείνων οὔτινες στρέφουσι τὰ νῶτα εἰς τὴν τύχην, κατ' ἄλλην παροιμίαν (βλ. ῥιζικὸ 2, τύχη 24).

Βοθωνιανός

1. Σαρανταδὺ Βοθωνιανοὶ
σέρνουν ταύγῳ μὲ τὸ σκοινί.
(Κρήτης παρὰ Γ. Ι. Καλαϊσάκη).

Βλ. τὴν ἐπομένην, πρβλ. φορτώνω 9 καὶ τὰς σημειουμένας αὐτόθι παραλλαγάς. Παροιμία ἐκ τῶν διασυρουσῶν τάκληρήματα χωρίων, λεγομένη καὶ γενικώτερον ἐπὶ συμπράξεως πολλῶν ἀνθρώπων πρὸς ἐκτέλεσιν ἔργου καὶ εἰς ἓνα μόνον εὐκολωτάτου. Βοθωνιανοὶ δὲν φαίνεται πιθανὸν ὅτι εἶναι οἱ κάτοικοι τοῦ μικροῦ χωρίου Βοθιανῶν τοῦ δήμου Παλιοχώρας τοῦ Σελίνου· τίνες ὅμως ἀγνοῶ.

- ✓ 2. Σαρανταδὺ Βοθωνιανοὶ ταύγῳ ἐτσουροβόλουν,
καὶ πάλι ἐφονάζανε· « Ἀνάθεμα τῇ μοναξιά! »
(Κρήτης παρὰ Γ. Ι. Καλαϊσάκη).

Βλ. τὴν προηγουμένην.

βόιβοδας

- ✓ 1. Σηκώθηκε ὁ βόιβοδας καὶ πῆγε ἔς τὸν ζαμπίτη.
(Ἀθηναϊκὴ. Ἐῶδορ. Α', 192 καὶ Καμπ. Ἰστ. Α', 349 [βοῖβόδας]).

Βόιβοδας ἢ βόιβοντας (ἢ γυνὴ αὐτοῦ βοῖβοδίνα ἢ βοῖβοντίνα)

καὶ βοεβόδας, βοϊβόντας, λέγεται καταχρηστικῶς ὁ προεστὴς, ὡς ἐν δημοτικῷ ἄσματι «τῆς Μοριᾶς οἱ βοϊβοντάδες» (Λελ. Ἐπίμ. σ. 22). Ἐπίσης ἀνώτερος Τοῦρκος ἡ διοικητικὸς ὑπάλληλος, ὡς ἐν πελοποννησιακῷ ἄσματι βόιβοντας ἢ βοϊβόνταγας εἶναι ὁ καταβάλλων τοὺς μισθοὺς τῶν στρατιωτῶν καὶ τῶν πασσάδων (Ππζ. σ. 146-7). Κυρίως δὲ σημαίνει τὸν διοικητὴν ἐπαρχίας, ὡς παρὰ Passow 218: «θέλω νὰ γίνω βόιβοντας ἔς τὴν Ἄρτα καὶ ἔς τὸ Λοῦρο» καὶ ἐν τῇ προκειμένη παροιμίᾳ, ὅπου β. εἶναι ὁ διοικητὴς τῶν Ἀθηνῶν. Εἰδικώτερον δὲ παρὰ Τοῦρκους βοϊβόδας ἢ βοϊβόδα ἐλέγετο ὁ ἀστυνόμος τοῦ Γαλατᾶ. Ὅμοίως καὶ ὁ ἡγεμὼν τῆς Βλαχίας καὶ τῆς Μολδαβίας, ὧν ὁ τίτλος παρ' ἡμῖν συγκοπτόμενος συνήπτετο μετὰ τοῦ βαπτιστικοῦ ὀνόματος, οἷον Μιχὰλ βόδας, ὁ ἡγεμὼν Μιχαὴλ Σοῦτσος. Ἡ λέξις ἦτο ἔκπαλαι ἐν χρήσει παρὰ τοῖς Τοῦρκοις, ἐκ τούτων δὲ παρελάβομεν ταύτην καὶ ἡμεῖς. Κατὰ τὸν Κωνστ. τὸν Πορφυρογέννητον (πρὸς Ἑρωμ. 38 τ. Γ' σ. 168 Bonn) βοέβοδον ἐκάλουν οἱ Τοῦρκοι ἐν παλαιοῖς χρόνοις τὸν ἄρχοντα τῆς πατριᾶς: «ἄρχοντα δὲ εἰς αὐτοὺς εἶτε ἴδιον εἶτε ἀλλότριόν ποτε οὐκ ἐκθήσαντο, ἀλλ' ὑπῆρχον ἐν αὐτοῖς βοέβοδοί τινες». Παρὰ Δούκα (κεφ. 19 σ. 88, 6 Bonn) κεῖται ὁ τύπος βεηβόδας, ἄγνωστος εἰς τὸν λαόν. Ἡ λέξις ἐλήφθη ὑπὸ τῶν Τοῦρκων ἐκ τῆς σλαβικῆς (παλαιοσλαβ. καὶ σερβ. voievoda, βουλγ. voivoda), ἐντεῦθεν δὲ καὶ τὸ ῥωμουνικὸν νοινὸδα. — Ζαμπίτης δὲ εἶναι ἐπίσης λ. τουρκικὴ (ἐκ τοῦ ἀραβ. ζαμπί, σημαίνοντος τὸν μετὰ δυνάμεως κρατοῦντα) κοινὴ καὶ εἰς τοὺς Ἀλβανούς, τοὺς Ἑρωμύνους, τοὺς Σέρβους (zabit) καὶ τοὺς Βουλγάρους (zabitin). Εἶναι δ' ὁ ζαμπίτης ἀξιωματικὸς τοῦ στρατοῦ, εἰς ὃν εἶναι ἀνατεθειμένη διοικητικὴ ὑπηρεσία.

Ἡ παροιμία ἦτο εὐχρηστος ἐπὶ τῆς τουρκοκρατίας, λεγομένη εἰρωνικῶς ἐπὶ τῶν κανχωμένων, ὅτι ἐπιφανεῖς ἄνδρες μεριμνῶσι περὶ ὑποθέσεως των. Ὁ βόιβοδας δηλαδὴ μετέβη εἰς τοῦ ζαμπίτη ἐπὶ μόνῳ τῷ σκοπῷ τοῦ νὰ διαπραγματευθῶσιν ἀμφοτέροι περὶ τῆς ὑποθέσεως ἐκείνης.

✓ βόδι

1. Ἄ δὲν ἦσαν βόιδα τὰ καματερά μας, ποῖος ἐμπόρειε νὰ τὰ ζέψη;

(Κα. 66).

Τὸ βόιδι ἀντὶ ἐπιθέτου = ἀμβλύνους· καματερό δὲ ἐκ τοῦ συνήθους ἐπιθέτου τοῦ βοῦς (πρβλ. ἀρ. 20) ὁ ἀροτήρ βοῦς. Ὅτι οἱ πονηρότεροι, καὶ ἀσθενεῖς ὄντες, δεσπόζουσι τῶν ἀπλουστέρων, μὴ ἔχόντων συναίσθησιν τῆς δυνάμεως αὐτῶν.

2. Ἀνάθεμά σε, ντοβλετί, ἀνάθεμά σε, Πόλη,

ποῦ σοῦ στειλα τὸν ἄνθρωπο καὶ μοῦ στειλες τὸ βῶιδι.

(Πελοποννήσου. Ἐφ. Φιλομ. 1857 σ. 257 [Μπᾶ! ἀν. σε Π. ποῦ σ᾽στειλα—βόιδι.] — Β. 167, 265 [Μπᾶ! ἀ. σε Π.—μοῦ στειλες β.] — Ππζ. 217, 55 [Ἄ. σε Π.—βόιδι.] — Καραῦς Κορινθίας παρὰ Γ. Τσαγρῆ [βόιδι.] — Κυθήρων παρὰ Δ. Διακοπούλου [Ἄ. σε Π.]).

Βλ. τὴν ἐπομένην, πηγαῖνω 50 καὶ τὰς αὐτόθι σημειουμένας παραλλαγὰς καὶ τὰς ὁμοίας ξένας παροιμίας. Ἐπὶ ἐκείνων οὔτινες καίπερ πολλοὺς ἰδόντες τόπους ἐπανῆλθον εἰς τὴν πατρίδα ἀμόρφωτοι καὶ ἄξεστοι. — Ντοβλέτι ἢ δοβλέτι εἶναι τουρκικὴ λ. (δεβλέτ, ἐκ τῆς ἀραβ. σημαίνουσης εὐδαιμονίαν)· ἐσήμαινε δ' ἐπὶ τουρκοκρατίας τὴν ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐδρεύουσαν κυβέρνησιν τοῦ σουλτάνου.

3. Ἀνάθεμά σε, Πόλη,

ποῦ σῶστειλα τὸν ἄντρα μου, καὶ σὺ τὸν ἔκαμες βόιδι.

(Λάστας Γορτυνίας παρὰ Ν. Λάσκαρη).

Βλ. τὴν προηγούμενην.

4. Βάρδα, ποῦ ἔρχεται τὸ βόιδι!

(Ζακύνθου παρὰ Σ. Δὲ Βιάζη).

Βλ. ἀρ. 23. 28. 46. 49. 52-57. Ἐπὶ τῶν ἔξαγγελόντων ὡς βέβαια γεγονότα τὰς κενὰς προσδοκίας των· ἢ χρῆσις δὲ τῆς παροιμίας ἐν εἰδικαῖς περιπτώσεσιν εἶναι ποικιλωτάτη· ὅτε μὲν λέγεται ἐπὶ τῶν βασιζόντων τὰς ἐπιχειρήσεις των εἰς ἐλπίδας ἀκροσφαλεῖς· ὅτε δ' ἐπὶ τῶν ἄνευ λόγου ταρασσομένων ἐκ φόβου ἐπικειμένων κινδύνων ἢ προφυλασσομένων πρὸς ἀποσόβησιν ἀβεβαίου κακοῦ· ἢ ἐπὶ κομπορημόνων ἐκθειάζόντων τὰς μελλούσας πράξεις των· καθόλου δ' ἐπὶ παντὸς προτρέχοντος τῶν πραγμάτων. Εἶναι δ' ἡ παροιμία σύννοψις μύθου, διαλογικῶς διατυπωμένη ἐν ἄλλαις παραλλαγαῖς. Κατὰ τὸν μῦθον τοῦτον ἀπεφάσισε μιὰ φορὰ ἕνας νὰ ὑπάγη ἔς τὸν κουμπάρο τοῦ κουμπάρου

του γὰ νὰ τὸν παρακαλέσῃ νὰ τοῦ χαρίσῃ ἓνα βόιδι. Εἶπε λοιπὸν τὴν ἀπόφασί του εἰς τὴ γυναικὶά του καὶ τῆς ἐζήτησε ἓνα σκoinί, γὰ νὰ δέσῃ τὸ βόιδι, ὅταν θὰ τὸ φέρῃ. Ἄμα ἐπῆρε τὸ σκoinί ἔλεγε ᾗ ὅσους ἀπαντοῦσε ᾗ τὸ δρόμο νὰ φυλαχτοῦν γὰ νὰ μὴν τοὺς κουντρήσῃ τὸ βόιδι. Κ' ὅταν τὸν ἐρωτοῦσαν «Ποῦ εἶναι τὸ βόιδι;» τοὺς ἔδειχνε τὸ σκoinί καὶ τοὺς ἔλεγε «Νὰ τὸ σκoinί, ποῦ πάω νὰ τὸ φέρω».

5. Βόιδι κοιλᾶτο
κι' ἄλλογο σπαθᾶτο.

(Βαλαωρίτου Ποιήματα τ. Β' σ. 523).

Πρβλ. ἀρ. 21. 13. Κοιλᾶτος (κοιλιά) ὁ γάστρον. Σπαθᾶτος (ἀπὸ τοῦ σπαθί) ὁ μακρὸν κορμὸν ἔχων ἵππος Ὅτι καλοὶ ἀροτῆρες βόες οἱ μακρογάστροες, καὶ ἵπποι οἱ σπαθιωτὸν ἔχοντες σῶμα.

6. Βόιδι τῆς κυρᾶς τῆς Παναγιᾶς.
(Πεζ. 222, 132).

Βλ. ἀρ. 12. Ἡ «βοῦδάκι τοῦ Θεοῦ» ἦτοι μικρόνους.

7. Βοῦι σελλᾶτον ἔπαιρε καὶ γάαρον καμπούρηγν.
(Καρπάθου. Μαν. 277, 118).

Βλ. ἀρ. 21. 39.

8. Βοῦδία γι' ἀργασία
τσαὶ βουθουλεῖαι γιὰ σπορία.
(Βούας Καλαβρίας. Pellegrini σ. 88, 9).

Βλ. βουθουλεῖα 1-3. Βουθουλεῖα (βοῦς θήλεια), ἢ βουῦς. Ἡ λέξις ἐν χρήσει καὶ παρὰ τοῖς Βυζαντινοῖς: «Περὶ βουθηλειῶν ἦτοι δαμάλεων» (Γεωπον. ΙΖ', 2). Ὅτι ὁ ἄροτος ἀνάγκη νὰ γίνεται διὰ βοῶν, διότι αἱ αὐλάκες πρέπει νὰ εἶναι βαθεῖαι, ἐνῶ τὴν σπορὰν δὲν παραβλάπτουσιν οἱ ἐπιπόλαιοι τῶν ἀγελάδων ὄλκοι.— **Ἴταλ.** Ara co' buoi, e semina colle vacche = ὄργωνε μὲ βόιδα καὶ σπέρνε μ' ἀγελάδες (τοσκαν. Giusti 24). Arar coi bo e ropegar (ἢ arpeggar) co le vacche = ὄμ. (βενετ. Pasqualigo 315). Ammaisa cu li voi, simina cu li vacchi a tempu sò = νὰ ὀργώνῃς μὲ τὰ βόιδια καὶ

νὰ σπέρνης μὲ τοῖς ἀγελάδες ἕς τὸν καιρὸ ποῦ πρέπει (σικελ. Pitrè I, 29). Romper forte e semenar lezierno = νὰ ὀργώνης δυνατὰ καὶ νὰ σπέρνης ἐλαφρὰ (βενετ. αὐτ.).

9. Βῶδι ἀπὸ τὸ Καβαλλάρι.

(Ζαγορίου. Λαμπρίδου Ζαγοριακὰ σ. 57).

Καβαλλάρι χωρίον τοῦ Ζαγορίου, παράγον καλοὺς βόας

10. Δυὸ ζευγάρια, τρία βόιδα.

(Ἠπείρου. Ἄρ. 1579. — Β. 64, 161).

Βλ. ἀρ. 30.

11. Εἰς τοῦ βοῦδιου τὸ κέρατο.

(Καισ. Δαπόντε Καθρέπτης τῶν γυναικῶν. Λειψ. 1766 τ. Α' σ. 181 [Εἰς τοῦ βοῦδιου τὸ κέρατο, κ' ἐκεῖ τῇ ἀληθείᾳ, | ἂν ἔμπαιναν τοὺς εὗρισκαν ἐκεῖνα τὰ θηρία.] — Τοῦ αὐτοῦ, Κῆπος χαρίτων σ. 158 [Εἰς τοῦ β. τὸ κ. μπαίνουνσι νὰ κρυφθοῦσι.] — Λελ. Ἐπίδ. 264 [Ἦ τοῦ βοῦδιου τὸ κ. νὰ μπῆ κἀνεὶς δὲ γλυτώνει.]).

Βλ. ἀρ. 24. Τὸ ἔνδον τοῦ κέρατος τοῦ βοῦς λαμβάνεται ὡς σύμβολον ἀσφαλεστάτης κρύπτῃς εὐχρηστος δ' ἡ φράσις ἐπὶ ἀπειλῆς συνήθως· ὅτι δὲν θὰ σωθῇ ὁ ἀπειλούμενος ὅπουδήποτε καὶ ἂν καταφύγῃ. Ἡ αὐτὴ εἰκὼν καὶ ἐν παροιμίᾳ **Ἴταλ.** Lu friddu di Marzu trasi 'nta li corna di li voi = τὸ κρῦο τοῦ Μαρτιοῦ μπαίνει μεσ' ἕς τῶν βοῦδιῶν τὰ κέρατα (καλαβρ. Calabria VII, 75. Marzano 10).

12. Ἐνα ἀσπροκούτελο βοῦι ποῦ ναι!

(Χίου. Καν. 243, 224).

Βλ. ἀρ. 6, πρὸ βλ. ἀρ. 18. 19. 29. 33. 34. 40-42. Ἐπὶ ἀμβλύνου. Συνηθεσιὰτῆ ἢ παρομοίωσις τοῦ δύσνου πρὸς βοῦν· οὕτω καὶ παρ' ἀρχαίοις ὁ τοιοῦτος ἐλέγετο βοῦς (Εὐστάθ. σ. 962, 18. C.A.F. III, 252, 1002), καὶ φράσις «βοῦς ἀνούστερος» παρ' Ἀκομινάτ. τ. Α' σ. 135, 24 Λάμπρ. Πρὸ βλ. καὶ τὴν ἐπὶ ἀναισθητῶν λεγομένην παροιμίαν: «βοῦς ἔβδομος» (Διογενιαν. 250. Μακάρ. 189. Ἄποστόλ. 1620 h. Κῶδ. Βοδλ. 223 Κῶδ. Βατικ. Κράμ. 146. Σουίδ. λ. βοῦς ἔβδομος).—**Γερμ.** Er ist ein Ochs = εἶναι βόιδι. (W. III, 1109, 381).—**Βουλγ.** Boza Κράνιца = ἀγελάδα τοῦ θεοῦ (παρὰ Π. Θ. Τσίλλεφ).

13. Ἐπαρ' ἄλογο πιττᾶτο
καὶ βόιδι καπουλᾶτο.

(Κερκύρας. Ἐφ. Φιλομ. 1870 σ. 2247).

Βλ. ἀρ. 5. 21. Πιττᾶτος (οὐχὶ ἀπὸ τῆς πίττας, ἀλλὰ μᾶλλον ἀπὸ τοῦ ἰταλ. *petto* = στήθος) = ὁ ἔχων πλατὺ στήθος. Ὅτι ἐκλεκτοὶ ἵπποι μὲν εἶναι οἱ τὰ στέρνα πλατέα ἔχοντες, βόες δὲ οἱ εὐσάρκους τοὺς γλουτούς. Πρβλ. Ξενοφ. π. ἵππικ. α', 2: «Καὶ μὴν στέρνα πλατύτερα ὄντα καὶ πρὸς κάλλος καὶ πρὸς ἰσχύν — εὐφρέστερα.» Βλ. καὶ Πολυδεύκ. Α', 190. Ἐν ἀναφέρεται εἰς τοὺς ἀροτῆρας βόας, ἢ παροιμία εἶναι ἐσφαλμένη, διότι οἱ εὐσάρκους τοὺς γλουτούς ἔχοντες εἶναι κατάλληλοι διὰ σφαγὴν, διὰ τὸ ἄφθονον κρέας αὐτῶν· καλοὶ δ' ἀροτῆρες εἶναι οἱ τὸ μέτωπον ἰσχυρὸν ἔχοντες.

14. Ἐπαρε βοῦδι σελλωτὸ καὶ γάιδαρο καμπούρη·
γυναῖκα λιγνοκάπουλη καὶ χοῖρο μακρομούρη.

(Μήλου. Νεα. 183 [γυν. κοντοκάπουλη χ. μ.] — Καρπάθου. ΖΑ. 347, 94. [Βοῦ: σελλᾶτον ξ. καὶ γάρον κ. γυναῖκα φιλοκάπουλη καὶ χ. μακρομούρη.]).

Βλ. ἀρ. 21.

15. Ἐποῦτό χω γιά βόιδι γι' ἄλογο γιά σερνικὸ γαιδοῦρι.

(Δημητσάνης παρὰ Κ. Κασιμάτη).

Ἡ διατύπωσις ὁμοία πρὸς τὴν παρὰ Τζέτζη βυζαντινὴν ἐν λ. ὅτῃ 1. Λέγει ταύτην ὁ θέλων νὰ δείξῃ τὴν ἔνδειαν αὐτοῦ, ἐννοῶν ὅτι ἐν μόνον ἔχει κτῆμα, ὅπερ πρὸς πάσας τὰς ἀνάγκας του χρησιμοποιεῖ, ἀναπληροῦν δηλ. ὅτῃ μὲν βοῦν, ὅτῃ δ' ἵππον, ὅτῃ δ' ὄνον· ἂν δὲ τύχη ὦν παντελῶς ἄπορος, μήτε κτῆνος ἔχων μήτε ἀγρόν, ἐννοεῖ διὰ τῆς παροιμίας τὴν γυναῖκά του ἢ τὸν υἱόν του

16. Θαρρεῖ πῶς τοῦ φααν τὸν βοῦν του.

(Καρπάθου. ΖΑ. 369).

Ἄπεχθάνεται δηλ. αὐτούς, ὡς νὰ τοῦ εἶχον φάγη τὸν βοῦν του.

17. Θωρεῖς τὸν βοῦν κὶ ἀσπρίζει καὶ θαρρείσαι κὶ ἐν οὐλον μύλλαν;

(Κύπρου. Σ. 286, 274).

Πρβλ. ἀρ. 22. Ἡ λ. μύλλα σημαίνει τὸ λίπος· κεῖται καὶ παρὰ τῷ Δουκαγγίῳ, παραλαβόντι ἐκ χειρογράφου γλωσσαρίου (τοῦ ΙΕ΄ αἰῶνος; : « στέατι, τῷ πάχει, εἰς τὸ πάχος, ἢ μύλλαν ἢ ξύγγιν » (Βλ. καὶ M. Beaudouin Étude du dialecte chypriote σ. 124). Ἐπίθετον ἐκ ταύτης μυλλένος, -η, -ον καὶ σύνθετον μυλλοσφούγγισμαν, ἢ μυλλοσφούγγισμαν, μυλλόπιττα· συνεκδοχικῶς δὲ καὶ τὸ ἄρτυμα, οἶον μύλλωμαν, τὸ, ἢ κατάλυσις τῆς νηστείας (πρβλ. λ. ἀρτύνομαι 1) μυλλώνω, ῥῆμ. = καταλύω τὴν νηστείαν. Προσέτι σημαίνει καὶ τὴν νοτίδα, τὴν ὑγρασίαν, ὡς καταδεικνύουσι τὸ ἐπίθετον μυλλός, -ή, -όν = νοτισμένος, ὑγρός, καὶ τὰ σύνθετα: μυλλοβρέχει = ψεκάζει, μυλλόβρεμαν, τὸ = ψεκάς, μυλλοψηγαδίξει = ψεκάζει, μυλλοψηγάδιν, μυλλοψηγαδίασμαν = ψεκάς, μυλλοδρώνω = ἰδρώνω ὀλίγον, μυλλόδρωμαν, τὸ = ὀλίγος ἰδρώς (Σ. τ. Β΄ σ. 659). Ἡ ἔτυμολογία εἶναι ἀμφίβολος· ἴσως εἶναι ἢ λ. συγγενῆς μετὸ μούλα, ἢ = κοιλία προβάτου ἢ αἰγός, καὶ τὸ μούλι, ὡς ἐν Θήρῳ μὲν λέγεται ἢ πηκτὴ τῶν αἰγῶν ἢ τῶν προβάτων, ἐν Μεσσηνίᾳ δὲ ὁ ἐχθίνος ἦτοι ἢ τρίτη κοιλία τῶν μηρυκαστικῶν (γαλλ. feuillet, γερμ. Blättermagen ἢ Psalter). Πρὸς ταῦτα ἠδυνάμεθα πιθανῶς νὰ θεωρήσωμεν συναφεῖς τὰς ἐκ τοῦ λατ. ἐπιθέτου mollis καὶ τοῦ ῥῆμ. mollio παραγομένας ῥωμανικὰς λέξεις mollare amollare ἰταλ. = βρέχω, γαλλ. mouiller, καταλ. mullar, ἰσπ. mozar, πορτογ. προβηγγ. molhar, τὴν αὐτὴν ἐχούσας σημασίαν, ἰσπ. molleja ἀδένες, γαλλ. mou (παλαιογαλλ. mol) = πνευμόνιον ζώου κτ. (Βλ. Diez λ. molla. Körting λ. molliø, mollis ἀρ. 5379. 5380. Littré λ. mou).—Ἡ ἔννοια τῆς παροιμίας ὅτι δὲν πρέπει νὰ πλανώμεθα ἐκ τῶν φαινομένων.

❖ 18. Ἰγέννισι τοῦ βόιδ', νὰ ζήσ' τοῦ μ'σκάρι'!

(Ἰωαννίνων παρὰ Δ. Μ. Σάρρου).

Πρβλ. ἀρ. 12. Χλευαστικῶς ἐπὶ μωροῦ μωρὸν ἔχοντος τέκνον.

***ΑλϞ**. Πολι κάου, κοῦ βίτσ'ι; = τὸ βόιδι ἐγέννησε, ποῦ τὸ μουσχάρι; (Κουλουριώτ. 164).

❖ 19. Καὶ παπᾶ βοῦι σ' ἔκαμε.

(Χίου. Καν. 257, 332).

Βλ. ἀρ. 12.

20. Καματερέ βοῦ.

(Τσακωνική. Θ. Οικονόμου Γραμματική τῆς Τσακωνικῆς 1870 σ. 56. 74).

Προβλ. ἀρ. 36. Καματηρὸς βοῦς. Ἐπὶ ἀόκνων. Προβλ. τὴν **Γαλλ.**
C'est un bœuf pour le travail. (Littré λ. bœuf 1).

21. Λαμνᾶτο βῶδι ἀγόραζε καὶ γάδαρο καμπούρη,
γυναῖκα κοντοκάπουλη καὶ χοῖρο μακρομούρη.

(Χίου. Β. 42, 55 [Β. λ. γόραζε - μακρομούρη] — Κα. 1011 [Βόιδι λ. γόραζε καὶ γάδαρο] — Χίου. Πασπ. 207 [Λαμνᾶτο βοῦδ' ἀ. - γ. κοντοφάρδουλη καὶ σκόλο μαυρομούρη]. — Κεφαλληνίας παρ' Ἠλ. Τσιτσέλη [Λ. βόι - γάδαρος]).

Βλ. ἀρ. 5. 7. 14. 37-39. Ὁ κεφαλληνιακὸς τύπος βόι εἰς πληθυντικὸν ἀριθμὸν (βόια) φέρεται καὶ ἐν σιγγιλιώδει γράμματι τοῦ Γ' αἰῶνος (Βυζαντιν. Χρονικά 1899 σ. 448. 449). Λαμνᾶτος, ἐπίθ. ἐκ τοῦ λάμνα μετὰ τῆς λατινογενοῦς καταλήξεως -ᾶτος (ātus) ἢ δὲ λ. λάμνα, ἦ, καὶ τὸ ὑποκοριστικὸν λαμνίον (ἐκ τοῦ λατ. lamina, lamna). καὶ παρὰ τοῖς Βυζαντινοῖς εὐχρηστα (βλ. ὅσα ἐσημείωσα ἐν Byz. Zeitschr. I σ. 558), σημαίνουσιν ἔλασμα μετάλλου ἄλλοι τύποι τῆς λ. εἶναι λάμα—ἢ λεπίς (κοινῶς λεπίδα, ἐκ τοῦ ἰταλ. lama, ὅπερ ἐπίσης ἐκ τοῦ λατ. lamina παράγεται) καὶ λάμια κατ' ἀποβολὴν τοῦ ν, ὡς ἀντιθέτως παρεμβάλλεται ἐν τισιν ἰδιώμασι τὸ ν εἰς τὸ Λάμνια ἀπὸ τοῦ Λάμια, μνιά ἀπὸ τοῦ μιά, καὶ εἰς πολλὰς ἄλλας λέξεις καταληγούσας εἰς -μιά ἢ -μια ὅθεν καὶ λαμιᾶτος ἀντὶ τοῦ λαμνᾶτος ἐν Χίῳ. Τὸ ὑποκοριστικὸν λαμνὶ πλὴν τοῦ μικροῦ ἐλάσματος, σημαίνει καὶ τὸ μέρος ἐκεῖνο τοῦ σώματος τοῦ ζώου, τὸ ἀπὸ τοῦ τέλους τοῦ ἀνθρώπου εἰς τὴν ῥίζαν τῆς οὐρᾶς ἐκτεινόμενον. (Κοραῖ Ἄτ. τ. Δ'. σ. 280). Λαμνᾶτος ἄρα ὁ ἔχων μέγα λαμνί, ἐπὶ βοδὸς δ' ὁ μακρόσωμος. — Κοντοκάπουλη καὶ ἐν ἄλλαις παραλλαγαῖς λυγνοκάπουλη, φιλοκάπουλη, στενοκάπουλη εἶναι ἢ ἔχουσα κοντὰ (λυγνά, ψιλὰ, στενά) τὰ καπούλια ἤτοι τοὺς γλουτοὺς (ἐκ τοῦ λατ. scapula). — Μακρομούρης ἢ μακρομούρης ὁ μακρὰν ἔχων τὴν μούρην ἤτοι τὸ ῥύγχος (ἐκ τοῦ γενοατικοῦ muro = ῥύγχος).

Ἡ προκειμένη παροιμία καὶ αἱ παραλλαγαὶ αὐτῆς διδάσκουσι περὶ ἐκλογῆς βοδός, ὄνου, χοίρου, κυνός, ἵππου καὶ γυναικός. Τὸ μὲν βόιδι πρέπει νὰ εἶναι λαμνᾶτο ἢ λαμιᾶτο (ἀρ. 21), κοιλᾶτο (ἀρ. 5),

καπουλάτο (ἀρ. 13), σελλωτό (ἀρ. 14) ἢ σελλᾶτο (ἀρ. 7. 37. 38) ἢ σεν-
τᾶτο (ἀρ. 39)· ὁ γάιδαρος καμπούρης (ἀρ. 7. 14. 21. 37. 38)· ὁ χοῖρος
μακρομούρης (ἀρ. 14. 21. 38) ὁ σκύλος μαυρομούρης (ἀρ. 21)· τὸ
ἄλογο σπαθᾶτο (ἀρ. 5) καὶ πιτᾶτο (ἀρ. 13)· τέλος δ' ἡ γυναῖκα πρέπει
νὰ εἶναι λυγνοκάπουλη (ἀρ. 14) ἢ ψιλοκάπουλη (ἀρ. 14) ἢ κοντοκά-
πουλη (ἀρ. 21) ἢ στενοκάπουλη (ἀρ. 38) καὶ καθόλου λυγνοκάμωτη
(ἀρ. 37), κατὰ δὲ τὴν χιακὴν παραλλαγὴν κοντοφάρδουλη (ἀρ. 21).

Τὰ πλεῖστα τῶν παραγγεμάτων τούτων εἶναι σύμφωνα πρὸς τὰς
παρατηρήσεις τῶν ἀρχαίων. Ὡς νῦν ἐπαινεῖται τὸ λαμνᾶτο βόιδι, οὕτω
καὶ τὰ Γεωπονικά (ΙΖ' 2, 1) διδάσκουσι νὰ ἐκλέγωμεν δαμάλεις «τοῖς
σώμασι παραμήκεις, εὐμεγέθεις».—Τὸ καπουλάτο βόιδι, εἶναι τὸ ἔχον
εὐπαγεῖς τοὺς γλουτοὺς (τὰ καπούλια)· καὶ κατὰ τὰ Γεωπονικὰ (αὐτ.)
αἱ ἐκλεκταὶ δαμάλεις πρέπει νὰ ἔχωσι «σκέλη ὀρθά, στερεά, παχύ-
τερα μᾶλλον ἢ μακρότερα» καὶ νὰ εἶναι «πλατύωμοι» (κατὰ τὴν
γραφὴν τοῦ Λαυρεντιακοῦ κώδικος).—Τὸ ἐπίθετον σεντᾶτο, ἂν μὴ
εἶναι γεγραμμένη πλημμελῶς ἢ ἄγνωστός μοι ἄλλοθεν λέξις αὕτη, δὲν
εἶναι ἴσως διάφορον τοῦ σελλάτου, ταυτὸσημον δ' εἶναι καὶ τὸ σελ-
λωτός· ἡ λέξις παράγεται ἀπὸ τῆς σέλλας (τοῦ ἐφιππίου, λατ. sella)·
σελλᾶτο δὲ βόιδι εἶναι τὸ καὶ ὑπὸ τῶν Γεωπονικῶν ἐπαινούμενον
πλατύνωτον.

Περὶ τοῦ ἵππου διελάβομεν ἀνωτέρω. Περὶ τοῦ ὄνου πᾶσαι αἱ
παραλλαγαὶ λέγουσι τὸ αὐτό, ὅτι πρέπει νὰ εἶναι καμπούρης, ἦτοι νὰ
ἔχη κυρτὴν τὴν ῥάχιν. Περὶ δὲ τοῦ χοῖρου ἐπίσης, ὅτι πρέπει νὰ ἔχη
μακρὸν ῥύγχος τὰ Γεωπονικά (ΙΘ' 6, 2) παρατηροῦσι τοῦτο μόνον,
ὅτι κάλλιστα χοῖροι εἶν' αἱ μικροκέφαλοι, Ὁ δὲ σκύλος πρέπει νὰ εἶ-
ναι μαυρομούρης· καὶ τὰ Γεωπονικά (ΙΘ', 2, 1) ὁμοίως ἐγκρίνουσι
τῶν κυνῶν «τοὺς μελανοφθάλμους, μυκτῆρα ὁμόχρουν ἔχοντας, χεῖλη
μελανοῦντα ἢ ὑπέρυθρα».

Τὴν δὲ γυναῖκα ἐξετάζουσαι αἱ προκείμεναι παροιμίαι, ἀποβλέ-
πουσιν εἰς μόνην τὴν κατασκευὴν τοῦ σώματος αὐτῆς. Ἀντιθέτως ἄν-
τικρυς πρὸς τὰς περὶ τοῦ γυναικείου κάλλους γνώμας τῶν Τούρκων,
οἵτινες προκρίνουσι τὰς παχείας γυναῖκας, μὴ πολυπραγμονοῦντες περὶ
κάλλους μορφῆς, ὁ ἑλληνικὸς λαὸς ὑμνεῖ τὴν λυγρὴν (λυγερὰν), τὴν
εὐχαριν καὶ ῥαδινὴν γυναῖκα, ἧς τὴν εὐλυγιστίαν εἰκονικώτατα ἐκφρά-

ζει τὸ ποιητικὸν ἐπίθετον βεργολυγερὴ καὶ τὸ μεσαιωνικὸν κυπαρισσοβεργόλυγη. Ἡ γυναῖκα πρέπει νὰ εἶναι λυγνὴ (ἀρχ. λύγιμος), λέγεται δ' οὕτω κυρίως οὐχὶ ἡ ἰσχνή· διότι πρὸς δήλωσιν τῆς ἰσχνότητος εἶναι εὐχρηστον ἄλλο ἐπίθετον, τὸ ἀχαμνός (ἀπὸ τοῦ χαῦνος), ἀλλ' ἡ ἀπαχὴς καὶ εὐλύγιστος. Λυγνοκάμωτη εἶναι ἡ τοιαύτην κατασκευὴν τοῦ σώματος ἔχουσα. Εἰδικώτερον δὲ ὀρίζουσιν αἱ παροιμίαι ὅτι πρέπει νὰ ἔχη ἡ γυνὴ λεπτοὺς τοὺς γλουτούς, διότι τὸ κυριώτατον γνώρισμα τοῦ παχέος γυναικείου σώματος εἶναι οἱ ὀγκώδεις γλουτοί, εἰς τούτους προπάντων ἀθροίζομένου τοῦ λίπους τῆς γυναικός, ἐν ᾧ τοῦ ἀνδρὸς παχύνεται ἡ γαστήρ. Ὅπως ἔκτροπον εἶναι τὸ παράγγελμα τῆς χιακῆς παραλλαγῆς τῆς παροιμίας, θελούσης τὴν γυναῖκα κοντοφάρδουλη ἦτοι μικρὰν τὸ ἀνάστημα καὶ ὀγκώδη.

✓ 22. Λιάρο βόιδι γεμᾶτο ζοῦγκι.

(Ἡπείρου. ΚΠ. ΙΗ', 193, 171).

Πρβλ. ἀρ. 17. Λιάρος ἢ λιαρὸς (ἢ λιάρους) εἶναι κυρίως ὁ λευκός· λιάρια κάππα, λέγεται ἐν Πελοποννήσῳ ἡ λευκὴ φλοκάτα, καὶ ὡς προσηγορικόν, ἡ λιάρ'· ἐν Ἡπείρῳ λέγεται οὕτω καὶ ἡ ἐκ λευκοῦ ἐρίου αἰγὸς κατεσκευασμένη κάππα, καταχρηστικῶς δὲ καὶ ἡ τεφρόχρους· ὑπὸ τῶν ἀλβανοφώνων δὲ Ὑδραίων καὶ Σπετσιωτῶν λιάρε λέγεται ἡ κάππα, οἰουδήποτε χρώματος· τὸ ἐκ τῆς λέξεως ταύτης παράγωγον ῥῆμα λιαρίζω σημαίνει ἀσπρίζω, κυριολεκτεῖται δ' ἐπὶ πράγματος ὅπερ καθαρισθὲν ἀπὸ τοῦ ῥύπου ἀνέκτησε τὸ πρότερον λαμπρὸν χρῶμα, οἷον «ἐλιάρισε τὸ πρόσωπό του» «ἐλιάρισε τὸ ῥοῦχο». Λιάρο βόιδι δέ, καὶ ὡς προσηγορικόν ὁ λιάρος, εἶναι τὸ βόιδι τὸ ἔχον λευκὸν καὶ ἐν ἄλλο οἰονδήποτε χρῶμα (οἷον μαῦρον, μελισσὶ) ἢ καὶ πλείονα χρώματα (παρδαλό), ἐν οἷς ὅμως ἐπικρατεῖ τὸ λευκόν· πρβλ. καὶ τὴν φράσιν· «φαίνεται σὰ λιαρὸ βόιδι» ἦτοι διακρίνεται μακρόθεν, διὰ τὸ λευκὸν χρῶμα τοῦ τοιούτου βοός. Τὴν σημασίαν ταύτην ἔχει ἡ λ. ἐν Πελοποννήσῳ, ὑποθέτω δ' ὅτι καὶ ἀλλαχοῦ, οὕτω δὲ συμβιβάζονται αἱ κατ' ἐπίφασιν διάφοροι ἐρμηνεῖαι τῆς λέξεως ἐν ἡπειρωτικῷ γλωσσαρίῳ ὅτι σημαίνει τὸ λευκόν (ΖΑ 178) καὶ ἐν μακεδονικῷ τῆς Βελβεντοῦ, ὅτι σημαίνει τὸ παρδαλὸν (Ἀρχ. νεωτ. Ἑλλ. Α', β' σ. 93). Τὴν λέξιν ἔχουσι καὶ οἱ Ἀλβανοί, λέγοντες λιάρε τὸ παρ-

δαλόν (G. Meyer Neugr. St. II, 68). Ἀκριβῶς ὅμως καὶ παρ' Ἀλβανοῖς σημαίνει ἡ λ. τὸ λευκὸν κατὰ τὸ πλεῖστον καὶ ἐν μέρει μαῦρον ζῶον, κυριολεκτεῖται δ' ἐπὶ βοῶν, αἰγῶν, προβάτων κττ. Ἴσως ἡ λέξις εἶναι συγγενῆς πρὸς τὰρχαῖα λαρός, λαρινός, λαρινεύεσθαι (σιτεῖσθαι)· ἡ ὑγρὰ προφορὰ τοῦ λ προέρχεται πιθανῶς ἐξ Ἀλβανικῆς ἐπηρείας, ἐξ ἧς δύναται νὰ ἐξηγηθῆ καὶ ἡ ὁμοία προφορὰ τοῦ λ πολλαχοῦ τῆς ἑλληνικωτάτης Κονίτισης τῆς Ἡπειροῦ. Τῆς συναφείας δὲ τῆς λέξεως πρὸς τὴν ἀρχαίαν λαρινός τεκμηρίον εἶναι καὶ ἡ ὁμοία πρὸς τὴν προκειμένην ἀρχαία παροιμία « Λαρινοὶ βόες » (Ἀριστοφ. Εἶρ. 925 καὶ Σχολ. αὐτ. καὶ εἰς Ὅρν. 465. Ἀθῆν. Θ', 376 Β. Σχολ. Πινδ. Νεμ. Α', 82. Σουίδ. λ. Ἡσύχ. λ Ἀποστόλ. 945. Τζέτζ. Χιλ. Η', 270 κέ. καὶ παρὰ Cramer An. Oxon. III, 362. Εὐστάθ. εἰς Ἰλ. Φ, 362 σ. 1243, 11. E. Hiller. Eratosthen. reliquiae 25 σ. 91-3 Müller FHG τ. II σ. 370, 2. 462, 1. τ. I σ. 466, 230). Λαρινοὶ βόες ἐλέγοντο οἱ πιμελεῖς καὶ εὐτραφεῖς, οἷα θεωροῦνται ὑπὸ τῆς παροιμίας καὶ τὰ λιαρὰ βόδια.

Ἡ παροιμία εἶναι εὐχρηστος ἐπὶ τῶν ἐσφαλμένως καὶ ἐπιπολαίως κρινόντων τὰ πράγματα ἐκ τεκμηρίων ἐξωτερικῶν, καὶ ἐπὶ τῶν ἀποδιδόντων εἷς τινα ἀξίαν μείζονα τῆς πραγματικῆς. Πόθεν δὲ προῆλθεν ἡ τοιαύτη χρῆσις εἶναι εὐνόητον· τὰ λιαρὰ βόδια εἶναι συνήθως πιμελῆ, ἀλλ' ὁ ὑπολαμβάνων πᾶν λιαρὸ βόδι καὶ πιμελὲς δύναται νὰ πλανηθῆ, κρίνων κατὰ τεκμηρίον. Ὅθεν καὶ κατὰ τὴν ἔκφρασιν καὶ κατὰ τὴν ἔννοιαν εἶναι ὁμοία πρὸς τὴν ὑπ' ἀρ. 17, τὴν λέγουσαν ὅτι ὁ βοῦς ποῦ ἀσπρῖζει δὲν εἶναι ὄλος ξύγκι.

23. Μεριά, μπάρμπα, νὰ μὴ σὲ σπάσῃ τὸ βόδι μας.

(Δημητσάνης παρὰ Φ. Ἡλιοπούλου).

Βλ. ἀρ. 4.

24. Μέσ' ἔστου βογιοῦ τὸ κέρατο νὰ πᾶς δὲ θὰ ξεφύγῃς.

(Κεφαλληνίας παρὰ Σ. Δ. Παγώνη [ἂν μού μπῆς, δὲν θὰ μού σκαπουλήσῃς.] καὶ παρ' Ἡλ. Τσιτσέλη [Ἔσ τοῦ 6.]).

Βλ. ἀρ. 11.

25. Μὲ τὸ μαλακὸ τὰ βόδια καὶ μὲ τᾶγριο τᾶλογο.

(Πύργου παρὰ Π. Ι. Λιναρδάκη).

Ὁ Ξενοφῶν περὶ ἵπικ. 9 διδάσκει ὅτι τῶν ἵππων μόνους τοὺς βλακῶδεις πρέπει « νὰ παίρνωμεν μὲ τᾶγριο », τοῦναντίον δὲ τοὺς θυμοειδεῖς μὲ τὸ μαλακό: « ὥσπερ οὖν καὶ ἄνθρωπον ἥμιστ' ἂν δοργίζοι τις μῆτε λέγων χαλεπὸν μηδὲν μῆτε ποιῶν, οὕτω καὶ ἵππον θυμοειδῆ ὁ μὴ ἀνιῶν ἥμιστ' ἂν ἐξοργίζοι. Εὐθὺς μὲν οὖν χορὴ ἐν τῇ ἀναβάσει ἐπιμελεῖσθαι ὡς ἂν ἥμιστ' ἀναβαίνων λυποῖ κτλ. ».

✓ 26. Μῆτι βόιδι εἶχι οὐ παπᾶς, μῆτι θέλι ν' ἀπουχτήσ'.

(Ἰωαννίνων παρὰ Δ. Μ. Σάρρου).

Βλ. γουροῦνι 15. 18, πρβλ. μέλι 23. 26. Ἐπὶ τῶν ἀποφευγόντων πᾶν τὸ δυνάμενον νὰ φέρῃ ἐνόκλησιν καὶ ἂν ἀκόμη πρόκειται νὰ ἔχωσι κέρδος τι ἐξ αὐτοῦ.

✓ 27. Ὁ μαῦρος βοῦς ξέρει τοῦ ἄσπρου τοῖς κενταῖς.

(Καρπάθου. ΖΑ. 358, 314 [Ὁ ἄσπρος β. ἡξέρει τοῦ μαύρου τοῖς κενταῖς] καὶ παρὰ Μ. Γ. Μιχαηλίδου).

Ὅτι οἱ ὁμότεχνοι διαγινώσκουσι τὰ τεχνάσματα, τὰ ὁποῖα ἕκαστος αὐτῶν ἐπινοεῖ.

28. Παρέκει τὸ βοῦι, νὰ μὴ σὲ κουτουλήσῃ.

(Κρήτης παρὰ Γ. Ι. Καλαϊσάκη).

Βλ. ἀρ. 4.

29. Πέντε βόδια, δυὸ ζευγάρια.

(Μα. 36 [βόδια, δύο] — Ἠπείρου. Ἄρ. 1082 [δύο]. — Ἀρτοτίνης Δωριδος. Ἐρ. Φιλομ. 1868 σ. 1673. — Ἀν. Ἐπιθ. Α', 559, 360 [βόδια] — Θήρας. Παρνασ. Γ', 424, 6 [βούδια] — Ἠπείρου. ΚΠ. ΙΗ', 187, 109 [Ἐῖναι πέντε β.] καὶ ΖΑ. 192, 46. — Νάξου παρὰ Μ. Ι. Μαρκόπολι [βούδια] — Κρήτης παρὰ Γ. Ι. Καλαϊσάκη [βούγια] — Λέσβου παρὰ Γρ. Ν. Βερναρδάκη [Πέτι βόδια, δ. ζευγάρια]. — Ἰωαννίνων παρὰ Δ. Μ. Σάρρου. — Κωνσταντινουπόλεως παρὰ Ν. Χ. Κωστή).

Βλ. ἀρ. 31. 32, 50α. πρβλ. τὴν ἐπομένην. Ἐπὶ τῶν ἀνικάνων καὶ τὰ ἀπλούστατα νὰ ὑπολογίσωσιν, ἀφοῦ καὶ τοῦτο ἀγνοοῦσιν ὅτι τέσσαρες καὶ οὐχὶ πέντε βόες ἀποτελοῦσι δύο ζευγάρια καὶ ἐπὶ τῶν ἀποτυγχανόντων εἰς τὰς ἐπιχειρήσεις των ἔνεκα προδήλως ἐσφαλμένων ὑπολογισμῶν. **Ἄλβαν.** Πέσαι κιε διῦ πένται = ἀπαράλλακτος (Κουλουριώτ. 164). Νένη μουντ διο^ς σα πένεντ μπείν τρε κιε = δὲν μπορεῖ νὰ εἰπῇ πόσα ζευγάρια κάνουν τρία βόδια (La Calabria X σ. 46).

30. Πέντε βόδια, τρία ζευγάρια.

(Κοραΐ, Πλούτ. Γ' σ. σα'. — Κ. 6', 44. — Νο. 108, 714. — Β' 101, 19. — 'Ρόδου. 'Εφ. Φιλολομ. 1862 σ. 2126. — Β. 252, 73. — 'Ρόδου. Βενετ. σ. 86, 7. — Ππζ. 280, 791. — Τραπεζοῦντος. 'Αστ. Πόντ. 313, 259 [βούδεα τ. ζευγάρια]).

Βλ. ἀρ. 10. 50, πρβλ. ἀρ. 29, ζεύω 1. 'Επὶ ἀμβλύνον· οὐδόλωσ διαφέρων κατὰ τὴν νοημοσύνην τῶν βοῶν, συναριθμεῖται πρὸς αὐτούς, καὶ ἂν εἶναι πέντε οἱ βόες μετ' ἐκείνου ἀπαρτίζονται τρία ζευγάρια. Ὅμοιοι παροιμίαι **'Αλδων** Πέσαι κιε, τρι παίνται = ἀπαράλλακτος (Hahn 154, 68). — **'Ιτζλ.** Tre aseni e un vilan. fa quattro bestie = τρία γαιδουρία κ' ἕνας χωριάτης κάνουν τέσσερα ζῶα (βενετ. Pasqualigo 305). — **Γαλλ.** Deux moutons et un Champenois font trois bêtes Gaidoz 135, 6). Quatre-vingt dix-neuf moutons et un Champenois font cent bêtes (αὐτ. Leroux I, 333). Quatre vingt-dix-neufs pigeons et un Normand font cent voleurs (αὐτ. 239, 11). Doze Flaminds et on pourçai fet traze bieses = δώδεκα φλαμανδοὶ κ' ἕνας χοῖρος κάνουν δεκατρία ζῶα (οὐαλλωνική, D. I, 150). Une bonne femme, une bonne mule, une bonne chièvre, sont trois meschantes bestes (Leroux I. 231. Διαλεκτικὰς παραλλαγὰς βλ. παρὰ D. I, 150). — **'Ισπαν.** El abad y el gorrion dos malas aves son = ὁ παπᾶς καὶ ὁ σπουργίτης εἶναι δύο κακὰ πουλιὰ (D. I. 150). — **'Ολλανδ.** Eén boer en twee koeijen zijn drie grove dieren = ἕνας χωριάτης καὶ δύο ἀγέλαδες εἶναι τρία χοντρά ζῶα (αὐτ.). Het is ééne sort van beesten: hij en zijn paard = εἶναι μιὰ ζυγὴ ζῶα, αὐτὸς καὶ τᾶλόγο του (αὐτ.). Twaalf boeren en een hond, dann heeft men dertien rekels δώδεκα χωριάταις κ' ἕνας σκύλος, καὶ τότες ἔχει κἀνεὶς δεκατρία μαντρόσκυλα (W. I, 265, 265). — **Γερμ.** Ein Bauer und elf Ochsen sind dreizehn Stück Rindvieh = ἕνας χωριάτης καὶ ἕνδεκα βόδια εἶναι δεκατρία κομμάτια μεγάλα ζῶα (αὐτ. 262, 175) Ein Bauer und zwei Stiere sind drei grobe Thiere = ἕνας χωριάτης καὶ δύο ταῦροι εἶναι τρία χοντρά ζῶα (αὐτ. 176). Zwölf Bauern und ein Hund geben dreizehn Rekel = δώδεκα χωριάταις καὶ ἕνας σκύλος κάνουν δεκατρία μαντρόσκυλα (αὐτ. 270, 376. Παραλλαγὰς βλ. αὐτ. 265, 265. V, 1641, 434. D. I, 150). E Buur on e Oss,

dat sin twee Beester, awer de Oss öss kleeker als de Buur = ἕνας χωριάτης καὶ ἓνα βόιδι εἶναι δύο ζῶα, μὰ τὸ βόιδι εἶναι γνωστικώτερο ἀπὸ τὸ χωριάτη (D. I. 150). Zwei Pferde und ein Kutscher sind vier Bestien = δυὸ ἄλογα κ' ἕνας ἀμαξᾶς εἶναι τέσσερα ζῶα (W. III, 1315, 805). Drei Esel da und ein Bauer hie, sind zuzammen vier Stück Vieh = τρεῖς γαδάροι ἐδῶ κ' ἕνας χωριάτης ἐκεῖ κάνουν μαζί τέσσερα κομμάτια ζῶα (W. I. 859, 136).

31. Πέντε βούγδια, δυὸ τζευτά.

(Σίφνου παρὰ Δ. Φιλικῆ καὶ Σ. Δουκάκη [δ. ζηγάρια.]).

Βλ. ἀρ. 29. Τζευτά = ζευκτά, ζευγάρια.

32. Πέντε βούντζα, ντζο ντζευγάγια.

(Πάτμου παρὰ Χ. Μαλανδράκη)

Βλ ἀρ 29. Πέντε βόδια, δύο ζευγάρια.

33. Πόσα βόδια τρέφει ἡ πίττα!

(Παρὰ Ι. Βερέττα.—'Ανατ. Κρήτης παρὰ Σ. Ξανθουδίδου [Π. βούγια θρέφει τὸ ψωμί.]).

Βλ τὴν ἐπομένην, πρβλ. ἀρ. 12. Ὅποσον μέγα εἶναι τὸ πλῆθος τῶν δι' ἄρτου τρεφομένων βοῶν ὁπόσον μέγα τὸ πλῆθος τῶν ἀμαθῶν καὶ ἀσυνέτων!

✓ 34. Πόσα βούδια θρέφ' ὁ κάμπος!

(Νάξου παρὰ Μ. Ι. Μαρκόπολι).

Βλ. ἀρ 33. 40, πρβλ ἀρ. 12.

✓ *35. Ποτὲ βοῦς, ποτὲ βοτάνη.

(Βυζαντινῆ. Krumbacher Mosk. Samml. 130).

Ἡ παροιμία εἶναι ἔμμετρος, ἀποτελοῦσα τροχαϊκὴν τετραποδίαν (πρβλ. λ. πότε 2). — Ὁ παροιμιογράφος ἐρμηνεύει οὕτως: « Ἐπὶ γῆς ὁ βαδίζων καὶ λαμπρῶς τρυφῶν | εἰς γ(ῆν) κεῖται <τοῖς> γεωργοῖς τροφὰς διδοὺς » (τὰ ἐν ἀγκύλαις συμπληρώματα ἐγένοντο ὑπὸ τοῦ Κρουμβάχερ). Εἶναι δ' ἡ ἐρμηνεία σαφῆς ὁ ἄνθρωπος ζῶν ἐπὶ γῆς τρυφᾷ, θανὼν δὲ λιπαίνει διὰ τοῦ σώματός του τὴν γῆν, διδοὺς τροφὰς τοῖς γεωργοῖς ἢ παροιμία ἄρα διδάσκει ὁπόσον βραχεῖα εἶναι ἡ ἐπὶ γῆς

εὐδαιμονία καὶ ὁπόσον μάταια τὰνθρώπινα πράγματα. Ὅθεν κατὰ ταῦτα κοινὴ καὶ πεπατημένη ἔννοια, ἢ τῆς βραχείας τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῷ βίῳ εὐδαιμονίας, παρουσιάζεται ὑπὸ καινότερον τύπον διὰ τῆς μεταφορικῆς ἐκφράσεως· ἀλλ' ἂν οὕτως ἐξηγήσωμεν τὴν παροιμίαν, ἀνάγκη νὰ ὁμολογήσωμεν ὅτι ἡ μεταφορὰ εἶναι ἄστοχος, διότι δὲν δύναται νὰ λεχθῆ περὶ τοῦ ἀνθρώπου, ὅτι γίνεται ὅτε μὲν βοῦς ὅτε δὲ βοτάνη, ἀφοῦ ἐφάπαξ ἀποθνήσκει οὗτος καὶ μετὰ θάνατον δὲν εἶναι δυνατὸν πλεον ἢ ἅπαξ νὰ μεταβληθῆ εἰς βοτάνην. Καὶ ἂν δ' ὄντως θεολογικὴν τινα γνώμην ἐξέφευγεν ἡ παροιμία, ἀκολουθοῦντες ἐρμηνευτικὴν μέθοδον ἀντίθετον ἀντικρου τῆς τῶν θεολογικῶν συλλογῶν, ὠφείλομεν ν' ἀναζητήσωμεν τὴν ἐν τῇ χρήσει αὐτῆς ἔννοιαν, κατ' ὁξύμωρον συνήθως τρόπον συναπτομένην πρὸς τὴν θεολογικὴν γνώμην ὡς τοῦτο συμβαίνει καὶ ἐν ἄλλαις τοιαύταις παροιμίαις, κατ' ἐπίφασιν θεολογικὴν τινα γνώμην ἐκφερούσας, πρὸς ἣν ὁμως οὐδὲν κοινὸν ἔχει ἡ χρῆσις αὐτῶν (βλ. π. χ. τὴν ἐν λ. Ἄδης 3). Ἐν τῇ προκειμένῃ δὲ παροιμίᾳ νομίζω ὅτι ὁ συλλογεὺς ἀκολουθεῖ ἐν τῇ ἐρμηνείᾳ μέθοδον παραπλησίαν πρὸς τὴν τῶν θεολογικῶν συλλογῶν, καὶ ὅτι ἡ ἔννοια αὐτῆς εἶναι ἄλλη. Ἐλέγετο δὲ πιθανῶς ἡ παροιμία ἐπὶ τῶν ὅτε μὲν ἐν τρυφῇ ὅτε δ' ἐν στερησει διαγόντων τὸν βίον, ἢ ἐπὶ τῶν ὅτε μὲν πολλὰ ὅτε δ' ὀλίγα ἐκ τῆς ἐργασίας τῶν ποριζομένων καὶ ἐνίοτε ζημιουμένων διότι εἰκάζω ὅτι εἶναι ἀντίστοιχος πρὸς τὰς σημερινὰς ἐν λ. πότε 2. 3. 7. 13.— Ὅμοια σχεδὸν τὴν λέξιν, ὡς καὶ ὁ Κρουμβάχερ παρατηρεῖ, ἀλλὰ διάφορος τὴν ἔννοιαν εἶναι ἡ ἀρχαία: « Μένε βοῦς ποτε βοτάνην », περὶ ἧς βλ. τὰς σημερινὰς παραλλαγὰς ἐν λ. ζῶ 4. 19.

36. Σὰν τὸ βόιδι 'ς τὸ ζυγόν.

(B. 359, 171).

Πρβλ. ἀρ. 20. Ἐπὶ τῶν αἰεὶ κατατρυχομένων ὑπὸ ἐπιπόνων ἔργων. Ὅμοιαι ἀρχαῖαι: « βοῦς ὑπὸ ζυγόν » (Διογενιαν. 254. Βι. 106. Αποστόλ. 406. Κῶδ. Βοδλ. 230. Σουίδ. λ.)· « Καὶ βοῦς ἀρότης γέγονα » (Μακάρ. 406). — **Γερμαν.** Es ist ein Ochs im Joch = εἶναι βόιδι 'ς τὸ ζυγόν (W, III, 1110, 394. Πρβλ. αὐτ. 1095, 56).

37. Σελλᾶτο βουγδ' ἀγόραζε και γάδαρο καμπούρη,
γυναῖκα λυγνοκάμωτη, ἃ θές νά βρῆς χουζούρι.
(Σίφνου παρά Δ. Φιλικού).

Βλ. ἀρ. 21.

38. Σελλᾶτο βουδι ἀγόραζε και γάδαρο καμπούρη,
γυναῖκα στενοκάπουνη και χοῖρο μακρομούρη.

(Θήρας. Παρνασ. Γ', 425, 12. — Κρήτης. Βλαστ. 27 [βουῖ ἀ. και γάδαρο κ. γ. λιανοκάμωτη] και παρά Γ. Ι. Καλαϊτάκη [ὄμ.] και 'Ανατ. Κρήτης παρά Σ. Ξανθουδίδου [ὄμ.]. — Πύργου 'Ηλείας παρά Π. Ι. Διναρδάκη [βόιδι - γάδαρο - στενοκάπουλη]. — Πάρου παρά Φ. Σαρρή [ἀγόρασε και χ. μ. γ. λιανοκάπουλη και γ. καμπούρη]).

Βλ. ἀρ. 21.

39. Σεντᾶτο βῶδι ἀγόραζε και γάδαρο καμπούρη.
('Αν. 'Επιθ. Α', 560. 394).

Βλ. ἀρ. 21. 7.

♥ 40. 'Σ τοῦ παπᾶ τῆ σίκαλη
τέτοια βόιδια βόσκανε
τέτοια και καλύτερα.

(Πύργου 'Ηλείας παρά Π. Ι. Διναρδάκη).

Πρβλ. ἀρ. 12. 34. 41. 42. Ἦτοι εἶσαι ὅμοιος πρὸς τὰ βόιδια τὰ βόσκοντα εἰς τὸν ἀγρὸν βρίζης τοῦ παπᾶ. — Σίκαλη (ἐκ τοῦ λατ. *secāle* ἢ *sicāle*) κοινὸν ἀπανταχοῦ τῆς Ἑλλάδος ὄνομα τῆς βρίζης (*Secale cereale* L.).

♥ 41. Τέτοια βόιδια ἐκουρεῦαν 'ς τοῦ Μπογδάνου τὸ βουνό.
(Παρὰ Ι. Βερέττα).

Βλ. τὴν προηγουμένην, πρβλ. 12. 33. Τοῦ Μπογδάνου τὸ βουνὸ μοὶ εἶναι ἄγνωστον· ἀναμφιβόλως ἔλαβε τὸ ὄνομα ἀπὸ τοῦ κτήτορος, τοιοῦτον δὲ οἰκογενειακὸν ὄνομα εἶναι σύνηθες πολλαχοῦ τῆς Ἑλλάδος· ἐλάμβανον δὲ τοῦτο ἐπὶ τουρκοκρατίας πολλοὶ τῶν ἐκ Μπογδανιάς (Μολδαβίας) ἐπανερχομένων.

42. Τέτοια βόιδια τρώγει ὁ λύκος.
(Σωζοπόλεως παρά Κ. Δ. Παπαϊωαννίδου).

Πρβλ. ἀρ. 12. Χλευαστικῶς ἐπὶ ζημιωθέντος ἐν ἐπιχειρήσει τινί, πρὸς ἔνδειξιν ὅτι ἀσυνέτως εἰργάσθη.

✓ 43. Τὸ ἔξυπνο βῶδι καὶ τἀποκοιμισμένο μιὰ βουλή τὴν ἔχουν.

(B¹. 120, 92.—B. 304, 279.—Κεφαλληνίας παρὰ Σ. Δ. Παγώνη [τἀποκοιμημένο μιὰ γνώμη ἔχουνε] καὶ παρ' Ἡλ. Τσιτσέλη [Τἀποκοιμημένο βόι καὶ τὸ ἔ. μιὰ β. ἔχουνε. ἦ, μιὰ γνώμη ἔχουνε]).

Ἐνίοτε προστίθεται πρὸς ἐπεξήγησιν: «γιατί καὶ τὰ δυὸ βόδια εἶναι». Ὅτι ὁ κρῖνων δύο ἀνοήτους μάταιον εἶναι νὰ ἔξετάζη τίς τούτων φαίνεται ὑπερετερῶν τὸν ἕτερον κατὰ τὴν νοημοσύνην, διότι ἡ διαφορὰ θὰ εἶναι ἐλαχίστη καὶ ὅτι οἱ ἀνόητοι εὐκόλως συμφωνοῦσι πρὸς ἀλλήλους.

✓ 44. Τὸ Μάη βοῦι μὴ ρεχτῆς καὶ τὴ Λαμπρῇ γυναῖκα,
κ' ἂν εἶναι κ' ἑκατὸ χρονῶ θαρρεῖς πῶς εἶναι δέκα.
(Κρήτης. Βλαστ. σ. 27).

Βλ. ἄλογο 20. 1. 3, 4, γυναῖκα 73, Μάρτης 112 ὁ β' στίχος ἐπαναλαμβάνεται ἐν λ. μαλλιὰ 25. Τὴν ἐρμηγείαν βλ. ἐν λ. ἄλογο 20.

✓ 45. Τὸν ἐπάτησε τὸ μαῦρο βόδι.

(Λελ. Ἐπιδ. 238, 148 [Τὸν πάτ'σε καὶ κείνονε τὸ μ.].—Ππζ. 300, 1040).

Στερηθεὶς τῶν γονέων ἢ τῆς συζύγου ἔχει πολλὰς μερίμνας Ἡ εὐκῶν τοῦ θανάτου ὡς μέλανος βοός, πατοῦντος οὐχὶ τὸν μέλλοντα ν' ἀποθάνῃ ἀλλὰ τὸν μέλλοντα ν' ἀπορφανισθῇ. εἶναι μοναδικὴ ἐν τῇ παροιμία ταύτῃ, οὐδὲν δ' ἔχει τὸ κοινὸν πρὸς τὰς περὶ τοῦ θανάτου δοξασίας τοῦ καθ' ἡμᾶς λαοῦ. Ὅθεν φαίνεται ἐπίσακτος ἡ παροιμία, ληφθεῖσα ἔξ ὁμοίας τινὸς ξένης. Ὁ W. Mannhardt ἐν Zeitschr. f. deutsche Mythologie u. Sittenkunde τ. IV σ. 424 κέ. πειροῦται νὰ ἐξηγήσῃ τὴν παράστασιν τοῦ θανάτου ὡς μαύρης ἀγέλαδος ἐκ τῶν Ἰνδικῶν καὶ τῶν γερμανικῶν δοξασιῶν. Ὅμοιοι ξένοι παροιμίαι: Ἄλθων. Σ' ται σ' κέλι κάου ι ζι = δὲν σ' ἐπάτησε ἀκόμη τὸ μαῦρο βόδι ἤτοι δὲν ἀπέθαναν ἀκόμη οἱ γονεῖς σου καὶ εἶσαι ἀμέριμος (Hahn 154, 73).—Ἄγγλ. The black ox never trod on his foot = τὸ μαῦρο βόδι δὲν τὸν ἐπάτησε ποτὲ 'ς τὸ πόδι (W. III, 1108, 360). The black ox has tramped on him = ἀπαράλλαικτος τῇ ἑλληνικῇ (F. Liebrecht

Gervasius v. Tilbury σ. 92).— **Γερμαν.** Der schwarze Ochs hat ihn noch nicht getreten = τὸ μαῦρο βόιδι δὲν τὸν ἐπάτησεν ἀκόμη ἤτοι δὲν ἔμαθεν ἀκόμη τί ἐστὶ λύπη καὶ φροντίδες (W. III 1108, 360. Die schwarze Kuh hat ihn gedrückt (auf den Fuss getreten) = ἡ μαύρη γελάδα τὸν ἐπλάκωσε ἢ τὸν ἐπάτησε ἔς τὸ πόδι (W. II, 1687, 521). Die schwarze Kuh hat ihn noch nicht getreten = ἡ μαύρη γελάδα δὲν τὸν πάτησε ἀκόμη (αὐτ. 1688, 522. Βλ. καὶ Liebrecht ἔνθ. ἀν. Mannhardt German. Mythen σ. 79).— **Θύγγρικῆ.** Δὲν ἐπάτησε ἀκόμη τὸ μαῦρο βόιδι ἔς τὴ φτέρνα, ἤτοι δὲν εὔρεν αὐτὸν ἀκόμη καμμία συμφορὰ (Zts. f. deutsche Mythol. I, 271).— **Γουρκ.** αἰλοῦμι καρὰ δεβέ διρ κι ἔρ καπουδά τσ'αικέρ = ὁ θάνατος εἶναι μαύρη καμήλα ποῦ σὲ κάθε πόρτα γονατίζει (Osm. Sprichw. 95).

- ✓ 46. Τὸ 'οὔδις ἔς τὴν ἀνατολὴ καὶ σένα θὰ κουτλήσῃ.
(Καρπάθου ΖΑ. 368, 533).

Βλ. ἀρ. 4.

- ✓ 47. Τοῦ βογιοῦ τοῦ λένε στῆ!
'Στὴν ὑγειά σου, Μπατιστή!
(Κεφαλληνίας παρὰ Σ. Δ. Παγώνη καὶ Ἡλ. Τσιτσέλη).

Στῆ! κατὰ συγκοπὴν ἀντὶ τοῦ στῆθι! σύνηθες βουκολικὸν ἐπίφθεγμα πρὸς ἐπίστασιν τῶν βοῶν. Λέγουσι δὲ μυκτηριστικῶς τὴν φράσιν πρὸς τοὺς συζύγους ἢ ἀδελφοὺς μοιχαλίδων γυναικῶν, ὑπονοοῦντες διὰ τοῦ ἐπιφθέγματος ὅτι καὶ τούτους θεωροῦσιν ὡς βόας ἔχοντας κέρατα. Ὁ Μπατιστής ἦτό τις Λιξουριώτης, λοιδορούμενος διὰ τὴν ἀκολασίαν τῆς συζύγου του.

- ✓ 48. Τοῦ δίνει βόιδια τοῦ ζυγοῦ κι' ἄλογα τῆς καβάλλας.
(Λάστας Γορτυνίας παρὰ Ν. Λάσκαρη [ἢ, Τοῦ παίρνει]).

Ἐπὶ πλουσίας προικός. Στίχος εὐχτηρίου ἄσματος τῶν καλάνδων μεταπεσῶν εἰς παροιμίαν.

49. Τραυχηθῆτε νὰ περάσῃ τὸ βόιδι, που θὰ πάω νὰ φέρω.
(Ἡπείρου. Ἄρ. 1429.— Β. 324, 593).

Βλ. ἀρ. 4.

50. Τρία βόγια ἐν ἀλέτρι.

(Κεφαλληνίας παρὰ Σ. Δ. Παγώνη καὶ Ἡλ. Τσιτσέλη).

Βλ. ἀρ. 30 Οἱ σύροντες τὸ ἄροτρον βόες καὶ ὁ ζευγηλάτης ἀποτελοῦσιν ἄθροισμα τριῶν βοῶν.

50 α. Τρία βώδια να ζευγάρι.

(Σωζοπόλεως παρὰ Κ. Δ. Παπαϊωαννίδου).

Βλ. ἀρ. 29.

51. Φάι βόιδι, βάλε αἷμα·
φάι ψάρι φτύσε φλέμα.

(Λάστας Γορτυνίας παρὰ Ν. Λάσκαρη).

Ὅτι τὸ μὲν βόειον κρέας εἶναι θρεπτικώτατον, ἐνισχῶν τὸν ὀργανισμόν διὰ τῆς παραγωγῆς αἵματος, οἱ δ' ἰχθύες ἄτροφοι καὶ φαύλης ὕλης γόνιμοι, ὡς ἔλεγον καὶ οἱ ἀρχαῖοι ἰατροί. Περὶ τοῦ βοείου κρέατος λέγει ὁ Γαληνός (π τροφῶν δυνάμεως Γ', 2 τ. Γ' σ. 661 Kuhn): « τὰ δὲ βόεια κρέα τροφήν μὲν καὶ αὐτὰ δίδωσιν οὐκ ὀλίγην, οὐτ' εὐδιαφόρητον, αἷμα μέντοι παχύτερον ἢ προσήκει γενεᾷ » καὶ ὁ Συμεὼν Σηθῆς (Σύνταγμα περὶ τροφῶν Β' σ. 26 Langkavel): « Τὸ βόειον κρέας τροφιμώτατόν ἐστι καὶ τὸ ἕξ αὐτοῦ ἀπογεννώμενον αἷμα παχύτερον πέφυκε τοῦ συμέτρου ». Περὶ δὲ τῶν ἰχθύων ὁ αὐτὸς Συμεὼν (I σ. 44 Langkan.) λέγει ὅτι βλάπτουσι τοὺς φλεγματικούς· καὶ ὁ Ξενοκράτης (π. τῆς ἀπὸ τῶν ἐνύδρων τροφ. 8 σ. 2 Κοραῆ) ὅτι οἱ θαλάσσιοι ἰχθύες εἶναι « πλαδαράς καὶ μαλθακῆς σαρκὸς ποιητικοί ». Πρβλ. καὶ τὰς παρατηρήσεις τοῦ Δίωνος τοῦ Χρυσοστόμου (Β', 45-7 σ. 87-8 R.) περὶ τῶν ὀμηρικῶν ἡρώων, οἵτινες ἀπὸ βοείων κρεῶν ἰσχύος ἕνεκα ἐτρέφοντο, οὐδέποτε δ' ἐγένοντο ἰχθύων.— Ὁμοία **Γαλλ.** Chair fait chair, et poisson poison (Leroux II, 191) La chair nourrit la chair (αὐτ. 192).

52. Φέγα μὴ σὲ σπάσῃ τὸ βόιδι μου, γιατί πάει ὁ ἄντρας μου νὰ τὸ φέρῃ.

(Δημητσάνης παρὰ Κ. Κασιμάτη).

Βλ. ἀρ. 4.

53. «Φέγα, νὰ μὴ σὲ σπάσῃ το βόιδι. — Ποῦ εἶναι το; —
Νὰ τὸ σκοινί, πάω νὰ τ' ἀγοράσω».

(Πζ. 306, 1096.—Κεφαλληνίας παρὰ Σ. Δ. Παγώνη [Φεύγα, μὴ σὲ κοντρήσῃ τὸ βόι.—Ποῦ 'ν' τὸνε; — "Ε τὸ σκ. ποῦ π' νὰ τὸ δέσω].—Παρὰ Ι. Βερέττα [Φυλάξου νὰ μὴ σὲ τουμπήσῃ τὸ β.—Καὶ ποῦ εἶναι; — "Ε τὸ σ. ποῦ π. νὰ τὸ φέρω.]).

Βλ. ἀρ. 4.

54. Φευγάτε, μὴ σ' αὐς κοντρήσῃ τὸ βῶδι.

(Καλαβρῶτων παρ' Α. Κωνσταντινοπούλου).

Βλ. ἀρ. 4.

55. «Φύτι, νὰ μὴ σ' αὐς κουτυλήσῃ τοῦ βῶδιν. — Ποῦ εἶναι
τοῦ βῶδιν; — Δὲ τοῦ σκοινὶν ποῦ πάου νὰ τοῦ φέρου».

(Λειδησίου παρὰ Μ. Μουσαίου).

Βλ. ἀρ. 4.

56. Φυλάξου μὴ σὲ τσουπήσῃ τὸ βόιδι ποῦρχεται ἀπὸ τὸ
χωριό.

(Ζακύνθου παρὰ Σ. Δὲ Βιάζη).

Βλ. ἀρ. 4.

57. Χαζίρεψ' τὸ σκοινί, κ' ἐπλάκωσε τὸ βόι.

(Κεφαλληνίας παρὰ Σ. Δ. Παγώνη [ἤ, Χαζιρέψου τὸ σκ. γιὰτ' ἐ.]).

Βλ. ἀρ. 4.

βοϊδινὸ (κρέας).

1. Γιὰ τὸ βουινὸ κρέας καὶ τὸ λαγὸ δέρνει ὁ κακὸς ἄντρας
τῆ γυναῖκά του.

(Κρήτης παρὰ Γ. Ι. Καλαϊτάκη).

Διότι τὰ κρέατα ταῦτα μαγειρευόμενα ἐλαττοῦνται τὸν ὄγκον,
«σουφρώνουν 'ς τὸ τσικάλι», καὶ ἐκεῖνος νομίζει ὅτι ἡ σθῆλυγός του
ἔφαγεν ἐξ αὐτῶν ἐνῶ τὰ ἐμαγεύρευεν, «ὅτι ἐξετσικάλισεν ἡ γυναῖκά
του».

- ✓ 2. Τὸ βοϊδινὸ σὲ παχαίνει,
τὸ πρόβειο σὲ ἁμορφαίνει,
τὸ τράγειο σὲ δυναμώνει.

(Πελοποννήσου).

Περίεργος ἡ γνώμη αὕτη, καθ' ἣν ὁ τρεφόμενος διὰ βοείων κρεάτων γίνεται παχύς, ὁ διὰ προβείων ὠραῖος καὶ ὁ διὰ τραγείων ὄψιμος. Οἱ ἀρχαῖοι ἐπρέσβευον ὅτι τὸ βόειον κρέας καθιστᾷ ἰσχυρὸν τὸ σῶμα (Δίων Χρυσόστ. Β', 45 σ. 87 Reiske). Πρβλ. βόιδι 51.

- ✓ 3. Τὸ βόειο κρέας εἶν' εὐλογημένο, γιατί χουχούλισε τὸ Χριστό.
(Κεφαλληνίας παρὰ Σ. Δ. Παγώνη).

Πασῶν τῶν τροφῶν προτιμότερα εἶναι τὸ βόειον κρέας ὅτι συλλογισμὸς πρὸς ἀπόδειξιν τούτου εἶναι ἱκανῶς παράδοξος· ἐπειδὴ ὁ βοῦς ἐθέριανεν διὰ τῆς πνοῆς του τὸν Χριστὸν ἐν τῇ φάτνῃ κατὰ τὴν γέννησίν του, συμπεραίνει παρ' ὑπόνοιαν ἢ παροιμία ὅτι τὸ κρέας αὐτοῦ ὡς εὐλογημένον εἶναι καλύτερον τῶν ἄλλων, ἐνῶ λογικότερον θὰ ἦτο ἂν ἔλεγεν ὅτι τὸ ζῶον εἶναι ἱερὸν καὶ ὀφειλόμενον τούτου ἕνεκα ν' ἀπέχωμεν τοῦ κρέατος αὐτοῦ.

βόλι

- ✓ 1. Ἐρχεται βόλι.
(Λελ. Ἐπιδ. 234, 47).

Ταχὺς ὡς σφαῖρα.

2. Τὰ βόλια κάμνουν τοῖς δουλειαῖς.

[B' 114, 27. — B. 293, 128 [κάνουν]. — Χίου. Καν. 273, 459. 309, 728. — Μεγίστης. ΚΠ. ΚΑ', 325, 516).

Βλ. ἄσπρα 33. 25, ὅπου ἀναγράφονται ὅμοιαι γνώμαι καὶ παροιμίαι τὴν αὐτὴν ἐκφράζουσαι ἔννοιαν, ὅτι διὰ τῶν χρημάτων συντελεῖται πᾶν ἔργον. Παραπλήσια πρὸς τὴν προκειμένην εἶναι ἡ ἀρχαία ὡς δελφικὸς χρησμός πρὸς τὸν Φίλιππον φερομένη παροιμία: « Ἀργυραῖς λόγχαις μάχου καὶ πάντων κρατήσεις » (Διογενιαν. 181. Γρηγόρ. Κύπρ. 67. Μόσχ. 64. Μακάρ. 129. Ἀποστολ. 291. Mant.

προν. 23. Σουίδ. λ. ἀργυρέα), καὶ αἱ ταύτην παραφράζουσαι νεότερα: **Γαλλ.** Qui combat avec les armes d'argent est sûr de vaincre (W. II, 1664, 29). — **Ἄγγλ.** A golden dart kills where it pleases = χρυσὴ σαίττα σκοτώνει ὅποιον θέλει. (D. τ. II σ. 472). He that fights with silver arms, is sure to overcome = ἐκεῖνος ποῦ πολεμεῖ μ' ἀσημένια ὄπλα εἶναι βέβαιος πῶς θὰ νικήσῃ (W. II, 1663, 28). — **Δαν.** Naar man skyder med sølv og Guld-lod, er fæstningen snart vunden = ὅταν τουφεκῆ καὶ κανεῖς μ' ἀσημένια ἢ χρυσὰ βόλια τὸ κάστρο γρήγορα παίρνεται (αὐτ.) — **Σουηδ.** Når man skiuter medh Silfwerlood, så år Fåstningen snart wunnen = ὅταν τουφεκῆ καὶ κανεῖς μ' ἀσημένια βόλια τὸ κάστρο γρήγορα παίρνεται (D. I, 614). — **Ὀλλανδ.** Die met gouden wapens vecht, heeft altijd het beste regt = ὅποιος μὲ χρυσὰ ὄπλα πολεμεῖ ἔχει πάντα τὸ περισσότερο δίκαιο αὐτ.). — **Γερμαν.** Wer mit goldenen Kugeln schießt, der trifft gewiss = ὅποιος μὲ χρυσὰ βόλια ῥήχνει χωρὶς ἄλλο πιτυχαίνει (W. II, 1663, 28). Wo man mit goldenen Kugeln schießt, kann keine Festung widerstehen = ὅπου μὲ χρυσὰ βόλια τουφεκῶν κανένα κάστρο δὲν μπορεῖ νὰ βαστάξῃ (αὐτ. 1664, 29). Mit silbernen Kugeln ist gut Wildpret schiessen = μὲ ἀσημένια βόλια εἶναι καλὸ νὰ τουφεκῆ καὶ κανεῖς ἀγρίμια (αὐτ. 1663, 16. Παραλλαγὰς βλ. παρὰ D. I, 614). — **Βουλγαρ.** Μ' ἀσημένιο βόλι εὐκολὰ τουφεκᾷ κανεῖς χρυσὸ βουβάλι (W. II, 1663, 16). — Ἡ βουλγαρικὴ παροιμία ἔχει πιθανῶς συνάφειάν τινα καὶ πρὸς τὴν παρ' ἡμῶν δοξασίαν, καθ' ἣν ὁ πυροβολῶν στοιχεῖ ἢ ἄλλο τι δαιμονικὸν φάντασμα ἐπιτυγχάνει τοῦ σκοποῦ μόνον ἂν ἔχη πεπληρωμένον τὸ ὄπλον του δι' ἀργυρῶν σφαιρῶν.

✓ 3. Τὸ βόλι κυνηγᾷ τὰ φίδια.

(Πολίτου Δημ. μετewp. μῦθ. σ. 5).

Βλ. ἀστραπή 5. Κατὰ τὴν δημώδη δοξασίαν, ὁ πυροβολῶν κατὰ ὄφεις ἐπιτυγχάνει ἀσφαλῶς. Περὶ τῆς ἀρχῆς τῆς δοξασίας ταύτης βλ. ὅσα γράφω ἐν τῇ μνημονευθείσῃ πραγματείᾳ μου.

βόλτα

- ✓ 1. Ἡ βόλτα ἀμάξι δὲν τσακίζει.

(Ζακύνθου παρὰ Σ. Δὲ Βιάζη).

Βλ. τὴν βυζαντινὴν ἐν λ. γῦρος 1

βορβός

- ✓ 1. Ἄναχλος βορβός.

(Ππζ. 217, 53).

Βορβός ὁ τῶν ἀρχαίων βολβός ὁ ἐδώδιμος, πικρὸς καὶ σκιλλώδης ὑπόγειος βλαστὸς εἰδῶν τινων τῆς λεοπολδείας (*Leopoldia comosa* L. καὶ ἄλλων τινῶν εἰδῶν), ἐσθιόμενος ἐφθός μετ' ὄξους, ὡς καὶ ὑπὸ τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων (Διοσκορίδ. Ὑλ. Ἰατρ. Β', 200 σ. 314-5 Kuhn. Ἀθῆν. Β', 63-4). — Ἄριστοι θεωροῦνται καὶ σήμερον οἱ μεγάλοι καὶ χονδροὶ βολβοί, ὡς καὶ κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Ἄριστοφάνους (Νεφ. 190). Ἄναχλος δὲ ἢ ἀναχλος ἢ ἀνάχλος ὁ ἀβαθής, ἐπὶ βολβοῦ δὲ ὁ ἐπιπόλαιος· ἢ λ. ἴσως ἐκ τοῦ ἀνάχνοος. — Ἡ παροιμία ἐπὶ τῶν ἰσχνῶν καὶ καχεκτικῶν, ἐκ μεταφορᾶς ἀπὸ τῶν ἐπιπολῆς εὐρισκομένων βολβῶν, οἵτινες εἶναι λεπτοὶ καὶ κακοί,

Βοριᾶς

1. Γέρο Βοριᾶ ἀρμένιζε καὶ Νότο παλληκάρι.

(Μα. 13 [Γέρον Βορέαν ἄ. καὶ Νότον π.] — Βυζαντ. λ. βορβῆας [Γέρον βοριᾶν ἄ. καὶ νότον π.] — Β¹. 20, 13. — Βερ. 19, 3 [βοριᾶν—νότον[— Ἡπείρου. Ἄρ. 205 [βοριᾶν] — Β. 45, 37. — Βύρ. Γ', 282, 17 [βοριᾶν] — Πολίτου Δημ. μετ. μῦθ. σ. 34. — Δελ. Ἐπιθ. 159. — Βάλληνδα Κυθνιακὰ σ. 135 [βοριᾶν] — Ἡπείρου. ΚΠ. ΙΗ', 137 [ὄμ.] — Μεγίστης. ΚΠ. ΚΑ', 316, 79 [βοριᾶν ἄ. τσαὶ νότον παλληκάριν.] — Πύργου παρὰ Π. Ι. Διναρδάκη [καὶ νότε] — Ζακύνθου παρὰ Σ. Δὲ Βιάζη. — Κυκλάδων παρὰ Π. Γ. Γενναδίου. — Βώλου [Μὲ γ. 6. ταξίδευσε μὲ ν. — Σωζοπόλεως παρὰ Κ. Δ. Παπαϊωαννίδου).

Βλ. τὴν ἐπομένην. Ὁ μὲν βορρᾶς εἶναι ἐν ἀρχῇ σφοδρός, εἶτα δὲ κατὰ μικρὸν κοπάξει, ἀκίνδυνος ὢν τότε εἰς τοὺς πλέοντας· τοῦναντίον δ' ὁ νότος, ὅστις μεῖζων γίνεται κατὰ τὴν λήξιν αὐτοῦ, ἤπιος ὢν ἐν ἀρχῇ. Ἀξία παρατηρήσεως εἶναι ἢ ἐν τῇ παροιμίᾳ προσωποποιία τοῦ μὲν λήγοντος βορέου ὡς γέροντος, τοῦ δὲ ἀρχομένου

νότου ὡς νεανίου, περὶ ἧς βλ. ὅσα ἐσημείωσα ἐν Δημ. μετεωρ. μυθ. σ. 34. Τὴν αὐτὴν παρατήρησιν εἶχον διατυπώσῃ καὶ οἱ ἀρχαῖοι εἰς παροιμίαν ἔνευ τῆς προσωποποιίας: « Ἐρχομένου τε νότου καὶ λήγοντος βορέου » ἐνν. δεῖ πλεῖν (Ἀριστοτέλ. Προβλ. 36, 27 σ. 943 Bekk. Ἀποστόλ. 272).

2. Γέρο Βοριᾶ ἀρμένιζε, Σιρόκο παλληκάρι.

(Κεφαλληνίας παρὰ Σ. Δ. Παγώνη).

Βλ. τὴν προηγουμένην. Σιρόκος ἢ σορόκος (ἰταλ. scirocco, βενετ. siroco) εἶναι ὁ νοτιοανατολικὸς ἄνεμος, ὁ τῶν ἀρχαίων Εὐρος Περὶ τούτου βλ. Neumann u. Partsch Physikal. Geograph. v. Griechenland σ. 114 κέ.

3. Ἐμεῖς μὲ τὸ βραστάρι, κι' ὁ βοριᾶς ἄς κουντρεστάρη.

(Σικίνου. Γαβαλάς 54, 9).

Βραστάρι ὁ ἐβρασμένος οἶνος κουντρεστάρω ἢ κουντραστάρω καὶ συνηθέστερον κοντραστάρω (ἐκ τοῦ ἰταλ. contrastare) = ἀμφισβητῶ, φιλονεικῶ. Οἱ σφοδρῶς πνέοντες ἄνεμοι παρίστανται ἐν τῇ φαντασίᾳ τοῦ λαοῦ ὡς ἐρίζοντες πρὸς ἀλλήλους (βλ. τοὺς ἐμούς Δημ. μετεωρολ. μύθ. σ. 25 κέ.). Ἡ ἔννοια τῆς παροιμίας, ὅτι ἐν ὅσῳ καθήμενοι παρὰ τὴν ἐστίαν ἔχομεν οἶνον νὰ πίνωμεν, ἀδιαφοροῦμεν περὶ τῆς βίας τῶν ἀνέμων καὶ τοῦ χειμῶνος. Τὰ αὐτὰ λέγει καὶ ὁ Ἄλκαϊος (ἀπ. 34 Bergk): « Ἐγὼ μὲν ὁ Ζεὺς, ἐκ δ' ὀράνω μέγας | χεῖμων, πεπάγασιν δ' ὑδάτων ρόαι. | — κάββαλε τὸν χεῖμων', ἐπὶ μὲν τίθει | πῦρ, ἐν δὲ κίρναις οἶνον ἀφειδέως | μέλιχρον » καὶ κατὰ μίμησιν αὐτοῦ ὁ Ὀράτιος (Carm. I, 9, 5): Dissolve frigus, ligna super foco | large reponens, atque benignius | deprome quadrimum Sabina, | ο Thaliarche, merum diota.

4. Κυριακῆς βοριᾶς, Δευτέρας γαίδαρος.

(Ἡπείρου. Ἄρ. 1727. — Βύρ. Γ', 375, 20).

Βλ. ἀρ. 7. Ὁ τὴν Κυριακὴν μεθ' ὀρμῆς πνέων βορρᾶς κοπάζει τὴν Δευτέραν.

4α. Λάμνει τον σάν ὁ βορκαῆς τὰ νέφη.

(Κύπρου. Σ. 888, 17).

Ἄγει καὶ φέρει αὐτὸν κατὰ τὸ δοκοῦν, ὡς ὁ βορραῆς τὰ νέφη. Παραπλησία ἢ παρομοίωσις ἐν τῇ ἀρχαίᾳ παροιμία περὶ τοῦ ΑΒΑ ἀνέμου, τοῦ μεσαπηλιώτου ἢ Καικίου: « Ἐλκων ἐφ' αὐτὸν ὥστε Καικίας νέφη » (Ἀριστοτ. Μετεωρ Β', 6, 12. Προβλ. 26, 29. Πλουτάρχ. Πολιτ. Παραγγ. 31 σ. 823 Β. πῶς ἂν τις ὑπ' ἐχθρ. ὠφ. 4 σ. 88 d. Gell. N. A. II, 22. Σχολ. Ἀριστοφ. Ἴππ. 437. Διογενιαν. 366. Γρηγ. Κύπρ. Λ. 99. Μόσχ. 215. Ἀποστόλ. 606. Κῶδ. Βοδλ. 430)

✓ 5. Ὁ βορέα σουρβάει τὸ αἷμα.

(Βούας Καλαθρίας. Μορ. 94, 95).

Ὁ βορραῆς βυζαίνει τὸ αἷμα, ψυχρότατος ὢν.

6. Σαββαδιάτικος βοριᾶς τῇ δευτέρα γάαρος.

(Καρπάθου. Μαν. 127 καὶ παρὰ Μ. Γ. Μεγαλιίδου).

Βλ. τὴν ἐπομένην.

7. Σαββαθιανὸς βοριᾶς, δευτεριανὸς γάιδαρος.

(Θήρας. Δε. 90 καὶ παρὰ Ν. Πεταλᾶ).

Βλ. ἀρ. 4. 6. 8. 9. 12, προβλ. ἀρ. 1, ἄνεμος 7. 22. Ὅτι τὴν τρίτην ἡμέραν ὁ βορραῆς εἶναι ἀσθενέστατος. Τὴν αὐτὴν παροιμίαν εἶχον καὶ οἱ ἀρχαῖοι: « Οὔποτε νυκτερινὸς βορέης τρίτον ἵκετο φέγγος » (Ἀριστοτ. Προβλ. ΚC', 9. 14). Παρετήρουν δ' οἱ ἀρχαῖοι καὶ τοῦτο, ὅτι οἱ βορέαι παύονται ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἐν περιτταῖς ἡμέραις (Θεοφράστ. περὶ σημ. ὑδάτ. 33). Ὅμοιαι παρ. ἀλλόγλωσσοι: **Ἴταλ.** Bora, tre di dura = ὁ βοριᾶς τρεῖς μέραις βαστᾶ (βενετ. Pasqualigo 220). **Καταλαν.** Aire de puerto tres dias cierto = ἄνεμος τοῦ λιμανιοῦ τρεῖς ἡμέραις χωρὶς ἄλλο (Cels Gomis 71). Aire de puerto á los tres días muerto = ἄνεμος τοῦ λιμανιοῦ ἔς τοῖς τρεῖς ἡμέραις ψοφᾶ (αὐτ.).

8. Σαββατιανὸς βοριᾶς, δευτέρα γάδαρος.

(Σμύρνης παρὰ Ν. Χ. Κωστή).

Βλ. τὴν προηγουμένην.

9. Σαββατιάτικος βοριάς, κυριακάτικος γαΐδαρος.

(Τήνου παρ' Ἀδ. Ἀδαμαντίου).

Βλ. ἀρ. 7. 4, ἄνεμος 22.

✓ 10. Σάν ἐβρέχη τσαι κάννη βορέα,
τσόλα ἔς τὸ σπίδι σοῦ βλίζου τὰ στέα.

(Βούας Καλαβρίας. Mor. 94, 96).

Ὁ Σ. Δεινάμις πρὸς "Ἀθηνᾶ"
ΜΑ' 67 ἐρμηνεύει σουβίζου
= πρεονιάζουν.

Ἄν ὅταν βρέχη φυσᾶ βοριάς καὶ μέσα ἔς τὸ σπίτι σου ἂν εἶσαι
σοῦ σφρυζῶν τὰ κόκκαλα (ἀπὸ τὸ πολὺ κρύο).

✓ 11. Σφύριξ' ὁ βοριάς κ' ἔφ' γ' ἡ τραμουντάνα.

(Ἄνατ. Ἐπιθ. Α', 560, 392).

Ὁ βορρᾶς κατισχύει ἀντιπνέων εἰς τὴν τραμουντάναν Ἄλλὰ τραμουντάνα (ἰταλ. tramontana) εἶναι αὐτὸς ὁ βοριάς, οὕτω καλουμένη συνήθως ὑπὸ τῶν ναυτικῶν, ἐνῶ τὸ ἑλληνικὸν ὄνομα βοριάς εἶναι γνωστότερον εἰς τοὺς πολλοὺς. Ἴσως ὁμως ἐν τῷ τόπῳ ὅπου ἐπιχωριάζει ἡ παροιμία (μὴ δηλουμένῳ ὑπὸ τοῦ ἐκδότου) διακρίνουσιν ἀλλήλων τοὺς δύο τούτους ἀνέμους.

12. Τοῦ Σαββάτου ὁ βοριάς

τὴ δευτέρα κερατᾶς.

(Θήρας παρὰ Ν. Πεταλᾶ).

Βλ. ἀρ. 7.

✓ 13 Φυσάει νοτιᾶς, φυσάει βοριάς, πέφτει βαρὺ χαλάζι.

(Κεφαλληνίας παρὰ Σ. Δ. Παγώνη).

Ὅσακις ὁ μέσης ἢ ὁ βορρᾶς ἐπικρατήσωσι τοῦ νότου, ψύχουσιν ἀποτόμως τὸν τέως θερμὸν καὶ ὑγρὸν ἀέρα, καὶ ἂν πυκνὰ νέφη καλύπτωσι τὸν οὐρανὸν πίπτει ἀφθονος χιὼν ἐν ἀρχῇ δὲ τῆς ἐπικρατήσεως αὐτῶν, ἐπερχομένης ἰσχυρᾶς ἠλεκτρικῆς κενώσεως, ἐπισκιάπτει πολλὴ χάλαζα. (Neumann u. Partsch Physikalische Geograph v. Griechenland σ. 104). Τοῦτο διδάσκει καὶ ἡ ὁμοία ἀρχαία παροιμία: « Εἰ δὲ νότος βορέην προκαλέσεται αὐτίκα νίψει » ἢ « αὐτίκα χειμών » (Πλουτάρχ. π. τοῦ πρώτου ψυχροῦ 11, 2 σ. 949 Β. Ἀριστοτέλ. Προβλ. 26, 46).

βοσκός

1. Ὁ βοσκός 'ς τὸ λαζαρέττο,
κ' ἡ κουδοῦνα εἰς τὸν πεῦκον.

(Χίου. Καν. 268, 419)

Λαζαρέττο, ἀπηρχαιωμένη λέξις (ἐκ τοῦ ἰταλ. lazzaretto), σπανιώτατα ἐν χρήσει ἐνιαχοῦ τῆς Ἑλλάδος, σημαίνουσα τὸ νοσοκομεῖον ἢ τὸ λοιμοκαθατήριον. Κουδοῦνα δὲ ὁ κώδων, καὶ συνεκδοχικῶς ὁ κωδωνοφόρος ἡγεμὼν τῆς ποίμνης κριός. Ἡ ἔννοια τῆς παροιμίας ὅτι ἐλλείποντος τοῦ προστάτου τῆς οἰκογενείας κατατρούχεται αὕτη ὑπὸ δεινῶν, ὡς τοῦ βοσκοῦ ἀσθενοῦντος τὸ ποίμνιον κακοπαθεῖ ὑπὸ τῆς πείνης, πλανώμενον εἰς τόπους ὅπου δὲν ὑπάρχει χόρτος πρὸς νομῆν.

2. Ὅσκοῦ καὶ περαματάρη μὴ πιστέψης.

(Καρπάθου. ΖΑ. 336).

Ὅτι εἶναι ἐπιρροεπεῖς εἰς ψευδολογίαν οἱ ποιμένες καὶ οἱ πορθμεῖς.

3. Ὅταν ἔχῃς βοσκὸ φίλο
κράτα τσ' ἐν κομματί ξύλον.

(Χίου. Πασπάτ. 111 [βοσκόν] καὶ Καν. 281, 523 [κ' ἐν κ.]).

Βλ. τὴν ἐν λ. Ἀρμένης 1 σημείωσιν περὶ τῶν πολυπληθῶν παροιμιῶν τῶν κατὰ τὸν αὐτὸν τύπον διασφουραίων τὴν ἀγροικίαν ἐθνῶν ἢ ἐπιτηδευμάτων. Εἰδικῶς δὲ περὶ τῶν ποιμένων κυριολεκτεῖται ἡ παροιμία, διότι οὗτοι ἐξάγουσιν ἐπὶ νομῆν τὰ βοσκήματα εἰς ἀλλότρια κτήματα ἀσμένως, ἂν δὲν φοβοῦνται μὴ ἀπελάσῃ αὐτοὺς διὰ τῆς βίας ὁ ἰδιοκτήτης.

4. Ὅ τὰ καλοθέλια τοῦ ὄσκοῦ κ' οἱ τράοι βγάλλου γάλα.

(Καρπάθου. Μαν. 290, 336).

Ὅτι ἂν δὲν εἶναι δύστροπος ὁ ποιμὴν εὐκολώτατα πωλεῖ πάντα τὰ ποιμενικὰ προϊόντα αὐτοῦ. Ἡ ὅτι ἂν ὁ ποιμὴν εἶναι πιστὸς καὶ πρόθυμος ὁ κύριος τῆς ποίμνης οὐ μόνον οὐδὲν ζημιοῦται, μὴ γινόμενης καταχρήσεως, ἀλλὰ καὶ ἀδόκητα ἔχει κέρδη. Περὶ τοῦ γάλακτος, τράγου βλ. γάλα 5.

βόσκω

1. Βόσκει χορτάρι ὄπου ἠξεύρεις.
(Δάρβ. 299).

Ἀκολουθεῖ τὸν γνωστόν σοι τρόπον, μὴ καινοτόμει.

βουδαίνομαι

- ✓ 1. Βουδάσου ἃ δὲ μπορῆς, ὅσο ποῦ νὰ μπορέσης.
(Κα. 1014).

Ἄνισχυρος ὢν ὑπόμενε ἄνευ διαμαρτυρίας τὰς ὕβρεις, μέχρις ὅτου ἐνισχυθεῖς δυναθῆς νὰ τιμωρήσης τὸν ὑβριστήν.

- ✓ 2. Βουδάσου, ἃ θέλῃς νὰ γλυτώσης.
(Κα. 1016).

Πρβλ. ὁμιλῶ 9α. Ὁ ἔνοχος συμφέρον ἔχει νὰ τηρῇ σιγὴν, ὅπως μὴ ὁμιλήσας ὁμολογήσῃ ἄκων τὴν προᾶξίν του.

- ✓ 3. Βουδάσου, ἃ θές νὰ σὲ ταΐζουνε.
(Κα. 1015).

Ὁ ἔκων ἀνάγκην τοῦ ἄλλου ὀφείλει νὰ σιωπᾷ καὶ ἄτοπα βλέπων, ὅπως μὴ διὰ τῆς παρηγορίας του δυσαρεστήσῃ αὐτόν.

βουδαλοκλέφτης

- ✓ 1. Εἶναι βουδαλοκλέφτης.

(Βάρνερ : βουβάλι 1. — Λάστας Γορτυνίας παρὰ Ν. Λάσκαρη [Κάνει τὸ γουβαλοκλέφτη.]).

Ἐπὶ τῶν ὑποκρινομένων ἀγαθὸν καὶ ἀπόνηρον ἦθος, τῇ ἀληθείᾳ δὲ ὄντων πανουργοτάτων καὶ φαύλων. Προσποιοῦνται δηλ. τὴν ἡμέραν ὅτι φοβοῦνται τὰ βουβάλια, ἐνῶ τὴν νύκτα τὰ κλέπτουσι (βλ. καὶ νύκτα 26. 37α).

βουβός

- ✓ 1. Ἦπιε ἀπ' τὸ βουβὸ νερό.
(Τήνου παρ' Ἀδ. Ἀδαμαντίου).

Βλ. ἀμίλητος 4. Ἐπὶ σιγηλοῦ ἀνθρώπου.

2. Βουβός περνᾷ.

(Λακκοδικίων Μακεδονίας. Γούσιος 101).

Πρβλ. γεννείμαι 1. 6. Ἡ φράσις λέγεται ὅταν αἴφνης διακοπτομένης ἄνευ λόγου τῆς συνδιαλέξεως γίνεται σιωπή. Οἱ ἀρχαῖοι ἔλεγον ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει: Ἐρμῆς ἐπεισηλθεν, ἀποβλέποντες ἴσως εἰς τὴν ιδιότητα τοῦ θεοῦ ὡς ψυχοπομποῦ. Βλ. Πλουτάρχ. π. ἀδολεσχ. 2 σ. 502 f: «ὅταν ἐν συλλόγῳ τινὶ γένηται σιωπή, τὸν Ἐρμῆν ἐπεισεληλυθέναι λέγουσιν». Διὰ τὴν αὐτὴν ἴσως αἰτίαν λέγουσιν ὁμοίως οἱ Γερμανοί: Es flog ein Engel durch's Zimmer = πέταξε ἕνας ἄγγελος μέσ' ἔς τὸ δωμάτιο (W. I, 821, 43). Ἄλλαι τοιαῦται φράσεις **Γερμ.αν.** Et genk en Polizeidainer düärt Sâl (düärt de Stuawe) = περνάει ἕνας ἀστυφύλακας ἀπὸ τῆ σάλα· ἢ, ἀπὸ τὸ δωμάτιο (W. III, 1372). Es ist (wäre) gut Hafer säen = καλὸν εἶναι (θὰ ἦτο) νὰ σπεύρωμε βρόμη (αὐτ. II, 257, 56). — **Δαν.** Det er en god haver-sæd = εἶναι καλὴ σπορὰ βρόμης (αὐτ.).

3. Τὰ μεγάλα δάση μένουσι βωβά.

(B. 289, 76).

ἽΟτι οἱ σπουδαῖοι ἄνδρες ἐνεργοῦσιν ἄνευ θορύβου· οὕτως ἐρμηνεύει ὁ Βενιζέλος τὴν παρουσίαν ταύτην, ἣν παρέλαβεν ἕκ τινος βιβλίου, διότι προδήλως δὲν εἶναι δημώδης ἑλληνικὴ.

4. Τοῦ βουβοῦ τὴν καρδιὰ κάνεις ἄλλος δὲν τὴν ξέρει, παρ' ἐκειὸς περὶ τὴν βαστάει.

(Ber. 86, 32. — Ἐπανήρου. B. 318, 487).

Πρβλ. σιωπαίνω 6. Τῶν ἀδυνάτων τὰ αἰσθήματα ἀδυνατοῦμεν νὰ διαγνώσωμεν, διότι ἐκ φόβου μὴ ὑποστῶσι χεῖρονα ἀποκρύπτουσι τὰς θλίψεις καὶ τὰ παράπονά των. Πρβλ. τὴν **Γερμ.αν.** Wer kann wissen, was der Stumme will = ποῖος μπορεῖ νὰ ξέρῃ τί θέλει ὁ βουβός! (W. IV, 941, 6).

βουθουλεῖα

1. Μὴ βάλῃ βουθουλεῖαι
ἔς ταῖς ἀργασίας.

(Βούας Καλαβρίας. Mor. 91, 46).

Βλ. βόιδι 8.

2. Ὅσ' ἀργάματα μὴ βάλῃ βουθουλεΐαι,
 ἂν δέθ' θέλῃ νὰ χάρῃ ταῖ δουλεΐαι.

(Βούας Καλαβρίας. Mor. 91, 47).

Βλ. βόιδι 8.

3. Τί μὲ βουθουλεΐαι ἀλλάννει
 πολλὸν καρπὸν δὲν κάνει.

(Βούας Καλαβρίας. Mor. 91, 49).

Βλ. τὰς ἀνωτέρω, βόιδι 8. Ὅποιος ὀργώνει μὲ ἀγελάδες δὲν κάνει πολὺν καρπὸν. Πλὴν τῶν ἐν βόιδι 8 ἰταλικῶν παραλλήλων σημειωθῆσαν καὶ αἱ ἐπόμεναι: **Ἴταλ.** Chi la ora la tera co le vache, va al molin col puliero = ὅποιος ὀργώνει μ' ἀγελάδες πάει εἰς τὸ μύλον μὲ πουλάρι (βενετ. Pasqualigo 315). Chi la ora co' la vacche e vanga co' le femmine, non averà mae grano da venne' = ὅποιος ὀργώνει μ' ἀγελάδες καὶ πηγαίνει μὲ τοῖς γυναῖκες δὲν θὰ ἔχῃ ποτὲ σπειρὶ ν' ἀλωνίσῃ (ὀμβρική Pitrè II, 67).

βοῦκκα

1. Ἡ βοῦκκα ντὸ κι θὰ 'ν' τὲμόν, ἄς τρώῃ ἀτο ὁ σκύλος.

(Τραπεζοῦντος. Ἰωανν. 268).

Βοῦκκα καὶ συνηθέστερον μπουκκιά (ἐκ τοῦ λατ. bucca=στόμα), ἢ ἐνθεσις, ἢ ἑλληνικώτερον ἐν τῷ ἀθηναϊκῷ ἰδιώματι λεγομένη δακνιά. — Ἡ μπουκκιά ποῦ δὲν θὰ εἶναι δική μου, ἄς τὴν φάῃ ὁ σκύλος· ἤτοι ἀδιαφορῶ πρὸς τ'ἀλλότρια. Ἡ αὐτὴ παροιμία καὶ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις, ἄνευ τῆς μεταφορᾶς: «Οὐκ ἔστ' ἐμὸν τὸ πρᾶγμα, πολλὰ χαιρέτω» (Διογεν. 609. Ἀποστόλ. 1246).

2. Ἡ πρώτη βοῦκκα βοῦκκα εἶναι, κ' ἡ δευτέρα φαρμάκι.

(Σωζοπόλεως παρὰ Κ. Δ. Παπαϊωαννίδου).

Πρβλ. γυναῖκα 56. 59. Ὅτι οἱ δευτεροὶ γάμοι εἶναι δυστυχεῖς.

Βούλγαρος

1. Βούλγαρο ἂν κάμῃς φίλο,
 βάστα καὶ κομμάτι ξύλο·

κι' ἄν τὸν Τοῦρκο κάμης φίλο,
βάστα πάντοτε καὶ ξύλο.

(Βάρνης. Κρ. 14 [Τοῦρκο δὲ ἄν κάμης φ.]).

Βλ. Τοῦρκος 16, Ἀρμένης 1. Ὁ Τοῦρκος εἶναι πολλῶ χείρων τοῦ Βουλγάρου, δι' ὃ πάντοτε πρέπει νὰ κρατῆ ξύλον ὁ ἔχων φίλον αὐτόν· τὸν δὲ Βούλγαρον δὲν εἶναι χρεία νὰ προφυλαπτόμεθα μετὰ τосαύτης προσοχῆς, ὅθεν ἀπλῶς καὶ μόνον, ὡς παραγγέλλει ἡ παροιμία, ἐν κομμάτι ξύλον πρέπει νὰ ἔχωμεν πρὸς ἄμυναν.

2. Ἐδωκαν δὲ Βούργαρ' αὐγὸ, θέλει κι' ἄλας.

(Σωζοπόλεως παρὰ Κ. Δ. Παπαϊωαννίδου).

Βλ. δίνω 56.

βουλή

1. Ὀλωνῶν τῆ βουλή νὰ παίρνης,
καὶ ἀπὸ τὴν ἐδικὴν σου μὴν ἐβγαίνης.

(Βάρνης: βουλή 1. — Ἀνατ. Κρήτης παρὰ Σ. Α. Ξανθοῦδίδου [Ὀλωνῶ ἔπαιρνε β., μὰ ἀπὸ τῆ δική σου μὴ βγαίνης.]).

Βλ. τὴν ἐπομένην.

*2. Πολλὰς <γνώμας> ἔπαιρνε καὶ ἀπὸ τὴν <ἐδικὴν σου βουλήν> μὴ λείψης.

(Βυζαντινῆ. Ἄθων. Γ', 81 τ. Α' σ. 29).

Βλ τὴν προηγουμένην, ἀκούω 1. 57. 60, γνώμη 10. 12-14. 18. 19, κόσμος 50α, λόγος 199, νοῦς 62α, ῥωτῶ 21. 22, προβλ. κάνω 102, κόσμος 51. 52. Ἡ παροιμία αὕτη κεῖται ἐφθαρμένη ἐν τῷ ἀθωνικῷ κώδικι τῆς μονῆς τοῦ Παντελεήμονος, ὡς ἐσημειώθη ἐν τῷ οἰκείῳ τόπῳ. Ἄλλ' ἢ διόρθωσις καὶ συμπλήρωσις εἶναι εὐχερῆς τῇ βοήθειᾳ τῆς κολοβῆς θεολογικῆς ἐρμηνείας καὶ τῶν πολυπληθῶν μέχρι τοῦ νῦν περισθετισῶν παραλλαγῶν τῆς παροιμίας. Ἡ μὲν μεταξὺ τῶν δύο πρώτων λέξεων ἐκπεσοῦσα λέξις συμπληροῦται ἐκ τῶν παραλλαγῶν διὰ τοῦ «γνώμας» ἢ «βουλίας» τὴν δ' ἐσφαλμένως ἐκ τῆς ἐρμηνείας παρεμβληθεῖσαν λέξιν ἐλεημοσύνη («καὶ ἀπὸ τὴν ἐλεημοσύνην μὴ λύψις») δεικνύει ἡ ἐρμηνεία ὅτι πρέπει νὰ τὴν ἀντικαταστήσωμεν διὰ

τοῦ «τὴν ἐδικήν σου βουλήν» ἢ ἀπλῶς «τὴν βουλήν σου». Συμφωνεῖ δ' οὕτω ἡ βυζαντινὴ παροιμία καὶ κατὰ λέξιν πρὸς τὰς πλείστας τῶν σημερινῶν παραλλαγῶν.

Ἐν λ. ἀκούω 57 ἀνέγραψα πολλὰς γνώμας τῶν ἀρχαίων, τὰ αὐτὰ διδασκούσας. Ὁμοία εἶναι καὶ ἡ ῥῆσις τοῦ Σειράχ λζ', 13. 14: «καὶ βουλήν καρδίας στήσον, οὐ γὰρ ἐστὶ σοὶ πιστότερος αὐτῆς· ψυχὴ γὰρ ἀνδρὸς ἀπαγγέλλειν ἐνίοτε εἴωθεν ἢ ἑπτὰ σκοποὶ ἐπὶ μετώρου καθήμενοι ἐπὶ σκοπῆς». Συμφωνοτέρη δὲ πρὸς τὴν προκειμένην παροιμίαν εἶναι ἡ διατύπωσις τῆς αὐτῆς ῥήσεως ἐν τῷ χαλδαϊκῷ ἀλφαβήτῳ τοῦ Ψευδοσειράχ: «ἐξῆντα συμβούλους ἠμπορεῖς νὰ ἔχῃς, ἀλλὰ τὴν ἐδικήν σου γνώμην μὴ ἀπαρνήσαι» (Wahl 86, 11). Ἐκ δὲ τῶν παροιμιῶν νεωτέρων λαῶν ὁμοίως γινώσκω τὰς ἐξῆς Ἴταλ. Tutti sentimenti pigghia, ma lu tò nun lassari (a lu tò sulu tèniti) = ὅλαις ταῖς γνώμαις παῖρνε μὰ τὴν δική σου μὴν τὴν ἀφίνης· ἢ: μὰ τὴν δική σου μονάχη νὰ κρατῆς (σικελ. Pitrè I, 290). Cunsigghiati cu tutti, e sèrviti di la tò testa = συμβουλεύου ὅλους καὶ κάνε τοῦ κεφαλιοῦ σου (ἐπίσης, αὐτ.). Ogni cunsigghiu lassa, lu tò pigghia = κάθε γνώμη παραίτα καὶ τὴν δική σου παῖρνε (ἐπίσης αὐτ. 291). Va 'n piassa a tò consei, e pò fa quel che τό crèdet mèi = πῆγαινε ἔς τὴν ἀγορὰ νὰ πάρῃς συμβουλή καὶ ὕστερα κάμε κείνο ποῦ νομίσης καλύτερο (περγαμηνή, αὐτ.).

βουλλίζω.

1. Πέτρα βουλλισμένη.

(Σωζοπόλεις παρὰ Κ. Δ. Παπαϊωαννίδου).

Ἐπὶ νεκρῶν ὑπὲρ ὧν οὐδὲ μνημόσυνον ἐτελέσθη, οὐδὲ ἐλεημοσύνην διενεμήθησαν.

βουλλώνω

1. Βουλλωμένη κολοκύθα, ποῖος τὴν ξέρει τί ἔχει μέσα!

(Κα. 1018. — Κεφαλληνίας παρὰ Σ. Δ. Παγώνη [ποιὸς ἠξέρει] καὶ Ἡλ. Τσιτσέλη [ὄμ.]).

Πρβλ. διαβάζω 1. Κολοκύθα ἐνταῦθα σημαίνει ἀπεξηραμμένον καρπὸν κολοκύνθης τῆς λαγυνοφόρου (*eucurbita lagenaria* L.). Τῶν

καρπῶν ταύτης, ποικίλα ἐχόντων σχήματα, γίνεται χρῆσις ὡς ἀγγείων, ὧν τὸ τροῆμα κατὰ λόγον τοῦ περιεχομένου πωματίζεται ἢ σφραγίζεται. Ἄξια μελέτης εἶναι τὰ ἐν Κύπρῳ ἐν χρήσει κολοκύνθινα ἀγγεῖα, ὧν τὸ σχῆμα καὶ τὰ κοσμήματα δεικνύουσιν ὅτι ἐν παλαιοτάτοις χρόνοις τοιαῦτα εἶχον ὡς πρότυπα οἱ ἀγγειοπλάσται τῆς μυκηναϊκῆς περιόδου. — Ἡ ἔννοια τῆς παροιμίας, ὅτι δύσκολον νὰ διαγνωσθῇ τὸ ἐπιμελῶς ἀποκρυπτόμενον, εἰδικώτερον δ' ὅτι δὲν ἀποκαλύπτεται ἡ ἄνοια τοῦ μωροῦ, ἀν γινώσκῃ νὰ σιωπᾷ (βλ. τὰς ὁμοίας παροιμίας ἐν λ. ἀνόητος 3, μωρὸς 4).

βούλομαι

- ✓ 1. Ὅγιος βούλεται νὰ κάψῃ θεμωνιὰ 'ς τὸ θέρος δὲν πλακώνει.
(Χίου. Καν. 273, 461).

Βλ. καίω 16α. Ὁ βουλευόμενος νὰ κάψῃ θεμωνιὰν ἀποθνήσκῃ πρὸ τοῦ θέρους· πολλάκις ἡ θεία δίκη προλαβοῦσα πλήττει τὸν πονηρὸν καὶ ἐμποδίζει τὴν ἐκτέλεσιν τῶν βουλευμάτων του.

- ✓ 2. Ὅποιος ἀπὸ βραδὺ βουλευέται 'ς τὸ στρώμα ξημερώνει.
(Μα. 31 [εἰς τὸ σ.]).

Βλ. τὴν ἐπομένην.

3. Ὅπου βουλευιέται ἀποβραδὺς 'ς τὴν τσέργα ξημερώνει.
(Βλ. Κατζιοῦλ. 1655. — Κατζιοῦλ. Ἐπίμ. 217. — Κ. α', 20 [Ὅποιος βούλεται — τσέργαν] — Κ. 6', 40 [ὄμ.]. — Νο. 96, 620 [Ὅποιος βούλεται ἀ. εἰς τὸ στέργηθρον (!) ξ.] — Β. 78, 63 [Ὅποιος βούλεται ἀ. 'ς τὴν τσέργα ξ.] — Β. 206, 420 [ὄμ. — τσέρκα]).

Βλ. τὴν προηγουμένην, φροντίζω 1, πρβλ. ξημερώνω 1α. Ὁ μεγάλας ἐποικοδομῶν προσδοκίας εἰς πρόωρα βουλεύματα περὶ τοῦ μέλλοντος ταχέως θὰ καίδῃ τὴν πλάνην του.

4. Οὐκ ἤβουλήθη συνιέναι.

(Ἡπίερου. Ἄρ. 174, 51. — Β. 358, 120. — Κοινῇ).

Ῥητὸν ἐκ τοῦ Ψαλμὸς λε', 4. Ἐπὶ τῶν ἐμμενόντων εἰς τὴν πονηρὰν γνώμην αὐτῶν, παρὰ τὰς συμβουλάς τῶν φίλων των.

- ✓ *5. Τὴν ἡμέραν πᾶσαν σήθει, ὅς οὐ βούλεται ζυμῶσαι.

(Βυζαντινῇ. Ἀποστόλ. 1551. Ἐν μόνῃ τῇ ἐκδόσει τοῦ Παντινοῦ εἶναι ὀρθῶς γεγραμμένον τὸ σήθει· ἐν ταῖς λοιπαῖς σήθη).

Βλ. θέλω 22. 75. 76. 89. 115. 120. 121. Ἡ παροιμία κεῖται παρὰ μόνῳ τῷ Ἀποστόλῃ· τοῦτο δὲ καθὼς καὶ ἡ χρῆσις τοῦ ῥήματος ζυμοῦν ἐν τῇ σημερινῇ σημασίᾳ αὐτοῦ ἀντὶ τοῦ φυρᾶν ἢ μάττειν, μάλιστα δ' ἡ διατήρησις τῆς παροιμίας μέχρι τοῦδε ἐν πολλαῖς παραλλαγαῖς καταδεικνύουσιν ὅτι εἶναι δημώδης· ἀμφίβολον μόνον ἂν ἀπαράλλακτον μετέγραψεν ὁ Ἀποστόλης ἢ διεσκεύασεν αὐτήν. διατηρήσας τὸ μέτρον (τροχαϊκὸν τετράμετρον). Ὁ Ἀποστόλης τὴν ἀφῆξεν ἀνερμήνευτον, ἀλλ' ὀρθῶς τὴν ἠρμήνευσεν ὁ ἐκδότης αὐτοῦ Παντῖνος (1653 σ. 360 · ὡς καὶ ἐκ τῆς σημερινῆς χρήσεως συνάγεται, ἐλέγετο ἐπὶ των ἀναβαλλόντων ἐπὶ παντοίαις προφάσεσι τὴν ἐκτέλεσιν ἔργου τινὸς καὶ κατάδηλον ποιοῦντων τὸ ἀπρόθυμον αὐτῶν. Φέρεται δ' ἐν πολλαῖς παραλλαγαῖς καὶ παρὰ τοῖς Κουτσοβλάχοις καὶ τοῖς Ῥωμούνοις, οἵτινες παρέλαβον αὐτήν ἐκ τῶν Ἑλλήνων. **Κουτσοβλάχ.** *Mliarea cãnd nu va s'farmînta, tuta dzua întsérna* = γυναῖκα ποῦ δὲν θέλῃ νὰ ζυμώσῃ ὅλη ἡμέρα κοσκινίζει (ἠπειρωτική, Zanne 3949). *Mulierea, care nu va s'farmita, tóta dsua întsérne* = ὄμ. (μακεδονική, αὐτ.) *Cari nu va s'firmîta, tuta dziua 'nçérne* = ὅποιος δὲ θέλει νὰ ζυμώσῃ ὅλημέρα κοσκινίζει (μακεδονική, αὐτ. 8503 μετὰ μικρᾶς παραλλαγῆς). *Care nu va sa -alóza, dziua cérna* = ὄμ. (ἐπίσης αὐτ.). *Care lji -u leni s'frimîta, tuta dzua încérni* = ὅποιος μ' ἀκαμωσιὰ ζυμώνει ὅλημέρα κοσκινίζει (ἐπίσης, αὐτ.). — **Ῥωμόν.** *Femea care nu voesce sa framînte, tóta dsioa cerne* = γυναῖκα ποῦ δὲ θέλει νὰ ζυμώσῃ ὅλημέρα κοσκινίζει (αὐτ. 3348). *Muerea care nu va sa plamadésca, tóta dsioa cerne* = ὄμ. (αὐτ. 3949 μετ' ἀσημάντων παραλλαγῶν). *Cine nu va sa framînte, tóta dsioa cerne* = κείνος ποῦ δὲ θέλει νὰ ζυμώσῃ ὅλημέρα κοσκινίζει (αὐτ. 8503). *Cine nu vre sa plamadésca, cerne tóta dsioa* = ὄμ. (αὐτ. 9162). *Femeia care nu vré sa faca mamaliga tóta dsioa cerne* = γυναῖκα ποῦ δὲ θέλει νὰ κάμῃ μαμαλίγκα ὅλημέρα κοσκινίζει (αὐτ. 8646). *Cine cerne tóta dsioa e semn ca n'are gust sa framînte* = ὅποιος κοσκινίζει ὅλημέρα σημαίνει πῶς δὲν ἔχει ὄρεξη νὰ ζυμώσῃ (αὐτ. 8344). *Cine cerne tóta dsioa nu manâncea mamaliga* = ὅποιος κοσκινίζει ὅλημέρα δὲν τρώγει

μαμαλίγκα (αὐτ. 8345). A tot cerne shi a nu mai framîntă = πάντα κοσκινίζει καὶ ποτὲ δὲ ζυμώνει (αὐτ. 8504).

βουνό

1. Ἄθριπους μὶ ἄθριπου σίναπατειέτι, β'νὸ μὶ β'νὸ μόνου δὲ σίναπατειέτι.

(Λέσβου παρὰ Γρ. Ν. Βερναρδάκη).

Βλ. τὴν βυζαντινὴν ἐν λ. ὄρος 1.

↓ 2. Ἐπὶ βουνὸ σὲ λαγκάδι.

(Κεφαλληνίας παρὰ Σ. Δ. Παγώνη).

Πρβλ. ἀνήφορος 12. Ἐπὶ μεταπτώσεως ἀπὸ εὐτυχίας εἰς δυστυχίαν.

3. Β'νὸ μὶ β'νὸ δὲ σμίγι, γι ἄθριπους μὶ τὸν ἄθριπου πάτα σμίγι.

(Λέσβου παρὰ Γρ. Ν. Βερναρδάκη).

Βλ. ὄρος 1.

4. Βουνὸ ἐγέννησε ποντικό.

(Νε. 18, 130 [Βουνόν—ποντικόν]).

Βλ. ὄρος 2.

5. Βουνὸ μὲ βουνὸ δὲ σμίγει.

(Βλ. Κατζιοῦλ. 1771. — Κ. 6', 12 [Βουνόν μὲ βουνόν δὲν ἀνταμώνεται.] — Νε. 18, 131 [Βουνόν μὲ βουνόν δὲν ἀνταμώνεται.] — Ἡλείου. Ἄρ. 184 [δὲν σμ.] — Β. 42, 63 [ὄμ.] — Κα. 1019. — Ππζ. 224, 133 [σμ. ποτέ.] — Μεγίστης. ΚΠ. ΚΑ', 316, 69 [Βουνὸ μὲ βουνὸ δὲν ἰσμίγει.] — Σκόκου Ἡμερολόγιον 1897 σ. 296 [μόνο δὲ σμ.] — Γυθείου παρὰ Δ. Ι. Παναγουλάκου. — Κεφαλληνίας παρ' Ἡλ. Τσιτσέλη. — Ζαγορίου παρὰ Σ. Λ. Χατζοπούλου [δὲν ἀνταμώνεται.] — Τιρνάβου Θεσσαλίας παρ' Ἀγ. Τζαρτζάνου [Β'νὸ μὲ β'νὸ δὲν ἀνταμώνεται.]).

Βλ. ὄρος 1.

6. Βουνὸ μὲ βουνὸ δὲ σμίγει· ἄνθρωπος μὲ ἄνθρωπο σμίγει.

(Μα. 13 [Βουνόν μὲ τὸ βουνόν δὲν ἀνταμώνεται, εἰδὲ ἄ. τὸν ἄ. σμίγει.] — Β'. 18, 21 [δὲν ἀνταμώνονται—ἀνταμώνονται.] — Β. 42, 62 [δὲν ἀνταμώνεται· ἄ. μὲ ἄνθρωπον ἀνταμώνεται.] — Κρήτης. Φρ. 106 [μὰ ἄ. μ' ἄ. σ.] — Ζακύνθου Ἐλπιδ. 1190, 34 [μὰ ἄ. μ' ἄ.] — Συνασσού. Ἀρχέλαος 173 [δὲν σμ., ἄ.] — Ἀθηνῶν παρ' Ἰθ. Στατισιοπούλου. — Δημητσάνης παρὰ Κ. Κασιμάτη. — Σύρου παρὰ Π. Σαρρῆ [μὰ ἄ. μ' ἄ. ἀπαν-

τειέται.] — Κεφαλληνίας παρὰ Σ. Δ. Παγώνη [δὲ σμίγεται· μὰ ἄ. μ' ἄ. σμίγεται.] — Κατωῆς Κεφαλληνίας παρ' Ἠλ. Τσιτσέλη).

Βλ. ὄρος 1. Συμπλήρωσις τῆς προηγουμένης διὰ προσθήκης τοῦ εὐκόλως ἐννοημένου δευτέρου μέρους.

7. Βουνὸ μὲ βουνὸ δὲ σμίγει· μ' ἄθρωπος τὸν ἄθρωπο κἄποτε θὰ σμίξῃ.

(Κεφαλληνίας παρὰ Σ. Δ. Παγώνη· καὶ παρ' Ἠλ. Τσιτσέλη [μ' ἄ. τὸν ἄθρωπο! ...] — Κρήτης παρὰ Γ. Ι. Καλαϊτάκη [μὰ ὁ ἄθρωπος μὲ τὸν ἄθρωπο θὰ σμ.]).

Βλ. ὄρος 1.

8. Βουνὸ μὲ βουνὸ ἔ σμίει· ἄμμ' ἄθρωπος μ' ἄθρωπο! . . .

(Καρπάθου. ΖΑ. 347, 95 [Βουνόμ μὲ βουνός δὲν ἐσμίει· ἄ. μὲ ἄ. ἐσμίει.] καὶ παρὰ Μ. Γ. Μιχαηλίδου).

Βλ. ὄρος 1.

9. Δυὸ βουνὰ δὲ σμίγουνε, μὰ δυὸ ἄθρώποι ξανασμίγουνε.

(Κρήτης. J. 295, 38).

Βλ. ὄρος 1.

10. Ἐγγαστρώθη τὸ βουνὸ κ' ἐγέννησε ποντίκι.

(Ἡπείρου. Ἄρ. 1590. — Β. 67, 15. — Πανδ. ΙΘ', 358, 72. — Σίφνου παρὰ Σ. Δουκάκη).

Βλ. ὄρος 2.

11. Ἐκοιλοπόναιε τὸ βουνὸ
κ' ἔκαμ' ἕναν ποντικό.

(Βερ. 22, 1 [Ἐγγαστρώθη τὸ—ἕνα π.] — Βύρ. Γ', 373, 1 [ὄμ.] — Κρ. 45 [Ἐγγαστρώθη τὸ] — Ππζ. 233, 248 [Ἐκοιλοπόναιε] — Κεφαλληνίας παρ' Ἠλ. Τσιτσέλη [Ἐγγαστρώθη]).

Βλ. ὄρος 2.

12. Θὰ πάρω τὰ βουνά, νὰ πὰ' νὰ μὴν ἀνοιώθουμαι.

(Τήνου παρ' Ἀδ. Ἀδαμαντίου).

Προβλ. 15α Οὕτω λέγει ὁ ὑπὸ μεγάλης θλίψεως κατεχόμενος

13. Καὶ τὰ βουνὰ ξεπέφτουνε, κ' οἱ κάμποι δυστυχοῦνε.

(Μάνης. Πανδ. Κ', 196).

Καὶ οἶκοι μέγιστοι καὶ ὀλβιώτατοι παρακμιάζουσι καὶ δυστυχοῦσιν. **Ἰταλ.** Berghen worden dalen, ende dalen bei ghen=βουνὰ γίνονται κάμποι καὶ κάμποι βουνά (Suringar 295, 161). — **Γερμ.** Auch Berge und Felsen vergehen = καὶ βουνὰ καὶ βράχοι χάνονται (W. V, 958, 116).

14. Μὲ τὴν πίστη καὶ τὰ βουνὰ κάποτε ἀνταμώνονται.

(Ne. 77, 486. — B¹. 67, 63. — B. 157, 109 [π. καὶ μὲ τὸν καιρὸ καὶ τὰ]).

Πρβλ. ὄρος 1. Κατὰ μίμησιν τοῦ εὐαγγελικοῦ ῥητοῦ: «Ἐὰν ἔχητε πίστιν ὡς κόκκον σινάπεως, ἐρεῖτε τῷ ὄρει τούτῳ, Μετάβηθι ἐντεῦθεν ἐκεῖ, καὶ μεταβήσεται, καὶ οὐδὲν ἀδυνατήσῃ ὑμῖν» (Ματθ. ιζ', 20. κα', 21. Μάρκ. ια', 23. Λουκ. ιζ', 6. Παύλου πρὸς Κορινθ. Α' ιγ', 2). Ἡ ἔννοια δὲ τῆς παροιμίας εἶναι, ὅτι φίλοι οἵτινες νομίζουσιν ὅτι θ' ἀποχωρισθῶσι διὰ παντός, δύνανται ἐὰν ἔχωσι θέλησιν ἰσχυρὰν νὰ ὑπερνικήσωσι τὰ ἐμπόδια καὶ νὰ συναντηθῶσι καὶ αὖθις. Ὅμοια παροιμία **Ἄγγλ.** Where there's a will, there's a way = ὅπου εἶναι θέληση, ἐκεῖ εἶναι δρόμος (D. II, 658). — **Ἰταλ.** Met den wil kan men bergen verzetten = μὲ τὴ θέληση μπορεῖ κανεὶς νὰ μετατοπίσῃ βουνά (W. I, 318, 99).

14α. Μόνον τὰ βουνὰ δὲ σμίγουνε.

(Ἄνατ. Κρήτης παρὰ Σ. Ξανθοῦδίδου).

Βλ. ὄρος 1.

15. Οἱ κάμποι τρέφουν ἄλογα καὶ τὰ βουνὰ λεβένταις.

(Παρά Ι. Βερέττα. — Παρὰ Α. Καραβίτσα [βγάνου ἄ.] — Κυνοῦρίας παρὰ Δ. Ἀντωνίου).

Ἡ παροιμία περιλαμβάνεται καὶ ἐν δημοτικῷ ἀνεκδότῳ Ἰσματογορτυνιακῷ «οἱ κάμποι καὶ τὰ βουνά»: διότι εἶναι ἐκ τῶν συνήθων ἐπαίνων τῶν ὄρεινῶν ἀντιδιαστελλομένων πρὸς τοὺς κατοίκους τῶν πεδιάδων, ὅτι τὰ μὲν ὄρη τρέφουσι γενναίους ἄνδρας, αἱ δὲ πεδιάδες οὐδὲν ἄλλο καλόν, πλὴν ἵππων.

15α. Πῆρε τὰ βουνά.

(Κοινοτάτη).

Βλ. ἀρ. 12, ὄρος 1α. Πλανᾶται ἀνὰ τὰ ὄρη. Παροιμιώδης φράσις εἰς δῆλωσιν ὅτι ἐμάνη τις ἢ περιέστη εἰς ἀπόγνωσιν.

16. Σὰν νὰ τὸν κατέβασαν ἀπὸ τὰ βουνά.

(Μα. 45 [᾿Ωσάν]).

Προβλ. Ἀρκουδόρεμα 1 Ἐπὶ ἀγροίκων καὶ ἀπαιδευτών.

17. Ὅ τὰ βουνά καὶ ᾿ς τὰ κλαριά.

(Ἡπείρου. Ἄρ. 176, 39).

Ἐν τύπῳ ἀπευχῆς, νὰ υπάγῃ δηλ. μακρὰν ἡμῶν, εἰς τὰ βουνά καὶ εἰς τὰ δάση, διότι τὸ κλαρὶ σημαίνει συνεκδοχικῶς τὸ δάσος. Ἐν ἐπιφωτιστικῇ εἰσαγωγῇ εἶναι συνηθεστάτη τοιαύτη κατάρα, πρὸς ἀποδιώξιν τοῦ κακοῦ εἰς ἐρήμους τόπους: «Νὰ πᾶς ᾿ς τὰ ὄρη ᾿ς τὰ βουνά, ᾿ς τῆς θάλασσας τὰ βάθη» ἢ «Νὰ φύγῃ ἢ ἀρρώστια νὰ πάῃ ᾿ς τὰ βουνά καὶ ᾿ς τὰ λαγκάδια» ἢ «᾿ς τὰ ἄγρια ὄρη!» Ὁ τύπος οὗτος συνειθίζετο ἀπὸ τῶν παλαιωτάτων χρόνων, ὡς διδάσκουσι τὸ ὁμηρικόν (Ἰλ. Ζ, 347) «εἰς ὄρος ἢ εἰς κῦμα» καὶ ἄλλα πολλὰ παραδείγματα Βλ. περὶ τούτων ὅσα ἔγραψα ἐν Νεα. τ. Β' σ. 371 κέ. καὶ ἐν Δελτίῳ τῆς ἱστορ. ἐταιρ. 1882 τ. Α' σ. 9 κέ. καὶ Bern. Schmidt ἐν Jahrbücher f. class. philolog. 1891 σ. 561 κέ.

18. Τῆς Ἀλεξάντρας τὰ βουνά τὰ πυκνοφυτεμένα.

(Σωζοπόλεως παρὰ Κ. Δ. Παπαϊωαννίδου).

Ἐπὶ τῶν ἀνευ σοβαρᾶς αἰτίας ὀργιζομένων. Ὁ μῦθος ἔχει ὡς ἑξῆς (κατ' ἀνακοίνωσιν Κ. Δ. Παπαϊωαννίδου): Ἦτανε μιὰ φορὰ ἕνας ἄνθρωπος ποῦ γιὰ κάθε τι θυμῶνε, καὶ γιὰ τὸ παραμικρὸ ἀκόμη πάντα πῆγαινε ᾿ς τὸ σπίτι του θυμωμένος κ' ἄγριος. Ὑστερα ἀπὸ πολλὰ χρόνια ποῦ ἔζησε μαζὶ μὲ τὴν γυναῖκά του, χωρὶς νὰ τὸν ἰδῆ ἢ καμμένη κ' ἐκείνη κάμμιά φορὰ ἀθύμωτο, πῆγε ἕνα μεσημέρι ᾿ς τὸ σπίτι του γελαστὸς καὶ χαρούμενος, γιὰτί ἔτυχε κείνη τὴν ἡμέρα νὰ μὴ τὸν πειράξῃ τίποτε, νὰ μὴ θυμώσῃ. Νὰ λοιπόν, τὴν ὥρα ποῦ ἔστρωσε ἡ γυναῖκά του τὸ τραπέζι καὶ πῆρε τὴν πρώτη βοῦκκα, νὰ καὶ ἀκούει ᾿ς τὸ δρόμο κάποιον μεθυσμένο, ποῦ τραγουδοῦσε: «Τῆς Ἀλεξάντρας τὰ βουνά τὰ πυκνοφυτεμένα. . .» Τὸν ἔπιασε ἀμέσως ὁ

θυμός, ἀναποδογυρίζει μετὰ τὰ πόδια του τὸ τραπέζι, ἀνοίγει τὸ παράθυρο καὶ στρώνει ἔς τοὺς βρυσιαῖς τὸν τραγουδιστήν· «Βρέ», τοῦ λέει, «ἐγὼ ἔζησα τόσα χρόνια ἔς τὴν Ἀλεξάνδρεια καὶ οὔτε ἓνα δενδράκι εἶδα γύρω της!»

19. Τὸ βουνὸ κοιλοπονοῦσε
κ' ἓνα πόντικα γεννοῦσε.

(Δάστας Γορτυνίας παρὰ Ν. Δάσκαρη).

Βλ. ὄρος 2.

20. Τό να βουνὸ μετὰ ἄλλο δὲ σμίγει, μὰ ὁ ἓνας ἄνθρωπος μετὰ τὸν ἄλλο θὰ σμίξει.

(Κρήτης παρὰ Γ. Ι. Καλαϊτάκη).

Βλ. ὄρος 1.

21. Τοῦ φαίνεται βουνό.

(Κοινή).

Τὸ ἐπελθὸν εἰς αὐτὸν κακὸν θεωρεῖ βαρύτερον, ἢ ὑπολαμβάνει δυσχερέστατον τὸ ἐπιβαλλόμενον εἰς αὐτὸν ἔργον. Ὅμοια ἢ **Γαλλ.** φράσις: *Se faire des montagnes. Faire une montagne* (Larousse λ. montagne).

βοῦρτσα

1. Βοῦρτσαις λανάρια φτάσετε!

(Σωζοπόλεως παρὰ Κ. Δ. Παπαϊωαννίδου).

Βλ. ἄνδρας 7.

2. Βοῦρτσα λανάρια κόπανος, Μεγάλη Πέφτ' κοντά ναι.

(Ἀρτάκης Κυζίκου παρὰ Μεν. Φιλήντα).

Βλ. ἄνδρας 7.

βουτηχτής

✓ 1. Τὸν βουτηχτὴ μὴ τὸν κυττάζης ἔς τὸ βούτημα, ἀλλὰ ἔς τὸ ἔβγαλμα.

(B. 310, 364).

Βλ. τὴν βυζαντινὴν ἐν λ. κολυμπητής 7.

2. Τὸν βουτηχτὴ μὴ χαίρεσαι ὅταν βουτᾶ, παρὰ ὅταν ἐβγαίνῃ.

(B¹. 126, 178 [βουτάη, ἀλλ' ὄ. βγαίνῃ.] — Πανδ. IH', 435, 29 [μὴ τὸν γ.] — Τήνου παρ' Ἀδ. Ἀδαμαντίου [μὴν τὸν βλέπῃς σάν β., νὰ τὸν βλέπῃς ὄ. βγαίνῃ.] — Νάξου παρὰ Μ. Ι. Μαρκόπολι [Μὴ βλέπῃς τὸν β. σὰ β. παρὰ σὰ βγαίνῃ.]).

Βλ. κολυμπητής 7.

βουτσέ

1. Βουτσὶ γεμᾶτο καὶ ταβερναριὰ μεθυσμένη.

(Βερ. 75, 2 [Θέλει τὸ β. γ. καὶ τὴν τ.μ.] — Κεφαλληνίας παρὰ Σ. Δ. Παγώνη [ῥ: Εὔρηκε β.]).

Πρὸ βλ. χορτάτος 9 καὶ τὰς αὐτόθι σημειούμενας παραλλαγὰς. Ἄλλο καλύτερον δὲν θέλει ὁ φιλοπότης παρὰ νὰ εὔρη πλήρη μὲν οἴνου τὰ γαίᾳ μεθύουσαν δὲ τὴν κάπηλον, διότι οὕτω θὰ δυνηθῇ ἀδαπάνως νὰ πῆ ὅσον δήποτε οἶνον θελήσῃ. Ἡ παροιμία λέγεται ἐπὶ τῶν ἀξιούτων νὰ εὔρωσι τὰ πάντα σύμφωνα πρὸς τὰς ἐπιθυμίας αὐτῶν, καὶ ἐπὶ τῶν προσαρμοζόντων πάντα πρὸς τὸ συμφέρον των. Ἐπειδὴ ἐν Ἑλλάδι σπανιώτατον πρᾶγμα εἶναι γυνὴ κάπηλος, δυνάμεθα νὰ θεωρήσωμεν τὴν μνειάν τῆς ταβερναριᾶς ὡς τεκμήριον ξενικῆς προελεύσεως τῆς παροιμίας φαίνεται δ' ὅτι ἐκ τῆς ἰταλικῆς ἐλήφθη, διότι πολὺ αἰφρόνται παραλλαγαὶ ταύτης **Ἰταλ.** E' vorrebbe la botte piena e la massera ubbriaca = ἤθελε τὸ βουτσὶ γεμᾶτο καὶ τὴν ταβερναριὰ μεθυσμένη (D. I, 545). E' non si può aver la moglie ubbriaca e la botte piena = δὲν μπορεῖ νὰ ἔχη κἀνεὶς τὴ γυναῖκα μεθυσμένη καὶ τὸ βουτσὶ γεμᾶτο (αὐτ. καὶ τ. II σ. 468 καὶ Pitrè III, 89 μετὰ πολλῶν ἄλλων διαλεκτικῶν παραλλαγῶν). Vorresti la botte piena e la borsa con denari = ἤθελες τὸ βουτσὶ γεμᾶτο καὶ τὴ σακκοῦλα μὲ χρήματα (νεαπολιτικῆ, D. I, 545). Non si pò aviri la vutti china e la mogghi 'mbriaca = δὲν εἶναι βολετὸ νὰ ἔχη κἀνεὶς τὸ βουτσὶ γεμᾶτο καὶ τὴ γυναῖκα μεθυσμένη (σικελ. Pitrè III, 89). Querrer sa cuba piena, et i sa muzere imbreaga = νὰ γυρεύῃ τὸ βουτσὶ γεμᾶτο καὶ τὴ γυναῖκα μεθυσμένη (σαρδηνία, αὐτ.).

βούτυρο

1. Ὅποιος ἔχει βούτυρο 'ς τὸ κεφάλι νὰ μὴ περπατῇ 'ς τὸν ἥλιο.

(B. 210, 483).

Ὁ συναισθανόμενος ἑαυτὸν ἔνοχον ὀφείλει νὰ μὴ προκαλῆ διὰ τοῦ θράσους του τὰς ἐπικρίσεις τοῦ κόσμου. Ἡ παροιμία δὲν μοὶ φαίνεται γνησία, πιθανῶς δὲ ἐλήφθη ἔκ τινος τῶν ἑξῆς ὁμοίων ἀλλογλώσσων παροιμιῶν. **Ἰταλ.** Chi ha il capo di cera, non vada al sole = ὅποιος ἔχει κέρινο κεφάλι νὰ μὴν πηγαίη ἔς τὸν ἥλιο (τοσκαν. Giusti 68. Παραλλαγὰς βλ. παρὰ Pitrè I, 347-8. Pasqualigo 100. Giusti 84. D. I, 288). — **Γαλλ.** Avoir de beurre sur la tête (Leroux II, 186· ὁ ἐκδότης σημειώνει ὅτι εἰς τὴν κορακιστικὴν γλῶσσαν τῶν φανλοβίων Ἰουδαίων σημαίνει τὸν διαπράξαντα πολλὰ ἐγκλήματα· καὶ ὅτι οὗτοι λέγουσιν ἑβραϊστί: Si vous avez du beurre sur la tête, n'allez pas au soleil: il fond et tache¹). — Si tu as la tête de beurre ne te fais pas boulanger (W. I, 523, 47). Qui a tête de cire ne doit pas s'approcher du feu (W. II, 1517, 430). — **Ἰσπαν.** Ne seais hornero si teneis la cabeza de manteca = μὴ γίνεσαι φούρναρης ἂν ἔχῃς τὸ κεφάλι βουτυρένιο (αὐτ. 1519, 467). — **Πορτογαλ.** Nã se jais forneiro, se tendes a cabeça de manteiga = ὁμ. (αὐτ.). — **Ἀγγλ.** Be not a baker, if your head be of butter = ὁμ. (D. I, 288 μετὰ παραλλαγῆς). He that hath a head of wax, must not walk in the sun = ὅποιος ἔχει κέρινο κεφάλι πρέπει νὰ μὴν περιπατῆ ἔς τὸν ἥλιο (W. II, 1517, 430). — **Δαν.** Den er ilde skikket til Bager, der har et Hoved of smør = κακὰ τοῦ πάει γιὰ φούρναρη κείνου πῶχει βουτυρένιο κεφάλι (D. I, 288). Den, som er giort of Vox, maa holde sig fra Ilden = ὅποιος εἶναι καμωμένος ἀπὸ κερί πρέπει νὰ στεκεται μακριὰ ἀπὸ τὴ φωτιά (αὐτ.). — **Ὀλλανδ.** Die een hoofd van boter heeft, moet bij geen' oven komen = ὅποιος ἔχει κεφάλι βουτυρένιο πρέπει νὰ μὴ κοντοζυγῶνῃ τὴ θερμάστρα (W. I, 523, 47. Παραλλαγὰς βλ. παρὰ D. I, 288). Die van was is, moet bij het vuur niet komen = ὅποιος εἶναι κέρινος πρέπει νὰ μὴν πη-

¹) Ὁ ἐκδότης ἐπικαλεῖται τὴν μαρτυρίαν τοῦ Vidoeq. Τὸ μυθιστόρημα τούτου « Τάληθῆ ἀπόκρυφα τῶν Παρισίων » ἔχει μεταφρασθῆ καὶ ἑλληνιστί πρό πεντηκονταετίας περίπου ὑπὸ Ἰ. Ε. Γιαννοπούλου Ἑπειρώτου· ὑποπέτω δ' ὅτι ἐκ τῆς μεταφράσεως ταύτης παρέλαβε τὴν παροιμίαν ὁ Βενιζέλος. Δυστυχῶς δὲν ἠδυνήθη νὰ εὔρω τὸ σπανιώτατον τοῦτο βιβλίον, ὅπως ἐξελέγξω τὸ πρᾶγμα· ἀλλὰ τὴν ὑπόνοιάν μου ἐνισχύει ἡ ἄλλως ἀκατανόητος παρατήρησις τοῦ Βενιζέλου περὶ τῆς παροιμίας ὅτι « λέγεται καὶ ἐπὶ κλεπτῶν Ἑβραίων ».

γαίνη ἔς τὴ φωτιά (D. I, 288). — **Γερμαν.** Wessen Kopf von Butter ist, der muss nicht Bäcker werden = ὅτινος τὸ κεφάλι εἶναι ἀπὸ βούτυρο, αὐτὸς δὲν πρέπει νὰ γίνῃ φούρναρης (W. II, 1519, 467). Wecker Botter uppen kopp hett, môt nich in de Sün goan = ὅποιος ἔχει βούτυρο πάνω ἔς τὸ κεφάλι δὲν πρέπει νὰ πηγαίνει ἔς τὸν ἥλιο (W. I, 523, 47. Βλ. καὶ II, 1517, 430).

- ✓ 2. Τὸν πῆρε τὸ βούτυρο.
(Λελ. Ἐπιδ. 238, 150).

Ἄπεθανεν, ἢ ἔπαθε μέγα τι κακόν. Ἄγνοῶ πόθεν ἢ μεταφορά.

βούζω

- ✓ 1. Σὰ τ' μέλισσα βουγύγισ.
(Λέσβου παρὰ Γρ. Ν. Βερναρδάκη).

Βομβεῖς ὡς μέλισσα. Ἐπὶ φλυάρων.

βράδιον

- ✓ *1. Ὅς πορεύεται βράδιον πορεύεται τάχιον.
(Βυζαντινῆ. Πλανούδ. 42).

Βλ. τὴν βυζαντινὴν ἐν λ. σπουδάζω 2, ἀγάλια 7. 11. 21. 22, βιάζομαι 1, ὁμαλὸς 1. Τῶν σημερινῶν παραλλαγῶν αἱ μάλιστα προσεγγίζουσαι πρὸς τὴν διασκευὴν τοῦ Πλανούδη εἶναι αἱ ἐν λ. ἀγάλια 7. 22· ἢ δ' ἐν λέξει βιάζομαι 1 εἶναι συγγενεστέρα πρὸς τὸ «Σπεῦδε βραδέως», τὸ εἰς τὸν αὐτοκράτορα Αὔγουστον ἀναφερόμενον ἀρχαῖον ὄητόν (Gell. N. A. X, 11. Sueton. August. 25). Ἡ γνώμη ὅτι ἡ λελογισμένη ἐνέργεια εἶναι προτιμότερα τῆς ἀλογίστου σπουδῆς ἐπαναλαμβάνεται πολλαχῶς καὶ ἐν ταῖς παροιμίαις τῶν ἄλλων ἔθνων. Ἐν οἰκείῳ δὲ τόπῳ κατεγράφησαν αἱ συναφέστεραι πρὸς ἄλλας τῶν σημερινῶν παραλλαγῶν (βλ. μάλιστα ἐν λ. ἀγάλια 11, προσέτι ἐν λ. ἀγάλια 21, ὁμαλὸς 1) καὶ πρὸς τὴν βυζαντινὴν ἐν λ. σπουδάζω 2 Αἱ δὲ πρὸς τὴν προκειμένην καὶ τὴν ἐν λ. βιάζομαι 1 ὁμοιότεραι καταλέγονται ὧδε: **Ἰταλ.** Chi ha fretta vada adagio = ὅποιος ἔχει βία ἄς πηγαίνει ἀγάλια (Giani 716). Chi ha gran premura, va pian = ὅποιος ἔχει μεγάλη βία πηγαίνει ἀγάλια (βενετ. Pasqualigo 269).

Adasio, che me preme, diseva quel altro = ἀγάλια, γιατί βιάζομαι, ἔλεγε κείνος ἐκεῖ (ἐπίσης, αὐτ.). — **Γαλλ.** Hâtez-vous lentement (Littré λ. hâter. Leroux II, 279, 304). — **Ἰσπαν.** A mas priessa, mas vagar = εἰς πολλὴ μεγάλη βία, πολὺ μεγάλη ἀργοπορία (Valles 213=Haller 236). — **Ἄγγλ.** Ride softly, that we may the sooner go home = τρέχα μὲ τᾶλογο ἀγάλια, ἔτσι θὰ φθάσης γληγορότερα σπίτι σου (D. I, 339). — **Δαν.** Far i Mag = ταξίδευε μὲ ἀνάσα (αὐτ.). — **Νορβ.** Hoveleg Hast er best = ἡ βία μὲ τὸ μέτρο εἶναι τὸ καλύτερο (αὐτ.). Hasta med Hov = βία μὲ μέτρο (αὐτ.). — **Σουηδ.** Hasta med maak = βία μὲ ἀνάσα (αὐτ.). Hasta med gör gerningen bäst = βία μ' ἀνάσα κάνει νὰ προχωρῇ ἡ δουλειὰ ὠραῖα (αὐτ.). — **Ὀλλανδ.** Yi met wijl = βιάζου μ' ἀνάσα (Suringar σ. 190). — **Γερμαν.** Eil mit weil = ὄμ. (W. I, 776, 7. Παράλλαγὰς βλ. αὐτ. 775, 7. 776, 27. 777, 7. V, 1220, 36. D. I, 339. Suringar σ. 190-1). Lâp sachte = τρέχα ἀγάλια (D. I, 339). Langsam eilen gehet am besten = ἀγάλια νὰ βιάζεται κἀνεὶς εἶναι τὸ καλύτερο (W. I, 778, 34). — **Ῥωσ.** Ἀγάλια πηγαίνεις, μακρότερα θὰ φθάσης. Γρήγορα πηγαίνεις, δὲν θὰ φθάσης γρήγορα (Dal I, 332). Κάνε γρήγορα, ἀλλὰ μὴ βιάζεσαι (αὐτ. 615).

βραδειά

1. Για μινὰ βραδειά τοὶ τ' λαγοῦ γῆ προυβειά βαστᾶ.

(Ἀγιάσου Δέσπου παρὰ Γρ. Ν. Βερναρδάκη).

Βλ. τὴν βυζαντινὴν ἐν λ. ὥρα 14 καὶ ἡμέρα 6.

βράδυ

1. Ὀλημέρα ἀλέθαμε,
καὶ τὸ βράδυ πίτουρα.

(Κεφαλληνίας παρ' Ἡλ. Τσιτσέλη).

Ἐπὶ ἀπροόπτου ἀποστερήσεως τῶν καρπῶν πολυμόχθου ἐργασίας. Ἀλέθοντες ὅλην τὴν ἡμέραν, τὴν ἐσπέραν ἀντὶ ἀλεύρων εἴχομεν πίτουρα.

2. Ὀλημέρα « Καλογιάννη »
καὶ τὸ βράδυ « Κακογιάννη! »

(Βλ. Κατζιούλ. 630.—Κατζιούλ. Ἐπιμ. 202 — Κ. β', 41 [τὸ βράδυ] — Νο. 91,

581 [“Ὀλην τὴν ἡμέραν”—B¹. 86,146.—‘Ηπείρου. ‘Αρ. 1774 [Καλογιάννης — Κακογιάννης]. — B. 194,236).

Βλ. Βασίλης 3. ‘Επὶ τῶν κολακευόντων τοὺς ἐργάτας καὶ πολλὰ ὑποσχομένων, ὅπως ἐμποιήσωσιν εἰς αὐτοὺς ζῆλον καὶ προθυμίαν πρὸς τὴν ἐργασίαν, ὕστερον δὲ ταύτης περατωθείσης λησμονούντων τὰς ὑποσχέσεις των καὶ τραχὺ πρὸς αὐτοὺς ἐμφαινόντων ἦθος. ‘Ο Γιάννης τῆς παροιμίας παραπονεῖται ὅτι καθ’ ὄλην τὴν ἡμέραν ἐργαζόμενον προσηγόρευον αὐτὸν εὐμενῶς καὶ μελιχίως, τὴν δ’ ἐσπέραν ἀπεδίωνον ὑβρίζοντες ὅπως μὴ συνευωχηθῆ μετ’ αὐτῶν.

3. ‘Ὀλημέρα πέντε πέντε καὶ τὸ βράδν δέκα δέκα.

(B. 194,237 [βρ. μιὰ χιλιάδα.] — ‘Αν. ‘Επ. Α’, 534,335).

Βλ. ἀνάβω 3, ἄπτω 4, νύχτα 27. ‘Επὶ ὀκνηρῶν δεικνυόντων ἄκαιρον προθυμίαν πρὸς ἐργασίαν. ‘Ενῶ καθ’ ὄλην τὴν ἡμέραν ἔκειρεν ἀνὰ πέντε τὰ πρόβατα, τὴν νύχτα ἐζήτει νὰ κείρῃ ταῦτα ἀνὰ δέκα.

✓ 4. ‘Ὁ τὸ πρῶνὸ κακός, τὸ βράδν χειρότερος.

(Βλ. Κατζιούλ. 1670. — Κ. 6’, 37 [πρῶνόν] — Μα. 35 [πρῶτὸ κ., τὸ βραδὺ] — Νο. 104,681 [πρῶνόν—βραδὺ] — B¹. 94,229 [ὄμ.] — B. 240,921 [ῥ: “Ὅποιος τὸ πρῶτὸ κ.]).

Πρβλ. αὐγὴ 3, πρῶτὸ 4.7. “Ὅτι τὸ φαῦλον ἦθος δὲν μεταβάλλει ἢ ἡλικία, ἀλλ’ ὁ ἐκ παίδων πονηρὸς γηράσκων γίνεται χεῖρων.

5. Τὸ βράδν κάνει ἐπίσκοπο, ἢ αὐγὴ μητροπολίτη.

(Ππς. 294,965. — Καρυταίνης παρὰ Κ. Κασσιμάτη [κ’ ἢ αὐ.]).

Βλ. νύχτα 14.1.

βραδύνω

✓ *1. ‘Εβράδυνεν ἐβράδυνεν, ἀλλ’ ἤνεγκεν.

(Βυζαντινὴ. Πιλανούδ. 218. ‘Εκ τοῦ Λαυρεντιανοῦ [ῥνεγκε]. ‘Ο Βαροκκιανὸς ἔχει ἀπαξ μόνον τὸ ‘Εβράδυνεν. ‘Η τοῦ Λαυρεντιανοῦ γραφὴ, καθ’ ἣν δις ἐπαναλαμβάνεται τὸ πρῶτον ῥῆμα, εἶναι προτιμότερα· ἢ τοιαύτη ἐπανάληψις, συνηθεστάτη καὶ εἰς τὴν δημώδη γλῶσσαν, ἐμφαίνει παράτασιν χρονικὴν τοῦ σημαινομένου τοῦ ῥήματος).

Βλ. τὴν βυζαντινὴν ἐν λ. χρονίζω 1 καὶ τὰς σημερινὰς παραλλαγὰς ἐν λ. ἀργῶ 2. 3. 6, πρβλ. ἀργῶ 13. Εἶναι συγγνωστὴ ἢ βραδύτης ἐν τῇ ἐκτελεσει ἐργου τινός, ἀν αἰσίως περατωθῆ ‘Ο ἀποσταλεῖς

πρὸς εὐρεσιν τροφίμων καὶ χρονίσας δὲν θὰ κατηγορηθῆ, ἂν ἔφερεν ἄλευρον, ἂν ἐξετέλεσε τὸν σκοπὸν δι' ὃν ἀπεστάλη. Ἐνῶ τοῦναντίον ὁ ἐπανελθὼν ἀπρακτος εἶναι ἄξιος μομφῆς, καὶ ἂν μετὰ σπουδῆς καὶ προθυμίας ἐνήργησεν. Χεῖριστον δ' εἶναι ἂν καὶ χρονίσας τις οὐδὲν ἤνυσε, διότι «αἰσχρόν τοι δηρὸν τε μένειν κενεὸν τε νέεσθαι», κατὰ τὴν ὁμηρικὴν ῥῆσιν (Ἰλ. Β, 298) — Παραπλήσιαί πως αἱ νεώτεροι παρ. **Ἰταλ.** Si tarda, nun manca = ἂν ἀργήσῃ, δὲν ἀποτυχαίνει (σικελ Pitrè III, 310). — **Γερμαν.** Lange ausbleiben und leer wiederkommen, kann wenig frommen = ν' ἀργῆ κανεῖς πολὺ καὶ νὰ γυρίῃ ἀδειανός, λίγο μπορεῖ νὰ ὠφελήσῃ (W. I, 187, 1).

βράζω

✓ 1. Ἄς βράζῃ με τὴ λίγδα του!

(Μα. 12 [Ἄφες με νὰ βράζω με τὴν λίγδα μου] — Ἡπειροῦ. Ἄρ. 1525 [τὴν λ.] — Β. 33,422).

Βλ. ἀρ. 4. 7. 8, πρβλ. κουκκί 24, σκάση 1-3, φάβα 2, φακὴ 2. 3. 12 α. 15 - 16. 24, Λίγδα, ἢ, λέγεται τὸ λίπος καὶ ὁ ἔξ ἐλαιωδῶν οὐσιῶν ῥύπος. Ἐν Σινασῶ δὲ καὶ ἡ τρυξ τοῦ οἴνου (Ἀρχέλαος 249) καὶ παρὰ τοῖς Κοττωρίταις τοῦ Πόντου τόπος ὀλισθηρός (Ἰωάν. σ. κα'). Παράγωγα τῆς λέξεως εἶναι πάμπολλα ἐν κοινῇ χρήσει οἶον, ὑποκοριστικὸν λιγδίτσα (καὶ παρὰ Πτωχοπροδρ. Δ', 209 σ. 84 Legrand)· λιγδιά, ἢ (κηλῖς), λιγδωμα, τὸ (ῥύπασμα)· ἐπίθ. λιγδερός (λιπαρός καὶ ῥυπαρός) λιγδιάρης - ἄρα - ἄρικο, λιγδιᾶς, λίγδης καὶ λιγδῆς, θηλ. λιγδού, πάντα σημαίνοντα ὁμοίως τὸν ῥυπαρόν· ῥῆμ. ἀμετάβ. λιγδιάζω, ἐνεργητ λιγδώνω, μετ. λιγδιασμένος, λιγδωμένος. Ἡ λέξις εἶναι ἀρχαία ἑλληνική, λίγδα, ἦν ὁ Ἡσύχιος ἐρμηνεύει: «ἡ ἀκόνη καὶ ἡ κονία»· ἀλλ' ἡ πρώτη λέξις τῆς ἐρμηνείας εἶναι πιθανῶς ἐφθαρμένη, ἀντὶ τοῦ χωνεῖα, διότι ἡ λίγδα εἶναι ἕτερος τύπος τοῦ συνηθεστέρου ὀνόματος λίγδος, ὁ, ὡς ὠνομάζετο ὁ πῆλινος τύπος τῶν χαλκῶν πλαστικῶν ἔργων ἢ σκευῶν, ὁ ἄλλως χόανος ἢ χῶνος ἢ χόανη καλούμενος. Ἡ μεταβολὴ τῆς σημασίας εἶναι εὐνόητος ἂν λάβωμεν πρὸ ὀφθαλμῶν τὸν τρόπον καθ' ὃν κατεσκευάζετο ἡ λίγδα, καὶ ἐνθυμηθῶμεν ὅτι καὶ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις διὰ τὸν λόγον τοῦτον προσέλαβεν ἡ λέξις σημασίας συγγενεῖς πρὸς τὰς σημερινάς· διότι κατὰ τὸν Αἴλιον

Λιονύσιον παρ' Εύσταθ. εἰς Ὅδ. Χ. 277 σ. 1926, 53 καὶ εἰς Ἰλ. Φ, 66 σ. 1229, 29 ὁ λίγδος ἐσήμαινε καὶ τὴν κονίαν καὶ τὴν ἀλοιφήν. (Περὶ τοῦ τρόπου τῆς κατασκευῆς τοῦ λίγδου βλ. H. Blümner Technologie u. Terminologie der Gewerbe u. Künste τ. IV σ. 286 325 κέ).

Ἡ φράσις εἶναι μαγειρική, λεγομένη ἐπὶ φαγητοῦ, εἰς τὸ ὁποῖον ἀρκεῖ τὸ ἴδιόν του λίπος ἵνα βράσῃ, μὴ ἔχον χρεῖαν προσθέτου ὕδατος· μεταφορικῶς δ' ἐπὶ πονηρῶν κατατροχόμενων ὑπὸ δεινῶν, τὰ ὁποῖα αὐτοὶ οὔτοι ἐπεσώρευσαν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς των.

2. Ἄς τὰ βράσῃ νὰ πιῇ τὸ ζουμί τους.

(Κοινή. — Μα. 39 [Τὰ ἄσπρα τοῦ ἄς β. νὰ πῆ τὸ ζουμί των.]).

Ἐπὶ πραγμάτων, ὧν ἀποστέρωμεν νὰ κάμωμεν χρῆσιν, μισοῦντες τὸν κάτοχον αὐτῶν ἢ ἐπὶ πραγμάτων, ἅτινα ἀπέβησαν καὶ εἰς αὐτὸν τὸν ἔχοντα ταῦτα ἄχρηστα πλέον, ἐκ παιίσματος αὐτοῦ.

✓ 2α. Βράζει βράζει τὸ τσουκάλι, μὰ μιὰ μέρα θὲ νὰ σπάσῃ.

(Κεφαλληνίας παρὰ Ἠλ. Ταϊτσέλη).

Ὅτι ὁ ἀνεχόμενος ἐπὶ τινα χρόνον τοὺς ἀδικοῦντας, ἂν νέαι ἐπιπροστίθενται ἐκάστοτε ἀφορμαί, δὲν θὰ δυνηθῇ νὰ καταστείλῃ μέχρι τέλους τὴν ὀργὴν αὐτοῦ, ἀλλὰ σκληρῶς θὰ τοὺς τιμωρήσῃ Ὅμοια **Κουτσουδλαχ**. Una câzane ce hêrbe, vai crêra = καζάνι ποῦ βράζει θὰ σπάσῃ (Ἠλείου. Zanne 6843).

3. Βράζει ἡ καρδιά του.

(Κοινή. - Κωνσταντινουπόλεως. Ἠμ. Ἄν. 181,51).

Βλ. ἀρ. 7.

4. Βράζει μὲ τὸ ζουμί του.

(Κοινή. — Ἠλείου. Ἄρ. 185. — Β. 42, 64. — Πτζ. 224, 134. — Ἰωαννίνων παρὰ Δ. Μ. Σάρρου [Βράζει μὲ τοῦ ζ'μί τ'.] — Λέσβου παρὰ Γρ. Ν. Βερναρδάκη [Βράσι μὲ τοῦ ζ'μί σ']).

Βλ. ἀρ. 1. 8, φακὴ 16. Στενοχωρεῖται, ὑποφέρει, χωρὶς νὰ καθιστᾷ κοινωνοὺς τοῦ πόνου του τοὺς ἄλλους. Ὅθεν λέγεται πλὴν ἄλλων περιστάσεων καὶ ἐπὶ πονηρῶν, διότι οὔτοι θλίβονται ἐνδομύχως χωρὶς νὰ τὸ δεικνύσιν, ὅταν βλέπωσιν ἄλλους εὐδοκιμοῦντας.

5. Βράζει ἔς τὰ κλειδιά,
τὶ συμπῆξ τῆ στιά;
(Κα. 1021.)

Βλ. ἀρ. 6α. « Ὅταν τὰ πράματα πᾶνε καλὰ καὶ ὀμπρὸς ἀπὸ μοναχὰ τους, δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ κοπιᾷξῃς καὶ νὰ σκέπτεσαι ἐσύ, γιὰ νὰ τὰ κάμῃς νὰ προοδέψουνε » (Κα.).

6. Βράζει τὸ τσουκάλι, τί θὰ βγῆ δὲν ξέρομε.
(ἸΑθηνῶν).

Πρβλ. μαγειρεύω 4. Σπουδαῖόν τι παρασκευάζεται, οὐ ἄγνωστος ἡ ἔκβασις. Ὅμοια **Κουτσοβλαχ**. 'Na cazâne hêrbe, ma nu scim ce vai scôta = ἕνα καζάνι βράζει, μὰ δὲν ξέρομε τί θὰ βγάλῃ (ἸΗπείρου. Zanne 6845).

- 6α. Βράζει τὸ τσουκάλι, τί τὸ θές τὸ σύμπησμα;
(Κα. 1022).

Βλ. ἀρ. 5.

- 6β. Δὲ βράζουνε τὰ κομμάτια τους.
(Δάστας Γορτυνίας παρὰ Ν. Δάσκαρη).

Βλ. ἀρ. 11.

- *7. Ἐβρασεν ἡ καρδιά μου.

(Βυζαντινὴ. Γλυκᾶς 286. Πολίτου Γλυκᾶς 155).

Βλ. ἀρ. 3, πρβλ. αἷμα 2, καρδιά 35. Ἡ φράσις « βράζει ἡ καρδιά μου » ἢ « βράζει ἡ καρδιά ἔς τὰ στήθη μου » ἢ « βράζω ἀπὸ μέσα μου » σημαίνει σήμερον συγκρατῶ μετὰ δυσκολίας τὴν ἐκχειλίζουσαν ὀργήν, ἀντιστοιχοῦσα ἀκριβῶς πρὸς τὸ ὀμηρικόν « οἰδάνεται κραδίη χόλφ » (Ἰλ. I, 646). Πρβλ. καὶ τὸ τοῦ Σοφοκλέους (ἸΑντιγ. 88): « θερμὴν ἐπὶ ψυχοῖσι καρδίαν ἔχεις ». Παραπλησία φράσις εἶναι: « βράζει ὁ πόνος μέσα μου ».

8. Ὁ καθέννας μὲ τὸ ζουμί του βράζει.

(Δάσκαρ. 299 [Καθέννας] — Ζακύνθου. ἸΕλπὶς 1195, 158 [ὄμ.] — Παρὰ I. Βερέττα [Κάθε ἄνθρωπος μὲ] — Κεφαλληνίας παρὰ Σ. Δ. Παγώνη).

Βλ. ἀρ. 4 1. Ἐκαστον κατατρύχουσιν αἱ φροντίδες περὶ τῶν ἰδίων αὐτοῦ πραγμαμάτων.

8α. Μὲ τὸ ὀσοῦλι
βράζει τὸ φασοῦλι.

(Σωζοπόλεως παρὰ Κ. Δ. Παπαϊωαννίδου).

Ἄσοῦλ, λ. τουρκικὴ σημαίνουσα τὸν ῥυθμὸν ἐν τῇ μουσικῇ, μεταφορικῶς δὲ τρόπον ἐπιτήδειον πρὸς αἰσίαν κατὰ μικρὸν συντέλεσιν ἔργου τινος. Ἡ δ' ἔννοια τῆς παροιμίας ὅτι δεξιῶς ἐνεργοῦντες δυνάμεθα νὰ φέρωμεν εἰς πέρας δυσχερέστατα ἔργα, καὶ αὐτὰ τὰ κάκοφα φασόλια νὰ μεταβάλωμεν εἰς βραστερά.

9. Ὅσον ἕνα καζάνι βράζουμε.

(Κοινὴ. — Ἡπείρου. Ἄρ. 1190 [βράζουμε.] — Ζαγορίου παρὰ Σ. Α. Χατζοπούλου [καζάν' βράζουμε.]).

Βλ. τὴν ἐπομένην, ἕνας 97, πρβλ. ἀρ. 11, ἕνας 51. 60. 95. Κοινὰς ἔχομεν τὰς συμφοράς. Ὅμοιοι **Ρωμουν**. Mic shi mare într'un cazan fierbem = μικρὸς καὶ μεγάλος ἕς ἕνα καζάνι βράζουμε (Zanne 6841). — **Γερμαν**. Sie kochen in einen Kessel = μαγειρεύουν εἰς ἕνα καζάνι ἤτοι εἶναι καθ' ὅλα σύμφωνοι (W. II, 1258, 55).

10. Ὅσον ἕνα καζάνι βράζουμε καὶ ἕναν πόνο λέμε.

(B. 272, 66. — Βύρ. Γ', 436, 35).

Πλατυσμὸς τῆς προηγουμένης.

11. Τὸ κρέας τους ἕς ἕνα τσουκάλι δὲ βράζει.

(Βλ. Κατζιοῦλ. 2308. — Κατζιοῦλ. Ἐπίμ. 162 [Τὸ κριάσι τους δὲν βρ. ἕς ἕνα τζ.] — Κ. 6', 51 [κ. των εἰς μίαν χύτραν δὲν βρ.] — Νε. 130, 852 [ὄμ.] — Β'. 118, 71 [των εἰς ἕνα καζάνι δὲν βρ.] — Ἡπείρου. Ἄρ. 1912 [Τὸ κριάς τους] — Β. 307, 325 [ἕς ἕνα καζάνι δὲ]).

Βλ. ἀρ. 6β, πρβλ. ἀρ. 9. 10. Ἄν ἐμβληθῶσιν εἰς τὴν αὐτὴν χύτραν δὲν θὰ βράσωσιν, ὡς δὲν μαγειρεύονται συγχρόνως ἐν τῇ αὐτῇ χύτρᾳ κρέατα διαφόρων ζώων δὲν συμφωνοῦσι πρὸς ἀλλήλους, εἶναι ἀσυμβίβαστοι. Ἀπαράλλακτος ἡ **Τουρκ**. Ικισινὶ μπιρ κουζγαντὰ κοσαλέρ, γινὲ κάγιναμαζλέρ = ἂν τοὺς βάλῃς τοὺς δυὸ ἕς ἕνα καζάνι, πάλι δὲ θὰ βράσωσιν (Davis 81).

βρακί

1. Ἄβρακος βρακί δὲν εἶχε,
εἶδε βρακί κ' ἐχέστηκε.

(Ἡλείας παρὰ Λ. Καρκαβίτσα. — Καλαδρότων παρ' Ὁθ. Στασινοπούλου [εἶ. ἔβαλε βρ. κ' ἐχέστη]).

Βλ. ἀρ. 6.

2. Ἄβρακος βρακί δὲν εἶχε,
τό βαλε κ' ἐχέστηκε.

(Κα. 7. — Κεφαλληνίας παρ' Ἡλ. Τσιτσέλη).

Βλ. ἀρ. 6.

3. Ἄβρακος βρακί ἔβαλε,
σὲ κάθε πόρτα τό λυε.

(Κα. 8).

Βλ. ἀρ. 6.

4. Ἄβράκωτος βρακί βαλε,
σὲ κάθε πόρτα τό δειγνε.

(B. 12, 149).

Βλ. ἀρ. 6.

- ✓ 5. Ἄβράκωτος βρακώθηκε
κ' ἐελοχαχάρισε.

(Καρπάθου. ΖΑ. 343, 1 καὶ Μαν. 270, 4 [κ' ἐχαχαροῦλασεν.]).

Βλ. τὴν ἐπομένην. Γέλοχαχαρίζω ἢ χαχαρογελῶ τὸ ἀλλαχοῦ γελο-
κακανίζω ἢ χασκαρίζω = καγγάζω. Χάχανα δὲ ἢ χάσκινα ἢ χασκα-
ρίσματα ὁ καγγασμός.

- ✓ 5α. Ἄδουλος ἀδούλευτος
τὸ βρακί ἔλυνε ἔδενε.

(Ἄθηνῶν παρ' Ὁθ. Στασινοπούλου).

Πρβλ. τὴν ἐπομένην, δουλειὰ 3. Ἐπὶ ἀνικάνων ἐπιχειρούντων ἔρ-
γον τι, καὶ ἀπορούντων πότεν ν' ἀρχίσωσι καὶ πῶς νὰ προχωρήσωσιν.

6. Ἀμάθητος βρακί βαλε,
σὲ κάθε πόρτα τό χέζει.

(Κρήτης παρὰ Γ. Ι. Καλαϊσάκη).

Βλ. ἀρ. 1·5. 7-12. 14. 16-19. 21. 22. 27. 28. 30, παποῦτσι 1. Βλ. καὶ τὴν ἐν λ. ἀναξυρίς 1 διασκευὴν τοῦ Αποστόλη. Κατὰ τὰς διαφόρους παραλλαγὰς τῆς παροιμίας ταύτης, ὁ κουφόνονος καὶ ἄγροικος νεόπλουτος, ἀνίκανος νὰ κάμη τὴν προσήκουσαν χρῆσιν τοῦ πλοῦτου του ἢ τῆς ἐξουσίας ἦν ἔλαβεν, ἢ ἐπιδεικνύει αὐτὸν ἀπανταχοῦ τοὺς πάντας ἐνοχλῶν, ἢ κομπάζει φιλαύτως, ἢ σπαταλᾷ αὐτὸν ἀλογίστως καὶ πρὸς ἴδιαν βλάβην· τὸ βρακί, ὅπερ τὸ πρῶτον ἐφόρεσεν, ἢ ἐπιδεικνύει πανταχοῦ, ἢ ἀδιαλείπτως τὸ περιεργάζεται μετὰ φιλαρεσκείας, ἢ τὸ λύει καὶ τὸ δένει ἀκαίρως, ἢ τὸ σχίζει, ἢ τὸ ὀυπαίνει, ἢ ὑπολαμβάνει αὐτὸ μὴ προσαρμοζόμενον καλῶς εἰς τὸ σῶμά του. Ὅμοιοι παρ. Ἰταλ. Chi non è uso a portar le brache, le costure gli danno noia = ὅποιος δὲν εἶναι συνειθισμένος νὰ φορῇ βρακιά, οἱ ῥαφαῖς τὸν ἀηδιάζουν (τοσκ. Pitre I, 4). Culu, ch' 'un si' 'nsegnatu a aviri vrachì, ora chi l' hai, tutti ti li cachi = κῶλος ποῦ δὲν εἶναι μαθημένος ν᾿ἄχῃ βρακιά, τώρα ποῦ τά γῃ ὅλα τὰ χέζει (σικελ. αὐτ.) ἢ, quannu l' havi, tutti si la caca = ὅταν τά γῃ ὅλα τὰ χ. (αὐτ.). Culu chi nun ha vistu mai cammisa, quannu si la vidi, tutta si la caca = κῶλος ποῦ δὲν ἔχει ἰδωμένο ποτὲ ποκάμισο, ὅταν τὸ ἰδῇ ὄλο τὸ χέζει (ἐπίσης, αὐτ.). Culu ch' 'un è 'mparatu a causi novi, si li va cacannu pri la casa casa = κῶλος ποῦ δὲν εἶναι μαθημένος μὲ καινούρια πανταλόνια πηγαίνει χέζοντάς τα ἀπὸ πόρτα σὲ πόρτα (ἐπίσης, αὐτ.). Cui nun è avvezzu a purtari li causi, la prima vota si li caca tutti = ὅποιος δὲν εἶναι συνειθισμένος νὰ φορῇ πανταλόνια, τὴν πρώτη φορὰ τὸ χέζει ὄλο (ἐπίσης, αὐτ. 3).

7. Ἀμαθος βρακὶν ἐφόρει,
κάθε πάτημα τὸ θώρει.

(Bartholdy II, 152 [ἐφόρειε—θώρειε.] — Leake 446 [ὄμ.]. — Μα. 10, 35 [βρακί ἐ. κ' εἰς κάθε.] — Νε. 6, 33 [θώρειε.] — Β¹. 5, 48. — Sand. 24 [θώρειε.] — Ἰων. Μ. 12. — Β. 11, 132. — Ζακύνθου παρὰ Χ. Φιλητᾶ [βρακί ἐφόρειε—θώρειε.] καὶ παρὰ Σ. Δὲ Βιάζη [βρακί ἐ. καὶ κ.]).

Βλ. τὴν προηγουμένην.

8. Ἀνάξιος βρακί ἔβαλε,
σὲ κάθε πόρτα τό σχιζε.

(Θήρας. Δε. Στ. 70 [βρακί βαλε—πόρταν] — B. 12, 148).

Βλ. ἀρ. 6.

9. Ἀνάξιος ἔβαλε βρακί,
ἔσκυπτε κ' ἐθώρει το,
κ' ἐγελοκακάνιζε.

(B'. 5, 47 [ἔσκυπτε] — B. 12, 147 [ὄμ.]).

Βλ. ἀρ. 6.

10. Ἀνάξιος ἔβαλε βρακί καὶ κάθε πόρτα τζίλευε.

(Βάρνερ: ἀνάξιος 1).

Βλ. ἀρ. 6. Τζίλευω ἢ μᾶλλον τσιλεύω καὶ τσιλώνω, τὸ ἀλλαγῶ τσιρλῶ καὶ τσιρλίζω, σημαίνει κατασπιλῶ δι' ὑγρᾶς κόπρου. Τίλα καὶ τσίρλα, ἢ ὑγρὰ κόπρος, τσίρλισμα, τό, ῥηματικὸν ὄνομα, τσιρλονέρι, τό, ὕδωρ ἐπιφέρων διάρροϊαν, καὶ ἐν συνθέσει μετὰ τῆς προθέσεως ἐπὶ πιτσιλῶ, πιτσιλίζω, πισίλισμα κτ. Ἐκ τοῦ ἀρχαίου ὀνόματος τίλος, ὁ=τίλα, ὅθεν καὶ τὰ ῥήμ. προστιλῶ, κατατιλῶ. (Βλ. Κοραῖ Ἄτ. τ. Β' σ. 300).

11. Ἀνάξιος ἤβαλε βρακί, σὲ κάθε πόρτα τό δειχτε.

(Νάξου παρὰ Μ. Ι. Μαρκόπολι).

Βλ. ἀρ. 6.

12. Ἀνάξιος ἤβαλε βρακί, σὲ κάθε πόρτα τό λυε.

(Θήρας παρὰ Μ. Πυργιανῶ. — Νάξου παρὰ Μ. Ι. Μαρκόπολι [καὶ σὲ - τό λυεν]).

Βλ. ἀρ. 6.

✓ 13. Ἄνεμους 'ς τὴ βράκα σου,
τσὶ κουπριά 'ς τὴ σέλλα σου.

(Λέσδου παρὰ Γρ. Ν. Βερναρδάκη [ῥ: βρ. σ' τσὶ 'ς τὴ καλαμουδράκα σ'.])

Σέλλα (λατ. sella) τὸ ὄπισθεν μέρος τῆς μακρᾶς βράκας. Πρὸς χλευασμὸν βρακοφορούντων.

14. Ἀπόχτησε ὁ ἄβρακος βρακί,
κάθε ὥρα καὶ τὸ λεῖ.

(Βάρνης. Κρ. 11 [Ἀπέκτησεν - βρ. εἰς κάθε πόρτα καὶ] - Ἠλείρου. ΖΑ. 19, 22 καὶ ΖΑ. 191, 29 [ὁ φτωγὸς βρ. κάθε πόρτα καὶ] καὶ Δωδώνη 1896 σ. 162 καὶ παρὰ Δ. Φιλίου [βρ. κάθε πόρτα καὶ] - Ζαγορίου παρὰ Σ. Α. Χατζοπούλου [Εἶδ' ὁ ἀδράκωτος]).

Βλ. ἀρ. 6.

✓ 15. Αὔριον τοῦ ναι Κυριακή,
θὰ βάλῃς τᾶσπρό σου βρακί,
νὰ πέφτης εἰς τὰ χώματα,
νὰ πέφτουν τὰ μπαλλώματα.
(Χίου. Καν. 223, 72).

Κατὰ τὸν ἐκδότην λέγεται ἐπὶ ἀκαθάρτου καὶ ὀκνηροῦ, μὴ ἐπιδιορθοῦντος τὰ φορέματα αὐτοῦ, ὅστις τούτου ἔνεκα καὶ κατ' αὐτὰς τὰς ἐπισήμους ἡμέρας κατησχυμμένος ἐμφανίζεται πρὸ τῶν ἄλλων. — Ἄλλ' εἶναι παιδικὸν σκῶμμα μᾶλλον ἢ παροιμία.

16. Ἀφύσηστος βρακὶν ἐφόρει,
καὶ ἔσχυπτε καὶ ὄλο τὸ θώρει·
κι' ἂν τὸ φόρει ποιὸς τὸ θώρει;
(Κύθνου. Βάλληνας 53).

Βλ. ἀρ. 6. Ἀφύσηστος (ἄ-φυσῶ) ὁ μὴ ὑπομένων φύσημα, ὁ λεπτεπίλεπτος καὶ καλωπιστής.

17. Ἀφύσικος βαστάει βρακί, φοβᾶται μὴ τὸ χέση.
(Κερκύρας. Νεα. 389).

Βλ. ἀρ. 6.

18. Ἀφύσικος βρακὶ φορεῖ,
καὶ ὅθε πάει τὸ θωρεῖ.

(Κεφαλληνίας παρὰ Σ. Δ. Παγώνη καὶ παρ' Ἠλ. Τσιτσέλη [Φόρεσ' ἀφ. βρ. κι' ὅπου π.]).

Βλ. ἀρ. 6.

✓ 19. Ἀφύσικος φορεῖ βρακί
καὶ τοῦ φαίνεται μακρὺ.

(Κεφαλληνίας παρὰ Σ. Δ. Παγώνη [Ἄ. ἐφόρεσε βρ. καὶ τοῦ ἐφάνηκε μ.] καὶ Ἄνω-γῆς Κεφαλληνίας παρ' Ἠλ. Τσιτσέλη.

Βλ. ἀρ. 6.

- ✓ 20. Δόξα νὰ χη ἡ ἀγία Φακή,
πῶκαμε ὁ ἄντρας μου βρακί.

(Βερ. 71, 22 [π' ἔκαμ' ἄντρας μου] - Ἡπείρου. Ἄρ. 269 [ἡ φακή, πῶ. ἄνδρας μου] - Β. 62, 134 [π' ἔκαμ' ἄντρας μου]. - Ζακύνθου παρὰ Σ. Δὲ Βιάζη [ἀγία φ. ποῦ ἔ. βρ. καὶ τοῦ χρόνου κάνει ἄλλο, | καὶ φουντώνει σὰ τὸ γάλλο.]).

Ἄγία Φακή κομικῶς πεπλασμένον ὄνομα ἀγίας. Ἡ παροιμία ἐπὶ τῶν ὀψέ ποτε μετὰ πολλοὺς ἀγῶνας πορισθέντων εὐτελές τι κέρδος.

21. Ἔβαλ' ἄβράκωτος βρακί, καὶ κάθε τόσο τό χεζε.

(Ἀθηναϊκὴ παρὰ Δ. Γρ. Καμπούρογλου).

Βλ. ἀρ. 6.

22. Ἔβαλε ὁ φτωχὸς βρακί,
κάθε ὥρα καὶ τὸ λεῖ.

(Ἡπείρου. Ἄρ. 1608 [Ἔκαμ' ὁ φτ.] - Β. 65, 3).

Βλ. ἀρ. 6.

- ✓ 23. Ἔβαλε τὸ βρακί σαρίκι.

(Εὐρυτανίας).

Σαρίκι, τὸ, =μίτρα, ὕφασμα προσδεδεμένον περὶ τὴν κεφαλὴν, ὡς κάλυμμα αὐτῆς· ἡ λέξις τουρκικὴ, ἐν χρήσει καὶ παρὰ τοῖς Ῥωμοῦνοις, τοῖς Σέρβοις καὶ τοῖς Βουλγάροις Ἑλληνιστὶ λέγεται καὶ κεφαλογῦρι ἢ κεφαλογιούρι (κεφαλή - γῦρὸς). Ἡ παροιμία ἐπὶ ἀναισχύντων λεγομένη, ἴσως ἀναφέρεται εἰς μῦθόν τινα ὅμοιον πρὸς τὸν παρὰ Βοκκακίφ (Decam. IX, 2), οὗ παρὰλληλα βλ. παρὰ Dunlop-Liebrecht Gesch. der Prosadicht. σ. 248. Παραπλησία μεταφορὰ καὶ ἐν τῇ **Γαλλ.** Il ne fait pas ce qu' il veut qui fait des chausses de sa femme un chapperon (Leroux II, 312). Πρβλ καὶ τὸ **Γερμαν.** Sich mit hosen decken (Grimm D. Wörterb. λ. hose 5a).

24. Ἐχει τὸ βρακί 'ς τὸν κῶλο.

(Κεφαλληνίας παρὰ Σ. Δ. Παγώνη).

Ἐπὶ πτωχοτάτων. Οὐδὲν ἄλλο κτῆμα δηλ. ἔχει πλὴν τοῦ βρακίου του. Ἀνάλογος ἢ **Γερμαν.** Er kann sich kein Paar Hosen an den Arsch schaffen = δὲν μπορεῖ ν' ἀποκτήσῃ βρακί γιὰ τὸν κῶλό του. (W. II, 791, 66).

✓ 25. Ἡ Γιάννις οὐς τὰ σαράντα δὲν ἔβαλι βρακί, κὶ τώρα μᾶς γυρεύει κόκκινη βρακουζώνα.

(Λακκοβικίων Μακεδονίας παρὰ Ι. Πρωΐου).

Βλ. ἀρ. 29, ἔχω 43. Ἐπὶ τῶν προβαλλόντων ἀξιώσεις ἀσυμβιβάστους πρὸς τὴν θέσιν των.

✓ 25α. Θέλεις πέτσινο βρακί καὶ σιδερένιο σῶμα.

(Παρὰ Ι. Βερέττα).

Εἶναι χρειά μακρᾶς ἐδραίας ἐργασίας· πέτσινο βρακί διὰ νὰ μὴ φθαρῇ ταχέως ἐκ τῆς συγχῆς προστριβῆς· σιδηροῦν σῶμα, ἵνα ἀντέχη εἰς τὸν πολὺν κόπον.

✓ 26. Κἂν νὰ πλαῶ, κἂν τὰ βρακιά μου νὰ σηκώνω.

(Ἀπολλωνίας Βιθυνίας. Ἐπιθεώρησις ἐφ. Κωνσταντινουπόλεως 12 Ἰανουαρ. 1889).

Προβλ. ἡ 13. 10, κομμάτι 1. Πλαῶ = πηλαῶ (ἱπηλαῶ) τρέχω. — Ὅτι οὐδεὶς δύναται νὰ κάμνη δύο διαφόρους ἐργασίας ἐν τῷ αὐτῷ χρόνῳ. Παραπλήσιαί τινες παροιμίαι ἀναγράφονται ἐν λ. ἡ 10. 13. Προβλ. καὶ τὰς ἐπομένους. **Ἰταλ.** Un s' po fê dô còs in t' una vòlta = δὲν μποροῦν νὰ γίνουν δύο πράματα μονομιᾶς (ῥωμαϊκή, D. II, 742 μετὰ τινων παραλλαγῶν). As p̄eul nen core e fe bela ganba = δὲν μπορεῖ κανεὶς νὰ πηλαῇ καὶ νὰ στέκεται (πεδεμοντ. αὐτ.) — **Γαλλ.** On ne peut pas courir et corner (Leroux II, 362). — **Ἀγγλ.** I cannot run and sit still al the same time = δὲν μπορῶ τὸν ἴδιον καιρὸ νὰ πηλαῶ καὶ νὰ κάθωμαι ἡσυχος. (D. II σ. 517). — **Γερμαν.** Zwei ungleiche Dinge kann man nicht zugleich thun = δύο διαφορετικὰ πράματα δὲν μπορεῖ νὰ κάμη κανεὶς μαζί (D. II, 742)

27. Ἐεβράκωτος βρακί ἔβαλε,
ἔσκυπτε καὶ τό βλεπε.

(Ἄν. ἐπιθ. Α', 532, 271).

Βλ. ἀρ. 6.

28. Ξεβράκωτος βρακί ἔβαλε,
πόρτα πόρτα τό δειχνε.
(Ἄν. ἐπιθ. Α', 532, 270).

Βλ. ἀρ. 6.

29. Πότ' ἢ Γιάννις βρακί, κί τώρα βρακουζώνα ;
(Δακκοβικίων Μακεδονίας παρὰ Ι. Πρωτοῦ).

Βλ. ἀρ. 25.

30. Ὁ ἀμάθετος σὸν κῶλο βρακί κί κρατεῖ.
(Οἰνόσης Πόντου παρὰ Π. Σ. Ἀντωνιάδου).

Βλ. ἀρ. 6. Ἡ ἀδεξιότης τοῦ ἀσυνειθίστου εἰς τι ἔργον γίνεται κατάφωρος.

31. Σὺν τῆς Μαντῶς τὸ βρακί.
(Ἀθηνῶν).

Ἐπὶ πραγμάτων κατεξηυτελισμένων ἀπὸ τινος χαμαιτύπης ἣτις ἔζησεν ἐν Ἀθήναις κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη τῆς βασιλείας τοῦ Ὀθωνος. Ἐπειδὴ τὸ γυναικεῖον τοῦτο ὄνομα εἶναι σπάνιον, ἀναγκαῖον κρίνω νὰ σημειωθῇ ὅτι οὐδὲν κοινὸν εἶχεν ἢ γυνὴ ἐκεῖνη πρὸς τὴν γνωστὴν ἐκ Μυκόνου Μαντῶ Μαυρογένους, τὴν δαπανήσασαν ὅλην τὴν περιουσίαν αὐτῆς εἰς τὸν ἱερὸν ἡμῶν ἀγῶνα.

32. Τά καμε 'ς τὰ βρακιά του.

(Ἡπίερου. Ἄρ. 395 [Ἐχέσθη 'ς τὰ] — Κοινοτάτη).

Ἐννοεῖται ἐκ τοῦ πολλοῦ τρόμου. Τοιαῦτα σκώμματα εἰς τοὺς δειλοὺς ἦσαν συνήθη καὶ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις. Πρβλ. ὅσα παρ' Ἀριστοφάνει (Βάτραχ. 479) λέγει ὁ Διώνυσος, ἐπτοημένος ἐκ τῶν ἀπειλῶν τοῦ Αἰακοῦ ὅπου ὁ Σχολιαστὴς σημειώνει: « Ἴδὼν ὁ Ξανθίας διὰ τὸν φόβον ἀποπατήσαντα τὸν Διώνυσον, φησίν, οὗτος, τί δέδρακας; » Καὶ ἐν τοῖς Ὀργισι (στ. 65 κέ.) καθ' ὅμοιον τρόπον ἐμφαντικώτατα δεικνύει ὁ κωμικὸς τὸν τρόπον ὑφ' οὗ κατελήφθησαν οἱ δύο Ἀθηναῖοι, ἰδόντες τὸν ὄρνιν θεράποντα τοῦ Ἐποπος. Καὶ αὐτοὶ οἱ τεχνῖται δὲν ἐδίσταζον ἐν κωμικαῖς σκηναῖς ν' ἀπεικονίσωσι τὴν τοιαύτην ἐπήρεια

τοῦ τρόμου· οὕτω λ. χ. ἐν ἀνεκδότῳ γραφῇ ἀγγείου καβιρικοῦ, ὅπερ εἶδον πρὸ τινων ἐτῶν ἐν ἰδιωτικῇ συλλογῇ ἐνταῦθα, ὅπερ ὁμως ἀγνοῶ ποῦ νῦν εὐρίσκεται, παρίσταται ὁ Κάδμος ὁρῶν μὲν ἴν' ἀποκτείνῃ διὰ λίθου τὸν δράκοντα τοῦ Ἄρεως, ἀλλ' ἐξ ὧν πάσχει κατάδηλον ποιῶν τὸν τρόμον ὑφ' οὗ κατέχεται.— Ἡ χυδαία αὕτη φράσις, στηριζομένη εἰς τὴν παρατήρησιν τῆς φυσιολογικῆς καταστάσεως τοῦ ὀρθωδοῦντος, εἶναι κοινὴ καὶ εἰς ἄλλας γλώσσας, ἂν καὶ χάριν εὐπρεπειᾶς σπανία γίνεται χρῆσις αὐτῆς. Παρὰ τοῖς Βυζαντινοῖς δὲν εὗρον ταύτην εἰμὴ ἐν τῇ εἰς δημώδη γλώσσαν γεγραμμένη ἱστορία τοῦ Χωνιάτου (σ. 353 Bonn), ὅπου λέγει περὶ τοῦ αυτοκράτορος Ἀνδρονίκου τοῦ γέροντος ἐπιστρέφοντος εἰς τὰνάκτορα ἐκ τῆς στέψεως: «τὴν βράκα αὐτοῦ τὸ γερόντιον ἔχεσε»· ἐνῶ τὸ εἰς τὴν ἀρχαίαν γλώσσαν κείμενον, διὰ πολλῶν καὶ ἀσαφῶν περιφράσεων περιγράφει τὸ πρᾶγμα: «ἦν οὖν τὸ γεγονός τοῦτο (τῆς μετὰ σπουδῆς ἐπανόδου) εἰς ἀμφίλογον· οἱ μὲν γὰρ δειλίαν τὸ ποιητικὸν αἴτιον τοῦ ὀρωμένου ἀπεφοίταζον, οἱ δὲ ἄλλο τι ὑπενόουν». Ἐν τῇ γερμανικῇ γλώσσῃ εἶναι μὲν ἐν χρήσει καὶ εὐφημότεραι ὅμοιαι φράσεις, οἷον: Es war ihm das herz ganz in die hosen gesunken = τοῦ χάθηκε ἡ καρδιά ὅλη ἔς τὰ βρακιά (Grimm D. Wörterbuch λ. hose 5 f) Diesem war das herz in die hosen gefallen = τοῦ ἔπεσε ἡ καρδιά ἔς τὰ βρακιά (αὐτ.)· ἀλλὰ συνήθεις εἶναι καὶ πλεῖσται ἄλλαι κυριολεκτικώτεραι: er hat in die hosen geschissen (αὐτ.). Sich in die Hosen scheissen vor Angst (W. II, 792. 86. Βλ. αὐτ. 791, 61. 792, 75). Er hat die Hosen voll = ἔχει γεμᾶτα τὰ βρακιά (αὐτ. 791, 56). Et äs en Huesescheisser = εἶναι χεζοβράκης (αὐτ. 793. Βλ. καὶ Grimm D. Wört. λ. Hosenscheisser).

βραστή

- ✓ 1. Τοῦ Μίμη ἡ βραστή ἔμοιασεν.

(Οἰνόςης παρὰ Π. Σ. Ἀντωνιάδου).

Βραστή φαγητὸν ἐξ ἰχθύων κρομμύων καὶ ἐλαίου. Ὅμοιάζει μὲ τὴν βραστὴν τοῦ Μίμη, λέγεται ἐπὶ ἔργου λίαν χρονίζοντος. Ἡ παροιμία ἔλαβεν, ὡς φαίνεται, τὴν ἀρχὴν, καθὰ μοι ἀνεκοίνωσεν ὁ ἐπι-

στεύλας, ἀπὸ τῆς βραστῆς Μίμη τινός, διὰ διαφόρους αἰτίας ἀμαγειρεύτου ἀπομεινάσης.

βρέχω

1. Ἄ δὲ βραχῆς ὡς τὸ λαιμὸ δὲ θὰ φᾶς ψάρι.

(Κρήνης παρὰ Γρ. Ν. Βερναρδάκη).

Βλ. ἀρ. 5α-7. 12-14. 16. 22. 27. 31. 43α. Ὅτι τὰ ἀγαθὰ κόπω κτῶνται, ἐκ τῆς ἰδίας δ' ἐργασίας πρέπει νὰ προσδοκῶμεν ταῦτα, μὴ ἐπαιτοῦντες παρ' ἄλλων· ἀλλὰ περὶ ἀνθρώπου λεγόμενον τοῦτο δὲν εἶναι ἀκριβές, διότι δὲν εἶναι ἀναγκαῖον πάντοτε αὐτὸς ὁ ἰχθυοφάγος νὰ εἶναι καὶ ἀλιεύς· ὅθεν φαίνεται ὅτι προέρχεται ἡ παροιμία ἐκ μύθου, καθ' ὃν τοιαύτη παρείχετο συμβουλή εἰς ζῶον φύλιχθυ· καὶ ἀληθῶς ἐν παραμυθίοις τοῦ κύκλου τῆς ἀλώπεκος (Reinardus Vulpes) ἀναφέρεται ἀλιεῖα ἰχθύων ὑπὸ τοῦ λύκου ἢ τῆς ἄρκτου κατὰ συμβουλήν τῆς ἀλώπεκος. (Βλ. ὅσα περὶ τοιούτων νεοελληνικῶν καὶ ξένων παραμυθίων ἔγραψα ἐν Δελτίῳ τῆς ἱστορ. ἔταιρ. τ. Α' σ. 280. 283 κέ.). Ἄλλως δὲ καὶ ἐν τισιν ἀλλογλώσσοις παραλλαγαῖς τῆς παροιμίας ὁ λόγος εἶναι περὶ γάτας ἢ ἀλώπεκος, ὡς ἐπιθυμουσῶν νὰ φάγωσιν ὀψάρια χωρὶς νὰ βραχῶσιν.

Οἱ ἀρχαῖοι δι' ἄλλης μεταφορᾶς ἐξέφερον τὴν αὐτὴν ἔννοιαν, λέγοντες παροιμιακῶς: «Ἦν μὴ καθάρης καλέσης, οὐ μὴ φάγης» (Διογενίαν. 417. Ἀποστ. 223α. 758). Ὅμοιοι δὲ πρὸς τὴν προκειμένην φέρονται πολλαὶ παροιμίαι νεωτέρων λαῶν. Ἄλβαν. Πασύεραι καίμβαιται, νούκαι λιύηεναι δαίμβαιται = ἂν δὲν λερώσης τὰ πόδια, δὲν ἀλείφονται τὰ δόντια· ἦτοι διὰ νὰ φάγης πρέπει νὰ ἐργασθῆς (Hahn 157, 128). — Ἰταλ. Chi vol ciapar pesce, bisogna che 'l se bagna 'l culo = ὅποιος θέλει νὰ πιᾶσιν ψάρια, εἶναι ἀνάγκη νὰ βρέξῃ τὸν κῶλό του (βενετ. Pasqualigo 249). Chi vuol de' pesci, convien che s' ammolli le brache = ὅποιος θέλει ψάρια, χρειάζεται νὰ μαλακώσῃ τὰ βρασιά του (D. I, 890). Qui queret piscadu, su culo s' isfundet = ὅποιος γυρεύει ψάρια, βρέχει τὸν κῶλό του (σαρδηνία, αὐτ.). La gatta vorrebbe mangiar pesci, ma non pescare = ἡ γάτα ἤθελε νὰ φάῃ ψάρια, ἀλλὰ νὰ μὴν ψαρεύῃ (W. II, 1173, 106). E cumme a gatta ai pesci = εἶναι σὰν τὴ γάττα μὲ

τὰ ψάρια (κορσικαν. D. I, 871). — **Γαλλ.** Që vòu pèissous, së bâgnë las oûnglos = ὅποιος θέλει ψάρια (πρέπει) ἵνα μουσκέψη τὰ νύχια του (λαγκεδοκ. D. I, 890). Qu vou peys, se bagno las onglos = ὄμ. (νεοπροβηγκ. αὐτ.). Ès pa tou de vèirë l'escârpo, pèr l'avèdrë fâou bagna l'ârpo = δὲν ἀρκεῖ νὰ ἰδῆ κάνεις τοῖς πέστροφαις, γιὰ νὰ τοῖς ἀποχτήση πρέπει νὰ μουσκέψη τὰ νύχια (λαγκεδοκ. αὐτ.). A ped eyssuch, non s'y prenou langoustos = μὲ στεγνὰ πόδια δὲν πιάνονται ἀστακοί (νεοπροβηγκ. αὐτ.). Le chat aime le poisson, mais il n'aime pas à mouiller les pattes (W. II, 1171, 69). — **Καταλ.** Qui truitas vol agafar, lo cul s'ha de remullar = ὅποιος θέλει νὰ πιᾶση πέστροφαις πρέπει νὰ βρέξη τὸν κῶλό του (D. I, 890). Qui peixëts vol peixëar, sa de banyar = ὅποιος θέλει νὰ ψαρέψη ψάρια πρέπει νὰ μουσκευτῆ (αὐτ.). Qui no s'arrisca, no n'risca = ὅποιος δὲν ἀποτολμήση δὲν ψαρεύει (Vietas 184, 109). — **Ἰσπαν.** No se toman truchas a bragas enxutas = δὲν πιάνονται πέστροφαις μὲ βρακιὰ στεγνὰ (D. I, 890). — **Πορτογ.** Não se tomão trutas a bragas enxutas = ὄμ. (D. τ. II, σ. 485 μετὰ γαλικιακῆς παραλλαγῆς). Quem puer pescar, ha - se - de molhar = ὅποιος γυρεύει νὰ ψαρέψη πρέπει νὰ βραχῆ (D. I, 890). — **Ἄγγλ.** Fain would the cat fish eat, but she's loath to wet her feet = εὐχαρίστως ἤθελε ἡ γάτα νὰ φάη ψάρια, μὰ δὲ τῆς ἀρέσει νὰ βρέξη τοῖς πατούσαις τῆς (W. II, 1171, 69). The cat doth love the fishe, but she will not wett her foote = ἡ γάτα ἀγαπᾷ τὸ ψάρι, ἀλλὰ δὲν θέλει νὰ βρέξη τὸ πόδι τῆς (D. I, 871). Like the cat, fain fesh wad ye eat, but ye are laith to weet your feet = σὰν τῆ γάτα εὐχαρίστως ἤθελες νὰ φᾶς ψάρια, ἀλλὰ δὲν σοῦ ἀρέσει νὰ βρέξης τὸ πόδι σου (σκοτ. αὐτ.). — **Ἰσλανδ.** Köttur vill hafa fisk, en væta ei klær = ἡ γάτα θέλει νὰ γῆ ψάρι, ἀλλὰ νὰ μὴ βρέξη τὰ νύχια (αὐτ.). — **Δαν.** Katten vil vel have fisken, men han vil ikke væde klørne = ἡ γάτα θέλει βέβαια νὰ γῆ τὸ ψάρι, ἀλλὰ δὲν θέλει νὰ βρέξη τὰ νύχια. (W. II, 1171, 69. Παραλλαγὰς βλ. παρὰ D. I, 871). — **Νορβ.** Han skal Fingren væta, som vil Fisken eta = πρέπει νὰ βρέξη τὰ δάχτυλα ὅποιος θέλει νὰ φάγῃ τὸ ψάρι (D. I, 890). Katten vil gjerne eta Fisken, men inkje

væta Foten = ἡ γάτα θέλει εὐχαρίστως νὰ φάγη ψάρι ἀλλὰ νὰ μὴ βρέξῃ τὸ πόδι (αὐτ. 871). — **Σουηδ.** Kath vil hawa fisk, ok wil ey wæta klona = ἡ γάτα θέλει νὰ χῆ ψάρι, ἀλλὰ νὰ μὴ βρέξῃ τὰ νύχια (αὐτ.). Katten hade väl gerna fisken, men vill inte väta sina föttlar = ἡ γάτα ἤθελε εὐχαρίστως νὰ χῆ τὸ ψάρι, ἀλλὰ δὲν θέλει νὰ βρέξῃ τὰ πόδια της (αὐτ.). — **Φρεισικῆ.** A Kât mâi naach Fask, man jü as alta bângh her Fet wiat tu mâgin = ἡ γάτα ἐπιθυμεῖ τὸ ψάρι, ἀλλὰ τὴν πιάνει τρόμος μὴ βρέξῃ τὰ πόδια της (αὐτ.). — **Ὀλλανδ.** Men vangt geen snoeken met drooge broeken = δὲν πιάνουν σαλιάρκους μὲ στεγνὰ χέρια (W. II, 450, 19). De kat wil de visch uit de tobbe wel; maar zij verkiest hare pooten niet nat te maken = ἡ γάτα θέλει βέβαια (νὰ πάρῃ) τὸ ψάρι ἀπὸ τὴν κάδα, ἀλλὰ προτιμᾷ νὰ μὴ βρέξῃ τὰ πόδια της (W. II, 1171, 69. Παραλλαγὰς βλ. παρὰ D. I, 871). De Kat wil wel visch eten, maer geen poot nat maken = ἡ γάτα θέλει βέβαια νὰ φάῃ ψάρι, ἀλλὰ νὰ μὴ βρέξῃ πόδι (φλαμανδ. D. I, 871). — **Γερμαν.** Man fängt keine Hechte mit trockenen Händen = δὲν πιάνουν τούρνιας μὲ στεγνὰ χέρια (W. II, 450, 19). Die Katze möchte Fische fressen, aber sie mag sich die Füße (den Schwanz) nicht nâssen = ἡ γάτα ἐπιθυμεῖ νὰ φάῃ ψάρια, ἀλλὰ δὲν τῆς ἀρέσει νὰ βρέξῃ τὰ πόδια της ἢ τὴν οὐρά της (αὐτ. 1174, 119. Παραλλαγὰς βλ. αὐτ. 1171, 67 69. 1170, 36. 1182, 304. 1175, 141. D. I, 871). Die Katze mag wol Fisch essen, sie wil aber nicht ins Wasser = ἡ γάτα τῆς ἀρέσει βέβαια νὰ φάῃ ψάρι, ἀλλὰ δὲν θέλει νὰ μπη 'ς τὸ νερό (W. II, 1174, 115. Παραλλαγὰς βλ. αὐτ. 1171, 64. 1173, 106. 1181, 301. D. I, 871). Die Katze ässe wol Fische, will sie aber nicht fangen = ἡ γάτα τρώγει βέβαια ψάρια, ἀλλὰ δὲν θέλει νὰ τὰ πιάσῃ (W. II, 1172, 80). Die Katze, welche die Pforten nicht nass machen will, fängt keinen Fisch = ἡ γάτα ποῦ δὲν θέλει νὰ βρέξῃ τὰ πόδια της, δὲν πιάνει ψάρι (αὐτ. 1174, 138). — **Ἄρμεν.** "Αν φοβᾶσαι νὰ βρέξῃς τὰ πόδια σου, δὲν θὰ πιάσῃς ψάρια (Prov. armén. 49).

2. Ἄ δὲ βρέξη, ἄς ψιχαλίση,
πάντα κάτι θὰ ὄροσίση.

(Κα. 49).

Βλ. ἀρ. 8. 9. 37, πρβλ. ἀρ. 36. Ἄν μὴ ἔχωμεν τὸ πολὺ, ἄς ἔχωμεν κἄν τὸ ὀλίγον, πάντως κέρδος θὰ εἶναι καὶ τοῦτο ἂν μὴ πληρωθῶσι πᾶσαι αἱ προσδοκίαι ἡμῶν, ἀλλὰ ὅπωςδῆποτε κάτι θὰ ἐπιτύχωμεν. Ὅμοιοι παρ. Ἰταλ. **Se non piove, pioviccica** = ἂν δὲν βρέξη, ψιχαλίζει (Castaqua 156, 5). **Si non chiovi stizzira** = ἂν δὲν βρέξη σταλάζει (καλαβρία, Marzano 97). — Γαλλ. **A la cour, s'il n'y pleut, il y dégoutte** (W. II. 705, 106). **S' il pleut sur moi, il dégouttera sur vous** (W. III, 1598, 122). — Ῥωμουν. **De nu ploue, macar picura** = ἂν δὲν βρέξη, τοῦλάχιστο ἄς ψιχαλίση (Zanne 235) **Daca nu ploue, pica** = ἄφοῦ δὲν βρέξη ψιχαλίζει (αὐτ.). — Γερμ. **Regnet es nicht, so tropft es doch** = ἂν δὲν βρέξη, ὅμως ψιχαλίζει (W. III, 1594, 48. Παραλλαγὰς βλ. αὐτ. 1596, 82. 1599, 144). **Wenn's auf mich regnet, wird's auf dich tropfen** = ἂν βρέξη ἔς ἐμένα, εἴ ἔσένα θὰ ψιχαλίση (αὐτ. 1598, 122). **Wenn es zu Hofe nicht regnet, so tröpfelt es doch** = ἂν δὲν βρέξη ἔς τὴν αὐλή, ὅμως ψιχαλίζει (W. III, 705, 106). — Σερβ. Ὅταν θέλῃ νὰ βρέξη ἀρχίζει νὰ ψιχαλίζει (Wuk σ. 345).

3. Ἄ δὲ βρέξη, πῶς θὰ ξαστερώση ;

(Κα. 50).

Πρβλ. ἀρ. 21, ἥλιος 32, κόσμος 67. Ἄν μὴ προηγηθῇ ἡ κακοκαιρία δὲν ἐπέρχεται ἡ εὐδία, ἂν μὴ ταλαιπωρηθῶμεν δὲν ἀπολαμβάνομεν τᾶγαθά. Καὶ ὅτι αἱ ἀτυχεῖς περιστάσεις τοῦ βίου δὲν εἶναι διαρκεῖς, ἀλλ' ἐπακολουθοῦσιν εἰς ταύτας καὶ εὐτυχήματα. Διὰ τῆς αὐτῆς μεταφορᾶς ἐκφέρεται ἡ αὐτὴ ἰδέα ἐν ἀρχαίαις γνώμαις καὶ ἐν νεωτέραις παροιμίαις. Οὕτως εἶπεν ὁ Θεόκριτος (Δ', 43): «**χὼ Ζεὺς ἄλλοκα μὲν πέλει αἴθριος ἄλλοκα δ' ὕει**» καὶ Ῥωμαῖοι ποιηταὶ καὶ λογογράφοι: **Venit post multos una serena dies** (Tibull. 3, 6, 32). **Nube solet pulsa candidus ire dies** (Ovid. Trist. 2, 142) **Nubilo sereno succedunt** (Senec. ep. 107, 8. Πλείονα βλ. ἐν Otto 531). — Νεώτεροι παροιμίαι: Ἰταλ. **Bel tempo doppio la piog-**

gia = καλοκαιρία ὕστερα ἀπὸ τὴ βροχὴ (W. III, 1575, 5). Drio la piova ghen al bon temp = ἀποπίσω ἀπὸ τὴ βροχὴ ἔρχεται ἡ καλοκαιρία (βενετ. Pasqualigo 88. Διαλεκτικὰς παραλλαγὰς βλ. παρὰ Pitrè I, 277. D. II, 251 καὶ σ. 499). Dopo la piova vien el sol = ὕστερα ἀπὸ τὴ βροχὴ ἔρχεται ὁ ἥλιος (βενετ. Pasqualigo 88. Παραλλαγὰι παρὰ Pitrè αὐτ.). Ddoppu la timpesta veni la calma = ὕστερα ἀπὸ τὴν τρικυμία ἔρχεται ἡ γαλήνη (σικελικὴ. Pitrè αὐτ. μετὰ παραλλαγῶν αὐτ. καὶ παρὰ Pasqualigo 88. D. II, 251). Dopo il nuvolo viene il sereno = ὕστερα ἀπὸ τὴ συννεφιά ἔρχεται ἡ εὐδία (ὄμβρικὴ, αὐτ. μετὰ παραλλαγῶν αὐτ.). Pustis de sa tempesta benit calma: Abba et bentu benint a passare = ὕστερα ἀπὸ τὴν τρικυμία ἔρχεται γαλήνη· βροχὴ καὶ ἄνεμος περνοῦν (σαρδηνία, αὐτ.) Dopo il cattivo ne viene il buono = ὕστερα ἀπὸ τὸν κακὸ ἔρχεται ὁ καλὸς (τοσκαν. Giusti 72. Παραλλαγὰι παρὰ Pitrè αὐτ. Paspualigo αὐτ. D. II, 251 καὶ σ. 499). — **Γαλλ.** Après la pluie le beau temps (Leroux II, 239. Παραλλαγὰς διαλεκτικὰς βλ. αὐτ. I, 116 καὶ παρὰ D. II, 251). Aipré lai pludge lou cha vin = ὕστερα ἀπὸ τὴ βροχὴ ἔρχεται ἡ ζέστη (D. II, 251). — **Ῥαιτορωμαν.** Suenter plievia vegn solegl = ὕστερα ἀπὸ τὴ βροχὴ ἔρχεται ἥλιος (αὐτ.). — **Ῥωμου.** Dupa plóie, ashtëpta senin = ὕστερα ἀπὸ βροχὴ περιέμενε εὐδία (Zanne 228) Dupa ploie shi senin = ὕστερα ἀπὸ βροχὴ καὶ εὐδία (αὐτ.) Dupa ploja, vire mu-shata vraéma; dupa pust, vire korisma = ὕστερα ἀπὸ βροχὴ ἔρχεται ὠραῖος καιρὸς, ὕστερα ἀπὸ ταῖς ἀποκριαῖς ἔρχεται σαρκωστή (αὐτ.). Dupa ploie trebue sa resara sóre = ὕστερα ἀπὸ βροχὴ χρειάζεται νὰ βγῆ ἥλιος (αὐτ. 229). Dupa plóie vine sóre ὕστερα ἀπὸ βροχὴ ἔρχεται ἥλιος (αὐτ.). Ieri a ploat, adjì a 'nseninat = χθὲς ἔβρεξε, σήμερα καλωσύνεψε (αὐτ. 152). Dupa întunerec nerec sóre = ὕστερα ἀπὸ σκοτεινιά ἥλιος (αὐτ. 160). Dupa întunerec vine shi lumina = ὕστερα ἀπὸ σκοτεινιά ἔρχεται καὶ φῶς (αὐτ.). Dupa nor vine shi senin = ὕστερα ἀπὸ σύνεφα καὶ εὐδία (αὐτ. 207 μετὰ παραλλαγῶν). Dupa nor shi plóie resare shi sóre = ὕστερα ἀπὸ σύνεφα καὶ βροχὴ βγαίνει καὶ ἥλιος (αὐτ. 208 μετὰ παραλλαγῆς). Dupa vreme rea shi senin = ὕστερα ἀπὸ κακὸν καιρὸ

καὶ εὐδιά (αὐτ. 342 μετὰ παραλλαγῆς). Dupa furtuna, vine shi vremea buna = ὕστερα ἀπὸ τρικυμία ἔρχεται καὶ καλοκαιρία (αὐτ. 139 μετὰ παραλλαγῶν). — **Ἄγγλ.** After rain comes fair weather = ὕστερα ἀπὸ βροχὴ ἔρχεται καλοκαιρία (W. III, 1578, 70). After clouds comes clear weather = ὕστερα ἀπὸ συγνεφιά ἔρχεται ξαστεριά (αὐτ.) After a storm comes a calm = ὕστερα ἀπὸ τρικυμία ἔρχεται γαλήνη (αὐτ.). — **Ἰσλανδ.** Opt kemr skin eptir skúr = σιγνὰ ἔρχεται ἥλιος ὕστερα ἀπὸ νεροποντὴ (D. II, 251). — **Δαν.** Efter Regn kommer Solskin = ὕστερα ἀπὸ βροχὴ ἔρχεται ἥλιος (αὐτ.). — **Νορβ.** Dat kjem skin etter skur = ἔρχεται ἥλιος ὕστερα ἀπὸ νεροποντὴ (αὐτ.). Dat kjem Dorm etter storm = ἔρχεται γαλήνη ὕστερα ἀπὸ τρικυμία (αὐτ.). — **Σουηδ.** Efter Regn kommer solskeen = ὕστερα ἀπὸ βροχὴ ἔρχεται ἥλιος (W. III, 1579, 70). Efter regn låter gud solen skina = ὕστερα ἀπὸ βροχὴ κάνει ὁ θεὸς νὰ λάμψη ὁ ἥλιος (D. II, 271). — **Φρεισ.** Efter Rinn kámt Sánnskin = ὕστερα ἀπὸ βροχὴ ἔρχεται ἥλιος (αὐτ.). — **Ὀλλανδ.** Na regen komt zonneshijn = ὄμ. (W. III, 1578, 69). Na den regen komt het mooije weer = ὕστερα ἀπὸ τὴ βροχὴ ἔρχεται ἡ καλοκαιρία (D. II, 251). Na het onweder volgt schoon weder = ὕστερα ἀπὸ τὴν κακοκαιρία ἀκολουθεῖ ὠραῖος καιρὸς (W. IV, 1436, 2). Na donker weêr breekt de zon door = ὕστερα ἀπὸ σκοτεινιασμένον καιρὸ βγαίνει ὁ ἥλιος (W. V. 212, 75). Na storm volgt stilte = ὕστερα ἀπὸ τρικυμία ἀκολουθεῖ γαλήνη (W. IV, 948, 19). — **Γερμ.** Auf Regen folgt Sonnenschein = τὴ βροχὴ ἀκολουθεῖ ἥλιος (W. III, 1575, 5 Παραλλαγὰς βλ. αὐτ. καὶ 4. 1578, 69. 70. IV, 948, 19. 1436, 2. 212, 75. D. II, 251). — **Ρωσ.** Ὑστερα ἀπὸ τὴν κακοκαιρία ἥλιος (Dal I, 28). Σ ὄλη τὴν κακοκαιρία θὰ φανῆ καὶ ὠραῖος ἥλιος (αὐτ.).

4. Ἄλλοῦ βρέχει.

(Ζαγορίου παρὰ Σ. Α. Χατζοπούλου. — Λέσδου παρὰ Γρ. Ν. Βερναρδάκη [βρέχει.]).

Βλ. ἀρ. 47, προβλ ἄλλοῦ 3.

✓ 5. Ἄμα βρέχει μπουμπουνίζει.

(Λάστας Γορτυνίας παρὰ Ν. Λάσκαρη).

“Όταν ὑπάρχη τις ἀφορμὴ εὐκόλως γεννῶνται μίση. Πρβλ. τὰ τοῦ Διογένοϋ τοῦ Λαερτίου (Β', ε', 36) περὶ τοῦ Σωκράτους: « Πρὸς Ξανθίππην πρότερον μὲν λοιδοροῦσαν, ὕστερον δὲ καὶ περιχέασαν αὐτῷ, οὐκ ἔλεγον, εἶπεν, ὅτι Ξανθίππη βροντῶσα καὶ ὕδωρ ποιήσει; »

6. Ἄν δὲν βρέξῃς κῶλο, ψάρι δὲν τρῶς.

(Ἄν. Ἐπιθ. Α', 423, 22. — Χίου. Πασπάτ. 276 [β. πσιινὸν ψ. ἐν τρ.] — Κύπρου [Ἄν ἐν βρ. τὸν κῶλόν σου ψάριν ἐν τρώεις.]).

Βλ. ἀρ. 1.

7. Ἄν δὲν βρέξῃς τὰ πόδια σου, δὲ θεὸς νὰ φάγῃς ψάρι.

(Κόσμος 3).

Βλ. ἀρ. 1.

8. Ἄν δὲν βρέξῃ, θὰ σταλάξῃ.

(Μα. 10 [βρέξῃ—σταλάξῃ.] -- Τρικάλων Θεσσαλίας παρὰ Ν. Βραχνοῦ. — Ἰωαννίνων παρὰ Δ. Μ. Σάρρου.)

Βλ. ἀρ. 2.

9. Ἄν δὲν ἔβρεξε, ψιχάλισε.

(Βερ. 67, 21. — Ἡπείρου. Ἄρ. 1503 [βρέξῃ, θὰ ψιχάλισῃ.] — Β. 13, 162).

Βλ. ἀρ. 2.

10. Ἄν ἔτσι βρέχῃ, ποτὲ μὴν πάψῃ.

(Β. 67, 16 [μὴ π.] — Β. 15, 195).

Ἐπὶ εὐχαρίστου γεγονότος παρὰ προσδοκίαν ἐπελιθόντος.

11. Βρεμένο τὸ θέλει τὸ παξιμάδι.

(Χίου. Καν. 232, 138 [τὸ θεῖ]. — Κοινή).

Βλ. ἀρ. 54. 56, παξιμάδι 1, πρβλ. στόμα 22 α, ἀκαμάτης 28, ἀμάσητος 1, βαρὺς 5. Ἐπὶ τῶν ἀναμενόντων ἔτοιμα τὰ πάντα παρὰ τῶν ἄλλων. Ὁ μῦθος ὅτι ἓνας ἀκαμάτης μιὰ φορὰ, ἀφοῦ εἶδε πῶς ἀπὸ τὴν ἀκαμωσιά του θὰ πεθάνῃ τῆς πείνας, γιατί οἱ ἄνθρωποι βαρέθησαν ὅλο νὰ τοῦ δίνουν χωρὶς αὐτὸς νὰ δουλεύῃ, παρεκάλεσε μερικὸς φίλους του νὰ τὸν πᾶν νὰ τὸν θάψουν ζωντανό. Τὸ ἐδέχθησαν ἐκεῖνοι, γιατί ἦταν ἀπελπισία ἀπ' αὐτόν. Ἐκεῖ ποῦ τὸν πήγαιναν, εἶδε ἀπὸ τὸ παράθυρό του τὴν κηδεῖα ἓνας ποῦ δὲν ἤξερε τίποτε

καὶ τοῦ φάνηκε παρᾶξενο νὰ πηγαίνουν νὰ θάψουν ἄνθρωπον ζωντανό, καὶ ῥώτησε τί συμβαίνει Ἄμα ἄκουσε τὸ πρᾶμα, λέγει, «Κοῦμα εἶναι γιὰ ἓνα κομμάτι ψωμί νὰ χαθῆ ἓνας ἄνθρωπος τοῦ Θεοῦ, ἀφῆστέ τον, κ' ἐγὼ τὸν παίρνω ἀπάνω μου, θὰ φροντίζω νὰ τοῦ δίνω κάθε τόσο ἀπὸ να παξιμάδι». Γυρίζει τότες ὁ ἀκαμάτης καὶ ῥωτᾷ: «Τὸ παξιμάδι εἶναι βρεμένο; — Ὅχι, τοῦ λέει τί, μόνος σου νὰ τὸ βρέξης δὲν μπορεῖς; — Μὴ στέκεστε, λέει ὁ ἀκαμάτης ἔς τοὺς φίλους του, τραῦατε κεῖ ποῦ σᾶς εἶπα». — Παραπλήσια παροιμίαι **Ῥωμου**. Mamaliga mōle = μαλακὴ μαμαλίγκα (Zanne 8659). A fi mamaliga = εἶναι μαμαλίγκα (αὐτ. 8658), ἀμφοτέραι λεγόμεναι ἐπὶ τοιούτων ὀκνηρῶν καὶ ἀνικάνων ἀνθρώπων. — **Λαταυική**. «Ἄκαμάτη, νὰ ἔν' αὐγό. — Εἶναι καθαρισμένο;» (Schleicher σ. 157).

12. Βρέξε κῶλον, νὰ φῆς πατέλλαις.

(Μεγίστης. ΚΠ. ΚΑ', 316, 66).

Βλ. ἄρ. 1. Πατέλλα ἢ πατελίδα ἢ συνηθέστερον πεταλίδα εἶναι κοινὸν ὄνομα τοῦ μαλακίου λεπάδος τῆς κοινῆς (patella vulgata). Ἄμφοτέρους τοὺς τύπους τοῦ δημώδους ὀνόματος πατελίδα καὶ πεταλίδα ἀναγράφουσι καὶ οἱ Σχολιασταὶ τοῦ Ὀππιανοῦ (Ἄλ. Α', 138): «λεπάδες εἰσὶ ζῶα ἐλάττονα τῶν ὀστρέων, ἃ φασὶ πατελίδας· λεπάδες τὰ κοχλάδια φησὶ τὰ κεκολλημένα ταῖς πέτραις, ἃ φασὶν οἱ πολλοὶ πεταλίδας· καὶ κολλιδίους, ἃς λέγει πεταλίδας». Ο τύπος πεταλίδα κεῖται ἐν κώδικι τοῦ ΙΔ' αἰῶνος (βλ. ἔκδοσιν Bussemaker ἐν συλλογῇ Didot σ. 432, περὶ τῆς λέξεως βλ. καὶ Κοραῖν εἰς Ξενοκρατ. σ. 136-7. Ἄτ. τ. Δ' σ. 402. 408.

13. Βρέξε κῶλο, φάγε ψάρι.

(B. 43, 67 [νὰ φῆς ψ.] — Ἐφ. Φιλομ. 1869 σ. 1954. — Κα. 1027 [φάει] — Καρπάθου. ΖΑ. 347, 91 [ὄμ.] καὶ Μαν. 277, 120 ὄμ.] — Παρὰ Ι. Βερέττα — Πάρου παρὰ Π. Σαρρῆ [νὰ φῆς] — Φολεγάνδρου παρὰ Ι. Κονταρίνη [ὄμ.] — Σίφνου παρὰ Σ. Δουκῆ [ὄμ.] — Κρήτης παρὰ Γ. Ι. Καλαϊσάκη [νὰ φάης] — Δέσβου παρὰ Γρ. Ν. Βέρναρδάκη [Βρέξι κῶλου, φάγι ψάρια.] — Σωζοπόλεως παρὰ Κ. Δ. Παπαϊωαννίδου. — Κυζίκου παρὰ Μεν. Φιλήντα).

Βλ. ἄρ. 1.

14. Βρέξε πόδια νὰ φῆς μπαρμπούνια.

(B. 43, 68. — Βάρνης. Κρ. 14 [φ. ψάρια.] — Κεφαλληνίας παρὰ Σ. Δ. Παγώνη [ὄμ.]).

Βλ. ἄρ. 1.

15. Βρέξη χιονίση.

(Κα. 1026).

Βλ. ἀρ. 40. Ἦτοι ἐν πάση περιπτώσει, ὀτιδήποτε καὶ ἂν συμβῆ.

16. Βρέξ' τὸν κῶλό σου νὰ φᾶς μπαρμποῦνι.

(Ἠπέρου. Ἀρ. 186).

Βλ. ἀρ. 1.

➤ 16α. Βρέχει βρέχει καὶ χιονίζει
κι' ὁ παπᾶς πανηγυρίζει.

(Παρά Ι. Βερέττα). — Κεφαλληνίας παρ' Ἠλ. Τσιτσέλη [παπᾶς χερομυλίζει, | μὲ τὸ μῆλο μὲ τὸ βόδο, | μὲ τῆς παπαδιάς τὸν κῶλο.].

Βλ. τὴν ἐπομένην.

❖ 17. Βρέχει βρέχει καὶ χιονίζει
καὶ τὰ μάρμαρα ποτίζει·
καὶ ὁ γέρος πᾶ' ἔς τὰ ξύλα
καὶ ἡ γριά τοῦ μαγειρεύει.

(Χίου. Καν. 232, 135 [ποτ., ὁ γ.]).

Βλ. τὴν προηγουμένην. Ὁ ἐκδότης σημειώνει ὅτι λέγεται «ἐπὶ τῶν μὴ ἐγκαίρως φροντισάντων περὶ ἀποκαταστάσεως» (;). Νομίζω ὅμως ὅτι οὐδέποτε ἐγένετο χρῆσις τούτου ὡς παροιμίας ἐν μεταφορικῇ ἐννοίᾳ· εἶναι συνηθέστατον παιδικὸν ῥησίδιον, φερόμενον ἐν πολλαῖς παραλλαγαῖς, ὅπερ ἴδουσι τὰ παιδιά ἐν ὄρα βροχῆς.

❖ 17α. Βρέχει λᾶδι ἔς τὴν Κορώνη καὶ ἔς τὴν Καλαμάτα σῦκα.
(Παρά Ι. Βερέττα).

Βλ. λᾶδι 20, (ὅπου σημειοῦνται ἀρχαῖά τινα παράλληλα) 4. 19. 21. 24, πρβλ. βρέχω 47. Λέγεται εἰς δήλωσιν παντελοῦς ἀδιαφορίας περὶ τινος πράγματος.

❖ 17β. «Βρέχει ὄξω; — Δὲ μ' ἄφ' καν οἱ σταλαξιαῖς νὰ ιδῶ».
(Ζαγορίου παρὰ Σ. Α. Χατζοπούλου).

Ἐπὶ ῥαгдаίας βροχῆς ὀξύμωρος ἀπόκρισις εἰς ἐρώτησιν περὶ τοῦ καιροῦ, ἧς οὐδέποτε γίνεται μεταφορικῆ χρῆσις· ὅθεν οὐδὲν ἔχει κοινὸν

πρὸς τὴν ὁμοίαν τὴν διατύπωσιν Γερμανικὴν παροιμίαν: Er sieht den Wald nicht vor lauter Bäumen = ἀπὸ τὰ πολλὰ δένδρα δὲν βλέπει τὸ δάσος (W. IV, 1771, 64).

- ✓ 18. Βρέχει σὰν ὁ Θεὸς θέλη· τσαὶ σὰθ θέλη ὁ Θεός, οἱ ἅγιοι ἀφουδοῦσι.

(Βούας Καλαβρίας. Mor. 93, 84).

Βλ. τὴν βυζαντινὴν ἐν λ. θεὸς 62 καὶ τὴν ὑπ' ἀρ. 201. Βρέχει ὅταν θέλη ὁ Θεός, καὶ ὅταν θέλη ὁ Θεός, ὅλοι οἱ ἅγιοι βοηθοῦσι.

- ✓ 19. Βρέχεται τὸ τιμόνι σου.

(Κεφαλληνίας παρὰ Σ. Δ. Παγώνη).

Ἐπὶ πλοίου βραδυποροῦντος δι' ἀμέλειαν ἢ ἀνικανότητα τοῦ πλοιάρχου. Ἡ μεταφορὰ μοι εἶναι δυσνόητος.

- ✓ 20. Δὲ βρέχει πάτα μακαρόνια ἢ Θεός.

(Λέσβου παρὰ Γρ. Ν. Βερναρδάκη).

Δὲν εὐροοῦσι πάντοτε τὰ πράγματα εἰς τὸν ἄνθρωπον· ἀναφέρεται πιθανῶς εἰς ἀστεϊὸν τινα μῦθον, ἄλλως θὰ ἦτο ἀκατανόητος, διότι ὄχι πάντα ἀλλ' οὐδ' ἐφάπαξ ἔβρεξέ ποτε μακαρόνια ὁ Θεός. Περὶ τῆς μεταφορᾶς βλ. λᾶδι 20.

- ✓ 21. Δὲν ἔχω πῶς ἐβράχηκα, μόν' ἔχω πᾶς θὰ βδιάση.

(Λακωνίας παρὰ Π. Γ. Γενναδίου).

Πρβλ. ἀρ. 3, θάλασσα 12. Δὲν δυσφορῶ τοσοῦτον ἐπὶ τῷ κακῷ, ὅπερ ἐπῆλθεν εἰς ἐμέ, ἀλλ' ἐπὶ τῇ ιδέᾳ ὅτι ἠδυνάμην νὰ τὸ προλάβω, διότι εὐθὺς μετὰ τὸ πάθημά μου παρήλθε πᾶς κίνδυνος.

22. Ἐὰν δὲν βραχῆς, ψάρια δὲν πιάνεις.

(Μα. 15).

Βλ. ἀρ. 1.

23. Εἶναι σὰν τῇ βρεμένη ὄρνιθα.

(Ἄν. Ἐπιθ. Α', 452, 107).

Βλ. ζεματίζω 3, πρβλ. ἀρ. 49. Εἶναι ταπεινὸς καὶ κατηχυμμένος.

Γαλλ. C'est une vraie poule mouillée, ἐπὶ δειλοῦ (Leroux I,

194).— **Ῥωρουν.** A stà ca o gaina plouata = ἔμεινε σὰ βρεμένη ὄρνιθα (Zanne 1864).

24. Εἶπαμε νὰ βρέξῃ κ' ἐχιόνισε.

(Κρήτης παρὰ Γ. Ι. Καλαϊσάκη).

Βλ. βροχή 4, ἐλπίζω 2, πρβλ. τὴν βυζαντινὴν ἐν λ. νηγεμία 1. Ἐπὶ τῶν ἀγαθῶν τι προσδοκῶντων, περιπιπτόντων δ' αἴφνης εἰς κακά.

24 α. Ἐνας ἔτρεχε νὰ μὴ βραχῆ καὶ εἰς βόθρον ἐκρημνίσθη.

(Κ. γ', 348).

Βλ. ἀρ. 26.

25. Ἐνα τό χει τὸ βρεμένο,

ἴσα μὲ τὸ μουσκεμένο.

(Σύμης. ΚΠ. Η', 485, 81 ἴσα μὲ] — Σωζοπόλεως παρὰ Κ. Δ. Παπαϊωαννίδου [ἴσα πὲ τὸ μ.] — Δειθήσιου παρὰ Μ. Μουσαίου [Ἐναν τό χει τοῦ βριμένου, ἴ. μὲ τοῦ μουσκεμένου.]).

Βλ. ἀρ. 57. Θεωρεῖ δηλ. ἀμφοτέρα κακά, εἴτε ἀπλῶς μουσκευμένον εἶναι εἴτε καὶ διαβροχον ὄλον. Λέγεται συνήθως ἐπὶ τῶν μὴ τηρούντων τὸ προσῆκον μέτρον ἐν τῇ ἐκτιμῆσει τῶν ἀνθρώπων ἢ τῶν πραγμάτων καὶ μὴ δυναμένων νὰ προκρίνωσι τὸ ὀλιγώτερον κακὸν τοῦ χειρόνος· ἀλλὰ προσέτι καὶ ἐπὶ τῶν ἀπαξιούντων ν' ἀποτρέψωσι κακόν τι, ὅταν εἶναι βέβαιοι ὅτι δὲν θ' ἀποφύγωσιν ἄλλο, μικρότερον μὲν, ἀλλ' ἐπίσης δυσάρεστον.

25 α. Ἐτον καὶ παντέμορφος,

ἔρθεν κι' ὄνταν ἔβρεσ' ἐν.

(Τραπεζοῦντος καὶ Κρώμνης. Ἄστ. Πόντ. 71, 101).

Ἐπὶ πράγματος καὶ καθ' ἑαυτὸ δυσαρέστου καὶ ἀκαίρως γινομένου. Ἡ νύμφη δηλ. τῆς παροιμίας ἦτο μὲν καὶ περικαλλὴς (εἰρωνικῶς, ἀντὶ τοῦ δυσειδῆς), ἤχθη δὲ καὶ εἰς τὸ χωρίον ἐν ὥρᾳ βροχῆς.

26. Ἐτρεχε νὰ μὴ βραχῆ κ' ἔπεσε 'ς τὸ ποτάμι.

(Βλ. Κατζίουλ. 6, 3. — Β¹. 38, 83. — Βερ. 26, 20. — Β. 84, 27θ. — Ζακύνθου παρὰ Σ. Δὲ Βιάζη¹).

Βλ. ἀρ. 24 α, βροχή 3, 4, ὅπου ἀναγράφονται αἱ πρὸς τὰς παραλ-

λαγὰς ταύτας μᾶλλον ὁμοιάζουσαι παροιμίαι· πρβλ. καὶ λ. ἀπὸ 14. 46. Ἐπὶ τῶν ζητούντων ν' ἀποφύγωσι μικρόν τι κακόν ἐμπιπτόντων δ' εἰς πολλῶ χεῖρον. Παρὰ τῷ Ἀποστόλῃ 705 καὶ τῷ Ἀρσενίῳ φέρεται ὁμοία παροιμία εἰς τροχαϊκὸν τετράμετρον τονικόν: «Ἐτρεχέ τις μὴ βρεχθεῖη, καὶ εἰς βόθρον ἀπεπνίγη» πιθανότατα δ' εἶναι αὕτη ἐπίσης δημώδης παραλλαγή τῆς προκειμένης. Ἀρχαιότερος δὲ τύπος αὐτῆς εἶναι ἴσως ἡ ἐν τῷ κώδικι Ε' τοῦ Ἀποστολίου καὶ ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ Ποντίνου (XXI. 5): «Ψῦχος φυγὼν εἰς βόρβορον ἔπεσον,» ἧς παράλληλον ἀναφέρει ὁ Leutsch (Mant prov. 249) ἐκ τοῦ Λιβαν. Ἐπιστ. 1083: «ἀλλ' ἐγὼ κλαίω. εἴ με δεήσει διὰ φίλων φιλονεικίαν φεύγοντα ψῦχος εἰς βόρβορον ἐμπεσεῖν». Ἐτέρα διατύπωσις τῆς αὐτῆς ἰδέας εὐρίσκεται παρὰ τῷ Ἀριστείδῃ (Αἰγύπτιος τ. Π σ. 354 Iebb Βλ. καὶ CAF. III, 488, 424): «ὥσπερ τὴν Θραῦτταν φασὶ ποτ' ἐκεῖνο εἰς Θαλῆν εἰπεῖν, εἰ ποταμὸν φεύγων ἄγνοεῖς εἰς τὴν θάλασσαν ἐπίπτων».

Ὅμοιαι νεότεραι παροιμίαι. πλὴν τῶν ἀναγραφομένων ἐν λ. βροχῇ 3. 4 ἀπὸ 44. **Γαλλ.** Se cacher dans l'eau de peur de la pluie (W. III, 1582, 144). Jean Deurie qui se met en l'eau pour la pluie (Legai 217). Il ressemble à Gribouille: il se jette dans l'eau de peur de la pluie (D. I, 133). Malin comme Gribouille qui se jette à l'eau de peur de se mouiller (αὐτ. μετὰ διαλεκτικῶν παραλλαγῶν). Fughiè la plôjho, é s'ès jhita din lou vala = ἔφυγε τὴ βροχῇ κ' ἔπεσε 'ς τὸ ῥέμα (λαγκεδοκ. αὐτ. μετὰ νεοπροβηγκ. παραλλαγῆς). **Καταλ.** Exir del fang y caurer al barrano = νὰ βγῆ ἀπὸ τὴ λάσπη καὶ νὰ πέση 'ς τὸ βάλτο (αὐτ.). — **Ἰσπαν.** Saltó del lódo y cayó en el arroyo = ἐπήδησε ἔξω ἀπὸ τὸ βάλτο κ' ἔπεσε 'ς τὸ ποτάμι (Haller 8). Salir de un lódo y entrar en otro = νὰ βγῆ κανεὶς ἀπὸ βάλτο καὶ νὰ μπη 'ς ἄλλον (αὐτ.). Salir de lodazales y entrar en cenagales = νὰ βγῆ ἀπὸ τοὺς βάλτους καὶ νὰ μπη 'ς τοὺς λάκκους (D. I, 133). Huyendo del toro, cayó en el arroyo = φεύγοντας ἀπὸ τὸν ταῦρο ἔπεσε 'ς τὸ ποτάμι (W. III, 1582, 145). — **Πορτογαλ.** Fugir do lodo e cahir no arroio = νὰ φεύγῃ ἀπὸ τὸ βάλτο καὶ νὰ πέση 'ς τὸ ποτάμι (D. I, 133). — **Κουρσοβλαχ.** Multsi vor di plóe sa fuga, shi

tru laschi eli se' nfunda = πολλοὶ θέλουν νὰ φύγουν τὴ βροχὴ καὶ πέφτουν 'ς τὴ λίμνη (Zanne 231). — **Ῥωμουν.** Fuge de plóie shi da in noróie = φεύγει τὴ βροχὴ καὶ πέφτει 'ς τὴ λάσπη (αὐτ.). A se feri de brudina shi a da peste putina = φυλάγεται 'ς τὸν πόρο τοῦ ποταμοῦ καὶ πέφτει 'ς τὸ λάκκο (αὐτ. 469). — **Ἄγγλ.** He leaps into a deep river to avoid a shallow brook = πηδᾷ 'ς ἓνα βαθὺ ποτάμι γιὰ νὰ ξεφύγῃ ἀνάβαθο ἑνάκι (D. II, σ. 451). — **Ὀλλανδ.** Hij mijdt den regen en valt in de slot = ἀποφεύγει τὴ βροχὴ καὶ πέφτει 'ς τὸ λάκκο (W. III, 1582, 152). Om den regen te mijden liep hij in de sloot = γιὰ νὰ ξεφύγῃ τὴ βροχὴ ἔτρεξε 'ς τὸ λάκκο (D I, 133). Van eenen plas in de gracht geraaken = ἀπὸ τὴ λασπουριὰ νὰ καταντήσῃ 'ς τὸ βόθρο (αὐτ.). — **Γερμαν.** Wer dem Regen entlaufen will, fällt oft ins Wasser = ὅποιος θέλει νὰ ξεφύγῃ τὸ νερὸ συχνὰ πέφτει 'ς τὸ νερὸ (W. III, 1581, 134. Παραλλαγὰς βλ. αὐτ. 1582, 150. 152. 154. 1586, 1. D I, 133). Aus dem Regen in den Bach kommen = ἀπὸ τὴ βροχὴ νὰ πέσῃ 'ς τὸ ποτάμι (αὐτ. 1582, 143). Aus einem kleinen Regen laufen und gar in den Teich fallen = νὰ φεύγῃ ἀπὸ ψιχάλα καὶ νὰ πέφτῃ ἴσια 'ς τὴ λίμνη (αὐτ. 145). — **Ῥωσ.** Ἄπ' τὴ βροχὴ 'ς τὸ νερὸ (Dal I, 584). Ἄπὸ τὴ δυστυχία ἔφυγε καὶ 'ς τὸ λάκκο ἔπεσε (αὐτ. 606). — **Ἄρμεν.** Ὅποιος πέφτει 'ς τὸ νερό, τὴ βροχὴ δὲ φοβᾶται (Ausland 1871 σ. 403. Πρβλ. φοβᾶμαι 18).

27. Θὰ βρέξῃς πόδια, νὰ πιάσῃς ψάρια.

(Βερ. 75, 5 [βρ. κ...νὰ] — Β. 112, 4. — Βάρνης Κρ. 24 [Νὰ βρέξῃς] — Κρήτης Φρ. 109 [νὰ φᾶς ψάρι.]),

Βλ. ἀρ. 1.

28. Κάλλιο μπινοβόλιας καὶ στεγνός, παρὰ σπέης καὶ βρεμένος.

(Θήρας. Δε. Στ. 71 [Κάλλιον—βρεγμένος.] — Β. 132, 230).

Μπινοβόλιας (ἄνευ θηλυκοῦ καὶ οὐδετέρου) εἶναι ὁ εὐήθης, ἢ ὁ ἀνεχόμενος ἄνευ ἀντιστάσεως τὰς εἰς αὐτὸν ὕβρεις· ἐκ τοῦ ἰταλ. buonavoglia σημαίνοντος τὸν μισθωτὸν ἐρέτην καὶ μεταφορικῶς τὸν προθύμως παρέχοντα ὑπηρεσίας εἰς ἄλλους. Σπέης δὲ λέγεται ὁ παλ-

ληκαρᾶς ὁ ἐπιζητῶν πάντοτε ἀφορμὰς πρὸς ἐπίδειξιν γενναιότητος ἢ λέξεις πιθανῶς ἐκ τοῦ βενετ. spreo, σημαίνοντος τὸν ὀβελὸν καὶ τὴν σπάθην. — Ἡ ἔννοια ὅτι προτιμότερον ν' ἀποφύγη τις ἂν δύναται τὸν κίνδυνον, καὶ ἂν πρόκειται νὰ κατακριθῇ διὰ τὴν προᾶξιν του, παρὰ νὰ ἐπαινηθῆται πάσχων δεινά. Ἡ παροιμία φαίνεται ὡς ῥῆσις ἀνθρώπου προφυλαχθέντος ἀπὸ τῆς βροχῆς, ἐνῶ ἄλλος ἀπαξιῶν νὰ προφυλαχθῇ ἔγινε διάβροχος.

29. Μὴ στάξῃ ὁ Θεὸς καὶ βρέξῃ τον.

(Ἡπειρου. Ἄρ. 739. — Β. 162, 174. — Κεφαλληνίας παρὰ Σ. Δ. Παγώνη [Τόνε φυλάει μὴ—βρέξῃ.] — Ἰωαννίνων παρὰ Δ. Μ. Σάρρου [Τὸν ἔχ'ν στάξι οὐ Θιὸς κί βρέξι.]).

Βλ. ἄρ. 31. Ἐπὶ καχεκτικῶν, σφόδρα εὐαισθητῶν εἰς τὰς ἐπηρείας τῆς ἀτμοσφαιρας, καὶ ἐπὶ τῶν ἐχόντων αὐστηροτάτην δίαιταν πρὸς προφύλαξιν ἀπὸ τῶν νόσων.

30. Μήτε βρέχεται, μήτε λιάζεται.

(Κ. α', 41 [Οὔτε—οὔτ' ἠλιάζεται.] — Κ. β', 31 [μήτ' ἠλιάζεται.] — Νε. 79, 502 [όμ.] — Μα. 35 [Οὔτε β. οὐδὲ ἠλιάζεται.] — Β'. 63, 16. — Βερ. 50, 51 [Οὔτε—οὔτε] — Β. 162, 178).

Πρβλ. ἄρ. 43. Αὐτὴ ἡ ἀρχαία παροιμία: «Οὔθ' ὕεται, οὔθ' ἠλιοῦται» λεγομένη «ἐπὶ τῶν ἔξω πάσης φροντίδος ἐστάτων». (Ζηνόβ. 453. Ζηνόβ. Ἀθ. Β', 27. Διογενιαν. 608. Διογεν. Βι. 245. Γρηγόρ. Κύπρ. 225. Λ. 184. Ἀποστολ. 1274. Κῶδ. Βοδλ. 722. Κῶδ. Βατικ. Κρ. 308. Σουίδ. λ). Ἐκ τῆς ἐλληνικῆς μετεφράσθη καὶ ἡ **Ῥωμουν**. Nicí ploia ěl udä, nicí sórale ěl arde = οὔτε βροχὴ τὸν βρέχει, οὔτε ἥλιος τὸν καίει (Zanne 224).

31. Νὰ μὴ στάξῃ καὶ νὰ μὴ βρέξῃ.

(Πελοποννήσου. — Ἀνατ. Κρήτης παρὰ Σ. Ξανθοῦδίδου [Μὴ στ. καὶ μὴ βρ.]).

Βλ. ἄρ. 29.

32. Νὰ βρέξῃ καὶ νὰ κάψῃ, καὶ νὰ μὴ βρέξῃ νὰ ὀροσίση.

(Καρπάθου. Μαν. 287, 283).

Βλ. θεὸς 164, πρβλ. ἄρ. 34. Ὅτι τὸ πᾶν εἰς τὴν θεϊαν βούλησιν ἀπόκειται τὰ σπαρτὰ καὶ ἂν βρέξῃ δυνατὸν νὰ μαρανθῶσι, καὶ ἂν μὴ βρέξῃ νὰ εὐδοκιμήσωσιν.

33. Ὁ Θεὸς βρέχει μιὰ μέρα, καὶ τὰ παλιόσπιτα τέσσερις.
(Νάφου παρὰ Μ. Ι. Μαρκόπολι).

Βλ. ἀρ. 46.

34. Ὁ Θεὸς εἶπε πῶς δὲ βρέχει,
μὰ δὲν εἶπε πῶς δὲ τρέχει.
(Ἄνατ. Κρήτης παρὰ Σ. Ξανθουδίδου).

Πρβλ. ἀρ. 32. Λέγεται ὅταν καὶ μετ' ἀνομβρίαν εὐδοκιμήσωσι τὰ σπαρτὰ ἢ τὰ δένδρα.

35. Ὁ καλὸς ὁ νοικοκύρης
ὁ λαγὸς καὶ τὸ περδίκι
ὅταν βρέχη χαίρονται.
(Μεσσηνίας [ἦ: κ' ἢ πέρδικα]).

Βλ. Γεννάρης 12, χειμῶνας 11. 12. Τὰ μὲν ζῶα ὅταν ἐπικρατῆ κακοκαιρία, ἢ τὸν χειμῶνα ὅτε τὸ ψῦχος εἶναι δριμύ, χαίρουσιν, ὀλιγοτέρους διατρέχοντα κινδύνους, ἐπειδὴ ὀλίγοι θὰ ἐξέλθωσιν εἰς θήραν· ὁ δὲ ἀγαθὸς οἰκοδεσπότης χαίρει καθήμενος παρὰ τὴν ἐστίαν του, ἐπειδὴ ἔχει προνοήσῃ περὶ πάντων τῶν ἐπιτηδείων.

36. Ὅπ' δὲ στάζιν γι ἄθριποι, βρέχι ἢ Θιός.
(Λέσβου παρὰ Γρ. Ν. Βερναρδάκη).

Πρβλ. ἀπελπίζω 7. 8. Καὶ ὅταν παντελῶς ἐγκαλειφθῆ τις ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων, δύναται νὰ προσδοκᾷ πολλὰ παρὰ τοῦ Θεοῦ.

37. Ὅσο νά ναι, ὅσο νά ναι, σὰ δὲ βρέξη θὰ σταλάξη.
(Σωζοπόλειος παρὰ Κ. Δ. Παπαϊωαννίδου).

Βλ. ἀρ. 2.

38. Ὅταν βρέχη ἢ Μέσα Μάνη,
τίποτα νερὸ δὲν κάνει·
κι' ὅταν βρέχη ἢ Καλαμάτα,
ὅλα τὰ βουνὰ γεμᾶτα.
(Δυτικῆς Μάνης. Πανδῶρ. Κ', 39).

Προγνωστικὸν τῆς βροχῆς. Ἡ Καλαμάτα (Καλάμαι) κεῖται ΒΔ

καὶ ΒΒΔ τῶν τόπων ὅπου ἐπιχωριάζει ἡ παροιμία, ἡ δὲ Μέσα Μάνη Α καὶ ΝΑ.

39. Ὁ τι βρέξει ἄς κατεβάσῃ.

(Κοινοτάτη. Β'. 94, 220. — Β. 238, 895. — Πκζ. 276, 751. — Κωνσταντινουπόλεως. Ἡμ. Ἄν. 183, 78. — Νάξου παρὰ Μ. Ι. Μαρκόπολι: [Ἄπ' ὅπου βρ.] — Λέσβου παρὰ Γρ. Ν. Βεριαρδάκη [Ὁ τ' βρέξει ἄς κατιβάσ'.] — Μεγίστης παρ' Ἀχ. Διαμαντάρα [κατιβάσῃ.]).

Βλ. ἀρ. 41. 42, πρβλ. ἀρ. 15. 40. Ἐννοεῖται ἄς κατεβάσῃ τὸ ποτάμι, τὸ ρεῦμα τοῦ χειμάρου ἔστω ἰσχυρὸν κατὰ λόγον τοῦ καταπεσόντος ὄμβρου. Ἐπὶ τῶν ἀδιαφορούντων πρὸς τὰ ἐπακολουθήματα πράξεως, ἦν ἀμετακλήτως ἀπεφάσισαν νὰ ἐκτελέσωσιν καὶ καθόλου ἐπὶ τῶν μὴ ἐπιχειρούντων ν' ἀποτρέψωσι προβλεπόμενα κακά, ἀλλὰ μετὰ καρτερίας ἐκδεχομένων τὰ μέλλοντα νὰ συμβῶσιν.

40. Ὁ τι βρέξει, κί ὅ τι χιονίση.

(Κεφαλληνίας παρὰ Σ. Δ. Παγώνη).

Ὅμοια πρὸς τὴν ἀνωτέρω. Βλ. καὶ ἀρ. 15.

41. Ὁ τι ἔβρεξε κατέβασε.

(Βλ. Κατζίουλ. 1770. — Κατζίουλ. Ἐπίμ. 519 [κατέβηκε.] — Κ. α', 42 [ὄμ.] — Κ. 6', 35 [κατέβη.] — Νο. 103, 675 [ὄμ.] — Μα. 34. — Β'. 94, 220 [κατέβη.] — Β. 238, 895. — Ζαγορίου παρὰ Σ. Α. Χατζοπούλου. — Ἰωαννίνων παρὰ Δ. Μ. Σάρρου [Ὁ τ' ἔβρεξε κατέβασιν.] — Λακκοδικίων Μακεδονίας παρὰ Ι. Πρωτοῦ [ὄμ.]).

Βλ. ἀρ. 39. Ἐπὶλήθην ὅ τι κατ' ἀνάγκην ἔμελλε νὰ ἐπέλθῃ.

42. Ὁ τι ἔβρεξε κατέβασε καὶ ὅ τι βρῆκε πῆρε.

(Μισενικόλα Καρδίτσης παρ' Ἀν. Λαδιᾶ).

Βλ. ἀρ. 39. Συμπλήρωσις τῆς μεταφορᾶς τὸ ρεῦμα κατελθὸν συμπαρέσυρε πᾶν τὸ προστυχόν.

✓ 43. Οὔτε βοριᾶς μὲ φύσησε,
οὔτε βρέχτης μ' ἔβρεξε.

(Τήνου παρ' Ἀδ. Ἀδαμαντίου).

Πρβλ. ἀρ. 30. Βρέχτης, ὁ ἐν Πελοποννήσῳ ῥέχτης ἢ ρεύτης (ῥέω), ἐν Θεσσαλίᾳ δὲ σταλαμίδα (εὐχρηστον εἰς τὸν πληθ. οἱ σταλαμίδαις)

λέγεται τὸ ἀπὸ τῶς κεραμίδων τῆς στέγης καταρρέον ὄμβριον ὕδωρ, καὶ ἡ ὅλη ὑδρορροά. Ἐν Μεγίστῃ λέγεται χολέτρα ἢ ὑδρορροά, διατηρηθέντος τοῦ ἀρχαίου ὀνόματος χολέδρα ἢ χολέρα (βλ. Ἡσύχιον λ. χολέρα καὶ τοὺς ὑπὸ τοῦ M. Schmidt αὐτ. ἀναφερομένους συγγραφεῖς. — Ἡ ἔννοια τῆς παροιμίας, ὅτι οὐδὲν ὑπέστη κακὸν ὁ λέγων. Ὁμοίως εἶπε κυριολεκτῶν ὁ Πολύβιος (IG', 12, 3): «τὸ τῆς Κινδυάδος Ἀρτέμιδος ἄγαλμα, καίπερ ὄν ὑπαίθριον, οὔτε νίφεται τὸ παράπαν οὔτε βρέχεται».

43α. Ὁ ψαρᾶς, ἂν δὲν βρέξῃ τὸν κῶλό του, δὲν τρώει ψάρι.
(Κεφαλληνίας παρὰ Σ. Δ. Παγώνη).

Βλ. ἀρ. 1.

44. Πᾶρε τὰ βρεμένα σου.
(Κοινοτάτη).

Πρβλ. βλέπω 36. Φράσις ἀπειλητικὴ πρὸς ἀποπομπὴν τινος.

45. Πέντε μέραις βρέσ'εἰ Θεός, τσ' ἔξι τὸ σκατόσπιτο.
(Μεγίστης. ΚΠ. ΚΑ', 322, 381).

Βλ. τὴν ἐπομένην.

46. Πέντε μέραις βρέχει ὁ Θεός,
δέκα τὰ παλιόσπιτα.

(Κυνουρίας παρὰ Κ. Ῥωμαίου [Π. ἡμέραις βρέχ' ὁ Θεός, ἔξι τὸ παλιόσπιτο.] — Γορτυνίας).

Βλ. ἀρ. 33. 45. 59. Οἱ ἐν σαθρᾷ οἰκίᾳ οἰκοῦντες βρέχονται καὶ μετὰ τὴν κατάπαυσιν τῆς βροχῆς, διαρροῦσης τῆς στέγης.

47. Πέρα βρέχει.

(Βλ. Κατζιούλ. 41, 2. — Κατζιούλ. Ἐπίμ. 3. — Ἡπέιρου. Ἄρ. 1836. — Β. 252, 78. — Τραπεζοῦντος. Κρωμμης. Ἄστ. Πόντ. 313, 260 [Πέραν βρέσ'.] — Οἰνόςης Πόντου παρὰ Π. Σ. Ἀντωνιάδου [βρέσ'ει.]).

Βλ. ἀρ. 4. 51. 52, πρβλ. 17α. 47α. 48. 53, ἄλλοῦ 3. Ἐπὶ τῶν ἀπροσεκτούντων ἢ προσποιουμένων ἄγνοιαν ἢ ἀδιαφορίαν, ὥσει ἐπρόκειτο περὶ πράγματος ἀναξίου λόγου, οἷον ἢ ἐν μακρινῷ τινι τόπῳ βροχή.

47α. Πέρα βρέχει, ἄλλοῦ χειμάζει.

(Κυζίκου παρὰ Μεν. Φιλήντα).

Βλ. τὴν προηγουμένην.

48. Πέρα βρέχει τσι 'ς τ' Ἀῖθαλί βρουτᾶ.

(Μυτιλήνης Δέσβου παρὰ Γρ. Ν. Βερναρδάκη).

Βλ. ἀρ. 47. 53 Ὅμοια ἢ **Γερμαν.** Es ist mir eben, als wanns zu Rom donnerte = τὸ ἴδιο μοῦ εἶναι, σὰν νὰ βροντᾶ 'ς τὴ Ῥώμη (W. III, 1720, 106).

49. Σὰ βρεμένη γάτα.

(Κοινή. — Κ. Δαπόντε Ἱστορ. κατάλογος ἐν Σάθζ ΜΒ. τ. Γ' σ. 159 [Γάτα βρεμένη, ὡς λέγει ὁ λόγος, ἔγενεν, ἔχασε καὶ φωνὴν καὶ ὄψιν. — Μα. 44 [Ὡσάν γ. β.]).

Βλ. ζεματίζω 2, πρβλ. ἀρ. 23, ζεματίζω 3. Ἦτοι περίφοβος καὶ κατησχυμμένος. Οἱ ἀρχαῖοι Ῥωμαῖοι ἔλεγον «βρεμένη ἀλεπού». Βλ. Petron 58: vah, bella res est vulpes uda. — Ὅμοια παροιμιώδεις φράσεις: **Ῥωμουν.** A fi pisică plouata = σὰ βρεμένη γάτα (Zanne 2340). A fi câne plouat = σὰ βρεμένος σκύλος (αὐτ. 1557). — **Γερμαν.** Wie ein begossener Pudel = σὰν καταβρεμένος σκύλος (W. III, 1418, 26). Wie eine getaufte Maus = σὰ βαπτισμένος ποντικὸς (αὐτ. 547, 316). Es ist eine nasse Katze = εἶναι βρεμένη γάτα, ἐπὶ κακῆς γυναικὸς (W. II, 1205, 835).

50. Σὰ βρέξι, ποῦ θὰ πᾶμι;

(Καλλονῆς Δέσβου παρὰ Γρ. Ν. Βερναρδάκη).

Ἄγνοῶ πότε γίνεται χρῆσις τῆς παροιμιώδους ταύτης φράσεως.

51. Ὅσ τὰ πέρα βρέχει.

(Κ. α', 10 [Εἰς τὸ πέραν] 42 [ὄμ.] — Νε. 36, 226 [ὄμ.] — Β¹. 109, 32. — Β. 277, 134. — Μυκόνου παρὰ τῆς Κατ' Ἀργ. Παπαβασιλείου).

Βλ. ἀρ. 47.

52. Ὅσ τὴν Πάρο βρέχει.

(Νάξου παρὰ Μ. Ι. Μαρκόπολι).

Βλ. ἀρ. 47.

53. Ὁ τοῦ Μαδαμάδου βρέχι, τσι 'ς τ' Ἀϊβαλί βρουδῆ.

(Λέσβου παρὰ Γρ. Ν. Βερναρδάκη).

Βλ. ἀρ. 47. 48, ἄλλοῦ β. Ἀϊβαλί, τὸ τουρκικὸν ὄνομα τῆς ἑλληνικῆς πόλεως Κυδωνίων, κειμένης ἐν τῇ ἀπέναντι τῶν Ἑκατοννήσων χειρσονήσῳ, δεξιὰ τῷ εἰσπλέοντι εἰς τὸν Ἀδριαμυττηνὸν κόλπον, παρὰ τὴν ἀρχαίαν Ἑράκλειαν. Τὸ δὲ Μανδαμάδον, εἶναι πολίχνη τῆς Λέσβου, ἐν τῇ ΒΑ ἄκρᾳ τῆς νήσου, ἐπὶ ὄροπεδίου οὐ μακρὰν τῆς παραλίας, ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ πλάτους τῶν Κυδωνίων.

54. Τὸ θέλει τσαὶ τὸ παξιμάδι βρεμένο.

(Λαγκαδίων Γορτυνίας παρὰ Κ. Κασμάτη).

Βλ. ἀρ. 11.

*55. Τὸν οἶκοθεν βρεχόμενον οὐδὲ Θεὸς οἰκτίρει.

(Βυζαντινῆ. Ἀποστόλ. 1591. — Κατζίουλ. 70, 11).

Διαρρήδην μαρτυρεῖ ὁ Ἀποστόλης ὅτι «καὶ αὕτη δημώδης», ὅθεν καὶ τὸ μέτρον (πολιτικὸς στίχος) εἶναι πιθανῶς τοῦ δημώδους κειμένου. Σημερινὴ παραλλαγή ἐν λ. λυπᾶμαι 4. Ἡ ἔννοια εἶναι σαφής, ὅτι ὁ ἐξ οἰκείας ἀβουλίας πάσχων εἶναι ἀνάξιος συμπαθείας. Ἡ αὐτὴ γνώμη καὶ παρὰ Σοφοκλεῖ (Φιλοκτῆ. 1318): «ὄσοι δ' ἔκουσίοισιν ἔγκεινται βλάβαις, ὥσπερ σύ, τούτοις οὔτε συγγνώμην ἔχειν δίκαιόν ἐστιν οὔτ' ἐποικίρειν τινά». Παραπλησία δὲ καὶ ἡ παλαιὰ βενετικὴ παροιμία τῆς Δεκαδέλτου: Chi è al coverto quando piove, l'è ben mato se 'l se move; se 'l se move e che 'l se bagna, l'è ben mato se 'l se lagna = ὅποιος εἶναι φυλαγμένος ὅταν βρέχῃ, πολὺ τρελλὸς εἶναι ἂν κουνηθῇ· ἂν κουνηθῇ καὶ ἂν βραχῇ, πολὺ τρελλὸς εἶναι ἂν παραπονεθῇ (Pasqualigo 310).

Ὁ παλαιὸς Γερμανὸς παροιμιολόγος Agricola ἐν τῇ συλλογῇ τῶν κοινῶν Γερμανικῶν παροιμιῶν κατεχώρισε μικρὸν διασκευάσας καὶ τὴν παρ' Ἀποστόλῃ, ὁδητῶς δηλώσας ὅτι εἶναι ἑλληνικὴ παροιμία, ἀλλ' ἐπειδὴ εἶναι τόσον καλὴ ἠθέλησε νὰ τὴν καταστήσῃ κοινὸν κτῆμα τῶν Γερμανῶν. Παρὰ τὴν δήλωσιν ὅμως ταύτην, ἐκ τοῦ Agricola καὶ τῶν Χιλιάδων τοῦ Ἑράστου παραλαμβάνοντες δημοσιεύουσιν ὡς δημώδη γερμανικὴν καὶ ὀλλανδικὴν καὶ ἄλλοι προγενέστεροι συλλογεῖς

καὶ τελευταῖον ὁ W. II, 419, 517. III, 22, 82 καὶ ὁ Harrebomée (Suringar σ. 345 — 6).

56. Τὸ παξιμάδι εἶναι βρεμένο;

(Ma. 13 [Βρεμένον εἶ. τ. π. ;] — Ne. 143, 874 [βρεγμένο ;] — B¹. 120, 13. — B. 313, 417. — Μεσσηνίας [εἶναι βρ. τὸ π. ;] — Σωζοπόλεως παρὰ Κ. Δ. Παπαϊωαννίδου [Βρ. εἶ. τὸ παξουμάδι ;]).

Βλ. ἀρ. 11.

57. Τόσο ἢ γριὰ μὲ τὸ βρεμένο,
τόσο μὲ τὸ μουσκεμένο.

(Κατζιούλ. Ἐπίμ. 471 [Τ. γρ. — τ. καὶ μὲ τὸ μ.] — B¹. 120, 101 [Τόσον γρ. μὲ τὸ βρ. ὡς καὶ μὲ]).

Βλ. ἀρ. 25.

58. Τὸ φτυχισμένο τὸν καιρὸ οὐθε φυσήξῃ βρέχει.
(Λάστας Γορτυνίας παρὰ Ν. Λάσκαρη).

Ἵταν ὁ χρόνος εἶναι εὐτυχῆς πᾶς ἄνεμος φέρει βροχήν. Ὡς μετεωρολογικὴ παρατήρησις βεβαίως δὲν εἶναι ἀκριβῆς αὕτη, ἀλλ' εἶναι ἀρκούντως ἐνδεικτικὴ τῆς ἐπικρατοῦσης δοξασίας, ὅτι τὰ πάντα κανονίζει ἢ ἀπόφασις τῆς μοίρας, καὶ αὐτὰς τὰς ἀτμοσφαιρικὰς μεταβολὰς.

59. Τρεῖς ἡμέραις βρέχει ὁ θεὸς
κ' ἔξι τὸ ῥημόσπιτο.

(Ῥόδου. Ἐρ. Φιλ. 1862 σ. 2133 [βρέχ' ὁ θ. καὶ ἔξι] καὶ Βενετ. σ. 91, 71 [ὄμ.]).

Βλ. ἀρ. 46.

βρικόλακας¹.

1. Ἐγίνηκε βρικόλακας καὶ τρώγει ἀπ' τῆ γενιά του.
(Ἡλείρου παρὰ Χ. Φιλητᾶ).

Βλ. ἀρ. 3 — 7, διάβολος 79. Ἐν αὐτοσχεδίῳ λακωνικῶ μοιρολογίῳ

¹) Περὶ τῶν εἰς τοὺς βρικόλακας ἀναφερομένων δοξασιῶν τοῦ καθ' ἡμᾶς λαοῦ πραγματεύεται ὁ Bern. Schmidt (Das Volksleben d. Neugriechen 1871 σ. 157 — 171). Ἐγγραφα δὲ καὶ ἐγὼ πρὸ τούτου παῖς ἔτι ὄν ἐκτενῆ ἀλλ' ἀτελεῖ διατριβὴν ἐν τῷ περιοδικῷ συγγράμματι Ἰλισσῶ 1870 τ. Β' σ. 401 — 8. 450 — 6. τ. Γ' σ. 3 — 9. Περὶ τοῦ

δρφανή τις καταρωμένη ἑαυτήν, διότι ἀπώλεσε τὸν πατέρα ἐν παιδικῇ ἡλικίᾳ, λέγει μεταφορικῶς: «Γενῆκα νας βρικόλακας, | κ' ἔφαγα τὸν

θέματος τούτου πλείστας ἔκτοτε ἔκαμα παρατηρήσεις καὶ ἀφθονωτάτην συνεκόμεσα ὕλην, τὴν ὅποιαν ἐλπίζω νὰ ἐπεξεργασθῶ ἐν τινι τῶν ἐπομένων τόμων τῶν ἀνὰ χεῖρας Μελετητῶν. Ἀναγκαῖον ὅμως κρίνω νὰ ἐκθέσω ἐνταῦθα τὸ πόρισμα τῶν ἐρευνῶν μου περὶ τῆς ἐτυμολογίας τοῦ ὀνόματος, διότι βλέπω ἐπικρατήσασαν γνώμην, τὴν ὅποιαν θεωρῶ ἐσφαλμένην. Οἱ πραγματευθέντες δηλ. περὶ τοῦ ζητήματος τούτου ἰσχυρίζονται ὅτι τὸ ὄνομα εἶναι σλαβικόν· ἐκ τοῦ παλαιοσλαβ. *vilkodlak, ὁπόθεν τὰ σλοβεν. volkodlak, vukodlak, τὰ βουλγαρικὰ vrkola'k, vrla'k, frkula'k, vrakalók, τὸ σερβ. vukodlak, τὸ βοημικόν vilkodlak, τὰ πολωνικὰ vilkoljak, vilkoljek, τὸ ἀλβανικόν βουρβολιάχ, τὰ ῥωμουνικὰ vireolae, valcolae, τὸ τουρκ. βουρκολάκ κττ. Οἱ κυριώτατοι τῶν ἀσπαζομένων τὴν γνώμην ταύτην εἶναι οἱ ἐξῆς: Leake Travels in Nothern Greece τ. I. σ. 492. Pashley Travels in Creta τ. II. σ. 207. Grimm Deutsche Mythol. 4ης ἐκδ. σ. 916. J. J. Hanush die Wer-wölfe oder vilko-dlaci ἐν Zeitschr. f. d. Mythologie u. Sittenk. τ. 4 σ. 195. W. Mannhardt Ueber Vampyrismns ἐν τῷ αὐτῷ περιοδικῷ σ. 272. Miklosich die slavischen Elemente im Neugriechischen σ. 13. Etymol. Wörterb. 380. Wachsmuth das alte Griechchenl σ. 115. Gaster ἐν Zeitschrift f. roman. Philologie 1880 σ. 585. G. Paris ἐν Romania τ. X. σ. 304. Baist ἐν Romanische Forschungen III, 643. Körtling Lateinisch-romanisches Wörterbuch ἀρ. 8827. Matov ἑλληνοβουλγαρικὰ μελέται. Ἐν Σοφίᾳ 1893 σ. 41 — 2. G. Meyer Etymol. Wörterb. d. Alban. 479. Neugriechische Studien II, 90. Ὁ Bern. Schmidt μάλιστα (ἐνθ. ἀν. σ. 159) ἀδιστακτῶς ἀποφαινεται, ὅτι «ἡ λέξις εἶναι ἀναντιρρήτως σλαβικῆς καταγωγῆς». Ἄλλ' ἀντιρρήσεις τούναντίον ὑπάρχουσι πολλάι, ἡ δὲ παραδοχὴ τῆς σλαβικῆς ἐτυμολογίας ἐγείρει ἀπορήματα δυσεπίλυτα. Ἡ λέξις vilkodlak ἐσηματίσθη ἐκ τοῦ παλαιοσλαβικοῦ vluku σημαίνοντος λύκον, καὶ ἐκ δευτέρου συνθετικοῦ σημαίνοντος τρίγας, ὅπερ ἀνευρίσκεται ἐν τῷ σερβικῷ dlaka καὶ τῷ παλαιοβοημικῷ tlak (Hanush ἐνθ. ἀν. σ. 194 — 5). Ἐπειδὴ δ' αἱ σημασίαι αὗται δὲν ἔχουσιν ἄμεσον σχέσιν πρὸς τὴν ἔννοιαν τοῦ βρικόλακα, πιθανώτατον εἶναι ὅτι μετεπλάσθη ἡ λέξις κατὰ παρετυμολογίαν ἀκαταλήπτου ξένης λέξεως, αὕτη δ' ἦτο ἴσως ἡ ἑλληνικῆ. Δεύτερον ὅτι ἔκθεσις τῶν περὶ βρικόλακων προλήψεων περιέχεται ἐν ἑλληνικοῖς ἐκκλησιαστικοῖς βιβλίοις, τῷ Ἰωάννῃ τῷ Νηστευτῇ καὶ τῷ Νομοκάνονι, ἅτινα εὐθὺς μετὰ τὴν εἰσαγωγὴν τοῦ χριστιανισμοῦ μετεφράσθησαν εἰς τὰς σλαβικὰς γλώσσας. Οἱ σλαβικοὶ δὲ λαοὶ παραλαβόντες ἐκ τούτων τὸ ὄνομα καὶ παρετυμολογήσαντες, προσήρμοσαν εἰς φανταστικὰ ὄντα τῶν οἰκείων αὐτοῖς δοξασίων διάφορα καὶ οὐδὲν ἔχοντα κοινόν πρὸς ἄλληλα. Οὕτως ἐν παλαιῷ σερβικῷ Νομοκάνονι τοῦ 1262 παρεντίθεται τὸ ἐξῆς σχόλιον: «Τοὺς νεφροδιώκτας καλοῦσι vilkodlaci. Καὶ ὅταν ἡ σελήνη ἢ ὁ ἥλιος σκοτιζῶνται συνειθίζουσι νὰ λέγωσιν: οἱ vilkodlaci ἔφαγαν τὸ φεγγάρι ἢ τὸν ἥλιον» (Jericek Geschichte der Bulgaren σ. 105 — 6). Παρὰ τοῖς Οὐκρανοῖς ὁ vilkolak εἶναι τέρως πτερωτὸν ἐπιχειροῦν νὰ καταβροχθίσῃ τὸν ἥλιον καὶ προξενοῦν τὰς ἐκλείψεις (RTP. X. σ. 422)· οἱ αὐτοὶ δὲ πρὸς δῆλωσιν τῶν νεκρῶν τῶν ἐξεργημένων τῶν τάφων καὶ βλαπτόντων τοὺς ζωντανοὺς ἔχουσιν ἄλλο ὄνομα, upior (αὐτ. 224). Καὶ παρὰ τοῖς Ῥωμοῦνοις ἐνίοτε ταυτίζεται ὁ vareolak πρὸς τὸν δράκοντα τὸν καταβροχθίζοντα τὴν σελήνην καὶ παράγοντα τὰς ἐκλείψεις (Alexandri les Doinas 1855 σ. 29). Παρὰ τοῖς Βοημοῖς οἱ vilkodlaci εἶναι λυ-

ἀφέντη μου» (Χρυσσαλλίς τ. Γ' σ. 656). — Ἡ παροιμία λέγεται μεταφορικῶς ἐπὶ τῶν προξενούντων ζημίαν ἢ βλάβην εἰς συγγενεῖς ἢ φί-

κάνθρωποι ἢ ἀγριάνθρωποι ὑλόδοι (Grohmann Sagen aus Böhmen σ. 119 — 120). Παρὰ πολλοῖς σλαβικοῖς λαοῖς εἶναι λυκάνθρωποι. Παρὰ δὲ τοῖς Σέρβοις καλοῦνται οὕτω καὶ οἱ κακοποιῶντες τοὺς ζῶντας νεκροὶ (Hanush ἔνθ. ἀν. σ. 198. 200). Ὅθεν παρὰ τοῖς Σλάβοις τὸ αὐτὸ ὄνομα σημαίνει διάφορα πράγματα, ἐλλείπει δ' ἡ ἐνότης, ἣν ἀνευρίσκωμεν ἐν ταῖς δοξασίαις τοῦ καθ' ἡμᾶς λαοῦ· ἀπίθανον δ' εἶναι ὅτι παραλαβόντες οἱ Ἑλληνες ὄνομα πολυσήμαντον παρὰ τῶν Σλάβων περιώρισαν τὴν σημασίαν αὐτοῦ.

Διότι οὐδὲν ἄλλο σημαίνει ὁ βρικόλακας ἐν τῇ ἑλληνικῇ εἰμῇ μόνον τὸν ἐξεργόμενον νύκτωρ τοῦ τάφου νεκρόν. Πᾶσαι δ' αἱ περὶ τούτου δοξασίαι, ὡς ἐλπίζω ὅτι καταδείξω ὅταν θά ἔξετάσω τὰς περὶ τῆς ψυχῆς ἰδέας τοῦ λαοῦ, εἶναι ἀπηγγήσεις τῶν παλαιῶν ἑλληνικῶν δεισιδαιμονιῶν περὶ τῶν ἡρώων καὶ τῶν αἰώνων, καὶ τῶν προστροπαίων τῶν θανόντων, καὶ τοῦ Νεκυδαίμονος καὶ τῶν ἀλιτηρίων δαιμόνων καὶ τοῦ Ἀλάστορος καὶ τῶν τοιούτων. Ὅθεν νομίζω, ὅτι δεισιδαιμονία βάρβαρος μὲν καὶ μωρὰ, ἀλλὰ δυστυχῶς ἀκραιφῶς ἑλληνική, ἑλληνικὸν ἔχει καὶ τὸ ὄνομα· καὶ τὰ μὲν ἄλλα ἐν χρῆσει ὀνόματα (οἷον καταχανᾶς, λάμπασμα, φάντακας, ἀνεκαθούμενος, σαρκωμένος, καταικᾶς κτ.) εἶναι ἀναντιρρήτως ἑλληνικά, τοιοῦτο δὲ πρέπει νὰ παραδεχθῶμεν ὅτι εἶναι καὶ τὸ συνθέστατον τοῦ βρικόλακα, ἀκολουθοῦντες τὴν ὑπὸ τοῦ Κοραῆ προταθεῖσαν ἐτυμολογίαν. Οὗτος ἐν σημειώσειςιν εἰς Ἡλιόδωρον τ. Β' σ. 5. 199 καὶ ἐν Ἀτάκτ. τ. Β' σ. 84. Ε' σ. 31 εἰκάζει ὅτι οἱ δύο πρωτόθετοι τύποι τοῦ δημώδους ὀνόματος, βορβόλακας καὶ βρικόλακας, παράγονται ἐκ δύο ἀρχαίων ταυτοσημῶν λέξεων, τοῦ μορμολύχη καὶ τοῦ βρίκελος. Πολλοὶ δὲ λόγοι πείθουσιν ἡμᾶς, ὅτι ἡ τοῦ Κοραῆ εἰκασία εἶναι ἡ πιθανωτάτη πασῶν. Κανονικὴ εἶναι ἡ παραγωγή τοῦ Βορβόλακας ἐκ τοῦ Μορμολ-ύχ-η (πρβλ. Curtius Grundzüge d. Griech. Etymol. 4 σ. 524, οὐχὶ Μορμο-λύχ-η, ὡς δέχεται ὁ Tümpel ἐν Roscher Lex d. Mythol. II σ. 3214 καὶ ἄλλοι τινὲς πρὸ αὐτοῦ) ἢ μετάπτωσις τοῦ μ εἰς β εἶναι συνήθης καὶ ἐν τῇ ἀρχαίᾳ καὶ ἐν τῇ καθ' ἡμᾶς γλώσσῃ, ὡς καὶ ὁ Κοραῆς ἤδη παρετήρησεν (βλ. καὶ Morosi ἐν Archivio glottol. ital. τ. IV σ. 23. 24. Foy Lautsystem σ. 22 — 23). Ἐσχηματίσθη δ' ἐκ τοῦ μορμολ-ύχη τὸ βορβόλακας προσθήκη τῆς μεγεθυντικῆς καταλήξεως -ακας (ὡς ἐν τοῖς Νικόλακας, Μανιάτακας, Γιάννακας, μεθύστακας, κτεδόθρακας=καταδόθρα κτ.), ἣτις εἶναι αὐτὴ ἡ ἀρχαία -αξ, οἷον ἐν τοῖς πλούταξ, νέαξ (βλ. Lobeck Pathol. 447). Τοῦ δὲ βρίκελος πρέπει νὰ ὑποθέσωμεν τύπον *βρίκολος, κατὰ τὴν οὐχὶ ἀσυνήθη ἐναλλαγὴν τοῦ ε καὶ ο, ὡς ἐν τοῖς ὀβελός — ὀβόλος, Τριπτόλεμος — Τριπτόλομος κτ. (G. Meyer Grammatik 2 § 25. 26 Kretschmer ἐν Zts. f. vergl. Sprachf. τ. 29 σ. 411 κέ.) καὶ ἐν πολλαῖς λέξεσι τῆς δημώδους οἷον ἕξω—ἕξω, βολόνι—βελόνι κλπ. (Foy Lautsystem σ. 102 κέ. Dieterich Untersuchungen σ. 274—5). Ὅθεν προσθήκη τῆς αὐτῆς καταλήξεως -ακας εἰς τὸν τύπον τούτον ἀπετελέσθη τὸ βρικόλακας.

Τὸ Μορμολύχη καὶ τὸ βρίκελος εἶναι, ὡς εἶπομεν ἤδη, ταυτόσημα. Ἡ Μορμολύχη, κατὰ τὸν Σφόρρα, ἐλέγετο τίθην τοῦ Ἀχέροντος (βλ. Tümpel ἐνθ. ἀν.). τὸ δὲ ὑποκοριστικὸν ὄνομα ταύτης Μορμῶ ἐσήμανε, κατὰ τὸν Σχολιαστὴν τοῦ Ἀριστοφάνους (Eip. 474), καὶ ἀπλῶς τὸ ἐκφόδητρον· ἐντεῦθεν καὶ τὰ μορμολύχεια, «τὰ προσωπεῖα τὰ αἰσγρά» τὰ προξενούντα φόβον εἰς τοὺς παῖδας, κατὰ Πλάτωνα (Φαῖδ. σ. 77ε). Ἡ μορμολύχη σημαίνει ἐπίσης τὸ φόβητρον (Στραβ. Α' σ. 19) ὡς καὶ τὸ μορμολύκειον, οὗ συγνή

λους· ἀναφέρεται δ' εἰς τὴν δημώδη δοξασίαν, καθ' ἣν οἱ βρικόλακες πρωτίστως κακουργοῦσιν ἐν τῷ ἰδίῳ οἴκῳ καὶ τοὺς οἰκείους αὐτῶν κατατρώουσιν.

Τῆς δοξασίας ταύτης ἐπαρκὲς μαρτύριον εἶναι καὶ μόνη ἡ προκειμένη παροιμία καὶ αἱ παραλλαγαὶ αὐτῆς. Ἀνευρίσκομεν δὲ ταύτην καὶ ἀλλαχοῦ καὶ παρὰ λαοῖς τῶν κατὰ φύσιν, οἷον τοῖς Νεοζηλανδοῖς, οἵτινες πιστεύουσιν ὅτι αἱ ψυχαὶ τῶν νεκρῶν εἶναι δυσμενεῖς μάλιστα πρὸς τοὺς οἰκείους καὶ φιλιτάτους (Taylor New Zealand σ. 104

χρῆσις γίνεται παρὰ τῷ Λουκιανῷ πρὸς δῆλῳσιν αἰσχυρῶν τὴν ὕψιν καὶ ἀπεχθῶν γυναικῶν. Βρίκειοι δ' ἦσαν ὅτι καὶ τὰ μορμολύκεια, ἧτοι προσωπεῖα (βλ. Ἑσυχ. λ. Εὐστάθ. εἰς Ὀδ. Α. σ. 1395, 50. Ἑτυμ. Μ. λ. καὶ ἐν Miller Mélanges de litt. σ. 77) καὶ πρόσωπα βαρβαρικά, ὡς προσθέτει τὸ Μέγα Ἑτυμολογικόν. Ἡ λέξις εἶναι δυσετυμολόγητος. Ὁ S. Krauss διὰ μακρῶν πραγματευόμενος περὶ ταύτης ἐν Byz. Zeitschrift τ. II σ. 499 κέ. ἰσχυρίζεται ὅτι ἔχει σημιτικὴν τὴν ἀρχήν, προσπαθῶν νὰ ἐξηγήσῃ αὐτὴν ἐκ τῆς ἑβραϊκῆς καὶ τῆς συριακῆς. Ἄλλ' ἡ ἔτυμολογία, ἣν προτείνει φαίνεται βεδισαρμένη Ἡ λ. μοι φαίνεται κοινὴν ἔχουσα πιθανώτατα τὴν καταγωγὴν μετ' ἄλλων τινῶν ἑλληνικῶν λέξεων, διασωθεισῶν ὑπὸ τοῦ Ἑσυχίου· «βρικός, ἄφωνος, νεκρός»· «βροῦνος· ἐνεὸς ἢ μαινόμενος» ὅπου ὁ Kaibel (CGF. I. 201, 31) γράφει βροῦκος· «μύρκος· ὁ καθόλου μὴ δυνάμενος λαλεῖν. Συρακούσιοι· ἐνεὸς ἄφωνος»· «μυρικᾶς, ἄφωνος»· «βροκός· μωρός»· «βρόκων· ἀμαθής, ἀπαίδευτος».

Οἱ ποικίλοι ἰδιωματικοὶ τύποι τοῦ ὀνόματος φαίνονται προελθόντες ἐκ τῶν δύο εἰρημένων, εἴτε ἐκ διαφόρου προφορᾶς, εἴτε ἐκ συμφυρμού τῶν δύο τύπων, εἴτε καὶ ἐκ συνεκδρομῆς κατὰ παρετυμολογίαν πρὸς ἄλλας συνηθετέρας λέξεις. Ἐκ μὲν τοῦ βρικόλακας προέκυψεν ἀμέσως ὁ τύπος βρικόλακας, καὶ ἐκ τοῦ βορβόλακας ὁ βουρβόλακας, ἐκ συνεκδρομῆς δὲ πρὸς τὸ βούρβουλας (Κύπρου· Σ. τ. Β' σ. 495), καὶ βουρβουλακιάζω (Κυθήρων· Πανδῶρ. τ. IB', σ. 451) οἱ τύποι βουρβούλακας, βαρβούλακας, ἴσως δὲ καὶ τὸ βαρβάλακας· ἐκ συμφυρμού τοῦ βορβόλακας καὶ τοῦ βρικόλακας, τὰ βροκόλακας καὶ βρουκόλακας· ἐκ συνεκδρομῆς πρὸς τὸ βούρδουλας (μάστιξ) τὸ βουρδούλακας. Οἱ δὲ τύποι βουρκόλακας καὶ βουλκόλακας ἐμφαίνουσιν ἐπῆρσιαν τῶν λέξεων βούλκος ἢ βούρκος ἢ βουρκολέα (βουρκολέα ἀντὶ τοῦ βούρκος ἐν Πουλολόγῳ στ. 449 σ. 192 Wagner· τὸ δὲ βούλκος ἐναλλάσσεται πρὸς τὸ βούρκος ἐν τῷ αὐτῷ ποιήματι, καὶ ἐν τῷ Φλωρίῳ καὶ Πλατζιαφλ. στ. 1347 σ. 304 καὶ στ. 1689 σ. 317 Μαυροφρ.). Εὐλογον δ' εἶναι νὰ ὑποθέσωμεν καὶ παραφθορὰν τοῦ ὀνόματος ὑπὸ τοῦ λαοῦ ἐκ παρετυμολογίας ἀπὸ τοῦ βούρκος καὶ λάκκος, ἀφοῦ ἡ τιοαύτη ἔτυμολογία πρώτη καὶ προχειρότατα ἔρχεται εἰς τὸν νοῦν, ὡς μαρτυρεῖ τὸ γεγονός· ὅτι ἀπὸ τοῦ Ἀλλατίου καὶ ὕστερον πλείστοι παρεδέχθησαν αὐτὴν (Βλ. Allatii de quorundam Graec. opinat. σ. 142. Ducange λ. Tournefort voyage du Levant 1717 τ. I. σ. 131. Rouqueville Voyage τ. IV σ. 117. Αἰγυψία 1831 σ. 82. Ἀθήναιον Z' σ. 180). Ἄν δ' ἤθελε φανῆ εἰς τινὰ παράδοξος καὶ δυσεξηγήτος ἡ τσοαύτη τῶν τύπων τῆς αὐτῆς λέξεως ποικιλία, παρατηροῦμεν ὅτι ἐν Γορτυνίᾳ ὁ βουκόλος λέγεται βουρκόλος καὶ βρουκόλος καὶ βρικόλος, καὶ τὸ βουκόλιον βουρκολεῖὸ βρουκολεῖὸ καὶ βρικολεῖὸ.

παρὰ Edw. Tylor Primitive Culture κεφ. 14 τ. II σ. 145 τῆς γαλλ. μεταφράσεως, σ. 111 τῆς γερμανικῆς). Ὁ δὲ λόγος τῆς τοιαύτης δοξασίας εἶναι εὐνόητος· οἱ νεκροὶ ὑποτίθεται ὅτι ἔξερχόμενοι τοῦ τάφου ἀγαπῶσι νὰ συχνάζωσιν εἰς τὴν ἰδίαν αὐτῶν κατοικίαν, καὶ ὅτι ὀργίζονται καὶ τιμωροῦσι τοὺς ὀφείλοντας νὰ τελῶσιν αὐτοῖς τὰ νόμιμα. ἦτοι τοὺς συγγενεῖς, ἂν παραβῶσι τὸ καθήκον αὐτῶν τοῦτο. Ἡ τοιαύτη δοξασία περὶ τῆς μήνιος τῶν τετελευτηκότων ἦτο βαθέως ἐρριζωμένη καὶ εἰς τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων τὴν συνείδησιν. (Βλ. Rohde Psyche σ. 240 κέ.) καὶ οἱ ἀρχαῖοι Ῥωμαῖοι ἐπίστευον ὅτι οἱ Manes πολλαχῶς ἐτιμῶρουν τοὺς συγγενεῖς, ἂν μὴ ἐπεμελοῦντο τῆς τελέσεως τῶν νομίμων (βλ. τὰς μαρτυρίας παρὰ Roscher Lexikon d. Mythol II, σ. 247, 63. 2321, 39) Καὶ κατὰ τὰς δοξασίας τῶν Αἰγυπτίων, οἱ νεκροὶ ὀργίζοντο ἂν οἱ οἰκεῖοι ἐλησμόνουν αὐτούς, καὶ διὰ παντὸς τρόπου ὑπεμίμνησκον τὴν ὑπαρξίν των, εἰσχωροῦντες εἰς τὰς οἰκίας ἢ εἰσδύοντες εἰς τὰ σώματα αὐτῶν, ἐμβάλλοντες εἰς αὐτοὺς μανίαν ἢ νόσους, ἐνίοτε δὲ καὶ ἐκμυζάνοντες τὸ αἷμά των (Maspero Histoire ancienne des peuples d'Orient τ. I. σ. 114) Ὅμοια δ' εἶναι καὶ ἡ δοξασία τῶν σημερινῶν κατοίκων τοῦ Βελγικοῦ Λουξεμβούργου, οἵτινες πιστεύουσιν, ὅτι ἂν κατὰ τὴν ἐορτὴν τῶν ἁγίων Πάντων, τὴν εἰς θεραπείαν τῶν νεκρῶν ὑπὸ τῶν καθολικῶν ἀφωσιωμένην, δὲν ἐκπληρώσωσιν οἱ προσήκοντες τὰ πρὸς τὸν νεκρὸν συγγενῆ ὀφειλόμενα καὶ δὲν στολίσωσι τὸν τάφον του, οὗτος θὰ βασανίξη αὐτοὺς καθ' ὅλον τὸ ἔτος. (La Tradition 1895 σ. 32. Περὶ ὁμοίων ἰδεῶν τῶν κατὰ φύσιν λαῶν βλ. L. Marillier ἐν Revue de l'hist. des religions 1898 τ. 37 σ. 360 κέ.)

Ἀντίστοιχος τῆς παροιμίας ταύτης εἶναι ἡ ἀρχαία: «'Ἀφ' ἐστίας ἄρχεσθαι» (Ζηνόβ. 40. App. προν. 43. Γρηγ. Κύπρ. Λ. 63. Μακάρ. 167. Ἀποστόλ. 361. Κῶδ. Βοδλ. 68. Κῶδ. Βατικ. Κρ. 131. Σχολ. Πλατ. Εὐθύφρ. σ. 3 Α. Σχολ. Ἀριστοφ. Σφ. 846. Συναγωγὴν τῶν χωρίων τῶν ἀρχαίων ἐν οἷς μνεῖα γίνεται τῆς παροιμίας βλ. παρὰ Schneidewin ἐν CPG I σ. 14. FCG. II σ. 251, 17. Preuner Hestia-Vesta σ. 16-23· εἰς ταῦτα πρόσθετες Μιχ. Ἀκομινάτ. τ. Β' σ. 56, 10 Λάμπρου). Ὡς γίνεται δῆλον ἐκ τῆς χρήσεως τῆς παροιμίας παρ' Ἀριστοφάνει καὶ Πλάτῳ καὶ πολλοῖς τῶν μετ' αὐτοὺς συγγραφέων,

ὀρθῶς ἔχει ἢ τῶν παροιμιογράφων ἐρμηνεία, ὅτι ἐλέγετο αὕτη « ἐπὶ τῶν ἐν δυνάμει γενομένων καὶ πρώτους ἀδικούντων τοὺς οἰκείους »· δυσκόλως δὲ πείθουσιν ὅσα κατὰ τῆς ἐρμηνείας ταύτης ἀντιτάσσει ὁ Preuner (ἐνθ. ἀν.) διὰ μακρῶν διαλαμβάνων περὶ τῆς παροιμίας. Ὅθεν ἢ χρῆσις ἦτο ἢ αὐτὴ καὶ ἢ τῆς προκειμένης δημῶδους.

2. Εἶν' ἓνας βρικόλακας.

(Κοινή. — Κεφαλληνίας. Νεα. τ. II σ. 183 [Εἶ. γέρο βουρκόλακας.]).

Εἶναι δηλ. ἄγρυπνος καὶ νυκτοπλάνητος, ὁμοιάζων κατὰ τοῦτο πρὸς τὸν βρικόλακα, τὸν νύκτωρ ἐπιφροῦντα εἰς τὴν γῆν.

3. Ὁ βρικόλακας ἀπὸ ποῖον τρώει; Ἄπὸ τὸ σόι του.

(Παρά I. Βερέττα).

Βλ. ἀρ. 1.

4. Ὁ βρικόλακας ἀπὸ τῆ γενιά του τρώγει.

(Ἠπειροῦ. Ἄρ. 818 — Β. 179, 38 [βουρκόλακας] — Ἠπειροῦ. ΚΠ. ΙΗ', 180, 19 [Ὁ βουρκόλακας ἀπὸ τὸ σόι του τρώει.] — Καρπάθου. ΖΑ. 358, 315 [Ὁ βουρκόλακας τῆ γ. του τρώει.]).

Βλ. ἀρ. 1.

5. Ὁ βρικόλακας, ὄντας βρικόλακιάζη, πρῶτ' ἀρχίζει νὰ τρώγῃ ἀπ' τῆ γενιά του.

(Β. 179, 40 [βουρκόλακας ὁ. βουρκόλακιάζη τρ. τὰ γένεια του.] — Λιβαρτζίου Καλαβρύτων παρὰ Σ. Ἀθανασιάδου [βουρκόλακας ὁ. βουρκόλακιάζη]).

Βλ. ἀρ. 1. Ὁ Schmidt (Volksl. d. Neugr. σ. 164, 4) εἰκάζει ὅτι ἢ παρὰ Βενιζέλω γραφῆ « τὰ γένεια του » ἔχει μεταφορικὴν ἐννοίαν· ἀλλὰ παραλλαγὴ τοιαύτη εἶναι ἀνήκουστος, προῆλθε δὲ προδήλως ἢ γραφῆ ἐκείνη ἐκ γραφικοῦ ἢ τυπογραφικοῦ πταίσματος ἐκ τῶν συνηθεστάτων παρὰ Βενιζέλω.

6. Ὁ βρικόλακας 'ς τῆ γενιά τ' π'λαλεῖ.

(Κυζίκου παρὰ Μεν. Φιλήντα).

Βλ. ἀρ. 1. Ἡ χρῆσις τῆς παροιμίας ἐν Κυζίκῳ εἶναι διάφορος τῆς τῶν ἄλλων παραλλαγῶν, διότι λέγεται ἐπὶ τῶν προστρεχόντων πρὸς συγγενεῖς ἵνα ζητήσωσι παρ' αὐτῶν βοήθειαν ἢ ἐπὶ τῶν ὀπωσδήποτε ἀποδεικνυόντων τὴν πρὸς τοὺς συγγενεῖς τῶν ἀγάπην.

7. Ὁ βρικόλακας τὴ σειριά του κυνηγάει.

(Μα. 28 [Ὁ βουρκόλακας τὴν σειράν του κ.] — Β. 179, 39 [βουρκόλακας]. — Δημητσάνης παρὰ Φ. Ἡλιοπούλου. — Ζατούνης Γορτυνίας παρὰ Κ. Κασσιμάτη).

Βλ. ἀρ. 1

βρίσκω

1. Ἀγᾶν ἐζητούσαμε,
καὶ γιουμπρουκτσή εὐρήκαμε.

(Ἡπείρου. Δωδώνη 156).

Βλ. ἀρ. 126. Γιουμπρουκτῆς ὁ τελώνης, γιουμπρουκί τὸ τελωνεῖον· αἱ λέξεις, κοινὰ οὔσαι καὶ εἰς τῶν ἄλλων λαῶν τῆς ἑλληνικῆς χερσονήσου τὰς γλώσσας (ἄγνωστοι δ' ἐν τῇ ἐλευθέρῃ Ἑλλάδι), ἐλήφθησαν ἀμέσως ἐκ τῶν τουρκικῶν γκιουμουρὸκ καὶ γκιουμουρκσί, αἵτινες πάλιν ἐλήφθησαν ἐκ τοῦ ἑλληνικοῦ κουμμέρκι = δασμὸς καὶ τελωνεῖον (ἐκ τοῦ λατ. commercium).

1α. Ἀγάπαε ἡ γριά τὸ χορό, κ' εὐρήκε ἄντρα ταμπουρλῆ.

(Ζακύνθου παρὰ Σ. Δὲ Βιάζη[.

Βλ. ἀρ. 3. Ταμπουρλῆς ὁ τυμπανιστής, συνηθέστερον ταμπουρλιέρης· ταμποῦρο τὸ τύμπανον ἐκ τοῦ βενετ. tamburlo (ἰταλ. tamburo, γαλλ. tambour). Τῆς αὐτῆς ῥίζης εἶναι καὶ ὁ ταμπουράς, ἡ σπανιώτερον τὸ ταμποῦρι, ἕγχορδον ὄργανον, ὅπερ ἐν τοῖς μεσαιωνικοῖς ποιήμασιν ἀναφέρεται ὑπὸ διαφόρους τύπους θαμβούρα, ἡ, θαμβούριν, τό, θαμποῦριν· ἡ λέξις αὕτη ἐλήφθη ἐκ τοῦ ταυτοσήμου περσικοῦ tambūr (ἄραβ. tonbūr, τουρκ. tambūr)· καὶ ἐν τῇ ὁμωνυμικῇ τὴν αὐτὴν σημασίαν ἔχει ἡ λ. tambūra (θηλ.) ἢ κατὰ παλαιότερον τύπον tambur.

2. Ἀγάπα ἡ Μάρω τὸ χορό, κ' ἡῦρ' ἄντρα μὲ τὴ λύρα,
ξαπέζα καὶ χόρευε, Μάρω ἡ κακομοῖρα.

(Λακεδαίμονος. Παρνασσ. ΙΕ', 471).

Βλ. τὴν ἐπομένην.

3. Ἀγάπα ἡ Μάρω τὸ χορό,
ἡῦρε κ' ἄντρα χορευτή.

(Κοινοτάτη. — Βάρνερ : χορός 1 [καὶ ἡῦρεν ἄ. ζουρατσῆ, ἡ, τραγουδιστή.] — Βλ.

Κατζιούλ. 64, 5. — Κατζιούλ. 'Επίμ. 156 ['Αγάπαεν—κ' ηῦ. κί' ἄνδρα χορευτήν.] — Κ. α', 38 ['Αγάπαε τόν χ.] — Κ. 6', 3 [τόν χ.— και ἄνδρα λυριστήν.] — Δάρβαρ. 298 ['Αγάπαε ή κόρη τόν χορόν κ' εὔρηκεν ἄνδρα λυριστήν.] — Μα. 9 ['Α. ή κόρη τόν χορόν, κ' ηῦρε ἄνδρα λαλητήν.] — Νο. 3 [τόν χορόν ηῦ. και ἄνδρα λυριστήν.] — Β'. 1, 4 [τόν χ.— ή, λυριστή.] — 'Ηπείρου 'Αρ. 6 [κ' ηῦ. κί' ἄνδρα λυριστή.] — 'Ράδος ἐν 'Αθηνᾶ 1 Φεβρ. 1864 [κακίζει τήν λ. λυριστήν, ὡς ἄγνωστον τοῖς 'Ιωαννίταις, οὔτινες λέγουσι σ'ουριστής ή χορευτής.] — Β. 1, 6 [τόν χ.—χορευτή: ή, λυριστή.] — Βάρνης. Κρ. 30 [Τό χορό ἀγαποῦσε ή κυρά κ' ηῦ.] — Κα. 18 [και ἄνδρα] — Λελ. 'Επίδ. 168 [χ., εὔρηκε] — Πτζ. 213, 4 ['Αγάπαγ' ή Μ.] — Κόσμος 3 [Μάρω τό χ. και ηῦρε ἄνδρα λυριστή.] — Ζακύνθου. Παρνασσ. 1Ε', 471 [κ' ηῦ. ἄντρα ταμπουρλή.] — Μεγίστης. ΚΠ. ΚΑ', 319, 199 ['Εγάπα κόρη τόχ χορόν, ηῦρε τσ' ἄ. λυριστή.] — Κύμης. Τρίμης σ. 62 ['Αγαποῦσε ή Μ. τόν χορόν, κ' ηῦ. ἄνδρα βιολιτζή.] — Καρπάθου. ΖΑ. 363, 430 [ή κόρη τόχ χ. κ' ηῦ. και ἄ. λυριστή,] — Συνασοῦ. 'Αρχέλαος 171 ['Αγαποῦσε ή Μαρού τόν χ. και βρήκε ἄνδρα ζουρνιτζή.] — 'Ηπείρου. Ηπειρώτης σ. 86 ['Αγάπαε—κ' ηῦ. και ἄ. λυριστήν.] — Πύργου 'Ηλείας παρά Π. Ι. Λιναρδάκη [κί' ἄ. τραγουδιστή.] — Κυνουρίας παρά Κ. 'Ρωμαίου [όμ.] — Πλαγιᾶς παρά Λαζάρου [κ' ηῦ. ἄ. σουριστή.] — Τιρνάθου Θεσσαλίας παρ' 'Αχ. Τζαρτζάνου ['Αγαποῦσι ή Μάρου τοῦ χορού, βρήκι κί' ἄντραν ζουρνιτζήν.] — Κεφαλληνίας παρ' 'Ηλ. Τσιτσέλη [κ' ηῦρε] και παρά Σ. Δ. Παγώνη ['Α. ή κόρη—κ' ηῦρε] — Τήνου παρά τῆς Κας Στ. Καραλή [λυριστή.] και παρ' 'Αδ. 'Αδαμαντίου ['Α. ή Μαρού—ἄ. λυριστή.] — Λέσβου παρά Γρ. Ν. Βερναρδάκη ['Α. κόρη τοῦ χορού, τσ' ηῦρι ἄ. λυριστή.] — Σωζοπόλειος παρά Κ. Δ. Παπαϊωαννίδου [δό χορό—κί' ἄδρα λιούρατζη.].

Βλ. ἄρ. 1α. 2. 23. 48 49α. 138. 'Επὶ τῶν εὐρισκόντων τὰ πράγματα κατὰ τὴν προσδοκίαν, ἰδίως δ' ἐπὶ φαύλων ἢ μωρῶν συναντώντων ἀξίους αὐτῶν συντρόφους. 'Η φιλορχήμων νεᾶνις εὔρεν ἄνδρα πληροῦντα τοὺς πόθου της, πρόθυμον νὰ συνορχῆται αὐτῇ (χορευτή), ἢ νὰ ὑπάδῃ ἐν ᾧ αὐτὴ θὰ χορεύῃ (τραγουδιστή), ἢ νὰ ὑπαιυλῇ διά τινος μουσικοῦ ὄργανου (λαλητῆ) και δὴ αὐλοῦ (σουριστή) ἢ λύρας (λυριστή, λιούρατζη) ἢ βιολίου (βιολιτζή) ἢ τυμπάνου (ταμπουρλή) ἢ ζουρνᾶ (ζουρνιτζή) ἢτοι ὀξυάλου (τουρκ. ζουρνά).

4. Ἄλας βρίσκεις 'ς τὴν ἄλυκή, και ξύλα 'ς τὸ λαγκάδι.
(Κόσμος 3).

Προβλ. ἄλας 2. 'Επὶ τῶν ὑπολαμβάνόντων ὅτι μέγα τι κατώρθωσαν, διότι παρετήρησαν προᾶγμά τι πάγκοινων και συνηθέστατον.

*5. Ἄλλος εὔρε τὸ λουτρὸν σάβουρρον, και οὐκ εἶχε ποῦ καθίσει.

(Βυζαντινή. 'Εκ δύο κωδ. F και I [σάβουρον F. ἦυρεν—σάβουρον και τὸ ποῦ καθίσειν οὐκ ἔχεν I. 'Ἄλλ' ἐν τῇ ἐρμηνείᾳ και ὁ κωδῆξ οὗτος ἀντὶ καθίσειν ἔχει καθίσει.

Τὸ δεύτερον κῶλον ἐν τῷ F ἀποτελεῖ δίμετρον ἰαμβικὸν καταληκτικὸν (πολιτικοῦ στίχου ἡμιστίχιον). — Ἐδημοσιεύθη ὑπὸ Ducange λ. σάβουρος σ. 1315 [σαβουρόν]. Krumbacher Sitzungsber, σ. 71, 52. MGS. 101. 124, 78. 201).

Βλ. ἐτέρας δύο βυζαντινὰς παραλλαγὰς ὑπ' ἀρ. 6. 42· σημερινὴν δὲ παραλλαγὴν δὲν εὔρον. Ἦτοι κάποιος εὔρεν ἄδειον¹ τὸ λουτρὸν

1) Τὸ ἐπίθετον σάβουρος, σημαίνει τὸν κενόν· πρὸλ. Πτωχοπρόδρ. Α', 129 σ. 42 Legrand: «ὅταν ἐστράφην σάβουρος ἀπ' ὧδε παρ' ἐλπίδα» ἦτοι ὅταν ἀνέλπιστα ἐγύρισαι ἀπὸ τοῦ εὐκαιροῦ, μὲ ἀδειανὰ χέρια, χωρὶς νὰ πάρω τίποτε. Σήμερον εἶναι ἄγνωστον, ἀλλ' ἐν πολλῇ χρῆσει τὸναντίον εἶναι ἡ λ. σαβούρα, σημαίνουσα τὸ ἔρμα τοῦ πλοίου· ἐλήφθη δ' αὕτη ἐκ τῆς ταυτοσύμου λατ. sabūrta, σχεδὸν ἀμεταλλάκτου διατηρηθείσης ἐν ταῖς ῥωμανικαῖς γλώσσαις (ἰταλ. sabūrta, savorra, zavorra, σαρδην. saurra, πορτογαλ. saburra, ῥωμουν. saburā κλπ.): ὅτι δὲ ἐκ τῆς λατινικῆς ἀπ' εὐθείας ἐλήφθη ἡ λέξις καὶ ὅχι ἐκ τῆς ἰταλικῆς, ὡς ἠδύνατο νὰ ὑποθεθῇ, μαρτυρεῖ ἡ χρῆσις αὐτῆς παρὰ συγγραφεῖ τοῦ Ε' αἰῶνος, τῷ Ἀββᾶ Νεῖλω (Ἐπιστ. Δ' 60 τ. 79 σ. 577 Migne). Οὐδὲν κοινὸν πρὸς τὴν λέξιν ταύτην ἔχει ἡ ὁμώνυμος σαβούρα ὡς λέγεται ἐν Κερκύρα (ἐν Μεσσηνίᾳ σαβόρι, τὸ) ἔμβασμα πρὸς καρκεῖαν τηγανητῶν ἰχθύων παρασκευαζόμενον κυρίως ἐκ σκορδίου ὄξους καὶ θενδρολιθάνου· διότι αὕτη ἐλήφθη ἐκ τοῦ ἰταλ. savore. Μεταφορικῶς δὲ σημαίνει ἡ λέξις σαβούρα καὶ τᾶχρηστα καὶ οὐδεμίαν ἀξίαν ἔχοντα πράγματα: «αὐτὰ εἶναι σαβούρα» «ἔθγαλα τῆ σαβούρα». Ἡ φράσις «πῆρε σαβούρα» λεγομένη ἐπὶ πλοίου δηλοῖ τὸ ἔτοιμον εἰς ἀπόπλουν· οὕτω δὲ μεταφορικῶς δύναται νὰ ἐνοηθῇ τὸ ἀκατανόητον χωρίον τοῦ Πτωχοπρόδρου (Γ', 260 σ. 61 Legrand): «ἀπ' οὗ δὲ δῶ <ὄ>τι πέρουσι σαβούρα τὰ σκουτέλλια, | πάλιν ἐξαναιπῶν τὴν, μαλάσσω καὶ τζιμπῶ τὴν»· ὁ Πτωχοπρόδρομος δηλ. εἶχεν ἀηδιᾶση, ὡς λέγει, τὰς παλαμύδας, τὸ καθημερινὸν φαγητὸν τῶν καλογήρων. Ὅσάκις ἐκᾶθητο εἰς τὴν τράπεζαν, βλέπων παρατεθειμένην καὶ πάλιν παλαμύδαν, δὲν ἔρωγεν αὐτήν, ἀλλὰ «πρὸς τοῦ ἡγουμένου πάντοτε τοὺς μίσους ἀποβλέπων» ἀνέμενε νὰ περισσεύσῃ τίποτε ἐκ τῶν ὀρεκτικῶν φαγητῶν τῆς τραπέζης ἐκείνου, διὰ νὰ φάγῃ ἀντὶ τῆς παλαμύδος· ἀλλ' ἀπ' οὗ ἔβλεπεν ὅτι ἔπαιρον σαβούρα τὰ σκουτέλλια, ὅτι ἀπεκομίζοντο δηλ. αἱ παροψίδες, βιαζόμενος ὑπὸ τῆς πείνης ἔρωγεν ἀνόρεκτα τὴν παλαμύδα.

Ἐκ τοῦ σαβούρα γινεται τὸ ῥῆμα σαβουρῶνω = ἐρματίζω (λατ. saburro), καὶ ξεσαβουρῶνω = ἀερματίζω (γαλλ. délester), καὶ ὄνομα σαβούρωμα = ἐρματισμὸς (lestage). Μεταφορικῶς δὲ σαβουρῶνω σημαίνει γεμίζω τὴν γαστέρα, τρώγω παραπολύ· καὶ φρ. «τῆ σαβούρωσα» ἐννοεῖται τὴν κοιλιὰ, ἐπλήρωσα τὴν γαστέρα, «εἶμαι καλὰ σαβουρωμένος» = ἔχω λάβῃ ἀρκετὴν τροφήν. ὡς καὶ ἐν τῇ λατ. ἐλέγετο saburratus ὁ χορτᾶτος, ἀντὶ τοῦ saturatus. (Πρὸλ. καὶ τὴν παροιμίαν ἐν λ. σαβούρα 1). Πῶς ὅμως τὸ ἐπίθετον σάβουρος προσέλαβε τὴν κατ' ἐπίφασιν ἀντίθετον ἔννοιαν, τὴν τοῦ κενού; Ὁ βυζαντινὸς λεξικογράφος ἐν Bekker Anecd. Gr. σ. 401, 30 γράφει: «Ἀνερματίστος ναῦς: κοῦφη σάβουρος, οὐκ ἔχουσα ἔρμα». Ἀλλὰ σάβουρος τὸναντίον εἶναι ἡ ἔχουσα ἔρμα, καὶ ὁρθῶς μὲν ἀλλ' ὀξύμωρος ἠρμήνευσεν ὁ λεξικογράφος τὸ ἀνερματίστος διὰ τοῦ σάβουρος, ἀποβλέπων μόνον εἰς τὴν συνήθη σημασίαν τοῦ ἐπιθέτου τούτου. Τὸ σάβουρος ἐλέγετο ἐν ἀρχῇ ἐπὶ πλοίων ἐχόντων μόνον ἔρμα κατ' ἀντιδιαστολὴν τῶν ἐχόντων φόρτον. Ἐπειδὴ δὲ κατὰ τὴν φόρτωσιν ἀποβάλλεται τὸ ἔρμα, καὶ τὰ μὴ ἔχοντα φόρτον πλοῖα, ἀλλὰ μόνον ἔρμα, λογίζονται κενά, ἐπεκράτησεν ἡ σημασία αὕτη ἐν τῷ σάβουρος. Ἡ δημώδης διετή-

καὶ δὲν εἶχε ποῦ νὰ καθίσῃ, δὲν εὔρισκε τόπον νὰ οἰκονομηθῇ, ὡς νὰ ἦτο πολὺ πλῆθος ἐν αὐτῷ. Θὰ ἐλέγετο πιθανῶς ἐπὶ τῶν προσκρουόντων εἰς ἐμπόδια ἐν ὁμαλῷ τόπῳ, ἐπὶ τῶν φανταζομένων δυσχερῆ τὰ εὐκολώτατα πράγματα ἢ ὑφισταμένων στερησεις ὅπου ὑπάρχει μεγάλη ἀφθονία.

*6. Ἄλλος ἤυρε τὸ λουτρὸν σάβουρρον καὶ τὸ ποῦ στρώσειν οὐκ εἶχεν.

(Βυζαντινῆ. Ἄθ. Δ', 65 τ. Α' σ. 51).

Βλ. τὴν προηγουμένην.

6α. Ἄμ μ' ἤυρου γελᾶω,
μ' ἄν δέ, κλέφτω τσαὶ πᾶω.

(Βούας Καλαβρίας. Pellegrini σ. 80, 1).

Βλ. βλέπω 13.

7. Ἄν εὔρης πόσους σκάρους ἔχω 'ς τὸτ τουρβά,
νὰ πάρης ἐσὺ τοὺς δυὸ κ' εἰὼ τοὺς τρεῖς.

(Καρπάθου. ΖΑ. 363, 432).

Σκάρος ὁ καὶ ὑπὸ τῶν ἀρχαίων οὕτω καλούμενος ἰχθύς (scarus creticus Cuv.). Τουρβάς δὲ ἢ ἄλλως ντροβάς ἢ τορβάς ἢ πήρα· ἢ λέξις τουρκικὴ (τορμπᾶ) εἰσαχθεῖσα καὶ εἰς τῶν ἄλλων λαῶν τῆς ἑλληνικῆς χερσονήσου τὰς γλώσσας. — Ἐπὶ ἐρωτήσεων ὑπεμφαινουσῶν σαφῶς τὴν ἀπόκρισιν· ἢ ἐπὶ ἀμβλύων διαπορούντων περὶ τῶν ἀπλουσιᾶτων. Ὅμοια ἢ Γερμ. Rathe, wie viel Eyer hab ich ins Sack; ich will dir all sieben geben: εὐρὸς πόσ' αὐγὰ ἔχω 'ς τὸ σάκκο, θὰ σοῦ δώσω καὶ τὰ ἑπτὰ (W. I, 757, 152. III, 1486, 52).

8. Ἄφησ' ἐκεῖνα ποῦ ξερες, καὶ πιάσ' αὐτὰ ποῦ βρῆκες.

(Ἡλείρου. Ἄρ. 164 [Ἄφς - ἤξερες, πιάσ' τοῦτα ποῦ εὔρηκες.] — Β. 37, 483. — Βέρ. Γ', 282, 13).

Βλ. νύφη 40. Ὅτι μεταβαλλομένων τῶν περιστάσεων, ὀφείλομεν νὰ συµμεταβάλλωμεν καὶ τὴν δίαίταν.

ρῆσε τὴν σημασίαν ταύτην μόνον ἐν τῇ μεταφορικῇ χρῆσει τοῦ σαβουρρώνου πρὸς δήλωσιν τοῦ παρανόμως ἀρπάζειν καὶ ἐξαφανίζειν πράγματα. «Τὰ σαβουρρῶστε ὅλα» λέγεται ἐπὶ τοῦ ἄρπαγος, τοῦ σφετεριζομένου ἀλλότρια, κινητὰ προπάντων, κτήματα.

9. Ἄψε κερὶ, νά βρῆς τὸ τειαφοκέρι.
(Σύμης. ΚΠ. Η', 485,78).

Βλ. βλέπω 20, ἥλιος 3. Ἐπὶ τῶν προτασσόντων τοῦ κυρίου ἔργου ἐπουσιώδεις καὶ ἀλυσιτελεῖς ἀσχολίας. Λέγεται δ' ὀξυμῶρως ὅταν ἀνάψῃ τις κηρίον δὲν ἔχει χρεῖαν πλέον νὰ εὔρῃ τὰ πυρεῖα.

41. Βρῆς τῇ νύφῃ ἐσύ, κ' ἐγὼ σὲ στεφανώνω.
(Κα. 1029).

Πρῶτον πρέπει νὰ μεριμνῶμεν περὶ τῶν κυριωτάτων στοιχείων οἰασθήποτε ἐπιχειρήσεως καὶ ἔπειτα περὶ τῶν ὅλως ἐπουσιωδῶν ὅταν πρόκειται νὰ νυμφευθῇ τις, πρωτίστως πρέπει νὰ εὔρῃ τὴν νύμφην, κομπάρων δ' εὐκολώτατα εὐρίσκει ὕστερον.

12. Βρῆκε ἡ νύφη μας τὸ σάρωμα ἀπὸ πίσω ἀπὸ τὴν πόρτα.
(Καλαβρύτων παρ' Α. Κωνσταντινοπούλου)

Βλ. ἀρ. 56.

13. Βρῆκε κεῖνο ποῦ δὲ γύρευε.
(Κοινή).

Πρβλ. ἀρ. 126. Ἐπὶ τῶν εἰς ἀπροσδόκητα κακὰ περιπιπτόντων. Παρὰ τῷ Ἐρωτοκρίτῳ (Β', 712, πρβλ. 859): «Ἡῤρηκε τὸ δὲν ἦθελεν.» Εἶναι αὐτὴ ἡ ἀρχαία: «Εὔρηκα ὃ οὐκ ἔζητουν» (Διογενίαν. 390. Ἀποστόλ. 713), ἣτις ἀναφέρεται εἰς μῦθον, περισωθέντα παρ' Ἱεροκλ. καὶ Φιλαργ. 145 σ. 296 Boissonade: «Εὐτράπελος κάπηλος εὐρὼν ταξεώτην ἐπὶ τῇ γυναικὶ αὐτοῦ, εἶπεν· Ἡῤρον ὃ οὐκ ἔζητουν». Παραπλησία ἡ **ῤωμουν**. Pe unde nu 'l catsi, pe -acolo il găsescei=ὄπου δὲν τὸν ζητᾶς, ἐκεῖ τὸν εὐρίσκεις (Zanne 5030).

14. Βρῆκε ντουδᾶρι.
(Λακκοβικίων Μακεδονίας. Γούσιος 102).

Εὔρε πρὸ αὐτοῦ τοῖχον, ἦτοι ἀνυπέμβλητον ἐμπόδιον.

- 14α. Βρῆκε τὸ καρφὶ τὴν τάβλα.
(Γυθείου παρὰ Δ. Ι. Παναγούλακου).

Βλ. ἀρ. 87. Εὔρε τὸν ὅμοιον του.

15. Γάλια γάλια θὰ τὸ βρῆ ἢ στραβὴ τὰρνί της.

(Δημητσάνης παρὰ Φ. Ἡλιοπούλου. — Κυνουρίας παρὰ Κ. Ῥωμαίου [Ἔννοια σου! Θὰν τὸ βρῆ]).

Βλ. ἀρ. 85.

16. Γιὰ τ' ἀτέν τὴν Ἐλενίτσαν,
γιὰ τ' ἀτέν ἄντρας 'κ εὐρέθεν,
καὶ καρσὰν 'κ ἐπελεκέθεν.

(Κερασσοῦντος Πόντου παρ' Ι. Βαλαβάνη).

Καρσὰν ξύλινος κάδος. Δι' αὐτὴν τὴν Ἐλ., δι' αὐτὴν ἄντρας δὲν εὐρέθη καὶ καδὶ δὲν ἐπελεκήθη. Ἐπὶ τῶν ἐν πᾶσιν ἀτυχούντων.

17. Δέκα τὰ λέμε, κ' ἕνα τὰ βρίσκομε.

(Βερ. 70, 8 [κ' ἐννιά] — Β. 53, 16 [τὰ βρίσκομε.] — Ζακύνθου παρὰ Σ. Δὲ Βιάζη [λένε κ' ἐννιά τὰ βρίσκουε.] — Λέσθου παρὰ Γρ. Ν. Βερναρδάκη [λέμι τσ' ἕνα τὰ βρίσκομι.]).

Προβλ. τὴν ἐπομένην. Ἐπὶ τῶν σφαλερῶς ὑπολογιζόντων τοὺς πόρους, τοὺς ὁποίους διαθέτουσι, καὶ ἐπὶ τῶν σκοπίμως ἢ ἕξ ἀγνοίας ὑπερτιμώντων τὰς δυνάμεις των.

18. Δέκα τὰ χει, κ' ἐννιά τὰ βρίσκει.

(Ἡπίερου. Ἄρ. 232. — Β. 53, 17).

Προβλ. τὴν προηγουμένην. Ἐπὶ τῶν σφαλλομένων εἰς τὴν ἀκριβῆ ἐξεύρεσιν τοῦ ἀριθμοῦ ἀνθρώπων ἢ πραγμάτων ἢ ζώων, διότι ἕξ ἀλλοφροσύνης δὲν συναριθμοῦσι καὶ τὸν ἑαυτὸν των, ἢ τὸ πρᾶγμα ὅπερ κρατοῦσιν ἀνὰ χεῖρας, ἢ τὸ ζῶον οὗ ἐπιβαίνουσιν. Ὁ μῦθος περὶ ὄνηλάτου (συνήθως ἀναφέρεται εἰς τὸν Ναστραδὶν-χότζαν), ὅστις ἔχων δέκα ὄνους, ἀριθμῶν τούτους ὑπελάμβανεν ὅτι ἀπώλεσε τὸν ἕνα, διότι δὲν συνηρίθμει καὶ ἐκείνον οὗ ἐπέβαιναν. Σικελικὴν παραλλαγὴν τοῦ αὐτοῦ μύθου ἀναγράφει ὁ Pitrè IV, 362, ἐτέραν δὲ Ἀλβανικὴν ὁ Κουλουριώτης σ. 134, ἐν ἧ ὑποτίθεται ὅτι ἡ γυναῖκα τοῦ ἀγοράσαντος ἑννέα ὄνους, καὶ εὐρίσκοντος αὐτοὺς κατὰ τὴν ἀρίθμωσιν ὀκτώ, τῷ παρετήρησεν ὅτι αὐτὴ ἀριθμοῦσα τοὺς εὐρίσκει δέκα. — Ὅμοια παρ. Ἰταλ. Si' a cavaddu all' asinu, e lu vai circannu? = εἶσαι καβάλλα ἕς τὸ γάιδαρο καὶ πᾶς γυρεύοντάς τον;

(σικελ. Pitrè III, 297). Cercar l' asino ed essere a cavallo = νὰ ζητῆ τὸ γάιδαρο, ἀφοῦ τὸν καβαλλικεύη (Volpini 112, 40). Serchè l' aso e essie a caval = ὄμ. (πεδεμ. D. II, 409). Tu fai come colui, che cercava l' asino e vi era sopra = κάνεις σὰν κ' ἐκείνον ποῦ γύρευε τὸ γάιδαρο καὶ ἦταν ἀπάνω του (αὐτ.). Fagher que i cuddu qui quircât su boe ruiu qui portât a caddu = κάνουν σὰν κ' ἐκείνον ποῦ γύρευε τὸ κόκκινο βόιδι, ποῦ τὸ ἔσερνε (σαρδην. αὐτ.).—**Γαλλ.** Il cherche son âne et il est monté dessus (Leroux I, 142) As d'aguo de l'autré, qu'ero sus son azé, et lou cerquavo = εἶσαι σὰν κ' ἐκείνον ποῦ ἦταν ἀπάνω 'ς τὸ γάιδαρό του καὶ τὸν γύρευε (D. II, 409).—**Ρωμουν.** Shéde pe măgar shi caută magarul = κάθεται 'ς τὸ γάιδαρο καὶ γυρεύει τὸ γάιδαρο (Zanne 2082).—**Ἄγγλ.** Ye' re like the man that sought his horse, and him on its back = εἶστε σὰν τὸν ἄνθρωπο ποῦ γύρευε τῆλογο του καὶ καθόταν 'ς τὴ ὀάχη του (σκωτικῆ, D II, 409).—**Φρεισικῆ.** Hi sjocht am a Sâdel an sat 'arüüb = γυρεύει τὴ σέλλα καὶ κάθεται ἀπάνω (αὐτ. μετὰ παραλλαγῆς). Hi sjogt am a Hud an hê-n sallew üüb-t Haad = γυρεύει τὸ καπέλλο καὶ τὸ χειρὶς τὸ κεφάλι του (αὐτ.).—**Ὀλλανδ.** Hij slacht den boer die naar zijn' ezel zocht, en hij zat er zelf op = μοιάζει τὸν χωριάτη ποῦ γυρεύει τὸ γάιδαρό του καὶ κάθεται ὁ ἴδιος ἀπάνω (W. I, 877, 617). De man zocht naar het paard, en hij zat er op = ὁ ἄνθρωπος ἐγύρευε τὸ ἄλογο καὶ ἐκαθότου ἀπάνω (D. II, 409).—**Γερμαν.** Er sucht den Esel und sitzt darauf = γυρεύει τὸ γάιδαρο καὶ κάθεται ἀπάνω (W. I, 877, 617). Er sucht das Pferd und sitzt darauf = γυρεύει τῆλογο καὶ κάθεται ἀπάνω (W. III, 1318, 891. Παραλλαγὰς βλ. αὐτ. I, 1365, 90. D. II, 409).

19. Δὲν εὐρίσκεις μαυρομμάταν,
πᾶρε σκιὰς τὴ τσιμαλομμάταν.

(Καρπάθου. Μαν. 279, 147).

Βλ. ἀρ. 19, ἔχω 51. 137, πρβλ. ἀρ. 109, καλὸς 19. Ὁ μὴ δυνάμενος νὰ λάβῃ ὄραϊαν μελανόφθαλμον γυναῖκα ὀφείλει ν' ἄρκεσθῆ εἰς ἄσχημον λημῶσαν ὁ ἀδυνατῶν νὰ ἐπιτύχῃ τοῦ ἐπιζητουμένου ἀγα-

θοῦ ἄς ἀρκεσθῆι τοῦλάχιστον εἰς μικρόν τι καὶ ἀσήμαντον ὄφελος. Συνήθως λέγεται εἰρωνικῶς ἐπὶ τῶν μεγάλας μὲν προσδοκίας ἔχόντων, πολλῶ δὲ κατωτέρων τῶν προσδοκιῶν εὐρισκόντων τὴν ἀλήθειαν.

20). Δὲν ἡῦρες ἀκόμη τὸν μαλλιαρόκωλό σου.

(Κ α'. 8 [εὔρες] — Κ. β', 13. — Νε. 24, 167 — Β'. 26, 33. — Βερ. 24, 11. — Β. 55, 54).

Βλ. ἀρ. 84, βλέπω 5α. 5β. 29. 30. 30α, πρβλ. ἀρ. 76. Ἦτοι δὲν εὔρες ἀκόμη τὸν μέλλοντα νὰ καταπαύσῃ τὴν ὄφρυν καὶ τὸν τῦφόν σου. Λέγεται δὲ πρὸς τοὺς ἀπαυθαδιζομένους καὶ ἀλαξόνας, ὡς ἀπειλὴ ὅτι θὰ τύχῃσι τῆς προσηκούσης τιμωρίας παρ' ἄλλου ἰσχυροτέρου ἢ θρασυτέρου αὐτῶν. Ἡ παροιμία εἶναι αὐτὴ ἢ παλαιά, ἦν ὁ Τζέτζης λέγει «πάνδημον μυρίοις λελεγμένην», ἢ ἀναφερομένη εἰς τοὺς μυθολογουμένους Κέρκωπας. (Βλ. Roscher Lexikon d. Mytholog. τ. II σ. 1166 κέ. 2574) Ἡ παροιμία αὕτη φέρεται ὑπὸ πολλοὺς τύπους: «Οὔπω μελαμπύγῳ τετύχηκας» (Ζωναρ. σ. 1339) ἢ «ἐντετυχήκατε» (Τζετζ. εἰς Λυκόφρ. 91). «Μὴ τευ μελαμπύγου τύχης» ('Αρχιλόχ. ἀπ. 109 Bergk παρὰ Σχολ. Ἰλ. Ω, 315 ἐν Matthaesi Syntip. fab. σ. 113-4. Κῶδ. Βοδλ. 629 σ. 74e Gaisf. Βλ. καὶ Lobeck Aglaopham. σ. 1299. Κ. O. Müller Dorier τ. I σ. 460) «Μὴ σύ γε μελαμπύγου τύχοις» (Ζηνοβ. 410. Διογενιαν. 538. Γρηγ. Κύπρ. Μόσχ. 333. Κῶδ Βατικ. Κρ. 285. Σουίδ. λ.). «Μὴ περιτυχεῖν μελαμπύγῳ» (Νόννου συναγωγὴ ἱστορ. Γρηγ. Ναζιανζ. στηλιτ. Α', 39 σ. 140 σ. 375 Westermann Mythographi). «Μελαμπύγου τύχοις» ('Αποστόλ. 1019. Σουίδ. λ. Φώτ. λ.). «Μελαμπύγῳ συντύχοις» (Κῶδ. Κοῖσλ. 330 σ. 148 f. Gaisf. Μακαρ. 482). «Μελαμπύγῳ ἐνέτυχεν» (Τιμαριῶν 44 ἐν Notic. et extr. d. Mss. τ. IX, 2 σ. 235 · «ἔμελλον δέ που καὶ μελαμπύγου τεύξεσθαι» (Συνεσ. ἐπιστ. 122).

21). Δὲν σε βρίσκω 'ς τὸ ληγόν, μαῖδὲ 'ς τὸ ληγοπάτι.

(Δημητσάνης παρὰ Φ. Ἡλιοπόλου. — Ζατούνης Γορτυνίας παρὰ Κ. Κασιμάτη [οὔτε 'ς τὸ λ., οὔτε 'ς τὸ λ.]).

Βλ. τὴν βυζαντινὴν ἐν ἀρ. 105. Ἐπὶ τῶν μὴ ἐμμενόντων εἰς τὴν αὐτὴν γνώμην, ἀεὶ δὲ διαστρεφόντων τὰ πράγματα.

22. Δὲν σ' εὐρήκανε καὶ λές,
μὰ νὰ σ' εὐρουν καὶ νὰ κλαῖς.

(Βερ. 70, 14. — Β. 58, 86. — Λάστας Γορτυνίας παρὰ Ν. Λάσκαρη [Δὲν σ' εὐρανε καὶ λ. ἄν θὰ σ' εὐρουνε θὰ κλ.] — Ζακύνθου παρὰ Σ. Δὲ Βιάζη [μὰ ἄν σ' εὐρουνε θὰ κλαῖς.]).

Πρβλ πιστεύω 1. Ἐπὶ τῶν ἀνικάνων νὰ κρίνωσι περὶ τοῦ μεγέ-
θους ἄλλοτριῶν κακῶν ἔξ ἀγνοίας, διότι δὲν ὑπέστησαν ὅμοια.

23. Ἐάπαν ἡ κόρη τὸ χορό,
κ' ἡῦρε κι' ἄντραν λυριττήν.
(Καρπάθου. Μαν. 280, 160).

Βλ. ἀρ. 3.

24. Ἐγὼ νὰ πῶ ντάμι, καὶ σὺ εὐρὲ τὴν πόρτα.
(Βάρνης. Κρ. 16).

Ντάμι ὁ στάβλος· ἐκ τοῦ τουρκ δάμ σημαίνοντος τὸν στάβλον
καὶ προσέτι τὴν οἰκίαν καὶ τὴν στέγην. — Ὅτι ἔξ ἀπλοῦ ὑπαινιγμοῦ ὁ
νουνεχῆς πρέπει νὰ ἐννοῇ τὸ προᾶγμα.

25. Εἶχε κιόλα, ἡῦρε κιόλα.

(Σύρου παρὰ Π. Σαρρή. — Ἀθηνῶν—Κύπρου [Εἶχεγ κιόλας, ἡῦρεγ κιόλας, καὶ
ἐμυριοπλούτησε.]).

Ἐπὶ συρροῆς εὐτυχημάτων.

26. Ἐκυλίεν τὸ πιθάρ', κ' εὐρεν τὸ πῶμαν.

(Τραπεζοῦντος. Ἰωανν. 268. — Τραπεζοῦντος. Κρώμνης. Ἀστ. Πόντ. 57, 74 [τὸ
κουτὶν καὶ ἡῦρεν] — Ὄφεις. Ἀστ. Πόντ. αὐτ. [Ἐτσ'υλίε τὸ κουτὶ τσ' ἐπῆ' εῦρε τὸ πῶμα.]
— Σινιόπης παρὰ Π. Σ. Ἀντωνιάδου [Κυλίεν τὸ κουτὶ καὶ βρῆκεν τὸ καπάκιν του.])

Βλ. ἀρ. 80, πρβλ. ἀρ. 27.

27. Ἐκύλισεν ἡ πέτρα, κ' ἡῦρε τ'ν ὠμάδα.
(Τήνου παρὰ τῆς Κας. Στ. Καραλή).

Βλ. ἀρ. 57, πρβλ. ἀρ. 80 καὶ τὰς αὐτόθι ἀναγραφομένας πα-
ραλλαγὰς.

28. Ἐκύλισεν ἡ τέντζερη
κ' ἡῦρε τὸ καππάκι τῆς.
(Ἡλείου. Ἄρ. 325).

Βλ. ἀρ. 80. Τέντζερη, ἢ, συνηθέστερον ὁ τέντζερης ἢ τέντζερες, πληθ. — ἔδες, ἢ δέντζερες (Μεσσηνία), ἢ τὸ τέντζερο ἢ τὸ τετζέρι (πληθ. τὰ τετζέρια καὶ τὰ τετζερέδια) λέγεται ἢ χαλκῆ χύτρα. Ἡ λ. τουρκικὴ (τέντζερε). Καππάκι δὲ τὸ πῶμα· ἐκ τοῦ λατιν. *cara* ἢ *carra*, ὅπερ ἐσημαιοῦν κάλλυμα ἢ στολισμὸν τῆς κεφαλῆς, μεθ' ἑλληνικῆς ὑποκοριστικῆς καταλήξεως.

29. Ἐκύλισεν ὁ τέντζερες κ' εὗρηκε τὸ καππάκι.

(Κοινοτάτη. — Βλ. Κατζιούλ. 1333. — Μα. 25. [Κύλισε τὸ κακκάβι καὶ εὔρε τὸ κ.] — Β'. 31, 1. — Β. 76, 151. — Ἐφημ. Φιλολ. 1869 σ. 1955 [καὶ ἤϊρε] — Βάρνης. Κρ. 18. — Ππζ. 234, 250 [Ἐκύλισ' ἢ τέντσερη καὶ ἤϊρε] — Καρπάθου. ΖΑ. 364, 454 [Ἐκύλισετ τὸ τέτζερο, κ' ἤϊρετ τὸ κ.] — Λακκοδικίων Μακεδονίας. Γούσιος 91 [Κουρδουκούλεν ὁ τ.] — Ἡλείου. Δωδώνη σ. 154 [Κύλισεν ὁ τέντζερης] — Ζακύνθου. Ἐλπίς 1189, 21 [Ἐκύλισε εὗρηκε] — Ἀθηνῶν παρ' Ὁθ. Στασινοπούλου [καὶ ἤϊρε] — Καλαβρύτων παρ' Α. Κωνσταντινοπούλου [τέντζερης] — Λάστας Γορτυνίας παρὰ Ν. Λάσκαρη [Ἐκυλίσειεν ἢ τέτζερη, κ' ἤϊρε] — Γυθείου παρὰ Δ. Ι. Παναγιούλακου [τέντσερες] — Τρικίων Θεσσαλίας παρὰ Ν. Βραχνῶ [Γκύλισι ἢ τέντζιρις κὶ βρήκι τοῦ καππάκι τ'.] — Πορταριάς Θεσσαλίας παρὰ Δ. Κωλᾶ [τὸ τέντζερε, κ' εὔρε] — Μισσηνικῶν Καρδίτσης παρ' Αν. Λαδιᾶ [Κυλίστηκεν ὁ τέντσερες] — Τιρνάθου Θεσσαλίας παρ' Ἀγ. Τζαριτζάνου [Γκουργκύλτσι ἢ τέντζιρις κὶ βρήκι τοῦ καππάκι.] — Ἰωαννίνων παρὰ Δ. Μ. Σάρρου [Γκυλίθκι ἢ τέντσίρι κ' ἤϊρι τοῦ καππάκι.] — Ζαγορίου παρὰ Σ. Α. Χατζοπούλου [Γκυλίστ' κ' ὁ τ. κ' ἤϊρε] — Τήνου παρὰ τῆς Κας Στ. Καραλῆ καὶ παρ' Ἀ. Ἀδαμαντίου [Ἐκύλισ' ὁ τέντερις κ' ἤϊρε] — Μυκόνου παρὰ τῆς Κας Ἀργ. Παπαβασιλείου [Ἐκύλισε τὸ χαρανὸ] — Πάρου παρὰ Π. Σαρρῆ [τὸ τέντζερε] — Σίφνου παρὰ Δ. Φιλικοῦ [Ἡγυρε ὁ — κ' ἤϊρηκε] — Πλωμαρίου Λέσθου παρὰ Γρ. Ν. Βερναρδάκη [Τσύλισι ἢ τζιτζιριές, ἤϊρι τοῦ κ.] — Μεγίστης παρ' Ἀγ. Διαμαντᾶρα [Ἐτσύλισεν αἰ τ. τσαὶ βρ.]).

Βλ. ἀρ. 80.

30. Ἐκύλισε τὸ καππάκι καὶ ἤϊρε τὸ κακκάβι.

(Λελ. Ἐπίμ. 469).

Βλ. ἀρ. 80.

31. Ἐκύλισε τὸ σακκοῦλι κ' εὗρηκε τὸ σκέπασμά του.

(Ζακύνθου. Ἐλπίς 1190, 46).

Βλ. ἀρ. 80. Προδήλως πρέπει νὰ γραφῆ τὸ τσουνάλι, διότι οὔτε σκέπασμα ἔχει τὸ σακκοῦλι, οὔτε νὰ κυλισθῆ εἶναι δυνατόν.

32. Ἐκύλισεν τὸ στούππωμαν

κὶ ἤϊρεν τὴν μαείρισσαν.

(Κύπρου. Σ. 281, 126).

Βλ. ἀρ. 80.

33. Ἐκυλίσθη τὸ τσουκίλι, κ' ἠύρηκε τὸ σκέπασμά του.

(Κατζιούλ. Ἐπίμ. 164. — Κ. α', 43 [ἠύρει] — Κ. β', 18 [Ἐ. ἡ χύτρα, κ' ἠύρει τὸ σκ. της.] — Νε. 37, 238 [ὄμ.] — Δάρδαρ. 300 [κ' ἠύρει]).

Βλ. ἀρ. 80.

✓ 34. Ἐμπα μέσ' ἔς τὴν ἀχυριῶνα, νὰ βρῆς ἓνα βελόνι.

(Ἡπίρου παρὰ Χ. Φιλητᾶ).

Βλ. γυρεύω 7. Ἐπὶ ἀδυνάτου ζητήσεως.

✓ 35. Ἐξυφαντώθην τὸ παννί, χαίρεται ναφαντάρης,
καὶ κάεται νοικοκυρά, μὲ κρεμασμένα χεῖλη.

«Ποῦ νὰ βρω γὼ πὰ στάμενα, νὰ δώκω ἔς τὸ παννί μου;»

(Σύμης. ΚΠ. Η', 487, 132).

Ναφαντάρης ὁ ὑφάντης. Ὁ μὲν ὑφάντης χαίρει μετὰ τὴν ἀποπεράτωσιν τῆς ὑφάνσεως, διότι ἀναμένει νὰ λάβῃ τὸν μισθὸν τῆς ἐργασίας του, ἡ δὲ οἰκοδέσποινα δυσφορεῖ, διότι στερεῖται χρημάτων νὰ τὸν πληρώσῃ. Λέγεται ἐπὶ τῶν παραγγελλόντων τὴν ἐκτέλεσιν ἔργου τινός, χωρὶς νὰ ὑπολογίζωσιν ἂν θὰ δυνηθῶσι νὰ καταβάλωσιν ἐγκαίρως τὸ τίμημα αὐτοῦ.

36. Ἐπαρέ με ὅταν μ' εὔρης,
γιὰ νὰ μ' ἔχῃς ὅταν θέλῃς.

(Βάρνερ: ἐπαίρων 1. [Ἐπαρ' με] — Βλ. Κατζιούλ. 810. — Leake 449, 47 [Πᾶρέ με] — Δάρδαρ. 297 [διὰ νὰ μ' ἔχ.] — Νε. 42, 265 [ὄμ.] — Sanders 224, 47 [Πᾶρέ με ὄ. μὲ εὔρ.] — Β'. 105, 69 [Πᾶρέ μ' ὄτ.] — Ἡπίρου. Ἄρ. 369. — Β. 250, 47 [Πᾶρέ μ' ὄτ.] — Κρήτης J. 296, 46 [ὄντε — ὄντε.] — Χίου. Καν. 239, 188 [Ἐ. με σὰ μ' εὔ. νὰ μ' ἔ. σὰ μὲ θ.] — αὐτ. 250, 594 [Πᾶρέ με σὰ μ' εὔ. νὰ μ' ἔ. σὰ μὲ θ.] — Συνασσοῦ Ἄρχελαος 177 [Κρύψε με ὅταν] — Κεφαλληνίας παρὰ Σ. Δ. Παγώνη καὶ Ἡλ. Τσιτσέλη. — Φολεγάνδρου παρὰ I. Κονταρίνη [ὄντας — ὄντας]).

Βλ. ἀρ. 37. 110. 117. 122-124. 137, ἔχω 108, θέλω 113, πρβλ. κρύβω 18, φυλάγω 36. Ὅτι ὁ ἀγαθὸς οἰκοδεσπότης πρέπει νὰ προμηθεύηται τὰ ἐπιτήδεια ἐγκαίρως, ὅτε καὶ εὐωτότερα δύναται νὰ τ' ἀγοράσῃ, ἵνα ἔχῃ ἀφθονίαν ἐν ὥρᾳ ἀνάγκης ἢ κατ' ἄλλας παραλλαγάς, ὅτι ὀφείλει νὰ μὴ σπαταλᾷ ἐκ τῶν ἀποταμιευμάτων του, ἵνα μήποτε περιστῇ εἰς ἔνδειαν. — Ὅμοια παρ. **Γαλλ.** Qui ne prend le bien quand il peut, in ne l'a pas quand il veut (Legai 99). —

Γερμαν. Wer hält, der hat und nimmt, wenn er bedarf = ὅποιος κρατεῖ, αὐτὸς ἔχει καὶ παίρνει ὅταν χρειάζεται (W. II, 287, 59). Wer helt, wenn er hat, der findet wenn er bedarff = ὅποιος κρατεῖ, ὅταν ἔχη, αὐτὸς βρίσκει ὅταν χρειάζεται (αὐτ. 63). Schpuor, wun te houst, unt nim, wun de dorfst = φύλαγε ὅταν ἔχης, καὶ πᾶρε ὅταν χρειάζεσαι (W. IV, 654, 18. Βλ. αὐτ. 17. 656, 63. 657, 89) Wer in der Zeit kauft, der hat in der Noth = ὅποιος ἀγοράζει ὅς τὸν καιρὸ ποῦ πρέπει, αὐτὸς ἔχει ὅς τὴν ἀνάγκη του (W. V, 549, 605).

37. Ἐπαρέ με, ὅταν μ' εὐρήῃς,
νὰ μ' ἔχῃς, ὅταν μὲ χρειασθῆς.

(Μα. 17. — αὐτ. 36 [Πᾶρε με—μὲ ἔχῃς] — Κρήτης. Φρ. 114 [Πᾶρε μ' ὄντε μ' εὐρήσ—ὄντε θὰ μὲ χρειασθῆς.]).

Βλ. τὴν προηγουμένην.

38. Ἐπεσε τὸ τσικάλ', κ' εὐρήκε τὸ καππάκι.

(Νάξου παρὰ Μ. Ι. Μαρκόπολι).

Βλ. ἀρ. 80.

39. Ἐτσούρησε τὸ τέντζερι κ' εὐρήκε τὸ καππάκι.

(Κρήτης. J. 296, 50 καὶ Φρ. 108 καὶ παρὰ Γ. Ι. Καλαϊτάκη. — Ἄνατ. Κρήτης παρὰ Σ. Ξανθοῦδίδου [Ἐτσούρησεν ἡ τέντζερη κ' ἠῦ.]).

Βλ. ἀρ. 80.

40. Εὐρήκεν ἡ προβατίνα
τά θελε καὶ τὰ πεθύμα.

(B. 84, 284 [Ἡῦρενε ἡ πρ.—ἡ Εῦρενε] — Βύρ. Γ', 373).

Παραλλαγή τῆς ὑπ' ἀρ. 133. Ἡ προκειμένη εἰδοποιεῖ τὴν ἔννοιαν, ἀναφερομένη ἴσως εἰς μῦθόν τινα.

41. Εὐρήκε τὴ γάστρα τσῆ κουλλούρας.

(Ζακύνθου. Ἐλπίς 1196, 169 καὶ παρὰ Σ. Δὲ Βιάζη).

Γάστρα νόμισμα ἐνετικὸν δύο σολδίων, κυκλοφοροῦν ἄλλοτε ἐν Ἑπτανήσῳ· ὠνομάσθη δὲ πιθανῶς οὕτω διότι τὸ ἐπ' αὐτοῦ σύμβολον, ὁ λέων τοῦ ἁγίου Μάρκου, ἔνεκα τῶν πρὸς τᾶν ἀναπεπταμένων πτερύ-

γων καὶ τοῦ πεπλασμένου σχήματος αὐτῶν, ἐξελήφθη ὡς γάστρα, ἦτοι κεράμιον ἀνθέων (ἢ λ. γάστρα ἔχει ἐκ παλαιοτάτων χρόνων τὴν σημασίαν ταύτην, ἢ παραπλησίαν, παρ' Ὀμήρου γάστρη). — Ἡ παροιμία ἐπὶ τυχηροῦ ἀνθρώπου, εὐρόντος ἰσχυρὸν προστάτην· προῆλθε δ' ἐκ τοῦ ἐθίμου τῆς κουλλούρας, τῆς κοπτομένης καὶ διανεμομένης εἰς τοὺς οἰκείους κατὰ τὴν ἐσπέραν τῆς παραμονῆς τῶν Χριστουγέννων, ὡς ἐν ἄλλοις ἑλληνικοῖς τόποις διανέμεται ἡ βασιλόπιττα κατὰ τὴν παραμονὴν τῆς πρωτοχρονιάς. Εἰς τὴν κουλλοῦραν, ἀπαρραλλάκτως ὡς εἰς τὴν βασιλόπιτταν, ἐμβάλλουσι νόμισμα, τὴν γάστραν ἐν Ζακύνθῳ, καὶ ὁ εὐρὼν ταύτην ἐν τῇ μερίδι του θεωρεῖται τυχηρός. Προτοῦ νὰ τὴν κόψῃ, ὁ οἰκοδεσπότης λαβὼν αὐτὴν πορεύεται εἰς τὸ μαγειρεῖον παρακολουθούμενος ὑπὸ τῶν παρεστώτων, ἐπιτίθει δ' αὐτὴν ἐπὶ τῆς φωτιάς, εἰς ἣν σπένδει ἐκ ποτηρίου οἶνον καὶ ἔλαιον, ψάλλων τὸ τροπᾶριον Χριστὸς γεννᾶται. Ἐκ τοῦ μεγέθους δὲ καὶ τῆς λαμπρότητος τῆς φλογὸς μαντεύονται περὶ τῆς εὐτυχίας τοῦ οἴκου κατὰ τὸ ἐπιὸν ἔτος. Ἄφοῦ δὲ πάντες οἱ παρεστώτες ἐπευχηθῶσι «καὶ τοῦ χρόνου», ἐπανέρχονται εἰς τὸ ἐστιατόριον· ἐκεῖ δ' ὁ οἰκοδεσπότης κόπτει εἰς ἴσα τεμάχια τὴν κουλλοῦραν, ὀρίζων τὴν πρώτην μερίδα, ὡς ἀνήκουσαν εἰς τὸν πτωχόν, ἔπειτα δὲ κατὰ σειρὰν ὀνομάζων δι' ἐκάστην μερίδα τὰ μέλη τῆς οἰκογενείας του, καὶ μετὰ ταῦτα ἄλλους συγγενεῖς καὶ φίλους.

*42. Εὐρόμεν τὸ λουτρὸν ἄδειον καὶ ποῦ λουστῆν οὐκ εἶχαμεν.
(Βυζαντινὴ. Ἄθ. Γ', 31 τ. Α' σ. 61).

Βλ. ἀρ. 5.

43. Εὐρ' ὁ μπουῦκος τὴν ἀμάδα.

(Ἄν. ἐπιθ. Α', 453, 128 [ὁ μούτσος] — Μεγίστης. ΚΠ. ΚΑ', 319, 214 [Ἡῦρε αἱ κοῦκος] — Νάξου παρὰ Μ. Ι. Μαρκόπολι [Βρῆκεν] — Λέσβου παρὰ Γρ. Ν. Βερναρδάκη [Ἡῦρι ἢ μπλούκος]).

Βλ. ἀρ. 57. Μπουῦκος (ἴσως ἐκ τοῦ λατιν. bucca) ἢ μπλούκος ἢ συνηθέστατα κοῦκος λέγεται εἰς πολλὰ εἶδη τοῦ παιγνιδίου τῶν ἀμάδων τὸ κωνοειδὲς ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον λιθάριον, ἐφ' οὗ ἐπιτίθεται κέρματα εἰς τοῦτο δὲ βάλλουσιν ἀπὸ τινος ὄρισμένου σημείου οἱ παῖκται τὰς ἀμάδας των, προσπαθοῦντες νὰ καταρσίψωσι τὰ ἐπ' αὐτοῦ κέρματα ὡς ἔνεστιν ἐγγύτατα τῆς ἀμάδας του ἕκαστος. Ἡ δὲ ἀμάδα, ὡς

λέγεται ὁ βαλλόμενος δισκοειδῆς λίθος, ἀφ' οὗ καὶ ἡ παιδιὰ ἔλαβε τὸ ὄνομα, παράγεται πιθανώτατα ἐκ τοῦ ἀρχαίου ἐπιθέτου ὠμάδιος, ὡς παρετήρησεν ἤδη ὁ Κοραῖς ('Ατ. Α' σ. 286-7). Τὴν δ' εἰκασίαν ταύτην ἐνισχύει ὁ ἐν Τήνῳ φερόμενος τύπος τῆς λέξεως ὠμάδα

45. Ἐχασα τὸν μουρμουριστὴ
 κ' ἠῦρα τὸν τραουδιστὴν.
 (Σύμης. ΚΠ. Η', 487, 129)

Βλ. ἀγοράζω 23, πουλῶ 17α, φεύγω 8. Φεύγων τὸ ἐν κακὸν ἐνέτηχον εἰς ἄλλο. Ἄν καὶ ἠδύνατο νὰ ὑποτεθῆ ὅτι ἔχει τὴν ἀντίθετον ἔννοιαν, ἢ χηρῆς ὅμως τῆς παροιμίας διδάσκει ὅτι κατ' οὐδὲν διαφέρει τῶν ἄλλων παραλλαγῶν.

46. Ἐχωσε πέταλο
 κ' ἠῦρηκε βήσσαλο.
 (Κεφαλληνίας παρὰ Σ. Δ. Παγώνη [ἦ, "Ε. πίττα]).

Ἐπὶ τῶν ζημιωθέντων ἐξ ἐπιχειρήσεως, εἰς ἣν μεγάλα κατέβαλον κεφάλαια, ἀνάλογα προσδοκῶντες κέρδη.

47. Ζητούσαμι ἔμπουρο, τσ' ἠῦραμι κουμιρκιάρ'.
 (Πολιχνίτου Λέσβου παρὰ Γρ. Ν. Βερναρδάκη).

Βλ. ἀρ. 126.

48. Ἦθελ' ἡ Μαριὰ χορό,
 κ' ἠῦρε κι' ἄντρα λυριστὴ.
 (Σύρου παρὰ Π. Σαρρῆ. — Σίφνου παρὰ Σ. Δουκάκη [Μαροῦ ἄ. χορευτή.] -- Πάτμου παρὰ Χ. Μαλανδράκη [ἠῦρεν ἄ. λυριστή.]).

Βλ. ἀρ. 3.

49. Ἦλύλισιν ἡ τσοῦκκα, κ' ἠῦριν τοῦ καππάκιν της.
 (Λειθησίου παρὰ Μ. Μουσαίου).

Βλ. ἀρ. 80.

49α. Ἦταν ἡ Μάρω χορευτοῦ,
 ἠῦρε κι' ἄντρα χορευτὴ.
 (Λάστας Γορτυνίας παρὰ Ν. Λάσκαρη).

Βλ. ἀρ. 3.

496. Ἡύραμε ἕναν πέταλον,
θέλομε τρία πέταλα,
κί ἄλλο κ' ἕναν ἄλογον.

(Τραπεζοῦντος. Ἄστ. Πόντ. 118, 126).

Πρβλ. ἔχω 112, λείπω 54. Ἐπὶ τῶν διακηρυσσόντων ὡς συντελεσθὲν ἔργον, οὗ μέρος ἐλάχιστον ἐπεράτωσαν ἢ ἐπὶ τῶν διὰ κεφαλαίων ἀνεπαρκεστάτων ἐπιχειρούντων ἔργον πρὸς ὃ χρειάζεται μεγάλη δαπάνη· ὡς ὁ ἔχων ἕν μόνον πέταλον, καὶ νομίζων ὅτι δὲν ὑπολείπονται πολλὰ πράγματα διὰ τὰ γίνῃ κύριος ἵππου.

50. Ἡύραν οἱ ἄπλυτοι νερόν, κ' οἱ ἄλουστοι σαπούνη,
ἠύραν κ' οἱ ἀξυπόλυτοι καλίκια μὲ τοῖς ἀντζαῖς.

(Σύμης. ΚΠ. Η', 488, 167. — Δειθισίου παρὰ Μ. Μουσαίου [νερόν — σαπούνη, ἠὺ. οἱ ἄ. π. μὲ τοῖς μύτις.]).

Βλ. ἀρ. 106. Ἐπὶ ἀναξίων ἀπροσδοκίτως πλουτησάντων ἐκ κληρονομίας ἢ ὀπωσθήποτε ἄλλως.—Τὰ μὲν παπούτσια μὲ τοῖς μύταις ἦσαν πολυτελεῆς ὑπόδημα τῶν βυζαντινῶν χρόνων, τὰ «μακρομύτικα» ἢ τὰ καλίκια, «τὰ χαμηλὰ μὲ τὰς μακρὰς μύτας» τοῦ Πτωχοπροδρόμου (Γ', 52 σ. 54 Legrand. Δ', 52 σ. 77. Ε', 6 σ. 101 Γ', 62 σ. 109)· ἀλλὰ τί εἶδος ὑποδήματα ἦσαν τὰ καλίκια μὲ τοῖς ἀντζαῖς ἀγνοῶ· ἴσως ἦσαν ὑποδήματα βαθέα ἀνερχόμενα εἰς τὴν κνήμην (ἀντζαν). Πιθανὸν δὲ μὴ φαίνεται ὅτι πρὸς ταῦτα δὲν εἶναι ἄσχετον τὸ ὄνομα τοῦ δαιμονίου τῶν δωδεκαημέρων, τοῦ Καλικαντζάρου, ἀφοῦ πρὸς ἄλλο εἶδος ὑποδημάτων, τὰ τζαγγία, φαίνεται συναφῆς ὁ θρακικὸς τύπος τοῦ ὀνόματος Καλοτσάγγαρος, καὶ πρὸς τὰ παπούτσια τὸ βυζαντινὸν ὄνομα τοῦ αὐτοῦ δαίμονος Βαβουτσιάριος (βλ. ὅσα ἔγραψα ἐν Παναθηναίοις τ. Β' σ. 123).

✓ 51. Ἡύρα, πῆρα.

(Πόντου. Ἐπτὰλ. 379, 289).

Πρβλ. ἀρ. 111. Τὸ τυχαίως εὐρισκόμενον δὲν εἶναι κτῆμα τοῦ εὐρόντος, ἀλλὰ τοῦ ἀπολέσαντος. Ἡ παροιμία λέγεται πρὸς διασυρμὸν τῶν σφετεριζομένων τὸ εὐρεθὲν, καὶ προβαλλόντων διήθεν ὡς ἀπολογία τὸ ἀξίωμα τοῦτο, ὅτι ὁ εὐρὼν λαμβάνει τὸ εὐρεθὲν. Ὅμοια

παροιμιαί **Ἄλβαν**. (Καλαβρίας) Κούσ' ε μπούαρ ε μπούαρ ε κουσ' ε γκέτι ε μούαρ = ὅποιος τὸ κάνει τὸ κάνει, κί' ὅποιος τὸ βρίσκει τὸ παίρνει (La Calabria X, 36). — **Ἑταλ.** Cu fici, fici, e eu trovau, pigghiau = ὅποιος κάνει κάνει, κί' ὅποιος βρίσκει παίρνει (καλαβρία, αὐτ.). Cosa trovada. no xe robada = προῶμα εὐρημένο, δὲν εἶναι κλεμένο (βενετ. Pasqualigo 151).

52. **Ἡῦρα τῆμ φωλεάμ μ'.**

(Πόντου παρὰ Ἰωάνν. Βαλαβάνη).

Ἐπὶ τοῦ ἐπιτυχόντος θέσεως ἢ ἔργου ἐπικερδοῦς. Εὔρε δηλ. τὴν φωλεάν του, ὡς ἐν τῷ ὀλλανδικῷ τυρῷ ὁ ποντικὸς τοῦ μύθου τοῦ Lafontaine (VII, 3).

53. **Ἡῦρε ἡ ἀμάδα τὸ ἀξί.**

(B¹. 46, 51. — B. 109, 259).

Βλ ἀρ. 57. Ἄξι ὁ κοῦκος ἢ μποῦκος (ἀρ. 44).

54. **Ἡῦρε ἡ ἀρίδα τὸ ῥόζο.**

(Βλ. Κατζιούλ. 955. — Κατζιούλ. Ἐπίμ. 276 [Ἡῦρεν ἡ] — Κ. α', 40. — Κ. β', 22 [Ἡῦρεν ἡ ἀ. τὸν ῥ.] — Δάρδαρ. 297 [Ἡῦρεν — τὸν ῥόζον.] — Μα. 18 [Ἐῦρῆκεν ἡ ἀ. τὸν ῥόζον.] — Νε. 55, 333 [Ἡῦρεν ἡ ἀ. τὸν ῥόζον.] — B¹. 46, 52. — Ἡπεύρου. Ἄρ. 423 [Ἡ ἀ. ἡῦρε ῥόζον.] — B. 110, 260. — Ἡπεύρου. ΖΑ. 4. — Ζακύνθου. Ἐλπίς 1194, 114 [Ἐῦρῆκε] καὶ παρὰ Σ. Δὲ Βιάζη [ὄμ.] — Κεφαλληνίας παρ' Ἡλ. Ταισιέλη [ὄμ.] καὶ παρὰ Σ. Δ. Παγώνη [ὄμ. — ἡ, Ἐῦρῆκε τὸ ἀρίδι] — Λάστας Γορτυνίας παρὰ Ν. Λάσκαρη [τὸ ῥόζι.] — Ζαγορίου παρὰ Σ. Χατζοπούλου [Ἡῦρ' ἡ]).

Προβλ. ἀρ. 76. Ἐπὶ πονηροῦ ματαίως ζητοῦντος ν' ἀπατήσῃ ἄλλον πολλῷ πονηρότερον, ἢ ἐπὶ φιλονείκου καὶ δυστρόπου ἐρίζοντος πρὸς χεῖρονα αὐτοῦ.

55. **Ἡῦρε ἡ νύφη μας τὸ γουνὶ πίσω ἀπὸ τὴν πόρτα.**

(Κατζιούλ. Ἐπίμ. 116. — Νε. 55, 335 [Ἡῦρεν ἡ νύμφη μας τὸ γωνίδιον ὅπισθεν τῆς θύρας.] — B¹. 46, 53 [τὸ γουδι] — B. 110, 262 [ὄμ.] — Τιρνάβου Θεσσαλίας παρ' Ἀχ. Τζαρτζάνου [Βρῆκε ἡ νύμφη τοῦ ὄνι πίσ' ἔς τ' μπόρτα.]).

Βλ. τὴν ἐπομένην.

56. **Ἡῦρε ἡ νύφη μας τὸ ὄνι ἔς τὴν πόρτα.**

(Λευκάδος. Ἐστία 1877 τ. Δ' σ. 701 [Ἡῦρῆκεν ἡ ν. μας τὸ γενὶ ἔς τὴν πόρτα τση.] — Λακωνίας παρὰ Π. Γ. Γενναδίου [τὸ γυνὶ] — Γυθείου παρὰ Δ. Ι. Παναγου-

λάκου [ή ν. τὸ γυνί] — Μάνης παρὰ Κ. Πασαγιάννη [Βρήκε ή ν.] — Μεσσηνίας. — Πύργου Ἡλείας παρὰ Π. Ι. Δυναρδάκη [τὸ ὕ. ἀπὸ πίσω ἀπ' τὴν π.] — Δημητσάνης παρὰ Κ. Κασσιμάτη [Τὸ βρε — τὸ ὕ. ἀπὸ πίσω ἀπὸ τὴν π.] — Παρὰ Ι. Βερέττα [ὄμ.] — Κεφαλληνίας παρὰ Σ. Δ. Παγώνη [Βρήκ' ή ν. μας τὸ γενί].

Βλ ἄρ. 12. 55. 60. Ἐπὶ τῶν ἰσχυριζομένων ὅτι εὔρον προᾶγμα, οὗ τὴν θέσιν πάντες ἐγίνωσκον· καὶ ἐπὶ τῶν ἀξιούντων νῦν εἴπωσι γνῶμην ἰδίαν περὶ τῶν παιδιῶν. Ἡ παροιμία προῆλθεν ἐκ γαμηλίου ἐθίμου. Ἐνιαχοῦ τίθεται ὅπιθεν τῆς θύρας τῆς οἰκίας ὕνις, ἐφ' ἧς εἰσερχομένη τὸ πρῶτον μετὰ τῆς γαμηλίου συνοδίας ἡ νύμφη πατεῖ τὸν πόδα. (Βλ. Ἐστίαν τ. Δ' σ. 701. Βλαστ. σ. 92). Τὸ σύμβολον τοῦτο ἐξηγοῦσὶ τινες ὡς ὑπεμφαίνον ὅτι ἀρύεται δύναμιν ἢ νύμφη, ἵνα βασιτάξῃ τὰ οἰκογενειακὰ βάρη (Βλαστ. αὐτ.). Ἡ συνήθης δ' ἐξήγησις εἶναι ὅτι ὁ σίδηρος πατούμενος ἐν ἐπισήμῳ στιγμῇ προσδίδει ῥώμην εἰς τὸν πατοῦντα (Βλ. ὅσα περὶ τούτου ἐσημείωσα ἐν Νεα. τ. Α' σ. 380. τ. Β' σ. 389). Ἄλλ' ἔκπαλαι τὸ ἄροτρον ἦτο πιθανῶς σύμβολον τοῦ γάμου· τοῦτο ὑπεμφαίνουσιν ὁ ἀνομολογούμενος σκοπὸς τοῦ γάμου ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων «ἐπ' ἀρότῳ παίδων γνησίων» (Μενάνδρ. ἀπ. παρὰ Κλήμ. Ἀλεξ. Στρομ. Β' σ. 181, 15 Sylb. καὶ Apulej. Apol. σ. 576. FCG. IV, 275, 135. V, 107. Λουκιαν. Τίμ. 17. Χαρίτ' Ἀφροδισ Γ', 2. Ἀρισταίν. Α', 19) καὶ ἡ μεταφορικὴ σημασία τῶν λέξεων ἀροῦν, σπείρειν, ἀροτριᾶν, φυτεύειν, ἀρουρα κτ. (Βλ. τὰς μαρτυρίας παρὰ Preller Demeter u. Persephone σ. 354 κέ.).

Ἐν καλαβρυτινῇ παραλλαγῇ τῆς παροιμίας (ἄρ. 12) ἀντὶ τῆς ὕνιδος ἀναφέρεται σάρωμα· ἀγνοῶ ἂν ὑπάρχει που τῆς Ἑλλάδος γαμηλίον τι ἔθιμον, καθ' ὃ ἡ νύμφη ὀφείλει ν' ἀνεύρη σάρωθρον. Ὑπάρχουσιν ὅμως παραπλήσια ἰταλικά ἐνιαχοῦ τῆς Ἰταλίας ἢ πενθερὰ κατὰ τὴν πρώτην εἴσοδον τῆς νύμφης εἰς τὴν νέαν τῆς οἰκίαν παρουσιάζει εἰς αὐτὴν σάρωθρον, ὑποδεικνύουσα τρόπον τινὰ τὰ οἰκιακά της καθήκοντα· ἀλλαχοῦ δὲ πάλιν τίθεται σάρωθρον εἰς τὸ κατώφλιον τῆς θύρας καὶ ἂν ἡ νύμφη τὸ σηκώσῃ, θεωρεῖται τοῦτο ὡς ἔνδειξις ὅτι θὰ εἶναι καλὴ οἰκοκυρά, καὶ τοῦναντίον ἂν εἰσέλθῃ χωρὶς νὰ προσέξῃ εἰς αὐτὸ (Archivio per le tradiz. popol. 1898 σ. 44.)

57. Ἡῦρε ἡ πέτρα τὴν ἀμάδα.

(Κ. Δαπόντε Καθρέπτης γυναικῶν 1766 τ. Β' σ. 298 [Ἡῦρεν ἐκεῖ, καθὼς θεωρῶ, ἡ

πέτρα τὴν ἀμάδα, Φίλιππος τὸν Ναθαναήλ καὶ καθεξῆς ἀράδα.] — Θήρας. Δε. 6', 44. — Εὐβοίας. Ἐφ. Φιλομ. 1858 σ. 367. — Β. 110, 261. — Ἐφ. Φιλομ. 1869 σ. 1955. — Σκύρου καὶ Κύμης. Πτζ. 313, 4. — Ζακύνθου. Ἐλπ. 1192, 93 [Εὐρηκε] καὶ παρὰ τοῦ λόρδου Γόλφορδ [Εὐρε π.] καὶ παρὰ Σ Δὲ Βιάζη [Εὐρηκε] — Κεφαλληνίας παρὰ Σ. Δ. Παγώνη. — Γυθείου παρὰ Δ. Ι. Παναγουλάκου).

Βλ. ἀρ. 27. 43. 53. 86. Ἐπὶ πονηροῦ εὐρόντος ἀντάξιον αὐτοῦ σύντροφον ἢ ἐμπεσόντος εἰς χεῖρας ἄλλου πολλῶ χείρονος.

✓ 58. Ἡῦρε κι' ὁ παπᾶς τὸ χωριό.
(Β. 109, 246).

Εὔρεν ὁμοίους αὐτῶ

✓ 58α. Ἡῦρ' ἐκκλησιαὶ ν' ἀγιάση.
(Παρά Ι. Βερέττα).

Ἐπὶ πονηροῦ μὴ δυνηθέντος ν' ἀπατήση ἄλλους εὐφρευτέρους αὐτοῦ, ἐξελέγξαντας τοὺς δόλους του.

59 Ἡῦρε μελίτσι νὰ πάρη μέλι.
(Κοινή).

Βλ. ἀρ. 70. 71-74, πρβλ. ἀρ. 66. Δὲν θὰ δυνηθῆς νὰ τρουγήσης τὸ μέλι τοιαύτης κυψέλης, διότι θὰ σ' ἐμποδίσωσιν αἱ μέλισσαι. Ἐπὶ τῶν ζητούντων χάριν παρ' ἀνθρώπων δυσκόλων καὶ ἀνεπιεικῶν. Ἡ ἐπὶ τῶν προσπαθούντων ν' ἀπατήσωσιν ἄνδρα εὐφρέστερον αὐτῶν.

60. Ἡῦρεν ἡ νύφη τὸ γυνὶ ὀπίσω ἀπὸ τὴν πόρτα.

(Βλ. Κατζιούλ. 958. — Κ. 52 ἡ ν. μας] — Κ. 6'. 24 [ἡ νύμφη μας τὸ γυνίον ὄπισθεν τῆς θύρας.] — Δάρδαρ. 299 [ἡ νύμφη μας τὸ ὑνὶ ὁ. ἀπὸ τὴν θύραν.] — Μα. 18 [Εὐρηκε ἡ νύμφη μας τὸ ὑ. ὁ. ἀπὸ τὴν θύραν.] — Ἡπειροῦ. Ἄρ. 477 [πίσω] — Ζακύνθου. Ἐλπ. 1195, 156 [Εὐρηκε ἡ ν. μας τὸ ὑνὶ] — Μεσσηνίας παρὰ Π. Γ. Γενναδίου [Εὐρηκε ἡ ν. τὸ ὑνὶ ἀπὸ πίσω]).

Βλ. ἀρ. 56.

61. Ἡῦρεν ἡ τέντζερη τὸ κούπωμά της.

(Βλ. Κατζιούλ. 957. — Ἡπειροῦ. Ἄρ. 476. — Σωζοπόλεως παρὰ Κ. Δ. Παπαϊωαννίδου [Ἡῦρ' ὁ δέτζερης τὸ καππάκι.]).

Βλ. ἀρ. 80. Κούπωμα τὸ πῶμα, ἀπὸ ῥήματος κουπώνω = πωματίζω τοῦτο δὲ ἀπὸ τοῦ κοῦπα, ἦ, = ποτήριον, ὅπερ ἐλήφθη ἐκ τοῦ λατ. *cupra* ἢ *cupa* (σκύφος) συγγενοῦς τοῦ ἑλλ. κύπη ἢ γύπη.

62. Ηὔρεν ἡ φακὴ τὰγγειό της.

(Μα. 18 [Εὔρηκεν ἡ φ. τὸ ἀγγειόν της.] — Ἡπειροῦ. Ἄρ. 485 [Ἡῦρηκ' ἡ φ.] — Β. 110, 268. — Ἡπειροῦ. Ἡπειρώτης 1901 σ. 87 [Ἡῦρηκ' ἡ φ. τὸ ἄ.] — Τρινάδου Θεσσαλίας παρ' Ἀγ. Τζαρτζάνου [Βρῆκι-τά. τ'ς.]).

Προβλ. γνωρίζω 2. Εὔρέ τις σύντροφον κατὰ πάντα ὅμοιον αὐτῷ.

63. Ηὔρεν ὁ κρούστης τὸν ἀντικρούστην.

(Καρπάθου. Μαν. 284, 238).

Προβλ. ἀρ. 76. Κρούστης ἀπὸ τοῦ κρούω, ὁ ἔχων τὴν ἔξιν ἢ τὴν δύναμιν τοῦ κρούειν. Ἐπὶ ἀνθρώπου φιλέριδος, σωφρονισθέντος ὑπὸ ἀντιπάλου ἰσχυροτέρου.

64. Ηὔρε ὁ Φίλιππος τὸν Ναθαναήλ.

(Κοινοτάτη. — Κ. Δαπόντε Καθρέπτης γυναικῶν 1766 τ. Β' σ. 298 [Ἡῦ. Φ.] — Βερ. 32, 24 — Ἡπειροῦ. Ἄρ. 1677 [Ἡῦρεν]. — Β. 76, 151. — Β. 354, 68 [Ἡῦρ' ὁ Φ.] — Κωνσταντινουπόλεως. Ἡμ. Ἀνατ. 181, 53 [ὄμ.] — Πιζ. 243, 360 [Ἡῦρ' ὁ Φίλιππας] — Τραπεζοῦντος. Ἀστ. Π. 118, 128 [Ἡῦρεν ὁ Φίλιππον] — Λακκοβιτίων Μακεδονίας. Γούσιος 91. — Καρπάθου Μαν. 284, 238. — Ἀθηνῶν παρ' Ὁθ. Στασινοπούλου [τὸν Ἀθαναήλ] — Γυθείου παρὰ Δ. Ι. Παναγουλάκου [Βρῆκε — τὸν Ἀθαναήλ] — Νάξου παρὰ Μ. Ι. Μαρκόπολι [Ἡῦρεν] — Πάτμου παρὰ Χ. Μαλανδράκη [Φίλιππας — Ναθαναήλ.] — Σωζοπόλεως παρὰ Κ. Δ. Παπαϊωαννίδου [δό Ν.]).

Βλ. ἀρ. 64α. 89. 90, ἀπαντῶ 1, προβλ. ἀρ. 57. 58. 62. 63. 79. 80. 87. 88. 103. Εὐαγγελικὸν ῥητὸν (Ἰωάν. α', 46), λεγόμενον ἐπὶ τῶν ὁμοίων ἐν φαυλότητι Οἱ ἀρχαῖοι ἔλεγον περὶ τούτων παροιμιαζόμενοι: « Ὀδυσσεὺς Σισύφῳ συνῆλθεν » (Μακάρ. 520) καί: « Συνῆλθον Ἀτταγᾶς καὶ Νουμήνιος » (Διογενιαν. 716. Γρηγόρ. Κύπρ. 264 Διογενιαν. Βι. 96. Μακάρ. 690. Ἀποστόλ. 1478. Σουίδ. λ. Ἀτταγᾶς. Συμεὼν μεταφραστ. παρὰ CPG II σ. 17. Εὐσταθ. ἐν Mai Spicil. Roman. τ. V σ. 313). Ὅμοιοι παρ. **Γερμαν.** Binz und Benz haben einander getroffen == ὁ Βίντς κι' ὁ Βέντς ἤσαν ὁ ἓνας τὸν ἄλλον (W. I, 380). Der eine bub hat den andern funden == ὁ ἓνας κατεργάρας ἤρε τὸν ἄλλον (αὐτ. 496, 73).

64α. Ηῦρ' ὁ Χατζηγιάννης τὸν καϊμένο Παπαγιάννη.

(Β. 354, 68).

Βλ. τὴν προηγουμένην.

65. Ὑπερ ρέμπελοχ χωριὸν τσαὶ παλαβοὺς ἀίρώπους.
(Μεγίστης. ΚΠ. ΚΑ', 319, 219).

Ἐπὶ τοῦ εὐδοκιμοῦντος μεταξὺ χειρόνων αὐτοῦ.

66. Ὑρες ἅγιο ν' ἀνάψης κερὶ!
(Τήνου παρ' Ἀδ. Ἀδαμαντίου).

Βλ. ἀρ. 69. 91, πρβλ. ἀρ. 59 68 70β. 72 - 74. Λατρεύεις δηλ. ἅγιον, ὅστις οὐδέποτε θὰ σὲ βοηθήσῃ. Ἐπὶ τῶν περιποιομένων ἀνθρώπους, μὴ ἀνταποδίδοντας τὴν χάριν, ἢ ἐπὶ τῶν ζητούντων τι παρὰ φιλαργύρου ἢ φιλαύτου.

67. Ὑρες ἄμμο κ' ἐκυλίστης,
κ' ἤβγες ὄξω κ' ἐκαυκήστης.
(Καρπάθου. Μαν. 284, 240).

Ἐπὶ τῶν εὐρόντων κατ' εὐχὴν τὰ πράγματα, ἀλλ' ἀποδιδόντων τὴν ἐπιτυχίαν εἰς τὴν ἰδίαν ἱκανότητα.

68. Ὑρες ναύτη γιὰ τὸν παπαφίγκο!
(Πάτμου παρὰ Χ. Μαλανδράκη [γεμιντζή γιὰ π.] — Οἰνόης Πόντου παρὰ Π. Σ. Ἀντωνιάδου).

Πρβλ. ἀρ. 66. Γεμιντζῆς ὁ ναύτης ἢ λ. τουρκικὴ (γχεμιτζί). Παπαφίγγοι οἱ φώσωνες καὶ μεγάλος παπαφίγγος ὁ φώσων παπαφιγγιέροι δὲ οἱ τοῦ τοῦ πληρώματος ἄνδρες, οἱ φωσωνῖται. Ἐκ τοῦ βενετ. *parafigo* (ἰταλ. *parrafico*). — Ἑῦρες τὸν κατάλληλον ναύτην πρὸς χειρισμὸν τῶν ἰστιῶν! εἰρωνικῶς πρὸς τὸν ζητοῦντα νὰ ἐκτελέσῃ τις ἄλλος βαρεῖαν ἐργασίαν.

69. Ὑρες κι' ἅγιο, νὰ πάρης λιθάνι!
(Σίφνου παρὰ Σ. Δουκάκη [π. κερὶ.] — Πάτμου παρὰ Χ. Μαλανδράκη [Ἡῦ. ἄ.]).
Βλ. ἀρ. 66.

70. Ὑρες κρινὶ νὰ φῶς μέλι!
(Ἡπίρου. Ἄρ. 479. — Β. 109, 247 [κρινὶ (κρίνο) νὰ πάρης μ.]).

Βλ. ἀρ. 59. Κρινί, τό, ἢ κυψέλη τῶν μελισσῶν ἢ λ. σλαβικὴ, *krina* δηλοῦσα τὸ μόδιον (G. Meyer Neugr. St. II, 37).

70α. Ἡὔρες κῶλο νὰ κλέψῃς ἀρχίδια!

(Παρά Ι. Βερέττα).

Ἐνέπεσες εἰς πολλῶ πονηροτέρους σοῦ.

✓ 70β. Ἡὔρες παπᾶ νὰ πάρῃς ἀντίδωρον!

(Βάρνερ: παπᾶς 8).

Βλ. ἀρ. 66.

71. Ἡὔρες πούλουδο νὰ πάρῃς μέλι!

(B. 109, 248).

Βλ. ἀρ. 59. Πούλουδο τὸ ἄνθος· ἡ ἔτυμολογία ἄγνωστος· (πρβλ Κοραῖ ἸΑτ. τ. Δ' σ. 454).

72. Ἡὔρες τὸ λελοῦδι, νὰ πάρῃς τὸ μέλι!

(Λακωνίας παρὰ Π. Γ. Γενναδίου [λουλοῦδι] — Λάστας Γορτυνίας παρὰ Ν. Λά-
σκαρη).

Βλ. ἀρ. 59.

73. Ἡὔρες τὸ λουλοῦι νὰ πάρῃς μυρωϊάν!

(Καρπάθου. Μαν. 284, 241).

Βλ. ἀρ. 59.

74. Ἡὔρες τὸ λουλοῦι νὰ τὸ μυρισθῆς.

(Καρπάθου. ΖΑ. 365, 46 [λουλοῦδι]).

Βλ. ἀρ. 59.

✓ 74α. Ἡὔρες τὸν ἀραμπᾶ καὶ πονοῦν τὰ ποδάρια σ'.

(Κυζίκου παρὰ Μεν. Φιλήντα).

Ἐπὶ τῶν τυχόντων ὧν ἐπεθύμουν, καὶ ὅμως μεμψιμοιροῦντων.

✓ 75. Ἡὔρε τὸ θυάρι 'ς τὴ λάσπη.

(Βλ. Κατζιούλ. 959. — Κατζιούλ. Ἐπίμ. 134. — Κ. 6', 22 [τὸ θυάριον εἰς τὴν
λάσπην.] — Νε. 55, 337 [ὄμ.] — Μα. 18 [Ἐύρηκε τὸ δ. μέσα εἰς τὴν λάσπην.] — Β'.
46, 54. — Ἡπίερου. Ἄρ. 484. — Β. 109, 252).

Ἐπὶ τῶν χάριν εὐτελοῦς κέρδους ἀτιμαζομένων ἢ καὶ ζημιουμένων
ἀντὶ νὰ κερδήσωσιν. Ὁ μῦθος ἴσως, καθὼς καὶ ὁ Κατζιούλης παρα-

τηρεῖ, περὶ ἀνθρώπου, ὅστις εὐρῶν δίλεπτον ἐν τῷ βορβόρῳ καὶ θελήσας νὰ τὸ λάβῃ κατεσπλωθή

76. Ἡῦρε τὸ μάστορή του.

(Κοινοτάτη. — Ἡπειροῦ. Ἄρ. 486 [Ἡῦρηκε τὸ μάστορά του.] — Β. 110, 264 [ὄμ.] — Βάρνης. Κρ. 20. — Ἡπειροῦ. ΚΠ. ΙΗ', 187, 99 [μάστορά του.]).

Πρβλ. ἄρ. 20. 54. 63. 77. 83. 84. Ἐπὶ τῶν ματαιῶς ἐπιχειρούντων νὰ ἐξαπατήσωσιν ἄλλους πανουργοτέρους αὐτῶν, ἢ νὰ βιάσωσιν ἰσχυροτέρους. Παραπλησία ἢ ῥῆσις τοῦ Ἀριστοφάνους (Ἰππ. 684): «Ἐῦρε δ' ὁ πανοῦργος ἕτερον πολὺ πανουργίαις | μείζοσι κεκασμένον | καὶ δόλοισι ποικίλοις | ῥήμασιν θ' αἰμύλοις». Ἐφέροντο δὲ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις καὶ παροιμίαι ὅμοιαι: «ἔσθλὸς ἐὼν ἄλλου κρείττονος ἀντέτυχεν» (Πολύβ. ΙΕ', ις', 6. Βλ. καὶ Crusius ἐν Philologus τ. 48 σ. 178 κέ. Wunderer Polybios-Forschungen 1898 σ. 17). «Οὐκ ἀπίρω προσέβαλες» (Κῶδ. Κοῖσλ. 392 σ. 153 f Gaisf. App. pron. 345. Bekker An. gr. 56. 26. CAF. III, 533, 704). Νεώτεραι παρ. **Γαλλ.** Il a bien trouvé son maître (Leroux II, 136). Il n'y a si vaillant qui ne trouve son maître (αὐτ. 87). — **Ῥωμουν.** A 'sh'ī gāsī omul = ἦρε τὸν ἀνθρωπό του (Zanne 4385). — **Ὀλλανδ.** Hij heeft zijnen meester aan hem gevonden = ἦρε ἔς αὐτὸν τὸν μάστορή του (W. III, 584, 125). — **Γερμαν.** Er hat einmal seinen meister troffen = ἦρε τέλος τὸν μάστορή του (αὐτ.). Jeder findet seinen meister = καθένας βρίσκει τὸν μάστορή του (αὐτ. 582, 67. II, 1009, 42). Ein Schalk muss seinen Meister finden = ὁ κατεργάρας θὰ βρῆ χωρὶς ἄλλο τὸν μάστορή του (αὐτ. IV, 81, 44).

77. Ἡῦρε τὸ μυξομύτη του.

(B. 347, 4).

Βλ. τὴν προηγουμένην, πρβλ. μυξάρης 1. Μυξομύτης εἰρωνικῶς ὁ ἀνώτερος καὶ ἰσχυρότερος.

78. Ἡῦρε τὸ σουγιά μὲ τὸ λουρί του.

(Ἀχαρνῆς. — Ἀθηνῶν. — Ζαγορίου παρὰ Σ. Χατζοπούλου).

Πρβλ. ἄρ. 83. Περιεπλάκη εἰς πολλὰς δυσχερείας. — Σουγιάς ἢ σογιάς, εἶναι λέξις κοινοτάτη σημαίνουσα τὴν καλαμογλυφίδα ἢ μαχαι-

ρίδιον, οὗ ἡ λεπὶς στρέφεται ἐπὶ τῆς ξυλίνης λαβῆς, ἵνα προφυλάσσηται ἐντὸς ταύτης ἡ ἀκωκὴ. Ἐκ τοῦ τουρκ. σογιά, τὴν αὐτὴν ἔχοντος σημασίαν

79. Ἡῦρε τὸ ταῖρί του.

(Κ. α', 33. — Κ. β', 24. — Κ. γ', 367. — Μα. 18 [Ἐβόρηκε τὸ ἐταῖρί του.] — Νε. 55, 339. — Β'. 45, 41. — Β. 109, 255. — Πελοποννήσου).

Πρβλ. ἀρ. 64. Εὔρε τὸν ὁμοίον του ἐπὶ φιλίας φαύλων

✓ 80. Ἡῦρε τσοῦκκα ποῦμάν της.

(Νισύρου. ΖΑ. 411, 37 καὶ ΚΠ. ΚΓ', 56).

Παραλλαγὰὶ ταύτης φέρονται πάμπολλαι ἄλλαι μὲν ὁμοιόταται τὴν διατύπωσιν (ἀρ. 38. 61. 101. 134α), ἄλλαι δὲ προσθέτουσαι ὅτι κυλισθὲν τὸ πῶμα εὔρε τὴν χύτραν (ἀρ. 26. 28-31. 33. 39. 49. 104, πρβλ. ἀρ. 27. 32), ἄλλαι δ' ὁμοιοὶ τὴν ἔννοιαν (ἀρ. 57. 64. 135, καππάκι 1. 2, κατὰ 32α. 35). Λέγεται δ' ἡ παροιμία ἐπὶ φαύλων συναπτόντων φιλίαν πρὸς ἀλλήλους καὶ συμπραττόντων, ἢ ἐπὶ γυναικὸς ἀσχήμου ἢ πονηροῦς νυμφευομένης ἄνδρα ἀρμόζοντα εἰς αὐτήν. Ἡ παροιμία εἶναι ἀρχαία: «εὔρεν ἡ λοπὰς τὸ πῶμα» διασωθεῖσα ἐν ἐπιγραφῇ σατίρας τοῦ Οὐάρονονος (Sat. Menipp. 32 σ. 128 Cehler. CAF. III, 524, 651) Δι' ἄλλης μεταφορᾶς ἐκφέρεται παραπλησία ἔννοια ἐν ἑτέρᾳ παροιμιώδει πιθανῶς φράσει παρ' Ἀρισταινέτ Β', 6 σ. 162 Hercher: «εὔρεν οὖν ἡ μάχαιρα κολεὸν ἄξιον ἑαυτῆς» ἦν ἀσεμνότερον παραφράζει ὁ Πλαῦτος (Pseudol. IV, 7, 84). Ἡ παρ' Οὐάρονονι ἑλληνικὴ παροιμία μεταφρασθεῖσα λατινιστὶ ἦτο ἐν πολλῇ χρήσει παρὰ τοῖς Ῥωμαίοις: Invenit patella operculum. (Hieronym. Epist. 127, 9. Otto 1355). Ὅμοιοι νεώτεροι παρ. **Ἰταλ.** Ogni pignata, havi lu sò cuverchiu = κάθε χύτρα ἔχει τὸ καππάκι της (σικελ. Pitrè II, 110. Παραλλαγὰς βλ. αὐτ. καὶ παρὰ D. II, 406). No gh' è pignata, che covercio no cata = δὲν εἶναι χύτρα ποῦ νὰ μὴ βροίσκη καππάκι (βενετ. Pasqualigo 114. Παραλλαγὰς βλ. παρὰ Pitrè II, 110 καὶ παρὰ D. II, 406 καὶ σ. 508). — **Γαλλ.** Il n' y a si méchant pot qui ne trouve son couvercle (Leroux II, 215. Παραλλαγὰς βλ. παρὰ D. II, 408).

A chaque pot son couvercle (Leroux II, 214). Couvercle digne du chaudron (αὐτ. 192). Chaque pot trouve s'ouverture (D. II, 406 μετὰ λαγκεδοικῆς παραλλαγῆς). — **Κατλαν.** Cada ollèta troba sa cobertoreta = κάθε χύτρα βρίσκει τὸ καππάκι της (αὐτ.). — **Ἰσπαν.** A cada ollaza su coberteraza = σὲ κάθε μεγάλη χύτρα τὸ μεγάλο καππάκι της (αὐτ.). No hay ollo tan fea no halle su cobertera = δὲν εἶναι καμμιά τόσο ἄσχημη χύτρα ποῦ νὰ μὴν ἔχη τὸ καππάκι της (W. IV, 1268, 57). — **Πορτογαλ.** Não ha panella tão feia, que não ache seu cubertouro = ὁμ. (D. II, 468) Não ha panella sem testo = δὲν ὑπάρχει χύτρα χωρὶς καππάκι (αὐτ. 466). — **Κουτσοβλαχ.** Se arucati câpachea shî - află tingirea = ἐκύλισε τὸ καππάκι κ' ἤρθε τὸν τέντζερη (μακεδονικῆ, Zanne 8286). S' arucuti tingirelu shî află câpachea = ἐκύλισεν ὁ τέντζερης καὶ ἤρθε τὸ καππάκι (ἐπίσης, αὐτ. 9330). Se -arucutu câpachea di s' află tengirli = ἐκύλισε τὸ καππάκι γιὰ νὰ βρῆ τὸν τέντζερη (ἠπειρωτικῆ, αὐτ. μετὰ παραλλαγῆς). — **Ῥωμουν.** 'Shî - a gâsit tingirea capacul = ἤρθεν ὁ τέντζερης τὸ καππάκι (αὐτ. μετ' ἄσημάντων παραλλαγῶν) Shî - a gâsit tingirea capacul, tînga dopul shî lelea bârbatul = ἤρθεν ὁ τέντζερης τὸ καππάκι του, ἢ κολοκύθα βούλλωμα καὶ τὸ κορίτσι ἄντρα (αὐτ. μετὰ παραλλαγῆς. Βλ. καὶ ἀρ. 8530). Shi - a gâsit capacul = ἤρθε τὸ καππάκι του. (αὐτ. 8285. 8287). — **Φρεισ.** Dir is naan Poot so skief. dat - r nian Lad to paaset = δὲν εἶναι καμμιά χύτρα τόσο στραβή, ποῦ νὰ μὴν τῆς ταιριάζῃ κανένα καππάκι (D. II, 408). — **Ὁλλανδ.** De pot heeft zijn deksel gevonden = ἡ χύτρα ἤρθε τὸ καππάκι της (W. IV, 1274, 177). Elk potje vindt zyn schyffje = κάθε τεντζεράκι βρίσκει τὸ πουματάκι του (φλαμανδικῆ, D. II, 466). Op dit potje dient zulk een dekseltje = σὲ τέτοιο τεντζεράκι, τέτοιο πουματάκι ταιριάζει (αὐτ.) Er is geen pot zoo scheef, of er past een dekseltje op = καμμιά χύτρα δὲν εἶναι τόσο στραβή, (πάντα) ἔνα πουματάκι θὰ τῆς πηγαίνει (W. IV, 1268, 57. Παραλλαγὰς βλ. αὐτ. καὶ παρὰ D. II, 468). — **Γερμαν.** Der Topf hat seinen Deckel gefunden = ἡ χύτρα ἤρθε τὸ καππάκι της (W. IV, 1274, 177). Jieder Pott finnet siynen Diekel = κάθε χύτρα βρίσκει τὸ καππάκι

της (W. III, 1379, 15. Παραλλαγὰς βλ. αὐτ. II, 258, 8. D. II, 466). Zum Krüge findet sich bald der Deckel = γιὰ τὸ σταμνὶ θὰ βρεθῆ γλήγορα τὸ καππάκι (W. II, 1644, 42). Jeder Topf hat seinen Deckel = κάθε χύτρα ἔχει τὸ καππάκι της (W. IV, 1269, 80. Βλ. καὶ D. II, 466). Es ist kein Topf so schief, er findet seinen Deckel = δὲν ὑπάρχει χύτρα τόσο στραβὴ ποῦ νὰ μὴ βρῖσκη τὸ καππάκι της (W. IV, 1268, 57. Πολυπληθεῖς παραλλαγὰς βλ. αὐτ. 1276, 1. II, 251, 22 23. 40. 258, 5. 6. 1591, 1. 1645, 1. 1729. III, 1378, 1. 5. 9. 1379, 16. 17. D. II, 468). In jedem Topfe findet sich sein Deckelchen = σὲ κάθε χύτρα βρῖσκεται τὸ πουματάκι της (D. II, σ. 508). — **Ἄραδική.** Ἄρχισε νὰ κυλιέται τὸ πιθάρι καὶ πῆρε μαζί καὶ τὸ καππάκι του (Socin 523). — **Τουρκ.** χ'έρ τεντζερεγιέ μπιρ καπάκ μπουλουνοῦρ = κάθε τέντζερης βρῖσκει ἓνα καππάκι (Osm. Sprichw. 444. Decourdemanche 264). Τέντζερε γιουβαρλανδὶ καπαγινὶ πουλδου = ἐκύλισε ὁ τέντζερης καὶ ἤυρε τὸ καππάκι (Παρὰ Π. Σ. Ἀντωνιάδου. Β'. 31, 1, Rhasis σ. 76. Merx 332. Μυρσιλίδης 299. Decourdemanche 74).

✓ 81. Ἡῦρε ψοφίμι.

(Ἡλείου. Ἄρ. 483. — Β. 109, 258 [ψ. κ' ἔπεσε.]).

Πρβλ. ψοφίμι 3 καὶ τὰς αὐτόθι ἀναγεγραμμένας παραλλαγὰς καὶ παράλληλα. Ἐπωφελήθη τὴν εὐκαιρίαν διὰ ν' ἀπολαύσῃ ἀκόπως πράγματος λίαν ἐπιθυμητοῦ εἰς αὐτόν, ἐπιπεσὼν ὡς ὄρνεον εἰς θνησιμαῖον. Δι' ἄλλης μεταφορᾶς λέγει τὸ αὐτὸ ἡ ἀρχαία: « Γαλῆ στέαρ » (Ἀποστόλ. 421α. Διογενιαν. Βι. 109. Νικήτ. Χωνιάτ. σ. 184, 3 Bonn).

82. Ἡῦρηκε τὰ γελάδια.

(Ἡλείου. Ἄρ. 1681. — Β. 110, 263 [καὶ τὰ γ.]).

Βλ. ἀρ. 115. Παθὼν κατενόησε τὴν ἀπάτην του. Ὁ μῦθος, ἔξ οὗ ἡ παροιμία, ἐλησμονήθη.

83. Ἡῦρηκε τὸ διάβολό του.

(Βερ. 19, 5 [Βρῆκα τὸ διάβολό μου.] — Β. 43, 71 [Βρῆκα τὸ διάβολό μου]. — Λευκάδος ΚΠ. Η', 396. — Κοινοτάτη. (Βρῆκε τὸ διάβολό του.]).

Πρβλ. ἀρ. 76. 78. Ἐπὶ τῶν ἀπρόσδοκῆτως ἐμπιπτόντων εἰς δυσχερείας.

84. Ηύρηκε τὸμ μαλλιαρόκωλό του.

(Λευκάδος. ΚΠ. Η', 396).

Βλ. ἀρ. 20.

85. Ηύρηκ' ἡ στραβὴ τάρνι της, κ' ἡ γκαλιώρα τὸ δικό της.

(Βλ. Κατζιούλ. 33, 3. — Κατζιούλ. 'Επίμ. 70 [Ηύρεν — κ' ἡ γκαλιώρα] — 'Η-
πέφρου. 'Αρ. 1679. — Β. 110, 265. — 'Ιωαννίνων παρὰ Δ. Μ. Σάρρου [Ηύρ' ἡ σ. τὰ
τ'ς κ' ἡ γκαλιώρα τοῦ δικό τ'ς. ἦ, κί' ἡ λούρω]).

Βλ. ἀρ. 14. 134. 'Επὶ τῶν κατὰ πλάνην ὑπολαμβάνόντων ὅτι
ἀνεῦρον κτῆμά των ἀπολεσθέν, διότι ἐκλαμβάνουσι τὸ ἀλλότριον ὡς
ἴδιον, ἢ ἄλλον ἀντ' ἄλλου προσαγορευόντων' λέγεται προσέτι καὶ ἐπὶ
τῶν συναπτόντων φιλίαν πρὸς ὁμοίους των τὸ ἦθος.

86. Ηύρ' ἡ πέτρα τὴν ἀμάδα κ' ἡ κοπριά τὰ λάχανα.

(Λακωνίας παρὰ Π. Γ. Γενναδίου).

Συμφυρμὸς δύο παροιμιῶν, τῆς ὑπ' ἀρ. 57 καὶ τῆς ἐν λ. ὅμοιος 10.

87. Ηύρ' ἡ τάβλα τὸ καρφί της.

(Β. 110, 267. — Ππζ. 313, 4. — 'Ελευσίνας Γόρτυνος παρὰ Κ. Κασιμάτη [Βρί-
σκει ἡ τ.] — Δημητσάνης παρὰ τοῦ αὐτοῦ [Τό βρε ἡ τ.] — Λακωνίας παρὰ Π. Γ. Γεν-
ναδίου. — Γυθείου παρὰ Δ. Ι. Παναγουλάκου [Βρῆκε ἡ]).

Βλ. ἀρ. 14α. 88, ἀγάλια 2, πρβλ. ἀρ. 64. Εὔρε τὸν ὅμοίον του.

88. Ηύρ' ἡ τροῦπα τὸ καρφί της.

(Λακωνίας παρὰ Π. Γ. Γενναδίου).

Βλ. τὴν προηγουμένην.

89. Ηύρι ἡ Λιὸς τὸν Παδελιό,
τσί τιργιάσαν τσί οἱ δυό.

(Λέσσου παρὰ Γρ. Ν. Βερναρδάκη).

Βλ. ἀρ. 64. Παδελιὸς ὁ Παντελῆς ἦτοι Παντολέων ἢ Παντελεή-
μων. Τιργιάσαν = ἐταίριασαν, ἀπετέλεσαν ζεύγος.

90. Ηύρ' οὐ Γιάννις τοὺν Κουλιό.

('Ιωαννίνων παρὰ Δ. Μ. Σάρρου. — Λέσσου παρὰ Γρ. Ν. Βερναδάκη [Βρῆτσι ἡ
Γ. τοῦ Νικουλό.]).

Βλ. ἀρ. 64.

91. Ἡῦρις ἁγίου ν' ἄψις τοῦ τσιρί σ'.

(Λέσβου παρὰ Γρ. Ν. Βερναρδάκη).

Βλ. ἀρ. 66.

92. Ἡῦρ' ὁ στραβὸς τῆ γλύστρα δου,
γλύστραε καὶ πήγαινε.

(Σωζοπόλεως παρὰ Κ. Δ. Παπαϊωαννίδου [ἐνίοτε λέγεται μόνος ὁ πρῶτος στίχος.])

Ἐπὶ τῶν τυχόντων εὐκολίας τινὸς ἀνελπίστου, ἰδίως ὅταν πρὸς ἴδιον ὄφελος καρποῦται τις τὴν προπαρασκευαστικὴν ἐργασίαν ἄλλου.

✓ 93. Θὰ βρῆς κι' αὐτὸν ἀφ' τὸ τυρί.

(Κερκύρας. Νεα. 354).

Ἄφ' τὸ τυρὶ = τοῦ τυριοῦ· ἢ ἀπὸ μετ' αἰτιατικῆς ἐν τῷ κερκυραϊκῷ ἰδιώματι ἀναπληρώνει τὸν ἀπολεσθέντα τύπον τῆς γενικῆς. Ὅθεν = θὰ εὔρης τὸν ἄνδρα τοῦ τυροῦ· θὰ τιμωρηθῆς ὑπ' ἄλλου θρασυτέρου σοῦ. Ἀναφέρεται προδήλως εἰς μῦθον ἄγνωστον.

✓ 94. Θὰ τὸν βρῆ τὸν παρᾶ.

(Λελ. Ἐπιθ. 235, 74 [Θὰ τὸν βρῆς καὶ σὺ τὸν π.] — αὐτ. 75 [κ' ἐκεῖνος τὸν π.]).

Θ' ἀποθάνῃ ἐκ βιαίου θανάτου, δίδων δίκην τῶν κακουργιῶν αὐτοῦ. Ἄγνωστόν μοι πόθεν ἢ μεταφορά.

95. Καὶ 'ς τῆ βρύση ἂν πᾶς, νερὸ δὲν βρίσκεις.

(Βλ. Κατζιούλ. 1157. — Κατζιούλ. Ἐπίμ. 591 ['ς τὴν βρ.]).

Βλ. ἀρ. 98. 96.

96. Καὶ 'ς τῆ βρύση
νερὸ δὲ βρίσκει.

(Κ. 6', 27 [δὲν εὐρίσκει.] — Νε. 62, 379 [ὄμ.] — Β¹. 52, 36 [δὲν βρ.] — Β. 124, 110).

Βλ. ἀρ. 98. 95, βρύση 4. 6. 7. Ὁ ποιητὴς τοῦ Ἐρωτοκρίτου (Δ', 1376) τὴν διεσκέυασεν οὕτω: «Καὶ μέσ' 'ς τὴν βρύσῃν κολυμπᾶ, λέγει νερὸν δὲν ἔχει».

97. Καὶ 'ς τῆ θάλασσα ἄμμο δὲν βρίσκει.

(Βάρνης. Κρ. 22).

Βλ. τὴν ἐπομένην.

98. Καὶ ἔς τὴ θάλασσα νὰ πάγη,
 κ' ἐκεῖ νερὸ δὲ θά βρῃ.

(Μα. 16 [εἰς τὴν θάλασσαν νὰ τὸν στείλῃς νερόν δὲν θὰ εὔρῃ.] — Ἡπειρου. Ἄρ. 565 [δὲν θὰ βρῇ.] — Β. 124, 111 [πάη] — Κυνουρίας παρὰ Κ. Ῥωμαίου [νὰ πᾶ' νὰ πνιγῶ ν. δὲ θά βρω.]).

Βλ. ἀρ. 97. 129. 130. 95. 96, ἄτυχος 2, βρύση 4. 6. 7, δίψα 2, διψῶ 16, πηγαίνω 29, φυραίνω 3. Ἡ μὲν κυνουριακὴ παραλλαγὴ λέγεται (ὡς καὶ ἡ ἐν λ. ἄτυχος 2, καὶ δι' ἄλλης μεταφορᾶς ἡ βυζαντινὴ ἐν λ. κεραμίδι 3) ἐπὶ τῶν ἀτυχῶν, τῶν πάντοτε ἀποτυγχανόντων, καὶ ὅταν ἀκόμη ἐπιχειρῶσί τι ἐπιζήμιον εἰς αὐτοῦς· αἱ δὲ λοιπαὶ συνηθέστερον ἐπὶ τῶν ζημιουμένων καὶ ἐν οἷς πᾶς ἄλλος θὰ ἠὺδοκίμει, καὶ ἐπὶ τῶν ἀδεξίων, τῶν εὕρισκόντων δυσχερῆ καὶ τὰ εὐκολώτατα, ἢ ἐπανερχομένων μὲ κενὰς τὰς χεῖρας, ὅταν στέλλωνται νὰ φέρωσί τι ἐκ τόπου, ὅπου προχειρότατα θὰ τὸ εὔρισκον. Ἐν θηβαϊκῷ καταδέσμῳ τοῦ Β' αἰῶνος π. Χ. ἀναγράφεται ὁμοίᾳ τις κατάρα: « μὴ θάλασσα μόν(φ αὐ)τῷ ὑγρὰ » (Wuensch Defixion. tabellae atticæ σ. VII). Καὶ ἐν ἐπιγραφῇ τῆς Καρίας: « οὔτε ἡ γῆ αὐτὸν καρπὸν ἐνέγκῃ, οὔτε ἡ θάλασσα αὐτῷ πλωτὴ γενήσεται » (CIG. 2826). Ὅμοιαι νεώτεραι παροιμίαι Ἰταλ. Un trova acqua in mare = δὲ βρίσκει νερὸ ἔς τὴ θάλασσα (κορσικ. D. II, 412). Se io andassi al mare, lo troverei secco = ἂν πῆγαίνα ἔς τὴ θάλασσα θὰ τὴν εὔρισκα στεγνὴ (W. IV, 490, 51). Si vaju a mari, mancu acqua cci trovu = ἂν πάγω ἔς τὴ θάλασσα, οὔτε νερὸ δὲ βρίσκω (σικελ. Pitrè II, 266). Si andas a mare non incontras abba = ἂν πᾶς ἔς τὴ θάλασσα δὲ βρίσκεις νερὸ (σαρδηνία, D. II, 515). Quannu vannu a mari li bagasci, sicca lu mari cu tutti li pisci = ὅταν πᾶν ἔς τὴ θάλασσα οἱ κακομοιριασμένοι, ξεραίνεται ἡ θάλασσα μ' ὅλα τὰ ψάρια (σικελ. Pitrè I, 271). — Γαλλ. Il ne sauroit trouver de l'eau à la rivière (Leroux I, 67). Si tu allois au marne tu n'y trouverois point d'eau (αὐτ.). Qui chetif envoi à la mer il ne rapporte poisson ne sel (Leroux II, 385). Troubaya pas d'êga dien t Alèi = δὲ θά βρισκε νερὸ μέσα (ἔς τὸν ποταμὸ) Ἀλλιέρη (RTP. 1898 σ. 390). N' nin trover d' l' aïwe ès Moûsé = νὰ μὴ βρίσκῃ νερὸ ἔς τὸν (ποταμὸ) Μεύση

(D. II, 412).—**Ἰσπαν.** No halla aqua en la mar = δὲ βρίσκει νερὸ 'ς τὴ θάλασσα (W. III, 557, 97).—**Ῥωμουν.** Nu găsesc nicî apă în puts = οὔτε νερὸ 'ς τὸ πηγάδι δὲ θά βρισκε (Zanne 7660).—**Ἄγγλ.** He seeks water in the sea = γυρεύει νερὸ 'ς τὴ θάλασσα (W IV, 1833, 790).—**Ὀλλανδ.** Hij zou wel zeggen, dat in de zee geen water was = μπορούσε νὰ εἰπῆ, πῶς 'ς τὴ θάλασσα δὲν ὑπάρχει νερὸ (D. II, 412). Indien men hem naar de rivier stuurde, hij zoa geen water vinden = ἂν τὸν ἔστειλαν 'ς τὸ ποτάμι, δὲ θά βρισκε νερὸ (αὐτ.).—**Γερμαν.** Der Busch hat keine Bäume, das Meer kein Wasser = δὲν ἔχει ὁ λόγγος δένδρα, ἢ θάλασσα νερὸ (W. I, 518, 43). Er findet das Wasser im Flusse nicht = δὲ βρίσκει τὸ νερὸ 'ς τὸ ποτάμι (αὐτ. 1015, 55). Er findet im Meer kein Wasser = δὲ βρίσκει 'ς τὴ θάλασσα νερὸ (W. III, 557, 97). Er würde das Meer trocken finden, wenn er hineinginge = θά βρισκε τὴ θάλασσα στεγνὴ ἂν ἔμπαινε μέσα (αὐτ. 558, 102). Wenn er auf die See gehen wollte würde kein Wasser dort sein = ἂν ἤθελε νὰ πάγῃ 'ς τὴ θάλασσα, δὲ θά ὑπῆρχε νερὸ 'ς αὐτὴ (W. IV, 490, 51). Er würde kein Wasser im Flusse (Meer) finden, wenn er schöpfen sollte = δὲ θά βρισκε νερὸ 'ς τὸ ποτάμι ('ς τὴ θάλασσα', ἂν ἤθελε νὰ βγάλῃ (αὐτ. 1830, 715). Wasser in dem Meer suchen = νὰ ζητᾶ νερὸ 'ς τὴ θάλασσα (αὐτ. 1833, 790).

- ✓ 99. Καλομοῖρα ποῦ εἰμ' ἐγώ,
ποῦ χασα ἓνα κ' ἠῦρα δύο.

(Ἄν. ἐπ. Α', 510, 181).

Ἄγνοῶ τὴν χρῆσιν τῆς παροιμίας ταύτης· ἕως λέγεται ἐπὶ χήρας φιλέρωτος.

- ✓ 100. Κατὰ ποῦ ἔπραξε ἠῦρε.

(Πεζ. 252, 466).

Βλ. κάνω ἀρ. 49. Ἐπὶ τῶν ἀξίως τῶν πράξεων αὐτῶν πασχόντων.

- ✓ 101. Κατὰ τὴ χύτρα βρέθηκε καὶ τὸ καππάκι.

(Νηφάκη Διάλογοι Α'. [Κ. τὴν χύτραν ἄρ. ὄντως καί]).

Βλ. ἀρ. 80.

102. Καὶ νὰ τὰ βρω.

(Πάρου παρὰ Π. Σαρρή).

Λέγεται εἰς δήλωσιν δυσπιστίας, ὁσάκις βεβαιοῦται ὅτι ἔλαβε τις μεγάλην προίκα, καὶ τὸ πρᾶγμα θεωρεῖται ἀπίθανον ἢ ὑπερβολικόν. Ἔλαβε δ' ἀρχὴν ἢ παροικία ἐκ τῆς ἐξῆς διηγήσεως. Ἐν Ὑρία τῆς Πάρου ὁ μονογενὴς υἱὸς τοῦ κῦρ Χρουσῆ ἠγάπα τὴν ὠραίαν θυγατέρα τοῦ κῦρ Νικόλα Φροσύνην, καὶ ἤθελε νὰ τὴν πάρῃ γυναῖκα· ἀλλ' ὁ πατέρας του δὲν ἔδιδε τὴν συγκατάθεσίν του ἂν ὁ κῦρ Νικόλας δὲν ἐπροίκιζε τὴν κόρην του ἐκτὸς ἀπὸ τὸ ῥουχισμό τῆς καὶ μὲ ἕκατὸν τάλληρα. Ἐδέχθη ὁ κῦρ Νικόλας καὶ ὑπεσχέθη πῶς θὰ δώσῃ προίκα τὰ ἑκατὸν τάλληρα, προσέθεσε δὲ χωρὶς νὰ τοῦ τὸ ζητήσουν κ' ἕναν ταῦρο. Ἐγίνε λοιπὸν ὁ γάμος μὲ αὐτὴν τὴν συμφωνίαν· ὕστερα ἀπὸ ὀλίγας ἡμέρας ὁ πατέρας τοῦ γαμβροῦ, διότι τὸν γαμβρὸν δὲν τὸν ἔμελε, ἐζήτησε ἀπὸ τὸν συμπένθερόν του νὰ παραδώσῃ τὴν προίκα, δηλαδὴ τὰ ἑκατὸν τάλληρα καὶ τὸν ταῦρο. « Εὐχαρίστως, τοῦ λέγει αὐτός, ἔλα εἰς τὸ δημαρχεῖον νὰ τελειώσῃ καὶ αὐτὸ τὸ ζήτημα. » Πηγαίνουν λοιπὸν εἰς τὸ δημαρχεῖον, καὶ ὁ κῦρ Χρουσῆς ἔφερε μαζί του κ' ἕνα σχοινὶ διὰ νὰ παραλάβῃ τὸν ταῦρον. Ὁ κῦρ Νικόλας ἐμπρὸς εἰς τὸν δήμαρχον τοῦ λέγει· « Πίστεψε, συμπέθερέ μου, πῶς ἀπὸ τὴν ἄλλην ἡμέραν τοῦ γάμου τῶν παιδιῶν μας, ὀκτὼ ἡμέραις τώρα, ψάχνω, γυρεύω, σκάβω, μὰ δὲν ἤῤα μῆτε ἕνα τάλλαρο. Παρακάλειε καὶ σύ, ποῦ εἶσαι καλὸς χριστιανός, καὶ καθὼς τὰ βρω, δικά σου εἶναι, συμπέθερέ μου. — Τί εἶναι αὐτά, συμπέθερε, δὲν καταλαβαίνω, λέγει ὁ κῦρ Χρουσῆς. — Ἔτσι εἶναι, κατὰ πῶς σοῦ ὑποσχέθηκα. Κῦρ δήμαρχε, διάβασε τὸ ἀβαντάριο » (inventario). Ὁ δήμαρχος διαβάξει: τοῦτο κεῖνο, ἕκατὸ τάλλαρα καὶ νὰ τὰ βρω. « Ἐκατάλαβες λοιπὸν, συμπέθερέ μου; λέγει ὁ κῦρ Νικόλας· νὰ τὰ βρω πρῶτα καὶ ἀμέσως σοῦ τὰ δίνω. » Ὅλοι ἔδωκαν δίκαιο τοῦ κῦρ Νικόλα. Ὁ κῦρ Χρουσῆς ἔφυγε καὶ ἀπὸ τὸ θυμὸ του ἐλησμόνησε τὸ σχοινὶ ποῦ ἔφερε διὰ τὸν ταῦρο· τὸ πῆραν τὰ κορίτσια τοῦ δημάρχου καὶ τὸ ἕκαμαν κούνια γιὰ νὰ κουνιοῦνται τῇ Λαμπρῇ, κατὰ τὴ συνήθεια τοῦ τόπου.

Τοιοῦτοι δόλοι εἰς παρονομασίας στηριζόμενοι δὲν εἶναι πολὺ ἀσυνήθεις κατὰ τὴν διαπραγματεύσειν τῶν συνοικισίων· οἱ προξενηταὶ

καὶ μάλιστα αἱ προξενήτριαι πολλὰ λέγουσι ψεύδη πρὸς ἐπίτευξιν τοῦ σκοποῦ των, ἀλλὰ προσέχουσι νὰ τὰ λέγωσιν οὕτω, ὥστε ἐξελεγχόμεναι νὰ δισχυρίζωνται ὅτι συνέβη παρανόησις. Οὕτω λέγεται περὶ μιᾶς εὐφροσύνης προξενητρίας ἐν Ἀθήναις πρὸ τῆς ἐπαναστάσεως, ὅτι κατώρθωσε νὰ νυμφεύσῃ πτωχὸν νέον μετὰ πλουσίας νύμφης, βεβαιοῦσα τοὺς γονεῖς αὐτῆς ὅτι οὗτος ἔχει ἂν πάρῃ σιτάρι, ἔχει ἂν πάρῃ κριθάρι καὶ ἄλλα ὅμοια, ἐννοοῦσα ἂν πάρῃ προῖκα· ἀλλ' οἱ γονεῖς ὑπελάμβανον ὅτι ἔχει ἀμπάρι ἦτοι ἀποθήκην σίτου, ἄλλο κριθῆς καὶ συνήνεσαν εἰς τὸν γάμον (Ἐστία τ. ΙΔ' σ. 579. Καμπ. ἱστ. Γ', 26).

✓ 103. Κίνησ' ὁ μπρούμπουλας,
κ' ἠῦρε τὸν κάβαλλο.

(Μεσσηνίας).

Πρβλ. ἀρ. 64. Μπρούμπουλας ἢ μπούρμπουλας ἢ πουόμπουλας (ἐκ τοῦ βομβυλιός;) ὁ κἀνθαρος ὁ κοπρίων (scaraboeus fimetarius). Κάβαλλος δὲ (ἐκ τοῦ λατιν. caballus) καὶ συνηθέστερον καβαλλίνα (ἐκ τοῦ λατιν. caballinum fimum) κυρίως ὁ ἵππειος καὶ ὁ ὄνειος ὄνθος· Ἡ λέξις καβαλλίνα ἐν τῇ σημασίᾳ ταύτῃ ἦτο ἔκπαλαι ἐν χρήσει καὶ παρὰ τοῖς βυζαντινοῖς, ἐκ ταύτης δ' ἐσηματίσθη τὸ γλευστικὸν τοῦ βασιλέως Κωνσταντίνου τοῦ υἱοῦ Λέοντος τοῦ Ἰσαύρου παρωνύμιον Καβαλλίνος ἢ σπανιότερον Καβαλλώνυμος (βλ. τὰς μαρτυρίας παρὰ Σοφοκλεῖ καὶ Δουκαγίῳ ἐν λλ.).

104. Κίνησε τὸ τσουκαλάκι
κ' ἠῦρηκε τὸ βούλλωμά του.

(Κεφαλληνίας παρὰ Σ. Δ. Παγώνη).

Βλ. ἀρ. 80.

↓ *105. Μήτ' ἐντὸς εὔρω σε, μήτ' ἐκτός.

(Βυζαντινῆ. Πλανούδ. 37).

Πρβλ. ἀρ. 21. 105α. 120. 121, μήτε 13, νὲ 1. 2 καὶ τὴν βυζαντινὴν ἐν λ. μένω 8. — Ὁ μὲν Kurtz ἐν Philologus 1890 τ. III σ. 460 ἀναφέρει ὁμοίαν τὴν διατύπωσιν ῥωσικὴν παροιμίαν: «Οὔτε ἔξω, οὔτε ἔς τὴν κάμερα» ἀλλ' οὐδὲν προσθέτει περὶ τῆς ἐννοίας καὶ ταύ-

της καὶ τῆς βυζαντινῆς. Ὁ δὲ K. Ohlert (Zur antiken Rätseldichtung ἐν Philologus 1894 σ. 753) εἰκάζει ὅτι εἶναι ἡ παροιμία αἰνίγμα ἐξ ἐκεινων, ὧν λείψανα ἀνευρίσκομεν ἐν παραμυθίοις. Ἀληθῶς δ' ἐν τισι παραμυθίοις ἀναφέρονται τοιαῦτά τινα προβλήματα. Οὕτως ἐν φιννικῷ παραμυθίῳ παῖς προσταχθεὶς ὑπὸ βασιλέως μῆτε ἐντὸς μῆτε ἐκτὸς νὰ ἐμφανισθῇ ἴσταται ἐν τῷ οὐδῶ τοῦ προδόμου, τὸν ἕνα πόδα ἐντὸς ἔχων, τὸν δ' ἄλλον ἐκτός. (De Gubernatis Zoological mythology τ. I. σ. 142-3). Πιθανώτατον εἶναι ὅτι καὶ εἰς τὴν προκειμένην παροιμίαν ὑπόκειται παραπλήσιός τις μῦθος· ἀλλὰ τὴν ἔννοιαν αὐτῆς, καθὼς καὶ τῆς ἐν λ. μένω 8 βυζαντινῆς, ἠδυνάμεθα νὰ συναγάγωμεν καὶ ἐκ μόνης τῆς χρήσεως τῶν σημερινῶν ὁμοιοτάτων τὴν διατύπωσιν παροιμιῶν, τῶν ἀνωτέρω ἀναγραφομένων. Ὅτι δηλ. ἐλέγοντο ἀμφοτέραι ἐπὶ τῶν ἀμφιρεπῶν καὶ ἀντιφατικῶν παραγγελόντων, διότι συχνότατα μεταβάλλουσι γνώμην. Ἀναμφισβητήτως δ' ἀποδεικνύει τοῦτο, καὶ τὴν παλαιότητα τῆς παροιμίας μαρτυρεῖ ἡ χρῆσις αὐτῆς παρὰ τῷ Ἑλληνι πατρὶ τῆς ἐκκλησίας Εἰρηναίῳ τῷ ἐπισκόπῳ Λουγδούνου, ὅστις ἐν τῷ Ἐλέγχῳ αὐτοῦ, τῷ γραφέντι κατὰ τὰ τέλη τοῦ Β' αἰῶνος (Α', 13, 7 τ. 7 σ. 592 Migne) προσαρμόζει αὐτὴν εἰς τὰς γυναῖκας ἐκεῖνας, αἵτινες καίπερ συνειδυῖαι ὅτι παρεπλανήθησαν ὑπὸ τῶν μαθητῶν τοῦ αἱρετικοῦ Οὐαλεντίνου, δὲν μετανοοῦσιν, ἀλλ' ἐν μέσῳ ἐκατέρων διάγουσαι, οὔτε πρὸς τοὺς Οὐαλεντινιανοὺς προχωροῦσιν οὔτε πρὸς τὴν ἐκκλησίαν διαλλάσσονται. Τὸ χωρίον τοῦ Εἰρηναίου, εὐτυχῶς περισωθὲν ἐν τῷ ἑλληνικῷ πρωτοτύπῳ, ἔχει ὡς ἑξῆς: « πολλὰς ἐξηπατήκασιν γυναῖκας, αἵτινες κεκαυτηριασμέναι τὴν συνείδησιν, αἱ μὲν εἰς φανερόν ἐξομολογοῦνται, αἱ δὲ δυσωπούμεναι τοῦτο, ἡσυχῇ δέ πως ἑαυτὰς ἀπηλικυῖαι τῆς ζωῆς τοῦ θεοῦ, ἔναι μὲν εἰς τὸ παντελὲς ἀπέστησαν, ἔναι δὲ ἐπαμφοτερίζουσι, καὶ τὸ τῆς παροιμίας πεπόνθασιν, μῆτε ἔξω μῆτε ἔσω οὔσαι, ταύτην ἔχουσαι τὴν ἐπικαρπίαν τοῦ σπέρματος τῶν τέκνων τῆς γνώσεως ». — Ὅμοια παρ. **Ρωμουν.** Nice in casā, nice-afārā = οὔτε 'ς τὸ σπίτι οὔτε ἔξω (Zanne 6818).

105α. Μῆτε 'ς τὸ σακκὶ βρίσκεται, μῆτε 'ς τὸ σακκόδεμα.

(Δάρεβ. 301 [εὐρίσκεται]).

Βλ. ἀρ. 120. 121, μῆτε 13, νὲ 1. 2, πρβλ. ἀρ. 21. 105. Ἐπὶ τῶν

μὴ ἔμμενόντων εἰς τὴν αὐτὴν γνώμην. Ἀλβανικὰς ὁμοίας βλ. ἐν λ. μήτε 13.

106. Νά βρουν αἱ ἄμαλλαις μαλλιά, τσ' αἱ ἄπλυταις σαπούνια,
νά βρουν αἱ ἄμανίκωταις μανίτσια νά φορέσουν.
(Μεγίστης παρ' Ἀχ. Διαμαντάρα).

Βλ. ἀρ. 50.

✓ 107. Νά τοῦ βρῆς ἀποῦ τὰ κираμίδια.
(Ἰωαννίνων παρὰ Δ. Μ. Σάρρου).

Βλ. κεραμίδι 3. 4.

108. Ὁ γεμιτζῆς κατουρᾷ 'ς τὸν γιαλό, ἀμμὲ τὰ βρίσκει
'ς τ' ἀλάτσι.
(Καρπάθου. ΖΑ. 358, 320).

Βλ. ἀρ. 112.

109. Ὄνταν 'κ εὐρήκω τῆγ χανούμαν,
κεῖμαι καὶ μὲ τὴν δοῦλαν.

(Πόντου. Ἐπτάλ. 367, 177 [Ὄταν]—Κερασσοῦντος παρὰ Ἰωά. Βαλαβάνη).

Βλ. ἀρ. 19. Χανούμα καὶ συνηθέστατα χανούμισσα καὶ ἀκλίτως χανοῦμ ἢ δέσποινα ἐκ τοῦ τουρκ. χανοῦμ τὴν αὐτὴν ἔχοντος σημασίαν (κυρίως ἡγεμονίς, θυγάτηρ χάνου). Ὁ τύπος χανούμα καὶ παρὰ Σέρβοις καὶ Βουλγάροις, παρὰ Ῥωμόνοις hanîmă. Κεῖμαι ἐπὶ ἔρωτικῆς ὁμιλίας. — Παραπλήσια παροιμίαι Ἰταλ. Quannu autru nun ai, cu māmματα te curca = ὅταν δὲν ἔχῃς ἄλλο, κοιμήσου μὲ τὴ γριὰ μάννα (ἀπουληῖα, Pitrè I, 203). Chi autru nun pò, co la mogliere se corca = ὅποιος ἄλλο δὲν μπορεῖ, μὲ τὴ γυναῖκα του νὰ κοιμᾶται (νεαπολιτικῆ, αὐτ. μετὰ δύο σικελικῶν παραλλαγῶν). — Δαν. Har man ei Jomfruer saa dandseer man med Madammer = ἄν δὲν ἔχῃ κἀνεὶς κορίτσια, χορεύει μὲ γυναῖκες (D. II, 219). — Σουηδ. Har man inte jungfrur, dansar man med madamer = ὁμ. (αὐτ.). — Ὀλλανδ. Die geene eerlijke vrouw heeft (kan krijgen), moet zich met eene hoer behelpen = ὅποιος δὲν ἔχει (ἢ, δὲν μπορεῖ ν' ἀποχτήσῃ) τίμια γυναῖκα, οἰκονο-

μειέται με πολιτική (αὐτ). — **Γερμαν.** Wemmer käne Jungfern hot, muss mer mit Huren dansen = ὅποιος δὲν ἔχει κορίτσι, ἀναγκάζεται νὰ χορεύη με πολιτικαῖς (W. II, 1067, 42. Παραλλαγὰς βλ. αὐτ. 41. 47. D. II, 219 καὶ σ. 497). Hat man nicht Jungfern so tanzt man mit Pfarrers Köchin = ἄν δὲν ἔχη κἀνεὶς κορίτσια, χορεύει καὶ με τῇ μαγείρισσα τοῦ παπᾶ (W. II, 1066, 28). Wo keine Jungfern sind, muss man Witwen heirathen = ὅπου δὲν ὑπάρχουν κορίτσια ἀναγκάζονται νὰ παντρεύονται με χήρας (αὐτ. 1067, 48).

110. Ὅντε μ' εὕρης ἔπαρέ με,
για νὰ μ' ἔχης σὰ με θελήης.

(Θήρας Δε. Στ. 69 [Ὅταν — ἔ. με νὰ με ἔ. ὅταν θ.] — Κρήτης. Παρνασ. 1Γ', 636, 78. — Θήρας παρὰ Ν. Νοητάκη [Ὅταν — ὅταν θελήης.] — Ἀνατ. Κρήτης παρὰ Σ. Ξανθουδίδου [Ὅταν μ' εὕρης μ' ἀγόραζε, νὰ μ' ἔ. σὰμ με θ.]).

Βλ. ἀρ. 36.

111. Ὅποιος εὕρῃσκει χαίρεται, κι' ὅποιος γνωρίση παίρει.

(Βλ. Κατζιούλ. 1673. — Κατζιούλ. Ἐπίμ. 507 [Ὅπου βρίσκει χ. κι' ὅπου γνωρίζει] — Κ. 6', 41 [ἐπαίρει.] — Νο. 97, 628 [ὄμ.] — Μα. 31 [Ὅπου εὕρη χαίρει καὶ ὁ γν. παίρνει.] — Β'. 76, 43 [παίρνει.] — Ἡλείου. Ἀρ. 1796 [Ὅπου βρίσκει χ. κι' ὁ γ. παίρνει.] — Β. 206, 422 [βρίσκει—γνωρίζει παίρνει.] — Ἀθηναϊκή. Ἐβδ. Α', 168 [βρίσκει—γνωρίζει παίρνει.] — Πζ. 272, 698 [Ὅπου βρίσκει χ. κι' ὅπου γνωρίζει παίρνει.] — Κορινθίας παρὰ Δ. Χ. Δουκάκη [βρίσκει χ. κι' ὅπου γνωρίζει παίρνει.] — Ἡλείας παρ' Ἀ. Καρκαβίτσα [ὄμ.] — Ὀρχομενοῦ Ἀρκαδίας [ὄμ.] — Σωζοπόλεως παρὰ Κ. Δ. Παπαϊωαννίδου).

Πρβλ. ἀρ. 51. Ὁ κύριος ἀπολεσθέντος πράγματος ἔχει τὴν ἐξουσίαν νὰ κατάσχη αὐτὸ ὅπουδήποτε ἤθελε τὸ ἀναγνωρίση (βλ. λ. γνωρίζω 5. 6, νοικοκύρης 41 καὶ τὰς αὐτόθι ἀναγραφομένας ἀλλογλώσσους παροιμίας). Ὅθεν βραχεῖα θὰ εἶναι ἡ χαρὰ τοῦ εὐρόντος ἀλλότριον πράγμα· «θᾶρθη ὁ νοικοκύρης καὶ θὰ τοῦ τὴν κόψη τὴ χαρὰ», ὡς λέγουσι.

112. Ὅποιος κατουράει 'ς τὴ θάλασσα, τὸ βρίσκει 'ς τ' ἀλάτι.

(Πζ. 270, 677. — Κορινθίας παρὰ Δ. Χ. Δουκάκη. — Καλαβρύτων παρ' Ἀ. Κωνσταντινοπούλου. — Δημητσάνης παρὰ Φ. Ἡλιοπούλου καὶ παρ' Ὁθ. Στασινοπούλου. — Κουουρίας παρὰ Κ. Ῥωμαίου [Ὁγιος χέζει 'ς τὴ θ.] — Πύργου Ἡλείας παρὰ Π. Ι. Λιναρδάκη [κατουρήση μέσ' 'ς τὴ θ.]).

Βλ. ἀρ. 108, τρώγω 198, πρβλ. οὐρῶ 1. Πᾶσαν κακὴν πρᾶξιν ἀναγκαίως ἐπακολουθεῖ τιμωρία· ὁ διαπραξίας τι κακὸν εὐρίσκει τὰ ἐπίχειρα τῆς κακίας του πολλάκις ὀπόθεν ἤμιστα προσδοκᾷ, οἷον ὁ μολύνας τὴν θάλασσαν θὰ δώσῃ τοιαύτην δίκην, ἤτοι τὸ μόλυσμα θ' ἀποτεθῆ ἀκριβῶς εἰς ἐκεῖνο τὸ ἄλας, δι' οὗ θ' ἀρτύσῃ τὴν τροφήν του. Ὑποδεικνύεται δ' ἐν τῇ παροιμίᾳ καὶ ἀπαγόρευσις τοῦ οὐρεῖν ἢ ἀποπατεῖν εἰς τὴν θάλασσαν· εἶναι δ' αὕτη λείψανον παλαιοτάτης θρησκευτικῆς δοξασίας, ἧς μάρτυρα ἔχομεν καὶ τὸν Ἡσίοδον (Ἔργ. 757 κέ.): «Μηδέ ποτ' ἐν προχοῇ ποταμῶν ἄλαδε προρεόντων, | μηδ' ἐπὶ κρουνάων οὐρεῖν, μάλα δ' ἔξαλέασθαι | μηδ' ἑναποψύχειν· τὸ γὰρ οὔτοι λωῖόν ἐστιν». Ἐπιμαρτυρεῖ δὲ καὶ ὁ Στωϊκὸς Χρυσίππος: «Ἐν δὲ τῷ πέμπτῳ πάλιν περὶ φύσεως λέγει· καλῶς μὲν ἀπαγορεύειν τὸν Ἡσίοδον, εἰς ποταμοὺς καὶ κρήνας οὐρεῖν· ἔτι δὲ μᾶλλον ἀφεκτέον εἶναι τοῦ πρὸς βωμῶν οὐρεῖν, ἢ ἀφίδρυμα θεοῦ» (Πλουτάρχ. π. στωϊκ. ἐναντιωμ. 22, 2 σ. 1045α). Ἡ δὲ γνώμη τοῦ Πλουτάρχου (παρὰ Πρόκλ. εἰς Ἡσίοδ. αὐτ.), διαγράφοντος τὰ παρ' Ἡσίοδῳ παραγγέλματα ταῦτα «ὡς εὐτελεῖ καὶ ἀνάξια παιδευτικῆς Μούσης, μὴ οὐρεῖν ἐν προχοαῖς ποταμῶν ἢ κρηνῶν, μηδ' ἀποπατεῖν, τοῦτο γὰρ τὸ ἀποψύχειν» οὐδένα βεβαίως πείθει περὶ τῆς νοθείας τῶν Ἡσιοδείων στίχων, καταδεικνύουσα τοῦτο μόνον ὅτι ἐν τοῖς ὕστερον χρόνοις οἱ φιλοσοφοῦντες διάφορον τῶν παλαιότερων καὶ τοῦ πολλοῦ πλήθους εἶχον ἔννοιαν τῆς εὐπρεπείας καὶ τῶν πρὸς τοὺς θεοὺς καθηκόντων.

Τὴν παροιμίαν παρέλαβον παρὰ τῶν Ἑλλήνων οἱ Ἄλβαν. Κουσ' διετ νδε δαιτ, ε γκιαν νδε κριούπετ = ὅποιος χέζει 'ς τὴ θάλασσα τὸ βρίσκει 'ς τ' ἄλατι (γεγκική G. Meyer 24, 51)· μπανε νε δαιτ, σε ε γκαιν νε κριούπ = δός το 'ς τὴ θάλασσα καὶ τὸ βρίσκεις πάλι 'ς τ' ἄλατι (ἐπίσης, αὐτ. 9, 51 μετὰ παραλλαγῆς αὐτ. 24, 51). Ὁμοία καὶ ἡ Ῥωμουν. Nu scuipă în puts, căci se pôte întimplă să béi din el = μὴ φτύνης 'ς τὸ πηγάδι, γιατί μπορεῖ νὰ συμβῆ νὰ πιῆς ἀπ' αὐτό (Zanne 7658).

113. Ὅποιος σὲ μυρισθῆ σὲ βρίσκει ἀτσουκνίδα.

(Θήρας Δε. β', 104. — Β. 217, 595).

Βλ. βγαίνω 15.

114. Ὅπως τὸ βρήκαμε, ἔτσι νὰ τ' ἀφήσουμε.
(Πελοποννήσου).

Βλ. κάνω 105 καὶ τὰ ἀναγραφόμενα αὐτόθι παράλληλα. Δικαιο-
λογία τῶν ἐμμενόντων εἰς τὰ πάτρια πρὸς τοὺς ἐπιχειροῦντας νὰ
πείσωσιν αὐτοὺς περὶ τῆς ἀτοπίας τούτων. Ὅμοια ἢ ἀρχαία παροι-
μία παρὰ Πολυβίῳ (ΙΕ', δ', 11. Βλ. καὶ Wunderer σ. 18): «ἐπει-
ράθη διαφυλάξαι. κατὰ τὴν παροιμίαν, πατέρων εὖ κείμενα ἔργα».
— **Γερμαν.** Wir habens also funden, wir müssens auch
also bleiben lassen = ἔτσι τὸ ἤψαμε, πρέπει ἔτσι καὶ νὰ τ' ἀφή-
σουμε (W. I, 1015, 49). — **Ῥωσ.** Νὰ πιστεύουμε ἔς τὴν πίστην
ποῦ μᾶς παρέδωκαν οἱ πατέρες μας. (Dal I, 15). Κατὰ τὸ παλαιὸ
νὰ τραυᾶς. Νὰ ζῆς σύμφωνα μετὰ τὴν παλαιὰ πίστη (αὐτ).

115. Ὅσο νὰ βρῆ τὰ γελάδια.
(Ἑπίρου. Ἄρ. 999).

Βλ. ἀρ. 82.

- 115α. Ὅσο νὰ βρω τὸ Γιάννη, χάνω τὸν κῦρ Γιάννη.
(Λάστας Γορτυνίας παρὰ Ν. Λάσκαρη).

Ζητῶν τὸ ἐν χάνω τὸ ἄλλο. Δι' ἄλλης μεταφορᾶς παραπλησίαν
ἐκφέρει ἔννοιαν ἢ ἀρχαία: «Ἄλλην μὲν ἐξηντιλοῦμεν, ἢ δ' ἐπεισρέει»
λεγομένη «ἐπὶ τῶν πονούντων καὶ πλέον οὐδὲν ἀνυόντων» (Ζηνοβ.
75. Διογένειαν. 122. Βι. 34. Γρηγόρ. Κύπρ. 34. Λ. 15. Ἀποστ. 134.
Κῶδ. Βοδλ. 103. Schneidewin εἰς Ζηνοβ. 75. Leutsch εἰς Διογεν.
Βι. 34).

116. Ὅταν εὐρῆς τὸ φόρτωμα, πληρώσου τὸ κουμμέρκι.
(Ἑπίρου. Ἄρ. 1014. — Β. 231, 803 [Ὁ. βρῆς]).

Βλ. ἀρ. 117α. Δὲν φοβεῖται ἐπιβολὴν ποινῆς ἐκεῖνος, οὗ τῆς
ἐνοχῆς δὲν ὑπάρχουσι τεκμήρια, ὡς δὲν ὑποχρεοῦται εἰς καταβολὴν
τέλους ὃ μὴ ἔχων φορτίον ἐμπορευμάτων.

117. Ὅταν μ' εὐρῆς ἔπαρέ με, θὰ μὲ χρειαστῆς νὰ μ' ἔχῃς.
(Β. 238, 854).

Βλ. ἀρ. 36.

117α. Ὅτ' εὖρη ὁ καλὸς ἀγᾶς, ἄς δεκατίση.

(Παρά I. Βερέττα).

Βλ ἄρ. 116.

118. Ὁ τι θρύφτης 'ς σὸ τσανάκι σ', θεὰ εὐρήκης 'ς σὸ χουλιάρισ σ'.

(Πόντου. Ἑπτάλ. 370, 201).

Βλ. τὴν βυζαντινὴν ἐν λ. μαγειρεύω 3 καὶ τὰς αὐτόθι ἀναγραφόμενας παραλλαγὰς. Θρύφτω ἢ θρύβω (τὸ ἀρχαῖον θρύπτω) ἐν τῇ ποντικῇ διαλέκτῳ σημαίνει κατατεμαχίζω τι, ἰδίως ἄρτον εἰς λεπτότατα τεμάχια συνθλίβων διὰ τῶν δακτύλων· τὸ δηματικὸν θρύμμα (ἀρχ. θρύμμα) παρὰ τοῖς ἄλλοις Ἑλλησιν εὐχρηστον (εἰς τὸν πληθ. ἀριθμὸν μάλιστα) εἰς δήλωσιν τοῦ θραύσματος, οἷον τὸ κανάτι ἔπεσε κ' ἔγεινε θρύμματα. Τσανάκιν (τσανάκι κοινὸν ἑλληνικὸν) τὸ πῆλινον τρυβλίον, ἐκ τοῦ τουρκ. τσανάκ.

*119. Οὐδὲν τὸν ηὔραν καὶ ἤφερναν,
ἐδὰ τὸν ηὔραν, καὶ νὰ ἰδῆς!

(Βυζαντινῆ. Ἀθ. Γ', 46 τ. Α' σ. 21 [καὶ ἔφερον. — Παρέλαβον τὸ ἤφερναν ἐκ τῆς ἐρμηνείας.]).

Πρὸβλ. βλέπω 36. Ἡ παροιμία ἔμμετρος, ἀποτελουμένη ἐκ δύο ἰαμβικῶν τετραποδιῶν. Ἡ ἔννοια αὐτῆς εἶναι: δὲν εὔρον ἐκεῖνον πρὸς ὃν ἀπεστάλησαν καὶ ὅμως δὲν ἐπανῆλθον ἄπρακτοι, τώρα ποῦ εὐρέθην νὰ ἰδῆς τί θὰ γίνῃ! Ἀλλὰ περὶ τῆς χρήσεως ταύτης οὐδὲν ἄλλο δύναμαι νὰ εἶπω πλὴν εἰκασιῶν ἀστηρίκτων, διότι ἡ παροιμία φαίνεται ὅτι ἀναφέρεται εἰς μῦθον ἄγνωστον, ἐκ δὲ τῆς θεολογικῆς ἐρμηνείας οὐδὲν χρήσιμον συνάγεται.

120. Οὔτε 'ς τὸ σακκὶ σὲ βρίσκω, οὔτε 'ς τὸ σακκοῦλι

(B. 164, 205 [Μήτε 'ς τὸ σακκὶ βρίσκειται, μήτε] — Ἀθηνῶν παρ' Ὁθ. Στασινοπούλου).

Βλ ἄρ. 105 α.

121. Οὔτε 'ς τὸ σακκὶ τὸν βρίσκεις, οὔτε 'ς τὸ σακκοῦλι.

(Μα. 35 [οὔδὲ εἰς τὸ σ. τὸν εὐρίσκεις, οὔδὲ εἰς τὸ σ.]).

Βλ. ἄρ. 105 α.

122. Πᾶρέ με ὄντας μ' εὐρήης,
 νὰ μ' ἔχῃς ὄντες μὲ χρεισθῆης.
 (Δακωνίας παρὰ Π. Γ. Γενναδίου).

Βλ. ἀρ. 36.

123. Πᾶρέ με ὄντας μ' εὐρίσκῃς, γιὰ νὰ μ' ἔχῃς ὅταν θέλῃς.
 (Κατζιούλ. Ἐπίμ. 312 [Ἐπαρέ με ἄντα μ' εὐ. - ἄντα θ.]. — Ἀνατ. Ἐπιθ. Α', 599, 371 [μὲ σὺν μ' εὐρης — σὰ μὲ θ.]. — Ἀθηναϊκῆ. Βύρ. Β', 509 [ὅταν μ' εὐ. — ὅταν μὲ θ.]. καὶ Ἐῶδομ. Α', 176 [ὅταν μ' εὐ.]. — Δημητσάνης παρὰ Φ. Ἡλιοπούλου [μ' εὐρήης, νὰ μ' ἔ.]. — Ζατούνης παρὰ Κ. Κασιμάτη [ὅταν μ' εὐρήης, νὰ μ' ἔ. ὁπότε μὲ θ.]. — Καδδίου Καρυστίας παρὰ Μπιλήρη [ὅταν μὲ θ.]. — Ζακύνθου παρὰ Σ. Δὲ Βιάζη [ἀντὰς μ' εὐρης — ἀντὰς θέλῃς]. — Τήγου παρὰ τῆς Κας Στ. Καραλῆ καὶ Ἀδ. Ἀδαμαντίου [ὅταν μ' εὐρήης, νὰ μ' ἔχῃς ὁ. μὲ θ.]. — Κρήτης παρὰ Γ. Ι. Καλαϊσάκη [μ' εὐρήης, νὰ μ' ἔ. σὺν μὲ θ.]).

Βλ. ἀρ. 36.

124. Πᾶρί μι σὰ μ' εὐρίς, γιὰ νὰ μ' ἔχῃς σὰ μι θέλῃς.
 (Λέσβου παρὰ Γρ. Ν. Βερναρδάκη [ἦ: ὄτας μ' εὐ. — ὄτας θές.]).

Βλ. ἀρ. 36.

- 124α. Σ' ἐγύρευα 'ς τὰν ὠφλι,
 καὶ σ' εὐρηκα 'ς τὸ κατῶφλι.
 (Κεφαλληνίας παρ' Ἡλ. Τσιτσέλη).

Βλ. ἀρ. 131.

125. Πραματευτὴ ζητούσαμε,
 καὶ κουμμερκιάρη βρήκαμε.

(Β¹. 106, 75 [Πραγματευτὴ — βρήκαμεν.] — Βερ. 19, 5. — Β. 264, 246. — Ζακύνθου παρὰ Σ. Δὲ Βιάζη (γυρεῦαμε καὶ τελώνη βρ.)).

Βλ. τὴν ἐπομένην.

126. Πραματευτὴν ἐγύρευα καὶ κουμμερκιάρην ἠῦρα.

(Βάρνερ: πραγματευτῆς 1 [Πραγματευτὴν] — Βλ. Κατζιούλ. 785. — Κατζιούλ. Ἐπίμ. 699 [Πραγματευτὴν ἐχάλευα καὶ] — Κ. 219 [Πραγματευτὴν ἐχάλευα καὶ κουμμερκιάρην] — Κ. γ', 335 [Πραγματευτῆς ἐχάλευα καὶ κουμμερκιάρην] — Μα. 37 [Πραγματευτὴν ἐ. καὶ τελώνην κ' ἠῦρα.] — Ἡπέριου. Ἄρ. 1159 [Πραγματευτὴν — κουμμερκιάρην] — Ἀθηναϊκῆ. Καμπ. Ἰστ. Γ', μγ'. [Γυρεῦαμε πρ. κ' ἠῦραμε κουμμερκιάρη]).

Βλ. ἀρ. 1. 47. 125, πρβλ. ἀρ. 13, ἀντὶ 1. 9. Ἐπὶ τῶν ἀντὶ κέρ-

δους λαμβανόντων παρὰ προσδοκίαν ζημίαν· καθόλου δὲ λέγεται ὅταν τὰ πράγματα, καίπερ αἴτια προβλεπόμενα, ἀποβῶσιν αἴφνης δυσάρεστα.

127. Σ' ἐπῆρα γὰς τριαντάφυλλο, μὰ βρέθης ἀτσουκνίδα.
(Θήρας. Δε. 6', 105. — Β. 272, 72 [τζουκνίδα.]).

Βλ. βγαίνω 15.

128. Σ' ἐπῆρα γὰς τριαντάφυλλο,
μὰ βρέθης γαιδουράγκαθο.
(Β. 272, 72. — Λάστας Γορτυνίας παρὰ Ν. Λάσκαρη [τρ. καὶ σ' εὔρα γ.]).

Βλ. βγαίνω 15.

129. Ὅσ τὴν θάλασσαν νὰ πάγη, νερόν 'κ εὐρήκει.
(Πόντου. Ἐπτάλ. 356, 68 καὶ παρ' Ἰωά. Βαλαβάνη [πάη]).

Βλ. ἀρ. 98.

130. Ὅσ τ' θάλασσα νὰ τοὺν στείλουν, νιρὸ δὲ θὰ βρῆ.
(Ἰωαννίνων παρὰ Δ. Μ. Σάρρου).

Βλ. ἀρ. 98.

131. Ὅσ τὸν οὐρανὸν τὸ γύρευα καὶ εἰς τὴ γῆ τὸ βρῆκα.

(Κ. Δαπόντε Καθρέπτης γυναικῶν τ. Β' σ. 355 [τὸν γ., κατὰ τὴν παροιμίαν, καὶ εἰς τὴν γῆν τὸν εὔρηκα]. — Τοῦ αὐτοῦ Κῆπος Χαρίτων σ. 179 [ὁ Ζεὺς ὅπου τὸ γύρευε, κατὰ τὴν παροιμίαν, 'ς τὸν οὐρανὸν καὶ τὸ βρῆκε 'ς τὴν γῆν.]) — Μα. 16 [Εἰς τὸν οὐρανὸν τὸ ἐζητοῦσα καί 'εις τὴν γῆν τὸ ἤύρα.]) — Β'. 111, 59 [καὶ 'ς τὴ γῆ.]) — Βερ. 55, 9 [ὄμ.]) — Ἡπέιρου. Ἄρ. 1313 [Τὸ γύρευε 'ς τὸν οὐρανὸν καὶ τὸ βρῆκε 'ς τὴ γῆ.]) — Β. 280, 170 [καὶ 'ς τὴ γῆ.]) — Βάρνης Κρ. 29 [γύρευε καὶ 'ς τὴ γῆ τὸ βρῆκε.]) — Σωξοπόλεως παρὰ Κ. Δ. Παπαϊωαννίδου [Πὲ δὸν οὐρανοῦ νὰ τὸ γύρευε 'ς τὴν ἡγῆ δὲ δὴ βρῆκε.]).

Βλ. ἀρ. 124α. 132, πρβλ. γυρεύω 19. Ἐπὶ ἀνωτέρας τῶν προσδοκιῶν ἐπιτυχίας

132. Τὰ γύρευγ' ἀποὺ τοὺν θιόν, ἡῦρά τ' ἀπ' τοὺς ἀνθρώπους.
(Λειδησίου παρὰ Μ. Μουσαίου).

Βλ. τὴν προηγουμένην.

✓ 132α. Τὰ κεντούγλια σου, καλέ μου, κ' ἔλα 'ς τοῦ Μανιοῦ
[νά μ' εὔρης.

(Παρά I. Βερέττα).

Κεντούγλια (τὸ κεντούγλι) τὰ στρώματα καὶ τᾶλλα ἐνδύματα ὅσα συναποφέρει μεθ' ἑαυτοῦ ὁ ταξιδιώτης. Κυρίως δ' ἡ λέξις κέντουκλον (ἐκ τοῦ λατ. centunculum καὶ κατὰ συγκοπὴν centunclum) ἐσήμαινε τὸ πύλημα (πρβλ. Σουίδ. « πηλία τὰ κέντουκλα. — πῖλος τὸ κέντουκλον »). Κατεσκευάζετο δ', ὡς διδάσκει ἡ Διήγησις τετραπ. (στ. 509 κέ. σ. 158 - 9 Wagner), ἀπὸ τὰ χοντρά, τὰ ἀπομειναρέα μαλλία τῶν προβάτων. Παρὰ τῷ Πτωχοπροδρομῷ ἡ λ. ἐκφέρεται κατὰ θηλ. γένος, ἡ κεντούκλα ἢ κεντίκλα (βλ. Κοραῆ ἝΑνακτ. τ. Α', σ. 187-8 ὅπου ἀναφέρεται καὶ ἡ ἐκ τοῦ λατ. ἐτυμολογία). Παρὰ Κωνσταντίνῳ τῷ Πορφυρογεννήτῳ καὶ ἐπίθετον ἐκ τούτου ἐσηματισμένον κεντουκλίον. Ἡ λέξις ἔκπαλαι παρελήφθη ἐκ τῆς λατινικῆς· ὁ Σοφοκλῆς ἐν λ. φέρει πλὴν ἄλλων καὶ παράδειγμα ἐκ βιβλίου ἀποδιδομένου εἰς Ἀπολλόδωρον τὸν Δαμασκηνόν, τὸν κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ Β' αἰῶνος μ. Χ. ἀκμάσαντα ἀρχιτέκτονα. — Εἰρωνικῶς ἐπὶ τῶν ἀξιούντων νὰ ἐκτελέσῃ ἄλλος τις, οὐδεμίαν ἔχων πρὸς τοῦτο ὑποχρέωσιν οὐδὲ προθυμίαν, ἐπίμοχθόν τι ἔργον.

✓ 133. Τὰ πεθύμεις τὰ βρες.

(Ne. 122, 805. — B¹. 114, 23 [πεθύμας, τὰ ἡῦρες.] — Βερ. 56, 5 [ὄμ.] — B. 291, 105 [ὄμ.] — Πανδώρα. 1H', 434, 7 [ὄμ.]).

Βλ. ἀρ. 40. Οὕτως ἔλεγον παροιμαζόμενοι καὶ οἱ ἀρχαῖοι: « Ἐχεις, πάλαι ὧν ἐπεθύμεις » (Θεοκρίτ. I', 17 Σχολ. αὐτ.).

✓ 133α. Τό βρε σάν τὴν κόττα τὴν αὐγή.

(Δάστας Γορτυνίας παρὰ Ν. Δάσκαρη).

Χλευαστικῶς ἐπὶ ψευθεισίης ἐλπίδος· ἔτυχε δηλ. πράγματος ἀναξίου πρὸς τὴν κοπρίαν τὴν εὐρισκομένην τὴν πρωΐαν ὑπὸ τῆς ὄρνιθος.

134. Τό βρ' ἡ στραβὴ τάρνι της.

(Πτζ. 294, 966. — ἝΑνακτ. Κρήτης παρὰ Σ. Ξανθοῦδιδου [Ἡῦρηκ' ἡ στρ.] — Σωζοπόλειω παρὰ Κ. Δ. Παπαϊωαννίδου [Ἡῦρ' ἡ κουτσὴ τ' ἄ. ἀης.]).

Βλ. ἀρ. 85.

134α. Τὸ τέζερι ηῦρε τὸ καππάκι του.
(Καρπάθου παρὰ Μ. Γ. Μιχαηλίδου).

Βλ. ἀρ. 80.

✓ 135. Τὸ φωριάτικο σκυλι
τὸ σύντροφό του θελά βρῆ.
(Λεβαδείας παρ' Ὁθ. Στασινοπούλου).

Πρβλ. ἀρ. 80. 57. Ὁ φαῦλος ἐπιζητεῖ ἄλλου φαύλου τὴν φιλίαν.

✓ 135α. Τσιπ ἀφήκαμε,
φύτρο βρήκαμε.
(Κεφαλληνίας παρὰ Σ. Δ. Παγώνη).

Ὑποτίθενται κελαδοῦσαι τοῦτο αἱ χελιδόνες κατὰ τὴν ἔλευσίν των. Τσιπ κατὰ συγκοπὴν ἐκ τοῦ τσίπουρο (στέμφυλον). Αἱ χελιδόνες φεύγουσαι (κατὰ τὴν δευτέραν ἑβδομάδα τοῦ Σεπτεμβρίου) καταλείπουσιν στέμφυλα, ἀρχομένου τοῦ τρυγητοῦ καὶ τῆς ἀποθλίψεως τῶν σταφυλῶν, ἐπανερχόμεναι δὲ τὴν 1 Μαρτίου βλέπουσι φυτρώματα εἰς τὰς ἀμπέλους. — Διὰ τῆς παροιμίας ταύτης ὁ μετὰ παρέλευσιν πολλοῦ χρόνου ἐπαναβλέπων τινὰ ἐκφράζει τὸν θαυμασμόν του ἐπὶ τῇ προόδῳ, ἣν εἰς αὐτὸν παρατηρεῖ ἂν ἐμεγάλωσε παῖς ὢν κατὰ τὴν τελευταίαν συνάντησίν των, ἣ ἂν ἠῦδοκίμησε μέγਾਲως εἰς τὰ ἔργα του

136. Τώρα σ' ἠῦρα, τώρα στάσου.
(Κοινή. — Δημητσάνης παρὰ Φ. Ἡλιοπούλου [τ. στέξα.]).

Ἐπὶ ὀχληροῦ, ἀξιούντος νὰ ἐκτελέσῃ ἄλλος αἴτησίν του, διακόπτων τὸ ἴδιον ἔργον.

137. Φύλαξέ με, ὅταν μ' εὔρης,
γιὰ νὰ μ' ἔχῃς ὅταν θέλῃς.
(B. 336, 69. — Ἀθηναϊκή. Καμπ. Ἰστ. Γ' σ. νγ'. — Ζακόνθου παρὰ Σ. Δὲ Βιάζη [ἔτσι μ' εὔ. — ἔτσι θ.]).

Βλ. ἀρ. 36.

138. Χορὸ γύρευε ἢ Μαρού,
κ' ἠῦρε κι' ἄντρα χορευτή.
(Μήλου. Νεα. 9 [ῆ: ἄ. λυριστή.]).

Βλ. ἀρ. 3.

βρόμι.

✓ 1. Ξεπούλησε τὸ βρόμι.

(Ζακύνθου παρὰ Σ. Δὲ Βιάζη)

Ἐπὶ ἀμερίμων· ὥσει ἔλεγεν, ὅτι καὶ ἡ μόνη φροντὶς ἡ κατέχουσα αὐτόν, δηλ. ἡ ἐκποίησις τῆς ἐν τῷ ἀργῷ του παραχθείσης βρόμης ἐξέλιπε, διότι ἤδη τὴν ἔχει πωλήσει.

βροντή

1. Βαθειὰ βροντή, γοργὸ νερό.

(Μήλου. Νεα. 192. — Παρὰ Ι. Βερέττα. — Ζακύνθου παρὰ Σ. Δὲ Βιάζη).

Βλ. ἀρ. 4 - 7, μπουμπονηθαιριὰ 1, πρβλ. ἀρ. 2. 9. Ὅτι αἱ ὑπόκωφοι μακρινὰ βρονταὶ προμηνύουσι καταιγίδα.

2. Βροντὴ κάνει,
βροχὴ πιάνει.

(Δάστας Γορτυνίας παρὰ Ν. Λάσκαρη).

Βλ. ἀρ. 9.

✓ 3. Ἐγκουα ἔτσει ποῦ ἀνοίγκου τσαὶ κλείγκου οἱ βροντάδαι.

(Ῥοζουδίου Καλαβρίας. La Calabria XIII σ. 3).

Ἐγκουα = ἔκβα, πήγαινε. Ἐν εἴδει κατάρας εἰς τὸ ἄκρον τοῦ κόσμου· ἐκεῖ ποῦ ἀνοίγουν καὶ κλείουν αἱ βρονταί.

4. Κουφὴ βροντὴ,
κοντὰ βροχὴ.

(Κεφαλληνίας παρὰ Σ. Δ. Παγώνη).

Βλ. ἀρ. 1.

5. Μακρὰ βροντὴ,
κοντὰ βρεσ' ἦ.

(Μεγίστης. ΚΠ. ΚΑ', 320, 275).

Βλ. ἀρ. 1.

6. Μακρινὰ βροντὴ, κοντὰ νερό.

(Τήνου παρ' Ἀδ. Ἀδαμαντίου).

Βλ. ἀρ. 1.

7. Μακριὰ βροντή,
ταχειὰ βροχή.

(Πάρτεσ Κεφαλληνία σ. 87. — Πάρου παρὰ Π. Σαρρῆ. — Κεφαλληνίας παρ' Ἡλ. Τσιτσέλη [κοντὰ βροχή.]).

Βλ. ἀρ. 1.

✓ 8. Μετὰ τὴν ἀστραπὴ ἔρχεται ἡ βροντή.

(Ἄνατ. ἐπιθ. Α', 531, 246).

Βλ. ἀστραπὴ 9, ἀστράφτω 2, 3, πρβλ. ἀρ. 9, 10. Ἐπὶ τῶν ἀναγκαιῶν ἐπακολουθημάτων. Ὅμοιοι **Ἄλδαν**. Cur shckèpten gje-mon = ὅταν ἀστράφτη βροντᾶ (Καλαβρίας. Calabria X, 46). — **Ἱταλ.** Doppu lu lampu veni lu tronu = ὕστερα ἀπὸ τὴν ἀστραπὴ ἔρχεται ἡ βροντὴ (σικελική, Pitrè III, 50). Prima veni lu lampu e po' lu tronu = πρῶτα ἔρχεται ἡ ἀστραπὴ κ' ἔπειτα ἡ βροντὴ (ἐπίσης, αὐτ.). — **Γερμαν.** Mit dem Blitz erst folgt der Donner = μὲ τὴν ἀστραπὴ ἀκολουθεῖ ἔπειτα ἡ βροντὴ (W. V, 1016, 27).

9. Μετὰ τὴν βροντὴ ἔρχεται κ' ἡ βροχή.

(Ἀμφίσησ. Β. 156, 100. — Βάρνης. Κρ. 24 [τὴ βροντῆ]).

Βλ. ἀρ. 2, ἀστράφτω 3, βροντῶ 2, πρβλ. ἀρ. 1, 8. Ἡ παροιμία λέγεται συνήθως τροπικῶς. Μετὰ τὰς λογομαχίας ἐπέρχονται ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ξυλοκοπήματα. (Μεταφορικῶς λέγεται « τοῦ τοῖς ἔβρεξαν » ἀντὶ τὸν ἔδειραν). Ἡ αὐτὴ μεταφορὰ καὶ ἐν τῷ γνωστῷ ἀποφθέγματι τοῦ Σωκράτους: « Πρὸς Ξανθίππην πρότερον μὲν λουδοροῦσαν ὕστερον δὲ καὶ περιχέασαν αὐτῷ, Οὐκ ἔλεγον, εἶπεν, ὅτι Ξανθίππη βροντῶσα καὶ ὕδωρ ποιήσει; » (Διογέν. Λαέρτ. Β', ε', 36).

✓ 10. Πρῶτ' ἀκούετ' ἡ βροντὴ,
κ' ὕστερα ἡ ἀστραπή.

(B. 265, 270).

Πρβλ. ἀρ. 8. Ὁ Βενιζέλος ἐρμηνεύει: « Μετὰ τὴν αἰτίαν καὶ τὸ κακόν ». Ἄλλ' ἡ παροιμία δὲν μοι φαίνεται γνησία, ἀφοῦ καὶ ἡ παρτήρησις τοῦ φυσικοῦ φαινομένου εἶναι ψευδής.

↓ 11. Σὺν κἀνή βροντάδαι πολλὰὶ μὴ σ' ἀστῆτε· κἀνει πλέο βροντάδαι ἔς τὸ καλοτσαῖρι κἀ ἔς τὸ χειμῶνα.

(Βούας Καλαθρίας. Mor. 93, 92).

Ἡ ἐκδότης δὲν σημειώνει ἂν γίνεται καὶ μεταφορική χρῆσις τῆς μετεωρολογικῆς παρατηρήσεως ταύτης.

βροντώ

♥ 1. Ἄς στραμπύση, κὶ ἄς βροντήση,
κὶ ἄρα νὰ ἔνι καὶ ποτές.

(Οἰνός Πόντου παρὰ Π. Σ. Ἀντωνιάδου).

Ἦτοι ἄς ἀστράψῃ καὶ ἄς βροντήσῃ, εἴτε πρόκειται νὰ βρέξῃ εἴτε μὴ. Ἐπὶ τῶν πολλὰ μὲν λεγόντων, οὐδὲν δ' ἀνυόντων ὡς δηλ. πολλάκις ἀστράπτει καὶ βροντᾷ χωρὶς νὰ βρέξῃ, οὕτω καὶ οἱ περὶ ὧν ὁ λόγος πολλὴν μὲν θόρυβον καὶ ταραχὴν ποιοῦσιν, οὐδὲν δ' ἔργον. Παραπλησία Ἄρμεν. Σύγνεφα ποῦ βροντοῦν δὲν φέρουν πάντα βροχὴ (Prov. armen. 11).

✱ 1α. Βρόντα, ἃ θέλῃς νὰ σ' ἀνοίξουνε.

(Κα. 1033).

Βλ. γυρεύω 22. 46. Κατὰ τὸ εὐαγγελικὸν ῥητόν: « κρούετε καὶ ἀνοιγήσεται ὑμῖν » (Ματθ. ζ', 7. 8. Λουκ. ια', 9. 10).

♥ 2. Βρόντα βρόντα, νὰ βρέξῃ θέλει.

(Κεφαλληνίας παρὰ Σ. Δ. Παγώνη [ῥ: βρ. θέλει νὰ βρέξῃ]· καὶ παρ' Ἡλ. Τσιτσέλη [βρ. βρέξει θ.]

Βλ. ἀστράφτω 3, βροντή 9. Ὡς αἱ συχναὶ βρονταὶ φέρουσι βροχὴν, οὕτω καὶ αἱ συχναὶ λογομαχίαι ἀπολήγουσιν εἰς συμπλοκάς. Ἡ μετεωρολογικὴ παρατήρησις καὶ παρὰ Θεοφράστῳ (π. σημ. ὑδάτ. 32): « Ἐὰν ἀστραπὴ πανταχόθεν γίνηται, ὕδωρ σημαίνει ». Ὅμοια παρ. Ἰταλ. Quando ha tonato e tonato, bisogna che piova=ὅταν ἐβρόντηξε κ' ἐβρόντηξε, ἀνάγκη νὰ βρέξῃ (τοσκαν. Giusti 191). Quand el tronna, miracol se nò pioeuν=ὅταν βροντᾷ, θᾶμα ἂν δὲ βρέξῃ (μεδιολαν. Pitrè III, 70 μετὰ διαλεκτικῶν παραλλαγῶν). No toniza co no piove=δὲν βροντᾷ ποῦ νὰ μὴ βρέξῃ (βενετ.

αὐτ.). Quannu trona. l'acqua aspetta = ὅταν βροντᾶ, περιέμενε τὸ νερὸ (σικελ. αὐτ.). Truniannu truniannu chioviri voli = ἀπαράλλακτος τῇ ἑλληνικῇ (ἐπίσης, αὐτ.).

3. Βροντᾶνε τὰ σίδηρα, βροντάει κ' ἢ κοψοκώλα βελόνα.

(Καλαβρῶτων παρ' Α. Κωνσταντινοπούλου).

Βλ. τὴν ἐπομένην.

4. Βροντᾶν οὔλα τὰ σίδηρα, βροντάει κ' ἢ σακκορράφα.

(Κυνουρίας παρὰ Κ. Ῥωμαίου. — Μισσηνικὴ Καρδίτσης παρ' Α. Λαδιᾶ [Βροντοῦν τὰ σ. βροντοῦν κ' οἱ σακκορράφαις.]).

Βλ. ἀρ. 3, σειοῦμαι 5. 6. 8. 9. 11 - 13 πρὸ βλ. σειοῦμαι 7. Ἐπὶ ἀγενῶν προσπαθούτων νὰ μιμηθῶσι τοὺς ἀνωτέρους των.

5. Ἐνα τό χει ἢ Ἄρχοντού,
ἂν βροντοῦν κ' ἂν δὲν βροντοῦν.

(Εὐβοίας. Ἐφ. Φιλολογ. 1858 σ. 367. — Σκύρου. Πτζ. 314, 5).

Βλ. κουδοῦνι 5.

6. Σὰν βροντήση καὶ δὲν βορρήση, γνῶριζε καὶ νότος εἶναι.

(Καρπάθου. Μαν. 127).

Βλ. ἀστράφτω 9.

7. Σὰν βροντήση καὶ δὲ βορρήση,
καινούριος νότος θὲ νὰ φυσήση.

(Κύθνου. Βάλληνηδα Κυθνιακὰ σ. 133. 135).

Βλ. ἀστράφτω 9.

8. Σὰν ἔβαλα κλουνοῦκα ἔς τὸ σκουλητσί μου, ἐβρόντειαε.

(Βούας Καλαβρίας. Μορ. 96, 8).

Ἦτοι ὅταν ἔβανα κλαρὶ ἔς τὸ κουκοῦλί μου, ἐβρόντα: ἐπειδὴ δ' ἡ βροντὴ ἐν τοιοῦτῳ καιρῷ ἐπιγινομένη πιστεύεται ὅτι φέρει δυστυχίαν εἰς τοὺς μεταξοσκώληκας, λέγεται ἡ παροιμία μεταφορικῶς ἐπὶ τῶν ἐκ τυχαίου συμβάντος στερουμένων τοῦ καρποῦ πολυχρονίων κόπων.

9. Τὸ ἴδιο τό χει ἢ Ἄργεντού,
 κί' ἄν βροντοῦν κί' ἄ δὲ βροντοῦν.
 (Χίου. Καν. 309, 725).

Βλ. κουδοῦνι 5.

βροῦλλο

1. Βοῦρλο μὲ βοῦρλο.

(Ἡπείρου παρὰ Χ. Φιλητᾶ).

Βλ. ἀρ. 3. 5. 6. Βοῦρλο ἢ βροῦλλο ὁ ὀξύσχοινος· οὕτω καλοῦνται πολλὰ εἶδη σχοινοδῶν, μάλιστα δὲ ὁ *juncus acutus* L. Περὶ τῆς λ. ταύτης βλ. Κοραῖ Ἄτ. τ. Δ' σ. 66. 714. Θησαυρὸν Ἑρρ. Στεφάνου λ. βρούλλιον, βρυλλίς βρούλλον, βροῦλλον. Ἐκ τούτου τὸ ῥῆμα βρυλλίζομαι (βλ. λ. κόσμος 32), οὗ ὁ συνήθης σήμερον τύπος βρουλλίζομαι ἢ βουρλιζομαι μετέπεσεν εἰς τὴν σημασίαν τοῦ μαινομαι καὶ μουρλός (ἐκ τοῦ βουρλός), ὁ μαινόμενος. Παρ' Ἡσυχίῳ κεῖνται αἱ γλῶσσαι: « βροῦνος (βροῦλος;) ἔνεδος ἢ μαινόμενος » καὶ « βρουλός· πονηρός ». — Ἡ παροιμία λέγεται ἰδίως ἐπὶ συνοικεσιῶν, ὅτι πρέπει νὰ εἶναι « ταιριασμένα », ἥτοι ὁ γαμβρὸς καὶ ἡ νύμφη νὰ εἶναι τῆς αὐτῆς τάξεως· ἔχει δὲ καὶ γενικωτέραν ἔννοιαν, ὅτι ὁ ὅμοιος ἐπιζητεῖ τὴν φιλίαν τοῦ ὁμοίου. Παραπλησία ἢ ἀρχαία: « λίνον λίνῳ συναπτεις » (Ζηνοβ. 396. Διογενιαν. 516. Ἀποστόλ. 973 Κῶδ. Βοδλ. 608. Ἡσύχ. λ. Φώτ. λ. Σουίδ. λ. καὶ λ. οὐ λίνῳ λίνον. Στράτιδος ἀπ. ἐν FCG. II, 777, 2. Πλάτ. Εὐθύδημ. σ. 298 c καὶ Σχολ. αὐτ. Ἀριστείδ. σ. 238 A καὶ Σχολ. αὐτ. Συναγωγὴ λέξ. ἐκ τῶν τοῦ Λουκιαν. ἐν Bachmann An. Gr. II, 336, 20. Σχολ. Λουκιαν. σ. 197. 224 Jacobitz. Συμπλίκ. εἰς Ἀριστοτ. Φυσ. Ἄκρ. Δ' σ. 165 β. Ἀκομινᾶτ. τ. Β' σ. 358, 13 Λάμπρ.) ἢ « λίνον λίνῳ κλώθεις » (Γρηγόρ. Κύπρ. 197. Μ. 316. Κῶδ. Βατικ. Κραμ. 280), ἥτις ἐλέγετο καὶ « ἐπὶ τῶν τὰ ὅμοια εἰς φιλίαν συναπτόντων » (Σχολ. Πλάτ. σ. 298 c) καὶ « ἐπὶ τῶν τὰ ὅμοια ἐπιμιγνύντων » (Σουίδ.).

2. Βροῦλλα μοῦ φέρνεις; Καλάθι σοῦ πλέκω.

(Ἄνατ. ἐπιθ. Α', 426, 73 [Βοῦρλα μοῦ δένεις; (γρ. δένεις;)] — Καρπάθου ΖΑ. 347, 90 [πλέω.] καὶ Μαν. 277, 121 [ψάθαις σοῦ πλέω.]).

Ἔστι ἢ ἐργασία εἶναι ἀνάλογος πρὸς τὰ παρεχόμενα ὑλικά.

3. Βροῦλλον τὸ βροῦλλο, σπάρτον τὸ σπάρτον.

(Μάτεση ὁ βασιλικός. Πράξ. Ε', σκην. 3 σ. 97 [Βοῦρλο μὲ βοῦρλο, σπάρτο μὲ σπάρτο.] — Ππζ. 224, 135. — Μεσσηνίας παρὰ Π. Γ. Γενναδίου [ὄμ.] — Κυθήρων παρὰ Δ. Διακοπούλου [ὄμ.]).

Βλ. ἀρ. 1. Σπάρτο τὸ σπαρτίον (*spartium junceum* L.). Εὐστάθ. εἰς Ἴλ. Β, 145 σ. 191, 30: «σπάρτα δὲ τὰ σχοινία ὡς ἀπὸ παλαιοῦ ἔθους».

*4. Μαΐτου βροῦλλον, ποντία κάνναβις.

(Βυζαντινῆ. Εὐσταθ. εἰς Ἴλ. Β. 145 σ. 191, 40).

Ὅτι ἐκ τοῦ κατὰ Μάιον κοπτομένου βροῦλλου κατασκευάζονται στερεώτατα σχοινία, χρήσιμα εἰς τὰ πλοῖα. Περὶ τῆς παροιμίας ταύτης (ἦν ἐσημείωσα καὶ ἐν Παρθενῶνι 1872 τ. Β' σ. 923), διαρρηθὴν λέγει ὁ Εὐστάθιος ὅτι εἶναι πελοποννησιακῆ: «Ἐπεὶ τὸ παλαιὸν ἐκ φυτῶν σχοίνων ἐπλέκοντο τὰ τοιαῦτα (σχοῖνοι), ὃ καὶ νῦν ἔτι πολλοῦ παραμένει. Ἐν γοῦν Πελοποννήσῳ πολλοὶ οὕτω ποιοῦντες ἐπιλέγουσι καὶ καιρὸν ἐπιτήδειον τῇ τοῦ τοιοῦτου σχοίνου τομῇ, λέγοντες: Μαΐτου — κάνναβις».

5. Σχοινὶ μὲ σχοινὶ καὶ βοῦρλο μὲ βοῦρλο.

(Ἐπτανήσου. Β¹. 110, 50 [Σχοινὶ μὲ σχοινὶ] καὶ Β. 284, 233 [ὄμ.] — Κεφαλληνίας παρὰ Σ. Δ. Παγώνη καὶ Γεωργ. Λυκιαρδοπούλου).

Βλ. ἀρ. 1.

6. Σπάρτο μὲ σπάρτο, βροῦλλο μὲ βροῦλλο.

(Βερ. 54, 5 [καὶ βοῦρλο μὲ βοῦρλο.] — Ἡλείου. Ἄρ. 1204 [βοῦρλο μὲ βοῦρλο.] — Β. 276, 1166 [ὄμ.] — Βύρ. Γ', 440, 53 [καὶ βοῦρλο μὲ βοῦρλο.] — Λαγκαδίων Γορτυνίας παρὰ Κ. Κασιμάτη. — Ζακύνθου παρὰ Σ. Δὲ Βιάζη [βοῦρλο μὲ βοῦρλο.]).

Βλ. ἀρ. 1.

*7. Τὰ περνᾶ 'ς τὸ βοῦρλο.

(Τήνου παρ' Ἀδ. Ἀδαμαντίου).

Ἐπὶ ἀνθρώπου περατοῦντος ταχέως τὸ ἔργον του. Ἡ μεταφορὰ ἀπὸ τοῦ ἀλιέως, ὅστις μετὰ τὸ πέρας τῆς ἀλιείας διαπερᾶ εἰς βροῦλλον τοὺς ἀλιευθέντας ἰχθύας.

✓ 8. Τοῦ κοψε τὸ βοῦρλο.

(Λελέκ. Ἐπιδ. 238,150).

Τοῦ ἐκόπη τὸ βοῦρλο, ἀντὶ τοῦ: ἐκόπη ἡ κλωστή του· (βλ. λ. κλωστή 3-5), περιφρασις σημαίνουσα ὅτι ἀπέθανε. Τὸ βοῦρλο τίθεται ἀγροικότερον, ἀντὶ τοῦ νήματος τῶν Μοιρῶν.

βροχή

1. Ἄπο βρουχὴν κὶ θάνατον νὰ μὴν ἀραθυμαῖτι.

(Λειθεσίου παρὰ Μ. Μουσαίου).

Βλ. ἀρ. 5, νερὸ 9. Ὅτι δὲν πρέπει νὰ ἀνυπομονῶμεν διὰ τὴν καθυστέρησιν πραγμάτων, ἅτινα πάντως θὰ λάβωμεν· ἀναφέρεται δὲ μάλιστα εἰς τὴν βροχὴν, ἥτις κατὰ τοῦτο ὁμοιάζει πρὸς τὸν θάνατον· διότι ἀμφοτέρω ἀναμφιβόλως ἐπέρχονται, καὶ δὴ ἐν χρόνῳ ἐνίστε, καθ' ὃν ἤμισα ἀναμένονται. Ὅμοιοι παρ. Ἱταλ. La morte e l' acqua vengono presto = ὁ θάνατος καὶ τὸ νερὸ ἔρχονται γρήγορα (τοσκαν. Pitrè III, 105). L' acqua e la morti aspettata ca veni = τὸ νερὸ κ' ὁ θάνατος περιμένε τα κ' ἔρχονται (σικελ. αὐτ. 104). La morti e lu patruni nun spijari quannu veni = ὁ θάνατος κ' ὁ ἀφεντικὸς δὲν καταλαβαίνεις πότε ἔρχονται (ἐπίσης, αὐτ. 105). Morte e marito non aspettà maie quanno vene = ὁ θάνατος καὶ ὁ σύζυγος ἔρχονται ὅταν δὲν τοὺς περιμένῃς καθόλου (νεαπολιτικὴ, αὐτ.).

2. Βροχὴ κὶ ἀέρας ἔτον.

(Πόντου. Ἐπτάλ. 371,211).

Ἡ λογομαχία διελύθη ἄνευ δυσαρέστου τινὸς ἐπακολουθήματος, ὡς παροδικὴ καταιγίς.

3. Ἐφκεν ἀποὺ τῆ βρεσ' ἦν, τσ' ἔππεσε 'ς τῆχ χολέτρα.

(Μεγίστης. ΚΠ. ΚΑ', 319,190).

Βλ. ἀρ. 4, ἀπὸ 44, βρέχω 26. Περὶ τῆς λ. χολέτρα βλ. βρέχω 43. Ὅμοιοι παροιμίαι, πλὴν τῶν ἀναγραφομένων ἐν ταῖς μνημονευθείσαις παραλλαγαῖς: Ἱταλ. Guardate di fuggir l' acqua sotto le grondaie = φυλαχτῆτε νὰ μὴ ξεφύγετε τὸ νερὸ ἀποκάτω ἀπὸ τοῖς

σταλαμίδαις (W. III, 1582,144). Scapè l' acqua da sot le grondañe = νὰ ξεφύγη τὸ νερὸ ἀποκάτω ἀπὸ τοῖς σταλαμίδαις (πεδεμοντ. D. I, 133).—**Κουτσοβλαχ.** Multsi vor di plõe sã fugã, shi tru lãschì elì se' nfundã = πολλοὶ θέλουν νὰ ξεφύγουν τὴ βροχὴ καὶ πέφτουν μέσα 'ς τὴ λίμνη (Zanne 231).—**Ῥωμουν.** Fuge de plõie shi dã de norõie = φεύγει ἀπὸ τὴ βροχὴ καὶ πέφτει 'ς τοῖς λάσπαις (αὐτ.).—**Σουηδ.** Han kom ur regnet i takdroppet = ἦλθε ἀπὸ τὴ βροχὴ 'ς τοῖς σταλαμίδαις (D. I, 133 μετὰ παραλλαγῆς). Fly takdroppet och råka i slagregnet = νὰ φεύγη ἀπὸ τοῖς σταλαμίδαις καὶ νὰ καταντήσῃ 'ς τὴ νεροποντιὰ (W. III, 1582, 145).—**Φρεισικῆ.** Ütt 't Rinn unner't äusing kãmen = ἀπὸ τὴ βροχὴ νὰ ἔλθῃ ἀποκάτω ἀπὸ ταῖς σταλαμίδαις (D. I, 133).—**Ὀλλανδ.** Van den regen in den drop = ἀπὸ τὴ βροχὴ 'ς τὴ σταλαμίδα (W. III, 1582,144).—**Γερμαν.** Aus dem Regen in die Traufe kommen = ἀπὸ τὴ βροχὴ νὰ πηγαίνη 'ς τὴ σταλαμίδα (W. III, 1582,144. Παραλλαγὰς βλ. αὐτ. 146. 156. D. I, 133).—**Ῥωσ.** 'Απὸ τὴ δυστυχία ἔφευγε καὶ 'ς τὸ λάκκο ἔπεσε (Dal I, 606).—**Ἄραβ.** harabna min eddalf u' uki'na taht elmuzrãb = ἐφύγαμε ἀπὸ τὸ νερὸ ποῦ στάλαζε καὶ πέσαμε ἀποκάτω ἀπὸ ταῖς σταλαμίδαις (Einsler 88,116. Παραλλαγὰς βλ. παρὰ Socin 148. Tallqvist 179).

4. Ἡφρούμουν τὴν βρουχὴν κ' ἔπεσα 'ς τοῦ χαλάζιν.

(Λειψισίου παρὰ Μ. Μουσαίου).

Βλ. τὴν προηγουμένην, ἀπὸ 44, βρέχω 26. Ὁμοίαι παρ. **Ἄλβαν.** ικου νγα σίου ρα vde βρεσ'ερ = ἀπ' τὴ βροχὴ 'ς τὸ χαλάζι (Κουλουριώτ. 164).—**Ἰσπαν.** Escapé del truéno y dí en el relámpago = ἔφευγα ἀπὸ τὴ βροντὴ κ' ἔπεσα 'ς τὴν ἀστραπὴ (Haller 7). Hui del truéno y topé con el relámpago = ἔφυγα τὴ βροντὴ κ' ἔντεσα 'ς τὴν ἀστραπὴ (αὐτ.).—**Κουτσοβλαχ.** Care fuze di ploẽ dã di grandine = κάποιος ποῦ ἔφευγε ἀπὸ τὴ βροχὴ ἀπάντησε τὸ χαλάζι (Zanne 231).—**Ἄγγλ.** Avoiding the rain, we meet the tempest = φεύγοντας τὴ βροχὴ ἀπαντήσαμε τὴ νεροποντιὰ (W. III, 1581,133).—**Γερμαν.** Wer den Regen entgehen will, gerãth

in den Hagel = ὅποιος θέλει νὰ ξεφύγη τὴ βροχὴ πέρτει 'ς τὸ χαλάζι (αὐτ.). — **Ῥωσ.** Ἄπ' τὴ βροχὴ 'ς τὸ νερὸ (Dal I, 584). Ἄπ' τὴ βροχὴ ὄχι 'ς τὸ νερὸ (αὐτ.). — **Ἄραβ.** Ἐφύγαμε ἀπὸ τὴ βροχὴ, κ' ἐπέσαμε 'ς τὸ χαλάζι (Socin 148). — **Τουρκ.** γαγμουρδὰν κατσ'ὰν δολουγιά ογραδί = κεῖνος ποῦ ἔφυγε ἀπὸ τὴ βροχὴ τὸ χαλάζι ἀπάντησε (Osman. Sprichw. 476. Pianzola 61. Μυροσιδῆς 293. Rhasis 78. Merx 55. Decourdemanche 84. 83).

- ✓ 5. Ὁ θάνατος καὶ ἡ βροχὴ
σὲ κάθε σπῆτι προβατεῖ.

(Κεφαλληνίας παρὰ Σ. Δ. Παγώνη).

Βλ. ἀρ. 1.

- ✓ 6. Πρὸς τὴ φυτεία μου, θεέ μου, τὴ βροχὴ.

(Μα. 37 [τὴν φυτεῖαν μου — τὴν βροχὴν.] — Β. 265, 264 [τὴ φωτιά μου, θεέ μου]).

Ἐκαστος ὑπὲρ τῆς ἑαυτοῦ ὠφελείας εὐχεται, ἀδιαφορῶν περὶ τῆς τύχης τῶν ἄλλων.

- ✓ 7. Σελλώνω καλλιγώνω, ἥλιος ξαστεργιά.
καὶ σὰν καθαλλικέψω χιόνια καὶ βροχὴ.

(Β. 271, 63).

Ἐπὶ ἀπροσδοκῆτων ἐμποδίων, ὧν ἔνεκα ματαιοῦται ἔργον ἀπὸ καιροῦ ἐσχεδιασμένον, οὗ ἡ ἐκτέλεσις προεμνηνύετο ἀπρόσκοπος. Στίχοι τοῦ γνωστοτάτου ἄσματος περὶ τοῦ νυμφευθέντος μάγισσαν εἰς τὴν ξενιτεῖαν, μεταπεσόντες εἰς παροιμίαν. (Παραλλαγὰς τοῦ ἄσματος βλ. παρὰ Passow ἀρ. 520-522. Ἐφ. Φιλ. 1870 σ. 2262-3. Μαν. Ψηφ. σ. 84-5 ἀρ. 31. ΖΑ. σ. 116, 163 σ. 153, 277. σ. 316. 401. ΚΠ. ΙΘ', σ. 223-4. 225. 227).

βρόχι

- ✓ 1. Κάλλιο πουλάκι 'ς τὸ κλαρί, παρὰ πουλι 'ς τὸ βρόχι.

(Κυνουρίας παρὰ Λ. Κωνσταντοπούλου).

Βλ. κλουβὶ 2.

βρύση

1. Ἀλί 'ς τὴν βρύση, ποῦ θέλει κουβαλητὸ νερό!

(Χίου. Καν. 229, 115).

Κουβαλητὸ νερὸ τὸ ἄλλοθεν μετακομιζόμενον· τὸ ῥῆμα κουβαλῶ ὁ Κοραῆς (εἰς Ἴσοκράτ. τ. Β' σ. 62. Ἄτακτ. Α' σ. 200) παράγει ἀπὸ τοῦ κόβαλος. — Δυστυχῆς ὁ ἄνθρωπος, ὁ ἀδυνατῶν νὰ κρίνη περὶ τοῦ προσήκοντος αὐτοῦ καὶ ἀναγκασζόμενος νὰ ἐνεργῇ ἐκάστοτε κατὰ τὰς γνώμας καὶ τὰς ὁδηγίας ἄλλων. Ὅμοιοι παρ' **Ὀλλανδ.** Het is een kwade wel daar men water in draagt = κακὴ εἶναι ἡ βρύση ποῦ τῆς κουβαλοῦν νερὸ (W. III, 1438, 15). — **Γερμαν.** Es ist eine böse Quelle, der man das Wasser tragen muss = κακὴ εἶναι ἡ βρύση ποῦ πρέπει νὰ τῆς κουβαλήσουν τὸ νερὸ (αὐτ.).

2. Βρύση νὰ ἦταν, πάλι σώνουνταν.

(Μεσσηνίας [ἡ: π. θὰ στείρευαν.]).

Ἐννοεῖται τὰ χρήματα· ὅτι τὰ ἀσκόπως δαπανώμενα πλοῦτη θὰ ἐξαντληθῶσι, καὶ ἂν ἐξ ἀενάου ρέουσι πηγῆς. Ἡ αὐτὴ παροιμιώδης φράσις καὶ παρ' Ἀρισταινέτ. Β', 12: « οὐδεὶς γὰρ ἐξαρκεῖ πλοῦτος αὐτῇ, οὐδ' ἂν ἐκ ποταμῶν ἐπιρρέη ».

3. Ἡ βρύση ὅπου ἔτρεχε θὰ ματατρέξῃ.

(Κυνουρίας παρὰ Λ. Κωνσταντοπούλου).

Βλ. ἀρ. 5, τρέχω 8, ὅπου ἀναγράφονται καὶ ὅμοιοι ξένοι παροιμῖαι. Τὸ ὕδωρ θὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὴν ἀρχαίαν κοίτην του, ἢ πρὸς ὥραν ἔνεκά τινος συμφορᾶς στεριεύσασα πηγὴ τῆς γενναιοδωρίας ἀγαθοῦ πλουσίου, μετὰ τινὰ χρόνον μέλλει νὰ προχέῃ καὶ πάλιν τὰ νάματα αὐτῆς. Λέγεται καὶ ἐπὶ ἄλλης ἐννοίας, ὅτι ὁ μεταβαλὼν δίαιταν, ταχέως θὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὰς ἀρχαίας ἔξεις.

4. Καὶ 'ς τὴ βρύση ἂν πάω, θὰ στερέψῃ.

(Κρήτης παρὰ Γ. Ι. Καλαϊσάκη).

Βλ. βρίσκω 96. 98. Ἐπὶ ἀτυχῶν.

5. Ὅπου ἔτρεχε ἡ βρύση θὰ τρέξῃ πάλι.

(Λελ. Ἐπιθ. σ. 171).

Βλ. ἀρ. 3.

6. Παγαίν' ἔς τὴν βρύση, κ' ἔρχεται διψασμένος.

(Συνασσοῦ. Ἀρχέλαος 182).

Βλ. ἀρ. 4, 7, βρίσκω 96, 98, δίψα 2, διψῶ 16.

7. Παίρνει σε ἔς τὴν βρύσην καὶ φέρνει σε ἄποτον.

(Κύπρου. Σ. σ. 465).

Βλ. τὴν προηγουμένην.

8. Πήγαινε σὲ βρύση κι' ὄχι σὲ ξηροπήγαδο.

(Κεφαλληνίας παρὰ Σ. Δ. Παγώνη).

Γενοῦ πελάτης ἀνδρὸς γενναίου καὶ πλουσίου, παρ' οὗ πάντως θὰ ὠφεληθῆς, καὶ οὐχὶ πτωχοῦ ἢ φιλαργύρου, παρ' ὧν οὐδὲν ἀναμένεις.

βρῶμα

1. Βρῶμα καὶ δυσωδία.

(Κοινοτάτη).

Ἐπὶ μεγάλης δυσσομίας, καὶ μεταφορικῶς ἐπὶ ἠθικῆς ἐξαχρειώσεως. Ἡ λέξις βρῶμος (ὁ) ἤδη ἀπὸ τῶν Ο' ἦτο ἐν χρήσει εἰς δήλωσιν τῆς κακοσμίας καὶ πολλὰ ἐφέροντο παράγωγα αὐτῆς (βλ. παραδείγματα ἐν τοῖς λεξικοῖς τοῦ Sophocles καὶ τοῦ Ducange). Ἐν τῇ σημασίᾳ δὲ ταύτῃ κεῖται κατ' ἀρσενικὸν γένος ἡ λέξις καὶ ἐν τῷ Ἑρωτοκρίτῳ (Δ', 539. Ε', 498), ὅστις ὅμως καὶ τοῦ κοινοτέρου κατὰ θηλυκὸν γένος τύπου κάμνει χρῆσιν (Ε', 424, βρῶμαι). Ἡ παράταξις τῶν συνωνύμων βρῶμα καὶ δυσωδία ἴσως προέρχεται ἐκ παρανόησεως στίχου ἐνὸς τῶν ἰδιομέλων Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ, τῶν ἐν τῇ νεκρωσίμῳ ἀκολουθία ψαλλομένων: « Ἐξέλθωμεν καὶ ἴδωμεν ἐν τοῖς τάφοις, | ὅτι γυμνὰ ὄστέα ὁ ἀνθρώπος, | σκολήκων βρῶμα καὶ δυσωδία ». Ἄλλ' ἔχομεν καὶ παλαιότερον παράδειγμα τῆς αὐτῆς παρατάξεως παρὰ τῷ Κυρίλλῳ Ἀλεξανδρ. ὁμιλ. ΙΔ' περὶ ἐξόδου ψυχῆς τ. 77 σ. 1081 b Migne: « βρῶμος καὶ δυσωδία ». Εἰς τὴν μεταβολὴν τοῦ γένους θὰ συνετέλεσεν ἴσως ἡ παρανόησις τοῦ στίχου ἐκείνου τοῦ Δαμασκηνοῦ, ἐκληφθέντος τοῦ οὐδετέρου βρῶμα ὡς θηλυκοῦ.

- ✓ 2. Γνωρίζ' τὴ βρωμά του.

(Ἡπείρου. ΖΑ. 199, 21).

Σύνουιδε τὸ αἰσχος αὐτοῦ. Ἐπὶ τῶν αἰσχνομένων νὰ πλησιάσω-
σιν εἰς τόπον, ἐν ᾧ διέπραξαν αἰσχρὰν τινα πράξιν.

- ✓ 3. Ὅπου εἶναι βρωμα χρειάζεται μυρουδιά.

(Β. 222, 675).

Ἡ δυσειδὴς ἔχει χρεῖαν καλλωπισμῶν, καὶ ὁ ἠθικῶς ἀνάπηρος
ἐπαίνων, ἵν' ἀποκρύψωσι τὰ ἐλαττώματά των.

4. Ὁ τι ἢ βρωμα καὶ τὸ φκυάρ'.

(Συνασσοῦ. Ἀρχέλαος 182).

Βλ. σκατὸ 6. Ἐπὶ ἀνθρώπων ὁμοίων ἀλλήλοις τὴν πονηρίαν τὸ
ἀποκομίζον τὰς ἀκαθαρσίας πτύον εἶναι καὶ αὐτὸ ἀκάθαρτον.

βρώμιος

- ✓ 1. Βρωμοῦν τὰ βρώμια, κι' ἄς εἶν' καὶ κουπωμένα.

(Κα. 1039).

Ὅσον καὶ ἂν προσπαθῇ ν' ἀποκρύψῃ τις αἰσχρὰς πράξεις, αὐταὶ
θὰ γίνωσι γνωσταὶ καὶ θὰ κατακριθῶσιν.

βρωμος

- ✓ 1. Ἀλλ' ἔς τὸν βρωμο ὅταν προκόψῃ, ἢ ὀργῇ τοῦ θεοῦ τὸν
παίρνει.

(Τήνου παρ' Ἀδ. Ἀδαμαντίου).

Βλ. φτωχὸς 63, χωριάτης 6. Ὅτι ἀφόρητος εἶναι ὁ χυδαῖος, ἂν
πλουτήσῃ.

- ✓ 2. Εἶναι κι' ὁ βρωμος γιὰ τὴ βρωμα.

(Παρά Ι. Βερέττα).

Βλ. μυξάρης 2, καὶ τὰ αὐτόθι ἀναγραφόμενα παράλληλα. Ὅτι
καὶ ἡ δυσειδὴς καὶ ἀναξία γυνὴ εὐρίσκει καὶ νυμφεύεται τὸν προσή-
κοντα εἰς αὐτὴν ἄνδρα.

βρωμῶ

✓ 1. Ἀπὸ καλοῦθε, δὲ βρωμεύεται.
(Κα. 556).

Ἀγνοῶ τὴν χρῆσιν τῆς παροιμίας ταύτης.

2. Ἀπὸ μπρὸς βρωμεῖ βρουλιαῖς,
τσ' ἀπὸ πίσω κατρουλιαῖς,
ὡς τσ' αἱ τάβλα ποῦ πατεῖ,
ὡς τσ' ἐτσεῖνη φτωματεῖ.

(Μεγίστης παρὰ Ἀγ. Διαμαντᾶρα).

Πρβλ. ἀρ. 6. Ἐπὶ ἑυπαρωτάτου. — Φτωματεῖ = ἀπόζει ὡς πτώμα. Βρουλιὰ (ἦ), ἢ ἀλλαχοῦ βιββιλιὰ ἢ βερβελιὰ = κόπρος αἰγῶν καὶ προβάτων (σφυράς, οἰσπώτη). Ὁ Κοραῖς (Ἄτ. τ. Δ σ. 56) ἐτυμολογεῖ τὴν λέξιν ἀπὸ τοῦ λατ. *vervex* ἀλλ' ἀκριβέστερον ἀπὸ ὑποκοριστικοῦ *vervella* (G. Meyer Neugr. St. II, 14). Κατρουλιά, ἢ (κάτουρον) ἢ δυσσομία τοῦ οὔρου (τὰ κατρουλιά, οὐδ., πολλὰ οὔρα).

3. Βρωμεῖς καὶ σὺ κι' ἀτός σου,
βρωμεῖ κι' ἀθότυρός σου.
(Καρπάθου. Μαν. 277, 124).

Πρβλ. Ἑβραῖος 1. 2. Παρὰ τῶν φαύλων οὐδὲ δῶρα πρέπει νὰ δέχηται τις, διότι καὶ ταῦτα θὰ ἀποδειχθῶσιν εὐτελεῖ καὶ ἐπιζήμια.

4. Ἔχε βρόμη καὶ ἄς βρωμάη.
(Λάστας Γορτυνίας παρὰ Ν. Λάσκαρη).

Βλ. ἀρ. 11. Βρόμη ὁ βρόμος τῶν ἀρχαίων (*avena sativa* L.). Ἔχε καλὸν προᾶγμα, καὶ μὴ δυσφόρει ἂν μένει πολὺν χρόνον ἐν τῇ ἀποθήκῃ, διότι πάντως θὰ εὐρεθῶσιν ἀγορασταὶ αὐτοῦ.

5. Καὶ τοῦτο βρωμεῖ, καὶ τᾶλλο μυρίζει.
(Κεφαλληνίας παρὰ Σ. Δ. Παγώνη).

Βλ. ἀρ. 12.

✓ 6. Κουτσουλιαῖς βρωμοῦν ταυτιά του.
(Ψαρῶν. Β. 348, 9).

Πρβλ. ἀρ. 2. Ἐπὶ ῥυπαρῶν. Κουτσουλιὰ (ἦ) ἢ κοτσιλιὰ τὸ ἀφόδευμα τῶν πτηνῶν καὶ συνεκδοχικῶς ὁ ῥύπος. Περὶ τῆς ἔτυμολογίας (ἀπὸ τοῦ κόττα; πρβλ. προβατσουλιὰ, κόπρος προβάτου) βλ. Κοραῆ Ἔτ. τ. Δ' σ. 255. G. Meyer Neugr. St. II σ. 98-9.

7. Μυρίζει τοῦ νεροῦ καὶ βρωμῶ τῆς λέρας.

(Κρήτης παρὰ Γ. Ι. Καλαϊτάκη).

Μυρίζει τοῦ νεροῦ τὸ ὕφασμα ἀφοῦ καλῶς πλυθὲν στεγνώσῃ. Λέρα, ἦ, ὁ ῥύπος, καὶ ἐπίθετον λερὸς ὁ ῥυπῶν, ῥῆμ. λερώνω=κηλιδῶ, μετοχ. λερωμένος, καὶ σύνθετον παρὰ Πτωχοπροδρομῶ λερωμενοστόλης. Πρὸς τὴν λ. οὐδὲν τὸ κοινὸν φαίνεται ἔχουσα οἱ ἰταλ. *lercio*, σημαίνουσα τὸν ῥυπαρόν. Ὁ Κοραῆς (Ἔτ. Α', 51) ἔτυμολογεῖ ἀπὸ τοῦ ἀλαρῦναι, ὅπερ ὁ Ἑσυχίος ἐρμηνεύει ῥυπᾶναι. Ἄλλὰ μᾶλλον ἐν ἄλλῃ γλώσσῃ τοῦ Ἑσυχίου πρέπει ν' ἀναζητηθῆ τὸ ἔτυμον, ἐν τῷ: «ἀλέρον κόπρον.» Πρὸς τοῦτο παραβλητέον τὸ παρὰ Σουίδα «λερὸν» καίτοι κατὰ τὸν λεξικογράφον ἔχει σημασίαν διάφορον, διότι ἐλέγετο οὕτω τὸ λεῖον. Πρβλ. καὶ τὰ κύρια ὀνόματα Λέρος, Λέρνη. — Ἡ παροιμία ἀναφέρεται εἰς τοὺς καθάρια μὲν φοροῦντας ἐνδύματα, ἀλλὰ ῥυπαροὺς τὸ σῶμα τροπικῶς δὲ λέγεται ἐπὶ ἀνθρώπων οἵτινες κατ' ἐπίφασιν μὲν εἶναι ἀγαθοὶ καὶ προσηνεῖς κρύπτουσι δ' ἐνδομύχως πολλὴν φαυλότητα.

8. Νὰ πᾶν οἱ βρωμισμένοι,
νᾶρτουν οἱ μυρισμένοι.

(Σινασσοῦ. Ἀρχέλαος 178).

Ἐπὶ τῶν ἀποδημούντων εἰς τὴν ξένην πρὸς εὐρεσιν τύχης ἀναχωροῦσι πιναροὶ καὶ πένητες, ἐπανέρχονται δὲ πλούσιοι. Διὰ τῆς αὐτῆς μεταφορᾶς ἐκφράζει τὴν αὐτὴν γνώμην ἢ παροιμ. ἐν λ. κάθομαι 35 (ὅπου ἀναγράφονται καὶ ἄλλαι παραλλαγαὶ καὶ ἀλλόγλωσσοι παροιμίαι).

9. Ὅπουθε νὰ τὸν πιάσῃς βρωμάει.

(Ἑπίρου. Ἄρ. 967. — Λάστας Γορτυνίας παρὰ Ν. Λάσκαρη [Οὔθε] — Κοινὴ [ἦ: Ὅπου κι' ἂν τὸν π.]).

Πρβλ. ἀρ. 2. Ἐπὶ τῶν ἐχόντων πολλὰ ψυχικὰ ἔλκη.

- ✓ 10. Τὰ βρωμισμένα λάχανα κατση σαλάδακ κάμουνον.
(Μερίστης παρ' Ἀχ. Διαμαντάρου).

Ἐξ ἐώλων λαχάνων δὲν παρασκευάζεται καλή σαλάτα διὰ φάυλης ὕλης οὐδὲν ἀγαθὸν κατασκευάζεται.

11. Τὸ βρόμι δὲ βρωμάει.
(Κεφαλληνίας παρὰ Σ. Δ. Παγώνη).

Βλ. ἀρ. 4. Οὐδέποτε ζημιοῦται ὁ ἔχων ἐκλεκτὸν ἐμπόρευμα· εἰδικώτερον δὲ λέγεται ἐν τῇ ἐννοίᾳ ὅτι τὰ καλὰ κοράσια καὶ ἂν βραδύνη ὁ γάμος των, πάντως ὁμως θὰ εὐρωσιν ἀρομόζοντα σύζυγον.

12. Τὸ να τοῦ βρωμῶ καὶ τᾶλλο τοῦ μυρίζει.
(Κοινή.— Β. 109, 361. — Βάρνης. Κρ. 31 [Τὸ ἓνα βρ. τᾶλλο μ.]).

Βλ. ἀρ. 5, ἄλλος 182. Ἐπὶ μεμψιμοίρων, εἰς οὐδὲν ἀρφοσκομένων. Παραπλήσια **Ῥωμουον**. Nicī nu pute, nicī nu mirōse=οὔτε βρωμῶ, οὔτε μυρίζει (Zanne 5730). Nicī nu ἴ pute, nicī nu ἴ mirōse=οὔτε τοῦ βρωμῶ, οὔτε τοῦ μυρίζει (αὐτ. 5731).

βυζαίνω

1. Ἄν δὲν εἶχε δόντια, ἀκόμη θὲ νὰ βύζανε.
(Μα. 14 [Δόντια νὰ μὴν εἶχεν, ἀ. ἐβύζανεν.] — Ἡπειροῦ Ἀρ. 1502. — Β. 15, 185 [Ἄν εἶχε δ.]).

Πρβλ. γάλα 6. 2. Ἐπὶ μωρῶν παιδαριευομένων.

2. Βυζαίνει δυὸ βυζιά.
(Κεφαλληνίας παρ' Ἡλ. Τσιτσέλη).

Βλ. ἀρ. 10.

- ✓ 3. Ἡ γλυκεῖα γλώσσα βυζαίνει δυὸ βυζιά, ἢ πικριὰ ἓνα καὶ κεῖνο φαρμακισμένο.
(Δακωνίας παρὰ Π. Γ. Γενναδίου).

Βλ. ἀρ. 4. 10, πρβλ. γλώσσα 6. 61. Ὁ εὐπροσήγορος εὐκόλως πείθων τοὺς ἄλλους πολλὰ δύναται νὰ κατορθώσῃ, ἐνῶ ὁ τραχὺς τὸν τρόπον προσκόπτει εἰς δυσχερείας. Λέγεται ἰδίως πρὸς τοὺς ἀποτυγχάνοντας ἐν τοῖς ἔργοις των δι' ἀκράτειαν τῆς γλώσσης.

4. Ἡ γλυκεῖα γλῶσσα βυζαίνει σαρανταδύο βυζιά, καὶ πάλι λίγα εἶναι.

(Γυθείου παρὰ Δ. Ι. Παναγουλᾶκου).

Λέγεται ὡς ἐπανόρθωσις τρόπον τινὰ τῆς προηγουμένης· ὄχι μόνον δύο ἀλλὰ καὶ τεσσαράκοντα δύο καὶ πλείονας ἀκόμη μαστοὺς θηλάζει ἢ καλὴ γλῶσσα.

5. Ὅταν τάρνι εἶναι καλὸ βυζαίνει δυὸ μαννάδες.

(Ἑπείρου Ἄρ. 1032).

Βλ. ἀρ. 10.

6. Τὸ ἡμερο τάρνι βυζαίνει δυὸ μαννάδες.

(Βλ. Κατζιούλ. 1546 - Κατζιούλ. Ἑπίμ. 148. — Μεσσηνικὸλα Καρδίτσης παρ' Α. Λαδιᾶ. — Ζαγορίου παρὰ Σ. Α. Χατζοπούλου [βυζαίν' ἀπὸ δυὸ μάνναις.]).

Βλ. ἀρ. 10.

7. Τὸ ἡμερο τάρνι βυζαίνει δυὸ μαννάδες, τᾶγριο οὔτε τῆ δική του.

(Μα. 40 [Τὸ ἡμερον τὸ ἀ. 6. ἀπὸ δύο προβατίναις, εἶδὲ τὸ ἄγριον οὐδὲ ἀπὸ τὴν μάννα του.] — Παρὰ Ι. Βερέττα. — Ἑπείρου παρ' Ἀλ. Α. Παπαγιαννοπούλου [καὶ τᾶγριο οὔ. τῆ δική τ'.]).

Βλ. ἀρ. 10.

8. Τὸ καλὸ ἀρνὶ βυζαίνει δυὸ μαννάδες.

(Λελ. Ἑπίδ. σ. 173 [τὸ μαλακὸ ἀ.] — Κεφαλληνίας παρὰ Σ. Δ. Παγώνη. — Ζακύνθου παρὰ Σ. Δὲ Βιάζη. — Σωζοπόλειος παρὰ Κ. Δ. Παπαϊωαννίδου [τάρνι 6. πὲ δυὸ μάνναις.]).

Βλ. ἀρ. 10.

9. Τὸ καλὸ ἀρνὶ βυζαίνει δυὸ μαννάδες, τὸ κακὸ μῆτε τῆ μάννα του.

(Bartholdy II, 151 [βυζάνει — οὔτε τὴν μάνναν του.] — Leake 447, 26 [οὔτε τὴν μάνναν του.] — Ne. 130, 846 [οὔτε τὴν] — Sanders 222, 26 [οὔτε τὴν μάνναν του.] — B' 117, 64 [βυζάνει] — B. 306, 301 [ὄμ.] — Ἀθηναϊκῆ. Ἐβδομ. Α', 216 [βυζάνει — μηδὲ] — Κυνουρίας παρὰ Λ. Κωνσταντοπούλου [καὶ τὸ κακὸ οὔτε] — Κεφαλληνίας παρὰ Σ. Δ. Παγώνη [καὶ τὸ κακὸ οὔτε καὶ] καὶ παρ' Ἡλ. Τσιτσέλη [ὄμ.]).

Βλ. τὴν ἐπομένην.

*10. Τὸ καλὸν ἀρνὶν δύο μάννας βυζάνει.

(Βυζαντινὴ ἐν τῷ ταυρινικῷ κώδ. K (Krumbacher MGS. 108. 123, 97. 212) καὶ δυσὶν Ἀθωνικοῖς Δ', 20 τ. Α' σ. 39 [Ἔτι καλὸν] καὶ Γ', 23 τ. Α' σ. 68 [ἀρνὶ δύο μάννας β.]).

Σημερινὰς παραλλαγὰς βλ. ἐν ἀρ. 5-9. 11, πρβλ. 2-4. Ἡ ἔννοια τῆς παροιμίας εἶναι, ὅτι ὁ μειλίχιος τὸν τρόπον καὶ εὐπροσήγορος εὐρίσκει πολλοὺς προθύμους νὰ τὸν βοηθήσωσιν εἰς τὰς ἀνάγκας του, ἐνῶ τοῦναντίον ὁ δύστροπος καὶ αὐτοὺς τοὺς οἰκείους δυσαρεσεῖ. — Ὅμοιοι νεώτεροι παροιμίαι **Ἀλβαν.** Κιγι ι μιποῦτ θιθ διου τσίτσα = τὸ μαλακὸ ἀρνὶ βυζαίνει δύο βυζιά (γεγκική, G. Meyer 12, 91) Κένγκ ι μιπούται πι διου μαίμα = τὸ ἥμερο ἀρνὶ βυζάνει δυὸ μαννάδες (τοσκική, ἀντ. 27). — **Ἰταλ.** L'agnello umile succhia le mammelle della propria madre e quelle degli altri = τὸ ταπεινὸ ἀρνὶ βυζάνει τὰ βυζιά τῆς ἰδικῆς του μάννας καὶ τῶν ἄλλωνῶν (τοσκαν. Giusti 222). Agnello mansueto, si beve la zinna sua e del compagno = τὸ ἥμερο ἀρνὶ τρώει καὶ τὸ δικό του μαστᾶρι καὶ τοῦ συντρόφου του (Castagna 255, 4). Agnel mansueto teta da do mame = τὸ ἥμερο ἀρνὶ βυζαίνει δυὸ μαννάδες (βενετική, Pasqualigo 239). L'agnelo umile el lata da do mame, e 'l superbo da una sola = τὸ ταπεινὸ ἀρνὶ βυζαίνει δυὸ μαννάδες καὶ τὸ περήφανο μιὰ μονάχα (ἐπίσης, ἀντ.). L'agnèl mansuet el tètta 'l lat de so mader e po quel de oter = τὸ ἥμερο ἀρνὶ βυζαίνει τὸ γάλα τῆς μάννας του καὶ ἔπειτα τῶν ἄλλωνῶν (λομβαρδ. D. II, 316). — **Ἰσπαν.** Becerreta mansa, todas las vacas mama = τὸ ἥμερο μουσκάρι ὄλαις τοῖς ἀγελάδες τοῖς βυζαίνει (W. II, 1101, 44. Παραλλαγὴν βλ. παρὰ D. II, 316). El cordero manso mama á su madre, y á cualquiera, el bravo ni á la suya, ni á la ajena = τὸ ἥμερο ἀρνὶ βυζαίνει τὴ μάννα του καὶ τοῖς ἄλλαις, τὸ περήφανο οὔτε τὴν ἰδική του οὔτε τὴν ξένη (W. II, 1759, 20). Oveja duenda mama á su madre y á la agena = τὸ μαλακὸ πρόβατο βυζαίνει τὴ μάννα του καὶ τὴν ξένη (D. II, 316). Corderilla mega mama á su madre y la agena = τὸ καλὸ ἀρνάκι βυζαίνει τὴ μάννα του καὶ τὴν ξένη (ἀντ.). Bezerra mansa mama de su madre y de la agena = τὸ ἥμερο

μουσκάρι βυζαίνει τὴ μάννα του καὶ τὴν ξένη (αὐτ.). **Becerro** manso mama á su madre y á otras quatro = τὸ ἡμερο μουσκάρι βυζαίνει τὴ μάννα του καὶ ἄλλαις τέσσαρες (αὐτ.). — **Πορτογαλ.** Bezerrinha mansa todas as vaccas mamma = τὸ ἡμερο μουσκάρι ὅλαις τοῖς ἀγελάδες τοῖς βυζαίνει (αὐτ.). — **Κουτσοβλαχ.** Mielu imir di la douě mumuni sugē = τὸ ἡμερο ἄρνι δυὸ μάνναις βυζαίνει (Zanne 2148). — **Ῥωμουν.** Mielul blând sugē de la douě mume = ὄμ. (αὐτ.). Melul blând sugē de la douě οἶ = τὸ ἡμερο ἄρνι βυζαίνει δυὸ προβατίνας (αὐτ.). — **Γερμαν.** Ein munter (kosend, schmeichelnd) Lamm saugt an jedem Schafe, ein träges (mürrisches) kaum an seiner Mutter = καλόβολο (χαδιάρικο, κολακιάρικο) ἄρνι βυζαίνει κάθε προβατίνα, τὸ ὄκνὸ (τὸ διαστρεμμένο) οὔτε τὴ μάννα του (W. II, 1759, 20). Ein schmeichelndes Kalb saugt zwei Mutter aus = κολακιάρικο μουσκάρι βυζαίνει δυὸ μαννάδες (αὐτ. 1101, 44). — **Ῥωσικαί.** Τὸ εὐγενικὸ ἄρνι δύο μάνναις βυζαίνει (μικρορωσικὴ καὶ μεγαλορωσικὴ Cymtsof σ. 5, 11). Τὸ χαδιάρικο μουσκάρι δυὸ μάνναις βυζαίνει καὶ τὸ κουτουλιάρικο οὔτε μιὰ δὲ θὰ ἴδῃ (Dal I, 319. Ἄλλην παραλλαγὴν ἐκ τοῦ Dal 729 καὶ πολωνικὴν καὶ μικρορωσικὴν ἀναφέρει ὁ Timoschenk σ. 38. Ὅμοίαν δὲ βοημικὴν καὶ πολωνικὴν ὁ W. II, 1101, 44). — **Σερβ.** Τὸ καλὸ ἄρνι βυζαίνει δυὸ μαννάδες, τὸ κακὸ οὔτε μιὰ (Wuk 321). — **Αἰταλική.** Τὸ κολακιάρικο μουσκάρι βυζαίνει δυὸ ἀγελάδες (Schleicher σ. 167). — **Ἄρμεν.** Τὸ καλὸ μουσκάρι καὶ ἑφτὰ ἀγελάδες βυζαίνει (G. Meyer 27, 91).

Διὰ τῆς αὐτῆς μεταφορᾶς διάφορον ἐκφράζουσιν ἔννοϊαν ἡ **Γαλλ.** Brebis par trop apprivoisée de chacun aignel est têtée (Leroux I, 151) καὶ διαλεκτικαὶ παραλλαγαὶ ταύτης, καθὼς καὶ μιὰ ἰσπανικὴ καὶ ἑτέρα ὀλλανδικὴ παρὰ D. II, 723.

11. Τοῦ ἡμερου τᾶρνι β'ζάνι ἀποῦ δυὸ μάνναις.

(Σιατίστης Μακεδονίας παρὰ I. Σαχίνη. — Λακκοδικίων παρὰ I. Πρωτου (τά. ποῦ δυὸ μ. βυζάνι.]).

Βλ. τὴν προηγουμένην.

βυζι

1. Είδες χέρι 'ς τὸ βυζι; δέξου, μουνί, μαντᾶτα.

(Παρά Ι. Βερέττα).

Ἄν κόρη ἐπιτρέψη εἰς ἄνδρα νὰ θωπεύσῃ τὸ στήθος της, εἶναι τοῦτο ἔνδειξις ὅτι ἔχει παραδοθῆ καθ' ὀλοκληρίαν εἰς αὐτόν.

2. Τὸ βυζι εἶναι φλασκί, κι' ὅ τι βάλῃς θὲ νὰ βγάλῃς.

(Κεφαλληνίας παρὰ Σ. Δ. Παγώνη).

Μόνον ἂν τρέφεται καλῶς ἢ θηλάζουσα παράγει ἄφθονον γάλα.

3. Τὸ βυζι καὶ τὸ μαλλί
καθημερινὴ στολή.

(Ἀρτάκης Κυζίκου παρὰ Μεν. Φιλίητα).

Ὅτι τὸ στήθος καὶ ἡ κόμη εἶναι τὸ κάλλιστον καλλώπισμα τῶν νεανίδων.

γάδαρος

1. Ἄ δὲν κλωτσήσῃ ὁ γάδαρος, δὲν τότε ξεφορτώνουν.

(Κα. 65 [ἦ: Ἄ δὲν τζινήσῃ ὁ γ.]).

Εἰς τὸν ἀπαθῶς ὑπομένοντα τὰς κακώσεις οὐδεὶς προσέχει ὁ ἀδικούμενος ὀφείλει νὰ ὑπερασπίσῃ ἑαυτόν, διότι ἄλλως δὲν σώζεται.

2. Ἄμα κατεβῆ τὸ γαιδοῦρι ἀπὸ τὴν καρυά, ὅσο θέλεις δούλευε.

(Λακεδαίμονος. Παρνασ. ΙΓ', 160, 152).

Βλ. ἀρ. 31. 75. 83. 105, πρβλ. ἀρ. 4. 60α. 75α. Κατὰ τὴν ἔναρξιν τοῦ κακοῦ πρέπει νὰ προνοῶμεν πρὸς ἀποτροπὴν αὐτοῦ. ἄλλως ὅταν συντελεσθῆ, πᾶσα προσπάθεια πρὸς διόρθωσιν εἶναι ἀκαιρος καὶ ματαία. Ὅταν βλέπωμεν τὸν ὄνον παρασκευαζόμενον ν' ἀναρριχηθῆ εἰς τὴν καρυάν πρέπει νὰ μεριμνήσωμεν περὶ παρακολύσεως αὐτοῦ, διότι καὶ τὸ ἔργον ἡμῶν θὰ εἶναι ἀπλούςτατον, διὰ τὴν δυσχέριαν τοιαύτης ἀναρριχίσεως. Ἄν ὅμως ἀνέβῃ τὸ ζῶον εἰς τὴν καρυάν, παρέμεινεν ἐν αὐτῇ ὅσον ἤθελε καὶ ἤδη κατέρχεται, ἄσκοπος ἀποβαίνει ἢ

προσπάθεια ἡμῶν πρὸς παρεμπόδισιν τοῦ συντελεσθέντος κακοῦ· Ἡ μεταφορὰ εἶναι βεβαίως παράδοξος, διὰ τὸ μέγεθος τῆς ὑπερβολῆς· ἴσως ἐν παλαιότεραις παραλλαγαῖς ἀντὶ καρύας ἀνεφέροντο οἱ κέραμοι τῆς στέγης· διότι τοιοῦτό τι εἶναι μὲν δυσχερέστατον, ἀλλ' οὐχὶ καὶ ἀδύνατον, ἂν ἡ οἰκία εἶναι ἐκτισμένη ἐν κλιτύι λόφου.

3. Ἄμυν γαιδιάρ' οὐράδιν νὲ μακρύν' νὲ κοντύν'.

(Πόντου. Ἑπτάλ. 376, 260 καὶ παρ' Ἰωά. Βαλαβάνη [γαϊδαροῖ οὐ. νῆ μακρύνει νῆ κοντύνει.]).

Μένει στάσιμος, ὡς ἡ οὐρὰ τοῦ ὄνου, τῆς ὁποίας τὸ μέγεθος δὲν μεταβάλλεται.

4. Ἀνέβηκε ὁ γάιδαρος ἔς τὰ κεραμίδια.

(Κα. 425).

Βλ. ἀρ. 60, 75, 75α, πρβλ. ἀρ. 2. Ἐπὶ παραδόξων ἀκουσμάτων, τὰ ὁποῖα προσποιούμεθα ὅτι πιστεύομεν διὰ τὸ κῦρος καὶ τὸ ἀξίωμα τοῦ λέγοντος, εἰς ὃν δὲν τολμῶμεν ν' ἀντιέπωμεν. Ὅμοία ἡ λατινικὴ: *Asinus in tegulis* (Petron. 63), ἧς ἡ χρῆσις φαίνεται ὅτι ἦτο παραπλησία, ὡς ἐκ τῶν συμφραζομένων ἐμφαίνεται. **Γερμαν.** *Es ist ein Esel auf dem Dache* = ἕνας γάδαρος ἔς τὰ κεραμίδια (W. I, 878, 623).

4α. Ἀνιόρεψε τὸ γάγαρο νὰ ἦς ταῦτιά του.

(Καρπάθου παρὰ Μ. Γ. Μιχαηλίδου).

Βλ. ὄνομα 34, φωνή 8 καὶ τὰς αὐτόθι ἀναγραφομένας παραλλαγὰς καὶ τὰ παρὰλληλα. Ἀνιορεῦω (ἀναγορεῦω) μνεῖαν ποιοῦμαι τοῦ ὀνοματός τινος· ἀναορεμένος δ' ἐκεῖνος οὗ συχνάκις μνημονεύεται εὐφήμως τὸ ὄνομα. — Ἡ παροιμία ἐπὶ τῶν παρὰ προσδοκίαν ἐμφανιζομένων καθ' ἣν στιγμὴν γίνεται λόγος περὶ αὐτῶν.

5. Ἄν κελαδάη ὁ γάιδαρος, γκαρύζουν καὶ τάηδόνια.

(Κα. 474. — Κεφαλληνίας παρ' Ἡλ. Τσιτσέλη [κελαδῆ]).

Πρβλ. ἀρ. 5α, κόρακας 21, 34. Ὁ ψευδῆ τινα ἢ ἄτοπον γνώμην ὑποστηρίζων, θὰ ἀναγκασθῆ διὰ νὰ εἶναι σύμφωνος πρὸς ἑαυτὸν νὰ παραδεχθῆ ὡς ὀρθὰς καὶ ἄλλας πολλῶ ἀποπτώτερας.

5α. Ἄς ἔχη ὁ γάιδαρος φωνή, γὰ ψάλτη δὲν τὸν κράζουσι.

(Κεφαλληνίας παρ' Ἡλ. Τσιτσέλη).

Πρβλ. ἀρ. 5, γίνομαι 17. Ὁ κακῶς ἐπιστάμενος ἔργον τι κρίνεται παντελῶς ἄχρηστος πρὸς τοῦτο. Παραπλησία ἡ **Γερμαν.** Ein Esel muss keinen Psalter sagen, er ist nur zum Säckchen tragen = ὁ γάιδαρος δὲν πρέπει νὰ λέγη τὸ ψαλτήρι, εἶναι μόνο γιὰ νὰ κουβαλῇ σακκιά (W. I, 861, 191).

6. Γάδαρος εἶν' ὁ γάδαρος ἂν ἐφορῆ καὶ σέλλα.

(Καρπάθου. ΖΑ. 347,97 [σέλλα] καὶ Μαν. 277,126 [ὁ γάδαρος]).

Βλ. ἀρ. 22.

7. Γάδαρος εἶν' ὁ γάδαρος, ἂν ἐφορῆ καὶ σέλλα,
κ' ἢ γρᾶ κι' ἂν ὁμορφίζεται δὲν γίνεται κοπέλλα.

(B. 43, 2. — Βύρ. Γ', 378, 68 [γριά] — Κα. 1048 [Γάιδαρος εἶν' ὁ γάιδαρος, κι' ἄς τοῦ φοροῦν καὶ σ. γριά κι' ἄ φιασιδώνεται δὲ γίνεται κ.]. — Πάρου παρὰ Φ. Σαρρῆ).

Βλ. ἀρ. 22. Ἐν τῇ προκειμένῃ παραλλαγῇ προστίθεται ἐν τῷ δευτέρῳ στίχῳ μία τῶν εἰδικωτέρων περιπτώσεων τῆς χρήσεως τῆς παροιμίας (πρβλ. γαμπρὸς 12).

8. Γάδαρος κλάνει
'ς τοῦ Φασουλᾶ τὸ χάνι.

(Σμύρνης. Ἄν. ἐπιθ. Α', 451, 75).

Βλ. ἀρ. 16α. 32α. 39. Ἐπὶ λόγων ἢ συμβάντων εὐτελῶν καὶ ἀναξίων προσοχῆς.

9. Γάδαρος μὲ τὴ σέλλα καὶ πάλι γάδαρος.

(Νάξου παρὰ Μ. Ι. Μαρκόπολι).

Βλ. ἀρ. 22.

10. Γάδαρος ὅπου γκαρύζει
τὸ κεφάλι του τσακίζει.

(Βερ. 87, 47 [Τὸ γαδοῦρι ποῦ] — Β. 302, 249 [ὄμ.] — Λευκάδος. ΚΠ. Η', 397, 11 [Γάιδαρος] — Ζακύνθου παρὰ Σ. Δὲ Βιάζη [Τὸ γαδοῦρι ποῦ γκαρμίζει τὸ κ.]).

Βλ. ἀρ. 20.

✓ 11. Γάδαρος ποῦ δὲ μποδίζει,
ἄφησέ τον κι' ἄς γκαρύζη.

(B. 44, 3. — Κα. 1051 [ἄφινέ τον νά] — Κεφαλληνίας παρ' Ἡλ. Τσιτσέλη [ἄφινέ τον]).

Βλ. ἀρ. 20, πρβλ. βλάφτω 3.

✓ 11α. Γαδάρου κεφαλήν μὴ σαπουνίσης.

(Κ. γ', 349).

Βλ. ἀρ. 67 καὶ τὴν βυζαντινὴν ἐν λ. ὄνος 1.

12. Γαδάρου μῦθον ἔλεγαν
κι' αὐτὸς ταῦτιά του τέντωνε.

(Ἡπείρου. Ἄρ. 191 [Γαιδάρου - ἐτσούλλωνε.] — Β. 44, 5. — Ἡπείρου. Ἡπειρώτης 1901 σ. 85 [Γαιδάρου μ. ἔλεγεν - ἐτσούλλωνε.]).

Βλ. ὄνος 5.

✓ 13. Γάδαρους μι τοῦ γάδαρου δὲ μένι πίσου, ἐξὸν ἂν εἶνι
κ' τσός.

(Λέσβου παρὰ Γρ. Ν. Βερναρδάκη).

Ἐλάχιστα διαφέρουσιν ἀλλήλων τὰ ἔργα δύο ἐπίσης ἀνικάνων.

14. Γαδάρου φωνή 'ς τὸν οὐρανὸ δὲ σώνει.

(Β'. 19, 2. — Β. 44, 7. — Κα. 387. 1053. — Κεφαλληνίας παρὰ Σ. Δ. Παγώνη καὶ παρ' Ἡλ. Τσιτσέλη [Τοῦ γαιδάρου - δὲ φτάνει.] — Ἀνατ. Κρήτης, παρὰ Σ. Ξανθουδίδου [δὲ φτάνει.]).

Βλ. ὄνος 4.

✓ 15. Γαδοῦρι 'ς τὸν κατήφορο,
μουλάρι 'ς τὸν ἀνήφορο,
καὶ ἄλογο 'ς τοὺς κάμπους.

(Καλαβρύτων παρ' Α. Κωνσταντινοπούλου).

Ταχύτερος καὶ βεβαιότερος εἶναι ὁ δρόμος τῶν μὲν ὄνων ἐν κατωφερείᾳ, τῶν δ' ἡμιόνων ἐν ἀνωφερείᾳ καὶ τῶν ἵππων ἐν ὀμαλῶ πεδίῳ. Παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ἦτο εὔχρηστος ἐν μεταφορικῇ σημασίᾳ ἡ παροιμία « ἵππον εἰς πεδίον », ἧς πολλαὶ φέρονται παραλλαγαί: (Διο-

γενιαν. 65 καὶ Schneidewin αὐτ. Διογενιαν. Βι. 196 καὶ Leutsch αὐτ. Mant. prov. 72. Ἀποστόλ. 811. Ἀποστόλ. Pantini X. 53. Κῶδ. Κοῖσλ. 275 σ. 145α Gaisf. Σουίδ. λ. Ἀκομινᾶτ. τ. Β' σ. 346, 7. 366, 5 Λάμπρ.).

16. Γαιδάρ' λαλεῖς, πουρδαῖς ἀκοῦς.

(Λέσβου παρὰ Γρ. Ν. Βερναρδάκη).

Βλ. ἀρ. 17α. 56. Διαλεγόμενος πρὸς χυδαίους θ' ἀκούσης παρ' αὐτῶν βαναύσους λόγους. Τὸ λαλεῖς διττῶς ἐκλαμβάνεται καὶ ἐν τῇ σημασίᾳ τοῦ ὁμιλῶ καὶ ἐν τῇ τοῦ ἐλαύνω.

✓ 16α. Γαιδάροι κλάνουν, ἄνθρωποι περνοῦν.

(Παρὰ Ι. Βερέττα).

Πρβλ ἀρ. 8, σκύλος 82. 83. Ἦτοι ἐξακολούθει ἀτάραχος τὸ ἔργον σου μὴ προσέχων εἰς τὰς ἀντιρρήσεις ἢ τὰς ὕβρεις ἀσήμων ἐπικριτῶν.

17. Γάιδάρο καλοῦν 'ς τὸ γάμο, γιὰ νερὸ ἢ γιὰ κούτσουρα.

(Κα. 1043. [ἤ : ἢ γιὰ νερό, ἢ γιὰ ξύλα.] — Κεφαλληνίας παρ' Ἠλ. Τσιτσέλη).

Βλ. ἀρ. 30α. 86. 87. 89. 90. 91α. 93. 95, πρβλ. 88α. Ὅτι ἐνίοτε παρὰ προσδοκίαν τιμᾶται ὁ ἀνάξιος τιμῆς ὑπὸ τοῦ ἔχοντος ἀνάγκην τῆς συνδρομῆς αὐτοῦ. Λέγεται προσέτι καὶ ὑπὸ πτωχῶν ἢ ἀδυνάτων ἀναγκαζομένων διὰ βαρείας τινὸς ἐργασίας ν' ἀποδώσῃ τὰς χάριτας εἰς τοὺς εὐμενῶς πρὸς αὐτοὺς προσενεχθέντας πλουσίους ἢ ἰσχυροὺς. Ὅμοιοι παροιμ. **Ἱταλ.** Quannu a li nozzi l'asinu è 'n vitatu, pri purtari acqua o ligna è lu so 'n vitu = ὅταν 'ς τοὺς γάμους ὁ γάδαρος εἶναι καλεσμένος, γιὰ νὰ κουβαλήσῃ νερὸ ἢ ξύλα εἶναι τὸ κάλεσμά του (σικελ. Pitrè I, 149). Quannu l'asinu è 'n vitatu a li nozzi, è pri carriari acqua o ligna = ὅταν ὁ γάδαρος εἶναι καλεσμένος 'ς τὸ γάμο, εἶναι γιὰ νὰ φορτωθῇ νερὸ ἢ ξύλα (ἐπίσης, αὐτ. 150). — **Γαλλ.** Asne convié a nopces eau ou boys y doibt aporter (Leroux I, 139) Mal fait inviter l'asneau a porter la somme ou l'eau (αὐτ. II, 342). — **Κουτσοβλαχ.** Gumarlu la nuntă nu sê cîiamă = τὸ γομάρι 'ς τὸ γάμο δὲν τὸ καλοῦν (Zanne 2072). — **Ῥωμουν.** Pě măgar când ăl poftesce

la nuntă shî 'l cinstesce, orî lemne trebuesce, orî apă lipse-
 sce = τὸ γάδαρο ὅταν τὸν καλῆς ἔς τὸ γάμο καὶ τὸν τιμᾶς, ἢ ξύλα
 χρειάζονται ἢ νερὸ λείπει (αὐτ. 2071). — **Δαν.** Naar den Høie by-
 der den Ringe, maa han enten være Nar eller bære Sækken
 = ἂν ὁ μέγας καλεῖ τὸν παρακατινόν, ἢ τρελλὸς θὰ εἶναι ἢ τὰ
 σακκιά πρέπει νὰ κουβαλήσῃ (D. I, 431). Asenet kommer ikke
 til Hove, uden for at bære Sækken = ὁ γάδαρος δὲν πηγαίνει
 ἔς τὸ παλάτι, ἐκτὸς γιὰ νὰ κουβαλήσῃ σακκιά (αὐτ.). — **Σουηδ.** åsnan
 kommer intet til hofwa vthan at båra såcken = ὁμ. (αὐτ.). —
Ὀλλανδ. Men roept den esel niet tot hove, dan als hi wat
 draghen moet = δὲν καλοῦν τὸ γάδαρο ἔς τὸ παλάτι, ἐκτὸς ἂν εἶναι
 γιὰ νὰ κουβαλήσῃ τίποτα (W. I, 866, 330). Men noodt een ezel
 nooit te gast, of hij draagt er juk os last = δὲν προσκαλοῦν
 ποτὲ γάδαρο γιὰ μουσαφίρι, παρὰ γιὰ νὰ τὸν βάλουν ἔς τὸ ζυγὸ ἢ νὰ
 τὸν φορτώσουν (D. I, 431 μετὰ παραλλαγῶν). — **Γερμαν.** Man
 rufft den Esel nit ghen Hof, er sol dann seck tragen = δὲν
 καλοῦν τὸ γάδαρο ἔς τὸ παλάτι ἐκτὸς γιὰ νὰ κουβαλήσῃ σακκιά (W.
 I, 866, 330. Βλ. σὺτ. 856, 48. 54. 859, 130. 141. 864, 271. καὶ D.
 I, 431). Esel werden nur zur Hochzeit geladen, um Wasser
 zu tragen = οἱ γαδάροι καλοῦνται ἔς τὸ γάμο μόνο γιὰ νὰ κουβα-
 λοῦν νερὸ (W. I, 865, 281). — **Βουλγαρ.** Magárete vikali na
 sfadbeta ili dzrná néma ili voda nema = τὸν γάδαρο προσκά-
 λεσαν ἔς τὸ γάμο, ἢ ξύλα δὲν ἔχει ἢ νερὸ δὲν ἔχει (Παρὰ Π. Θ.
 Τσίλλεφ). — **Ἀραβ.** Ἐρώτησαν τὸν γάδαρο· «Γιὰ ποῦ;» καὶ ἀπο-
 κρίθη· «Ἡ ξύλα ἢ νερὸ νὰ κουβαλήσω». (Socin 289). — **Τουρκ.**
 Εἰς ἐγὶ δουγιουνὰ τσ'αγερμισ'λέρ, γιὰ οδοῦν λιαζεμδὲρ γιὰ σοῦ, δι-
 μίς = τὸ γάδαρο ἐκάλεσαν σὲ γάμο, Ἡ ξύλα ἢ νερὸ λείπει, εἶπεν
 (Davis 55. Μυρσιλίδης 284. Μαλλούφ 34, 26. Decourdemanche
 383).

17α. Γάδαρο κουβεντιάζανε, κι' αὐτὸς ἐπορδοκόπα.

(Κεφαλληνίας παρ' Ἠλ. Τσιτσέλη).

Πρβλ. ἀρ. 16. 56. Ὅτι ὁ φαῦλος οὐδαμῶς προσέχει εἰς τὰς
 νουθεσίας.

✓ 17β. Γάιδαρος αεί γάιδαρος.

(Chandler Travels κεφ. 29 τ. II σ. 175. Voyages τ. III σ. 71).

Πρβλ. αρ. 22. Ο Chandler διηγείται, ότι βραχὴν χρόνον πρὸ τῆς διαμονῆς αὐτοῦ ἐν Ἀθήναις (1756) ὁ Τοῦρκος βοεβόδας ἔλθὼν εἰς λόγους πρὸς τὸν ἐπίσκοπον, τῷ εἶπεν ὅτι δὲν εἶναι οὔτε διαῖκος, οὔτε παλάς, οὔτε ἐπίσκοπος. Ἐρωτήσαντος δ' ἐκείνου τί ἔννοεῖ, ὁ βοεβόδας ἀντὶ ἀπαντήσεως εἶπε τὴν παροιμίαν.

✓ 18. Γάιδαρος ἀμολητός, κύρης καὶ νοικοκύρης.

(Κα. 1046).

Βλ. αρ. 19. 30. Ὡς ὁ ὄνος ἀνεπίσακτος καὶ ἀχαλίνωτος ὢν πολὺς προξενεῖ ζημίαις, μάλιστα εἰς τοὺς λαχανοκήπους, οὕτω καὶ ὁ ἀναιδὴς ἀφιέμενος ἐλεύθερος καὶ μὴ φοβούμενος τιμωρίαν ἐξοκέλει εἰς πράξεις αἰσχράς.

✓ 19. Γάιδαρος ἀμολητός, μαγκουφιά 'ς τὰ λάχανα!

(Κα. 1045).

Βλ. τὴν προηγουμένην. Μαγκουφιά, ἢ, ἀφηρημένον τοῦ μαγκούφης (θηλ. μαγκούφ-ισσα, οὐδ. μαγκούφικο). Τὸ ἐπίθετον τοῦτο, ἐκ τοῦ τουρκ. μαγκαφά σημαίνει κυρίως τὸν χονδροκέφαλον, τὸν ἠλίθιον. Ἄλλ' ἢ σημασία αὕτη μετέπεσεν εἰς τὴν τοῦ δυσκόλου καὶ κακοτρόπου, τοῦ διὰ τῆς συμπεριφορᾶς του πρωτίστως ἑαυτὸν βλάπτοντος· ἔπειτα εἰς τὴν τοῦ ἐρήμου καὶ ἐγκατελειμμένου μαγκουφιά ἐνταῦθα σημαίνει τὴν ἐρήμωσιν.

✓ 20. Γάιδαρος γκαρύζει,
τὸ κεφάλι του σπορίζει.

(Μεσσηνίας. — Ἀθηνῶν παρ' Ὁθ. Στασινοπούλου [Τὸ γαῖδοῦρι κ' ἂν γκαρύξη]).

Βλ. αρ. 10 11. 53. 92, πρβλ. βλάφτω 3 Σπορίζω (σπόρος) εἶναι ῥῆμα οὐδέτερον σημαῖνον τὸ σπερμαίνω, σπερματίζω (monter en graine γαλλ.)· ἕτερος τύπος εἶναι σποριάζω. Ἐπειδὴ δ' οἱ σπερμαίνοντες καρποὶ ῥήγνυνται, τὸ σπορίζω (ἀλλ' ὄχι καὶ τὸ σποριάζω) ἔχει καὶ τροπικὴν σημασίαν, τὴν τοῦ ῥήγνυμαι καὶ θρύπτομαι· οἷον ἐσπόρισε τὸ ῥῶιδο (ἦνοιξεν ἢ ῥοιὰ πεσοῦσα χαμαὶ καὶ διεχύθησαν

οἱ κόκκοι αὐτῆς) ἐσπόρισε τὸ κανάτι = κατεθρουμματίσθη ἐσπόρισε τὸ κεφάλι του = κατετραυματίσθη· ἐνίοτε δὲ λέγεται καὶ μεταβατικῶς οἶον θὰ σοῦ σπορίσω τὸ κεφάλι· καὶ ἐν μεταφορικῇ ἐννοίᾳ ἐν τῇ προκειμένῃ παροιμίᾳ: Ὁ γ. σπορίζει τὸ κεφάλι του, ἀντὶ τοῦ ἑαυτὸν ἐνοχλεῖ. — Λέγεται δ' ἡ παροιμία αὕτη ὅταν ἐνοχλῇ τινα διὰ κραυγῶν ἢ ὕβρεων ἄνθρωπος ἀνάξιος προσοχῆς, ἰσοδυναμοῦσα πρὸς τὴν φράσιν: « ἄφρησέ τον νὰ φωνάζη τὸν παλιάνθρωπο! » ἢ λέγει αὐτὴν μετ' ἀγανακτήσεως ὁ ἐπανειλημμένως καλέσας τινὰ ὑποδεέστερον, καὶ μὴ ἀκουσθεῖς, ἐπιτιμῶν αὐτόν· ὡς νὰ ἔλεγε, μ' ἐκλαμβάνεις ὡς γάδαρον ὀγκανίζοντα καὶ δὲν προσέχεις εἰς τὰς κραυγὰς μου;

✓ 20 α. Γάδαρος δὲν εἶμαι, καὶ μὲ σαμαρώνουνε.

(Κεφαλληνίας παρ' Ἡλ. Τσιτσέλη).

Λόγοι ἀνάξιοπαθοῦντος, ἀναλαμβάνοντος κατ' ἀνάγκην ἀκουσίως ἔργον εὐτελὲς καὶ ταπεινωτικόν.

21. Γάδαρος καλλιγωμένος.

(Ἠπείρου. Ἄρ. 193).

Ὅνος ὑπολαμβάνων ὅτι ἔγινεν ἵππος, διότι ἐπετάλωσαν αὐτόν. Ἐπὶ οὐτιδιανῶν κομπαζόντων ἐπὶ μικροῖς.

22. Γάδαρος πάντα ὁ γάδαρος, καὶ ἄς τοῦ φοροῦν καὶ σέλλα.

(Κα. 1050 [π. γ.]).

Βλ. ἀρ. 6. 7. 9. 54. 74. 82, πρβλ. ἀρ. 17β. 21. 23. 102. 109, χρυσὸς 3α. Καὶ ἂν ἀντὶ σάγματος ἐπέθεσαν ἐπὶ τοῦ ὄνου ἐφίππιον, δὲν μετεβλήθη διὰ τοῦτο εἰς ἵππον. Οὔτε ἡ στολή οὔτε τὸ μέγα ἄξιωμα ἐξευγενίζουσι τὸν φύσει χυδαῖον. Ὅμοιαι παροιμ. **Ἱταλ.** L' aseno xe sempre aseno anca co 'na bela gualdrapa = ὁ γάδαρος εἶναι πάντα γάδαρος καὶ μὲ ὠραῖο σάγισμα ἀκόμη (βενετ. Pasqualigo 284). — **Ῥωμουν** Pe măgar cât să 'l împodobesci, armăsar tot nu potsi să 'l numesci = τὸ γάδαρο ὅσο κι' ἂν τὸν στολίζης, ἄλογο δὲν μπορεῖς νὰ τὸν πῆς (Zanne 2099). Fie 'n zarpale de aur nu este de cât un taur = καὶ μὲ χρυσὴ σέλλα ἀκόμη δὲν εἶναι παρὰ ταῦρος (αὐτ. 2551). — **Νορβηγ.** D' er inkje Gullsadlen.

som gjerer Gampen = δὲν εἶναι ἡ χρυσὴ σέλλα ποῦ κάνει τᾶλογο (D. I, 614). — **Ὀλλανδ.** En gouden zadel maakt geen ezel tot een paard = χρυσὴ σέλλα δὲν κάνει τὸ γάδαρο ἄλογο (W. IV, 1, 8). Al kleedt men een ezel in't zatiijn, 't zal altijd toch een ezel zijn = καὶ ἂν ντύσουν ἓνα γάδαρο μὲ ὀλομέταξα, πάντα ὅμως θὰ μείνη γάδαρος (D. I, 14). — **Γερμαν.** Eine goldene Decke macht den Esel nicht zum Pferde = χρυσὸ σάγισμα δὲν κάνει τὸ γάδαρο ἄλογο (W. I, 565,5). Man kann einen Esel satteln ein Reitpferd wird er aber nicht = μορεῖ νὰ σελλώση κάνεις ἓνα γάδαρο, ἄλογο ὅμως τῆς καβάλλας αὐτὸς δὲ γίνεται (αὐτ. 866, 323). Kleidete man den Esel auch in Sammet ein, er würde doch ein Esel sein = κι' ἂν ντύσουν τὸ γάδαρο μ' ὀλομέταξα, ὅμως γάδαρος θὰ μείνη (αὐτ. 865,301) Ein goldener Sattel ist wol viel nerth, aber er macht aus einem Esel kein Pferd = ἡ χρυσὴ σέλλα ἔχει βέβαια πολλὴ ἀξία, ὅμως τὸ γάδαρο δὲν τὸν κάνει ἄλογο (W. IV, 1, 8). **Τουρκ.** Βάλε 'ς τὸ γάδαρο χρυσὴ σέλλα, κ' ἔτσι γάδαρος θὰ εἶναι (Decourdemanche 130)

23. Γάδαρος φορτωμένος μάλαμα.

(Ἡπεύρου. ΚΠ. 1Η', 187, 114).

Βλ. ἀρ. 24. 25. 38, πρβλ. ἀρ. 102. 109. 22. Ἐπὶ πλουσίου ἀπαίδευτον καὶ χυδαίου, ὅστις καὶ χρυσογάδαρος λέγεται μονολεκτικῶς (βλ. λ.). Ἡ αὐτὴ παρομοίωσις ἐν τοῖς Βιενναίοις ἀποσπ. 36 (Στοβ. Meineke σ. 292): «Τὸν πλούσιον ἄνδρα καὶ ἀπαίδευτον νόμιζε τοῦτον εἶναι ὄνον χρυσοχαλίνωτον, οἱ δὲ τοῦτου ἐγκωμισταὶ ἄνδρες εὐλαβεῖς καὶ ἐνδεεῖς». Ἡ γνώμη φαίνεται εἰλημμένη ἐκ βυζαντινοῦ ποιήματος εἰς πολιτικὸς στίχους, ὧν ἴχνη εἶναι εὐδιάγνωστα. ¹⁾ Ὁμοίως εἶπε καὶ ὁ Γεώργιος Λαπίθης (Στίχ. πολιτικοὶ καὶ αὐτοσχέδιοι στ. 438

¹⁾ Τέλος στίγου καὶ ἀρχὴ ἐτέρου:

καὶ ἀπαίδευτον νόμιζε τοῦτον εἶναι
ὄνον χρυσοχαλίνωτον.

²⁾ Ἴσως δὲ καὶ ὅλος ὁ πρῶτος στίχος δύναται ν' ἀποκατασταθῆ διαγραφομένης τῆς λ. ἄνδρα. Καὶ ἡ προηγουμένη ταύτης ὑπ' ἀρ. 34 γνώμη ἀποτελεῖται ἐκ πολιτικοῦ στίγου: «Θνητὸς ὑπάρχων, ἀνθρώπε, σπούδαζε πρὸ θανάτου» [μὴ θανεῖν].

ἐν Notic. et extr. des Mss. τ. XII, 2 σ. 33): « πλούσιος ἄφρων ἔοικεν ὄνῳ χρυσοφοροῦντι ». Παραπλησία δὲ παρομοίωσις ἢ τοῦ Διογένους τοῦ κυνικοῦ εἰπόντος τὸν ἀμαθῆ πλούσιον πρόβατον χρυσόμαλλον (Διογέν. Λαερτ. Γ', 47)· καὶ ἢ τοῦ Φιλίππου, ὅστις κατὰ τὸ Ἀνθολόγιον τοῦ Μονάχου 258 (Στοβ. Meineke σ. 288) « ὄρων πλούσιον καὶ ἀπαίδευτον ἔφησε πλοῦτος περιηργυρωμένος » ὅπερ ὁμως ἴσως πρέπει ν' ἀναγνωσθῆ « ἵππος περιηργυρωμένος » ὡς κεῖται καὶ παρὰ Μαξίμου (Mullach Fragm. philos. Graec. τ. II σ. 314, 151). Παραπλησίας νεωτέρας παροιμίας βλ. ἐν ἀρ. 109.

24. Γάιδαρος φορτωμένος χρυσάφι.

(Κοραῆ Πλούταρχ. τ. Γ' σ. σή'. [χρυσίον.] — Ἡλείου. Ἄρ. 192. — Β. 44, 4).

Βλ. τὴν προηγούμενην.

25. Γάιδαρος χρυσός, χρυσὸ γομάρι.

(Κα. 1052).

Βλ. ἀρ. 23.

✓ 25α. Γαιδάρου λύραν ἔπαιζαν,
κι' αὐτὸς ταῦτιά του τάραζε.

(Παρά Ι. Βερέττα).

Προβλ. ὄνος 5. Παροιμία ἐν πολλῇ χρήσει καὶ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις καὶ παρὰ τοῖς βυζαντινοῖς, ἧς ὁ πρὸς τὴν προκειμένην μάλιστα πλησιάζων τύπος εἶναι ὁ ἑξῆς: « ὄνος λύρας ἀκούει κινῶν τὰ ὄτια. » (Λουκιαν. πρὸς τὸν ἀπαίδευτ. 4 σ. 103 [ἀκούεις]. Ἀποστόλ. 1182 [ἀκούων κινεῖ]. Κῶδ. Βατ. Κρ. 314) οἱ δ' ἄλλοι ταύτης τύποι ἔχουσιν ὄδε: « ὄνος λύρας ἀκούων » (Διογενιαν. 633 καὶ Schneidewin αὐτ. Γρηγ. Κύπρ. 229. Μόσχ. 366. Βαβυλωνία καὶ Ἰωάσ. ἐν Boissonade An. Gr. IV, 293 καὶ Boisson. αὐτ.). « ὄνος λύρας » (Κρατῖνος παρὰ Σχολ. Πλάτ. σ. 358 Bekker. Εὐσταθ. εἰς Ὀδ. Θ, 373 σ. 1601, 44. Meineke FCG. I, 150, 6. — Μένανδρ. παρὰ Σουίδ. λ. Φώτ. λ. — Μάχων παρ' Ἀθην. Η', 349 c καὶ Εὐστάθ. εἰς Ἰλ. Α, 599 σ. 865, 29. — Κλήμ. Ἀλεξ. Στρομ. Α', α', 2 σ. 116 Sylb. Hieronym. epist 61, 3. Ἀρισταίνετ. Α', 17 σ. 149 Hercher. Εὐσταθ. σ. 251

83. 350, 87 Tafel. Ἀκομινᾶτ. τ Α' σ. 4 18 τ Β' σ. 208, 30. 214, 24. 396, 2 Λάμπρ.). « ὄνος λυρίζων » (Μακάρ. 539). » Τί κοινὸν λύρα καὶ ὄνος; » (Λουκιαν. ἐπὶ μισθῶ συνόντ. 25 σ. 681). « ὄνος λύρας ἦκουε καὶ σάλπιγγος ὄς » (Στοβ. Δ', 44. Σουίδ. λ. Φώτ. λ. Μακάρ. 538. Ἀποστολ. 1191 α'). « ὄνος λύρας οὐκ ἐπαῖτει, οὐδὲ σάλπιγγος ὄς » (Κῶδ. Κοῖσλιν. 364 σ. 151 c Gaisf.). « ὄνος ἀκροῖται σάλπιγγος » (Εὐπόλιδ. ἀπ. FCG II, 530, 10. Σουίδ. λ. Φώτ. λ. Ἀποστολ. 1183 Κῶδ. Κοῖσλιν. 364 σ. 151 c). « ὄνος πρὸς αὐλόν » (Σουίδ. λ.). Μῦθος δ' ἀναπτύσσων τὴν παροιμίαν φέρεται ἐν ἐπιμέτρῳ τῶν τοῦ Φαίδρου μύθων 12 (Asinvs ad Iyram). Περιῆλθε δὲ καὶ εἰς τοὺς Ῥωμαίους ἢ παροιμία ἢ ἐν μεταφράσει: Asino quippe Iyra superflue canit. (Hieronym. ep. 27, 1. Otto 184). ἢ διεσκευασμένη: nihil cum fidibus graculo est. (Gell. N. A. praef. 19. Otto 766. 1720).

Ἐκ τῶν ἀρχαίων δὲ παρέλαβον τὴν παροιμίαν καὶ ἄλλα νεότερα ἔθνη. **Ἴταλ.** Essere come l'asino al suon della lira = νὰ εἶναι καθὼς ὁ γάδαρος ἔς τὸν ἦχο τῆς λύρας (D. II, 591 μετὰ διαλεκτικῆς παραλλαγῆς). — **Γαλλ.** Ung asne n'entend rien en musique (Leroux I, 144). Qu'a de commun l'âne avec la lyre? (D. I, 591). — **Ἰσλανδ.** Hvað skal hrosshófr á hörpustrengrjum? = τί ἔχει νὰ κάμη τὸ νύχι τ' ἀλόγου μὲ τοῖς χορδαῖς τῆς ἄρπας; (αὐτ.). — **Ὀλλανδ.** Wat doet de ezel met de zakrijp? = τί (ἔχει νὰ) κάμη ὁ γάδαρος μὲ τὴν γκάιδα; (W. I, 868, 383). — **Γερμαν.** Was thut der Esel mit der sackpfeiffen? = ὅμ. (αὐτ. Παραλλαγὰς βλ. αὐτ. 861, 174. 868, 382. D. I, 591. Grimm. D. Wörterb. λ. esel 5r).

26. Γάιδαρον σουγλάς, πουρδαῖς ἀκοῦς.

(Λακκοδικίων Μακεδονίας παρὰ I. Πρωΐου).

Βλ. ἀρ. 56. Σουγλῶ ἢ σουβλῶ ἢ σουγλάου, κεντῶ δι αἰχμηροῦ ἐργαλείον τὸ ὄργανον σουβλί ἢ σουγλί ὑποκοριστικὸν τοῦ σοῦβλα, σοῦγλα (ἐκ τοῦ λατ. subula, subla) ἐξ ἧς πάμπολλα σχηματίζονται παράγωγα (βλ. Κοραῆ Ἄτ. τ. Α' σ. 118. 168. 169. G. Meyer Neugr. Stud. III σ. 61-2. Sophocles λ. σοῦβλα. σουβλίζω. σουβλίον).

Ἡ τροπή τοῦ β εἰς γ καὶ ἐν τῇ γλώσσει τοῦ Ἑσυχίου « σουγλάριον ἐργαλοθήκη » (ἐργαλειοθήκη, theca subulae κατὰ τὸν ἐκδότην τοῦ Ἑσυχίου M. Schmidt) καὶ ἐν τῷ τοῦ Πτωχοπροδρομοῦ σουγλιαρεὰ (ς', 335 σ. 122 Legrand).

27. Γαιδάρου πόδας 'ς τὸ νερό,
θέλ' ἄς πιῇ, θέλ' ἄς ψοφήσῃ.
(Κρήτης παρὰ Γ. I Καλαϊσάκη).

Ἄφοῦ ἐμολύνθη ἤδη τὸ ὕδωρ εἰσαγαγόντος εἰς αὐτὸ τοῦ ὄνου τὸν πόδα, τὸ μόλυσμα δὲν θὰ γίνῃ μεγαλύτερον ἢν πῆν οὔτος ἐξ αὐτοῦ, οὔτε θὰ ἐλαττωθῇ ἢν ὁ ὄνος τιμωρηθῇ. Ἐπὶ κακοῦ μεγάλου καθ' ἑαυτὸ καὶ μὴ ἐπιδεχομένου θεραπείαν.

✓ 28. Γαιδοῦρι κι' ἄλλογο, κι' ὅ τι ἄλλο τότε θέλεις.
(Κα. 1054).

Γίνεται τὰ πάντα, καὶ πᾶσαν ὑπομένει ταπεινώσιν πρὸς ἐκτέλεσιν τῶν σκοπῶν του. Ἀνάλογα ὅσα περὶ τῶν Γραικύλων λέγει ὁ Ἰουβενάλης (III, 74 κέ.).

✓ 29. Γαιδοῦρι κλάνει 'ς τὸ Μοριᾶ,
'ς τὴν Πόλη φτάνει ἢ μυρωδιά.
(Κα. 1055).

Βλ. κλάνω 2.

30. Γαιδοῦρι ξίστρωτο.
(Κα. 1056. — Κοινή).

Βλ. ἀρ. 18. Ἐπὶ ἀναιδῶν καὶ θρασέων, παρομοιαζομένων πρὸς τοὺς ἀνεπιστάτους ὄνους, τοὺς ἀνέδην τρέχοντας καὶ κυλιομένους.

30α. « Γιατί γκαλνοῦνα τὸ γάδαρο 'ς τὸ παναγύρ' ;—Γιὰ νὰ σκῶνι τὰ καλάθια ».

(Κυζίκου παρὰ Μεν. Φιλήντα).

Βλ. ἀρ. 17.

31. Γιὰ τοῦτο ἀνεβαίν' ἢ γαιδοῦρα 'ς τὴν καρυά.
(Ππζ. 225, 152).

Βλ. ἀρ. 2. «'Επὶ παρηκόου ἀπειλουμένου νὰ τιμωρηθῆ» (Ππζ). Ἄγνοῶ πόθεν προήλθεν ἡ χρῆσις αὕτη· περὶ τῆς μεταφορᾶς βλ. ἀρ. 2.

32. Ἐγκάρυξεν ὁ γάιδαρος κ' εἶπε· «'Αχερος».

(Παρά Ι. Βερέττα).

Πρβλ. γριὰ 31, λέγω 62. Παρ' ἀνοήτων οὐδὲν ἄλλο θ' ἀκούσης εἰμὴ λήρους. Παραπλησία ἡ **Γ'ερμαν**. Der Esel muss Y-a sagen = ὁ γάδαρος πρέπει νὰ λέγῃ γκά (W. I, 858, 91. Βλ. αὐτ. 860, 148. 149).

32α. Ἐγὼ μιλά', ἢ γαιδοῦρι κλάνει;

(Κυνουρίας παρὰ Κ. Ῥωμαίου).

Βλ. ἀρ. 8.

33. Εἶδεις τ'ς κάτας τοῦ μαλλὶ νὰ γίνιτι μετὰξι,
τσί τοῦ γαιδάρου τὰ πιδιά νά χουν τιμὴ τσί τάξι;

(Λέσβου παρὰ Γρ. Ν. Βερναρδάκη).

Βλ. ἀπάνθρωπος 1, ἀφύσικος 1.

34. Εἶναι κι' ἄλλοι γάιδαροι 'ς τὴν Πόλην.

(Μεσσηνίας. [Ἐνίοτε προστίθεται: δὲν εἶσαι μοναχός σου.]).

Βλ. τὴν ἐπομένην.

35. Εἶναι κι' ἄλλοι γαιδάροι 'ς τὸ λιβάδι.

(Κρήτης. J. 295,41 καὶ Φρ. 108 [Εἶναι] καὶ παρὰ Γ. Ι. Καλαϊτσάκη [γάδαροι]).

Βλ. τὴν προηγουμένην, πρβλ. ἔχω 50. 111. 173. Πρὸς τοὺς ἰσχυροζομένους ὅτι ἀνήκει εἰς αὐτοὺς ἀλλότριόν τι πρᾶγμα, ὅμοιον πρὸς τὸ ὑπ' αὐτῶν ἀπολεσθέν· καὶ πρὸς τοὺς ἀξιούοντας ὅτι μόνοι αὐτοὶ ἔχουσιν ἀξιολόγον τι κτῆμα· συνηθέστερον δὲ πρὸς τοὺς ὑπολαμβάνοντας ὅτι ἑκακολογοῦντο, διότι ἤκουσαν μνημονευόμενον ἐν τῷ λόγῳ τὸ βαπτιστικὸν ὄνομά των· ὃ διὰ τῆς παροιμίας ἀπαντῶν ἀρνεῖται τὸ πρᾶγμα, βεβαιῶν μυκτηριστικῶς ὅτι περὶ ἄλλου ὁμωνύμου ἐπρόκειτο, ἢ ὅτι καὶ ἄλλοι κατέχουσιν ὅμοια κτήματα. Ὅμοιον κατὰ τὴν διατύπωσιν εἶναι τὸ τοῦ Τιμοκρέοντος (ἀπ. 3 Bergk παρὰ Πλουτάρχ. Θεμιστ. 21): «ἀλλ' ἐντὶ κάλλοι δὴ πονηροί | οὐκ ἐγὼ μόνα κόλου-

ρις | ἐντὶ καὶ ἄλλαι ἀλώπεκες». — Παραπλήσια παρ. **Ἰταλ.** Egli è più d' un asino al mercato = εἶναι πολλοὶ γαδάροι 'ς τὴν ἀγορὰ (D. II, 85 μετὰ δύο παραλλαγῶν). Ai n' a j' è sissè dj' aso ch' a s' smìo = εἶναι πολλοὶ γαδάροι ποῦ μοιάζουνε (πεδεμοντ. αὐτ.). Chi cci nn'è unu sulu asinu a la fera = μήνα ἕνας μονάχα γάδαρος εἶναι 'ς τὸ πανηγύρι; (σικελ. Pitrè IV, 197). — **Γαλλ.** Il y a plus d' un âne à la foire qui s' appelle Martin (Leroux I, 142.) Plus d' un âne s' appelle Martin (D. II, 85). Il y a maint asne en la foire qui s' entrereseuble (Leroux I, 142. Διαλεκτικὰς παραλλαγὰς βλ. παρὰ D II, 85). — **Καταλαν.** Molts ases hi ha al mercad que s' assemblan = πολλοὶ γαδάροι εἶναι 'ς τὴν ἀγορὰ ποῦ μοιάζουνε (D. II, 85). — **Ἀγγλ.** There are more mares in the wood than Grisell = εἶναι κ' ἄλλαισ φοράδες 'ς τὸ δάσος κ' ὄχι μόνο ἢ Γρισέλλα (W. II, 842,565). There are more maids than Maukin and more men than Michael = εἶναι κ' ἄλλα κορίτσια κ' ὄχι μόνο ἢ Μαργιώ, κ' ἄλλοι ἄντρες κ' ὄχι μόνο ὁ Μιχάλης (D. II, 85 μετὰ παραλλαγῆς ἐν σ. 493,85). — **Ἰσλανδ.** það eru fleiri hundar svartir, enn hundurinn prestsins = εἶναι κ' ἄλλοι μαῦροι σκύλοι, κ' ὄχι μόνο ὁ σκύλος τοῦ ἱεροκήρυκα (D. II, 85 μετὰ δύο παραλλαγῶν). — **Δαν.** Der er flere brogede Hunde end Præstens = εἶναι κ' ἄλλοι παρδαλοὶ σκύλοι κ' ὄχι μόνο τοῦ ἱεροκήρυκα (αὐτ. μετὰ παραλλαγῆς) Der er Mange, der hedde Hans = εἶναι πολλοὶ ποῦ λέγονται Γιάννηδες (αὐτ.). — **Νορβ.** D' er fleire flekkute Marar en ei = εἶναι κ' ἄλλαισ παρδαλαῖσ φοράδες, κ' ὄχι μιὰ μονάχα (αὐτ.). D' er fleire flekkutte Bikkjor en berre ei (en Presten si) = εἶναι κ' ἄλλοι παρδαλοὶ σκύλοι κ' ὄχι μόνον ἕνας ἢ κ' ὄχι μόνο τοῦ ἱεροκήρυκα (αὐτ.). — **Σουηδ.** Det finnes flera brokiga hundar än prestens = βρίσκονται κ' ἄλλοι παρδαλοὶ σκύλοι κ' ὄχι μόνο τοῦ ἱεροκήρυκα (αὐτ.). — **Ὀλλανδ.** Er zijn meer hondjes, die Del heeten = εἶναι πολλὰ σκυλάκια ποῦ τὰ λέν Δέλ (W. II, 842, 566 Παραλλαγὰς βλ. παρὰ D. II, 85). — **Γερμαν.** Es ist mehr als ein Esel, der Martin heisst = εἶναι πολλοὶ γαδάροι ποῦ τοὺσ λέν Μαρτίνους (W. I, 863, 252). Es gibt mehr als Einen bunten Hund = εἶναι πολλοὶ παρδαλοὶ σκύλοι (W. II,

842, 565. Παραλλαγὰς βλ. αὐτ. 566 καὶ παρὰ D. II, 85). Es gibt mehr als eine bunte Kuh = εἶναι πολλαῖς παρδαλαῖς ἀγελάδες (αὐτ. 1672, 174. Παραλλαγὰς βλ. αὐτ. καὶ παρὰ D. II, 85).

36. Ἐκαμα τὸ γάδαρο κ' ἐτσούλωσε ταῦτιά του,
κ' ἐπῆρε τὸ σαμάρι του καὶ πῆγε 'ς τὴν κυρά του.

(Βερ. 23, 8. — Β. 74, 121. — Ἐκ τοῦ πρώτου στίχου ἔλλειπει μία συλλαβή· ἴσως ἐλέγετο: Ἐκαμα γώ· ἦ, Ἐγὼ καμα).

Παιγνιωδῶς, ἐπὶ τῶν υἱῶν, οἵτινες ἐγκαταλείποντες τοὺς γονεῖς, κατοικοῦσιν εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ πενθεροῦ ὡς ἐσώγαμβροί. Ὡς δὲ μοὶ ἀνεκοίνωσεν ὁ κ. Σ. Δὲ Βιάζης, λέγεται καὶ ἐπὶ ἀναιδῶν οὓς ἀποδιώκουσι κακῶς ἔχοντας.

37. Ἐλληνίζει ὁ γάδαρος; Τραυὰ τὸ ἀχοῦρι.

(Ἄν. ἐπιθ. Α', 452, 116).

Ἄγνοῦ τὴν χρῆσιν τῆς παροιμίας ταύτης.

38. Ἕνας γάδαρους φουρτουμένους γρόσια.

(Δέσπου παρὰ Γρ. Ν. Βερναδάκη)

Βλ. ἀρ. 23.

39. Ἐχου καὶ τὸ μπάρπα Γιάννη,

σὰ τὸ γάαρο ποῦ κλάνει.

(Καρπάθου. ΖΑ. 364, 456 [σάν] καὶ Μαν. 282, 195 [γάαρον]).

Βλ. ἀρ. 8. Ἐπὶ ἀνθρώπων ἀσήμων, εἰς ὧν τοὺς λόγους οὐδεὶς προσέχει.

40. Ἡ γαιδοῦρα σαράντα πουλάρια ἔκαμε, καὶ τὸ σαμάρι
δὲν τὴν ἔλειψε.

(Πεζ. 239, 319 6).

Ἐπὶ τῶν ἀεὶ μοχθούντων καὶ μὴ ἐχόντων ἀνάπαυαν.

41. Ἦκατσα καὶ 'ς τὸ γάδαρο, κ' ἠκλώτσησέ με κιάλα.

(Πάτμου παρὰ Χ. Μαλανδράκη).

Περβλ. ἀρ. 96. 98. Ὡς νὰ μὴ ἦρκει ὅτι ἐπομπεύθην ἐπὶ ὄνου,

ἀλλ' οὗτος ἐπὶ πλέον καὶ μ' ἐλάττισεν. Ἐπὶ κακοῦ ἐπερχομένου μετὰ μεγάλην ζημίαν.

42. Ἡ ὁ γάδαρος ψοφᾷ, ἢ ὁ κατῆς πεθαίνει.

(Γορτυνίας παρ' Ὀθ. Στασινοπούλου [ψοφᾷ, ἢ ὁ βασιλιᾶς π.] — Λακωνίας παρὰ Π. Γ. Γενναδίου).

Βλ. ἀρ. 111, ψοφῶ 18. Ἐπὶ τῶν εἰς τὸ ἄμεσον τῆς ἐπιχειρήσεως κέρδος ἀποβλεπόντων, ἀδιαφορούντων δὲ ἂν πρόκειται μετὰ τινα χρόνον νὰ φέρῃ αὕτη πολλῶ μείζονα τοῦ κέρδους ζημίαν, διότι ἐλπίζουσιν ὅτι θὰ δυνηθῶσι νὰ τὴν ἀποφύγωσι ἐγκαίρως· καὶ καθόλου ἐπὶ τῶν φροντιζόντων νὰ ἔξασφαλίσωσι μόνον τὸ παρόν, ὀλιγορούντων δὲ πρὸς τοὺς μέλλοντας κινδύνους, διότι πιθανώτατον νομίζουσιν ὅτι ἐν τῷ μεταξὺ θὰ συμβῆ ἀπρόοπτόν τι, ὅπερ θὰ μεταβάλῃ τὰ πράγματα. Ὁ μῦθος, ἔξ οὗ ἡ παροιμία, ὅτι ἓνας κατεργάρης ἐπαρουσιάσθη ἔς τὸν κατῆ, ποῦ εἶχε ἓνα γάδαρο ποῦ τὸν ἀγαποῦσε πολύ, καὶ τοῦ εἶπε πῶς εἶναι κριμα νὰ τὸν ἀφίνη ἔτσι ἀγράμματο, ἀφοῦ εἶναι τόσο ἔξυπνος, καὶ πῶς ἂν αὐτὸς μάθῃ γράμματα θὰ γίνῃ τέλειος. Μὰ μπορεῖ νὰ μάθῃ γράμματα ὁ γάδαρος; τοῦ λέγει ὁ κατῆς. Ἄν εἶναι ἔξυπνος μαθαίνει, λέγει ἐκεῖνος, καὶ εἶπε πῶς τὸ παίρνει τὸ πρᾶγμα ἀπάνω του, νὰ τὸν μάθῃ σὲ δύο χρόνια τὸ γάδαρο νὰ διαβάξῃ καὶ νὰ γράφῃ, ἀλλιωὺς νὰ τοῦ κόβῃ ὁ κατῆς τὸ κεφάλι. Ἐσυμφωνήσανε νὰ τοῦ πληρώσῃ μπροστὰ πέντε χιλιάδες γρόσια, καὶ ἄλλα τόσα ἔς τὸ τέλος. Επῆρε λοιπὸν τὰ γρόσια καὶ τὸ γάδαρο καὶ πῆγε σπίτι του. Ἡ γυναῖκά του ποῦ ἔμαθε τὴ συμφωνία, ἐσυφοριάστηκε, πῶς θὰ σκοτώσῃ ὁ κατῆς τὸν ἄντρα της, περνῶντας ἢ διορία. Ἐννοια σου, τῆς λέγει τότε ἐκεῖνος, τώρα ἂς καλοπεράσουμε μὲ τὰ γρόσια ποῦ πῆρα καὶ σὲ δύο χρόνια ἢ ὁ γάδαρος ψοφᾷ ἢ ὁ κατῆς πεθαίνει. Κατ' ἄλλην παραλλαγὴν, ἣτις φαίνεται ὅτι ἐκ τουρκικῆς πηγῆς ἐλήφθη, ἓνας ἀνέλαβε νὰ μάθῃ γράμματα σὲ ἑπτὰ χρόνια τὴν καμήλα τοῦ βεζίρη καὶ νὰ πάρῃ πενήντα χιλιάδες γρόσια, εἶδ' ἄλλιωὺς νὰ τοῦ κόψῃ τὸ κεφάλι ὁ βεζίρης. Ἐνας φίλος του τοῦ ἔκαμε τὴν παρατήρησι, Βρὲ κουτέ, κείνου λέγοντας, τί ἔκανες ἐκεῖ, μαθαίνει ποτὲ ἢ καμήλα γράμματα; Βρὲ χαζέ, τοῦ ἀποκρίθηκε ἐκεῖνος, ἐγὼ εἶμαι κουτὸς ἢ σύ, σὲ ἑπτὰ χρόνια ἢ ἢ καμήλα θὰ ψοφήσῃ, ἢ ὁ βε-

ζήρης θὰ πεθάνῃ ἢ ἐγὼ θὰ πάω 'ς τὸ διάβολο. Τὸν μῦθον περὶ τῆς διδασκαλίας ὄνου ἀναφέρει καὶ ὁ Poggius ἐν ταῖς Facetiae, ἐκ τούτου δὲ παραλαβὸν διεσκεύασεν ὁ Lafontaine (Fables βιβλ. IX, 16)· παρὰ τῷ Lafontaine ὁ ἀγύρτης λέγει πρὸς τὸν ἐλέγξαντα αὐτόν: Avant l'affaire, le roi, l'âne ou moi, nous mourons. Ὁ αὐτὸς μῦθος ὑπόκειται καὶ εἰς τὰς ἐπομένας παροιμίας. — **Ῥωμουν.** Pâna la anul or măgarul, or samarul = 'ς ἓνα χρόνο ἢ ὁ γάδαρος ἢ τὸ σαμάρι (Zanne 6). Pâna la anul ori mōre măgarul, ori pīere samarul = 'ς ἓνα χρόνο ἢ ψοφᾷ ὁ γάδαρος ἢ χάνεται τὸ σαμάρι (αὐτ.). Pâna la anul ori armăsarul ori samarul = 'ς ἓνα χρόνο ἢ τὸ ἄλογο ἢ τὸ σαμάρι (αὐτ.). — **Γερμαν.** Inzwischen stirbt der Kaiser, der Elefant oder ich = ὡς τότε πεθαίνει ὁ αὐτοκράτορας, ὁ ἐλέφαντας ἢ ἐγὼ (W. IV, 839, 192). — **Τουρκ.** Μπουντάν μπες γιλάντακ, γιὰ ντεβὲ ὀλοὺρ γιὰ ντεβετζί = σὲ πέντε χρόνια ἢ ἡ καμήλα ψοφάει ἢ ὁ καμηλιέρης (Μαλλοῦφ 35, 77). — Τὸ διδάσκειν τὸν ὄνον γράμματα ἐλέχθη παροιμιωδῶς καὶ ὑπὸ τοῦ Κικέρωνος (in Pison. 30, 73): « Quid nunc te, asine, litteras doceam? (βλ. καὶ Otto 181). Ἐν δὲ τῷ μεσαιωνικῷ πονήματι, τῷ Συναξαρίῳ τοῦ τιμημένου γαδάρου, ἡ ἀλώπηξ ἐλέγχει τὸν γάδαρον ὡς ἀπαίδευτον· « γράμματα οὐ μεμάθηκας καὶ παίδευσιν οὐκ οἶδας » καὶ τὸν προσκαλεῖ νὰ τὸν διδάξῃ (στ. 62 κέ. σ 114 Wagner. Γαδάρου διήγησις στ. 111 κέ. σ. 127).

43. Καβαλκεύω τὸν γάδιον, ὡς τὰ εὐρήκω τ' ἄλλογον.

(Πόντου. Ἐπτὰλ. 349, 4 [ὡς ποῦ εὐ.] καὶ παρ' Ἰωά. Βαλαβάνη).

βλ. ἄλογο 9. Ἐπιβαίνω ὄνου μέχρις ὅτου εὐρω ἵππον. Ὅτι ἐπιζήτοῦντες τὰ μείζονα ὀφείλομεν μέχρις ὅτου τύχωμεν τούτων ν' ἀρκώμεθα εἰς τὰ μικρά. Ἡ μεταφορὰ ἀπὸ τῆς ἀναβάσεως εἰς ἵππον ἢ ὄνον πρὸς δῆλωσιν ὑψηλοτέρας ἢ ταπεινοτέρας ἐν τῷ βίῳ καταστάσεως εἶναι εὐχρηστος καὶ ἐν ἄλλαις παροιμίαις (βλ. ἀπὸ 10. 20, 23, 27). Παραπλήσια εἶναι αἱ ἀρχαῖαι: « Ἄπ' ὄνων ἐφ' ἵππους » λεγομένη « ἐπὶ τῶν ἀπὸ μικρῶν πρὸς μείζω χωρούντων » (Διογενίαν. Βι. 55. Μακάρο. 119. Ἄποστόλ. 254 a. Studi italiani di filolog. classica 1894). « Εἰ μὴ δύναιο βοῦν. ἔλαν' ὄνον » (Ζηνόβ. 254. Διογενίαν. Βι. 258.

Ἀποστόλ. 551. Κῶδ. Βοδλ. 393. Κῶδ. Κοῖσλιν. 129. Σουίδ. λ. FCG. IV, 698, 376. CAF. 507, 543). Καὶ παρὰ Ῥωμαίους: Agas asellum (Cicer. de orator. 2, 64, 258. Βλ. καὶ Otto 188). Ab asinis ad boves transcendere (Plaut. Aulul. 235). — Ὅμοιαι νεώτεραι παροιμίαι **Ἰταλ.** In mancanza d' cavèll, cavèlca dj èsan = ὅταν λείπουν ἄλογα καβάλλα γαιδούρια (ῥωμαϊκή, Pitrè I, 204. Βλ. καὶ τὰς ἐν ἀρ. 76 α ἀναγραφομένας ὁμοίας παροιμίας). Per bisogno di buoi s'ara con gli asini = ὅταν δὲν ἔχουν βόδια ὀργώνουν μὲ τὰ γαιδούρια (W. III, 1312, 753). — **Γαλλ.** A fâouto dè biδου, l'on fâi lâoura l'âzè = ὅταν λείπουν βόδια ἐργάζεται κἀνεὶς μὲ τὸ γάιδαρο (λαγκεδοκ. D. II, 219). — **Πορτογαλ.** Caminhante cançado sóbe em asno, se não tem cavallo = ὁ ἀποσταμένος ταξιδιώτης καβαλλικεύει τὸ γάιδαρο, ἂν δὲν ἔχη ἄλογο (αὐτ.). — **Ὀλλανδ.** Heb je geen paard. gebruik een' ezel = ἂν δὲν ἔχης ἄλογο, μεταχειρίζου γάιδαρο (W. III, 1299, 438). — **Γερμαν.** Hast du kein Pferd, so brauche den Esel = ὁμ. (αὐτ. Παραλλαγὰς βλ. αὐτ. I, 855, 26. III, 1309, 692. D. II, 219). Wer nicht Pferde hat, muss mit Ochsen pflügen = ὅποιος δὲν ἔχει ἄλογα, πρέπει νὰ ὀργώνη μὲ βόδια (W. III, 1312, 753. Βλ. καὶ 1313, 754. 1106. 316. D. II, 219). Wun em niche Ruoss huod, rekt em af dem Gisebak = ὅταν δὲν ἔχη κἀνεὶς ἄλογο καβαλλικεύει τὸν τράγο (W. III, 1737, 141).

44. Καὶ τὰ βαριά 'ς τὸ γάιδαρο,
καὶ τὰ λαφρὰ 'ς τὸ γάιδαρο.

(Ἠπίρου. Ἄρ. 566 [βαρεὰ — τὰ ἐλαφρὰ] — Β. 125, 119 | Καὶ τὰ λαφρὰ 'ς τὸ γ. καὶ τὰ β. 'ς τὸ γ.]. — Ἠπίρου. Δωδών. σ. 156 [τὰ λαφρὰ 'ς τὸ γ. καὶ τὰ β. 'ς τὸ γ.]. — Λάστας Γορτυνίας παρὰ Ν. Λάσκαρη. — Ζακύνθου παρὰ Σ. Δὲ Βιάζη [βαρῖα] — Κεφαλληνίας παρὰ Σ. Δ. Παγώνη).

Βλ. τὴν ἐπομένην. Ὅτι εἰς τοὺς ταπεινοὺς καὶ ἀδυνάτους ἐπιβάλλουσι συνήθως καὶ πρόσθετα βάρη, ἀπαλλάσσοντες τούτων ἄλλους ἰσχυροτέρους.

45. Καὶ τὰ λιανὰ 'ς τὸ γάιδαρο,
καὶ τὰ χοντρά 'ς τὸ γάιδαρο.

(Ζαγορίου παρὰ Σ. Α. Χατζοπούλου).

Βλ. τὴν προηγουμένην.

✓ *46 Καλαμαράδικος γάδαρος.

(Βυζαντινή. Διογενιαν. 4366. — Mant. pron. 86 [Καλαμαραδικός]).

Ἡ παροιμία κεῖται ἐν μόνῳ τῷ ὑπ' ἀρ. 219 βαροκκιανῶ κώδικι τοῦ Διογενιανοῦ τῆς Βοδληϊανῆς βιβλιοθήκης (βλ. Gaisford Par. gr. σ. 196 σημ. p) καὶ ἐν μόνῳ τῷ Παρισινῶ τοῦ Ἀποστόλη, ἐξ οὗ ἢ τοῦ Παντίνου ἔκδοσις. Ἀμφότεροι δ' ἐπάγουσι τὴν αὐτὴν ἐρμηνείαν: «ἐπὶ τῶν μεγάλων τοιοῦτοι γὰρ οἱ ἐκεῖ ὄνοι»· ἐκ τούτου δὲ καταφαίνεται ὅτι ὁ βιβλιογράφος τοῦ Ἀποστόλη παρέλαβεν ἐκ κώδικος τοῦ Διογενιανοῦ. Παρέσχε δ' ἡ παροιμία πλεῖστα πράγματα εἰς τοὺς ἐκδότας· ὁ μὲν Παντίνος, ὁμολογῶν ὅτι οὐδὲν ἐνόησεν περιορίσθη εἰς τὸ νὰ μεταγράψῃ ταύτην ἐν τῇ λατινικῇ μεταφράσει τῆς συλλογῆς τοῦ Ἀποστόλη ὧδε: «Calamaradicus Gaditanus», ἐμφαίνων οὕτω, ὅτι τὸ μὲν καλαμαράδικος ἦτο εἰς αὐτὸν ἀκατάληπτον, τὸ δὲ γάδαρος ὑπελάμβανεν ὡς σημαῖνον τὸν κάτοικον τῶν Γαδεῖρων, τὸν Γαδειρέα ἢ Γαδειραῖον. Ὁ δὲ Schneidewin ἐν CPG. I, 258, διὰ μακρῶν πραγματευόμενος περὶ τῆς παροιμίας, τὴν μὲν δευτέραν λέξιν ὀρθῶς ἐρμηνεύει. τὴν δὲ πρώτην νομίζει δηλοῦσαν ἄγνωστόν τινα τόπον, παράγοντα μεγάλους ὄνους προσθέτει δ' ὅτι ἡ αὐτὴ παροιμία ὑποκρύπτεται καὶ ἐν τῇ παρεφθαρμένη κατ' αὐτὸν γλῶσση τοῦ Ἡσυχίου: «καλάθαρβα, παροιμία», καίτοι τὸ παροιμία πρὸ πολλοῦ εἶχεν εὐστόχος διορθωθῆ παροιμία. Ἀλλὰ τὸ ἀσύστατον τῆς εἰκασίας ταύτης τοῦ Schneidewin ἐλέγχει ἡ παρ' Ἡσυχίῳ ἐπανάληψις τῆς αὐτῆς γλῶσσης κατ' ἄλλους τύπους: «Σκαλαθάρβα· τύρβη· Σκαλαθαρβία· ἀκηδία». Τέλος ὁ Crusius (Anal. σ. 27) θεωρεῖ μὲν τὸ καλαμαράδικος τερατῶδες καὶ ἐξαμβλωματικόν, εἰκάζει δ' ὅτι παρεφθάρη ἐκ τῆς γραφῆς «καὶ Ἀχαρνικοί», διότι ἀληθῶς οἱ Ἀχαρνικοί ὄνοι ἐθεωροῦντο τὸ πάλαι μεγάλοι.

Ὅτι μὲν ἡ φερομένη ἐρμηνεία τῆς παροιμίας προσήκει μᾶλλον εἰς τοιοῦτ' τι λῆμμα «Ἀχαρνικοί ὄνοι» ἢ Ἀρκαδικοί, ἢ Ἀντρώνιος ὄνος εἶναι ἴσως ἀκριβές, ἀλλ' ὅτι τὸ καλαμαράδικος παρεφθάρη ἐκ τοῦ «Καὶ Ἀχαρνικοί» εἶναι παντελῶς ἀπίθανον. Πρῶτον μὲν τὸ Καὶ Ἀρχανικοί δὲν ἀποτελεῖ αὐτοτελῆ παροιμίαν, ἀλλὰ τὸ πολὺ ὡς τμῆμα τοιαύτης ἠδύνατο νὰ θεωρηθῆ· ἡ δὲ παρὰ Διογενιανῶ καὶ Ἀποστολίῳ παροιμία Καλαμαράδικος γάδαρος εἶναι αὐτοτελής, ταχθεῖσα ὑπὸ τοῦ βι-

βλιογράφου ἐν τῇ οἰκείᾳ ἀλφαβητικῇ τάξει μεταξὺ ἄλλων παροιμιῶν ἀπὸ τοῦ Κ ἀρχομένων· ἔπειτα αὐτόχρομα τερατώδης θὰ ἦτο ἡ σύζευξις τοῦ ἕξ ἀττικοῦ δημοτικοῦ ὀνόματος ἐπιπέτου Ἀχαρνικός μετὰ λέξεως χυδαίας καὶ πεπατημένης, ἀντὶ τῆς ἔτι καὶ νῦν εὐλήπτου εἰς τοὺς πολλοὺς λέξεως ὄνου. Παρήχθη δ' εἰς τὴν εἰκασίαν ταύτην ὁ Κρούσιος ὑπολαβὼν ἀνύπαρκτον καὶ οὐδὲν λέγουσαν τὴν λέξιν καλαμαράδικος. Ἀλλὰ δὲν ἔχει οὕτω τὸ πρῶγμα ἡ λέξις εἶναι δημώδης, σημαίνουσα τὸν ἀνήκοντα εἰς καλαμαρᾶν. Καλαμαρᾶς δὲ (πληθ. καλαμαράδες) λέγεται χλευαστικῶς ὁ γραμματικὸς τῶν Βυζαντινῶν, ὁ δάσκαλος ἢ σχολαστικὸς τοῦ καθ' ἡμᾶς λαοῦ· τὸ ὄνομα ἐσχηματίσθη ἀπὸ τοῦ καλαμάριον, λέξεως ἧς ἡ χρῆσις εἶναι ἐν τῇ ἑλληνικῇ γλώσσῃ μεμαρτυρημένη ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ Ε' αἰῶνος¹. αὕτη δὲ ἐκ τοῦ κάλαμος (ἐν τῇ ἐννοίᾳ τοῦ γραφικοῦ καλάμου) καὶ τῆς λατιν. καταλήξεως -arium συντεθειμένη, δηλοῖ τὸ μελανοδόχον ἢ μελανδοχεῖον· καὶ τοῦτο διότι τινὰ τῶν παλαιῶν μελανδοχείων ἦσαν ὅμοια περιπτου τὸ σχῆμα πρὸς τὰ καλαμάρια τὰ ὁποῖα ἔφερον εἰς τὴν ζώνην μέχρις ἐσχάτων οἱ ἡμέτεροι καλαμαράδες, εἶχον δηλ. καὶ θήκην καλάμων.

Ὅθεν ἀναμφισβήτητον νομίζω ὅτι ἡ προκειμένη παροιμία εἶναι δημώδης, παρεμβάλων δ' αὐτὴν ἀμαθῆς βιβλιογράφος εἰς τὴν ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦ Διογενιανοῦ φερομένην συλλογὴν καὶ ἕτερος εἰς τὴν τοῦ Ἀποστόλη, προσέθησαν μίαν τῶν ἐρμηνεϊῶν παλαιῶν παροιμιῶν ἐκ τῶν εἰς ὄνους ἀναφερομένων. Διότι πρόδηλον ὅτι οὐδὲν κοινὸν ἔχει ἡ παροιμία πρὸς τὴν ἐρμηνεϊαν, ἀλλ' ἐλέγετο ἴσως πρὸς διασυρμὸν μωρῶν γραμματικῶν. Καλαμαράδικος γάδαρος εἶναι πιθανῶς ὁ λογιώτατος, ὃν δὲν ἐδίδαξαν νοῦν τὰ βιβλία, ἀλλ' οὔ τοῦναντίον τὴν ἔμφυτον ἄνοιαν ἀφορητοτέραν καθιστᾷ ὁ ἐπὶ πολυμαθείᾳ κόμπος.

47. Κατὰ τὸ γάδαρο κι' ὁ νοικοκύρης.

(Κεφαλληνίας παρὰ Σ. Δ. Παρώνη).

Πρβλ. κατὰ 13. 27, κύριος 1. Ἐκ τῆς συμπεριφορᾶς τῶν ὑπηρετῶν κρίνεται καὶ τοῦ κυρίου ὁ χαρακτήρ.

¹) Τὸ παλαιότατον παράδειγμα παρὰ Sophocles ἐν λ. ἐκ τῶν πρακτικῶν τῆς ἐν Χαλκηδόνι συνόδου εἶναι τοῦ 451. Ἀλλ' ἤδη τῷ 413 ὁ Ἱερώνυμος (Commentar. in Ezechiel. IX, 2) βεβαίωσεν ὅτι οἱ Ἕλληνες τὸ atramentarium ἐκάλουσαν καλαμάριον. Πολλῶν δὲ πρότερον ὁ Σουητῶνιος (Claud. 35) καὶ ὁ Μαρτιάλης (XIV, 19) ἔγραψαν theca calamaria.

48. Μὴν κάθεσαι σάν τῆς ἐπισκοπῆς τὸ γαῖδοῦρι.

(Δημητσάνης παρὰ Κ. Κασιμάτη καὶ Φ. Ἡλιοπούλου).

Ἐπὶ νωθῶν καὶ ἀπραγμόνων ἀρεσκομένων εἰς ἀκόπους ἀπολαύσεις. Ὁ ὄνος τῆς ἐπισκοπῆς, οὗ ἐπιβαίνει ὁσάκις ἐξέρχεται εἰς περιοδείαν ὁ ἐπίσκοπος, παχύνεται ἐλάχιστα μοχθῶν.

49. Μισοκουρεμένη οὐρά,

τοῦ γαδάρου πεθερά.

(B. 166, 243).

Ὁ ἐκδότης σημειώνει ὅτι λέγεται «ἐπὶ τῶν ὁμοίων συμφωνούντων ἀλλήλοις».

50. Νὰ σηκωθῆ ὁ ἄνθρωπος, νὰ κάτση ὁ γάδαρος.

(Κρήνης παρὰ Γ. Ν. Βερναρδάκη).

Βλ. ἀρ. 51. 85. Ἐπὶ ἀσήμων ἀξιούντων νὰ προκριθῶσιν ἀντὶ ἄλλων πολλῶ ἀνωτέρων αὐτῶν.

51. Νὰ σωπάση ὁ ἄνθρωπος, νὰ μιλήση ὁ γάδαρος.

(Κρήνης παρὰ Γ. Ν. Βερναρδάκη).

Βλ. τὴν προηγουμένην.

51α. Ὁ γάδαρος φέρνει τὰ κρυφά.

(B¹. 73, 10).

Δὲν εἶναι δημώδης παροιμία, ἀλλὰ μετάφρασις καὶ δὴ πλημμελῆς τῆς ἀρχαίας «ὄνος ἄγων μυστήρια» (Ἀριστοφ. Βάτρ. 159 καὶ Σχολ. αὐτ. καὶ Fritzsche αὐτ. Μακάρ. 534. Γρηγόρ. Κύπρ. Μ. 355. Φώτ. λ. Ἡσύχ. λ. Σουίδ. λ. Εὐστάθ. σ. 640, 27).

52. Ὁ γάδαρο φέρρει τὸ χόρτο, τσαὶ τσεῖνο τὸ τρώγει.

(Ῥοχουδίου Καλαβρίας. Μορ. 95, 118).

Ἐπὶ τῶν δι'ἑαυτοὺς πονούντων. Ἡ παροιμία εἶναι Ἴταλ. L'asino porta la paglia e l'asino se la magna = ὁ γάδαρος κουβαλεῖ τὸ ἄχυρο καὶ ὁ γάδαρος τὸ τρώγει (Castagna 92, 36. Παράλλαγας βλ. παρὰ Pitrè III, 202-3. La Calabria X, 46).

53. Ὁ γάδαρος γκανίζει,
ὁ κῶλός του ἀνοίγει.

(Κρήτης παρά Γ. Ι. Καλαϊσάκη).

Βλ. ἀρ. 20.

54. Ὁ γάδαρος 'ς τῆ σέλλα.
(Κρήτης. J. 302, 98)

Βλ. ἀρ. 6. 22.

55. Ὁ γάδαρος τὸ Μάρτη γκαρούζει.

(Β'. 73, 41.—Β. 179, 416.—'Αθηνῶν. Σμύρνης. Μ. 33, 49).

Τὸν Μάρτιον, κατ' ἄλλην παροιμίαν (βλ. Μάρτης 111), εἶναι ἡ καλὴ τῶν γαδάρων, διότι τότε βόσκει τρυφερὸν χόρτον (πρβλ. Γαδάρου διήγησιν στ. 25 σ. 125 Wagner). Ὁ Mommsen τοῦναντίον φρονεῖ, ὅτι ὀρθῶς, ὡς νομίζω, ὅτι αἰσθανόμενος πείναν ὀγκᾶται ὁ ὄνος τὸν Μάρτιον, διότι δὲν ἔχει τότε ἀφθονον χλόην: καὶ παραβάλλει πρὸς τὴν παροιμίαν τὸ τοῦ Ἰώβ Γ', 5: «Τί γάρ; μὴ διὰ κενῆς κεκραῖεται ὄνος ἄγριος ἀλλ' ἢ τὰ σῖτα ζητῶν; εἰ δὲ καὶ ῥήξει φωνὴν βοῦς ἐπὶ φάτνης ἔχων τὰ βρώματα;»

56. Ὁ γίος παίζει μὲ τὸ γάδαρο, πρέπει νὰ δέχεται καὶ τοῖς σουνιαῖς του.

(Βάρνερ: γάδαρος 9 [Ἄποῦ π. μὲ τὸν γάδαρον κάμνει χρεία νὰ δ. καὶ τοῖς κλωτσιαῖς.]—Μήλου. Νεα. 223 [μπαίζει]).

Βλ. ἀρ. 16. 17α. 26. 61. 63. 66. 68-71. 77. 94. 110, μουλάρι 8, παῖζω, 20, χωρατεύω 1, πρβλ. ἀρ. 57. 73α. Ὅτι ὀφείλομεν νὰ ὑπομένωμεν ἀγογγύστως τοὺς τρόπους καὶ τὰ ἥθη τῶν ἀγεννῶν ἀνθρώπων, ἂν ἔχωμεν πρὸς αὐτοὺς οἰκειότητα προσέτι ὅτι ὀφείλομεν νὰ μὴ ἐρεθίζωμεν αὐθάδεις καὶ κακολόγους ἀνθρώπους, διότι εὐνόητον εἶναι ὅτι χεῖρονα παρ' αὐτῶν θ' ἀκούσωμεν ἢ χρῆσις τῶν πολυπληθῶν παραλλαγῶν εἶναι ὁμόλογος πρὸς τὴν σημασίαν τοῦ πρώτου ῥήματος ἐκάστης: τὰ ῥήματα παῖζω, χυτεύω, χωρατεύω, ἀκολουθῶ ἀναφέρονται εἰς τὴν πρώτην περίπτωσιν, τῆς πρὸς χυδαίους οἰκειότητος καὶ προσηγορίας: τὰ δὲ πειράζω, κεντῶ, χτυπῶ, τσινῶ κττ. εἰς τὴν δευτέραν

περίπτωσιν, τῆς διὰ λόγων ἢ πράξεων ὑβριστικῶν προκλήσεως αὐτῶν. Ὅμοιαι παροιμίαι **Ἀλβαν.** Πο τσιρίς γκομάραι, στρέξι α σ' κιέλιμεται = ἂν κεντῆς τὸ γάδαρο, δέξου καὶ ταῖς κλωτσιαῖς του (Hahn 154,77).— **Ἑταλ.** Chi serve a l' aseno, g' ha nome calzi e péti = ὅποιος περιποιεῖται τὸ γάδαρο δὲν ἔχει παρὰ κλωτσιαῖς καὶ πορδαῖς (βενετ. Pasqualigo 164). Non scherzare coll' orso, se non vuoi esser morso = μὴ χωρατεύης με τὴν ἀρκουῶδα, ἂ δὲ θέλης νὰ σὲ δαγκάσῃ (Giani 1516).— **Γαλλ.** Chante à un baudet, il te fera un pet (Leroux I, 145). Chantez à l' âne et il vous fera des pieds (αὐτ.). Chante à l' âne et il te fera des pets (Legai 37).— **Ῥωμουν.** Gine 'ncalecã pë mǎgar sã 'i sufere bëshinele = ὅποιος καβαλλικεύει σὲ γάδαρο, ἄς ὑποφέρῃ ταῖς πορδαῖς (Zanne 2074). Cine vré sã umble cǎlare, sã sufere beshinele calului = ὅποιος θέλει νὰ πάῃ καβάλλα ἄς ὑποφέρῃ ταῖς πορδαῖς τοῦ ἀλόγου (αὐτ. 1388).— **Γερμαν.** Spiele einem Esel und er wird dazu furzen = παίξε με γάδαρο κ' ἐκεῖνος θὰ σοῦ κλάσῃ (W. I, 867, 357). Spasse mit dem Esel und er schlägt dir mit dem Schwanze ins Gesicht = χωράτεψε με τὸ γάδαρο καὶ θὰ σὲ χτυπήσῃ ἔς τὸ πρόσωπο με τὴν οὐρὰ (αὐτ. 356). Wenn du dem Esel singst, so wird er mit Blähungen antworten = ἂν τραγουδῆς τοῦ γαδάρου θὰ σοῦ ἀπαντήσῃ με πορδαῖς (αὐτ. 871, 437).— **Ἄραβ.** Ὅποιος τσιγκλῆ γάδαρο, χωρὶς ἄλλο θὰ μυριστῇ ταῖς πορδαῖς του (Socin 251). Il bilä'ib ilgutt beddu xaramîshu = ὅποιος παίζει με τὴ γάτα πρέπει νὰ ὑπομένῃ τὰ τσαγγρουνίσματά της (Tallqvist 21. Bl. καὶ Einsler 92, 147).

57. Οἱ γαδάροι τρῶνε κόμπους.

(Χίου. Καν. 276,484).

Κατὰ τὸν ἐκδότην ἔχει τὴν αὐτὴν περίπου καὶ ἡ προηγουμένη ἔννοιαν· ὅτι «δὲν πρέπει νὰ περιποιῆται τις τοὺς ἀγροίκους, διότι ἀντὶ εὐχαριστήσεως παρέχουσιν ὡς ἀντάλλαγμα ὕβρεις».

58. Οἱ μπουκέροι κ' οἱ γαδάροι ἓνα μῆνα ἔχουν τὴ χάρη.

(Κερκύρας. Νεα. 384).

Βλ. βαγενᾶς 1, πρβλ. Μάρτης 111. Μπουκέροι οἱ ἀσελγεῖς (ἴσως ἐκ τοῦ ἰταλ. bucciere, ὅπερ ὅμως ἔχει ἄλλην ἔννοιαν, σημαῖνον τὸν κρεοπώλην ἢ ἐκ τοῦ λατ. bucca στόμα). Ἡ λέξις περιέστη νῦν ἐν ἀχρηστία καὶ ἐν αὐτῇ τῇ Κερκύρᾳ. Δηλοῖ δ' ἡ παροιμία, ὅτι ὡς οἱ ὄνοι ἔχουσι περιορισμένον χρόνον ὀχείας, οὕτω καὶ οἱ ἀσελγεῖς ἀνθρώποι ἐπὶ βραχὺν μόνον χρόνον διατηροῦσι τὴν δύναμιν νὰ πληρῶσι τὰς ὀρμὰς των.

59. Ὁ κακὸς γάδαρος τὴ μιὰ στραθιά κάνει δυό.

(Κρήτης. J. 303, 103 καὶ Φρ. 111 καὶ Παρνασ. 17', 559, 33).

Ὅτι ὁ κακὸς ἐργάτης περισσότερον κοπιᾷζει, διότι ἀναγκάζεται νὰ ἐπαναλάβῃ καὶ νὰ ἐπανορθώσῃ τὴν ἀτελῶς γενομένην ἐργασίαν.

60. Ὁ κοντριασμένος γάδαρος, σὰν ἀκούσῃ τῶν κοράκω νὰ φωνάζουνε, λέει· «Γιὰ τὴ ράχῃ μου εἶναι».

(Νέξου παρὰ Μ. Ι. Μαρκόπολι.).

Κοντριασμένος γάδαρος τὸ παρὰ Πτωχοπροδρομῶ (Δ', 479 σ. 93 Legrand) κοντριάρικον ἐκδοῦριν, τὸ καὶ μονολεκτικῶς ἐν τῷ κυπριακῷ ἰδιώματι κοντρογαοῦριν, κοντρογαοῦρα, ἢ (Σ. τ. Β' σ. 602). Κόντρα (ἀρχ. ἢ χόνδρα, τὸ χόνδρον, ὁ χόνδρος) λέγεται ἢ ἐσκληρυμμένη πληγὴ· ἐκ τούτου ὤημα κοντριάζω (τὸ ἀρχαῖον χονδριάω). Κοντριασμένο ζῶον τὸ ἄλλως κοντριάρικο ἢ κοντριάδικο τὸ πολλὰς ἐκ κακοπαθείας ἔχον πληγὰς, τυλώδεις γενομένας διὰ τὴν παλαιότητα (Βλ. Κοραῖ Ἑτ. τ. Δ' σ. 686).—Ἡ παροιμία ἐννοεῖ, ὅτι ὁ ἀτυχῆς, ὁ ἀμοιρῶν προστασίας, γινώσκει τὴν ἀναμένουσαν αὐτὸν οἰκτρὰν τύχην, ὅτι θὰ πέσῃ θῦμα ἰσχυροῦ τινος καὶ ἀδίκου ἀνδρός, ὡς γινώσκει ὁ κοντριασμένος γάδαρος, ὅτι θὰ σπαράξωσιν αὐτὸν οἱ κόρακες. Περὶ τούτου βλ. τοὺς περὶ τοῦ γαδαροῦ λόγους τοῦ ἵππου ἐν Δηγήσ. παιδιοφρ. τετραπ. στ. 682 κέ. σ. 165 Wagner: «κι' ἂν τύχη νὰ ναι κακὸν σαμάριν τὸ σὲ στρώνουν, | ἐγδέρνει καὶ τὴν ῥάχιν σου, πληγώνει τὰς πλευράς σου, | καὶ τρώγουν σε συζώντανον κόρακες καὶ κουρούναις».

60α. Ὅντὲ θὰ βγῆ ὁ γάδαρος 'ς τὸ μιναρέ.

(Ἀνατ. Κρήτης παρὰ Σ. Ξανθουδίδου).

Βλ. ἀρ. 2. Ἐπὶ ἀδυνάτων.

61. Ὅπ' ἀκλουθάει τὸ γάιδαρο πίνει καὶ τοῖς πορδαῖς του.
(Ζακύνθου. Ἐλπίς 1194, 123 [Ἵοποιος] καὶ παρὰ Σ. Δὲ Βιάζη [ὄμ.] — Ἡλείας
παρὰ Α. Καραβίτσα).

Βλ. ἀρ. 56.

62. Ὅποιος γάδαρος κ' ἐγὼ σαμάρι.
(Κρήτης. Βύρων Β', 512 [γάιδαρος] — Καρυστίας παρὰ Μπιλίρη. — Φολεγάνδρου
παρὰ Ι. Κονταρίνη. — Ἀνατ. Κρήτης παρὰ Σ. Ξανθοῦδίδου [γάιδαρος καὶ μεῖς σομάρι.]).

Βλ. ἀρ. 73.

63. Ὅποιος ζώχτει τὸν γάδαρον ἀκούει καὶ τοῖς πουργαῖς του.
(Λειθησίου παρὰ Μ. Μουσαίου).

Βλ. ἀρ. 56. Ζώχτω τὸ ἀλλαχοῦ διώχτω = διώκω, καταδιώκω.

64. Ὅποιος κεντάει τὸ γάιδαρο ἀκούει καὶ τοῖς πορδαῖς του.
(Κ. 6', 35 [κεντᾶ τὸν γάδαρον ἄ. ταῖς π.]. — Μα. 32 [Ἵο. κεντήση τὸν γάιδα-
ρον θὰ ἀκούση ταῖς φωναῖς του.] — Νε. 98, 637 [Ἵο. κεντᾶ τὸν γάδαρον ἄ. ταῖς]. —
Β'. 75, 26 [ὄμ.]. — Β. 213, 528 [γάδαρο ἄ. τοῖς π.]. — Ἀνατ. Ἐπιθ. Α', 533, 297
[κεντᾶ τὸ γ. ἄ. ταῖς] — Ππζ. 314, 13. — Πύργου Ἡλείας παρὰ Π. Ι. Λιναρδάκη
[γ. ἄ. τοῖς].)

Βλ. ἀρ. 56.

65. Ὅποιος κεντάει τὸ γάιδαρο μυρίζεται καὶ τοῖς πορδαῖς του.
(Ππζ. 270, 678).

Βλ. ἀρ. 56.

66. Ὅποιος πειράζει τὸν γάδαρον πίνει τὴν πορτήν του.
(Κύπρου. Σ. 286, 287).

Βλ. ἀρ. 56.

67. Ὅποιος πλένει τὸ κεφάλι τοῦ γαδάρου χάνει τὸν κόπο καὶ
τὸ σαποῦνι.
(Β. 309, 359).

Βλ. ἀρ. 11α καὶ τὴν βυζαντινὴν ἐν λ. ὄνος 1.

68. Ὅποιος τσιγκλᾶ τὸ γάδαρο ἀκούει τοὺς γκαρυσμούς του.
(Β. 209, 623).

Βλ. ἀρ. 56 Τσιγκλῶ = κεντῶ καὶ μεταφορικῶς ἐνοχλῶ, πειράζω·
ἐκ τοῦ λατιν. cingulo = ζωννύω, ὅπερ ἐκ τοῦ cincula ζώνη (ἐξ οὗ

καὶ ἡ ἴγγλα ἦτοι ὁ ἱμᾶς τοῦ σάγματος). Ἐκ τῶν ῥωμανικῶν γλωσσῶν, αἵτινες ἐπίσης παρέλαβον τὸ αὐτὸ ῥῆμα ἐκ τῆς λατινικῆς, μετέβαλεν ὁμοίως τὴν σημασίαν αὐτοῦ καὶ ἡ γαλλικὴ, ἐν ἣ τὸ *cingler* σημαίνει πλήττειν διὰ τῆς ζώνης, ἢ διὰ τῆς μᾶστιγος τύπτειν ἢ καὶ ἀπλῶς τύπτειν.

69. Ὅποιος τσινάει τὸ γάϊδαρο θ' ἀκούσῃ ταῖς πορδαῖς του.

(Βλ. Κατζιοῦλ. 1730. — Κατζιοῦλ. Ἐπίμ. 95 [Ὅπου θέλει νὰ ντζινῆσῃ τὸ γ. θέλει ν' ἀ. καὶ ταῖς] — Κ. 334 [Ὁ. τζινάει τὸν γ. ἀκούει ταῖς] — Ἡπειροῦ. Ἄρ. 957 [γ. ἀκούει καὶ ταῖς] καὶ παρὰ Χ. Φίλητᾶ [τζινάει τὸν γ.] — Ἰωαννίνων παρὰ Δ. Μ. Σάρρου [τζινάει—ἀκούει καὶ τοῖς π.]. — Ζαγορίου παρὰ Σ. Α. Χατζοπούλου. — Μεσσηνίας [τσιγγλᾶ τὸ γ. ἀκούει καὶ τοῖς]).

Βλ. ἄρ. 56. Τσινῶ ἢ τσινάω, ἐνιαχοῦ δ' ὡς ἐν Ἡπειρῷ τζινῶ, σημαίνει κεντῶν ἀπὸ τοῦ τσίινι, τὸ (ἐν Ἡπειρῷ ΖΑ. σ. 56) σημαίνοντος ἄκανθαν (ἄδηλον ἂν ἔχη σχέσιν τινὰ ἐτυμολογικῶς πρὸς τὴν τῶν ἀρχαίων κυνίαν, τὴν κυνοκράμβην, καὶ τὴν κυνάραν ἄκανθαν ἦτοι τὴν ἀγκυνάραν) Ἐκ τῆς πρώτης ταύτης σημασίας μετέπεσεν εἰς τὴν δηλοῦσαν τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ κεντήματος, ἦτοι ἐπὶ τετραπόδων τὸ λακίξειν, ἐπὶ ἰχθύων (ὑπὸ τὸν τύπον τσουνῶ ἐν Θήρᾳ) τὸ σπαίρειν, καὶ καθόλου τὸ ὀργίζεσθαι. ἐρεθίζεσθαι. Παράγωγα τσίινα=ὀργῆ ἐρεθισμός, τσίινισμα=λάκτισμα, ἐπίθετον τσινιάρης, θηλ. τσινιάρρα ἢ τσινιαριά = ὀργίλος, εὐερέθιστος, οὐδετ. τσινιάρικο ἢ τζινιάρικο γαδοῦρι κτ.=λακτιστῆς ὄνος κτ.

70. Ὅποιος τσιτώνει τὸ γάϊδαρο πρέπει ν' ἀποδέχεται καὶ τοῖς πορδαῖς του.

(Κρήτης Βύρων Β', 512).

Βλ. ἄρ. 56. Τσιτώνω κυρίως σημαίνει βύω, πληρῶ χάσμα, κενόν τι ἐντεῦθεν ἢ σημασία τοῦ γεμίζω πολὺ σάκκον ἢ ἄλλο τι δοχεῖον, ὥστε νὰ φαίνεται τοῦτο σφόδρα τεταμένον· προσέτι σημαίνει τὸ τεντώνω, στενοχωρῶ, ἐνοχλῶ. Ἐν Κεφαλληνίᾳ σημαίνει καὶ τὸ σιωπαίνω (Νεα. Β', 337). ἀλλ' ἢ σημασία αὕτη οὐδὲν κοινὸν ἔχει πρὸς τὰς λοιπὰς, φανερὸν δ' εἶναι ὅτι τὸ τσιτώνω τῶν Κεφαλλήνων παράγεται ἐκ τοῦ ἰταλ. ἐπιρρήματος *zitto*. Ἡ λ. τσίιτα (θηλ.) σημαίνει ἐν Ἡπειρῷ μὲν καρφίον, δι' οὗ καρφώνουσι τὰς σανίδας (ΖΑ. 56), ἐν Νισύρῳ δὲ ξυλάριον, δι' οὗ συσφίγγουσι τὸ στόμιον τῶν γεμάτων σάκ-

κων (ΖΑ. 335), καὶ ἐν Καππαδοκίᾳ τὸ βέλος (Ἄρχέλαος 274). Τὸ ἐπίρρημα τσίτα σημαίνει πυκνῶς, στενῶς· οἷον τὰ φορέματά του τοῦ ἔρχονται τσίτα. Τούτου ἕνεκα τὰ εὐρωπαϊκὰ ἐνδύματα, τὰ ὁποῖα πολλαχοῦ τῆς Ἑλλάδος κατ' ἀντιδιαστολὴν τῶν εὐρέων ἐγχωρίων ἐνδυμάτων λέγονται στενά (τὰ), ἐν Νισύρῳ καλοῦνται τσιτοκόλικα (τὰ) καὶ τσιτοκόλης ὁ ταῦτα φορῶν. Αἱ παρὰ Σομανέρα ἀναγραφόμενα σημασίαι τοῦ ῥήματος τσιτώνω ἐπιχρίω διὰ τιάνου τοῖχον καὶ καλλωπίζω εἶναι σήμερον ἄγνωστοι, καθ' ὅσον τοῦλάχιστον εἰξεύρω. Ἡ ἔτυμολογία ἀμφίβολος· ὁ Κοραῆς (Ἄτ. Δ' σ. 600) εἰκάζει ὅτι εἶναι ἀπὸ τοῦ τιταίνω καὶ ἀπὸ τοῦ τιτανῶ.

71. Ὅποιος χαδεύει γάδαρο, καθαλλίναις θὰ μαζεύη.

(Πάρου παρὰ Π. Σαρρή).

Βλ. ἀρ. 56.

72. Ὅποιος χτυπᾷ τὸ γαδοῦρί του
ζημιώνει τὸ σακκοῦλί του.

(B. 209, 468).

Ὅτι χάριν τοῦ ἰδίου ἡμῶν συμφέροντος δὲν πρέπει νὰ εἴμεθα σκληροὶ πρὸς τὰ ζῶα.

73. Ὅπου γάδαρος κ' αὐτός σαμάρι.

(Βάρνερ: γάδαρος 8 [καὶ ἐγώ]—Βλ. Κατζιούλ. 1760.—Κατζιούλ. Ἐπίμ. 212.—Κ. γ', 345 [Ἄτ. γ. αὐ. σ.]—B'. 81,99.—Ἡλείου. Ἄρ. 966 [γάδαρος]—B. 221, 648.—Ππζ. 311,1162 [κ' ἐμεῖς σ.]—Ἡλείου. Ἡπειρώτης 1901 σ. 88 [γάδαρος]—Ἄθηνῶν παρ' Ὁθ. Στασινοπούλου [γάδαρος κ' ἐμεῖς ἀπανωσάμαρο.]—Νάζου παρὰ Μ. Ι. Μαρκόπολι [κ' ἐγώ]).

Βλ. ἀρ. 62. Ἐπὶ τοῦ κολακεύοντος πάντα ἄρχοντα ἢ δυνατόν, πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦ νὰ ἀρυσθῇ ὠφελείας ἐξ αὐτοῦ· καὶ καθόλου ἐπὶ τοῦ ἀσυνειδήτου, τοῦ εἰς τὸ κέρδος μόνον ἀποβλέποντος, ἀδιαφοροῦντος δὲ πρὸς τὸ συμπαρομαρτοῦν αἴσχος. Λέγεται προσέτι (ἐν Κρήτῃ) εἰρωνικῶς ἐπὶ μεταβολῆς ἀρχόντων, εἰς δήλωσιν ὅτι ἂν μετεβλήθησαν τὰ πρόσωπα τὰ πράγματα μένουσι τὰ αὐτά, οὐδόλως μεταβληθείσης καὶ τῆς σχέσεως τῶν ὑποτελῶν πρὸς τοὺς ἄρχοντας. Ὁμοίᾳ ἢ **Γερμαν.** Er ist ein Sattel auf alle Gäule = εἶναι σαμάρι ἔς ὅλα τὰ παλιά-λογα (Kirchner II, 17. W. IV, 4, 63).

73α. Ὅπως γάδαρο, ἄς ἔχη καὶ τοσὶ κλωτσιαῖς του.

(Κεφαλληνίας παρ' Ἡλ. Τσιτσέλη [ἦ: καὶ τοσὶ πορδαῖς του.]).

Βλ. ἔχω 143. Ὁ ἔχων κτήματα δὲν πρέπει νὰ παραπονηταὶ διὰ τὰς περὶ τούτων φροντίδας καὶ τὰς ἐνοχλήσεις, εἰς τὰς ὁποίας ὑποβάλλεται χάριν αὐτῶν.

74. Ὅσο κι' ἂ βάλῃς τοῦ γαδάρου σέλλα, πάντα γάδαρος εἶναι.

(Πάρου παρὰ Π. Σαρρῆ).

Βλ. ἀρ. 22.

75. Ὅταν ἀνεβῆ ὁ γάδαρος 'ς τὴν καρυὰν νὰ γκαρύση.

(Μα. 34. [εἰς τὴν κ. νὰ ἀγκαρύση.]- Β. 231,797 [καρυὰ τότε θὰ γκ.]).

Βλ. ἀρ. 2.

75α. Ὅταν βγῆ τὸ γαιδοῦρ' 'ς τὸ γαβάχ'.

(Σινασσοῦ. Ἀρχέλαος 179).

Βλ. ἀρ. 2. Γαβάχ' τὸ ἀλλαχοῦ καβάκι, ἢ αἰγειρος ἢ λ. τουρκική

76. Ὅταν ὁ γάδαρος δὲν πηγαίνει τὸν ἀνήφορο, χτύπα του 'ς τὸν κατήφορο.

(Β' 92, 210 [παγαίνει].-Β. 235,858).

Πρβλ. ἀρ. 15. Ματαιοπονοῦμεν βιάζοντές τινα νὰ ἐκτελέσῃ ἐκεῖνο πρὸς ὃ δὲν εἶναι ἐπιτήδειος, τοῦναντίον δὲ πρέπει νὰ ἐνισχύωμεν ἕκαστον εἰς τὰ ἔργα πρὸς τὰ ὁποῖα ἔχει ἔμφυτον δεξιότητα.

76α. Ὅταν ψοφίσουν τ'ἀλογα, ἔχουν τιμὴν τὰ γαδούρια.

(Βάρνερ: ἄλογο 5 [ψοφίζουν]).

Πρβλ. ἀρ. 43 καὶ ταυτόθι ἀναγραφόμενα παράλληλα. Ὅταν ἐκλείπωσιν οἱ ἀγαθοὶ ἄνδρες, εἶναι ἐν τιμῇ οἱ πονηροὶ καὶ ἀνίκανοι. **Ἴταλ.** In mancanza di cavalli gli asini trottano = ὅταν λείπουν τ'ἀλογα καλπάζουν τὰ γαδούρια (τοσκαν. Giusti 57. Παράλλαγας βλ παρὰ Pitrè I, 204. Pasqualigo 73). Fan scüsà i asen, quand no gh'è cavai = συγχωροῦν τὰ γαιδούρια ὅταν δὲν ὑπάρχουν ἄλογα (μεδιολαν. Pitrè I, 204).

77. Παῖς'ε μὲ τὸ γάδαρο, τί σὲ ταυρεῖ μὲ τὴν γκοῦδα.

(Ῥογοῦδιου Καλαβρίας. Mor. 95, 120).

Βλ. ἀρ. 56. Παῖξε μὲ τὸν γάδαρο, νὰ σὲ κυπήσῃ μὲ τὴν οὐρά. Γκοῦδα ἢ οὐρά (ἰταλ. coda). Ταυρῶ (ἀπὸ τοῦ ταῦρος) ὁ παλαιότερος καὶ παρὰ τοῖς βυζαντινοῖς εὐχρηστος τύπος (ταυρίζω) τοῦ νῦν κοινῶς λεγομένου τραυῶ. Οἱ τύποι ταυρίζω καὶ ταυρῶ διετηρήθησαν καὶ ἐν τῷ κυπριακῷ ἰδιώματι.

77α. Πῆς τοῦ γάδαρου ψού! καὶ θὰ σταθῆ.

(Ζακύνθου παρὰ Σ. Δὲ Βιάζη).

Πρβλ. ἀρ. 103. Τὸ ἐπίφθεγμα δι' οὗ ἀνακόπτουσι τὸν δρόμον τῶν φορητῶν ζῶων δὲν ἀποδίδεται ἀκριβῶς διὰ τοῦ ψού! Ἡ φράσις λέγεται χλευαστικῶς πρὸς τοὺς ἴσταμένους αἰφνιδίως, διότι ἤκουσαν λόγον τινά.

78. « Πετάει ὁ γάδαρος; — Πετάει ».

(Πκζ. 281, 805. — Λακκοδικίων Μακεδονίας. Γούσιος 101 [Πετᾶ — πετᾶ.] — Μεσσηνίας).

Βλ. τὴν ἐπομένην. Ῥήσεις παιδιᾶς, καθ' ἣν κáθηνται κύκλω παιδιά, ἑνὸς δ' ἐρωτῶντος ἂν πετᾶ ζῶον ἢ οἰονδήποτε ἄλλο πρᾶγμα, τὰ λοιπὰ ἂν μὲν ἐρωτῶνται περὶ πτηνοῦ ὑποῦσι τὴν δεξιάν ἐπιφωνοῦντα « πετᾶ », ἂν δὲ περὶ οἰουδήποτε ἄλλου ἐπιλέγουσι δὲν πετᾶ ἀκίνητοῦντα. Χάνει δ' εἰς τὸ παιγνίδιον καὶ ὑφίσταται τεταγμένην τινὰ ποινήν ὁ ὑψώσας τὴν χεῖρα κατὰ τὴν ἐκφώνησιν τοῦ ὀνόματος ἀπτέρου ζῴου ἢ ἀψύχου πράγματος. Ὁ ἐρωτῶν διὰ ν' ἀπατήσῃ τοὺς συμπαίχτας μετὰ τὴν ἐρώτησιν περὶ πτηνοῦ, ἐκφωνεῖ γοργῶς ἕτερον ὄνομα παρηχοῦν ἢ ὁμοιοτέλευτον οἷον Πετάει, πετάει τὸ λελέκι! (καὶ τὰ παιδιά ὑψώνουσι τὴν χεῖρα). Πετάει, πετάει τὸ γελέκι! (καὶ εἰς τὸν ὑψώσαντα τὴν χεῖρα ἐπιβάλλεται ἡ ποινή). Ἐπίσης, τὸ ἀηδόνι — τὸ κυδῶνι ἢ κουροῦνα — ἢ γουροῦνα κτ. Παροιμιωδῶς δὲ λέγεται ἢ ῥῆσις αὕτη καὶ ἡ ἐπομένη ἐπὶ μωρῶν μετ' εὐπιστίας ὡς ἀληθῆ δεχομένων καὶ τάπιθανώτατα ἀκούσματα. Παραπλησία παροιμία ἀρχαία ἐπὶ ἀδυνάτων: « Λύκου πτερά » (Διογενιαν. 504. Βι. 207. Πλουτάρχ. Βοισσ. 19. Γρηγ. Κύπρ. 196. Α. 164. Μ. 329. Μακάρ. 468. Ἀποστόλ. 980. Κῶδ. Βοδλ. 590. Σουίδ. λ. Λιβαν. Ἐπιστ. 429. 1040. Ἐρμίππ. π. ἀστρολογ. διάλ. σ. 35. Leutsch εἰς Διογενιαν. Βι. 207. FCG. II, 245). Καὶ ἑτέρα

Ῥωμαϊκὴ (παρὰ Claudian. 18, 352 J.) Jam testudo volat. Πα-
ραπλήσια Ῥωμουν. Când va sburà bivolu = ὅταν θὰ πετάξῃ
τὸ βουβάλι (Zanne 1307. Βλ. καὶ ἀρ. 2070). — Ῥωσ. Οἱ πά-
πιας ἐπέταξαν, οἱ χῆνες ἐπέταξαν, οἱ ἀγελάδες ἐπέταξαν, οἱ κασίκαις
ἐπέταξαν. (Dal I, 595. Παιδιά ὁμοία πρὸς τὴν ἡμετέραν).

79. Πέταξ' ὁ γάδαρος.

(B. 254, 112).

Βλ τὴν προηγουμένην.

80. Ποῦ ἐτσυλίστην γάαρος καὶ ποῦ τοῦ μεινεν τόπος ;

(Κύπρου. Σ'. 33 [κυλίστη ὁ γάδαρος - τοῦ μεινε τ.] καὶ Σ. 278, 34 [Π. κυλίστη
- τοῦ μεινε] καὶ αὐτ. 285, 254 [Ποῦ ἐτσυλίστη - τοῦ μεινε ῥάχη ;] καὶ αὐτ. 286, 279
[ἐκυλίστην]).

Βλ. ἀρ. 105.

81. Πρὸς ἑκατὸν τοῦ πετεινοῦ καὶ μιὰ τοῦ γαιδάρου.

(Σύμης. ΚΠ. Η', 486, 121).

Ἐπὶ μιᾶς μεγάλης δόσεως χρημάτων ἴσης πρὸς πολλὰς κατὰ δια-
λείμματα δοθείσας μικράς. Ἀναφέρεται πιθανῶς εἰς μῦθον λησιμο-
νηθέντα

82. Σὰ γάδαρους μὲ σέλλα.

(Λέσβου παρὰ Γρ. Ν. Βερναρδάκη).

Βλ. ἀρ. 22.

83. Σὰν ἀνέβῃ ἡ γαιδοῦρα 'ς τὴν καρυά ! . . .

(Γορτυνίας).

Βλ. ἀρ. 2. Ἐλλειπτικῶς ἐννοεῖται « τὸ πρᾶμα δὲ διορθώνεται ».

84. Σὰν γὰ τὸν κατέβασαν ἀπὸ τὸν γάιδαρον.

(Μα. 45 [Ῥωσῶν]).

Βλ. ἀρ. 99. Ἐπὶ τῶν δεινῶν ὑποστάντων ὕβριν. Πρβλ. τὴν ἀρ-
χαίαν : « Ἄπ' ὄνου καταπεσών » (Ζηγνόβ. 157. Ἀποστόλ. 254. Κῶδ.
Bodl. 161. Κῶδ. Κοϊσλιν. 39. Ἡσύχ. λ. Σουίδ. λ. Ἀριστοφ. Νεφ. 1275
καὶ Σχολ. αὐτ. Σχολ. Ἀριστοφ. Σφ. 1367. Πλάτ. Νόμ. Γ', 701 c. Πρβλ.

Ἄνθολ. ΙΑ', 399. FCG. II. 571, 80. Studi italiani di filol. classica 1894 σ. 375 κέ.). Δεινὴν τὴν ἀπὸ τοῦ ὄνου πῶσιν χαρακτηρίζουσιν καὶ ἡ Ἰταλ. Megghiu cascarì d'un cavaddu chi d'un asinu = κάλλιο νὰ πέσης ἀπ' ἄλογο παρὰ ἀπὸ γάδαρο (σικελ. Pitrè IV, 11). — **Τουρκ.** Εὐσεκτὰν δουσῆμασι, ἄτταν δουσῆμεκτὰν γνουστῆτερ = τὸ πέσιμο ἀπὸ τὸ γάδαρο εἶναι χειρότερο παρὰ τὸ πέσιμο ἀπὸ τᾶλογο (Davis 53).

85. Σκωθῆκαν γι' ἀθρώπι, τσι καθῆσαν σί γαδάρι.

(Λέσβου παρὰ Γρ. Ν. Βερναρδάκη).

Βλ. ἀρ. 50.

86. Ὁ τὸν γάμο πάγει ὁ γάδαρος; ἢ γιὰ νερό, ἢ γιὰ ξύλα.

(Ἡπείρου. Ἄρ. 124 [πάγ' ὁ γ.] — Β. 279, 163 [ὄμ.]).

Βλ. ἀρ. 17.

87. «Τί τόνε θένε τὸ γάδαρο 'ς τὸ γάμο; — Ἡ γιὰ ξύλα ἢ γιὰ νερό».

(Νάξου παρὰ Μ. Ι. Μαρκόπουλι).

Βλ. ἀρ. 17.

88. Τί φτσοῦ καὶ φτσοῦ! Νά χες γαιδάρους νὰ πνιγες!

(Ζακύνθου. Ἑλπίς 1195, 162).

Ἐκ τῶν περιπταιγμάτων τῶν χωρίων διασφύρονται διὰ ταύτης οἱ Κεριῶται (οἱ κάτοικοι Κερίου τοῦ δήμου Ναφθίων τῆς Ζακύνθου). Διηγοῦνται δ' ὅτι ἕνας Κεριώτης ἀφῆκε τὸ γάδαρό του 'ς τὸ περιγιάλι καὶ ὑπῆγε νὰ τελειώσῃ μίαν δουλειάν του· ὅταν ὅμως ἐγύρισε εὔρε τὸ ζῶν του πνιγμένον 'ς τὴ θάλασσα. Ἐκύτταξε τὴ θάλασσα μὲ ἀπελπισία, καὶ σὰν ἄκουσε τὰ κύματα νὰ σποῦν σιγαλὰ 'ς τὰκρογιάλι ἐνόμιζε πῶς ἐξητοῦσε ἡ θάλασσα νὰ δικαιολογηθῆ καὶ τῆς ἐφώναξε μὲ θυμό, Τί φτσοῦ καὶ φτσοῦ!

88α. Τὸ γάδαρο γυρεύουε σαμάρι νὰ τοῦ βάλουν.

(Κεφαλληνίας παρ' Ἡλ. Τσιτσέλη).

Πρβλ. ἀρ. 17. Ὅταν γυρεύουν τὸν γάδαρον, ἢ τὸν ὅμοιον πρὸς τὸ ζῶν εὐτελεῖ καὶ ταπεινὸν ἄνθρωπον, δὲν τὸν γυρεύουν νὰ τοῦ ἀπο-

δώσουν κἀμμίαν τιμήν ἢ νὰ τοῦ εἴπωσι τίποτε εὐχάριστον· ἀλλὰ τὸν γυρεύουν διὰ νὰ τοῦ βάλουν σαμάρι, διὰ νὰ τοῦ ἀναθέσουν κἀμμίαν βαρεῖαν ἐργασίαν.

89. Τὸ γάδαρο θέλουν 'ς τὸ γάμο γιὰ νὰ κουβαλᾷ νερό.

(B. 302, 248).

Βλ. ἀρ. 17.

90. Τὸ γάδαρο 'ς τὸ γάμον τί τὸν θέλουν; Ἡ νερὸ νὰ κουβαλᾷ ἢ ξύλα.

(Χίου. Καν. 301, 644).

Βλ. ἀρ. 17.

91. Τὸ γαιδοῦρι τὸ κοντριάρικο σὰν ἰδῆ τὸ σαμάρι κάθεται.

(B'. 113, 16 [κουτριάριδῃ σὰν] — B. 289, 70 [γ. τοῦ κουτριάδῃ]).

Βλ. ἄλλογο 18.

91α. Τὸ γαίδαρον εἰς τὴ χαρὰ γιὰ ξύλα ἢ γιὰ νερό.

(Βάρνερ: γάδαρος 11. Πρὸς ἀποκατάστασιν τοῦ στίχου ἔπρεπε νὰ γραφῆ: ἢ γιὰ νερὸ ἢ γιὰ ξύλα).

Βλ. ἀρ. 17.

92. Τὸ γαιδοῦρι κι' ἂν γκαρούζη,
τὸ σαμάρι του τσακίζει.

(Δημητσάνης παρὰ Κ. Κασσιμάτη).

Βλ. ἀρ. 20.

93. Τὸ γαιδοῦρι εἰς τὸ γάμο ἢ γιὰ ξύλα ἢ γιὰ νερό.

(Μεσσηνίας).

Βλ. ἀρ. 17.

94. Τὸ γάδαρον ποῦ χωραπτεύγεις, νὰ δέσ'εσαι τσαὶ τοῖς κλωτσιαῖς του.

(Μεγίστης. ΚΠ. ΚΑ', 325, 525).

Βλ. ἀρ. 56.

95. Τὸν γαίδαρο 'ς τὸ γάμο τί τὸν θέλουν; ἢ νερὸ ἢ πουρνάρια νὰ φέρη.

(Μα. 41 [γαίδαρον εἰς τὸν γάμον τί τὸν θέλουσιν; ἢ νερόν]).

Βλ. ἀρ. 17.

96. Τὸν ἐβάνανε ἔς τὸ γαιδοῦρι.

(Λελ. Ἐπιμ. 237, 142).

Πρβλ. 98. 41. Ἦτοι διεπόμπευσαν αὐτόν, μεταφορικῶς δὲ λέγεται ἐπὶ δεινῶς ὕβρισθέντος. Ἡ πομπή (πομπή, πόμπιεμα, γιβέντισμα, γεβέντισμα) ἦτο ἔκπαλαι ποινή ἐπιβαλλομένη εἰς μοιχοὺς καὶ μοιχαλίδας, εἰς κλέπτας καὶ εἰς ἄλλους ἐγκληματίας συνηθέστατον δὲ εἶδος πομπῆς ἦτο ἡ ἀναβίβασις ἐπὶ ὄνου καὶ περιαγωγή τοῦ τιμωρουμένου ἀνὰ τὰς ὁδοὺς τῆς πόλεως. Ἡ τοιαύτη τιμωρία δὲν ἦτο ἄγνωστος καὶ εἰς τοὺς ἀρχαίους. Ἐν Κύμῃ, ὡς μαρτυρεῖ ὁ Πλούταρχος (Κερ. καταγρ. ἑλλην. 2 σ. 291 f), τῶν γυναικῶν τὴν ἐπὶ μοιχεία ληφθεῖσαν ἀγαγόντες εἰς τὴν ἀγορὰν ἀνεβίβαζον ἐπὶ ὄνον καὶ περιῆγον αὐτὴν ἀνὰ τὴν πόλιν, ἐθεωρεῖτο δ' ἡ τοῦτο παθοῦσα ἄτιμος, ὀνοβάτις προσαγορευομένη. Καὶ τῶν βαρβάρων οἱ Πισίδαι περιῆγον τὸν μοιχὸν ἀνὰ τὴν πόλιν ἐπὶ ὄνου μετὰ τῆς γυναικὸς ἐπὶ ἡμέρας τακτὰς (Στοβ. ΜΔ', 41 σ. 186, 12 Meineke. Σουίδ. λ. ὄνος). Παρὰ τοῖς Βυζαντινοῖς ἡ τοιαύτη ποινή ἦτο ἐκ τῶν κοινοτάτων, ὡς μαρτυρεῖ πληθὺς ἱστορικῶν γεγονότων ἀναφερομένων ὑπὸ τῶν χρονογράφων· πρὸς ἐπίτασιν δὲ τῆς ποινῆς ἐκάθιζον τὸν πομπευόμενον γυμνὸν ἑξανάστροφα ἐπὶ τοῦ ὄνου (Θεοφάν. σ. 648 Bonn 420-1 De Boor. 628 Bonn. 408 De B. Λέων Γραμματ. σ. 184 Bonn Κίνναμος Α', 5 σ. 12. Ἄνν. Κομνην. ΙΒ', 6 σ. 362b)· ἐνίοτε πρὸς χλεύην ἠνάγκαζον τὸν πομπευόμενον νὰ κρατῇ τὴν οὐρὰν τοῦ ὄνου (Θεοφάν. σ. 441 De Boor. Ἰωάνν. Καντακουζην. Γ', 27 σ. 172 B.), ἀπαραλλάκτως ὡς ἐγίνετο καὶ παρ' ἡμῖν ἐπὶ τουρκοκρατίας, ἕξ ἀρχαίου ἔθους μᾶλλον ἢ κατὰ μίμησιν τῶν κρατούντων. Διότι καὶ οἱ Τοῦρκοι ἐπέβαλλον τὴν ποινὴν ταύτην, καὶ εἰς ἐπισήμους μάλιστα ῥαγιαδες (βλ. Δαπόντε Δακικὰς ἐφημερίδας σ. φς' ἐκδ. Legrand. Ἱστορικὸν κατάλογον ἐν Σάθα ΜΒ. τ. Γ' σ. 19. 154. Davis σ. 54). Γνωστὴ δὲ ἦτο καὶ εἰς τοὺς Ἀραβας (RTP. 1900 σ. 193). Ἀλλὰ καὶ ἐν Saintonge τῆς Γαλλίας ὁ ὑπὸ τῆς γυναικὸς τοῦ δαρεῖς ἐκαθίζετο πρὸς χλεύην ἑξανάστροφα ἐπὶ ὄνου (RTP. 1891 σ. 429). βλ. καὶ ἀρ. 98.

97. Τὸν εὐπειθῆ γάδαρο φορτῶνου περισσότερο.

(Β'. 124, 153. — Β. 311, 379. Ἡ λ. εὐπειθῆς δὲν εἶναι δημώδης).

Εἰς τὸν φύλεργον καὶ καλόβολον ἐπιβάλλουσι τὰ μεῖζονα βάρη,

ὁ ἐπιμελέστερον ἐργαζόμενος λαμβάνει τὴν εὐτελεστέραν ἀμοιβήν. Δι' ὁμοίων μεταφορῶν ἐκφράζουσι τὴν αὐτὴν ἔννοιαν καὶ ἀλλόγλωσσοι παροιμίαι: **Ἴταλ.** Il caval che meglio tira tocca le peggio scudisciate = τᾶλογο ποῦ καλύτερα τραυάει τρώγει τοῖς χειρότεραις βιτσιαῖς (Volpini 46, 66). — **Γαλλ.** On touche toujours le cheval qui tire = χτυποῦν πάντα τᾶλογο ποῦ τραυᾶ (αὐτ.). — **Ἰσπαν.** La bestia que mucho anda, nunca falta quien la taña = γιὰ τᾶλογο ποῦ πολὺ τρέχει, ποτὲ δὲ λείπει κάποιος ποῦ νὰ τὸ χτυπᾶ (D. II, 216). — **Πορτογαλ.** A besta que muito anda, nunca falta quem a tanja = ὁμ. (αὐτ.). — **Ἄγγλ.** The horse that drawst most, is most whipped = τᾶλογο ποῦ περισσότερο τραυᾶ περισσότερο τὸ χτυποῦν (W. I. 1362, 13). — **Ὀλλανδ.** Altijd slaat men het paard, dat wel gaat = πάντα χτυποῦν τᾶλογο ποῦ τρέχει καλὰ (W. III, 1285, 106). De voerman raakt meest het willige paard = ὁ ἀμαξᾶς πετυχαίνει (μὲ τὴ βίτσα) τοῖς περισσότεραις φοραῖς τὸ καλόβολο ἄλογο (D. II, 216). — **Γερμαν.** Einen willigen Esel packt jeder auf = τὸν καλόβολο γάδαρο ὁ καθένας τὸν φορτώνει (W. I, 863, 230). Der Gaul, so am meisten zieht, bekommt die meisten Hiebe = τᾶλογο ποῦ περισσότερο τραυᾶ τρώει τοῖς περισσότεραις βιτσιαῖς (αὐτ. 1362, 13). Es ist der Gaul, der zieht, auf den man schlägt = τᾶλογο ποῦ τραυᾶ, ἐκεῖνο χτυποῦν (αὐτ. 1363. 30. Βλ. καὶ αὐτ. III, 1285, 106. D. II, 216). Das Pferd, das am meisten zieht, bekommt am wenigsten Hafer = τᾶλογο ποῦ περισσότερο τραυᾶ τρώγει τὴ λιγώτερη βρόμη (W. III, 1281, 60). De Pèrt, dē gutt zēen, luot ê' fill op = τᾶλογο ποῦ περισσότερο τραυοῦν φορτώνουν πολὺ (D. II, 216).

98. Τὸν καθαλλίκεψε τὸ γάδαρο.

(ἸΑθηναῖον).

Βλ. ἀρ. 96, πρβλ. ἀρ. 41. Ὑπέστη μεγάλην ζημίαν, ἐχρεωκόπησε. ἀνάμνησις παλαιοῦ δικαστικοῦ ἐθίμου (βλ. ἀρ. 96), καθ' ὃ ἐτιμώρουν τοὺς χρεωκοπήσαντας καθίζοντες αὐτοὺς ἐξανάστροφα ἐπὶ ὄνου καὶ πομπεύοντες ἀνὰ τὴν πόλιν. Τοῦτο συνειθίζετο κατὰ τοὺς μέσους χρό-

νους καὶ πολλαχοῦ τῆς ἄλλης Εὐρώπης ὄθεν καὶ ἐν ἄλλαις γλώσσαις περιεσώθησαν ὅμοιαι φράσεις. **Γαλλ.** Monter l' âne (Leroux I, 142. Legai 35).—**Ῥωμουν.** Sh'a încălecat iarăshî măgarul=ἐκαβαλλίκεψε πάλι τὸ γάιδαρο (Zanne 2107) — **Γερμαν.** Er muss den Esel reiten = θ' ἀναγκασθῆ νὰ καβαλλικέψη τὸ γάιδαρο· μεταφ. ἀντὶ τοῦ, πηγαίνουν κατὰ οἱ δουλειᾶς του. (W. I, 877, 611. Βλ. καὶ Grimm D. Wörterbuch λ. esel 5 i). Einen auf den Esel setzen = τὸν ἔβαλαν 'ς τὸ γαιδοῦρι, ἦτοι τὸν ἐπόμπευσαν (W. I, 876, 586). Sich auf den esel setzen, auf den esel kommen = ἐκάθησε 'ς τὸ γάιδαρο, κατάντησε 'ς τὸ γάιδαρο, ἦτοι ἔντιμον θέσιν κατέχων πρότερον περιῆλθεν εἰς ἀτιμίαν (Grimm D. Wörterb. λ. esel 5 h).

99. Τὸν κατέβασ' ἀπὸ τὸ γάδαρο.

(Ἐρ. Φιλολ. 1869 σ. 1826).

Πρβλ. ἀρ. 26. Τὸν ἐξύβρισε.

100. Τοῦ γαδάρου μῦθον ἔλεγαν

κι' αὐτὸς ταυτιά του ἔσειε.

(B¹. 421,110.— Βερ. 60,29.— Β. 318,488.— Κεφαλληνίας παρὰ Σ. Δ. Παγώνη [Τοῦ γαιδάρου μῦθο ἐλέγανε—ταύ. του ἐτέντωνε.]).

Βλ. ὄνος 5.

✓ 101. Τοῦ γαδάρου φλουριά νὰν τοῦν στουλίγισ, γάδαρους θὰ νά εἶνι.

(Λέσβου παρὰ Γρ. Ν. Βερναρδάκη).

Βλ. ἀρ. 109.

102. Τοῦ γαδάρου χάρη κάνεις,

μόνο τᾶχερά σου χάνεις.

(Κρήτης. Β. 318,489).

Ὅτι ἢ πρὸς τοὺς ἀγεννεῖς χάρις ἀπόλλυται.

✓ 103. Τοῦ γαιδοურიῶ ἂν δὲν τοῦ πῆς, Χά! δὲν κινάει ποτέ.

(Ζακύνθου παρὰ Σ. Δε Βιάζη).

Πρβλ. ἀρ. 77α. Ἐπὶ ἐκείνων οὔτινες οὐδὲν δύνανται νὰ ἐνεργήσωσιν ἔξ οἰκείας γνώμης, ἄνευ παροτρύνσεων ὑπ' ἄλλων.

104. Τοῦ γαιδουριοῦ φωνή 'ς τὴν οὐρανὸν δὲν ἀκούεται.

(Ἑπείρου παρὰ Χ. Φιλητᾶ).

Βλ. ὄνος 4.

✓ 105. Τσ'αὶ ποῦ τσ'υλίστηγι γάδαρος, τσ'αὶ ποῦ τοῦ μινεστ
[σάμαν;

(Κύπρου παρὰ Σίμου Μενάρδου).

Βλ. ἄρ. 80. Κυλισθεὶς ὄπου κυλίεται ἔφθειρε τὸ σάγμα του, ἢ τὴν ῥάχιν του κατ' ἄλλην παραλλαγὴν, ἢ κατ' ἄλλην δὲν ἀφῆκε τόπον, ἐννοεῖται καθαρὸν, ἐπάνω του. Λέγεται ἐπὶ παιδίου ἕνεκα τῶν ἀταξιῶν αὐτοῦ φθειραντος ἢ ῥυπάναντος τὰ ἐνδύματά του.

✓ 106. Τώρα π' ἀνέβη ἢ γαιδοῦρα 'ς τὴν καρδίᾳ διόρθωμα δὲμ παίρνει.

(Δημητσάνης παρὰ Κ. Κασιμάτη)

Βλ. ἄρ. 2.

✓ 107. Φορτωμένος γάιδαρος
ἓνα σάκκο ἄχυρο.

(Μεσσηνίας. Νεα. 491).

Ἐπὶ φορτίου ἐλαφροῦ τότε μόνον δηλ. δύναται τὸ φορτίον περὶ οὗ ὁ λόγος νὰ θεωρηθῆ βαρὺ, ἂν βαρὺ φορτίον ὄνου εἶναι εἰς μόνος σάκκος ἀχύρων.

✓ 108. Φωνάζει ὁ γάδαρος νὰ σ' δώσι ἀσπούδαις.

(Τήνου παρ' Ἀδ. Ἀδαμαντίου).

Ἀσπούδα, ἢ, εἶδος μαύρων σύκων, καὶ κατὰ χυδαίαν παρομοίωσιν ὁ ὄνθος τοῦ ὄνου. Ἡ ἐτυμολογία μοὶ εἶναι ἄγνωστος· ἐκ τοῦ σπουδῆ δὲ παράγεται ἢ τὴν σπουδὴν ἐπίσης σημαίνουσα λ. ἀσπούδα ἐν τῷ ἑπτανησιακῷ ἰδιώματι (βλ. Σολωμοῦ ἜΑπαντα, ἔκδ. Βιβλ. Μαρσλῆ σ. 177. 198), ἢ καὶ σπούδα παρὰ τῷ αὐτῷ ποιητῇ. — Λέγεται ἢ φράσις πρὸς ἐμπαιγμόν, ὅταν ὀγκᾶται ὁ ὄνος· σὲ καλεῖ δηλ. ὁ γάδαρος νὰ σοῦ δώση σῦκα.

109. Χρυσωμένος γάδαρος, πάντα γάδαρος εἶναι.

(Βερ. 62, 2 [γάιδαρος—γάιδαρος] — Β. 340, 52. — Βύρ. Γ', 378, 68 [γάιδαρος—γάιδαρος] — Ζακύνθου παρὰ Σ. Δὲ Βιάζη [ὄμ.]).

Βλ. ἀρ. 23-25. 38. 101, πρβλ. ἀρ. 17β. 22. Ὅτι ὁ ἀγεννῆς καὶ πλουτῶν δὲν μεταβάλλει τὸ ἦθος. Ὅμοιαι παρ. **Ἰταλ.** Il freno d'oro non fa il caval migliore = τὸ χρυσὸ χαλινάρι δὲν κάνει καλύτερο τᾶλογο (Volpini 89, 4). Freno indorato non migliora cavallo = χρυσωμένο χαλινάρι δὲν καλλιτερεύει τᾶλογο (D. I, 613). El mors d'ora nō fa el cavall pū bon = τὸ χρυσωμένο χαλινάρι δὲν κάνει τᾶλογο καλύτερο (μεδιολαν. αὐτ.). La briglia dorata non corregge il cavallo = τὸ χρυσωμένο χαλινάρι δὲν διορθώνει τᾶλογο (Volpini 89, 4). — **Γαλλ.** Asne d'Arcadie chargé d'or mange chardons et ortie (Leroux I, 140). — **Ρωμουν.** Cât dē mult sē împodobesci cu aur shi cu argint pē cel mai frumos măgar, tot măgar sē socotesce = ὅσο κι' ἂν στολίζεται μὲ χρυσάφι καὶ μ' ἀσημι καὶ ὁ πιὸ ὄμορφος γάδαρος, πάντα γάδαρος λογιέται (Zanne 2097, παροιμία διασκευασθεῖσα ὑπὸ λογίου). — **Ἀγγλ.** An ass is but an ass, though laden with gold = ὁ γάδαρος δὲν εἶν' ἄλλο παρὰ γάδαρος καὶ ἂν εἶναι φορτωμένος μὲ χρυσάφι (W. I, 861, 190). — **Δαν.** En gylden Tømme gjør ikke Hesten bedre = χρυσὸ χαλινάρι δὲν κάνει τᾶλογο καλύτερο (D. I, 613). — **Σουηδ.** Gyldene betsel förbättrar inte hästen = ὁμ. (αὐτ.). — **Ὀλλανδ.** Een gouden toom maakt nog geen beder paard = χρυσὸ χαλινάρι δὲν φτάνει νὰ κάμη καλύτερο τᾶλογο (αὐτ.). — **Γερμαν.** Ein Esel mit Gold beladen, ist auch nur ein Esel = γάδαρος φορτωμένος χρυσάφι δὲν εἶναι κι' αὐτὸς ἄλλο παρὰ γάδαρος (W. I, 861, 190). Ein Esel, der Geldsäckē trägt, ist auch ein Esel = γάδαρος, ποῦ κουβαλεῖ σακκιά χρήματα, εἶναι κι' αὐτὸς γάδαρος (αὐτ. 860, 156). Ein Esel mit Gold beladen, frisst auch nur Disteln = γάδαρος φορτωμένος μὲ χρυσάφι τρώγει κι' αὐτὸς μόνο ἀγκάθια (αὐτ. 861, 189. Βλ. καὶ 854, 8). Ein golden Gebiss macht das Pferd nicht besser = χρυσὸ χαλινάρι δὲν κάνει τᾶλογο καλύτερο (αὐτ. 1283, 1. Παραλλαγὰς βλ. αὐτ. 2 καὶ παρὰ D. I, 613). — **Σερβ.** Ὁ βασιλικὸς μένει βασιλικὸς καὶ παρὰ ἂν δὲν ἔχει, καὶ ὁ γάδαρος μένει γάδαρος, ὅς ἔχη καὶ χρυσὸ σάγισμα (Wuk 329). — **Ἄραβ.** Ὁ σκύλος εἶναι σκύλος καὶ ἂν τοῦ βάλλον χρυσὸ χαλκᾶ ἔς τὸ λαιμὸ (Socin 312).